RM I. 8° 39.

PRAXIS PIETATIS.

Az az:

KEGYESSEG-GYAKORLAS.

Melyben be-foglaltatik, mint kellyen az Hivô keresztyen embernek, az ISTEN és à maga igaz ismeretiben nevekedni, életet naponként, Istennek fèlelmére intezni, csendes lelkiismerettel kôlteni, és futálának el-tôltese utan boldogul vegezni.

Fordittatott Angliai nyelvbôl, az

Magyar keresztyeneknek, ez szomoru sagos atolso idôkben, kivaltkeppen-valo vigasztalasokra, es hasznokra.

MEDGYESI PAL,
Ur Jesus Christus egy-igyü Szolgaja altal.

DEBRECZENBEN,
Nyomtatta Fodorik Menyhart 1636.

PRAXIS PIE-
TATIS.

Az az:

KEGYESSEG-GYA-
KORLAS.

Melyben be-foglaltatik, mint kellyen az Hivő keresztyen embernek, az ISTEN és à maga igaz ismeretiben nevekedni, életet naponként, Istennek fèlelmére intezni, csendes lelki-ismerettel kőlteni, és futálának el-tőltese utan boldogul vegezni.

Fordittatott Angliai nyelvből, az
Magyar keresztyeneknek, ez szomoru sagos utolso időkben, kivaltkeppen-valo vigasztalasokra, es hasznokra.

MEDGYESI PAL,
Ur Jesus Christusnak egy igyü Szolgaja altal

DEBRECZENBEN,
Nyomtatta Fodorik Menyhart 1636.

R 2002-

M. ACADEMIA KÖNYVTÁRA

CUM PRÆCLARAM HUJUS Libelli utilitatem, in eoq; divinum divinæ pietatis exercitium animadvertissem hæc pauca ex charitate scribere debui.

BIBLIA *post*, Lector, *præstat pietate* (*libellus*
Hic cunctis chartis: ut doceare, lege.
Invidia est: *Hunnis, sed si modo vera fatemur,*
Nemo dedit tantum Relligionis *opus.*

UGYAN AZON.

NInts oly iras az szent BIBLIA utan,
Mint ez kis Könyv kegyesség tani- (tasban,
Hanem hised, olvasd-altal, s-azonban
Meg-tapasztalsz nagy igasságot somban.
Sőt azt mondom (irigység legyen tavúl)
Nem adatot Magyaroknak senkitűl
Istenesb Könyv, tsak hogy olvasásatúl
Meg ne szűnnyek ember követisetűl.
Stephanus Medgyesi R. p t. Sch: Deb.

IN PRAXIN PIETATIS

à Reverendo pietatisq; amantissimo Viro Dn. Paulo Medgyesi Ungaricè idiomate donatam.

Suavis ut armis est potior toga,
Longè duello gratior aspero
Pax: Sermo, Controversiarum
Dogmate, sic melior salutis.
Quare libellus, bellus & optimus
Istic futurus, doctus in artibus
Quem Medgyesinus *veste linguæ*
Induit Ungaricæ *nitenti.*
Hîc namq; dantur nulla loquatium
Argutiarum plaustra; sophismatum
Griphigne non solvuntur: arte
Sed pietatis, homo docetur.
Pleriq; vocum flumine codices
Turgente pascunt lumina, frivolis
Ac spiritum pugnis divexant;
Neu specie pietatis ornant.

Ast

Ast hoc pusillo corpore nunc recens
Natum volumen, salvificâ imbuit
Christo dicatas luce mentes,
Relligione docens salubri.
Huc ergo motus flectito pectoris
O quisquis ades cernere vis Poli!
Nil, nosse perquàm multa, prodest;
Sola beat pietas in astris.

ALIUD.

Præ multis aliis librum hunc pervolvere oportet,
Esse decet doctum sed magis esse pium.

ALIUD.

Gemula grata magis præ magno pondere saxi:
Gratior hic grandi est sic quoq; mole liber.

ALIUD.

1. MIndenkor jo hirrel s-nevel virágoznak,
Mint az Zöld Cyprus fak ugyan illatoznak,
Feledekenségben soha nem-is jutnak
Azkik egyebeket iraſſal oktatnak.

2. Io emlekezetben Auguſtinus leſen
Valamig az nap, hold, tündöklik az egẽ,
Calvin⁹ Doctoris meg marad ep hirbẽ,
Mert ſok ſep könyveket irot életeben.
3. Ez könyvet-is akki elöſör formalta,
Nagy Britanniaban vilagra botsatta,
Nevezetes leſen míg fen leſz Anglia
Még az egekben-is ſep jutalmát lattya.
4. Nagy jutalõ követ tegedis meg latod
Ki Magyarul tolni ez könyvet tanitod,
Mert Iſtennek igyét te ezzel tamaſtod
Nemzetſegedet-is igen gyamolitod
5. Oh, mely draga kintset ez könyvel ſerzettél
Szegeny Magyar nepnek munkaddal kereſtél!
Nintsen ſenki ki meg mondhaſſa nyelvevel,
Am bar Ciceronak birjon elmejevel.
6. Azert ez könyvetsket ſünteleu olvaſſad,
Iráſt valaki tudtz ſerennyen forgaſſad,
Ebbül bus ſivedet te meg vigaſztalhad
Menyorſag aytajat te magad meg nyithad.

7. De

7. De talam nem adhatz hitelt beſedemnek?
Kerlek olvaſd altal levelit ez könyvnek,
Meg koſtolod hidgyed izit, mint jo méznek,
Lelki vidamſagot mely ſerez ſivednek.
8. Kivanode ſibül az Iſtent iſmérni?
Ötet alazatos lelekből tiſztelni?
Akarode magad ſorſatis meg tudni?
Ez könyv mind ezekre keſz utat mutat-
9. Az Iſten minemü elödbé le irja (ni.
Ember allapattyat elödben ſamlallya,
Eltében ſ-holtában mitsodás ö ſorſa,
Pokol es Menyorſag mint fizet meg mondgya.
10. Mitsoda rendet tarts az imatkozaſban
Eſtve, reggel, delben, az ſent ſolgalatban,
Magad Cellajabã avagy az templombã,
Innen meg tanulhad jeles regulakban.
11. Mit kellyen teneked Szombaton mivelned,
Mint kel te magadat à Böytbé viſelned

Mint kel az ſent Ióbbal kereſtet ſenvedned
Innen ha akarod, kónyû meg értened.
12. Ha betegſegben vagy, s-gótródól ágyadban,
Kiſirtó Satánal kûſkódól nagy kínban,
Itt fegyvert, tórt, paiſt ſerezhetz hartzodban,
Orvoſſagot lelhetz mint bó Paticaban.
13. Ne reſtellyed tehat ez könyvet olvaſni
Ha kegyeſſen akarſz ez vilagon elni,
Holtod utá pedig Menyorſagbá lakni,
Az ſent Angyalokkal órókke vigadni.

Libro atq; ejus Interpreti gratulabundus, ſcripſit;

NICOLAUS WARI,
Rector p. t. Sch. Szatt.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Be-ſum-

Be-ſummálo
LAISTROMA
ez Könyvnek.

I. *Az Iſtennek, Allattyában, Szemellyiben es Tulaydonſagiban valo nyilvanſagos ki-irása, à menyire minden Kereſztyén Embernek ötet illendökeppen meg tanulni es iſmerni ſükſeges: Ezen valo válogatot tanuſagokkal eggyut.* Pag: 4.

II. *Iſtenével, Chriſtus altal meg nem békéllet Embernek, életeben es halalaban valo Nyavalyaſſágirul ſzollo Sz: Elmelkedéſek* p. 73.

III. *Az Iſtënel Chriſtusban meg békéllet Embernek, életeben es halalaban valo boldog állapottyarul irott ſok ſzép Elmélkedeſek: mellyekben nem kevés dolgokat talalhatni, olvaſaſra méltokat es igen haſznoſokat.* p. 127.

IV. *Kegyeſſeg gyakorlaſtul Bünös ember tartoztato* HET *nagy* AKADALYOK*tul inditot Elmélkedéſek; mellyek mindeneknek, de kivaltkeppen à teſti batorſagban élö All ortzaſoknak igen ſükſegeſſek.* pag: 248.

V. *Mint kellyen az Reggeli Kegyes Elmélkedéseken es Imadkozasokan kezdeni.* pag: 293.
VI. *Mikeppen olvashatni az Bibliat minden eſtendönként nagy haſsonnal altal.* p. 304.
VII. *Reggeli Imadſag.* pag: 313.
Mas rövid reggeli Imadſag. pag: 327.
Mas annal-is rövideb. pag: 334.
VIII. *Mint kellyen minden naponként Iſtenünkkel jarnunk.* pag: 346.
Nevezet ſserint, mi formán kelleſſek birnunk Gondolatinkat. pag: 346.
Beſsédinket. pag: 359.
Tselekedetinket. pag: 371.
IX. *Eſtveli Elmélkedéſek.* pag: 389.
X. *Eſtveli Imadſag.* pag: 395.
Mas rövid eſtveli Imadſag pag: 408.
XI. *Le vetkezés kori Elmelkedéſek* pag: 414.
XII. *Házi-gazdának Kegyeſſegeröl* p. 417.
XIII. *Ház-nepnek reggeli Könyörgeſe.* p. 424
XIV. *Ebéd s-Vatsora elöt, s-az utanra valo Elmélkedéſek es Hala-adaſok.* pag: 435.
XV. *Soltar Eneklésben meg tartando Regulak.* pag: 449.
XVI. *Ház-nepnek Eſtveli Könyörgeſe.* p. 452

XVII. *Iſtenes ſs: tracta az Szombatrul, melyben az állattatik meg, hogy az Szombat az hetedik naprul, az hetnek elsö napjara valtozot, nem emberi talalmanybol, hanem Chriſtus* Urunknak *es az ö Apoſtolinak rendeléſekböl: es hogy az negyedik Parantsolat erköltsökrul valo s-mindenhai, az* Uy *Teſtamentumban-is. Vegezetre az-is itt vagyon, mint kellyen igazan Iſten parantsolattya ſserint Szombatot ilni.* p. 464.
XVIII. *Vaſarnapon mondando reggeli Könyörgés.* pag: 559.
XIX. *Vaſarnap eſtveli Könyörgés.* p. 590.
XX. *Böytöléſnek es Alamiſnalkodaſnak, igaz es Iſten Igéje ſserint valo modgyarul inditot Elmelkedéſek.* pag: 600.
XXI. *Igaz modgya az Innepleſnek.* p. 637.
XXII. Ur *Vatsorajanak melto es betsedelmes vételere nezendö Elmelkedeſek.* p. 640
XXIII Ur *Vatsorajaval glés elöt valo Gyonas tétel.* pag: 691.
XXIV. *Edeſſeges magaban valo beſsélgeteſe az Léleknek, mellyet az Kenyérnek aldaſa es oſztogataſa közöt kel el-mondani.* p. 723.

XXV. UR *Vatsorajanak vétele után valo halá-adas.* pag: 742.

XXVI. *Meg betegedésednek idején valo magad viseléséröl irattatot Sz: Elmélkedések.* pag: 757.

XXVII. *Betegségben esésed elödedire tartozo Imadság.* pag: 762.

XXVIII. *Mint tégy betégségedben testamentumot.* pag: 773.

XXIX. *Orvosság vétel elöt valo Imadkozas.* pag: 744.

XXX. *Betégségböl könnyebedet Ember Elmelkedési.* pag: 804.

Es Halá-adása. pag: 808.

XXXI. *Betegségrül valo Elmelkedések, mellyek az Isten sanyargatásának végeiböl hozattatnak-ki.* pag: 784.

XXXII. *Meg halo Betegnek Elmélkedési.* pag: 816.

Es Könyörgése. pag: 831.

XXXIII. *Keiségben eses ellen valo vigasztalások.* pag: 837.

XXXIV. *Betég latogatni indultaknak oktattatások.* pag: 863.

XXXV. *Betegert valo Könyörgés.* pag: 869.

Es valogatot Irások, mellyeket elötte olvasni kell. pag: 876.

XXXVI. *Békételenség ellen valo vigasztalások az betégségben.* pag: 878.

XXXVII. *Halalnak felélme ellen valo vigasztalások.* pag: 885.

XXXVIII. *Hét szentséges gondolati es azokon valo Lelki fohaskodasi a meg halo Betegnek.* pag: 893.

XXXIX. *Pœnitentia-tarto Betégnek ki-költözése tayban közlendö fel oldozásának, es (ha illendö) UR Vatsorajaval valo élésének vigasztalásos haßnairul.* pag: 906.

XL. *Utolsó ßava az Istenes ki-mulo Embernek.* pag: 927.

XLI. *Martyromság felöl valo Sz. Elmelkedések, mellyekben meg bizonyittatik, hogy valakik az Papistaságért halált szenvednek, nem Christus Martyri.* pag: 929.

XLII. *Az Lélek es annak Idvezitöje közöt indittatot Istenes közles beßélgetés az Christus keserves kín-szenvedésének hathatosságos érdemessége felöl.* pag: 945.

BE-SUMMALO LAISTROMA.

XLIII. *Lelek Soliloquiuma, az Christussal ő Idvezitőjével valo beszélgetese.* pag: 965.

Nyomtotta
FODORIK MENYHART.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

KEGYES-

HIRREL, NEVEL S-
ELMEVEL TŰN-
DŐKLŐ

TEkintetes es Nemzetes Nagyságos *LONYAI SIGMOND* Uramnak, az Felseges *ROMAI* Tsasarnak, Nemeth, Magyar es Tseh Orßagoknak Kirallyanak, &c. Eggyik lo Tanatsanak igaz Haza fianak, es az Istben Anyaßent-egyházának hüseges Patronußanak, nekem kegyelmes Uramnak, &c. Istennek kegyelmet es bekeseget kivanok az Iesus Christus által.

NAGYSAGOS URAM, nints nekem arra sandekom, hogy vagy magamat, vagy ez kis sorgolodasotskámat, nagy kerőlű, tzifrás és hizelkedő beßeddel (mellyel sok ßep, és egyebként haßnos *Irások* az ő

kezdetibé meg ſoktak motskoltatni) kellettesé vág *Nagy ſagod*nak, vagy penig egyebeknek. Mert tsak *Neve*-is ez *Könyv*nek meg tsufolna, és az lenne kőnyvemet kőnyvem ellen kőſőrőlni, az egy-igyű Kegyeſſéget, alattomban-valo gőgőſſegben árulni. Azt mondgyak kőz-beſedben, hogy *à jo Bor el-kéltzégér nélkül-*

1. Tim: 4. 8. is. Az *Kegyeſſeg* maga *commen-*

ſég ez altal (mint valami Lélek altal) lelegzik. Nem-is fűgſégesb à teſtnek életere az Lélek, mint az *Kegyeſſeg* az Keresztyenſegre, mert ezé mind

Ibidem. ez *moſtani*, ſ-mind penig à *jövendö vilagon valo meg-ajandékoztatas felöl tett igéret.*

Nem fűgſeges tehát itt az

ſok

ſok ſoval-valo *commendatio*: hogy ſe az Kegyeſſég Tanulo meg ne kelelteſſek, ſe ez könyvnek mindenfelé el terjedt ditsőſſéges neve, elégtelé ditsiret tetelűnkel meg ne homályoſodgyek, ſe penig Nap vilagnál gyergya ne gyultaſſék. Eleg egy ſoval állíatnom minden ſín nelkűl, hogy *Kereſztyen, idvezülni kivano Emberneк*, az egy *Biblia*n kivűl, *Könyv ſoha ennel haſznosb kezeben nem volt.* A hit doigairul-valo Veſekedeſeknek Tudományát, tsak az ſok ellenkezéſek tőttek fűgſegeſſé; de az *Kegyeſſeg-gyakorlas* űnnen magaban fűgſeges, az idveſſegnek meg ſerzeſére.

Nosce te ipsum. / *Deum.*

Két dolokban áll minden igaz *tudomany*: *Iſtenünk* es à mi *Magunk* igaz *iſmeret*iben. A ki ez *kettőt* nem tudgya, mindét,

tudgyō bár, de nem tud ſemmit; ellenben penigh ſemmit ne tudgyon bár valaki ez kettőnél egyebet, mindent tud az. Ez à mit à Kereßtyén *Poeta* allat: *Qui Chriſtum neſcit, nihil eſt ſi cætera diſcit: Qui Chriſtum beneſcit, ſatis eſt ſi cætera neſcit*; Elég leß (*pro præambulo*) ha egy ßoval è forditaſomnak *alkalmatoſſa*gárul, es ennek *Nagyſagod Nagy neve* alatt ki-botsáttato *Okai* felől emlekezem rővideden.

En ez Kőnyvet, (az ő haßnos voltat, Nemzetémel kőzleni ohaytozo buzgoſagomnak tűzetűl gerjedeztembē) męg *Anglia*ban, amaz régi hires-neves es emlekezetes *Cātabrigiai Academia*ban kezdettem volt forditani; es az *Iſten*rűl ſ-az Iſteni *Tulaydonſago*krul, ſ-à meg-nem tert emberi *Nya*

*valyaſſago*krul-valo *Tractat* jo réßént meg-is forditottam volt, mellyet ugyan ott, az en tőkelletes *Barátom*nak *Ruſſkai Andras*nak mutattam-is nē egyßer; de ſok dolgaimtul s-kivaltkeppen Hazámbā-valo kéßűlgeteſimtűl tartoztattatván, eleb akkor benne nem mehettem. Hanem oßtán ithon, *Debreceni Meſterſe*gemnek első eßtendejében, az *Agoſton* Doctor *Vallaſat* meg forditvan, à *Kön*yvnek bűveb voltáétt, az *Typographus* kéreſęre, ez *Praxis*bol némely ßép *Elmélkedéſek*et es *könyörgéſek*et ki-ßedegettem, es az *Agoſton Vallá*ſával eggyűt, az Kereßtyen ISTEN-fęlő *Debreceni* Nemes *Varos*nak, nékem az idegen Orßági *Academiak*ban vőtt Tudómanyomnak ISTEN utan *Okai*nak *Patronuſ*si-

nak Nevek alat Ann: Chr: 1632. ki-is botsátottá. Ez immár ebben lévén, kövétkezendő 1633ban, b. e. *Molnár Albért* érkezék *Erdély*bol, az Keresztyén Patronus Uraktul *Collecta*-gyűjteni, es itt-kinjártában talál egy *Gemmarium*-nál ez *Praxis*ra, Német nyélven (mivel mindé Keresztyén Nemzetek többire, már ezt nyelvekre forditották.) Midőn az *Könyv*nek betsülhetetlen hasznossagát látná, mindgyárt ugyan utában Etsedbé mulattábá, fordításához kezd s-az elein egy néhany levelet tsak hamar meg-is fordit. Azonban érkezek hozzánk-is *Debrecen*ben; es mikor az Könyvnek mondhatatlá nagy hasznát beszelné, jelenté hogy olvastam volna en-is à Könyvet, sőt egy-nehany darabokat belőlle egyben-vegyegetven ki-is botsattam volna. Meg-őrűle annál inkáb az b. e. lámbor, s-kere mindgyárt hogy az *Nemet Forditást* az *Angliai*val egy-két tekintettel vetnők-össze. Es holot az *Német Forditas*bá, nagy *változások*, *tsonkaságok*, es kiváltképpen az levelek szélin feljegyzet szent Irás *Locus*inak s-régi *Patrek Mondás*inak (mellyekből mehmodó gyűjtögette ez *Könyv*nek első szerzője ez meznél edesseb munkát) *el-hagyás*, tapasztaltatnak-vala; felette igé kezde engem kérni, hogy az Angliai Nyelvből forditanámeg egészen à Könyvet szinten oly formán à mint ott vagyon. Es több illyeten beszédink utá, eggyet ez elébbiek közzül tőllé el-vivén; hogy *Erdély*ben meg vissza-ment;

ſok idő mulva, halála előt tsak hamar, *Puſpök Uramat* levele altal találta-meg, hogy az egéſs *Könyv*nek forditáſára engé ő Kegyelme kenſeritene; az maga felűl-emlitet forditáſotskáját-is *cũ Nomĩhũ ſui & mei Inſcriptione* (mellyet moſt-is nállam tartok) ki-küldötte: ſigy fogtam oſtán derekaſſon az forditashoz. Ezeket penig né azért ſámlálom-elő, hogy ez dologhoz-valo fogáſomat kénſerites altal lőtnek jelentsem; távoly legyen az: hané hogy az *Forditás*nak *alkalmatoſſagat, kezdetit, Folyaſat*; es annak az Hazája haſznára ſűletet b. embernek-is uyjab es végső jo igyekezetit, emlekezetbé hagyhaſſam. En, ha ſenki reja né kert volna-is, jo alkalmatoſſaggal è *Könyv*et meg-forditottá volna. Mert ugyá fo-

gadaſom-is tartotta: mivel midőn *Braſſlo*ban letemben, Angliábá vágyakoznám tőb ſok haſznokon kivűl Nyelv-tanuláſért-is, fogadáſt tőttē volt Iſtenemnek, hogy ha békével oda vinne, ſ-meg-áldana ottvalo tanuſágomnak leg-első ſengéjét-is neki ſentelném. Bizony né volt el-feledve fogadáſom, noha ez fel-indito jo alkalmatoſſag meg-előzőt.

Hogy penig *Nagyſagos Urā*, az *Nagyſagod* emlekezetes Neve alat botsátő ſem-eleiben ez Könyvet, *haladatoſſagom* az oka; mivel engem *Nagyſagod* nem tsak azzal az közönſéges jo akarattyával fogad es fogadot eleitűl fogva, mellyel az *Eccleſiá*bá lévő igaz Lelki-Tanitokhoz vagyon közönſeggel; hanem ugyan kivaltképpen-is reſeltetet jo tetemé-

nyiben. Ide-valo az, hogy Gyermek-kori állapotomba, az *Nemes es Nemzetes Iſiu Lonyai Iſtvan* Uraminal, az *Bartphai Schola*ban eggyût tanittatot: mely nekem menyit haſznált legyen, moſtani állapotõban tettik-meg. De meg maſem ſûnt Nagyſagod meg, hozzá valo ſeretetitûl melynek egy nehány ſép jelenſegit-is nevezgethetném, ha né volnának, à kik azokat elégſeges képpé tudgyák. Ide jarul ezis az *Dedicalas*ban, hogy *Nagyſagodat*, è világnak ily ſok ſorgalmatoskodáſi kõzõt (mellyek ſokakban nem kevéſſér akadallyi à *Kegyeſſeg*nek,) ez idveſſeges *Könyv*nek figyelmetes Olvaſgatáſa által, az mennyei dolgoknak kedvekért, valamiben meg-kéſeltethetnem; es *Ionathas*kent mint valami

lami *el-lõt nyil* által, meg-intené *Dávid*ot, hogy magat megoná: mert ez árnyekkét mulo életnek, veſélyes, es Idveſſeg akadályoztato Gondgyáinak tõviſſes bokrai kõzõt valo maga el-feledéſe embernek, im láttyuk hogy, né az *Saul*nak, hané amaz Lelkeinkutá, eyjel nappal ſivorivo Oroſlan modgyára leſeskedõ *Gonoſs*nak tõribé eyt ſokakat. 1. Sam: 20. ỳ. 20. &c. &c.

En *meg-haytom terdemet az mi Urunk Ieſus Chriſtuſnak ſſent Áttyá elõt*, hogy adgyõ *Nagyſagod*nak ſok gondgyai kõzõt annyira valo ûreſſégét, melyben haladek nelkûl igen figyelmeteſſen, ez Idveſſeges Könyvet haſznal által olvashaſſa: es az *Nagyſagod* iſtenes jozá életét, à mennyei idveſſeges joknak tûzevel inkab ikab gerjegeſſe, es fényeſgeſſe; mind magát Eph: 3. 14.

naponkent az *Pietas*ba nevellye mind addig, míg tőkelletes *Kegyesseg-gyakorló*vá teßi, az
Eph: 4. 13. *Christ⁹ meg-öröködöt állapottyanak mérteke ßerint*: ſ-mind penig egyebeket à Nagyſagod Kegyes ęletenek peldájával, haſonlo iſteneſſęgre inditson. Mellyet à mint hogy meg-is fog ez *Könyv*által tselekedni ſokakban: azonkeppen ennek ki-nyomtatáſára-valo bőkőltſęget ſok uton vißßa-is mérje ISTEN *Nagyſagod*nak es à *Nagyſagod*éinak, Amen.

Sz. Várallyán 20. napján Bőytmas havanak, 1635. eßtendőben.

*Nagyſagod*nak alázatos
Szolgája

MEDGYESI PAL.

AZ KERESZTYEN OLVASOHOZ.

I. AZ *ßép modos* rendet *az Tanitásbã*, Tanuſag Lelkének *nevezi* Plato: *ſ-igazan-is. Mert ám bár ugy nagyſagos dolgokrul légyén-is valamely Tanitasban, akar Elö nyelv, akár penig Iras altal, az tracta, mindazaltal ha az Tanuſagok jo rendben, az tanulo Elmének terméßeti jaraſa ßerint nem allattatnak, ki ki azok közzül maga hellyén nem lévẽ; az elme rutul meg-tebolyodik, ſemmit avagy igen keveſſet, ſ-azt-is nehezen es ſokkára véßi eßében. Ez alkalmatlanſagnak el-kerüléſeert, az eßes Iroknak elsö gondgyok-is az, hogy Iráſokat jokarban állaſſak; egeß Könyveknek mindẽ irafit, mint valami arany lántz ßemeket egy mas-*

ban foglalvan, es egyiket az másik utan ſep rendel következtetvén, az mint az fel tött fundamentumbol az tanulo elme ki reméli es várja. Hogy azért mindeneknek elötte en-is ez Könyvnek methodus *arul, ſollyak, ennekem az rend itt igen tetſik.* Kegyeſſeg-gyakorlás *ez Könyvnek neve, mely egeſſben az Embernek életét nézi. Hogy azért, az egéſz Életnek kegyes viſeléſet az Kegyeſſegohaytóknak meg mutogathaſſa; amaz nagy* Fundamentumat *veti fel leg-elsöben is à könyvnek El-oſtaſara, tudni-illik az Iſtē es* Embernek maga meg-iſmeréſet. *Elöſsör azért az* URNAK *idveſſeges* Iſmeretiről *tanitvan; annakutanna az* Embert-is meg iſmérteti, *elöſsör-is terméſseti* veſetſégeben, *es abbol folyo* nyavalyaſſagaban, *ſületéſetül fogvā ez életnek mindē idejeben, halálaig: az utā halalaban, es (ha meg nem*

tér) *el-kárhozáſában; utolſo Napi allapottyában, ſ. annakutanna örök kárhozattyaban. Ez meg lévén, meg az uyjonnā ſületet embernek, mind életeben, hálalabā ſ. idvezüléſében; mind penig az utolſo Itiletkori es az utan az örök életben-valo* boldog allapottyarul *tanit: Mellyekkel az Embert az kegyes életre tsudalatos képpen fel-indittya. Es az ellen-valo akadalyokat el-haritvan, Embernek mindennemü állapottya ſerint, Szent* Elmélkedeſeket *es* Imadkozáſokat *ir eleiben; ugymint* Eggyes-állapottyaban *akar hol levē,* Reggelre, Eſtvere, Etſakára. *Az után megint* Házanépeſtül, Reggelre, ebed es Vatsorakorra, Eſtvére, Templomban menéſere, Prædicatio halgatáſára, Vaſár-napjára, Böytöleſere, Innepléſere, URVatsorája vételére. *Ezeket az* Egeſſeges állapotra *intézi. Az*

Beteg

Beteg allapotban *gyakorlando* Kegyeſſegrûl-*is mind az Lelek ki botsataſaig tanitáſt téſſen. Es végezetre, ha* Martyrumſag *tanalná az Kegyes embert, abban-is illendö Kegyeſſeget tanit. Mind ezeket, az* Ieſus Kín-ſenvedéſe *felöl-valo két igen ſép* Ahitatatoſſagokkal *fejezi-be. Ez* methoduſt *az következendö* Layſtrombol *meg-tekinthetni.*

II. *Az mely ſók* Curſiva*val, ſolyas nyomaſsal nyomtattattak, nagy réſſént mind ſſent Iras ſavai: az* Locuſok *többire mind az könyv karéjan vannak. A hol penig az bizonyitaſok büvebbek, hogy az Kegyeſſeg tanulo meg ne vétkezznék,* a. b. c. *rendi ſerint jegyeztetik-fel az* Concordantia. *A minémü különös bötüt azért otben az* contextus*ban látz, kinn az Levél Szélin-is ollyant kereſs ugyan ottan*

ellen-

ellenben, ſ. ott találod az Locust *mellyet otben olvaſs.*

III. *Az Akadályokban, es à Leleknek s. Teſtnek Nyavalyaſſagirul-valo Elmélkedéſekben, nem az* töredelmes ſivü Bünösöknek *beſſélnek, hanem az* Iſtennel jadzadozoknak *es à* Térhetetleneknek.

IV. *Mivel az* Angliaiak, *Könyörgéſekben Kiralyokat es à Királyi Maradékot ugyan neveken nevezik: à moſtani* CAROLY *Kiralyt es à b. e.* Friderik Palatinati *Fejedelmet,* Erſebet *Fejedelem Aſſonnyal (ki meg-nevezet* CAROLY *Kiralyalegy,) mindenut neveken emlitik; en itt az* hypotheſist theſisre *ſabtam, az ki-nevezéſt el-hagyvan tsak* Közönſeggel *emlitem az Kiralyokat es Fejedelmeket.*

V. *Az Régi* Doctoroknak *Mondaſi (mellyekböl ſ. az Sz: Iras-*

bol

bol ez Könyvnek ſerzője Meh. modon gyüytögette ez PRAXIST *ſorul ſora, ugy à mint az* Author *citállya, le vannak irva; mellyekben ha hól Görög Ige fordul-elö, Deák betükkel kellet le-irnunk, az Görög betüknek* Typographia*inkban valo ſük voltok miat.*

VI. *Mivel ez* PRAXIS, *az ö haſznos voltaért mindē eſtēdönként, Angliabā ki-nyomtattatik, ennekokaért, kivaltképpen az Sz: Iras locusinak fel-jegyzéſében, ſok valtozas, egyeledés, &c. eſet: à hól ſok dolgaimtul érkeztem, az meg-egyeledet es el-valtoztatot citalaſokat, ſöképpen az Iſten felöl ſ-egyebet-is ſok hellyen, hellyre állattam.*

VII. *Ha kitúl lehetne, az Forditaſnak (à hól az ſókat nem annyira kell viſgalni,) az en itiletem ſerint ugy kellene eſni, hogy ne iſmernék Forditaſnak, ſonákul az Iras ne eſnék, az az: az mit* Magyarra kelle-

kellene forditani, annak nem Deák, Német, Anglus *forman, hanem* Magyar *modon kellene eſni. Igazan mondom igyekeztem, ezen, à holot reja nem erkeztem, legyen à jo igyekezet elég neven.*

VIII. *Lehetnek oly, emberek (hallottam magam-is) kik tsak ſajok izēnt akarnak hogy eſnének mindenek; nevezet ſerint penig, az* virgulak*ban, amaz ſulek gyönyörködtetö, gyermeki enekes egyben-zengéſt meg-kivannak: udvari pipere nélkül akar mit-is ſemminek tartanak, ſemmit az dolognak mi voltára nem figyelmezvén. A kik illyenek, en nékē ugy tetſzik hogy az Iraſnak külömb külömb formai es modgyai közöt, külömbſeget tenni nem tudnak. Hallade, nem egy ruha illeti az Kiralyt es à koldust, az ſegént es à Boldogot, à Kevelt ſ az Alazatoſt.*

Egykor Lyſias Socrates *oltalmara egy jeles Oratiot declamál;* So-

Eraſm: l. 3. Apoph:

crates

crates *végig halgattya az Oratort*
ſ. mond: Præclara & elegans Oratio eſt, ſed nõ convenit Socrati, *az az*: *Szép es jeles Oratio*, *de nem* Socrates*nek valo. Mierti*, *ugymond* Lyſias? *felel* Socrates *ſ. mond*: Nonné, fieri poteſt, ut amictus aut calceus elegans ſit aut pulcer, qui tamen aſſicui nõ conveniat. *az az*, *Nem de nem meg leheté* Lyſia, *hogy valamely öltözet avagy Saru ám akar mely jeles es ſép légyen-is*, *mindazaltal nem minden labra illik*. *Nevetſeges dolog volna bizonyára Szt. Iras felöl Procátori piperevel ſollani*, *tsak az* Philoſophia *ſem ſereti az Törvenyben-valo himezet hamozot beſſedet*, *s-hat az* Theologia *hogy ſenvedhetné?* PRAXIS PIETATIS *ez Könyv*. *Igen rut dolog volna azért az* Pietas*rul affectatè irnunk*, *az Alázatoſt-gõgös Köntösben öltöztetnünk*. *Nem*

ſzókat

KEGYESSEG-GYAKORLAS.

MEly az Keresztyen Embert oktattya, mint kellyen tellyes életében Iſten kedve es tetszése ſerint ez vilagon élni.

Valaki ez *Könyvetskeben valaha* be-tekinteſs, arra intlek es kerlek, hogy addig ennek Olvaſásához ne kezdgy, migſsived *ſerintel nem végezed* es magadban *el* nem *ſánod*, hogy valoſsaggal, igaz tõkelletes es buzgoſságos *Kezdöje*, *gyakorloja*, es *végezöje* akarſs lenni az *Iſteni felelemnek*, es abban tellyes lelkedből es minden erődből ſorgalmatoskodni igyekezel. Nem is kell ennek meg olvaſsásában késedelmeſkedned; hogy valamikeppen az mindenhato Iſten tegedet ez életből, valamely *véletlen* es hertelen halállal, *buneid* es *tévhetetlenſsegged* miat ki ne ſolétson, es minek elötte atal olvaſnád ez. *Praxist*, ez vilagbol ki ne végyen.

- Az Kegyesség-gyakorlas all
  - 1. Ismeret tanulasban
    - 1. Az Isteni allatrul s-abban valo.
      - 1. Szemelyekrul, kik harman vadnak.
        - Atya
        - Fiu
        - Sz: Lelek.
      - 2. Tulaydonsagokrul, mellyek vagy
        - Nevezetbeliek, vagy
        - Valosagbeliek
          - 1 Közölhetetlenek
            - 1. egy ügyü magan valosag
            - 2. Veghetetlenség.
          - 2. Közölhetök
            - 1. Elet,
            - 2. Ertelem,
            - 3. Akarat,
            - 4 Hatalom,
            - 5. Felseg.
    - 2. Magad tulaydon allapattyarul mind
      - 1. Romlotságodbã
      - 2. Uyultságodban.
  - 2. Istenednek igaz ditsöéteseben
    - 1. eleted altal magadát egeszszen az ö szolgalattyára ajanlván
      - Rend szerint
        - 1. Eggyes allapttal magad szemellyében.
        - 2. Közönsegge.
          - 1. Házadnepestül naponként.
          - 2. Az Gyülekezettel Vasatnaponként.
      - Szokot rend kivül
        - Böytölesedben.
        - Idneplésedben.
    - 2. halálod altal, meghalvan.
      - 1. az Urban.
      - 2. az Urért.

Hog

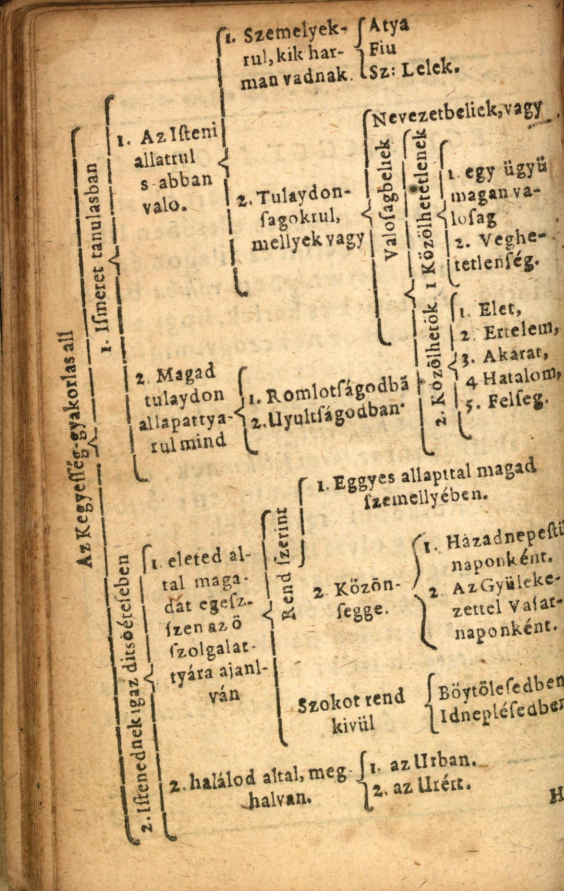

Hogy ha az ember Istenét, igazán nem ismeri, tehat igazán nem-is *tißtelheti*, miert hogy hogy ßeretheti azt à kit nem ismer? s-ki *ßolgalhattya* azt, à kinek segedelme nekül hogy ßükölködgyek, nem tudgya? es mikeppen kereshet az maganak Orvosságot *Kegyelem* altal, az ki az maga *Termißeti* altal-valo nyavalyasságat eßeben nem véßi? azert mondgya az *Apostol* Heb 11. 6. Hogy *az ki Istenhez jarul, hinni kell annak hogy vagyon Isten, es jutalmat ád azoknak à kik ötet keresik.*

Tum Deum amare libet, cũ persuasũ habemus ipsum esse optimum maximum, ubiq; præsentem, omnia nobis efficiẽtem, cum in quo vivimus movemur & sumus. *Bucer.* in Ps. 115.

Mivel azert, semminemű *Isteni tißtelet s-kegyes élet*, à mint az *Istennek* úgy az *embernek* is *maga igaz meg-ismerese* nelkül nem lehet igen illendő elsőben-is, az Isteni *Felsegnek*, s-annakutãna az emberi *Nyavalyasságnak* meg-ismerésenek tanulásarul ugy mint az igaz *Kegyesseg gyakorlas*nak két fő fun-

Danda im primis opera est, ut Deum norim⁹, quotquot felices esse volumus Quid noscis si te ipsum nescis?

damentumirol *tractát* inditanunk.

AZ ISTENI ALlatnak es annak Tulaydonsaginak Világos Meg-irása; menyiben azt minden Kereßtyennek illendő keppen meg-tanulni es hinni kell, idvessegére.

NOha semmi teremptett allat, az Isten mitsoda legyē, meg nem magyarazhattya, mivel a *meg-foghatatlan*, es b *hoz za mehetetlen fenyessęgben lakozik* az Isten: mindazaltal, tetßet ő Felsęgének magát ßent Igeje altal nekünk ki jelenteni, menyire erőtelen elmenk őtet meg-foghattya; Ekkeppen: *Az Isten* c *eggyetlen egy* d *lelki*, e *veghetetlen* f *tö-*

a Ps. 145. 3
b, 1. Tim. 6 16.
c, Deut: 4. ℣. 35 & 32 ℣. 39 & 6. ℣. 3, Is: 45 ℣ 5. 6. 7 8. 1 Cor: 8. 4. Eph: 4 ℣. 5 6 1. Tim: 2. ℣ 5.
d, Ioh 4 24
e, 1. Reg: 8 27. Ps: 147. 5
f, Deut: 32. 4.

kelle-

kelletes g *Allat, kinek léte* h *magatul vagyon örökke.*

Ez Isteni Allatban egy reßént az benne-valo *külömbözést* kell meg-gondolnunk, más reßent annak *Tulaydonságit.*

Az Isteni allatban-valo Külömbsęgek neveztetnek i Szemelyeknek.

Az ßemély semmi nem egyeb, hanem magában meg-allo a *meg-külömböztetett valoság az Istensegben.* b

Az Istensegben levő Szemellyek hármak c *Atya, Fiu es Szent Lelek*: Ez hármak nem három külömbőző Allatok, hanem magokban meg-állo s-egymastul meg-külömböztetett három (*Subsistētiák*) alladosagok, avagy allandoságnak *külömbözö modgyai*, azon d egy őrők *Isteni Allat*ban; ugy hogy mindenik Szemely az Istensęgben magaban meg-állo, oßthatatlan, közölhetetlen

g, Exod: 3, 14 Ier: 23, ℣ 23, 24.
h 1. Cor. 8, 6 Act: 17, 28. Rom. 11, 36.
i, Heb. 1, 3
a, Ioh: 1, 1. & 5, 37. & 14, 16
b, Col: 2, 9. Ioh: 14, 9.
c, Gen: 26. & 3, 22. Exod: 20, 2. Hos: 1, 7. Is: 63, 9, 10. Zach: 3, 2. Hag: 2, 5, 6. 1 Ioh. 5, 7. Matth: 3, 16. 17, & 28, ℣ 19 Ioh. 14 26 2, Cor: 13, 13.
d. Singula sunt in singulis, & omnia in singulis & singula

gula in omnibus, & unũ omnia. Aug. l. 6. de Trin: 5. ult: e, Deus est in diviſo, unꝰ in Trinitate, & inconfuſo trinꝰ in unitate, Iuſtin: Gen: 1, 26, & 3, 22, & 11, 7 Iſ: 6, 3.

(:) Perſonæ divinitatis diſtinguuntur perſonaliter ſive Proſopo hyparxeos.

magatul çlő, es maga nem *más* tartaſábol-valo *allãdoſág* legyen.

Igy azert az Iſteni *egyſégben* vagyon e *többség is*, mely nem (*accidentalis*) hozza jarultſagbol vagyon, (mert az Iſten egy tiſta (*Actus*) valoſag, es nem ſenyved ſemmit ahoz az eggyetlen egy tiſta magán-valoſagához jarultatni,) ſem nem (*eſſentialis*) *allat ſerint valo* az à *többség*: (mert csak eggyetlen egy az Iſteni *Allat*) hanem (:) *ſemelybeli*.

Az Szemellyek az egy *Iſteni Allat*ban csak *hármak*. Ez titkos Melyſegben igazan mondhatni *alius & alius* maſik es maſik: de nem, *aliud & aliud*, mas es mas dolog vagy allat.

Az *Iſteni Allat* magában ſemmi *meg-oſlaſt*, *meg-külömbözést* a vagy *réſzre-oſtáſt* el nem ſenyved; hanem az Szemellyek kű-

lőmböztetnek-meg *abban* egymas között, ez harom altal:

1. *Nevezetek*
2. *Rendek*
3. *Tselekedetek*

} altal.

1. *Nevezetek altal igy külömböztetnek meg.*

Az első *Semely* neveztetik *Atyanak*; először *természet* ſerint *valo* Fiára az *Chriſtus*ra nézve: Maſodſor válaſtot a *fogadot* fiara nézve, az az, kik nem *Természetből*, hanem *Kegyelemből* lőttek Fiakká.

g Matt 3, 17.

a Iſ: 63, 16. Eph: 3, 14, 15

Az második *Személy* neveztetik b *Fiu*nak, mert ſűlettetet c az ő *Attyának* d *állattyából* avagy *természet*ből: es ő *Igének* is mondatik; Először, mert az *igének* avagy beſednek e elmenkben valo fogantatása es meg-gondoláſa, leg-közlebb-valo haſonlatoſſag, mellyel nekünk *valamenyire* előnkben abrazoltatha

b Prov: 30, 4.

c Pſ: 2, 7.

d Heb: 1, 3. Phil: 2, 6.

e Baſil: ſup S. Ioan. Sicut mẽs cogitando in ſeipſam reflectitur, & LOGON in-

internũ gignit: ita MENS illa æterna quæ est Deus Pater in seipsam intelligendo reflexa Logõ æternũ modo ineffabili genuit: Et sicut exterior Logos, Logu interioris effigies quasi est: ita æternꝰ ille Logos Hypostaticos æterni Patris imago est & majestatis character.

Heb: 1. 3
f Ioh: 1. 14.
Iren: l. 4.
Cap: 14.
g Act: 10. 43
Heb: 11.
Luc: 24. 27
Ioh: 5. 40.
Act: , 3, 22.

tik az à mód mely ßerint ez *Istenige* az ő Attyanak *Allattyaban* fogantattatot es attul ßülettetet őrőkke. Erre nézne *Attyának Böltseſegenek*-is neveztetik *Prov:* 8 12. Masodßor, mert az Atya, az mi Idvőſſegünk-felől-valo ßent akarattyat, eleitül fogva f ő altala jelētette-ki: Innen mōdatik *Logos*nak, *quasi Logoon*, valakivel, avagy Atyaval ßollo *Szemelynek*. Harmadßor, mert ő, az egeß *ßent Irás*nak *fö tsellya* g avagy *Summaja*; sőt mivel ßinte őnőn maga az az *Ige*, melyről, Isten az Testamentumban ßollot es az Atyáknak az *Aldott magot* meg-igérte

Az harmadik *Szemely Sz: Lelek*nek a neveztetik; Előßőr, mert b *lelki* ő, s-testnekül-valo: Masodßor, mert az c *Atyátul* es à *Fiutul* mint egy *lehelteti*k, az az, ßarmazik mind kettőtül. *Szent*nek

a Is. 63. 10. 2 Cor: 13 13. b Luc: 24, 39. 1. Cor: 3, 11, c Ioh: 20, 21, 22, Gal: 4, 6. Ioh: 15, 26,

nek penig azert hivattatik, mert ő d *ßent* termeßetiben-is, es az *Isten Válaßtot Nepé*-is, tulaydonul es kőzbe-vetetlen *ö ßenteli-meg*. e

2. *Rendek altal igy kulömböztetnek-meg.*

Az Istensegben levő *Szemelyek*, avagy az *Atya*, avagy az kik az *Attyátul* valok.

Az *Atya*, f *elsö Személy* az ditsőſęges Szent *Haromſág*ban kinek, ſem g *léte*, ſem *eredeti* nem mástul, hanem magátul vagyon; az *Fiut*-is magátul *ßulte*, es à *Fiu*val egyetembē, magátul *ßármaztatta* az *Sz: Lelket* őrőktül fogva. Az *Atyátul*-valo *Szemellyek* azok kik az ő *Szemellyi allapattyokra* nézve az egeß *Istent valoſág*ot kőzöltetés altal vőttek az *Atyátul* őrőktül fogva Es ezek avagy tsak egyedül az *Atyátul* mint à *Fiu*, avagy egyßer s-mind az *Atyátul* es az *Fiutul*, valok, mint az *Sz: Lelek*.

d, 1, Pet: 1, 15, 16.
e, 2, Cor: 3, 18. 1, Pet: 1. 2

f, Origo essentiæ in divinis nulla est: Origo Personarũ locũ habet in Filio & Spiritu Sãcto. Pater enim est prior Filio, non tẽpore, sed ordine. *Alsted:*
g, 1, Ioh: 5, 7 Ideo dicitur Pater anarchos & agennetos?

Az *Fiu* az ditsőſſęges Sz: *Haromſag*ban maſodik Szemely, az *Atya*nak nem *Kegyelem* hanem *termeßet* ßerint-valo *egyetlen egy ßülot Fia* Kinek valoſaga *egyedul tsak az Atyá*tul [a] vagyon; ſőt az Atyanak *tellyes valoſága* őve, az meg-foghatatlan őrőkke-valo ßületés altal: *Ki*tűl es az *Atyá*tul az *Szent Lelek* ßarmazik. Az *magaban-valo* Iſteni *Allatra* nézve *magá*tul vagyon, de à menyiben Szemely, *öröktül fogvan*, ßülettetet az *Atyá*tul ſ tőlle valo. Mert az Iſteni *Allat*, nem ßült Iſteni *Allatot*, mivel az nem ßülettethetik, hanem az [b] *ßemely* ugymint az *Atya*, ßült *Szemeli* ugymint à *Fiat* ſ igy az *Fiu*, *Iſten*tűl-valo *Iſten*; es nem *Allattyanak* ſ-nem-is *Idejenek*, hanem Szemellyének es *Rendének* eredetit vőtte az *Atyá*tul.

Az *Sz: Lelek* harmadik *Szemely*

a Filius Dei ho logos, quoad eſsẽtiã abſolutam eſt quidẽ à ſeipſo & auto theos, ſed ratione tropu hyparxeos, ſive Eſſe perſonalis per æternã generationem à patre exiſtit: ideoq; non eſt autuſios Ioh: 6, 38 Ioh: 5, 19 b Pſ: 2, 7. Heb: 1, 5. Aliud eſt habere Eſſentiã divinã à ſeipſo & habere eſſentiam à ſe ipſa exiſtentem remota enim relatione ad Patrem,

az

az aldot, Sz: *Haromſág*ban, ki az *Atyá*tul es *Fiu*tul [c] egyenlő keppẽ [d] *ßarmazik* őrőkkę-valo meg foghatatlan *ihlés* altal: mert mikeppen az *Fiu* az Iſteni Allatot egeßßen véßi az *Atyá*tul az *ßületes* altal: igy az *Szẽt Lelek*-is mind kettőtűl egeßßen véßi azt az *ßármazas* altal.

Ez *Rend*ből két dolgot tanulunk-meg: Előßőr, mi forman legyen az *Szent Haromſág*nak *külső* munkalkodáſa: ugymint az *Atya* munkalkodik őnőn magatul az *Fiu* es Szent *Lelek* altal; az *Fiu* az *Atyá*tul az *Sz: Lelek* altal; az *Szent Lelek* az *Atyá*tul es az *Fiu*tul. Maſodßor, honnan ßármazzék minden Iſteni kűlső es közőnſeges munkalkodáſnak *eredeti* es kutfeje. Tudniaillik holott az *Atya* mint egy *Kut-feje* az *Szent Haromſag*nak es az kűlső mũkálkodaſnak *kezdeti*: az *Iſteni* [e] *nev* (*in relatione*)

ſola reſtat eſsẽtia quæ eſt à ſeipſa: hinc fili⁹ dicitur principiat⁹ nõ eſſẽtiat⁹. Th: Sñ: p. q. 33. e Ioh: 15, 26 ezokaert Rom: 8, 9. hivattatik az ſz: Lelek Chriſt⁹ Lelkének. d Spirit⁹ S. à Patre & filio procedit, tanq̃ ab uno & eodem principio in duabus tantum Peſonis ſubſidente, non autem tanquam à duobus & diverſis principiis. e Hinc Dei nomẽ ſæpe in

tione) es az *Teremptöi* nevezet az *Credo*ban, kivaltkeppen tulaydonittatik az *Atyá*nak: *meg valtásunk* az *Fiu*nak, es meg *ßentelte-tésunk* az Szent *Lelek*nek ugymint ez munkának minden *ezköz nekül-valo* Tselekedőjenek. Ugyan ez annak-is az oka, hogy az *Fiu* menyiben *Kozben járo*, mindeneket az f *Atyá*nak, nem az Szent *Lelek*nek tulaydonit; s ennek-is hogy oly gyakor-hellyen mondgya az Szent Irás, hogy mi az g *Atyá*val békellettünk-meg.

Ez Szent *Rend* es *Oeconomia*-kivül, nintsen semmi *elsöseg* avagy *utolsoság*, *felsöseg* avagy *alsoság* ez harom *Szemellyek* közöt, hanem *terméßetek*ben azon *egy allatnak*, *meltoságok*ban *egyenlök*, es mindenik *egyenlö képpen örökké-valo*.

Az Isteni Allat *mindenik Szemely*ben benne vagyon *egeßßen*, de ez a mindazaltal tsak az ma-

sodik-

in scripturis Patri Kat exochē tribuitur. Ioh: 14. 1. Rom: 8, 3. 1 Cor: 8, 6 f, Matth: 11, 25, 26, 27. Ioh: 5, 19, 20 21, 22, 23. Ioh: 11, 22. & 12, 49. g, 2 Cor: 5, 18 &c. a, Incarnatio verbi propriè non Patri nec Spiritui sancto, nisi Kat eudokian Kathaumaturgian cōpetit Dam: 1. de orth: fid: c 13 Implevit carnē Christi Pater & Spiritus Sanctus sed majestate

sodikban tudniaillik az *Igé*ben testesült-meg, nem az *Atyá*ban sem nem az *Szent Lélek*ben, ez harom okokért: I. hogy az *Atya* Isten annyival inkáb ki jelenthetné *Atyai* ßerelmének nagyságat az *Emberi nemzet*hez, *eggyetlen-egy-ßülöt Fiá*nak, valtsagunk ert mind az meg-testesülesre, s mind penig az keserü halálnak el-ßenvedesere adása altal.

II. Hogy az à ki *Istensegé*ben ISTEN Fia vala, *Embersegé*ben lenne Ember fia; es à *Fiui nev* neruháztatnék egyébre, hanem à ki őröktül fogvan valo ßületes altal az elöt-is *Fiu* vala.

III. Mert igen illendő lőn, hogy ugyan azon *Szemely*, ki az *Atyá*nak *valoságos ábrazattya*, állatná hellyre bennünk, az *Isten*nek el veßtet *ábrazattyát*.

Ez *Meg testesulés*ben, sem az *Istenseg*, nem változot *emberseg*

gé

jestate non susceptione Aug: serm: 3 de Temp: Ioh: 3, 6. Rom: 8, 12 & 5, 8, 10. Hoc mirum fœdus semper mēs cogitet. Uno homine dubita, fœdere parta salus Melāc: Ut qui erat in divinitate Dei filius, fieret in humāitate hominis filius, ne nomē filii ad alterū trāsiret, qui non esset æterna nativitate Filius. August. Cōgruebat filium assumere humanam naturā

turâ, ut hæc persõa, quæ est ſubſtantialis Imago æterni Patris, reſtitueret imagi nem Dei in nobis corruptâ Ath. Heb: 2, 17 18 & 4. ℣ 15.

gé, lem az *emberſeg Iſtenſeggé*; hanem az *Iſtenſeg* menyiben *maſodik Szemely*, az õrõk *Ige* võtte fel az *Emberſeget*; az az egeſſen az *emberi termeſetet*, az teſtet es lelket, es annak minden termeſet ſeri *tulaydonſagit*, es [b] erõtelenſegit az egy *bünt*ûl meg-valva.

b, Infirmitates meræ privationis non pravæ diſpoſitionis.

Humana natura eſt diſtinctum Individuũ à natura divina. & ſi non ſit diſtincta perſona Kek. Syſt Theol. l. 3. p. 113.

Uniri Hypoſtatice Deum & Ho-

Az *maſodik Szemely* az Meg-teſteſülesben, nem az embernek *Szemelly*et, hanem à *termeſetet* võtte-fel, ugy hogy az emberi termeſetnek az *Chriſtus*ban, ninſen ſemmi magatul-valo *allandoſaga* avagy *Szemelly*e, (mivel ekkeppen két *Szemelly*e volna az *Chriſtus*nak) hanem az Igeben tartatik es áll *az*: mert mikeppen az Teſt es à Lelek, csak egy Személt alkutnak az *Emberben*, igy az *Iſtenſeg* es *Emberſeg* is csak egyet az *Chriſtus*ban.

Ez két termeſetek az Iſtenſeg es az Emberſeg, oly el-val-

hatat-

hatatlanul õsve edgyeſõttenek az *Szemellyi eggyé-letel* altal, hogy ſoha egy-maſtul el nem valhatnak. [c] De nem egyvelettenek õsve is hanem az õ kûlõn kûlõn levõ valoſagos *tulaydõſag*ok altal, vala mellyekkel az eggyeſûles elõt meg kûlõmböztettek, moſt az eggyeſûles utan-is meg-vadnak kûlõmböztetve. Mint peldanak okaert; az Iſtẽſegnek *veghetetlen-volta* nem [d] kõzõltetet az *emberi* termeſettel, ſem az emberſegnek *meg-hataroztatotvolta*, az *Iſtenſeg*gel.

Mindazaltal az egy *ſemelyben* valo *egyesüleſre* nézve, *oly* közönſegek vagyon mind két termeſet *tulaydõſag*inak, hogy à mi eggyik termeſetnek tulaydona, neha (in concreto) az maſiknak-is tulaydonittatik mint ez hellyen: *Az Iſten maga ſaját vérével valtotta meg Anyaſsent-egyházát. Act.* 20.

28

Hominem nihil eſt aliud quàm naturâ humanâ non habere propriam exiſtentiã, ſed aſſumtam eſſe à verbo æterno ad ipſam verbi ſubſiſtentiam. Bellar: de Incarn: l. 3. Cap. 8.

d, Salvis manentib? proprietatibus naturæ tam aſſumtæ quàm aſſumentis.

Doct: Field de Eccl: l. 3. Cap: 35. Angl: edit

28. Ismet: *Hogy meg-itellye ez világot az altal az Ember altal, az kit az ra rendelt.* Act: 17. 31.

Innen vagyon az-is hogy noha az *Christus*nak *emberſege* teremptetet, es ezokaert nem *véghetetlen* hanem *meg-hatarozottatot* termeßet, ſ. nem lehet *mindenüt jelen*, itt avagy amott, ebben avagy amaz helybẽ egyßerſ. mind *valoſagos jelen létellél (per actualem poſitionem aut localem extenſionem)* e *termeßet ßeri valoſaga* ßerint: mindazaltal, mivel közzé lött neki az *Iſten Fiának ßemellyi valoſaga*, mely véghetetlen es *meghatarozatlan*; es az Iſtennel-is ugy eggyeſült hogy ſoha ő tőlle *el nem valhatik*: az *ember Chriſtus* az ő Szemellyi valoſágára nezve f igazan mondhattyuk mindenüt jelen lenni.

e, Secundũ eſſe naturale homo Chriſt⁹ non eſt ubiq;.

f, Secundũ eſſe perſonale ubiq; eſt.

3. *Az Tselekedetek, mellyek altal az Iſtenſeghẽ-valo harom Szemellyek*

meg kulömböztetnek. Ez illyetén *tselekedetek* két fęlek. 1. *Kulsők* a vagy az Teremptet-allatokra nezendők; mellyek réß ßerint közönſęgeſſek az Három *Szemellyeknek mindenikevel*: 2. *Belsők*, mellyek *csak* az *Szemellyekre* néznek egy-más közöt, es tellyeſſeggel *Közölhetetlenek*.

x Az *Kulsö Műkák*, mellyek mind à három *Szemellyel* közösők, ezek:

Ez Világnak *teremptéſe* mely kivaltkeppen tartozik az *Atyara*: Az *Valtſag*, mely az *Fiura*; Es az Iſten *Valaſztottinak Meg ßenteléſe*, mely az *Szent Lelekre*. De ß mivel az *Atya* è Vilagot à *Fiu* altal az *Szent Lelekben*, teremptette es igazgattya; ez okaert az kúlső munkak, az a irásban gyakor hellyen, egyenlőkeppen valogatas nelkúl tulaydonittatnak *akarmellyik Szemely*nek-is, ſ. ezért

x, In operib⁹ ad extra tres Perſõæ operãtur ſimul, ſervato ordine Perſonarum inoperãdo.

g, Rõ: 11, 36

a, Mint az meg valtas Act: 20, 28. és à Megſzentelés 1, Pet: 1, 2. az atyának: Az Teremptés Ioh: 1, 3 és à Megſzentelés 1, Cor: 1, 2. az Fiunak: Az Teremptés Pſ: 33, 6 és az Megvaltas Eph: 4, 30 az Sz: Leleknek. Egyſzer ſ. mind penig mindenik Szemelynek 1. Cor: 6, 11.

neveztetnek *közönséges* tselekedeteknek.

Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa.

Belső es *Közölhetetlen* munkalkodasok avagy tulaygonsagok az *Szemellyeknek*, ezek:

1. Az *örökke-valo Szüles*; mely egyedül tsak az *Atyanak* tulaydonittatik; à ki sem lőt, sem teremptetet, sem nem *születtetet* mástul.

2. *Az öröktül sogvan-valo Születés*, mely egedül az *Fiu*ra tartozik, à ki tsak az Atyatul vagyon: nem lőt, nem is teremptetet hanem *születtetet*.

3. *Az örök Szarmazas mind kettőtül*: es ez egyedül tsak az Szent Leleké, ki az Atyatul es az Fiutul vagyon, nem letel, sem teremptés es nem-is születés, hanem *Szarmazas* altal. Ugy hogy midőn azt modgyuk, hogy az *Isteni Allat* az *Atya*ban *születetlen*; az *Fiu*ban *születet*, es az *Szent Lélek*-

Persona nomen non est aliquid ab essentia abstractum ac

ben

ben *szarmazot*: ezzel három Allatot nem allatnak, hanem az Allatban levő (*subsistēdi modos*) *allandoságnak* egymástul *külömbözö* modgyait, avagy az abban-valo kűlőmbségeket mutattyuk meg; mikeppen állyon tudniillik *ugyan azon* egy-berű, *örök* es *születetlen Isteni Allat* mindenik Szemelyben: nevezet szerint, à mely az *Atya*ban *születetlen keppen* vagyon; azon vagyon az Fiuban tsak hogy az *Atya*tul *közölletet* szűletes altal; azon az Szent Lélekben, tsak hogy *közölletet* az *Atya*tul es *Fiu*tul őrők *szarmazas* altal.

Ezek az közölhetetlen *Munkak*; mellyek nem *állatszeri*, nem is *accidentalis* külső tekintetbeli, avagy tsak *gondolat szerint-valo* kűlőmbséget, hanem ugyan *valoságost*, tesnek az *Szemellyek* közőt. Ugy annyira hogy az ki az Szent *Haromság*ban *Atya*, *Fiu* à nem le-

het

acseparatũ. Fajus Thes. disp: 2. Persona est ipsa essẽtia divina, contracta ad certum & peculiarem subsistendi modum. Zanch: Persona gignit & gignitur: Essentia nec gignit nec gignitur. Alsted:

a, Quum unũ cogito, trium incõprehensibili luce involuor: Naz. b, Quãvis Persõa cum Essẽtia non sit omnino idem, non tamẽ ab ea est omnino aliud: differt non numero, quia sic indivinis foret quaternitas; non re quia essentia de personis prædicatur, sed formaliter tologoo sive ratione ratiocinãte Essentia divina nõ differt à personis, ut res à reb°

het: à ki *Fiu*, viſſontag nem lehet *Atya*; az ki penig *Szent Lélek* ſem *Atya* ſem *Fiu* nem lehet, hanem tsak ugyan *Szent Lélek* ki mind kettőtűl ſarmazik; nona azon egy Iſteni Allat *közönſeges* mind ez a harommal. Mikeppen azert hiſſűk hogy az *Atya Iſten* az *Fiu* is *Iſten* ſ az *Lélek* is *Iſten*: ezenkeppen hiſſűk hogy *Iſten* az *Atya*, *Iſten* à *Fiu*, *Iſten* az *Szent Lélek*. De az egymás közőtlevő *valoſagos kulömböztetés* miat (mellyet az elebb emleténk) edgyik *Személy máſſkká* nem lehet. Az hárrom Szemellyek tehat az *Iſtenſegben*, nem kűlőmböznek az *Iſteni Allatul* egyéb keppen hanem tsak az ſerint à kűlőmbſęg ſerint b mellyet az *Scholakban*, *extraordinariè formalis diſtinctio*nak hiynak, az az nem ugymint ket egymaſtul el-valhato dolgok, hanem mint el-valhatatlanok

es

es eggyiknek az maſik emleteſe neikűl meg-magyaráztathatlanok meg erthetetlenek: de egy maſtul valoſagoſſan meg-kűlőmböztetnek az Szemellyek, az ő *kulön kulön valo tulaydonſagok* altal; mint peldának okaert, *Iſten* az *Atya* ki az *Fiat ſßulte*; *Iſten* à *Fiu* ki az *Atya*tul *Szulettetet*; Iſten az Szent Lelek ki mind kettőtűl Szarmazot őrőkűl fogva. Innẽ vagyon az hogy az Sz: Irás kétkeppen ęl az *Iſteni* nével: mert néha arrul c *állat ſßerint* ſol, es ollyankor mind az *harom* ſemely közőnſegeſſen értetik; nehánykor d *Szemelly keppen*, es ollyankor (*per ſynedochen*) az *Iſteni* nevezeten tsak *edgyik* Szemely értetik avagy az *Atya* 1. Tim: 1. 5 avagy az *Fiu* Act 20. 28. 1. Tim: 3 16. avagy az *Szent Lélek* Act 5. 4 2. Cor: 6. 16.

Es mivel az Iſteni *Allat* (mely min-

rebus, ſed ut res à ſuis modis: nam in Deo non eſt res & res, ſed res & modus rei.

c, uſiodoos Nomẽ Dei Essẽtia liter poſitũ non min° filium & Spiritum Sanctum q̃ Patrem deſignat.

d, Hypoſtatikos. Sacramentum hoc venerandum, non ſcrutãdum, quomodo pluralitas ſit in unitate & unitas in pluralitate Scrutari hoc temerarias eſt. credere pi[illegible]

mind Harom Szemellyel kőz) tsak *edgy*, ezokaert mi azt *Egysegnek* neveßßük. Es hogy ez meg-oßthatatlan Allatban *harom egymastul meg-külömböztetet Szemellyek* vadnak, ugyan azont *Haromsag*nak-is mondgyuk. [e] Es illyenkeppen ez *Edgyseg* az *Haromsag*ban, es ez *Harõsag* az *Edgyseg*ben edgy igen nagy Szentleges *Titok* [f] mellyet inkabb ahitatossan kell imadnunk hit altal, hogy nem mint [g] illetlenül felettébb visgalunk testi *okoskodasunk*al, annál tovabb à mint Isten az ő Igejeben ki lelentette.

Eddig lőn az tanusag, az Istennek eggyetlen egy-voltarul s-à béli Allandosagoknak külömbözö modgyairul, à Szemellekrül; ennek utanna immar az Isteni Tulaydonsagokrul tanulunk.

Az

nosse vero vita æterna Bern:

e, Neq; ad loquēdum dignè de Deo lingua sufficit, neque ad percipiendum intellectus prævalet, magis ergo glorificare nos cõvenit Deũ quòd talis est, qui & intellectum transcendit & cognitionis initiũ superat. Chrys. Homil: 2. Heb:

f, De Deo loqui etiam vera periculosissimũ est. Arnob:

g. Lingua & mente & cogitatione horresco quoties de Deo sermonem habeo. Nazian:

AZ Isteni Tulaydonsagok, az ISTEN Allattyának, az Irásban *vékony* [a] *elmẽk* ßerint ki adattatot előnkben irása, az Isteni Allat *terméßeti*nek mentül jobb ertésere es annak egyeb mindẽ allatoktul-valo meg-külőmbőztetésęre.

Az ISTENI *Tulaydonsagok* kérendbeliek, avagy *nevezetbeliek* avagy penig *Valosagiak*. Az Nevezetbeli *Tulaydonsagok* harom felek: előßőr, azok mellyek az Isteni Allatot jelentik: masodßor, az mellyek az abban-valo Szemellyekre néznek: harmadßor az *Allat ßeri tselekedeteket jedgyzök*.

Az első reßrül vagyon ez nevezet, IEHOVAH [b] avagy inkáb IEHUEH [c] mely *magátul-valo örökke lévö*, téßen; az kiben az lételnek sem elei sem vege nintsen; minden egyeb dolgok penig ebben

a, Condescendit nobis Deus, ut nos consurgamus ei: Aug: de spec: c. 112.

b, Exod: 15, 3 ab Havahul Haiah, Esse; nam ita Deus est à se ipso, ut sit suũ esse & autoõ. Omnes hujus nominis literæ sunt spiritales, de notetur Deum esse Spiritum. P Mart: loc: com: c. 11. P. Montan: de arc: serm c. 1. Iehovah nõ habet plurale, & in Scripturis soli vero Deo tribuitur.

ebben kezdetnek es vegeztetnek. Is: 42. 8. Ps: 83. 18.

Mond Isten, *Mosesnek Exod:6. 3. Meg jelentettem magamat Abrahamnak Isaknak es Iacobnak az mindenhato erös Istennek nevében: de az Iehovahnak neveben nem jelẽtettemmeg magamat nekiek.* Nem hogy ez Nevet ők nem tudták volna, holot minden imadsagokban éltek ez nevezettel, hanem mivel nem érhették annak az igiretnek, be-tellyesedését, mellyel Isten magat ő nekiek kötelezte vala, maradékjoknak *Ægyptum*-bol valo kegyelmes ki-hozásokra, s-be-iktatásokra, az *Canaan Földenek valosagos birasara*; es ekeppen, hogy nem tsak *Mindenhato Isten* volna ki altal teremptettek mindenek; hanem azokat is ő vinne az Fiaknak *valosaggal* végben, mellyeket Igejeben igert-vala az *Atya*knak, az

Loc' Exod 6,3. intelligendus est de gradib' divinarum pateſactionum. Gerard: l. 3. de Nat: Dei. Exuſu Scripturæ res tunc dicuntur fieri, quãdo fiunt manifeſtè. Sic dicitur, Spirit' Sanctus nondũ erat, id eſt nondum innotuerat Alſt: Lex. Thed: c. 1.

Iehovahi nevezetet tulaydonſag-keppen-is jelenti. s-ez az oka hogy *Moſes az egéß Teremptés* dolgainak el végezéſének utánna nevezi elöször az Istent *Iehovah*-nak Gen: 2. 4. *Ez* az tsudalatos *Nev* leg felúl volt fel-metzve az tiz Paranczolatoknak Tábla ira-is, mellyek az *Izrael* Fiainak adattattak vala az Ki-babadulasban, *Igazsag Tanuſag*ivul, hogy azok szerint bolgalnának oltan *Szabadétoj*-knak az *Igeretnek Földén*.

Ez Nevezet oly tellyes Isteni Titkokkal hogy az *Sidok* ennek tsak emletését-is tűnnek tartottak; jollehet oknelkúl, mert ha nem tűn le irni az IEHOVAHI nevezetet; hogy hogy lehetne ki-mondása-is tilalom alat.

Quod licet ſcribere, eſtari cur non liceret. Theod: in Epit.

Ez szentseges Neve azert az Istennek tanit minket; Elöször

Ens æternũ (autoon)

arra, mi legyen az Isten őnőn magaban, tudniaillik *magatul-valo örökke levö.*

Fons est pases usias.

Masodßor, mi legyen ő *egyebekhez*, tudniaillik, hogy *minden egyéb* Teremptet allatok, ő tőlle vőttek legyen *léteket* es *valosagokat.*

Harmadßor, hogy az ő igiretit bizodalmassá hihessük: mert ő *Iehovah*, nem tsak az maga őrők *valosagára* s-egyeb minden *valosagok*nak ő tőlle ßarmazásokra, nezve; hanem kivaltkeppen az ő *kegyelmes igiretiért*, mellyek soha nem hibaznak, hanem az ő idejekben be-tellyesednek valosaggal, létét advan tudniaillik annak-is à mi nem volt az előt. Es ekkeppen ez az Nev. *arany Zalaga* Istenünknek nallunk, hogy mivel *meg-igirte* hogy ha igazan ő hozzá [a] *meg-térünk*, bizonnyal

Inpromissionib⁹ Iehova est on

a, Is: 55. 7.

meg

meg botsát nekünk; halálunk orajan *Lelkünket* magahoz [b] veßi, es az *Fel-tamádas*kor oßtán *Testünket*-is [c] fel-támaßtya az őrők boldogsagra.

b, Ioh: 12. 26 & 11. ℣. 2, 3.

c, Iob: 19. 26.

Az masodik Nev mely altal nekünk az Isteni Allat jegeztetik, ez, EHEIEH; de ez tsak egy hellyen talaltatik az *Biblia*ban Exod: 3 ℣. 14 es egy eredetből vagyon az IEHOVAHI nével, s annyit teßen mind EN VAGYOK avagy LESZEK: mert mikoron *Moses* meg-kérdette volna az Istent mitsoda nével kellene őtet nevezni, akkor neveze Isten őnőn magat ekeppen; *Ehejeh Ascher Ehejeh*; *En vagyok à ki vagyok*; avagy, *En leßek à ki leßek*: azt jelētvén hogy őrőkke-valo meg-változhatatlan Valoság volna: Mert holot minden Teremptet allatok időßeriek es valtozandok, ed-

Ioh: 11, 25.

gyik-

gyik-is közzölök nem mondnattya maga felöl ezt, *Ero qui ero, en léſek à ki léſek.* Ez *Nev* adatik *Urunk*nak az Uy *Teſtamentũ*ban midõn *Alpha* es *Omega*nak nevezetik: *Kezdetnek es Végezetnek* o *à ki vagyon, à ki vala es à ki el jövendõ az Mindenhato.* Apoc: 1 18. Mivel minden idõk, el-multak es következendõk, mai nap gyanánt vadnak õ elõtte s-ez Nevre néz az *Chriſtus* maga-is, oh: 8. 58. Minekelõtte Abrahám volna, EN VAGYOK.

o, ho on kai ho en kai ho erchomenos.

Ez az *Név*-is hasonlatoskeppen emlekeztet minket, hogy mindenkoron eszünkben tartsuk elsõ *teremptettes*ünket, jelen-valo *roml tſa*gunkat, es jövendõbéli *meg-ditsöettetés*ünket: ſ ne elegedgyünk ez mondaſunkal-meg: *Io valék* avagy *Io léſek még*, hanem mindgyaráſt jók legyünk; hogy valamikor az

az Iſten el-küld éretünk, kében találljon minket *önön magának.*

Deus eſt cauſa cauſarum & Ens Entiũ.

Harmadik Neve az Iſtennek az *Iah*, mely az miként azon eredetbõl jõ, azonkeppen azon *Iehovah*i nevezetnek meg rövidetéſe s-annyit tesz mint *örökké-valo*, mivel minden letelnek õ mind kezdeti ſ-mind *Valoſaga*. Ez oly Nev, mely többire ollyankor adatik Iſtennek, (:) midõn valamely, igireti szerint-valo emlekezetes szabaditása avagy egyeb jó-tétemenye emlettetik: es ezokaert minden Teremptet-allat, mennyen es földõn ſerkengettetik, hogy õtet emlegeſſe ez ditserje ez nevezetivel, IAH.

(:) Pſ: 68. 19 Pſ: 105. 18. Pſ: 106. 1, 48 Pſ: 111. 1. &c. Pſ: 112, 1, &c, Pſ: 113, 1, 9 Pſ: 115, 17, 18 Pſ: 116, 19. Pſ: 118, 5. 14.

Negyedik Neve az Iſtennek, *Kyrios*, az az, URI; gyakran-is elõ forog ez az Uy *Teſtamentum*ban: mert à *Kyrioo* avagy *Kireoo* hon-

Iunius in Etenico.

nan ez Nev ered, annyit teßen mint *En vagyok*. Innen az *Kyros*, jedzi akarmi dolognak első valosagát, avagy *authoritast* meltosagot. Midőn ez Nev az Ur Istennek (*absolutè*) egyedúl tulaydonittatik, annyit teßen mint az *Iehovah* à Sidoban, s ez okon-is forditottak az 70 Forditók az *Iehovaht* Urnak: Mivel az Isten *magatul-valo* Ur *mindeneken*. Ez *Nev*ből azert mindenkor eßünkben kell jutni, hogy az Isten Parantsolatihoz [b] *engedelmesseggel* tartozunk, felnűnk kell az ő itéletit, es magunkat mindenestől aldot akarattya es tetßese alá tartozunk adni, igy ßolván *Eli Papal*: Ő az Ur, *tselekedgyek ugy az mint neki tetßik*. 1. *Sam*: 3. 18.

autokyrios Polā: Synt: Th: 2, 5, 6,

b, Malach: 2. ℣ 6.

Ötődik Neve à *Theos*, *Isten*, mellyet 600ßor olvasunk az Uy *Testamentum*ban, es az Poganyi

irások-

irásokban-is gyakotta emlettetik. Ered penig ez *Nev* [c] *à po tu thein* mely annyit teßen mint mindenfele menni es kőrnyűl jarni: avagy *à po tu aisthein*, mely egetést avagy világolast teßen; mivel hogy az Isten mindenfelę megyen, kőrnyúl-veßē mindeneket, *meg*-is *gyuyt* es *eméßt*. Mert *Világosság* ő, s-ßerző oka mind az Melégsegnek [d] *vilagossag*nak: s-mind penig az *Eletnek* az teremptet-allatokban, avagy magatul minden ezkőz nelkűl, avagy ezkőzúl à masod okok altal. Ezen Nev, néha *hasonlatossag* ßerint tulaydonittatik Királyoknak es Fejedelmeknek is; es néha az Balvanyoknak-is *tsufolaskeppen*. Midőn penig *tulaydonul* es igazán vetetik, egyedűl tsak az Istennek őrők valoságat jegyzi, mely minden dolgok felet, vagyon, ęletet es

c, Plato in Carylo. Hinc illud Virgilii: Deum namq; ire per omnes terrasq; tractusq; maris. Zanch:

d, Deus est lux. aprositos.

Ioh: 10, 34. 1. Cor: 8, 5.

vilá-

világosságot ád minden teremptet allatoknak, meg-is tartya azokat es igazgattya-is az ő tsudálatos alkuttatásokban es rendekben [e] *Mindeneket lát, minden hellyeken.* Meg-lássuk azert, es ßorgalmatosson meg-gondollyuk, mit tselekedünk ő előtte es mihez kezdünk. *Igy lön az Isteni Allatot jedzö Nevek felöl az tracta.*

e, Incumbit nobis necessitas rectè vivēdi: cum omnia quæ facim⁹ facta sint coram oculis Iudicis cuncta videntis. Boetius.

Az mely nevezet az Isteni *Allat*ban levő *Szemellyeket* jelenti, kivaltkeppen edgy, tudniaillik az ELOHIM.

Nomē Elohim est personarum diakritikō. Cum Elohim de una Persona dicitur, Synedochicè dictum est propter Essentiæ unitatem. Iun.

ELOHIM annyit teßen mint *erös* Birák mellyel egynél több ßám jelentetik, tudniaillik az Szemellyeknek *Haromsága* az Allatnak *Eggyessegeben.* Ezokaert kezdi az *Szent Lélek* az ßent *Bibliát*, ez több ßamra mutato *Isteni* Neven, s-mas melle adattatot eggyes ßam jelentő Igén;

mint

mint *Elohim Bara; Dii creavit.* az [f] *erös Istenek teremptet, az az, az Istensegben levö mind három ßemellyek teremptettek.* Az Sidok magok is ez három bőtükből állo Igében BETH, RESCH, ALEPH, BARA az Szent Háromság titkát allattyák; s-azt mondgyak hogy az B. jedzi ezt, BEN, az az, Fiu, az R. RUACH, az az, Lelek, es az A. AB, az az, Atya. De ez Szentseges titkot nyilvabban ki jelētette nekünk *Moses* Gen: c. 3. ℣. 22. Es az IEHOVAH *Elohim* monda, Ugymond; *Imé az ember ollyan löt mint minekunk edgyikunk.* Ismét Genes. 19. 24. *Akkor botsáta az* IEHOVAH *kenköves es tuzes esöt az Egböl az* IEHOVAH*tul Sodomára es Gomorrahra:* [k] *az az, az Fiu Isten az Atya Istentül, ki minden itiletet a Fiunak adot* Ioh: 5. 22. Ps. 33. 6. Is. 63. ℣. 10. Az *Elohim*nak *singu-*

f, Hasonlatost olvashatni. Deut: 6. 4. Ios: 24. 19.

k, Sic Marc⁹ Arethusius, in Smirnēsi Con sanctè exposuit Socr: Eccl: Hist: l. 2. c. 30.

lareja Eloah mely ez igeből ered AIAH, az az, *meg-eskut*; mert minden fő dologban, midőn az igazsagnak el-igazodásá eskűves neikűl nem lehet, egyedűl tsak az Isten Nevére, mint Menynek Főldnek egy leg felsęgesb Birájára kelleskűdnűnk.

Az *Eloah* pedig az eggyes ßamban, igen ritkán találtatik az Szent Irásban, ugymint *Hab*: 3.3 *Iob*: 4.9. & 14.4 & 15.8. *Ps*: 18. 32. & 114.7 Edgyßer adatik sok ßámot jedző edgy ige mellé *Iob*: 35.10: Senki nem mondgya, hol vagyon az Eloah Hosai (*factores mei*) *én alkutoim?* az örök háromsag titkos melysęgének jelentésere. Ezen ELOHIM nevezet az sokat jegyző Szamban, sok hellyen több ßamra mutato igevel-is találtatik, hogy mentűl világosban jelentessek ez *Titok*, Genes: 35. 7. 2. Sam: 7. 23

(:) Ios:

(.) Ios: 24 19. Ier: 10. 10 Iollehet néha hasonlétasképpen ez ELOHIM nev az Fejedelemsęgnek-is adatik, mint à ki az Isten hellyet orßagol è világon, az mint *Mosesnek* Exod: 7. 1. *Es monda az Iehovah Mosesnek: Imé én* ELOHIMA *Istenné rendeltelek tegedet Pharahon*; mint ha igy ßolna: Imé kővetté rendeltelekén tegedet, hogy az *Harom ßemellyu egy igaz Istennek* kepét hordozzad, es *Pharahonak* meg-mondgyad az ő akarattyát. Valamenyißer azért mi ez ßentsęges Nevet *Elohim*, hallyuk es olvassuk, eßűnkben jusson az hogy az egy *Isteni Allat*ban három egymástul meg-kűlőmböztetet *Szemellyek* vadnak, es az az Isten IEHOVAH Elohim, hatalmas itiső Isten, mindeneken.

(:) Elohim Kedoschim hu, Dii sancti ipse.

Immar azok az Irasbeli nevei következnek az Istennek, mellyek az

Istennek All-tsséri munkálkodaſit jegyzik ezek ſamſerint ezök:

1. EL, annyit teſſen mint *Erös* Isten b Es azt jelenti, hogy az Ur Isten nem csak leg-erőſſebb avagy maga az erőſſég, az ő Valoſágában; hanem ugyan az-is, kitűl minden erejeket vesik az Teremptet-allatok. Ezert nevezteték az *Christus* EL *Gibbornak*, az az, *erös es leg hatalmasb Istennek*. Nem kell hát az Isten Hiainak az ő ellenſégektűl felnieк: mert az EL, az mi Istenünk erőſſebb hogy nem mint ők 2. Chr: 32. 8.

2. *Saddai*, (:) annyi mint *Mindenhato*. Ez nev altal jelentette meg magát az Isten többire mindenkor à regi *Patriarchaknak*: En vagyok az EL SCHADDAI, *Erös es Hatalmas Isten, az Mindenhato*. Mivel ő mindenkeppen hatalmas ſelégſeges

b, Innē vagyon az Sidoban az El. mint Is: Manh: 27. 46. es ez, Eloi, az Syriai nyelvbē mint Marc: 15, 34. mely mind kettő annyit teſzen mint: En Istenem

(:) Az 70. Interpreſek pandokrateinek forditiyak ezt Eredetet velzen ez igéből Dai mely aűyit teſzen mint, Elegſeges

Szol-

Szolgainak minden gonoſtul meg-ſabaditaſokra: nekiek mindennemű lelki es teſti aldáſokat nyuytania, es valamenyi igireteket mind ezjelen valo eletről ſ. mind az kővetkezendő felől tőtt, azokat-is meg tellyeſetenie. Ez nev *egyedul tsak az Istenſégre* tartozik, nem kőzſemmi Teremptteſſel az *Schaddai* nevezet, męg az *Christus emberi termęßetevel*-is magában. Arra tanit ez Nev minket, az regi *Patriarchákal* egyetemben, hogy egeßen minden bizodalmunkat az Istenben veſsük, es az ő igeretinek be tellyeſedéſe felől ſemmit ne ketelkedgyűnk.

3. b *Adonai*, azt teßi hogy *En Uram*; ez nev az mint à *Maſſoretak* fel jegyzették száz har-mintz negyßer talaltatik az *O Teſtamentumban*: *Haſonlatoſságképpen* te-

B 7 rempte-

ſeges à Relativuma annyit mōd aurarkes: avagy penig jü ez igeből. Schad mely ige emlőt jegyez mivel az Isten az ő kegyelmeſſégenek elégſegevel azō fiait ſzintén ugy tartya, mint az edes Anya az ő edes magzatiyát emlőjenek Tejevel.

b, Ez Nev két igetskéből all; elsō ez Ai. En, maſik Adon, ūrā Adon deri vatur

remptet allatnak is tulaydonittatik, de *tulaydonul* tsak az egy Istenre tartozik. *Malachiasnak* 1. *Cap*: v. 6. ezt oly formaban olvassuk, hogy egy ßemelynél tőbbre mutasson az Szent Haromság *Titkának* jelentesęre: *Ha en Adonim te Uraid vagyok, hol az ki fęl én töllem?* mert ez *Adonai* egy ßamu, de az *Adonim* tőbb ßamra mutat. Ez nev az *Messias Christusnak* adatik *Dan*: 9 17. Az *Adonaiert* (az *Messias Urért*) *vilagosetsad az te ortzadat Szentsęges hellyeden mely el pußtult* Midőn azert mi ez ßentleges nevet hallyuk, az által ez *Nagy* Urnak Parantsolatihoz valo engedelmessegre intettetűnk, hogy egyedűl őtet fellyűk es semmi egyéb Istent Lelkűnk ismeretiben lakni ne engedgyűnk, hitűnknek kivaltkeppen-valo keze által Szent Igé-

jéhez

vatur ab Eden, basis, quia Deus est sustētator & fundamentum omniū creaturarum. Hinc Adon, Dominus, cui rei domesticæ cura incūbit, & ei tanquam columnæ innititur. Quando de creaturis usurpatur Adonai, est jod cū patach: sed de Creatore cū cametz Ab Adonai manasse videtur Ethnicorum Athena.

jéhez es igeretihez ragazkodgyunk, es az Istent az *Christus*ban mi Istenűnknek lenni allassuk; hogy Szent *Thamaas*sal ezt mondhassuk: *En Istenem es en Uram.* Ioh: 20. ℣. 28.

4dik Nev *Helion*: az az, *leg-magasságosb.* Ps: 9.2. & 91.1 & 92.9. Ez nével nevezi *Gabriel* Angyal az Istent Szűz-*Máriá*hoz-valo izenet-vitelében, hogy tudniaillik *az à Gyermek ki ö tölle ßületendik, az leg-magasságosbnak Fianak neveztetik* Luc: 1. 32. Ez Nev arra tanit hogy az Isten az ő Allattyaban es ditsőssęgébē veghetetlenkeppen felűl halad minden Teremptést Mennyen es Főldőn. Masodßor, hogy senki semmi vilagi betsűlletivel es fel-magaßtaltatásaval fel ne fualkodgyék; (:) Harmadßor, hogy midőn igaz méltoságot es tißteltetést kivánunk, azon

hyos hipsistu. Igy neveze az ördög-is Urunkat Magasságos Isten Fianak. Luc: 8, 28. (:) Mert mitsoda è fôldi nagysag; à mennyei Magosságossabhoz képest.

zon legyünk hogy ez *leg Magaſ-ságosbal* leheſſen kőzőlülélünk *kegyelemben* es *ditsöſſegben*.

5. *Abba*, mely *Syriai* nevezet, ſ-annyit téßen mint *Atya Rom*: 8. 15. Ez Nev neha az *Iſteni Allatrul* mondatik, mint az *Mi Atyankban*; neha *Szemellyikeppen* vétettetik, mint *Matth*: 11. *v*. 25. Mert az Iſten, Attya az *Chriſtus*-nak *termeßet* ßerint, az Válaßtottaknak penig *fogadság* es *kegyelem* ßerint. Az *Chriſtus örökké-valo Atyá*nak neveztetik *Iſ*. 9. 6. mivel hogy ő ßűlt minket uy jonnan az Uy *Teſtamentum*ban Az Iſten-is [a] *Világoſságnak Attyá-nak* neveztetik *Iac*: 1. 17. mivel *hozzá-mehetetlen fenyeſſegben lakozik* 1. Tim: 6. 16. es ő nem tsak az Nap világoſságának kezdeti, hanem minden egyeb világoſ-ſágnak is mind az terméßeti ertelemben ſ-mind penig az ter-

a, Paterton photon, melynek valoſaga nak ezteremptet Napnak vi lagoſſaga tsakárnyé ka.

meßet

meßet felet-valo kegyelembē [b] *mely meg-világoſęt mindē è vilagra jövö embert*. Ez Nev arra tanit minket hogy minden jó aldo-más mellyet az Ur Iſtentűl veßűnk egyedűl az ő Atyai ßerel méből ßármazik. Maſodßor, hogy nekűnk őtet, mint Szerelmes Fiaknak vißőtag-ßeretnűnk kell. Harmadßor, hogy őtet minden ßűkſęginkben es haboruſaginkban az ſegedelemert ſegetſegre hiyhaſſuk, mint Atyánkat. Es igy ekeppen az Iſtennek ßentſęges neveze tit ſoha hijában hallanunk a vagy emlétenűnk, nem ßabad, hanem mindenkoron ő néki *jo voltá*rul, magunknak penig háladatos *kötelеſſęg*űnkrul kell meg-emlekeznűnk, s-ugy vennűnk eßűnkben, mely vigaßtalhato es batorſagos dolog legyen mindeneket az Ur Isten

b, Ioh: 1. 9.

Neve-

Neveben kezdenünk. Az o int ez Szollasnak formája mayd mindennek fajaban forog, de az igaz vigastaláſt, es batoritáſt, igen keveſs *ſzivek* érzik ebből, mert nem tudgyak mit mondanak ez aránt.

Nagy bőltseſség es ki-mondhatatlan jo dolog az Keresztyen ember *Hitinek* meg-erősſetéſére, azt tudni, mint ſ-hogy kellyen az *Chriſtus*ban ſegetſégül hiyni az Iſtent *illyeten nev* altal, mellyben azt jelenti hogy tűkſégeinkben es haboruſaginkban valo meg-ſegéteſünkre neki mind akarattya ſ-mind penig ereje nagy vagyon. Es bizonyára à kinek ily hivbeli kedve vagyon az ő Iſtenének meg-eſmeréſére, bizonyos Záloga vagyon annak ő magában à felől hogy ő az Iſtent *ſzereti*, s-az Iſten is viſzontag *ſzereti* őtet. Az

mint

mint ez az 91. Pſalm. ỳ. 14. 15. meg-bizonyittatik: Mivel hogy ez engemet ſzeret, meg ſabadi tom őtet, fel magaſtalom őtet mert iſmeri az én nevemet. Segitſegűl hivot engemet, meghalgatom őtet, vele vagyok haboruſagaban, meg mentem es ditsőitem, &c. Es ez, igen nagy erőſſége az Hitnek, miden minden dolgainkhoz az *Iſten* Neveben kezdünk.

Ezek az Nevezetbéli tulaydonſagi Iſtennek.

Az *Valoſagbeli Tulaydonſagok* ket rendbelieк, *közölhetetlenek*, es *közölhetők*.

Az *közölhetetlenek* ollyak mellyek ſemmikeppen *teremptet-aldatra* nem illenek, hanem *egyedul tsak* az Iſtenre.

Ezek kettők: az *egyigyü-magán valoſag* es à *végheteтlenſeg*.

Egy-igyu magan-valoſaga Iſten

nek

intelligētiæ habent aliquid ſimile materiæ, & formæ Sol⁹ Deus ſimplex eſt, in quo nihil in potētia ſed in

nek az, mely miat ő benne sem-
minemű *egybe-serkezés*, *oßlás*, *töb-*
büles, *hozza-jarultsag*, avagy alku-
to reßek sem erzekensęg, sem
penig értelem alat lévők, nem
talaltathatnak: ugy hogy vala-
mi ő, ugyã azon Allat-ßerint-is.

Nem bantya-meg az Isten-
nek egy-igyű-magan valosa-
gat, az Személyeknek három-
saga: mivel ez *hármassag* nem
reßbéli egyben-serkezés ßerint, ha-
nem *Szemellyi eggyüt-lévösęg*kep-
pen vagyon.

a Az *Veghetetlensęg* az, mely al-
tal az Istenben mindenek, fenn
es alat, elől es utol, *mérsekles* es
el-hatarlas nelkúl vadnak.

Ez két Tulaydonsagokbol
ßűksęgeskeppen más három
közölhetetlenek erednek.

1. Az *meg-mérhetetlensęg* avagy
az *mindenüt valosag*, mely altal az
Isten veghetetlẽ ki-terjedsegű,

b be-

in actu omnia, imo ipse purus, primus, medius ultimus actus. Scal: Exer: 6. Sect: 2. Iust: Mart: q 120. ad Orthodox:

a, Intelligẽtia cum siut Entia alia ab infinito Ente, finita esse necesse est: Nam duo infinita nequeunt esse neq; in natura neq; extra naturam Essent enim duo principia prima Scal: Exerc: 359 5. 3.

b be-tőlt mennyet es főldet,
minden hellyeket magaban-
foglal, őtet penig semmi *közbe-*
vetés, *hely* avagy *határ* be nem
foghattya, mindenűt ott vagyõ
es sohul nints à hól jelen nem
volna. 1. Reg 8 27.

Ez illyetén *jelen.lete Isten*nek
negy fęle.

Előßőr Kőzőnseges, mely
altal Isten *repletivè* mindenűt
jelen vagyon, az az, minden
hellyeket be-tőlt mindenűt,
őtet penig semmi hely *bé* nem
foglallya.

Masodßor, Kivaltkeppen-va-
lo, mely altal az Isten az *Eg*ben
lakni mondatik, mivel hogy (:)
az ő *Hatalma*, *Böltsesęge* es *Io-volta*
leg-felsegesb-keppen magat
ott jelengeti es kőzőli: az mint
hogy *Aldas*it es *Buntetes*it-is ßo-
kas ßerint onnan őnti-le è
főldre.

Har-

b, Act: 7, 48 Ps: 145. Iob: 11, 7; 8, 9, 2 Chr: 2, 5, 6 Ps: 139, 5, &c Ier: 23, 23, 24. De' est ubiq; non ita ut in dimidia parte sit dimidi', aut tanq̃ in majore parte major Dei pars sit, in minore minor sed ubiq; totus, & in seipso totus est. Aug: De' est intellectualis sphæra, cuj' centrum est ubiq; circũferẽtia verò nusquam, Trism: (:) Ps: 19, 1. Hos: 2, 21.

Harmadßor, *annal-is ki valtab-keppen-valo* mely altal Iſten az ő *Szentiben* [b] lakozik.

Negyedßer, *leg-ki valtképpen-valo* es tellyeſſeggel egyre, tartozo, mely altal az *Iſtenſęgnek egéſs tellyeſſęge allattya ſserini lakozik az Chriſtusban* [c]

2. Az *Valtozhatatlanſag*, mely által az Iſten mind [d] *valoſagá*ban ſ-mind penig [e] Akarattyában minden változás nelkűlvalo.

3. Az *Őrökke-valoſag*, mely altal az Iſtenben, ſemmi *kezdeti* à napoknak, ſem penig az időknek *vége* nintsen: es mind [f] *elsö* ſ mind *utolſo* ő.

Ezek az közölhetetlen valoſagbéli tulaydonſagok; immar azok következnek mellyek az Teremptet allatokra vonſsnak.

Ezek őtőn vadnak.

1. az *Elet*, 2. az *Ertelem*, 3. az *Akarat*,

b, 1. Cor: 3. 16, &c ℣ 19. 2. Cor: 6, 16

c, Col: 2, 9.

d, Rom: 12 Iſ: 40 28: Pſ: 10. 2. 27

e, Apoc: 1, 8 1. Sam: 15, 29 Num: 23. 19 Mal: 3, 6. Rom: 11, 29. Iac: 1, 17. Pœnitentia cũ de Deo enuntiatur non affectũ in Deo, ſed effectũ Dei in hominibus ſignificat. Alſted.

f, Iſ: 44, 6. Dan: 6, 27 Apoc: 4, 8

Akarat, 4 à *Hatalom*, 5 à *Felſeg*.

1. Az *Iſten Elete* az mely altal mint igen *tiſsta* magan-valo es veghetetlen *Valoſag* altal, nem tsak ő maga ęl *magatul*, hanem egyßer ſ-mind *mind örökke folyo ki-meréthetetlen* Kutfeje-is az *Eletnek*, melyből ered minden Teremptet Allatoknak [g] *ęletek*: ugy hogy mindnyajan *ö benne ęlunk, mozgunk, lélegzünk es vagyunk*. Es mivel egyedűl tsak az Iſten *Elete* nints [h] Allattyátul meg-kűlőmbőztetve, annak okaert mondgya az Apoſtol hogy *tsak az Iſtenè az halhatatlanſag*. 1. *Tim*: 6. 16.

2. *Ertelme* avagy *Tudomanya* Iſtennek, az, à mi altal (mint *tiſsta magán-valo egy Valoſag* altal) tőkelleteſſen [i] ért es tud őnőn magában mindeneket, valamellyek valaha *voltak*, *vadnak* avagy *léſsnek*: ſőt penig męg az igen

g, Act. 17, 25 28 & 14 15 Pſ 42, 2, & 36 ℣ 19. Ioh: 5, 26.

h, Innen vagyō az hogy az Sidonyelven, az Iſten Ehejenek, ſ Echejenek-is egy arant neveztetik. Az Görök ben mind ho onnak, ſ mind ho zoonnak. Az Deakbā valamenyiſzer primū Ensnek męg meg annyiſzer primum vivensnek. Mert lenni s ęlni, mind egyet teſzē az Iſtenbē.

i, 1, Reg: 8, 39. Pſ: 139, 1.

Ier: 17, 10 & 20, ℣ 12. Hebr: 4, 12.

igen titkos gondolatok-is, es az Szivnek minden belső kebzesi ez abrazolási tudtara vadnak ő neki, es semmi el-reytve tőlle nintsen.

Ez *Minden-tudása* ISTENNEK vagy *Közönseges*, mellyel Isten *egy átallyaban minden dolgot* tud őrőktül fogván; az *jót* ő magában, az *gonoßt* penig az jorul, menyiben ellenkezik azzal; az *lehetseges* dolgokban, lehetsegessegnek *sorsát* oltván, az *ßüksegessegkeppen valok*ban penig, az ßükseges meg-letelnek avagy lehetetlensegnek *törvenyet*: Es ekeppen tudván mindeneket magában es magátul, *Kutfeje* ő minden *tudomány*nak, mind az *Angyalok*énak s-mind penig az *Emberek*ének. Masodßor *kivaltképpen-valo* ez à *Minden-tudás*, mely *Approbation*ak Iovallo-tudasnak avagy jo-tetßesnek ne-

vez-

veztetik, mellyel magájéinak *nevezetessen tudgya* es kegyelmessen *esmeri* tsak à *Valaßtottakat*.

Ez az [b] *Minden-tudossag* befoglallya magában az Isten *Böltsösseget*-is, mely altal ő mindeneket nagy bőltsen, *semmi*ből, ily *ßep rend*del, *mertek*kel es *fontossan* teremptet, es męg mostan-is naponként, igazgattya es rēdeli azokat ßentsęges *akarattya*ßerint maga *ditsössęgere*.

3. *Akarattya Istennek* az, mellyel előßőr-is *magát* mint *legfübbjót* [c] ßüksegeskeppen akarja; es ez altal egyeb [d] minden jokat-is mellyek *ö tölle* vadnak, [e] ßabad kedvel akar.

c, Rom: 9, 19. Eph: 1, 5, 11. d, Deus voluntate sua cuncta constituit. Trism: Hinc Orpheus Deum vocat necessitatem, ratione scilicet inferiorum, quod omnia ipsi parere cogantur. e, Voluntas Dei semper impletur, aut de nobis aut à nobis. De nobis impletur sed tamen non implem⁹ eam quādo peccam⁹,

1, Tim: 4. 10 b, Intellect⁹ Scientia & Sapientia in Deo non distingvuntur Trism: Nam Sapientia in homine est habitus intellectui impressus, qui de Deo dici nō debet, cuj⁹ intellectus est ipsa Sapiētia. Keker: Panda idon dios ophthalmos kai pāda noe &c. Hes: Ezert nevezik az Istēt az Platonicusok egeszszen szemnek, ki mindeneket lát.

à nobis

à nobis impletur cum bonum facim[9]. Aug: Ench: c. 100. Rō 9 11.

Az *Isten Akarattya*, noha magában tsak edgyetlen edgy, mikeppen *Allattya*-is; mindazaltal az kűlőm kűlőmb fęle sok tzélokra nezve, mellyekrűl az akarat vagyon, es kűlőmbőző sok *munkajért* az akaratnak, az *Szent Iras*ban az Isten akarattyanak sok nevek adattatnak: mint,

f, Eph: 1, 5.

1. Az *Szeretet*, mellyel jelentetik az Istének [f] őrőkke-valo *jo-akarattya*, mely altal el-rendelte hogy az ő ßerelmes válaßtotti ingyen kegyelemből idvőzűllyenek az *Christus* altal; es ennekokaert őket ßűksęges ajandékival ebben es az jővendő *ęletben* [g] latogattya, mind Szemellyeket s-mind penig ßolgalattyokat, *kedvelvén* es jo neven vévén.

g. Ps: 145, ℣. 7. 16.

2. Az *Igazsag* [i] mely az ISTENNEK *alhatatos* akarattya,

i, Norma Iustitiæ divinæ, est Dei voluntas. Quia idem vult, ideo est Iustum. non quia justū, ideo vult Eph. 1. 11.

mely

mely altal [k] fizet az Angyaloknak es az Embereknek az ő tselekedetek ßerint [l] *meg-buntetvén* az terni nem akarokat *erdem*ekhez képest; *mely boßßu-állo* igazságnak neveztetik: es [m] *meg-jutalmaßtatván* az hiveket igireti ßerint; mely tselekedeti *Kegyelem*-igazsagának mōdatik.

3. Az *Irgalmassag*, mely az Istennek [n] *ingyen-valo jo-akarattya* es kéß indulattya az meg térő bűnősnek bűnébotsanattyara, ha ßinten nagy es igen gyalázatos bűnőkkel volna-is meg-terheltetve.

4. Az *Iosag*, [o] mely altal *jo kedvel közli* az ő javait az Teremptet allatokkal: es mivel ezt *ßabad jo akarattyából* erdem kivűl tselekeßi, ez-

k, Rom: 2, 5. 6. 2, Thess. 1 6, &c. 2, Tim: 4, 8. Deut: 7, 9, 10

l, Deus principia & finē retū omnium tenens, recta; lineâ incedēs è vestigio habet dikē. divinæ legis vindicem, simul ut quicquam Sanctionū ejus prætermissum est. Arles. l. de Mund.

m, Rom: 9, 15, 16.

n, Ps: 103, 8. &c. Tit: 3, 4. Semper invenies Deū benigniorē quā te culpabiliorem, Serm:

okaert

okaert ez *Kegyelemnek* neveztetik.

o, Ps: 145, 7, 9, 16. In Creaturis multa inveniũtur bona, ergo Creator multo magis est bon⁹. Mio authogathõ.

5. Az *Tökelleteſſeg* avagy *igaz mondás*, mellyel az Iſten [a] *alhatatoſſan* akarja, hogy mindenek mellyeket az ő ſentſeges tanátsaban vegezet, el-következzenek: meg-teliyeſetven mindeneket valamellyeket ſollot, *alkalmatos időben*.

6. Az *Türes*, mellyel az UR Iſten *ſabad akarattya ſerint elvarja* es halaſztya az bűnősnek bűntetéſét, mind addig mig az ő igazſága meg nem ſértődik, es azonban à bűntévőnek-is [b] bűnei meg-érnek.

b, 2 Pet: 3, 9. Rom: 2, 4. Gen: 15, 16. Ad pœnam tardus Deus est ad præmia velox. Sed pensare solet vi graviore moram.

7. Az

7. Az *Szentſég*, mely altal az Iſtennek terméſzeti minden egyéb *tiſztátalan* dolgoktul meg-válaſztatik: es utáll minden otsmanyſágot; s igyekeppen egéſſen tiſta lévén önön magaban, ſolgainak-is belſő es külſő *tiſztaſág*okban es ſentſégekben gyönyörködik; mely ugyan ő tölle-is származik. [c]

8. Az *Harag*, [d] mely altal ertetik az Iſtennek alhatatos es igaz *Akarattya*, az *Valaſztottak*nak *dorgálá*ſokban, az *iſtẽteleneknek* penig az ő rayta es hivein tört boſſuſagertvalo *meg-büntetéſ*ekben: Midőn az Iſtennek es haragos akarattya kemenny es kegyetlen bűnteteſſel jár, akkoron neveztetik *boſſzu-allaſnak*; mely az Valaſztottak-

c, 1, Pet: 1, 2. 1, Theſſ: 4, 3. Heb: 12, 14. Quãta Sanctitas Dei ad cujus aſpectũ sãcti Angeli oculos regẽtes aliſq; volãtes clamãt: Sanct⁹, Sanct⁹, Sãct⁹ Iehvoa Zebaoth. Iſ: 6, 2, 3. d, Pſ: 106, 23, 29, 40, 41. Num: 25, 1. Ira Dei non eſt aliud q̃ volũtas puniẽdi. Aug: 15 de Civit: c. 15. Anſel: l. 7. c. 6. Cur Deus Hõ: Furor & ira in Deo, non paſsionem mẽtis ſedultionis

acetbitatem notant. Carth: in Apoc: 19.

nak [e] *idö ßeri*: az *Hitetlenek*-nek penig [f] őrőkke-valo.

4. Hatalma ISTENNEK az, à mely altal egy átallyában es ßabadossan mindent *valamit akar* es az ő terméßetivel nem ellékezik [m] meg tselekedhetik: es az mellyel az mennyet es földet à miként hogy *teremptette*, ugy meg-is tartya es minden benne-valo allatokkal egyetemben, igazgattya. Ez az Isten *Mindenhatosaga* avagy *magaban-valo (absoluta)* mely altal sokkal tőbbet tselekedhetnék hogy nem az menyit akar, avagy tselekßik. Matth: 3. 9. & 26. 53. Rom: 9. 18; avagy *actualis munkalkodo*, mely altal mindent, valamit akar meg tselekeßik, es à mit nem akar hogy legyen, meg akadalyoztat, Ps: 115. 3.

5. *Felsęge* az UR ISTENNEK az, à mely altal ő, az ő magaban-valo es

e, Ps: 106, 23. 29. 40, 41. 1, Cor: 10, 11 f, 2 Thess: 1 10.

m, Ps: 115, 3. Eph: 1, 11. Matth: 8, 2. De⁹ potest omnia quæ contradictionem non implicant. Aqu: 1, q 25 Art: 3. 4. Omnipotẽtia excludit omnes defectus qui sunt impotentiæ, seu posse mentiri mori peccare, &c

lo es ßabadsagos męltosagábol, mint Ur es *Király*, minden lathato es lathatatlan teremptesin [n] uralkodik es orßágol: igaz *jusa* es *tulaydonsaga* levén neki mindeneken, mint [o] à *kitul*, es à *kiért* vadnak mindenek: kinek egyßers-mind oly *tellyessęges hatalma* vagyon, hogy valakinek *kedvezni akar*; akar mely nagy bűnet-is el-engedheti; [a] ezenkeppen minden ő *ellensęgit* valamelyeket [b] meg verni es tőrni akar, ßam-adas es è tselekedetiért-valo meg-feleles nelkűl, el veßtheti. Mivel az ő egy igaz ßent *akarattya* néki eggyetlen egy tőkelletes es őrőkké-valo Regulája mertek tzérnája.

Mind ezekből az *Tulaydonsagok*bol ßármazik az ISTENNEK leg-felsęgesb boldogsága es tőkelletes-volta.

Az Istennek *Boldogsaga*, amaz

n, 1. Chr: 29, 11, 12. 2. Sã. 7 22, Apoc: 5, 12, 13 o, 1. Chr: 29, 1. Hinc De⁹ dicitur autokrator.

a Rom: 9, 15 Ioh: 4, 11.

b, Luc: 19. 27 Ps: 2, 9. & 110, 1.

e, Deus Schaddai seu autarkes non folum quia ipse nihil desiderat, sed etiam quia nihil in eo desiderari potest Creaturas fecit perfectas in suo quasq; genere, ergo ipse perfectissimus est in se ac per se. Scal. Exer: 146. Sect: 2. Marc:14,61. Act:17, 25. Rō:11,35,36. 1.Tim:6,15. Matt:25,34. Iac:1,17.

e *tökelletés* es meg-mersękelhetetlen birása az végnelkűl-valo *örömnek* es *ditsösęgnek* mely az Istenben őnőn magaban vagyon őrőktűl fogva, es kezdeti s-kutfeje az Teremptet-allatoknak minden ditsősegeknek es őrőmeknek.

Vadnak ezeken kivűl tőbb *Tulaydonsagok*-is, mellyek az Irasban az *Isten*nek tulaydonittatnak, de tsak *hasonlatossag keppen*; ugymint midőn ő neki peldázatban *per Anthropo morphosin*, emberi forman, emberi tagok, *ßem, fül, ßay*, orr, kéz, lábok, &c. avagy érzekensęgek, es emberi munkalkodások, *látas, hallás, illatozas, munkalkodás, járás kelés* es egyeb efelék tulaydonittatnak. Ismet *per Anthropopatheian* emberi mod ßerint belső indulatok, ugymint *vidamsag, bankodas, öröm, keserüsęg, ßerelē, gyülölseg, &c.*

avagy

avagy *per analogian* hasonlitas ßerint, mint mikor *Oroßlan*nak, *kößiklá*nak, *Toron*nak *Pais*nak &c. mondatik. Mellyeknek magyarazattyokat minden *Commentarius*ban (:) fel találhatni.

(:) Vide Dictionarum Biblicum Vilsonis Anglicè edit.

Mind ezekből az Tulaydonsagokbol imez nehany Tanusagbéli Regulakat kell eßünkben vennünk.

1. Tsak egy is az Tulaydonsagok kőzzűl, az Isteni Allatot eleggé ki nem jelētheti, mivel veghetetlen es ki-mondhatatlan az Isteni Allat. *Valami* azert az *Isten felöl* mondatik, *az nem Isten*; hanem tsak vekony ertelmünk segedgye, hogy okossagunkal valamenyire meg-foghassuk es ßonkal ki-mōdhassuk az *Isteni Terméßet*nek *felsęges valamenyibē* azt ő Felsęge *Igéjé*ben ki jelentette.

2. *Minden Tulaydonsagi az Isten*

nek

Attributa omnia propter usias tautoteta singulis personis competunt.

nek ßinten úgy tartoznak mindenik *Szemelyre*, mint magára az Allatra, az *Szemellyi Tulaydõsagok*nak meg-emlétesevel. Mint, az *Atya Irgalmassaga Szülö* Irgalmassag: Az *Fiu Irgalmassaga Születtetet* Irgalmassag: Az *Sz: Lélek* Irgalmassaga *Származot* Irgalmassag; es igy az tõbbirül-is.

3. Az ISTENNEK *Allat ßerint valo Tulaydonsagi* semmit az *Allat*tul nem külõmbõznek. Mert azok ugy vadnak az Isteni Allatban, hogy egyßer s-mind *Isten Allat*tyának is igazan mondatathatnak az Tulaydõsagok.

a, In Deo nihil est quod non sit ipse De', Zanch:

a Az Istenben azert semmi nintsen, à mi vagy az õ *Allat*tya vagy *Szemellye* nem volna.

4. Az *Allat ßerint-valo Tulaydonsagi*, ISTENNEK, nem külõmbõztetnek egymás kõzõt-is meg se *Allat ßerint*, sem penig *valosagi keppen* (mert valami az

Istenben vagyon, à tißtán tsak Isteni Allat, melyben semmi oßlás nintsen) hanem tsak vekony *Ertelmünk*re nezve külõmbõznek, mely mi Ertelmünk nem elég levõn, arra hogy ez Világi dolgokat *egyßeri munkajával* meg foghassa, hanem tõbb külõmbõzõ munkáinak kell az dolognak meg-értése felõl lenni; azert az *meg-foghatatlan Isten*nek ismérésere-is sokßeri egy-más kõzõt meg-külõmbõztetet mükalkodási nelkül ßükõlkõdik. Annakokaért ha az dolognak mi-volta ßerint ßollük, nintsenek az Istenben *sok Tulaydonsagok*, hanem tsak (·) eggyetlen, mely semmi nem egyeb, hanem az *Isteni Allat* õnõn magaban, akar mi nével neveztessek; hanem tsak az mi Ertelmünkre nézve mondatnak oly sok egy-más kõzõ

(·) Omnia in divinis sunt unum, ibi non obviat relationis oppositio.

kúlőmbőző *Tulaydonſagok*nak. Mert à mi[e] Elménk az *Irgalmaſſag*nak nevezetin ért oly dolgot, à mi kúlőmbőz attul mely *Igazſag*nak hivattatik. Az Iſteni Tulaydonſágok mind az altal nem kúlőmbőztetnek-meg egy-máſtul valoſagos keppen őnőn magokban.

5. Az *Iſtennek Allat-ßerint-valo Tulaydonſagi* nem *reßei* avagy *minemuſegi* az Iſteni Allatnak, ſem nem [a] *hozzá járultſagi* annak, es nem is hellyei, hanem igazán [b] *tellyes es egeß Allattya az Iſtennek*. ugy hogy efęle akarmellyik *Tulaydonſag non eſt aliud & aliud*, nem kúlőmb kúlőmb dolog, hanem tsak ugyan azon edgy. Nints azért az Iſtenben *Menyiſeg*, az honnan *ennyi*nek avagy *amanyi*nak mondattathatnék: ſem *Minemüſęg*, honnā *illyen*nek avagy *amoltyan*nak hivatat-

e, Attributa Dei omnia ita in ipſo ſunt, ut ſint ipſum; ita inſunt ut nihil antecedat, nihil ſubſequatur, ſed ex intellectione noſtra (quæ perq̃ umbratilis eſt) alia aliis Pri' animo comprehēdūtur. Scal: Exerc: 395. Sect: 6, 3.

a, Quæ de Deo dicuntur chronikos, relatione ad creaturas, & ſic ſecundnm accidens: non exprimunt mutationem in divi-

vatathatnék: hanem [c] valamitsoda az Iſten, ugyan *ollyan* es *azon* Alattya ßerint is. Allattya ßerint *Bölts* ő; azert ugyan maga az *Böltseſeg* ő: Allattya ßerint *jo* ő; annakokaert ugyan maga az *joſag* ő: Allattya ßerint *Irgalmas* ő; azert ugyan maga, az *Irgalmaſság* ő; Allattya ßerint *Igaz* ő; azert ugyan maga az *Igaſſag* ő &c. Egy ßoval, az Iſten *Nagy Menyiſeg* nelkúl: *jo Minemüſeg* nelkúl: *Irgalmas Fel indultſag* nelkúl: *meg-löt valoſag Munkaſag* nelkúl: mindenút jelen-valo *Látomás* nelkúl: idő nelkúl *elsö* es *utolſo*, minden Teremptet Allatoknak Ura; az kitúl vőtte minden Allat mind magát ſ-mind penig à mie vagyon; mindazaltal ſem nem ßúkőlkődik, ſem penig, az *joſag*ra avagy az boldogſagra nevekedéſt *nem véßen* ſenkitúl.

divina eſsētia, ſed in creaturis factā. Negantur ergo de Deo accidētia realia non autem prædicata, accidētalia.

b, Omnia quæ in Deo ſunt ita inſunt ut ſit ipſe Deus.

c, Eſſentia divina idētificat ſibi omnia quæ ſunt in divinis. Biel. ſup: 1. ſent: d 1. q. 5. Exhibet omnia accipit nihil, ipſum igitur bonum eſt ipſe Deus ſemper. Triſm. ſer: 2 Plin:

Ez az Istennek nyilvansagos *le-irása*, az menyire őnőn magát az Irasban ki jelentette.

Ezt az Isten felől-valo tudománt (az többi felet) tudni kell mindennek, valaki az *Kegyességnek* Gyakorloja kiván lenni; s-el-is kell hinni *ßuksegessen*, ez négy *kivaltkeppen-valo haßonért*.

1. Hogy à mi egy *Igaz Istenünket*, minden egyéb *hamis Istenektül* es *Bálványoktul* meg-tudgyuk kű ömböztetni, mert az Istennek Ki irásat *tulaydonképpen* tsak az ő Anyaßent-egyháza a tudgya, mellyben ily kegyelmessen ki jelentette őnőn magát.

a, Ps. 147. ℣ 19, 28 Ier: 10, 25.

2 Hogy Sziveink mentül nagyubb tißtessęg-tételre indullyanak ő Felsęgehez: midőn tudniaillik *álmélkedünk* ő rayta, *tißta magán-valosagaért* es *véghetetlen-voltaért*: *imadgyuk mérsekel-*

hetet-

hetetlensegeért, *meg-változhatatlansagaért* es *örökke-valosagaért*: *Böltseseget* az ő *Ertelmétül* es *Tudomanyátul* *követünk*: magunkat *ßent akarattya* es *tetßése* alá bizzuk: *Szerettyük ßeretetiért*, *Irgalmaßságaért*, *Io-voltáért* es *Türéseért*: *bizünk igejeben Igaz mődásaért*: *fellyük Hatalmaért*, Igazságáért, es Haragjáért: tißtellyük *Szentsegeért*: *ditsirjuk Bodogságaért*, es minden mi ęletünkben ő tőlle fűggűnk, mint ki egyedül Szerző oka *ęletünknek*, *lételünknek* es minden *javainknak*.

III. Hogy *fel indittassunk* az *Isteni Leleknek*, ßet *Tulaydonsagiban-valo* kővetesęre: es igy az ő *Böltsesegének* *Szeretetinek*, *Io-voltának*, *Igazsagának*, *Irgalmassagának*, *Igaz-voltának*, *Türésenek*, *Buzgosagának*, es à bűn ellen-valo *Haragjának* (valami

reßben) képét viselhessük, hogy mi-is *böltsek*, *ßeretök*, *igazak*, *irgalmassak*, *igaz-mondók*, *türök es buzgók* lehessünk, mint à mi Istenünk.

IV. Hogy *illendö képpen tehessünk* könyörgéseket es elmelkedéseket, ö Felsęge felöl elméinkben, nem agyunkban koholt temerdek es káromkodo *álmodozásink* ßerint; mint mikor ember ugy gondollya az Istent, mint egy *Zetzely ßekben ülö öreg Embert*; az áldot Szent Háromságot penig mint egy *hármas bálvany képet*, minemüveket az Papisták az ö Egyházaknak Ablakokban ßoktanak pirkáltatni.

Mikor azert az igaz Istennek könyörgeni akarß, ßivedben lelkedben ugy ßolétsad-meg ö Felsęgét, mint [a] *Örökké valót*, [b] *véghetetlent*, [c] *mindēhatót*, [d] *ßentet*,

a, Ps. 60, 2.
b, 1 Reg: 8. 27.
c, Gen: 17, 1 Iob: 15, 25.
d, Apoc: 4. 8, & 15, 4

[e] *böltset*,

[e] *böltset*, [f] *igazat*, [g] *irgalmast*, [h] *lelket*, [i] *igen tökélletest*, [k] *három egymastul meg külömböztetet Személlyeknek egy meg-oßthatatlan Allattyát*, *Atyát*, *Fiat es Szent Lelket*: *ki* [l] *mindenüt jelen lévén*, [m] *igaz gattya az mennyet es földet*, *altal lát es ért* [n] *minden ßiveket*, [o] *tud minden nyavalyákat*; *es tsak egyedül adhat minden kegyelmet* [p] *valamely nelkül ßukölködunk*, *s-minden meg-térö bünös embert*, *valaki igaz hitböl ohaytya* (az Christus altal) *az ö segedelmét*, *minden nyomorusagokbol es haborgatásokbol meg-ßabadét*.

Ez ISTEN igaz ismeretinek nem tudása miat, sokak az igaz Istennek Balvanyt tsinálnak; s-ez egyedül oka, hogy sokak az Isten imádásanak, es az vallasnak, *minden ezen kivül-valo réßeit*, oly nagy *betstelenseggel* es *képmutatassal* vallyák Holot ha igazán

e, Rom: 11, 3, & 16, 17.
f, Exod: 34. 6, 7. Ps: 108 4, & 103. ℣ 11, & 145. 8, 9.
g, Deut: 32, 4.
h, Ioh: 4, 34
i, Deut: 32, 4
k, Ioh: 5, 7. Matth: 3. 16. & 28, 19. 2, Cor: 13, 14
l, 2, Reg: 8 17 Ps: 129, 2. Ier: 23 ℣ 23.
m, Is: 48, 16. 28 Dan: 4. 32.
n, 1, Reg: 8, 30. Ier: 17, 10.
o, Is: 61, 16.
p, 1, Sam: 10, 16. Matt: 17, 18.

zán ismérnék az Istent, nem mérnének igazán valo szolgálattyánál egyebet mivelni; es igy *félelemmel* es nagy *betsülettel* szolgálnának néki: mert csak annyira *féli* Ember az Istent, a menyire *ismeri*: ugy *ismérni* penig *igazán*, ha az *speculatio*val az *praxis*t (az ő ismérétivel, igaz tiszteletit) eggyűve köti. Mely igy vagyon.

I. Midőn Ember ugy ismériés tiszteli az Isteni Felléget, mint önön magat, maga Igéjében ki-jelentette.

II Midőn az Isteni Tulaydonságoknak igaz es első ismeretiből, az ember elmejébe az *szeretet*, a *félelem*, es az *Istenben valo bizodalom* nevekedik. Mert azt mondgya az Isten önön maga *Malach.* 1. 6. *Ha gyha Atya vagyok én, hól az én betsülletem? Ha Ur vagyok, hól az én félelmem?*

Iertek

Iertek es laſsátok meg mert jo az Iſtē, azt mondgya *David Pſ:* 34. 9. A ki tapasztalhato keppen meg nem kostolta az ő *jóságát*, nem tudgya *mel jo ē*; (azt mondgya *Szent Ianos* 1 *Ep:* c. 2, *v.* 4.) *a ki mondgya hogy ismeri az Istent, es az ő paranczolattyat meg nem tartya, Hazug az es nints abban igazság.* Ennekokáért az menyire mi az Istent követtyük, *Iosagában*, *szeretetiben*, *Igazságában*, *Irgalmasságában*, *Turéseben* es egyéb *Tulaydonságában*; annyira-is *ismérjük* őtet.

III. Midőn belső fuhaskodásokkal, es tiveinknek tettetesſegtelé kivánságival várjuk, az ő ismeretinek tökélletes es tellyes voltát, az következendő Eletben.

Utolsor è ki jelenti mely keveſſen vadnak azok, kik az Istēt igazán ismerik, mert senki nem

ismeri

iſmeri igazán az Iſtent, hanem à ki őtet ßereti; s-ugyā is hogy ne válaßtaná Ember az Iſten Szeretetit, holot ez à *leg-föbb jo* ha iſmeri őtet. Mert az Iſtennek terméßeti ez, *hogy ugyan felſegyverkezteſſe az Embert az ő joſagának, ßerelmével*, es valaki akar mely dolgot *Iſtenénél inkab ßeret, nem mélto az, az Iſtenhez*; s-illyenek mind azok à kik *Szivek*nek *ßeretetit* es *nyugodalmát*, Iſten kivűl más akar mi egyéb dologbā helyheztetik. Ha azert hißed az Iſtent *Mindenhato*nak lenni, miert fęlß az őrdőgtűl es az ellenſęgtől, ſ-bizodalmaſſan miért nem nyugßol-meg az Iſtenben, ſegedelmét minden háborgatáſidban es veßedelmedben nem ohaytozod? Ha *Véghetetlen*nek hißed az Iſtent, hogy méred őtet haragra ingerleni? Ha *tißta magan valo*nak

hißed

hißed őtet, mitsoda ortzaval merß ő előtte *tettetes ßivel* es *kép-mutataſſal* járni? *Ha leg-föbb* jodnak hißed ő Felſegét; miért nem helyhezteted ßivedet ő benne inkáb hogy nem mint egeß földi jokban? Ha valoban hißed hogy az Iſten igaz *Itelö-Biro*; hogy merß ily bátorſagoſſan meg-téretlen az bűnben ęlni? Ha igazán hißed nagy *Böltseſegét*; hogy nem tulaydonitod minden te Kereßtidnek, es kedvetlen állapotidnak kimenetelét ő neki, *ki mindeneket javokra tud azoknak fordétani à kik ßeretik ötet* Rom: 8. 28. Hogy ha el-hitetted magaddal hogy az Iſten igen *Igaz mondo*; miert ketelkedel męg-is az ő igeretibē? Es ha el-hißed hogy az Iſten maga *ßépſeg* es *tökelleteſség*; (:) miert nem akarod őtet, mindē te indulatidnak es kivánſagid-

nak

(:) Si te habeam ſolū, ſanè ruat ardu'æther, Tellus rupta ſuo diſsiliatq; loco.

nak *fö végének* ismerni? Mert ha *ßépseget* ßeretz, ő igen *ßép*: ha *gazdagságot* kivanß, ő igen *gazdag*: ha *böltseseget* kereß, ő igen *bölts*. Valamitsoda *felsegesseget* látz az teremptet állatokban, az semmi nem egyéb hanem *ßikratskája* annak à mi végheteten *tellyesseggel* vagyon az Istenben. Es à mikor az Egben *egyatallyaban-valo közösülésünk* léßen az Istennel, akkor mindenünk tőkelletessen meg léßen ő benne, mellyeket mivelünk közöl. Egy ßoval, *minden jokban minden ö mindenekben*. Szeressed (.) azert tsak ezt az egy jo Istēt, s azt ßereted, à kiben minden *josagnak josaga* találtathatik. Minekokaert, à ki Istennek *idvezétö* ismeretire akar jutni, meg kell tanulni hogy ötet *ßeretet* altal ßükseges ismerni. *Mivel az Isten ßeretet* Eph: 3. 19. es az *Isten ßere-*

Creata omnia perfectiùs sunt in Deo quā in seipsis. Dionys: de divin. c. 6.

(.) Ama illum bonū, in quo omne bonū est & sufficit, Anselm: in Prosol: c. 25.

ßeretetinek ismereti; minden ismeretet, tudomanyt, *fellyül-halad* 1. Ioh: 4. 8. Sőt minden ismeret avagy tudomany, az Isteni ßeretet es ßolgalat modgyának tudománya nelkül [b] *Salamon* vallása ßerint, tsak *hejában-valosagos hejában valosag* es *elme törödes*.

Eccl: 1, 2, 17.

Gerjedgy-fel azert oh Szent *Szeretet* az én lelkemben, kivaltkeppen holot tetßet néked, az Ur *Iesus Christus* Vére altal meg-engeßteltetet lévén, hogy ismereted altal ditsőségednek *közösülésere* juthassak, melyben minden én fő javam es bodogsagom áll őrőkke.

Ekeppen az ęlő Istennek *maga tulaydon igéje* altal, meg-látok az IEHOVAnak, az ELOHIMnak, az tellyes Szent HAROMSAGnak *hátulso réßeit*, kiben hinni idvezétő *hit* es *igazság*: Kinek minden

Exod: 33.

den *teremptet állattul*, mennyen es fölдön adassęk minden *ditséret orßáglás* es *ditsöseg*, mind örökkön örökke, AMEN.

Ekédig az Isten ismeretiről; *ennekutánna* már az magunk ismeretiről ßollunk. Elsőben-is, míg az Ember az *Christus* altal valo uyjulás nelkűl, az nyavalasságnak es romlotsagnak állapattyában vagyon.

Az Istennel Christusban meg nem bekellet Embernek nyavalyássagirul-valo Ellmélkedesek.

OH nyavalyas Ember, hol kezdgyem vég nelkűl valo nyavalyásságodnak meg-irását! ki à mely hamar *fogantattál* oly hamar *el kárhoztál*; es minek-előtte ez idő ßeri ęletre ßűlettetnél, immár az örök halálra iteltettél.

Damnatus antequam natus Aug:

Kezdetit nyavalyaidnak feltalálom ugyan de *végét* nem. Mert mikor *Adám* es *Eva* Isten *képére* teremptettenek volna, es *Paraditsom*bam be-volnának helyheztetvén, hogy mind magok s-mind maradékjok halhatatlanságban ęlnének, uralkodvan minden földi teremptet állatokon, es tsak egy sának győműltsétűl léven meg-tiltattak, hogy azzal *Teremptöjök*-hőz-valo engedelmessęgeket mutatnák; noha ISTEN ily kitsiny dologtul tiltotta vala meg őket, örök halálnak bűntetése alat; De ők inkab hivének az *Ördög* ßavának, hogy nem az *Istenének*; hazugnak vélvén az Istent. Es igy, háládatlansággal illetvén ő ßent Felsęgét, minden vélek közlőt jo tétemé nyiért; gonoßul kezdének magok boldog állapottyával ęlni.

mint ha ISTEN irigy képpen avagy fősvenyúl tselekedet volna véllek: es el-hivek hogy az ördög, sokkal ditsőssęgesb állapotban réßelteti őket hogy nem mint à minemúben Isten reßeltette; es igy fel-fuvalkodtságok miat, igen *nagy arultatás*-ban esęnek, az Nagy Isten ellen, nem akarván ő Felsęge *alat valokká* lenni, nagy káromkodással, *magává az Istenné*, avagy Istennel egyenlőkké akarának lenni. Az mellyért mind addig, mìg meg nem térenek (elvestven Istennek raytok ruházot kepet) az Ördöghöz lőnek hasonlokká: es ekeppen minden ő maradekjok, mint *Arulo fayzásók*, (valamig *meg-téretlen* ęlnek mint te) ez ęletnek minden átok alat levő nyavalyássaginak, az következendőnek penig, örökkön örökke valo

tűzének, kárhozattyának, *mely* az Ördögnek es az ő Angyalinak kęßettetet, alája vadnak vettetvén.

Tedd-fęlre azert egykevessę *goromba hivsagidat*, es nezeld-meg velem edgyűt, *siralmas nyavalyasagidat*, mellyet ha volta keppen meg-mérsekleß, nem ketelkedem benne, hogy tennen magad-ki nem hoznád azt, hogy jobb lőt volna soha ingyen sem fogantatnod, hogy nem mint az *Istenes kegyes ęletnek* kegyelem altal valo munkálkodojává nem lenned.

Visgáld-meg azert nyavalyassagodat:

1. *Eletedben*,
2. *Halálodban*,
3. *Halalod* után.

Eletedben,

1. A *Testieket*
2. A *Lelkieket*.

Halálodban azokat, mellyek mind testedet s-mind penig lelkedet el-nyommaßtyák.

Halálod után, azokat, mellyek mind testedet lelkedet egyßer-s-mind el-foglallyák.

Előßőr azert jelengessük ki, ez ęletben valo testi nyavalyássagidat, eletednek ez negy oßlási ßerint.

1.	Gyermek	Koriakat.
2.	Ifiu	
3. Az	Ember	
4.	Vén	

Gyermek kori nyavallyassagokrul valo Elmelkedések.

Mi voltál te Anyád meheben egyeb, hanem mint egy *oktalan állat*, emberi formában léven; nem de nem az gonoß kivánsagoknak titkos ßegyenenek, es az *eredendö bün* fertelmenek melégsęgeben fogontattálé?

Mezételenül vettettél ez földre, az, az undoksagnak verebe be-kevertettetven. (Undoksagnak mondom bizony, mert mikor az Isten Fia ki nem utálá az emberi *termeßetet* minden bün nelkül valo erőtelensęgivel edgyüt magára fel venni, fogantatnék illetlennek tetßet az ő *ßentsegehez*, hogy egyeb Embereknek bűnős fogantatásoknak modgya ßerint fogātatnék.) Ugy annyera hogy az te Anyád ßegyēlette annak modgyát neked tuttodra adni: Mi okod vagyon tehát *ßületéseddel* valo kérkedtsęgedre, mely Anyádnak ISTEN *átkábol* ßármazot faydalom vala, magadnak penig tsak ez háborusagos ęletre valo *jöveteled*? Mely nyavalyássagodnak nagy voltát, mivel akkor nyelvel ki nem be-

ßelhetted, keserű siráſiddal (à mint lehetet) jelentetted-ki.

2. *Elmélkedés az Iſſiui állapotot követö nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Iſſiuſag* egyeb, hanem ßeledetetlen *vadſag?* kinek minden tselekedeti *hirtelenek* es *oktalanok* az jo tanatsnak hely nem adoja; Mint à *Majom* tsak az gyermekeskedesben es hivſagokban győnyőrkődven? Annakokáert, mihelt valami kitsiny *eröd* es *okoſſagod* kezdet lenni, mindgyaráſt veßßő, es Atyád ſ-Meſtered fenyétekjek alá fogattatál: mint ha ugyan à *maſoktul-valo felelem*, es nem az te magad akarattya alá ßűlettel volna. Semmi *meg-terheltetet Szamár* avagy *Ló*, nem kivankozhatik inkab az tereh alol meg ßabadulni, mint te ez kőteleſſęgednek Szolgai állapottyából.

Nem

Nem meltó ez az állapot leiráſra.

3. *Elmelkedés az Emberkori nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Emberkori állapot* egyeb, hanem mint az Tenger melyben à habok-ként, edgyik nyavalya háboruſag az maſikat ott éri; az utolſo az elsőnel mindenkor gonoßßabb léven? Az mely hamar te ez vilagnak gondos igajára be-érkeztel, oly hamar el buritot tegedet à *nyavalyak*nak ſűrű *felyhöje*. Magad ſajat *teſte* az *gonoß kevánſagokkal* őßtőnőz; è *Világ* el-mulando el-mulando *gönyörködtetéſivel* ędesget; es az *Ördög* minden fęle *bünnek* nemével kéſęrget. Az *Ellenſegtül valo felelem* reßkettet; à maſoktul ßerzet ſok *pörr*, *Zene-bona* fáraßt; *hamis barátidnak boßßuſag tételek* ugyan megrogyogtat; *házad nepere valo* ſok

 gondod

gondod meg-emeßt; tettetes *jo-akaroid* es *ellẽsegid* *közöt valo nyug-hatatlansagod* ugyan el-bódét: *Belöl* à *bün* ößtökel? *kivöl*, az *Satany* hánnya az *Lest* elődben; *Hátul*, *meg-tselekedet* *büneid*nek *lelki ismereti* furdal: *Bal felöl* az *ßerẽtsetlen állapot* izgat; *jobb-felöl* penig az *jo ßerentse* hizelkedik: *Fejed-felet*; bűneiddel erdemlet *boßßu-allasa* fűgg Istenednek: *alattad* à *Pokol torka tátog* hogy el nyellyen Ez nyavalyas *allapotod*ban immár, hova tudod nyugodalomért es vigaßtalasert, fejedet fognod? *Házad* teli sok *gondok*kal; az *mezö hijaban-valosagok*kal; à *kü-föld oßtoba paraßtsaggal*; à *Varosok egyenetlenseggel*; az *Udvarok irigseggel* es *álhatatlansaggal*; az *Ecclesia ßakadasok*kal; az *Tenger Tüzes-tolvajok*kal; az *Száraz Nyuzok*kal *Foßtok*kal? Avagy mitsoda *állapot*ban fog-

lalod magadat; mert az *gazdagsag irigyseges*; az *ßegyénseg utálatos*; az *nagy elme el-vonattatot*; az *Egy-ügyüseg nevetseges*; az *babonasag tsuffsagos*; az *Vallas gyanús*; az *Vétek fel-magaßtaltatik*; az *josagos tselekedet le-alaztatik*. Oh minemű *bünös testvel* vétettél te kőrnyűl ez álnok vilagon! *Szemed* hivsag nezesnek *ablaka*; *Füled* az undoksagos bűnők sebes patakjanak beléd folytato *tsatornaja*: *Erzékensegid* az gonoß kivāsagoknak fel-gerjeßtő *kéngyertyaja*: *Szived* mint edgy *ülö*, mellyen az Satany, az gonoß indulatoknak utálatos ißonyu formájat *kohollya*. *Nemes ágbol valo* vagyé? gyakran fejedet veßedelemre kell vinned az hadban, hogy világi betsűlletet, hirt nevet ßerezhess; es néhāykor tsak egy hitván Ember kihivatallyara-is *kardra* kell-

med, halálra vetvén fejedet, hogy az fęlekenſęgnek gyalázattyat el-kerűlheſd, *Szegény Ember gyermeke* vagyé? Oh nagy Iſten, minemű nehez rabotás munkákat kell mind *honn*, ſmind *kinn* el-viſelned, hogy minden napi ßűkſegedre valot kereshess! Es mikor az Ember, (ſok ßolgalattya es munkaja után) valamitskét gyűytőgetet-is; mely kitsiny bizodalma lehet hozzá, vevén az minden napi peldakbol eßeben, hogy ha ki tegnap *gazdag* volt, ma *koldulaſra* jutot: ha ki tegnap jo *egéſſegben* volt, ma meg-betegűlt: à ki tegnap *vigadot* es *örült*, ez mai nap *ſiralmat* es *jayt* hozot neki: à ki tegnap *kedves* volt, ma nagy *kedvetlenſegre* jutot: à ki tegnap *eleven* volt, ma *meg-holt*, es magad-is nem tudod mely hirtelen es mitsodás ha-

lállal, męg holnap è korig, avagy tsak ma is, koporſoban ßalhatz. Igy azert ki tudná elő ßamlálni, az bűnős emberre kővetkezni ßokot ſok fęle *károkat*, *kereßteket*, *nehezsegeket*, *kedvetlenſegeket*, *betegsegeket* es minden fęle ſok *nyomoruſagokat*: nem ßolván ſemmit, ędes *barátinak*, *Attyafiainak* es ßerelmes *gyermekinek* halálokrul, kiknek meg-haláſok nehanykor, ſokkal keſerűbnek tetßik embernek, maga ſajat halalánál.

4 *Elmélkedes à Vén kori nyavalyaſſagokrul.*

Mitsoda az *Vénſeg* egyeb, hanem minden *nyavalyaſſagoknak feſske?* Mert midőn már ſok jo napokat el-mulattal, tsak raytad toppan à kopaß fejű *Agsag*, az ő *ßarában ßallot eßével*; *rántzos ortzajaval*; *büdöſs lélégzetivel*; el-kedvetlenét à benned ßer-

zet sok *izetlenségge*l; *el-sonnyaszt* az nagy *szarazsag*gal; nehez látová tessen à *homalyossag*gal; *nagy szo hallova* à *siketessége*l; *el-burét* az sok *betégségek*kel, es à sok erőtelenségekkel ugyan *meg-görbezt*, nem levén érzekenségidnek egyeb hasna benned, hanem tsak az sok faydalmoknak keserves érzese, mely annyira tsigázza az Testnek minden tagait, hogy soha semmiben azokat könnyebéteni nem akarja, mind addig valamig az nyavalyas testet koporsoban nem szálléttya.

Ezek az Testnek ez çletben valo nyavalyassagi; immár az Lelecknek-is ez çletben-valo nyavalyassagirul szollyunk nevezet szerint.

Az uyjá nem születtetet Léleknek ez életben valo nyavalyassagirul.

1. Az te Lelkednek nyavalyassa-

lyassagit inkab ebedben veheted, ha tsak im ez kettőt gondolod-is meg.

I. Az *boldogsag*ot, mellyet el veszted. 2. A *boldogtalansag*ot mellyet nyert.

1. Az *el-vesztet boldogsag* elősőr áll vala az *Isteni hasonlatossag*ban valo reszesülesben, mely altal az Lelek hasonlo vala az Istenhez[a] *értelem*ből, alkalmatossá tetettetven, az *Isteni ki jelentet akarattya*nak tőkelletessen valo értesçre.

a Col:3.20. Rom:12, 2.

2. Masodsor, áll vala az igaz *szentség*ben, mely altal à Lelek minden hivsagoktul üres vala.

3. Harmadsor, az Igazsagban, mely altal minden ő *tehetségi*vel, *indulati*val, kedve s akarattya szerint bir vala, es à szerint minden tselekedetit, mellyek azoktul az *tehetségek*től származnak, jo rendben állat-

hattya vala. El-veßtvén azert ez *Isteni hasonlatossagot*, el-veßtette Istenéhez-valo ßeretetitis, az Isteni *Felsegben* valo boldog *réßesüleßsel* egyetemben, melyben minden ő *élete* es *boldogsaga* all-vala. Ha ez földi joßágodban vallot károd, annyira ßomorkodtat tegedet; hogy ne kesergethetne ez *mennyei nagy kéntsednek* ily veletlen elveßtése?

II. Az nyert *boldogtalansag*, mely az eset miat az Lelekre kővetkezet, kettőben áll.

A { *Bünössegben*
{ *Meg-átkoztatasban*.

1. Az *Bünösseg* semmi egyeb, hanem az Leleknek, mind maga *Terméßetiben*, mind tselekedetiben valo kőzőnsęges meg romlasa: mely miat immár az ő *terméßeti* [a] meg-dőglelt minden bűnőkre valo *haylandosag*-

a, Eph: 2, 2. Gen: 6, 5

gal,

gal, ßűntelenűl; *elméje hivsaggal* rakodot-meg; [b] *értelme*, [c] *tudatlansag*nak setet felhőjével meghomalyosodot; *akarattya* [d] semmire egyebre az *hivsagos dolgok*nál nem áhétozik; minden ő *tselekedeti* [e] gonoßßak. Męg penig ez veßetsęg oly *zilay*, hogy gyakorta męg az uyjonnan ßűletet Lelekben is az *kiváno indulat*, nem mindenkor enged az jo tanatsnak, hanem maga kéjen nyárgalodzik ide s-tova, es az bűnős indulatokkal edgyet ért. Menyivel nagyubb tehát az meg vetet Lelekben, ki azon termeßeti romlotsagnak sarában fekßik, az *kévano indulat*nak es az *akarat*nak *erößakja*? Innen vagyon hogy az te nyavalyas *lelked* az bűn miat ennyire megrutult; az *gonoß kévansag*oktul meg-motskoltatot; *rutsaggal* meg-undokult; az sok *ßenyve*-

b, Rom: 12, 1. Eph: 4, 17
c, Cor: 2, 14
d, Phil: 2, 3
e Rō: 2, 12. & 7, 12.

deßel

deſsel el-tikkat; az *roſs indulatok* miat el-hurtzolodot; el-fonnyat es ugyan meg-epet az *irigyſeg* miat; az *tobzodás*tul el-nyomattatot; az *réſsegseggel* el-tőltőzőt; à *boſsſu álláſsal* ugyan forr; az *dühösködeſsel* ide ſ-tova ragadtatik; es igy az Iſtennek ditsőſeges *képét*, Ördőg otsmāy *képéve* valtoztattya [f] ugy annyira hogy ugyan *meg-bánta az Iſten* hogy valaha az *Embert terem ptette*. [g]

f, Ioh: 8. ℣. 14.

g, Gen: 6. ℣. 6.

Ez bűnőſſęgből ſzármazik immár à *Léleknek* maſodik *nyavalyaſſaga*-is, mely *meg-átkoztatas*nak neveztetik [h] Ez-is két fęle.

1. Réſz- } ſzerint-
2. Tellyes-mértek } (valo.

h, Deut: 27. ℣ 26. Gal: 3. 10. Pſ: 119, 21.

1. *A réſs ſzerint-valo meg-átkoztatás*, melyben à Lelek fekſzik, mind az *életben* ſ mind penig az *halálbā*, kőzőnſeges à teſtvel is.

Az Leleknek ez *életbeli* meg-

átkoztataſa ſemmi nem egyeb hanenm az *Iſtennek* è fęle teremptet-állatnak fején, levő *nagy haragja*, mely nem tsak az nyavalyakat hanem az *áldaſokat*-is, [i] es még magat is az *kegyelmet* [k] veſzedelemre fordittya; [l] à *Lelki iſméretnek rettentéſe* az Iſtentűl őtet el-kergeti, ugyhogy ſemmikeppen az ő tekénteti eleiben es rendeleſihez járulni nem mér; hanem adattatot az *Satanynak rabſagara* [m] s-à *maga gonoſs kévanſaginak* es *hitván indulatinak tiſztatalanſagára*.

i, Rom: 2 23 Ier: 28, 13. k, Iſ: 28. 13. l, Gen: 38. ℣ 20, & 4, 14. Heb: 2, 25.

m, Rom: 1. 21, 7, 4, 26. Eph: 2, 2. Col: 1, 1, 13.

Ez à Léleknek ez *életben valo meg-atkoztatáſa*; immár kővetkezik az az *átok* mely az *halalban* kőveti mind à *Lelket* ſ-mind penig az *teſtet*.

Az Uyja nem ſzülettetet, es elkárhozando Embernek, halalbeli nyavalyas állapottyárul.

Minekutánna az *meg aggot*

Ember, az betegſegekkel ſok ideig tuſakodot, es az ſok nyavalyaknak *keſergetéſit* el-viſelte volna, immár valami pihenéſt várna; El-jő azonban az *halál* (az termeſet *el-rontoja*, ISTEN *áika* es az Pokolnak *poroſſoja*) es elő fogja az komor kedvű es meg-feketedet ortzáju vén embert; nem könyörülven meg aggot állapottyan, ſem penig az ő ſok kin-ſenyvedeſére ſemmit nem nezven: nem akar aranyert, ezüſtert ſegődſégre jüni, nem akar ſemmit az ő életének kedvezni, *bört börért*, avagy egéſſen valamie à vén Embernek vagyon, el-vinni: hanem leg-ottan az ő teſtének fő reſzeit el foglallya, es őtet az Iſtennek rettenetes Itiliő-ſieki eleiben idezi. Uram az kegyetlẽ *nyavalyaknak* menyi ſok nyilait lövődözi ő belé! *Oldal-nyi-*

lallá-

lallaſokat, *inak fajáſit es ſzakadozaſt*, *gyujto hideg leléſeket*, *nehez lélegzeteket*, *horutaſokat*, *nehéz nathakat*, *kolikat*, *arenat*, *fel ſualkodaſſ* es mit nem? URAM minemű *rettenetes* akkor őtet nézni ágyában, ily halálos-keppen *ſebhetet* allapottyában! minemű *hideg izzadaſok*, folynak-le akkor az ő teſtén: mikeppen *reſzketnek* tagai? *feje le-tsügged*, *orrzaja el ſzarad*, *orra el-kékül*, *az állkaptza leſzakad*, *ſzeme gyökerei ropognak*, *nyelve tántorog*, *lelegzeti rövidek es föld büzüek*; *torka* es *mellye* ugy annyira *hörög*, hogy minden lélegzetiben lattatnak à ſiv elől-valo reſek el-ſzakadozni, es azontul lelket ki-botsatani: Mit mivel már az ſzegény *lélek*, eſzében veven hogy az ő földi hayléka à Teſt, akar *romlani*: Mert mikeppen ez *nagy vilag*nak kőzönſeges álkutmányán k el-

dom-

bomlasakor, az *Nap* setétseggé
valtozik, az *Hold* verré, az *Tsil-*
lagok az égből le hullanak, az
Eltetö Eg, ßél-veßekkel meg-te-
lik, es az *Tüzes-senn-termö állatok*
kegyetlenül villamlanak, à *Föld*
reßket, az *Tenger* zug, az Embe-
reknek *ßivek* el-fogyatkoznak,
várvan ez ßomoru indulatnak
véget: igy az Kis *Vilag*nak (mely
az Ember) *el bomlasakor*, az ße-
mek, mellyek mint az *Nap* es
Hold, el-veßtik az ő fęnyeket, es
semmit nem látnak, hanem
tsak az bűnnek ßőrnyű kárhoz-
tatásat; az *több érzékensegek* mint
à *tsillagok*, edgyik az masik után
el-fogyatkoznak es el-hulla-
nak; az *elme*, az *okossag* es az *em-*
lekezet mint egy égi erők, az fę-
lelmes ketsegben esesnek ßél-
veßi es az Pokol tűzenek rette-
netes villamlasi miat, őßve út-
köznek; ez *földi teste* meg-ren-

dűl-

dűlven es reßketven, az *nedves-*
segek mint az hanykodo *Tenger*
zugnak es hőrőgnek az ő mel-
lyeben, várvan ez kegyetlen *in-*
*dulat*nak siralmas ki-menetelit.
Azonban az ISTEN Itélő-ßeki
eleiben ideztetik, es imé az *tör-*
vény tévö es azt *ki mondo ßemellyek*
önön magából állatnak elő.
Kik közőt az *okossag* mint egy
Biro ugy űl; az ördög az *vadolo*
*könny*vet ki nyittya, mely olly
nagy mint az mineműt *Zachari-* Zach: 5, 2.
as látot-vala, melyből minden Ezech: 2, 20
te gonoß tselekedetid elő ßám-
laltatnak, valamellyeket vala-
ha tselekedtél, es ezekkel ed-
gyűt minden *Atkok* es *Iteletek*,
mellyeket minden bűneid er-
demlenek. Az tennen magad
lelked ismereti vadol tegedet, es
emlekezeted mindeneket keser
vessen eßedben jutat; az *Halál*
az aytoban kéßen áll, hogy

mint

mint kegyetlen *Hohér* ugy bánnyék veled. Ha tennen magadnak azert ekeppen kell kárhoztatnod magadat, hogy hogy kerülheted el az Istennek nehez sententiájat, ki minden tselekedetedet jobban tudgya hogy nem mint magad-is? Őrőmest ki-vetnéd elmedből gonoß tselekedetidnek emlekezetit, hogy ne rettegtethetnének tegedet: de *annál inkab* elmedben forognak, es semmikeppen *el nem távoznak* tőlled, hanem ezt kiáltozzak utannád ßüntelenül: *Mi te munkáid vagyunk annakokáért tegedet-is követunk*. Midőn lelked illyen állapotban vagyon *otben*, minden rend es bekeseg nelkül; gyermekid, Feleseged es Atyad fiai kénßeritenek tegedet, hogy minden javaidat jo rendben hadgyad, nemellyek kiáltoznak,

nak, suttognak fölőtted, nemellyek kérnek, nemellyek siratnak, nemellyek intnek: Kik mint az *hust ostromlo legyek* őregbitik ßomoru állapotodat. Azonban az *Ördög* is, ki az Pokolbol jőtt *hogy lelkedet el-vigye*, lelkednek meg-jelenik, es lesi hogy mihelt ki jő, mindgyart el-ragadgya s-pokolban bé-taßétsa. *Szegény* Lelek, mely őrőmest várakoznek otben, de érzi hogy az *Test* lassan lassan *el* kezd *halni*, es mint az *senyvedt ház* mayd immár nyakában ßakad; *ißonyodik* nyavalyás ki jőyni, az pokolbéli kinzo lelkek miat, az kik ő várni jőttek. Oh ez az ki ily sok napokat es etßakákat tőltőt *hivsagos dolgok*ban, most ez egeß világot *egy oraigvalo várakozásért* oda adna, hogy *meg-térhetne*, es Istenével megbékelhetnék, de az immár nem lehet,

lehet, mert az test mellyel az bűnőket edgyűt tselekedte, tellyessęggel alkalmatlan ő vélle ismet eggyesűlni az meg-téresnek munkalkodasára; az *megterést peniglen kell az egeß Embernek tselekedni.*

Lattya azert immár hogy minden ő *gyönyörüsegi* el-multanak mint ha soha nem-is voltanak volna, es semmi *egyéb* nints hátra hanem tsak az nagy végetlen *kin*; Ki mondhatná-ki elégkeppen, az ő *lelki ismeretinek* ßőrnyű *mardosasit* az meg tselekedet bűnők miat, rettenetes *ßorongatasit* az jelen lévő nyavalyak miat, es ißonyu *rettegésit* az kővetkezendő nagy kinok miat? Ez ő utolso nagy ßorulásaban, néz minden felę segedelemert, es mindent segedelem nelkűl talál.

Ekeppen veßekedven azert

(kiván-

(kivánvan tsak leg-kissebb igétsket hallani) magát avagy keserves panaßßát, fordittya az *ßemre*, s-igy ßól. Oh ßem, ki régen oly *vilagossan* látz vala ide s-tova, nem láthatzé mostan valami *vigaßtalást* avagy utat, mellyen én ez rettenetes veßedelmet el-kerűlhetnem? De az *ßemnek gyökerei el-ßakadoztak*, es nem láthattya az maga előt égő *gyertya vilagot*-is, s-nem tudgya meg-kűlőmbőztetni az *napot* az *eytöl* Akkor az Lelek nem találvan az ßem altal vigaßtalást, beßedet teriti az *fül*re: Oh fűl ki gyakran ßokod vala magad, sok *uyjabb uyjabb elme futtatások*nak, es *ędes musikálások*nak halgatásaval győnyőrkődtetni, nem halhatzé most valami *uysagot* avagy valami jo *izenetet* vagy penig egy kitsinyke vigaßtalást ennekem? de

mind az két *ful* ugy *meg-siketült* hogy abban semmit nem hall, avagy az hallo-*érzékényseg* ugy meg-erőtelenedet, hogy el nem viselheti az ő leg-kedvesb Attya-fiainak es barátinak-is beßedeket. Es ugyan-is hogy hogy halhatna az à *ful* valami *örvendetes izenetet az halálban*, à mely, életében soha az *Evangelium*nak *örvendetes izenetit* hallani nem akarta? Igy az *ful*-is nem szerezhet semmi vigasztaláſt.

Fordul azert ez ő nagy keserűſzgeben az *Nyelvre*: Oh *Nyelv*, ki gyakorta szép *ékes ßollásoddal* ditsekedel vala, hol vadnak most drága szép *méz beßédid*? nem *ßolhatzé* most ily szörnyűſeges szükſegemben semmit mellettem? Nem *rettenthetedé*-el ez en gonosz *ellenſegim*et fenyegetesiddel? Vagy penig hozzád

nem engedtelhetedé *szép beßédiddel*? Oh az *nyelv* két nappal már ez előt *el-állot*: nem kerhet még magának-is *egy kalán vizet*, avagy az környűl-állokat nem ſolithattya-meg, hogy ſájabol az *nyálat* ki-tőrőllyek, mely miat szintén meg-fuladando! Itt sem talalvan semmi remenſeget az ſegitſeg felől, ſől az *Láb*nak: Oh *láb*, ki ez előt *az futasban oly gyors* valál, nem vihetzé most engem valahova, ez *veßedelmes* helyből? de az *láb* meg-merevedet, mellyet ha más nem ſegit tsak meg sem mozdulhat.

Teriti azert ſavat az *kezre*: Oh *kéz*, ki ſokßor *sokat haßnáltal* nekem mind *békeſegemben* ſ. mind penig *békételenſegemben*, ki altal en oly gyakran ellenſegimtől magamat *meg-mentettem* es ellenſegemet meg birtam, soha nem volt nagyubb *ßükse-*

gem rejad mint *most*. Az halál semtűl semben allot velem, es meg-akar engem *ölni*; az *pokolbéli kinzo Lelkek ágyamat* környűl fogták, hogy mindgyáraſt *el-ragadgyanak*: kerlek kerlek ſegits meg mert mayd örök *veſſedelemben eſem*. Oh ſiralmas állapot! az kez-is ugy *el-erötelenedet* ſ-annyira *reßket*, hogy egy *tsöpp* levetskét az el-alélt termeßetnek enyhiteſere az *ßa*yhoz nem vihet.

Az nyavalyas *Lélek* látvan ily elhagyot állapottyat, hogy tellyeſſeggel minden baratinak ſegedelmektűl es vigaßtalaſoktul meg-foßtatot; ſ-tudván hogy egy ora alat az örök kinra ragadtatik: fordittya ſiralmas beßedet az *ßiv*re (mert ez az több tagok közöt leg-elébb kezd meg-eledni, meg-halni penig utolßorb) melyből illyen

keſe-

keſerű ſiraſt es Zokogaſt indit önnön magaban:

Az El kárhozando Léleknek keſerű ſiralma az halálnak pertzentéſekor.

OH nyavalyaſſagos *nyavalyaſſag*, minemű en moſt vagyok, Mint *környékezének-meg engemet az Halál keſerüſegi*? es az *Belial ſolyaſi hogy hogy rettegtetnek engemet*? Mikeppen eſem egy ßem-pillantasban mind *elsö*, ſ-*maſodik* halálnak töriben? Oh eßemben ſem vehetém, mely *hamar* utolſo graditsara lopa engem az *halál*! ßinten mint az *Napnak* futáſat az *ßem* eßeben nem veheti, noha felette hamar *forog*. Mint raytam eſęk *Dávidnak* im ez *buſulaſa* minden irgalom nelkűl: Az *könyörületeſſegnek Iſtene* tellyeſſeggel el hagyot engem: es az *Ördög* ki *könyöruleteſſeget* nem *tud*, lés engem, hogy mihelt az teſtből ki megyek mindgyart el ragadgyon. Iay Iſtenem menyißer

rettentettek engem ez *rettenetes nap*pal az *Isten* igejenek hiv *Prædicatori*, de tsak *tréfa*nak tartottam azt. Mi haßnat veßem en már most *fel suvalkodtsagõnak, fenyes hazamnak es friss öltözetemnek?* Mit haßnál most ennekem minden, minden en győnyőrűseges musikaimnak edesseges zengese? Minden ez vilagi nagy serenseggel gyűtőgettet javaimat el-adnam most az egy Lelki ismeretert melyre çletemben semmi gondot nem viseltem. Mert mitsoda *örömöm* maradt mar mostanra minden en elebbi testi *gyönyörüsegim*ből, mellyekben egeß minden *kedvemet* főkeppen helyheztetem vala? Nam tsak *hitegetö* álmok voltanak azok, es immar mint valami űres *árnyék* tsak el-multak: de az mely őrők bűntetest ez *rövid testi gyönyörködtetések*ert

kell el-ßenyvednem, annak tsak gondolattya-is már ßinten ugy kinoz mint ha az *Pokol* tűzében volnek. De mind ezeket (nem tagadható) à mint hogy igazan *meg-erdemlettem* méltan-is ßenyvedem, mert *Isten kepére* teremtetet okos Lelek voltam, magam állapottya felől itiletet tehettem, es az irgalmassagnal gyakran *onßoltattatvan*, es annak vetelere *intettetven*; meg-vetettem az *Isten kegyelmét* es az *bunökben-valo gyönyörkedést* nagyubnak tartottam hogy nem az *Isten kedve* ßerint intézendő çlet felől valo Istenes ßorgalmatoskodast: hijaban töltöttem *rövid idömet* ez *utolso vegem* idejen-valo ßámadasomnak meg gondolasa nelkűl.

Most már ha minden *vilagi* győnyőrűsegim egyben vettetven volnanak-is, nem erhet-

nék tsak kisſebbik reſzet-is *moſtani nyavalyaſſagom*nak el. Minden *vigſagim* lám tsak *ſzem pillantaſig* valok voltak; es alig kezdhettem magamat *gyönyörködtetni* azokkal, azonban el-multanak: nyavalyaim ellenben imé *örökké-valok* ſ-veget *ſoha* nem tudnak. Oh vayha azokat az *Orákát*, mellyeket *kartyazasban tantzolasban, jadzazasban*, es egyeb haſontalan magam gyakorlaſimban el-mulattam; *Szent Irás olvaſasban, prædicatio halgatasban, Ur Vatsorajanak el fogaſaban, bünteimnek ſirataſaban, böytelesben, vigyazasban es imadkozasban* töltöttem volna el, hogy en moſtan az örök ditsöſegnek *bizonyos reménſege* alat mehetnék ki ez teſtből! Oh hogy ha életemet még elől-kezdhetnem, meg-utalnam ugyan már è *Világot* ſ-ennek *hija-*

ban-

ban-valoſagit; mely *kegyeſſen* es *tiſztán* élném életemet! mely igen gyakorolnám à *Templum*ot! mely igen meg-ſzentelném az Urnak *Napjat*! Hogy ha az *Satany*, minden gazdagſagat gyönyörüſegit es tiſzteſſeget è Világnak nekem igirné-is, mind-azaltal ſoha el nem *feleytethetné* velem, ez felelmes utolſo orának *reitentéſit*. De oh meg-vetet es büzhöt dög *teſt*, mely igen meg-tsufola minket az Ördög! hogy hogy engedenk egymaſnak! mint *tsalá-meg* eggyönk az maſikunkat, es mely nagy *karhozatot* hozank *ily hitelen* nyakunkban mind kettönknek. Immar az en állapotom ſokkal ſiralmasb az Veremben eſet *oktalan állatènál*: mert nekem ezentúl az Meny Föld Igaz Itelö-Birajanak *Széki* eleiben kell *feleletre* mènem, holot mit

ßollyak nem tudom: es ez alnok *Kinzo Lelkek*, kiknek minden gonoß tselekedetim tudtokra vadnak, *vadólnak* engemet, en penig mivel magamat menteni nem tudom. *Tulaydon magam ßive fog mindgyart karhoztatni*; Minekokaert nyilvanſaggal el kelletik az ő Itilő ßeki elől nekem karhoznom, es onnan ezek az pokolbeli lelkek altal, az veghetetlen kinoknak ßörnyű tőmlőtzeben az kűlső ſetetſegre vitettetem; holot ſoha az Iſten ékes fő teremptet állatinak többe, ßineket en nem láthatom. En, ki ez elől *ßabados voltom*mal ditsekedem vala, már az Satanynak ßörnyű *torkában* rekeßtetem, mint az rettegő *Fogoly madar* az éh *Sohyom*nak avagy Kanyanak kegyetlen körmei közze. Hol kell már nekem etßaka hálnom? es

ki fog lenni nekem társom? Oh gondolaſra *rettenetes* dolog! Oh *ßomoru* elmélkedes! *Oh átkozot legyen az Nap, az mellyen ßulettetem; ne legyen aldot az az ora melyben fogantattam az én Anyamnak mehében! Átkozot légyen az az ember, ki azt módta az én Atyamnak; Fiad ßuletet neked, es meg-vigaßtalta ötet. Átkozot légyen az az Ember mivel meg nem ölt engemet! Oh hogy nem löt koporſom az én Anyamnak mehe, miert fogantattam valaha abban? hogy jöttem én abbol ki, ez pokolbeli gyötrelmekre? mikeppen végeztetnek ekeppen az én napim örök ßégyen-vallasban?* Atkozot legyen az a nap, mellyen en ily *undok teſtel* eggyeſültem! Oh vayha ſoha többe teged en ne látnalak! Egymaſtul *el-valaſunk* keſerves es nyomoruſagos; de *eggyesülesünk* erdemlet bűntetesűnknek amaz keſerves napon

Iob: 3, 1, 2. 3. &c.

valo el-vetelere nezve ſokkal *iſſonyatosb* es *ſenyvedhetetlenb* leſſen. De mit igyekezem ekeppen *(ez késö ſtralmimmal)* az időt tovább *halogatni*? el-érkezet *utolſo orám*: hallom en mint ſakadoznak az *ſiv elöt levö ínak*: ihol már ez rut *Sár Ház* mind. gyaraſt nyakambā ſakad: nints már itt ſem *remenſeg* ſem *ſegedelem* ſem penig *hely* többideig az maradaſra. El kell Iſtenem költöznöm! Oh undok *dög teſt* hitvan állapotoddal *légy magadnak*, en teged el-hadlak. Es igy nagy *reßketve* az karhozot *Lélek* az *Teſtből* ki-megyen, ſ. mind-gyaraſt el-ragadtatik az kinn-*leſeskedö gonoß Lelekktúl*, es nagy *ſebes viz* modgyara, à tűzzel es kenkővel *eyjel nappal égö* amaz *Toban* vettetik, holot *rabſagban tartatik az kinok közöt*, *mind amaz nagy Napnak rettenetes Itileteig.*

Apoc: 21,8. Iud: ℣ 6. 2, Pet: 3. 19

Ez

Ez meg-léven az undok *dög teſt Koporſoban* tetetik es el-temettetik. Mely munkaban leg-többire *az holtak temetik-el az halottakat*: az az, azok kik az bűnben elevenen meg-holtak, azokat kik meg-holtak az bűn miat. Es igy az joßagtalan Uyjá nem ßülettetet *Ember*, ki ez földet tartotta *Paraditsomának*; *haſat* Iſtenének; *teſti kivanſagit* tőrvenyenek, mikeppen *élteben hijaban-valoſagot vetet*, akeppen már *halalában nyavalyaſſágot arat*: Szerentses állapottyaban nem akart Iſtennek *ßolgalni*, Szerentsetlenſegeben az ISTEN ſem akarja őtet *meg-tartani*. Es az *ördög*, kinek ő ſok ideig ßolgalt, *meg-fizeti* már vegtere jutalmat; *Iſsonyatos* vala az ő élete, *karhozatos* halála. *Lelke* az őrdög markaban, *teſte* az *koporſoban*. Mely rothadaſnak *kutyaban*, ha-

Matth: 8. 22

lál *barlangja*ban, ßomorusag *fogsaga*ban hadgyuk itt mi-is ez *nyavaly.is gonoß dög testet*, kinek *ßaja* földel meg-telvén, már el-rothad, *hasa* fergekkel rakodik meg, es rut *büdösségé* leßen, várvan azonban az maga rettenetes *fel-támadasat*, az mikor ismet az *Lélek*kel edgyesül, hogy mikeppen edgyüt vétkeztenek; edgyüt-is ßenyvedgyenek ö-rökke.

Ez kedig az *Test*nek es *Lélek*nek halálbeli nyavalyassagirul, mely męg tsak *reß-ßerint-valo atok* raytok; immár következik ezen raytok lévö átok az ö *tellyes volta* ßerint: mely áll az *test*nek es *Lélek*nek ez ęlet után-valo nyavalyassagiban.

Az el karhozot Embernek halála után-valo nyavalyassagirul, mellyek az rayta lévö atoknak tellyessege.

Ez az *Atok*nak tellyessege

(mely

(mely mikor az nyavalyas teremptet allatra következik, nem elegseges annak izgatásinak el-viselesere) le taßittya ötet, az *Mindenhato Isten* boßßuallásanak amaz feneketlen [a] melysegeben, mely Gehenna bünteteseneк neveztetik. Matt: 23. 33. Ez à *Tellyes* átok avagy tsak *edgyik Réßre* nézö, avagy mind *kettöre közönsegessen*. Az *edgyik Réßre nézö* az, mely nemi-nemü kissebb merték ßerint esik az Lelken [d] azon orában mellyben az testül meg-valik. Mert à Lelek ugyan azon ßem pillantasban, melyben ki-mulik, mindgyarast az Isten tekinteti eleiben megyen: es minek-utánna immár *testi ßemei* altal-valo látasatul meg-ßünt, lelki mód ßerint fog látni, mint *Sz: Istvan*, ki az *Istennek ditsösseget látá es az Iesust állani az ö jöbbján*

a, Luc: 8, 33. & 16, 23.

d, Luc: 16. 12. 23. 1. Pet: 3, 19. Iud: 6, 7.

Act: 7.

Act: 7. 55. Avagy mint à vakon ßűlettetet es annakutánna tsudalatosson meg-vilagosittatot ßemű Ember, elsőben az előt soha nem latot Napot láttyameg. Es è ßerint, az őnnőn maga *lelki-ismeretinek bizonysag tetele* altal, amaz igaz *Itélö Biro Iesus Christus*, ki minden dolgokat tud es ért, *mindenüt jelen lévö hatalmaval*, meg-érteti ő vélle az itiletet es bűneivel érdemlet kemeny sententiat, s-egyßer s-mind jővendőbéli *örök* állapottyát is tudtára adgya.

Postq̃ anima de Corpore est egressa subitò judicium Christi de salute cognoscit. Aug: l. 1, de Anim: & ejus origine. c. 4.

Ez illyen mód ßerint-valo állasra nezve az Egnek tekinteti előt, oda *tißtatalansaga* miat be nem mehetvén, mondatik az Lelek *Isten ßeki elöt* állani. Es ekeppen el ragadtatik, az *gonoß Angyal*ktul, kik jőttek hogy nagy sebesseggel à *Pokol*ban be kapjak őtet, holot mint edgy

Anima omnia morata continuò invaditur à Dœmonib', qui crudelissimè eam rapientes, ad infer

Tömlötz-

*Tömlötz*ben, *örökke-valo büntetes*nek *kötelében setetsegben tartatik mind amaz Itéletnek nagy Napjaig*: de mindazaltal męg nem amaz utolso nagy győtrelmekben, mellyeket az el-karhozot Ember az utolso Itéletben véßē el.

infernum deducunt. Cyrill: Alex: in Or: an. Matth: 5 34 & 13, 21. Luc: 12 20. & 16. 21. 1. Pet: 3 19. Iud: ℣ 6, 7. Luc: 16, 14. Luc: 4. 31. g, 2. Pet: 4, 8 Iud. ℣ 6. Apoc: 11 8. h. Dan: 12, 3, Ioh: 5, 18, 19

Az Atoknak *közönseges tellyessege* sokkal bővebb mertékő g mely oßtā mind à *Lelek*nek h s-mind à *test*nek fejére ßál akkor, mikor à menynek es földnek *fel ö Birajanak* az *Iesus Christus*nak mindenhato ereje altal, edgyik fęl (ugymint az *Lélek*) az Pokolbol elő hozattatik; à masik-is (à *Test*) mint egy Fogoly à *koporsobol*, hogy el-vegyék az ő gonoß tselekedetek ßerint, rettenetes sententiajokat. Mikeppen jutnak akor *elméjeknek fogyatkozasara* è vilagnak vegén az *Meg-vettettek*, az *Tenger*nek zugása, à *Föld*nek reß-

Apoc: 20. 13

ketése,

Matth:24. ✱29. Luc:21,24. 25.

ketése, az *Eg*ereinek indulati, es az sok *mennyei* tsudaknak latasi miat? Oh mely jayjas egyben kőssönések lessen ott az *Lé*leknek es *Test*nek, midőn viszótag azon az rettenetes napon edgyesűlnek! Oh *bün* potsadékja! Oh minden *otsmanyság*nak főrtője (igyén sol à *Lélek* à *Test*nek) hogy kénserittetem ismet te beléd vissza térni, nem mint jo *ßallasom*ra, mellyen meg nyughatnam, hanē mint Tőmlőtzben az edgyűt-valo őrők győtrődesre! Hogy jőss előmbē mint egy *Iephté* leanya leg-nagyubb győtrelmemre! Vay az Koporsoban ßenyvedtél volna őrökke, hogy soha többe ne lathattalak volna! Mint fogunk mayd edgyűt ßégyenkedni, halgatvan *Isten* előt, minden mi *edgyüt-tselekedet bünéinknek*, Angyalok es Emberek altal-valo

Az el-kárhozot Leleknek szava téretese az Testre, az ő masodik egyben kelésekkor.

Iud: 11, 35.

ki

ki nyilatkoztatásat! Nem elveßtémé en az *Eget* ily bűdős dőg testnek ßereteti miat? Te vagyé te *Test*, kinek *kedvetételéért* en oly sok *faytalansaghban* lelledztem? Oh undok *Hass*, hogy bolondulék-meg, Istenemnek alitvan teged! Mely esze feleytet voltam en, hogy az edgy *ßempillantaság*-valo győnyőrűsegert, az őrők bűntetesnek győtrelmeben eytém magamat? *Ti kősiklak es nagy magas Hegyek mit ßoktok mint à Kosok* Pſ: 114. 4. *hogy nem ßakadtok én vejam, veytenétek el engem à ßekben ülőnek ßene elől? mert el jőt az ő haragjanak amaz nagy napja, es ki maradmeg ő előtte?* Apoc: 6. 16. 17. Mit reßketz te ennyire, oh főld! miert nem tátod fel torkodat, nyelnél el engemet mint *Coréht*, hogy soha többé ne láttattatnám? *Oh kárhozot kinzo Lelkek,*

vayha

vayha minden kesedelem nelkúl darabonként faggathatnátok engemet, hogy *semmivé* lehetnek! Mikor hasontalanul nyavalyasságodon ekeppen kápolodnal, azonban az Angyalok nagy sebességgel el ragadnak tegedet koporsod felúl, es az Christus Itélő Székihez kőzel, valami oly helyben állatnak, az holot mint meg-átkozot Gődőlye, az luhok kőzzől ki hányattatván, ide alá à Földön mint egy *balkezefelől* állaß az Itélő Bironak. Akor à *Christus* minden *jo-tétemenyit*, valamellyeket veled kőzlőt, az *kinokkal* egyetemben, mellyeket éretted benyvedet; ennekfelette minden *jo tselekedeteket*, mellyeket tudva mulattál, es minden *háládatlan ßo-fogadatlansagodat*, kiket ő ellene es ßent Törvénye ellen miveltél, igé-

Matth: 12, 41. & 25, 31.

ként

ként elő számlallya es bemedre hánnya.

Tennen magadban belől, magad *lelked ismereti* (mely ezer tanunál-is többet tésen) vádol tegedet: Az *ördög*, ki minden vétekre késergetet, tésen egy felől vallást *Lelked ismeretivel* egyűt ellened: más felől az *Angyalok* es az sok *Szentek* állanak-s-javallyak az *Christus itéletit*, es irtoznak illy undok teremptet allattul. *Hátad-meget* el-kárhozot *Meg-vettetet* Társaidnak rettenetes formán sibongo számlálhatatlan sokasagok, varják *társasagodat*. *Előtted* az egeß Vilag nagy lobogassal ég. *Feletted* az erdemes bossu-állasnak meg-haragut *Birája* sententiat mondando ellened. *Alattad*, az kénkővesztűzzel langalo melyseges kutnak torka tátog, hogy mindgyart bé-nyellyen

Anselm: 1. Med:

teged.

teged. Ez iſonyu állapotodban, magad el-reyteſe *lehetetlen*
Apoc:6,16. (noha nagy áhétatoſſaggal kévannád, hogy az kő-ſiklak rejad ſakadoznának) *Elö-álláſod* ſenyvedhetetlen, mindazaltal ugyan elő kell állanod, hogy az tőbb Meg-vettettekkel edgyűt ez rettenetes ſententiat el-vegyed: *Atkozottak, mennyetek el én töllem az örök tüzre, mely kéſſéttetet az ördögnek es az ö Angyalinak*, Matth: 25.41.

Atkozottak] ez az rettenetes *ki-átkozás.*

Mennyetek-el én töllem] ez à mindéfele őrőmtúl es boldogſagtúl-valo *el ſakadás.*

Ar örök tüzre] ez az bűntetéſnek mind véghetetlen volta, ſ-mind penig rettenetéſſege.

Mely kéſſettetet az ördögnek es az ö Angyalinak.] Ezek à tepokolbeli kinzoid es kin-vallo tarſaid.

Oh

Oh ſőrnyű *Sententia!* mely előt az kárhoztak ſoha *el* nem *méhetnek*: ellene-is, minekutánna ki mondattatik ſenki nem *álhat* fogáſt ſem talalhat, ſ-nem-is *appellálhat.* Es igy az el-kárhozot embernek ſémie egyeb nem marad, hanem tsak az pokolbéli nagy kinok, melyekben ſem könyebſeg ſem penig végezet nem leßen, Ez Itélő Szek elől oſtán az Angyaloktul elűzettetel, az el-kárhozot *ördögökkel*, es à *Meg-vettettekkel* egyetemben, amaz *külsö ſetétſegnek mélyſeges tavában* mely végnekűl égő *tüzzel es kén-kövel.* Az hova mikoron bé kezdeſ taſéttatni, oly nagy *ſivas*, *rivás*, *jaygatás* es ordétas fog hallattatni. hogy à *Coreh*, *Dáthan*, *Abiram* felekezetinek kiáltaſi, midőn à főld el-nyelé őket, ehez képeſt tsak ſemmik voltanak.
Apoc: 21,8.
Num: 16.

Mely

Mely neked, még minekelőtte az *Pokol*ban bé-érkeznél, Pokol gyanánt fog tetßeni. Ebben az mélyſeges *Tó*ban minekutánna edgyßer be-merülß, mind örökké tsak alá-felé eſel, *ſeneket* ſoha nem érß, es ott meg-bűnés nelkűl zokogß, ſenki raytad nem könyörűl: mindenkor tsak ſirß az *tűz*nek rettenetes égetéſe miat, fogaidat ugyan *tsikorgatod* egy kitsiny hivőſsűleſert. *Sirni* fogß ennekfelette, nyavalyaſſágidnak orvoshatatlanſágának, es à meg-tereſre valo igyékezetnek lehetetlenſegenek meg-gondolásan. *Sirß* továbbá *ezen* is hogy meg-gondolod, mikeppen eytéd magadat az örők bűntetéſnek keſerűſegiben, è Világ hamar elmúlo gyönyörűſeginek árnyékotskajá miat: Sirß azon-is végezetre, hogy látod minden

ſiralmidat *haßontalano*knak lenni, noha ſok köny-hullatáſid az *tenger*nek vizeit meg-haladgyák, mert à Tenger vizeinek vége vagyon, de az Káthoztaknak ſiralmok *végh*etetlen. Ott à te buya *ßemeid* az *iſſonyatos Lelkek*nek nézeſevel kinoztatnak; *ſüleid* az *oridito* ördögöknek bőrnyű bőgeſekkel, es *el-kárhozot ſelekezetidnek* fog-tsikorgataſoknak hallaſaval, rettentetnek: *Finnyás orrod* à kénkőnek büdős ßagával telik-meg: *kényes inyed* el-benyvedhetetlen ehſég miat eped-el: *Nagy ihato torkod* az olthatatlan ſomjuſag miat ugyan ég: *elmédet* à ſok gondolatok gyötrik, leg-előßör is hogy meg-gondolod, mint es mely bolondul veßtetted-el az *mennyei örömet*, è Vilag hitvan gyönyörűſeginek (mellyek à mely hamar kezdettenek oly

Bonav:

hamar el-multak) ßereteti miat: es mikeppen eſęl az *Pokol gyötrelmi*ben, mellyek mind ő-rőkke tartnak. *Lelked iſmereti*, mint egy *Aſpis* kigyo mind ő-rőkke tsak furdal, midőn eßedben jut mely ſokßor onßollot teged az Ur *Ieſus Chriſtus*, maga *Szolgai* altal, *büneidnek botsanattyá*val, es à *Meny-orßag*nak ingyenes vetelevel tsak *hißß* es *meg-térß* vala: ennek felette, mely kőnnyen meg nyerheted vala ęletedben az irgalmaſſagot, es ßokßor mely kőzel-is voltal az *meg-térésbez*, te mindazaltal inkáb engetted-meg az *ördög*nek es è *Vilag*nak, hogy à meg rőgzőt *pœnitentia-tartatlanſag*ban hißlallyanak. Ezek mind előtted forognak, es ezekkel edgyűt az-is, hogy immar az kegyelemnek napja elmult, es ſoha *vißßa* nem tér.

Mint fog akkor *értelmed* tsigáztatni; meg hanyván vetvén mely el-mulando es tsak *edgy ßem-pillantaſig tarto gazdagſag*ert veßtéd-el az *örök kénts*et, ſ-hogy hogy tseréled-el az mennyei boldogſagot az Pokolnak nyavalyaſſagin! Melyekben, teſtednek minden reßei, edgyßer ſ-mind, es egyenlőkeppen ßűnetlenűl győtrődnek. Ez *Pokol gyötrelmi*ben őrőkke meg foßtatol az Iſtennek *meg-boldogéto látaſa*tul, melyben az *leg-fobb jo* es az Leleknek ęlete áll; ſoha vilagot nem látz, nem lathatod az őrőmnek leg kiſſebb *tekintetit*-is; hanem az *külsö ſetetſeg*nek veghetetlen tőmlőtzeben fogßfekűnni: Holot nem leßß ſemmi jo *rend tartas* egyeb, hanem tsak az ſok *ißonyuſag*: nem leßß *ßozat* egyeb az *káromkodokénal* es az *orditokénal*: zay, ſem

leß egyeb, az *kinokénal* es à *kinvallokénal*: à tarsalkodas is tsak az *ördögökkel* es az ő *Angyalival* leßen, kik edgyßer s-mind győtrődven, egyebben *könnyebseget* magoknak nem találhatnak, hanem tsak dűhőssegeknek, az te kinzattatásodra-valo ki-őnteseben. Ott leßen az *büntetés könyörülletesseg* nelkűl, à nyavalya irgalmassag nelkűl: az *keseruseg vigastalas* nelkűl: à *ki altas biztatas* nelkűl: à *hitetlenseg merték* nelkűl: à *gyötrelem enyhüles* nelkűl: holot à *fęreg meg nem hal* es à *tüz el nem alußik*. Az *Isten-*
Marc: 9. nek *boßßu-állasa* ugyan lobog Lelkeden es testeden, mint az tűznek langja ßokot az *fenyü viaßßan* avagy az *kénköven* gerjedezni es lobogni. Mely langban te mind őrőkke *égß*, de soha meg nem *emeßtetel*: mindenkor *halo fęlben* leßeß, de soha

meg nem *halß*, mindenkor tsak orditaß az halálnak faydalmi kőzőt, de soha azoktul meg nem menekedel, nem érven soha őrőkke veget *kinaid*nak. Ugy annyira hogy minekutanna már, annyi sok ezer eßtendőkig győtrődnel is, mint az *Földnek füvei* es à *Tengernek fövenyi*; mindazaltal ßintē ollyan meßße leßes kinaidnak vegetűl, mint ßinten à mikor elsőben kinlodni kezdettel: sőt annyira veghetetlenek leßnek à győtrelmek, hogy mind őrőkke tsak kezdetekben fognak lenni. Mert hogy ha *ezerßer-valo ezer eßtendök* után remelhetne-is az kárhozot Lelek, kinvallasinak vegezetit, męg is valamennyire meg-vigaßtaltatnek, mert *el-sok idö mulva* à veg oßtan ugyan el-kővetkeznek. De valamenyißer az el-

me ez igétskérûl elmelkedik SOHA, mind annyiſor uyjabb uyjabb pokla leſen à Pokolnak kőzepette. Ez elmelkedes ki-áltattya az el kárhoztakkal ὀναι ὀναι, mint ha ezt mondanak, οὐκ ἀεὶ, οὐκ ἀεὶ, az az: Oh Uram SOHA NEM, SOHA NEM győtrőttel minket ekkeppen. De à magok lelki-iſmereti viſſa hangoſtattya ki áltaſokat ő nekick; ἀεὶ ἀεὶ, az az: *Mind örökke, mind örökke.* Innen fog oſtā ez keſerves ὀναι VÆ IAY, es az őrők OH OH kővetkezni.

Ez leſen amaz *máſodik halál*, ez çlet után levő *átoknak* es nyavalyaſſagnak *hibatlan közönſeges tellyeſſege* egeſſen: mellyet kinek kinek az el-kárhoztak kőzzűl, el-kelletik *ſenyvedni*, mind addig valamiglen az Iſten es az ő Szenti boldogſag-

ban çlnek az *Egoen* mind örökkön örökke.

Ekedig az Uy ſúletetlen, ſ. *Chriſtus*ban kegyelem altal meg nem békellet *Embernek*, romlot állapottyaban valo nyavalyaſſagirul.

Immár kővetkezik az *embernek maga meg-iſmeréſe*, Chriſtus altal meg-uyjult es igazult állapottyaban.

Az Ur Ieſus Chriſtusban Iſtenevel meg-békellet Kereſztyén embernek állapottya felől-valo ſent Elmelkedeſek.

Laſſuk immar mely boldog legyen az Kegyes Ember, az ő *meg-uyjult* állapottyaban, minek utána Iſtenevel meg békellet az *Ieſus Chriſtus*ban.

Az *Kegyes Ember*, kinek romlot termeſzeti *meg-uyjult* kegyelem altal az *Chriſtus*ban, ſ. *uy teremptet állattá* lőtt, három áll-

pottyaban igen boldog. 1. *Eletében.* 2 *Halálában.* 3. *Halála utan.*

Ez ęletbéli boldogſaga tsak *reß ßerint* valo, ſ áll ez hét dolgokban.

1, Mert ő Szent *Lélektűl fogátatot* [a] *az ö Annyának az Eccleſianak mehében* [b] *es ßulettetet* [c] *nem vértül, ſem penig az teſtnek akarattyatul, es nem-is ferfiunak indulattyatul hanem Iſtentul,* ki az *Chriſtus*ban ő neki Attya [d] el-annyira hogy az *Iſtennek néki Attya*nak [e] *képe* ő benne naprul napra jobban helyre áll.

2. Mert mindē ő bűnei, mind az *eredet*, ſ-mind penig az *tselekedetbéliek*, es azoknak *kötelezéſek* ſ-à *buntetés*, az Ur *Ieſus Chriſtus ßenyvedéſenek erdemeért*, ingyen es tellyeſſegeſſen, [f] meg vadnak neki *botsattatván* ſ-az *Chriſtus igazsaga*-is [g] mindeneſtűl fogva, ingyen es tellyeſſegeſſen

a, Ioh: 3. 5.
b, Gal: 4, 26
c, Ioh: 1, 13.
d Gal: 4, 6, 7
2, Cor: 9, 8.
e, Eph: 4, 2, 3. 13.
Col: 3, 10.
f, Rom: 4, 8 25, & 8, 1, 2
g, Rom: 4. 5. 19.

tulay

tulaydonittatot ő neki: es igy az Iſten ő hozzá *meg-engeßteltetet.* [h] Annakokaert mint igaz embert ugy véßi es tartya őtet maga tekinteti előt. [i]

3. Mert à *Satanynak* [k] *rabſagabol ki-menekedet*, es lőt Chriſtus *Attyafiává* [l] ſ-mennyei orßáganak *orökös tarſavá* [m] es lelki [n] *Kirallya* ſ-*Pappa*, hogy Iſtenének [o] *lelki aldozattal* aldozzék, az *Chriſtus* altal.

4. Mert az Iſten *kedvez* ő neki, mint az *Ember* kedvez à maga ſaját fiának à ki ßolgál ő neki. Ez kedvezés penig áll ez ide alább fel-jegyzet őtt dolgokbā.

1. Nem emlekezik-meg minden fogyatkozáſirul, hanem erőtelen gyarlo állapottyát meg-tekinti Exod: 34. 6. 7.

2. Mikor ſanyargattya, nem

h, 2. Cor: 5. 19.
i. Rom: 8. 33. 34.
k, Act: 16, 18
Eph: 2, 2.
l, Ioh: 20. ℣ 7.
Rom: 8, 26.
m, Rō: 8, 17
n, Apoc: 1. 6
o, 1, Pet: 2, 5.
Mal: 3, 17.

banik *erdemes* alnokſaga ßerint vélle. Pſ: 103. 10.

3 Mikor láttya hogy ſemmi egyeb uton nem akar megtérni, tsak akkor ſuytollyameg őtet, ſ-akkor-is igen *gyengédeden*. 2. Sam: 7. 14. 15. 1. Cor: 11. 13.

4. Nagy *kegyelmeſſen véßi*, tsak *igyekezetit*-is, noha fogyatkozas nelkűl męg az ſintsen az engedetlenſeg miat; es ekeppen az ő elmejenek *kéß voltát*, fellyeb tartya tselekedetinek ęrdeménel. 2. Cor: 8. 12.

5. A mely átkokat ęrdemlelene, tsak *kereßté* es Atyai dorgáláſokká valtoßtattya, ſőt mindeneket, [a] ez ęletnek minden nyavalyaſſagit [b] à halált-is őnőn magat [c] es męg bűneit-is javára fordittya. [d]

a, Rő: 8. 28
b, Pſ: 8, 9, 31, 33, & 11. 4, 7 Heb: 11 10 2, Cor: 12 ℣ 7.
c, 1, Cor: 3. 22 & 15. 54, 55.
d, Luc: 22 31, 3. Pſ: 51. 13. 14. Rom: 5.

5. Mert

5. Mert az Iſten *Szent Lelkét* adgya ő neki. 1. Theſſ: 5. 23. à ki-

1. *Meg-ßenteli* őtet napőkent *jobban jobban*, ugy hogy hova tovabb à hűnnek inkabb inkabb *meg hallyon*, es az igazſagnak *meg-eledgyen*. Rő: 8. 9. 10.

2. *Bizonyoſſa téßi* hogy *Fiuvá ſogadtatot*, es à kegyelem altal immár Fia *Iſtennek*. Rő: 8 16.

3. *Batorittya* hogy *ßabadoſſon* es *bizodalmaſſon* jarullyon az Iſtenhez. Hebr: 4. 15. Eph: 3. 12.

4. *Fel-indittya* hogy minden fęlelem nelkűl mondhaſſa az Iſtēnek, *ABBA* Atyam. Gal: 4. 6. Rom: 8. 15. 16.

5. *Bé-önti* ßiveben az ßent *Könyörgeſnek* ajandékit.

6. *El-hiteti* vélle, hogy mind maga, ſ-mind *könyörgéſe* kel-

Rom: 8, 16. 17.

 leme

lemetes es meg-is halgattatik Istentůl az *Christus*ert.
7 Bé tőlti őtet, 1. Lelki ismeretinek *tsendessegé*vel. 2 Az Szent Leleknek *örömé*vel: melyre nezve minden *földi örömök haßontalanoknak es semmire kellöknek* látzanak ő neki.

6. Mert à Teremptet állatokon valo *uralkodasat* a mellyet *Adam*ban el-veßtet volt, *vißßa nyerte*: Az honnan tellyes ßabadsaga vagyon, hogy mindenekkel, valamit Isten nem *tilt*, elhessen *jo lelki-ismerettel*. Mert valamik az Egben es è Földön vadnak, mind azoknak *titulus*sat el-vőtte, ez élet után penig, ugyan tellyes es tsendes *birásat*-is el-véßi. Innen vagyon az hogy az *Meg-vettettek*, tsak mint fogot joßaggal ugy birnak azokkal à miek vagyon, nints

a, Ps: 8, 5. &c. Heb: 2, 7, 8. 1. Cor: 9, 1. Rom: 14, 14. 1. Tim: 4, 2. 1. Cor: 9, 19. 31, & 3, 21, 23. Hebr: 2, 7. 1. Cor: 3. 23. Matt: 25, 34. 1. Pet: 1, 4.

egyeb

egyeb *sajattyok* hellye, hanem à *Pokol*. Act: 1. 25.

7. Mert *bizonyossa* tétetet, az Istennek felőlle, ejel es nappal valo gondgya es védelmezese felől; mely im ez haromban áll:

1. *Gondot visel*. Isten, mind *testi* s-mind penig *Lelki* ßűksegeirűl, mellyek vagy ez jelen valo ęletre vagy penig az kővetkezendőre nézendők: ugy hogy ez illyetén ember, mindenkor bizonyos à felől, hogy avagy *elege* léßen; avagy *bekesseges türessel* nyugßik, *meg elégedvē* azzal à mi kevesse vagyon.
2 Parantsol ßent *Angyali*nak mint hű ßolgainak, hogy mindenkor reja vigyazzanak, *javára* nem *veßedelmére*: sőt az veßedelemben-is *tábort járjanak környüllette hogy*

Matth: 6, 32. 2, Cor: 12, 14. Ps: 23, & 34, ℣ 9. 10.

min-

mindenut batorſagbā lakhaſſek.
Es igy az ISTENNEK vedel-
mezéſe altal, meg-tartatik
Heb: 1, 14. mint egy *köd oßlop*ban *nappal;*
Pſ: 34, 7. *eyjel* penig mint egy *tüz oßlop*
& 91. 11. altal: mert az ő gondviſele-
Iſ: 4, 3. ſe *környül veßi ötet az ördögnek*
Iob: 1, ℣ 10. *hatalmaſſaga ellen.*
3. Az Urnak ßemei vadnak ő
rayta es az ő fűlei az ő kiál-
taſin Pſ: 34. 16. hogy min-
den állapottyat meg ßem-
léllye, es panaßßit fűleiben
végye; ſ-alkolmatos időben
Pſ: 33, ℣ 19. meg ßabaditsa őtet mindē
nyavalyaibol.

Igy vagyon az uyjonnan ßű-
letet kegyes embernek allapot-
tya ez ęletben? Laſſuk immar
halalában valo allapottyát-is.

Az Uyja ßülettetet Kereßtyén Embernek, az halálban valo boldog állapottyarul.

Mikor Iſten el kűldi az *halált*

mint

mint *követét az uyja ßülettetet Em-*
ber után, az uyjá ßűlettetet Em-
ber már *fęl-ut*ban vagyon ő e-
lőtte, mert az ő *tarſalkodaſa* es
indulati az ISTEN előt vadnak.
Az Halal ſem nem *idegen* ſem
nem *rettenetes* ő neki: Nem *ide-*
gen mert ő *minden nap meg holt;*
c nem rettenetes, mert mig ęlt c, 1. Cor: 15, 31.
meg holt, *es az ö élete el-reytetet*
az Chriſtuſſal az Iſtennél d Annak- d, Col: 3, 3.
okaert az halal ő neki nem e-
gyéb hanem è *vilagi gondok* után
valo *meg nyuguvas;* e haza me- e, Apoc: 14.
netele f mennyei *Attya*nak *ha-* f, 2. Cor: 5, 6
zaban g *az élö Iſtennek varoſaban,* g, Ioh: 14, 1.
h *az mennyei Ieruſalemben, az* h, Heb: 12. 22.
Angyaloknak ſzámlalhatatlan ſere-
geben, az elsö ßülöttöknek Gyülekezetiben, az mindeneknek Birajához az Iſtenhez, es az tökelleteſſe löt igazaknak lelkeknek Birajához es az Uy
Teſtamentumnak közben járojahoz az Ieſushoz Midőn Teſte beteg,

Lelke

Lelke egessèges: mert az Isten *erösseti* ötet (hittel es békes tűréssel) *beteges ágyaban, es minden ö ágyat egéssegre fordittya.* Es midőn ez *egeß vilagnak utára* kezd indulni, *Iacob, Moyses* es *Iosue*ként, Fiainak es Fele-baratinak jo peldat ád; inti es kéri őket, hogy az *igaz Isten*nek ßolgallyanak, őtet imádgyak ęleteknek minden napjaiban. Az ő aldot *Lelke* semmivel egyebvel nem illatozik, hanem *aldasok*kal, es oly kereßtyéni beßedekkel, mineműekkel az *meg ßenteltetet Lélek* ßokot. Az mikeppen *külsö embere* el-hervad, azonkeppen az *belsö ember* nevekedik es erőssedik. Midőn *ßava el-áll*, ßivének *fuháßkodási* nagy hangossaggal *zengenek* az Istennek fűleiben: midőn *ßeme vilaga* meg fogyatkozik az ßēt Lelek belől *lelki vilagossaggal* vilagosittya ő-

tet.

tet. Lelke semmit nem fęl, hanem *bizodalma vagyon az testböl* 2. Cor: 5,8.
valo ki költözesre, es az Urhoz valo menésre. Fuhaßkodik Sz: Pallal Cupio dissolvi, kivankozom ugymond ki Phil: 1, 23.
költözni es az Christussal lenni: es ß: *Davidd*al: *Mikeppen kivankozik* Ps: 42, 2.
az Szarvas à folyo vizekre, akkeppen ohaytozik az én lelkem te hozzad, Ur Isten: Szomjuhozik az én lelkem az elö Istenhez, vallyon s-mikor mehetek-el hogy bé mutathassam magamat az Ur elöt? Kőnyőrőg az *Szentek*kel; *Meddig Uram ki ßent* Apoc: 6, 10. & 22, 20.
es igaz vagy? Iöy-el Uram Iesus Iob: 14, 5.
hamar. Es mikor ki költőzésenek *rendelt ideje* el-érkezik, tud Ps: 31, 5.
van azt hogy az ő *Attyá*hoz es *Idvezitöjé*hez megyen jo lelki ismeretnek bekesegében, es minden ő bűneinek, az *Bárany vérével* lőt el-tißtogatási felől valo bizonyos remenlęgben; az aldot vén *Simeon*nal igy éne-

kli

kli az ő *Nunc dimittis*set Uram (ugymond) *mostan botsátod el az te Szolgádat békeseggel, &c.* Es mint egy ugyan *maga kezével* adgya ki Lelkét, *mennyei Attyanak*
Ps:31, 6. *kezeiben* ezt kialtvan *Daviddal*: *Az te kezeidben ajanlom edes Atyā Lelkemet, mert meg váltottal engemet* Uram, *igazsagnak Istene.* Es
Act: 7, 59. *Szent Istvan*nal: Uram *Iesus ved hozzad az én Lelkemet*; es à mely
Matt: 18, 10. hamar *ki-botsáttya* meg ßentelt
Act: 17, 15. & 22, 23. Lelkét, oly hamar fogják azt az *Szent Angyalok*, kik *ßületésetül fogvan* mind *halalaig* ő kőrnyűllőtte voltanak, es az *Egben* vißik,
Luc: 16, 22. Matt: 8, 11. Luc: 13, 28. Act. 15, 10, 11 miként az *Lazaret*-is az *Abraham kebelé*ben, mely az Mennyeknek Orßága, hová tsak az *jo Angyalok*, es az *jo tselekedetek* késęrik az Lelket amazok hogy
c, Ps: 91, 11. tißteket *végben vigyék*, c ezek penig hogy *jutalmakat el-vegyék.* d
d, Apoc: 14, 13, & 22, 12. Az ő *Teste* alkalmatos időbē,

mint

mint meg Szent *Templuma* e az *Szent Leleknek*, *Tagja* az *Christus*nak, f mely az ő *testé*vel taplàltatot, es az *Isten Fia*nak erdemes *vérének* ára g felebarati altal az nyugodalomra h az *kopor*soban mint Christus Agyában, nagy tißtesseggel be-tétetik, az jővendő i *boldog fel támadasnak* bizonyos remensege alat, az mikor Lelkével ismet eggyesűl, es az őrőkkőn őrőkke valo őrőmnek es ditsőſegnek réßesse leßen. Erre nézve, az hiveknek nem tsak *Lelkek*, hanem *Testek*-is boldogoknak mondatnak.

Ekedig az Uyjonnan ßületet Embernek, halálabéli testi *boldogsagárul*; ennekutánna immar ßollyunk ugyan azonnak halála után valo testi es lelki boldogsagárul.

Az Uyjonnan ßületet Embernek

halála

e, 1. Cor: 6, 15.
f, 1. Cor: 6, 10.
g, 1. Pet: 1, 19
h, 1. Thess: 4 14. Act: 7. 6, & 8, 3.
i, Dan: 12, 2 Ioh: 5, 28. 29. Luc: 14 14. 1 Thess: 4, 16. 17. Apoc: 14, 15

halála után való boldog állapottyára tartozó ſent Elmélkedéſek.

Ez boldog állapot három réſſben áll.

1. Az halál orájától fogvan, az *fel-támadaſig*
2. Az *Fel-támadás*tul fogva, az *vég ſententia*nak ki-mondá ſáig.
3. Az ſententia után mind örökké.

Az mely hamar az *uyjonnan ſzülettetet Ember* lelkét az *Ur Ieſus Chriſtus* kezeiben ajánlya, ottan az ſent Angyaloknak őrizetek alá megyen, es ők *azon-*

a, Luc: 16, 22 *tul* az *Eg*ben viſik azt [a] ſ. à Chri-

b, Heb: 11, 14. & 12. 24. ſtuſnak bé-mutattyák [b] holot mindgyáraſt meg koronáztatik, *igazság*nak es *ditsőſeg*nek koronájával; [c] nem à mellyet jo tselekedetivel erdemlet, hanem à mellyet ISTEN, ingyen való jo voltából igirt mind a-

zok-

zoknak, valakik ſeretetből ſolgaltak ő neki ez életben, es az ő ditsőſegét kereſték. Oh mely nagy örőme leſſen az te Lelkednek, mely az előt tsak az *nyavalyá*knak es à *bunösök*nek nézéſehez-ſokot vala, ekkor penig immar az *ditsőſegnek Iſtenét* nezi; ſőt à *Chriſtus*t-is nézed örvendetes el-fogadaſſal te előtted jőyni, mihelt az ſent *Angyalok* által neki be-mutattatol, ezt halván ő tőlle: *Euge bone ſerve! Iol vagyon ſ-jol jöttél jo es hu ſzolgam* &c. *mennybé az te Uradnak örömében.* Mitsoda örőm leſſ penig az, nézven az *ezerni ezer Cherubimokat, Seraphimokat,* Col: 1. 16. *Angyalokat, Kiralyi ſzékeket, Ura-* Eph: 1, 21. *ſagokat, Birodalmakat, Hatalmaſſágokat*: minden ſent *Patriarchakat, Papokat, Prophetakat, Apoſtolokat, Martyrokat, Tanitokat*, es minden *Io akaroid*nak, *Szüleid-*

nek,

nek, *Felesegidnek* vagy *Férjeidnek*, ędes *Magzatidnak*, es az tőbb, Ur *Iesus*ban hit altal tőlled elbotsattatot *Szenteknek* Lelkeket, álvan *Istennek Kiralyi Széki* előt az ditsőſegben es boldogſagban. Hogy ha az *Shébának Kiralyné Aſſſonya*, meg latván *Salamon Kiralynak* ditsőſeget, ugyan el.ámula ekkeppen kiáltván hirtelenſeggel-fel: *Boldogok à te Emberid, boldogok ezek à te Szolgaid, kik mindenkor elötted Udvarlanak, es halgattyak az te böltseſegedet*: mint fog az te Lelked el-álmélkodni, eſſeben véven őnőn magát, hogy kegyelem altal, illy ditsőſſeges felekezettel valo társalkodaſra botsattatot, nézven az *Christus*nak aldot ortzálattyat, es az *Isteni böltseſegnek* minden temerdeki kintset halgatvan? Mint fogſſ őrvendezni látvan menyi *ezerni*

1. Reg: 10.

ni ezer, meneteledneк őrvendező boldog Lelkeknek mennyei társaſagokban kezdeſſ mēni? mert à mint hogy *meg teréſed*nek mindnyajan őröltenek; azonkeppen ekkor-is őrvendeznek, męg penig ſokkal inkáb *meg koronaſtataſod*nak, nézven koronádnak el-vetelét, mely letétetet volt męg *jöveteled* előt. Mivel az *martyrumſag*nak *koronaja*, az *Martyr*oknak adatik, à kik tudniaillik az Evāgelium mellet meg kinoztattak. Az *Szüzeſſeg*nek *Coronaja* tétetik az *Szüzek*nek fejekben, kik teſti *kivanſagok*at meg ſaboláztak: Az *Kegyeſſeg*nek es *tiſſta élet*nek *Koronaja* azoknak fejekben, kik tiſſta ſivből vallották az *Christus*t, es *lelki ágyokat* ferteiem nelkúl tartották: Az *jo tselekedetek*nek *Koronaja* az *alamiſnálkodok*nak fejekben, kik a

dako-

dakozo voltokkal az *ßukölködö-*
ket ſegellették: A *hervadhatat-*
lan ditsöſſegnek Koronája azok-
nak à Tanitoknak fejekben, kik
tanitáſok altal az Lelkeket meg
teritették, à bűnnek romlot-
ſagábol, Iſtennek ßent élet al-
tal valo ditsőitéſere. Kitsoda
jelēthetné ki *elégképpen* ez men-
nyei tárſaſagnak őrőmét, néz-
ven teneked illyetén *meg koro-*
naztataſodat ditsőſeggel, *fel-ru-*
haztataſodat Igazſagnak tűndő-
klő öltőzetivel, es az *gyözöde-*
Apoc: 7,9. *lem pálma ágainak* kezedben a-
dattatáſat latvan? Oh mely
nagy őrőm fog ott lenni, tene-
ked minden è vilagi nyavalyaſ-
ſagoktul, az Őrdőgnek tőritűl
es à Pokolnak győtrelmitűl va-
lo meg menekedéſeden, el-ér-
ven ő véllek egyetemben őrők
nyugodalmadat es boldogſa-
godat! Mert ott kiki annyit

őrűl à más boldogſagának,
mint à magaénak mivel veßi
eßeben hogy azt is ßinten ugy
kedvelli Iſten mint őtet. Sőt
penig męg-meg annyi kűlőmb
kűlőmb *örömek* leßen az Idve-
zűlteknek, valamenyi *réßes tár-*
ſai leßnek az ő *örömöknek*.

Ebben az őrvendetes bol-
dog állapotban nyugoßik az
Lélek az *Egben* az *Chriſtus*ſal
mind az *Fel-tamadaſig*: Az míg
tudniaillik mind à Pokolra me-
nendőknek, mind az Idvezű-
lendő Atyafiaknak *ßámok* bé-
tellyeſedik mellyet az Ur egy
kevés idönek nevez.

Az Embernek holta után
valo boldogſagának *maſodik*
graditsa tart az Fel-támadaſtul
fogva à *Vég ſententia*nak ki mon-
daſaig.

Mert az utolſo napon,

1. A láthato *Egek nagy tsikor-*

gaſſal el mulnak, az éltetö állatok penig hevſegnek miatta meg olvadnak, az föld-és ſ-az rayta levö alkutvanyok meg égnek.

2. Az utolſo *Trombita-ßó*nak, avagy az *Chriſtus ßava*nak meg zendüléſekor, ugyan azon Teſtel (noha porrá es földé valoztanak volt teſteink) támadnak fel az válaſztottak. Mert ugyan azon *ßempillantasban*, kinek kinek lelke maga ſaját teſteben meg bé-megyen, az ö fejek az *Chriſtus fel-támadaſa*nak ereje altal, ſ-koporſojabol minden Ember fel-támad nem külömben mint álmokbol fel ßoktanak az Emberek ágyokban ébredni. Esám akar mint *martzongottak apprétottak* legyen el az *kegyetlenek* az ö Teſteket, avagy ámbár *hamuvá* égették legyen-is, mindazaltal az valaſztottak olly eppen ſ-valoſa-

goſſan

goſſan talállyák Teſteket, hogy még csak *hajok ßalat* ſem talállyak *hijával.*

3. *Koporſojok*bol ki jönek, mint meg annyi *Ioſeph*ek à Tömlötzböl Gen: 41. avagy *Daniel*ek az Oroßlannak verméből Dan: 6. 24. avagy *Ionas*ok az *Tzethal*nak gyomrábol Ion: 2. 11. 1. Theſſ: 4, 14.

4. Az Válaſztottaknak minden teſtek ekkeppen meg éledtek léven, fel-támadnak az termeßetnek abban [f] à *tellyeſſeg*ében, mellyet az termeßetnek folyaſa, ſemmi *akadaly* ellenben nem álvan, el értethetet volna vellek; tudniaillik *idejek*nek abban az *virága*ban, mellyben az meg állapodot ember harmintz három eßtendös koratyban ßokot lenni, kiki az ö maga (:) *neme* ſerint. Melyre nézni mondgyak à *Doctor*ok az *Apoſtolt* ez módáſaban [g] *Miglen*

Par eſt poteſtas Dei ad inſtituēdos & reſtituēdos homines. Anathegor: f, Iſ: 56, 20.

(:) Tertull: de Reſurr: c. 6. Hier: Ep: 27. & 61. Aug: l 22. de Civit: Dei c. 17.

g, Eph: 4. 13.

Vide Aug: de Civit: Dei. l. 22. c. 15. & 16.

léſsünk tellyes férfiakká, az meg öröködöt Chriſtus állapottyanak mérteke ſſerint. Valaminemű fęlſſegſęg volt az előt az Teſtben (ugymint vakſag, *ſantaſag, görbedtſeg &c.*) ſemmi akkor abban hellyben nem marad. Nem *ſanttét* ott *Iacob, Iſac,* ſem *vakoskodik: Leah*-is *gyengye ſſemü* nem leſſen; nem leſſen *Mephiboſetb*-is *ſanta*: Mert ha *David* nem engedte az *vakokat* es az *ſantakat* az ő *hazaban* bé menni 2. Sam: 5. 8. Sokkal inkáb nem engedi az *Chriſtus* az *vaksagot, ſantaſagot,* es egyéb *felſſegſegeket* az ő mennyei Udvaraban lakozni. *Chriſtus Urunk* à *vakoknak* ſſemek vilagat meg adá, meg gyogyitá az *Nemakat, Siketeket Santakat,* &c. valakik è főldőn *kegyelem* nyereſert, hozzá folyamodnak vala: azert ſokkal inkabb meg gyogyittya azoknak fel-

Gen: 32, 31. & 27. & 29, 17. 2, Sam: 4, 4.

ſſegſe-

ſſegſegeket, valakiket az *Egben ditsöſſegre* bé ereſſt. Akkor az *Vakoknak ſſemek meg nyilnak,* es az *Siketeknek fülök meg nyittatnak; az Santa ugrandozik mint az Szarvas, es à némanak nyelve enekel* Eſ: 36. 5. 6. Es bizonyará igen hihető dolog, hogy mivel Iſten elſő Szűleinket nem *gyermeki,* ſem penig nem *meg aggot* állapotbá teremptette hanem ſſinte *legjobb koraban; he anaplaſis,* az az, az halalbol valo *uy teremptes*-is, mindenkeppen, ſ-męg penig ſokkal tőkelletesb leſſen, hogy nem mint *he plaſis, elsö terempteſe* volt az Embernek, melybőlám az halandoſagnak allapottyaban eſęk. Nem-is lehetne az, hogy az *Gyermekseg,* mely męg *tellyeſſeg nelkul valoidö;* avagy az *Venſeg* mely merő *veſſetſeg,* meg álhatna az *tellyes ditsöſſegu* teſtnek allapottyaval.

5. Az válaßtottaknak *testek* ekkeppen fel-támadvan, negy felseges, termeßet felet valo *minemüseget* öltöznek fel.

1 Cor: 15, 43

1. *Hatalmat*, mely altal minden nemű *ßüksegtül* es *erötelensegtül* üressek leßnek, s. meg maradnak mind örökke, *etel*, *ital*, *alvas* s-egyeb mindē effęle ezközök nel kül.

1. Cor: 15, 41 Is: 56, 20. Aug: Ench: c. 90. Matth: 13. 12 Dan: 12, 3. Luc: 9, 21. Zach: 9, 16. 1. Thess: 4. 17.

2. *Rothadatlansagot*, mely miat soha semminemű *hibassag*, *fogyatkozas*, *betegseges halal* alá nem vettethetnek.

3 *Ditsöségét*, mely altal az ö *testek fenlenek* es mint az *nap* az *Egen* ugy *tündöklenek*. Es ekkeppen az Test *vilagossá* tétettetvén, à Lelek az Test altal, à Testnel sokkal nagyubb *ditsösseggel* tündöklik: Mely ditsössegnek három sengei lattattanak è

vilagon: Elößör, az *Moyses ortzájan* Exod: 34. 27. Masodßor, az *Christus El valtozasakor* Matth: 17. Harmadßor, az *Szent Istvan abrazattyan* Act: 6. 15 Mely három dolgok *erössegi es bizonysagi*, testünknek azon az ditsöseges napon valo *meg ditsöilesenek*. Akkor *David* felre téßi az ö *Paßtori bottyat*, es à Kiraly finak, nem *Ionathas*nak hanem *Iosias*nak *draga öltözeti*ben öltözik. Akkor minden igaz *Mardochæus* (ki az ö rothadando testeben sakban öltözven sirt keserget) az Kiralynak Kiralyi öltözetiben öltöztetik fel; *Kiralyi Corona* tetetik fejében, hogy az egeß vilag meg láthassa, *mint s-hogy tselekeßnek azzal, à kinek à Kiralyoknak Kiralya tißtesseget akar*. Hogy

1. Sam: 18. 3.

Est: 6. 4.

ha moſtan az Napnak egy fel jöveſe az reggelt ily ditsőſſegeſſe teſi: minemű ditsőſſeges *nap* leſen az, mellyen annyi ſok ſamlalhatatlan tiz ſaz ezerni tiz ſaz ezer teſtek az *Szenteknek* es ſent *Angyalok* jelennek meg, ſokkal fenyesb ditsőſſegben, az Napnak *ragyago* fenyeſſegenel! A *Chriſtus*nak *teſte* penig mind ezeket is ditsőſſeggel főllyúl haladván!

4. *Gyors könyüſeget*, mely altal à mi teſteink alá ſ-fel járhatnak, es az Ur *ditsőſſeges el-jövetelinek az levegö Egben eleiben ki mehetnek mint az keſelyük az aldot Teſthez repülvén.* Erre az Szentek ditsőült teſteknek *gyors könyuſegere* néz *Eſaias Propheta* c. 40. 31. *Meg uyjul az ö erejek, es ſárnyakkal*

magaſ-

Ubi volet Spiritus ibi erit & corpus. Aug. Matth: 24. 28.

magaſſagra repülnek, mint az Sas Keſelyük, futnak es nem faradnak-el, járnak es meg nem lankadnak. Az *Böltsnek* im ez mondaſat-is ide ſabhatni c. 3. ℣. 7. *Az ö meg látogattatáſoknak napjan ſenlenek, es mint az pozdorjaban eſet ſikra ide ſ tova futoſnak.*

Ez négy mineműſegekre nezve nevezi Szent Pal az valaſtottaknak fel-támadt Teſteket *Lelkieknek*: mert *minemüſegekben* mind lelkiek leſnek, *állattyukban* penig ugyan azon elöbbiek.

Igy immár, noha az *bün* es à veſſetſeg az embert ez ű *halando* allapottyaban *alabb* valová tötte az *Angyaloknal*; de bizonyara minekutanna Iſten ekkeppen ötet meg koronazza *ditsöſſeggel* ; es *tiſteſſeggel*; en nem láthatom mivel lehetne az Em- Pſ: 8. 5.

ber *alabb-valo* az *Angyaloknal*: mert ők Lelkek; az Ember-is Lelek főobik részere nézve, sőt még ennel-is több találtatik az Emberben: mert lelki teste-is lésen edgyber s. mind, mely el-

Phil: 3, 21. *változtattatik az Iesus Christus ditsőült testének hasonlatossagara*, kiben az Ember itt meséet fel-magasztaltatot, az *Szemellyhéli edgyesülés* altal, Istennek ditsőssegere, es az aldot Szent Haromsagnak osolhatatlan társasagának közsülesére; mely oly betsülletet, az minemüre soha tsak edgy *Angyal*-is nem meltoztattatot, sserre nézne immar, az Embernek Angyalok felet valo meltosaga fog lenni. Sőt az *Angyalok tsak Szolgáló Lelkek, az valasztottak környul valo ssolgalatra rendeltettek lévén* Heb: 1. 14. Pf. 91. 11. Es valamellyeknek ez hivatalnak neme közöttök nem tet-

sik, *s. nem akarak elsö eredeteket es hellyeket meg tartani*, Fel-fualkodsagokert à Pokolra hajigaltatának le Iud: ℣. 6. 2. Pet: 2. 3.

Ez mindazaltal az *Angyaloknak méltosagokat* nem kisebiti, hanem Istënek az *Emberi Nemhez* valo *ßeretetinek* nagysagat commendallya. A mi penig azokat az valasztottakat nézi, kik az *Christus*nak masodik es hértelen jövetelekor *elevenen* találtatnak: azokat à tűz, mely è vilagnak meg rögzőt vesetségét, 1. Pet: 3, 10, 11, 12. s annak munkait ki égéti; *edgy ßempillantas alat* a nagy hertelen a, 1. Cor: 15. 51. meg előzi kit kit közzűllők à mint talál b vagy az *Malom*bam b, Luc: 17, 34. jövendő sükségnek okáert *örölni*, vagy az *Mezö*ben mulatsag kedvéert *setalni*, avagy penig nyugvásert *Agy*ban *fekünni*: es ekkeppen (az *salakot* es vesetséget mint edgy ki egetvén)

*halandogsag*boi *halhatatlan* testű ekké valtoztattya őket: mely ßempillantas alat valo *valtozas halal* gyanánt leßen ő nekik.

Az Választot Léleknek Szavateritese az Testre, mikor az Feltámadasbā ismét eggyesülnek Cant: 2. 14

Akkor az boldog Lelek ily őrvēdetes kőßőntessel tér-meg az ő Testében:

OH *ßerelmes Iarsom*, mely boldoglagos egybe-jővetelünk ez nekünk! *mely gyönyörüseges à te ßód es tekinteted mely ékes, ki régtül fog van az koßiklaknak hasadékiban*, es az koporsonak reytekibē el-reytettetve voltál! Te bizonyara igen illendő ßallas vagy nem tsak az en benn lakásomra, hanem ki męg az ßent Lelektül-is arra meltoßtattal, hogy mint Lako-templumaban bēned őrőkké meg nyugodgyék. *Nyomorusaginknak* sanyaru tele immar tellyesseggel el-mult; elebb állot nyavalyainknak minden ßél veße. Idvezült Atyankfiai-

nak

nak Testek akar mely földi ékes *Liliumos kert*nél, ditsőssegesb formaban jelengetik magokat minekünk: à *Halleluja eneklesnek* ideje el-jőt: es à tröbitaßo meg hallatot à mi földeinkben. Te en velem edgy *iga vono tars* voltal az Urnak munkajaban, es az *Christ*ᵘ s-az ő *Evangeliuma* mellet raytunk eset üldőzéseknek es boßßusag ßenyvedeseknek velem edgyüt réßesse; mostan azert edgyüt-is megyünk bé *Urunknak örömében*. A mint az *kereßtet* velem edgyüt viselted, edgyüt véßed el az *Coronat*-is, s-velem egyetēben viseled. A mikeppen edgyüt vetettél velem *könyhullatasokat* tellyes mertekkel; azökeppen *örömet*-is edgyüt aratük büsegessen. Oh aldot legyen, legyen aldot az az Isten, ki (midőn az Meg vettettek minden ő idejeket *sel fual-*

kod-

*kodſag*ban *teſti kivanſagok*ban, *tob-ſodas*ban es egyeb *hivſagos dol-gok*ban *töltötték-el*) kegyelmet adta nekünk, hogy magunkat edgyben adnók *vigyazas*ra, *böy-teles*re, *Szent Iras olvas*ra, *Prædi-catio halgatas*ra, Ur *vatsora vétel-re*, *ßükölködök ſegitéſe*re; gyako-rolvan mi magunkat (minden alázatoſſaggal) az *Iſtenes élet*nek munkaiban *Iſtenünk*nek, es hi-vatalunknak tißtiben fegyhe-tetlenül járván *ſelebaratink*hoz. Ezentül nem fogod *buneidnek* ſemmi *emlekezet*it hallani, mert
Pſ: 23.1. meg vadnak *botsattatván* ſ-*el-fe-deztettek*: hanem à mely jót az Urért tselekedtél, à mayd elő
Dan:9,21. mondatik es meg-is jutalmaz-tatik. Vigadgy es örvendgy azert, mert à ki Birád leßen te *teſted*, *tsontod*. Emeld fel fejedet ſ-nézeld meg ez ditsőült Szent *Angyalokat* mint meg męg en-

nyi

nyi *Gabrieleket*, mikeppen re-pülnek hozzánk, hogy hirré te-gyék, *Valtſagunknak ideje el-jövete-lit*, es el-ragadgyanak minket az kődőkben, Meg valtonk e-leiben az Eltető-ęgben! Imé már jelen is vadnak: *Kelly fel azért én Galambom, én ßerelmeſſem, es ßépem, s-jöy ki.* Es igy *mint az özek*, *vagy az Szarvaſok*nak *Fiai*, az Szent *Angyalok*kal *Chriſtus* U-*runk*hoz mennek.

Luc: 21.22.

Cant: 2. 13. 14.

6. Ekkeppen mind ęlők hol-tak *meg elevenedtek* es *ditsöittettek* lévén azontul (az *Szent Angya-lok*nak *ßolgalattyok* altal) őßve gyüttettetnek ez földnek min-den ßegeletirül es reßeiről ſ-edgyßer ſ-mind az kődőkben fel-ragadtatnak, hogy *Chriſtus* Urunk eleiben vitetteſſenek az *Aërben*; es igy jőnek-el ő vélle mint ő ditsőſſegenek tár-ſai, az *Meg vettetteknek ſ-az gonoß*

Cant: 1. 17.

1. Theſſ: 4. 17.

Angya-

Angyaloknak meg itiléſére 1. Cor: 6. 23. *Az tizenkét Apoſtolok, tizenkét ſékekben ülnek* (à *Chriſtus* mellett) *hogy Iſraélnek tizenkét nemzetſégét itillyék* Matth: 19. 28. *Az több Szentek* (kiki az ő betsülleti ſ-rendi ſerint) ő mellettek állanak; ezek-is mint *Birák*, az gonoſs *Angyaloknak* ſ *è világi gonoſs Embereknek itiléſére.* 1. Cor: 6. 2. 3. Es kiki ő közzöllök à mint à *kegyelmet* vötte ez életben. *buſsgobb* lévén egyebeknel az

Apoc: 22, 12 Iſten *ditsöſſége* mellett ſ-az ő *ſolgalattya*ban hivebb; azonképpen azoknak *ditsöſſegek* es *jutalmok* nagyubb-is leſsen à máſoké-

Rom: 6, 22. nál azon à Napon. A *hely*, az

1 Cor: 1, 6. hová az *Chriſtus*hoz gyűytettetnek, es az holot tőrveny ſzeket

Ioh: 14, 2. ülnek, leſsen fenn az. Eltető

Theſſ: 4, 17. égben az *Iosaphat völgye felet*, az *Olayſaknak* hegyenél, Ieruſalem mellet az Templumhoz nap kelet

kelet felől, mint ez igen hihető dolog, ez negy okokert.

1. Mert az Sz: Irás ezt nyilvan lattatik állatni: *Edgyben gyüytök minden poganyokat, es ſólitok Iosaphatnak völgyéhez es ott pörlök véllök. Serkennyenek fel, es jöyjenek az Népek Iosaphatnak völgyeben, mert ott ülök, hogy meg itéllyek ſ-büntesſsek minden népéket. Iosaphat* annyit tesſen mint, az Ur *meg itili*. E penig à völgy, *Iosaphat völgyenek*, amaz nagy diadalomert neveztetik, mellyet az Ur ada Iosaphatnak ſ-az ő Népének az *Ammonitak*on, *Moabitak*on es az *Seir Hegyenek* lakoſin. 2. Chron: 20. Mely Diadalom ábrázoloja volt, amaz *végső* nagy *diadalom*nak, mellyet az *Nagy Biro Chriſtus* adni fog, az ő Válaſztottinak minden ellenſegeken, *abban az helyben*, az Utolſo Napon; à mint ezt az

Ioel: 3, 1, 12. Ez Völgyhöz kőzel volt az Moriah hegye, holot Abraham Iſakot meg akará áldozni. Gen: 22. Itt latta Iacob az Angyalokat az Laytorján alá ſ-fel jarni. Gen: 28. Az öldöklő Angyal-is itt à tajon nyuytá ki fegyverét Ieruſalére; Az Aranna Szürőjén, az Tüz az Egbol az áldo-

Sidok

aldozatot meg-egeté 2. Sam: 24. Az Salamõ Templuma épitteték. 2. Chr: 31. Chriſtus Urunk prædicallá az Evangeliumot, ſzenyvede es à ditsõſſegbẽ béme. Carth: in Gen: 28.

Sidok magyarázzák. Olvaſd ide Zach: 14. 4. 5. &c. mind edgyeznek ebben hogy az Itiletnek hellye *itt è tájon* leſſen.

2. Mert mikeppen hogy az *Chriſtus ott à tájon* feſittetet es ſégyenettetet meg: ugy à felet à hely felet, emeltetik fel ditsõſſeges Királyi Szekiis az *Eltetö-Eg*ben, mikor az Itiletben meg jelenik, ditsõſſeges felſegenek ki nyilatkoztatasara: Igen illendõ-is, hogy az Chriſtus azon hellyen itellye meg ez vilagot igaz *itilettel*, à holot õtet è vilag *hamis itilettel* meg itilte es ſententiazta.

3. Mert mivel *az Angyalok elküldetnek, hogy öſſve gyüytögeſſék az valaſztottakat à négy ſzelekrül, az Egnek edgyik végetül ſogvan az másikig*; Igen hihetõ dolog, hogy az hely, à hová gyüytetnek, *Jeruſalem* es à *Ioſaphat* völgye mellet leſſen: mely hellyet az *Coſmographus*ok, az egéſz Föld Szinének Közepinek irnak lenni. Hazert, *termini à Quibus* à Honnan, è vilag negy reſzei; tehat *terminus ad Quem* à Hovának, à *Centrum* à Föld kellõ közepi tájon kell lenni.

4. Mert az Angyalok azt mõdák az Tanitvanyoknak, hogy à mikeppen láttak az *Chriſtus* fel-menni az *Olayfa*knak *Hegyé*röl, mely az Ioſaphat völgye felet vagyon: akkeppen ſ-azon mód ſerint jõ le az Egbõl. Ez *Aquinas*nak ertelme, az tõbb *Scholaſticus*oknak-is, *Lombardus* es *Alexander Halen* kivûl.

7. Utolſor, midõn *Chriſtus* Urunk az õ ditsõſſeges *Szekibẽ* le ûl, es az õ *Szentinek* ſ- Szent *Angyali*nak, minden *ſok ezeri*, õ környyûllette ûlnek, még meg annyi fényes Napoknál inkabb tün-

Az Tyrus fe'é Iordan vizéntul lévõ Tenger haſitya két felé è vilagot. Ezechiel-is azt mondgya Ieruſalem felõl. In medio Gẽtium poſui eam. Hogy Siõbol mint közép helyből hithednék-ki az Törvény minden Nemzetſegeknek, es ottis itélteſſenek-meg mindẽ népek à Törvény ſzerint. Rom: 2 12, Act: 1, 11. Rich:

Richard de Vita Nova Aquin. in 1, Sent: Dist: 47, 48. Matth: 25. 31, Iud: ỳ 29 Apoc: 20, 11 12.

Matth: 25. 33. Hilar: in Cant: Anſ: in Matth: c 25. Pſ: 145, 9. Iſ: 8, 22. Ad pœnas tard' Deus eſt, ad præmia velox.

Matt: 25, 34

túnőkőlvén az ditsőſſegben, az *Chriſtus* teſte penig, mind azokat is ditsőſſeggel es tiſteſſeggel főllyúl haladván: [à Meg vettettek immar ekkor kivá-laſtattak lévén es oda alá à főld-dőn maradvan; mert à *jobb* ke-zen à boldog állapot, à *balon* penig az átkozot értetik] Chri-ſtus Urunk elsőben is az valaſ-tottaknak mond *menedék ſenten-tiat* es áldaſt. *Elsőször* ezert, mert ezzel az *Meg vettetteknek* kese-rűſegeket akarja őregbiteni, à menyiben ők is hallyák azt. *Maſodſor*, hogy ezzel jelētheſſe magat haylandobbnak lenni az *Irgalmaſſagra* hogy nem az *büntetésre*. Es igy az ő *Felſegeſſe-gének Kinalyi Szekiből*, fenn az *Eltetö Egben*, ez egeſs vilagnak láttara es hallatara, *ſententiat* mond az ő valaſtottinak: *Iertek el Atyamnak áldottai, birjátok örök-*

kúl

kúl az Orſsagot, mely nektek kéſsét-tetet vilag Fundamentuminak, fel-vetteteſinek előtte: mert &c. &c. &c. &c.

Iertek-el] Itt vagyon az *Chri-ſtus*ſal, es ő altala az tellyes Sz: Haromſsaggal valo boldogſa-gos közősűleſsünk.

Atyamnak] Itt vagyon à *ſzer-zőnek*, kitűl Chriſtus altal min-den *boldogsagunk* származik.

Áldottai] Itt vagyon az *mene-dék*, mely által minden bűne-inkből meg áldoztatunk, es minden kegyelemmel, ſ-örők boldogſsaggal valo tellyes fel-ruháztatásunk.

Birjátok örökúl] Itt vagyon az *Fiuſagban* valo derekas bé állá-ſsunk.

Az Orſságot] Im hol vagyon *elsö ſuletſegünk* es örökſegünk.

Mely nektek kéſsettetek] Nezzed

ISTEN-

ISTENNEK, valaſtottira valo Atyai gondviſeleſet.

Vilag fundamentuminak fel-vetetéſinek elötte] Oh ſabados, örök, valtozhatatlan valaſtaſa Iſtennek! Mely nagy ſeretettel tartoznak azok Iſtennek, kiket ingyen es ſabad jo tetſéſeből el-valaſtot es ſeretet, minekelőtte még ſem jót, ſem gonoſt nem tselekedtenek volna!

Rom: 9. 11. 12.

Mert eheſtem ſennē adtatok &c.] Oh ki mondhatatlan *jo volta* az *Chriſtus*nak, ki ekeppen emlekezetre hozza, az ő Fiainak minden *jo tselekedeteket*, hogy azokat *meg jutalmaztaſſa*. Mely nagy az ő Szereteti az ſegeny Kereſtyenekhez, hogy ekeppē minden ő vellek tőtt jo tétemenyit mely az ő nevebē esik, ugy tart, mint ha tulaydon önnön magával tselekedték volna azt à Hivek! *Iertek en hozzam kik én bennem biztatok, minek elötte engemet látnátok*, es à kit ſeretettek es kereſtetek oly áhétatoſſan, es annyi ſok háboruſagok altal; *Iertek-el immar*, à munka után à nyugodalomra; az kedvetlenſegből az ditsőſſegben: az halál torkából az *örök életnek* örőmében: En érettem ſok *ſidalom betstelenſeg* es *átok* eſet ray tatok; de moſt már eſekben vehetik azok az átkozot *Eſau*ok, hogy ti vadtok az igaz *Iacob*ok, kik à ti mennyei *Atyatoknak aldaſat* el-fogjátok ſ-aldottak léſtek. *Atyátok, Anyátok* es vérſerint valo *Rokonſagitok*. meg tagadtak volt titekek az en *Igazsagomert*, mely mellet vitezkedtetek: de immar Atyátok az en mennyei Atyam leſen, ſ-ti-is ő *Fiai Leanyi* örökkön örökke. Edes *lako-földötök*.

Ioh: 20, 29. 1. Pet: 1, 8.

Math: 6, 11.

Ioh: 10, 17. 2. Cor: 6, 10. ből ki üzettettetek es *el-hadtátok mindenteket* en erettem es az *Evangeliumert*: De hogy meg tessęk hogy *nyeresegteket* nem veßtettetek-el, hanem *veßtesegtek* altal *nyertetek* azt *meg*; az *földi örökseg* es *joßag* hellyeben, ez en mennyei Orßágomat birjátok en velem őrőkül, holot az ßeretet utan *Fiak* léßtek; az *elsö ßülötseg* után őrőkősők; meltosagban *Kiralyok* az Szentsegben *Papok*; es immar ßabadossan es bátrán be-is mehettek annak *birásara*, mert az en *Atyám* kéßétette es tartotta azt nektek, *vilag fundamentuminak fel-vetese elöttül fogva.*

Valamely hamar ez *menedék* es *aldo Sententia* ki mondatik, 2. Tim. 4, 8. oly hamar el-véßi kiki az *Coronát*, mellyet az *igaz Biro* IESVS 1. Pet: 5, 4. Apoc: 4, 5. CHRISTVS téßen az ő fejekben, mint kegyelemből es ir-

gal-

galmassagbol igirt *jutalmot*, mind azoknak *hiteknek* es *jo tselekedeteknek*, valakik ßerették őtet az ő *el-jöveteleig*. Akkoron minden idvezült ßent Ember, *Coronajat maga fejeből* le-vévén, le-téßi azt, mint ugyan az *Christus labaihoz*; es le-burulvan edgy *ßivel ßayjal*, mennyei zengedezessel ez eneket kezdik enekleni: *Ditsiret, tißtesseg, ditsösseg, hatalom, es halá-adas legyen teneked oh aldot Bárány* UR IESUS CHRISTUS, *ki à Kiralyi Székben ülß, mert meg öléttettél, es meg valtottál minket Istennek, à te véred altal, minden ágazatbol valokat, minden nyelven ßollokat, minden nepek s-nemzetsegek közzül valokat. Es töttél minket à mi Istenünknek Kiralyokká es Papokká, hogy Uralkodgyunk te veled az te Orßagodban örökkön örökké* AMEN. Apoc: 5, 8, 9. &c. ℣ 13. ℣ 10.

Ez meg lévén le-ülnek ßékek-

 ben,

ben, kiki az ő rendi ßerint, mint
1 Cor: 6, 1. 2, 3. meg annyi Birájok az *Meg vettetteknek*, es à *gonoß Angyaloknak*, *jovalvan* es *bizonyitvan* az
Matth: 19. 18. *Felsö Biro* UR *Iesus Christus*nak igaz sententiat es itiletit.

Az Meg vettettek Sententiajoknak es kárhozattyoknak ki mondása után, az Christus két nevezetes *tselekedeteket* vißen véghez.

1. Az Válaßtottakat az ő Attyanak *be mutattya* ezt módvan:
Ioh: 17, 12. 13, 14, 23, 24, *Imé oh igazsagos Atyam, ezek azok, kiket ennékem adtal volt, meg öriztem öket, edgy is él-nem veßet közzöllok. En áz te beßédedet nekiek adtam s hittenek annak, es à vilag gyulolte öket, mert nem à vilagbol valok voltak, miként hogy én sem voltam. Mostan azért Atyam, akarom hogy ezek kiket en nékem adtal, ott legyenek en velem à hol én magam vagyok, hogy lássak az én ditsössege-*

segemet mellyet nekem adtal: es hogy én ö bennek légyek, te penig en bennem: hogy ök-is mindnyaján edgyek legyenek mi bennünk es el hidgye è vilag hogy én te tulled botsattattam, es ßerettél engemet s-ßeretted ezeket-is. ℣ 21.

2. *Kézhez adgya az Orßagot az Istennek es az Atyanak*, az az: meg ßűnik az kőzben jaras tißtinek munkajátul, mely altal *Kirallya, Papja, Prophétája* es *Feje* lévén az Anyaßent-egyháznak, minden ellensegit lába-alá vetette, es à maga hű népet, *Szent Lelkével, Igéjével* es *Sacramẽtumával* igazgatta. Ekeppen *kegyelmének Orßaga* az Anyaßent-egyházan meg ßűnvén; edgy átallyaban mint *Atyaval* es *Szent Lélekkel* egyenlő Isten, ugy regnal az ő *Orßaga*ban őrőkkőn őrőkké. Mellyel emberi termeßetinek męltosaga semmiben *meg* nem 1. Cor: 15, 24.

kissebbedik; hanem Istésegenek ditsőssege nyilatkozik inkab ki: ugy hogy menyiben Isten, annakutánna *minden tellyesseg* ßerint, akar mi külső ezkőzők
1. Cor: 15. 28. nelkül uralkodik, es *léßen minden mindenekben.*

Az *Itélö ßék*ből à CHRISTUS mind ezek után fel-kél, es à valaßtottaknak s-az Szent Angyaloknak minden seregével, ßép rendvel es kéßülettel, nagy *gyözödelem*ben fel-mégyen az Egeknek Egében, mennyei musica ßerßámokkal, illyeten eneket enekelvén az XLVII. Soltárbol, mely ekkor tellyesedik tőkelletessen bé.

Ps: 47, 6, 7. *Imé az Isten ßépen fel-mégyen,*
Nagy vigassagban, trõbitaßokban,
Urunk fel-mégyẽ nagy ditsössegbẽ.
Enekellyetek az Ur Istennek,
Zengö verseket, ßép énekeket, (nak.
Ez Nagy Kiralynak mint mi Urũk-

Es

Es *Szent Ianos*nak amaz menyekezői Enekét: *Őröllyünk es örvendezzünk, tulaydonitsunk tißteletet ö néki, mert à Báranynak lakodalma el-érkezet, es az ö Iegyésse-is kéßen vagyon. Allelujah: &c. mert à Mindenhato Isten Uralkodik.* Apoc: 19.

Harmadik es *utolso* graditsa, az *Uyjonnan ßülettetet* Ember halála után valo boldogsagos állapottyanak, kezdetik-el à vég sententianak ki mondasa után, es tart mind őrőkké minden vég nelkül.

Az Uyjá ßulettetet Embernek, Őrök Eleteben valo boldog állapottyarul, minekutánna az utolso Itéletkor, az Ur Iesus Christus Itélö ßeki elöt az menedék sententiát *meg hallya.*

Itt immár *Elmélkedésem* meg tsőkőnik, es pennám kezemből ki esik: nints senki, à ki tsak eßében vehetné-is, annál in-

 kabb

kabb *a ki le-irhatná* azt à felſeges
2.Cor:4,14 boldogſagot, es azt az *terhes*
Rom: 8.18, *ditsőſeget* (*melyhez ez életnek min-*
den nyavalyaſſagi-is nem haſonli-
tandok) melyben minden va-
laſztottak reſzeſűlnek az időtűl
fogva, à mikor az *Chriſtus*tul,
Rom: 8,17. mint *örökös tárſak*, az boldog-
ſagnak Erőmeben be-vitettet-
nek; mindazaltal valami kis
ſzikratskájárul lehet elmélke-
déſűnk illyenkeppen:

Az Szent Irás gyenge értel-
műnk ſzerint négy tzikkelyirűl
irja előnkben holtűk után valo
őrők eletűnknek ditsőſſeget:

1. *Hellyéről*, 2. arrul az *Tzéllyá-*
rul, mellyben kivaltkeppen az
őrők ęlet áll. 3. az valaſztottak-
nak ott valo *Felſeges* voltokrul.
4. ezen Felſegeſſegnek *Gyümöl-*
tsirűl.

1. *Az örök ęletnek Hellyéről.*

Hellye az őrők ęletnek ſem-

mi nem egyeb hanem az *Egek-*
nek Ege [a] avagy az *harmadik Eg*, a, 1 Reg: 8. 27.
az *mennyei Paraditsom* [b] az hová b, 2 Cor: 12. 2. 4,
az *Chriſtus* (emberi termeſzeti
ſzerint) fel-ment *minden láthato*
Egeknek felette. Neveſztetik *Vö-*
legény Agyas házanak-is, mely Pſ: 19, 5.
az fęnyes *tsillagokkal* es ditsőſe-
ges *Planétakkal* ékeſittetet ſzeles
Eggel, mint valami ékes kárpit-
tal minden felől be-vonatta-
tot, hogy ez romlando teſtnek
ſzemeivel ſenki oda ne lathaſ-
ſon. Az ſzent Lelek (erőtelen,
gyenge elmenkhez ſzabvan őn-
nőn magát) annak az meg be
tsűlhetetlen ditsőſegnek hel-
lyét, oly dolgok altal jelenti ki,
à mellyek leg-dragalatosbak az
Embereknek ſzemek előt. An-
nakokaert igen *nagy ſzent Varos-*
hoz haſonlittya, mely *mennyei*
*Ieruſalem*nek neveztetik: holot
tsak az Iſten es az ö (id vezult ſ-az Apoc: 21. ℣ 2. &c.

℣ 24, 27. *Bárany könyvében be irattatot*)
℣ 18. Népe, lakoznak: egeßßen az tißta
℣ 11. aranybol valo, es hasonlatos à vilagos
℣ 19, 20. Chryßtalyhoz, kerétéße laßpis kö, es à
kerétesnek minden fundamentumi
meg ékesettettek, minden fele dragalatos kövekkel: tizenkét kapui vannak, 3. edgyenként edgy edgy dragaköböl metßettettek ki; ezeknek hárma Nap kelet felöl, hárma Nap nyugat felöl, hárma Dél felöl, hárma vißontag Eßak felöl vannak: mindenik
℣ 17. kapuban edgy edgy Angyal (mint
meg meg annyi kapun állok,)
hogy semminémü tißtatalan állat oda
ne mehessen: Négy ßegeletü Varos
az, annakokaert minden hiba
nelkül valo: melynek hoßßaßaga,
ßéleßege es magáßaga edgy aranyu,
℣ 16. tizenkét ezer ßutamatni mindenfelöl,
annakokaert igen tágas. *Az*
Apoc: 22. *uiza közöt foly mindenkor az élet vi-*
1. *zének tißta folyamattya, mely mint*
à Chryßtaly oly tißta; annakokaert igen egeßseges. *Az folyamatnak két felen vagyon az életnek faja, mely tizenkét fele gyumöltsöt terem, minden Holnapban penig meg gyümöltsözik*; annakokaert igen termékeny. *Es à Fanak levelei az Pogany népeknek egéßségekre valok*; annakokaert igen kellemetes. Nints tehát *helly, terempteßel* illy ditsößseges, *ßépßeggel* illy gyönyörüseges; illy büseges *birasra, lakas*ra illy vigaßagos. Mert ebben à CHRISTUS à Kiraly: à Törveny à ßeretet: à betsüllet az tökelleteßseg: à bekeßeg az boldogßag: az élet az örökkevalóßag. Itt à vilagoßag ßetetßeg nelkül vagyon; ßomorußag nelkül az öröm; az egeßseg betegßeg nelkül; à büseg büküseg nelkül; à költsön kedvetlenßeg nelkül; à ßépßeg motsok nelkül: à pihenes munka nelkül, roßda nelkül à kénts; az al-

℣ 2.

das nyavalya nelkůl, es à vigaßtalas soha véget nem ismer. Mely igazan kialthatunk fel azert *Davidd*al è *Város* felöl; *Felette igen ditsössegessek azok, à mellyek te felölled hirdettetnek, oh te Istennek Városa!*

Ps: 87. 3.

De mind ezek is tsak à mi vekony értelmůnkhöz kepest mondattatnak: mert mind ezeket à mennyei boldogsag annyira föllyůl mullya, hogy *semmi nyelv ki nem jelentheti, sőt senki tsak meg sem gondolhattya annak nagy ditsösegét*, à mint *Sz: Pal* ki ott volt 2. Cor: 12. 4 erről bizonysagot teßen. Oh ne kapjunk tehát è rothadando *fa*bol, es veßendő *sar*bol tsinált kunnyoinkon, mellyek tsak istentelensegnek Sátori, es ßállások az bůnősöknek: hanem inkab ohaytozzunk ez *mennyei hazánk*ban. *Varosunk*ban, *melynek épétöje*

1. Cor: 12, 4.
. Cor: 2, 5.

es alkutoja az Isten, es à mellyet (*nem ßégyenelven mi Istenünknek neveztetni*) *mi érettünk kéßétet.*

Heb: 11. 10. & ℣ 6.

2. *Az örök életnek Tzéllyarul.*

Minden ertelmes s okos Lelekkel fel ruhaztatot Teremptet allatnak meg boldogitó ditsősseges tzellya, Mennyorßagban, leßen az *Istenseg az harom Szemellyekben*: ki nelkůl nintsen se *öron* sem *boldogsag*, mert minden *tellyessège* az *örömnek* áll az ő vélle valo közösülesben.

Ez *tzéllal* valo közösüles két keppen leßen.

1. Az Istennek *meg boldogéto látasa* altal.

2. Ez Isteni Termeßettel, *közbe vetetlen közösulés*nek birása altal.

Az Istennek *meg boldogéto látasa* [a] egyedůl az, à mi az Emberi ęlmének veghetetlen kivansagit be töltheti. [b] Mert

a, Visio Dei beatifica sola est summū bonū nostrū: Augustin: l. de Trin:

b, Feciſti nos Domine ad te: Inquietum igitur eſt Cor noſtrũ donec requieſcat in te. Aug: Confeſſ: l. 1. c. 3.

minden dolog az maga kellő közepire ſiet; az ISTEN penig *Centruma* mint edgy kellő közepi à Lelcknek: Ennekokaert mint à *Noë Galambja* mind addig-is meg nem nyughatik, ſem nem őrvendezhet, valamig az Iſtenhez viſſza nem tér, es ő vélle nem közősül.

Valamenyi jót Iſten *Moyſes*-sel tselekedék, meg nem elegetheték az ő elmejé, valamig az *Iſten ſinét* nem láthatá. Ennekokáert könyőrög az Anya-sent-edgyház illy ahétatoſſan: Pſ:67.1. & 80, 1. *Az Iſten könyörüllyön raytunk es aldgyon meg minket, világoſitsa meg mihozzánk az ö ortzáját.* Hogy *Szent Pál* edgyßer ez boldog *ßint* meg látá, mindenkoron oßtán ez világnak minden gazdagſagát es ditsősſeget (chez Phil: 3, 8 u. kepeſt) *tsak ganéynak aléta*: es az után minden ő çlete tsak

merő

merő ſohaytas lőn: *Kívánok* (ugy mond) *el-oßolni* meg aldoztatni, *es az Chriſtuſſal lenni.* *Chriſtus Urunk* penig ugyan könyőrgőt-is, hogy ez illyetének meg nyerheſſek ez boldog *látaſt*: *Atyam, akarom hogy à kiket nékem adtál, ott legyenek*: holot? *à hól én vagyok*: mi végre? *hogy láſſak az én ditsőſſegemet*, &c. Hogy ha az *Moſes* ortzája annyira tűndőklőt, midőn tsak negyven napig volt volna is az Iſtennel, es tsak *hátulſo réßeit* láthatván meg ő Felſegének: mikeppen fogunk mi tűndőkleni, mikor ßemtűl ßemben lattyuk őtet, ſ. még penig őrökkön őrökké. Akkor oßtán az Lelek többe nem neveztethetik *Maráh*nak, az az, keſerűſegnek, hanem *Naomi*nak ßépſegnek; mert az Ur az ő *kevés ideig*

Thil. 1. 23: Ioh: 17, 24. Exod: 34, 29. & 33, 13. 1. Cor: 13, 12. 1 Ioh. 3, 2. Ruth: 1, 20.

tarto keserüseget, örökke valo *ßépsegre* es *boldogsagra* fordittya.

Masodßor, ez boldogsagos tzellal valo közösülesünk, leßē az tökelletes ßabadsagnak, es az Istennel, az Egekben örök edgyesülesünknek birása altal. Ezt mi birni fogjuk, elößör az *Christus emberi terméßeti*vel valo edgyesülesünk után (mindnyájan ö tagai lévēn) es az ö emberi termeßeti altal, mely azon egy Szemelyben edgyesült az *Igé*vel, ö vélle à menyiben Istē-is edgyesülünk: es igy az ö Istē-sege altal, edgyesülünk à *tellyes Szent Haromsag*al-is.

Az Meg vettettek-is az utolso Napon meg láttyák az Istent (mint igaz Birót) à magok bün-tetesere; de mivel ez *boldog közösüles*ben nem leßnek réßesek, se kedvessegek nem leßen ö elötte, sem ditsössegek ö tölle.

Ezen

Ezen boldog közösülessel valo réßetlensegek miat kiáltoznak az ördögök, midön látnák az *Christus*t; *Quid nobis tecum? Mi közünk vagyon nékunk te veled, Oh Felseges Istennek Fia!* De az *meg tert Lélek*, ez *boldog közösülés*nek ereje altal, elö járul bizodalmassan, s ezt kiáltya az *Christus*nak (miként *Ruth Booznak*:) *Terjezd ki* edes *Iesus* om irgalmassagod *köntösenek ßélit à te Szolgálo Leányodra, mert közelrül valo Atya fi vagy!* Ez boldog közösülest igiré Isten *Abraham*nak, mikor *önnön magát* neki ama nagy jutalmul ajanlá. Az Ur *Iesus Christus*-is, ezt kéri az ö Attyatul az *Anyaßent-egyház*nak. Ezt akarja *Szent Pal*-is amaz ö edgy ßavában jelenteni: *Az Isten léßen* ugymond, *minden mindenekben*. Ugy vagyon hogy ma-is az *Isten minden mindenekben*, de ezközök

Marc: 5. 7.

Ruth: 3. ℣ 9.

Gen: 15, 4.
Ioh: 17, ℣ 26, 27.
1. Cor: 15. 18

altal

altal es tsak kitsiny mertek ßerint; az Egekbē penig az Isten, önnön maga kőzben vetetlen (tellyes merték ßerint, minden ezkőz nelkűl) leßen nekűnk minden jónk, valamellyeket lelkűnk es testűnk kivánhat. Maga leßen *meg tartas* es őrőm *Lelkünk*nek: ęlet es jo *egesseg testünk*nek: *ßépseg ßemeink*nek: ędesseges *zengedeses füleink*nek: *jo illat orrainknak*: *jo izßajunknak*; *eledel gyomrainknak*: *vilagossag elméjünk*nek: *elegseg akaratunk*nak, es *ßiveink*nek *gyönyörüseg*; s-ugyan-is minek lehetne ott ßűksege, à holot maga az Isten leß *lelke lekeink*nek? Sőt minden erő, elme, győnyőrűseg, joßág, ßin, ßépseg, edgyező zenges, joßág, mellyek az Emberekben, Vadakban, Halakban, Madarakban, Fákban, Fűvekben es egyéb akar-

Anima animæ erit. Deus. Bern: Non potest snmm⁹ rerum conditor in se nō habere, quæ rebus à se cōditis dedit, quemad-

mi

mi teremptet állatban találtatnak; semmi nem egyéb, hanem tsak ßikrait azoknak, mellyek *véghetetlen tellyesseggel* vannak az Istenben, kiben mi mind azokban réßesűlűnk, *sokkal tökelletesb s-boldogsagosb képpen* hogy nem mint itt: Mert az ISTEN maga leß mind azok hellyet: sőt męg az legnemesbik Terēptesinek ßolgálattyokat sem męltoztattya ott à mi ßolgalatunkra. *Nem leßß ott ßüksegünk az Napra, sem à Holdra, hogy abban à Varosban fénlenek, mert az Istennek ditsösege meg fenyesétette azt, es annak ßövétneke à Bárany*, s-ugyā-is hogy ßűkőlkődhetnek ott valamely teremptet allat nelkűl, à holot à Teremptő maga leßen minden gyanánt s-ő vélle fogunk kőzősűlni. Midőn azert valamely Teremptet állatban, valami *nagysagos* dolgot

admodum Solastris. Hug: l. 4. de anim: c. 15.

Apoc: 21, 23

látunk,

látunk, ezt mondgyuk magunkban: Menyivel *nagysagosb* az, à ki ez *nagysagos* dolgot adta! midőn az emberi *böltseseget* ßemlellyúk, mely altal az ember, à maganál erőssebb állatokon is uralkodik, az Napot es Holdat folyasokban mint edgy meg előzi, sok eßtendőkkel az előt meg ismérven, minemű állapottyokban leßen *Ecclypsis* fogyatkozas bennek; igy ßollunk Szivűnkben: mely tsudálatos az Istennek *böltsesége*, ki az embert ily bőltsé tőtte! Mikor az *Tzet-halak*nak es *Elephant*oknak nagy *erejek*et; az *ßél-veßek*et, az *Mennyei* rettenetes *Tsattanasok*at meg gondollyuk, ezt mödgyuk: mely *erös*, mely *hatalmas* es mely *rettenetes* az Isten, ki ez erőss, hatalmas es rettenetes állatokat teremptette! Ha mikor valami kivánatos *ędesseget* kostolunk,

Senec: de benef: l. 2. c. 19.

lunk, ezt mondgyuk: Oh mely ędesseges az Isten, kitűl ez kivanatos ędesseg ßármazot! Midőn nezzűk à *viragok*nak, Madaraknak es egyéb ßép Teremptet állatoknak, tsudálatos ękessegeket, igy ßollyunk: Oh mely ßép es ekes az ISTEN, ki ezeket ily ßépen es ekessen teremptette! Es hogy ha à mi ędes Istenűnk, ily sok ękes dolgokat ßerzet minekűnk, męg mig tsak ez *Bochim*ban az siralomnak vőlgyen buydosunk is; hol vānak hát, es mineművek azok az győnyőrűsegek, mellyeket akkorra kéßitet nekűnk, à mikor *Urunk*nak *örömé*ben bemegyűnk! Mint fog akkor lelkűnk mint edgy el-ámulni; ez minket ily igen ßerető Istenűnknek ßeretetin! Illyen ditsőssges à mēnyei Szenteknek *Tzéll*yok: Ily boldogsagos à mi kegyel-

Iud: 2, 5.

kegyelmes *Meg tartonk*nak tekinteti.

3. Az örök Eletbéli Felségeſſegről, melyben az valaſztottak ſognak réſzesulni. Az Iſtennel valo kőzőſules után, az *valaſztottak*, négy igen felſeges męltoſagokat fognak birni az Egben.

Matth: 25. 1. Pet: 1, 4. Eph: 2. 6. Heb: 12, 22. Act: 22.

1. *Menyorſag* leſen az ő *örökſegek*: es ők ſabados Polgari leſnek à mennyei *Ieruſalem*nek. *Szent Pal* (Romai ſabadſagban ſűlettetet Polgár léven) el-kerűlé az Oſtort: de azok à kik edgyſer, az mennyei Ieruſalemnek Polgariva lehetnek, az őrők győtrelemnek tsapáſatul menekednek meg őrőkke. Mert ez à ſabadſag vétettetet nekűnk nem *nagy ſumma pénzē*, hanem az Iſten Fiának *dragalatos vérén*.

2. Mindnyájan *Kiralyok*ká es *Papok*ká leſnek, hogy az *Chriſtus*ſal uralkodgyanak es diadalmaskodgyanak az Satányó, è vilagon es à Meg vettetteken: es hogy aldozzanak Iſtennek, *ditsiret*nek es *haladatoſſag*nak *lelki aldozat*tyaval, őrőkőn őrőkké. Ennekokaert mondatnak ők edgyſer ſ-mind *Coron*at es fejer őltőzetet viſelni. Oh mely nagy őrőm es vigaſtalás leſ ez az *ſegeny Szülék*nek kiknek ſok magzattyok vannak! ha Iſteni fęlelemben es igaz Kereſtyenſegben neveltek azokat, mint męg meg annyi Kiralyoknak es Papoknak leſnek ők ſűlei.

1. Pet: 2, 5. Heb: 13, 5.

3. Az ő Teſtek *fénlenek* mint az *Nap*nak fęnye az Tsillagos Egen: ſőtt mint az *Chriſtus* ditsőſſeges teſte, mely ſokkal *fényesben* tűndőklek à dellyeſti vilagoſſagnál, midőn *Szent Pal*nak megjelenek. Ennek az ditsőſſeges tűndőkleſnek ſenge-

Matth: 13, 43. Phil: 3, 21. Act: 12, 6.

je,

je, tetßik vala à *Moses* es *Illyes* Teſteken, mikor Idvezétőnkel edgyűt az ßent Hegyen el-valtozának. Ezert mondgya az *Apoſtol, fel támad ditsőſſeges teſt, ſőt lelki teſt*, nem *állattyaban* avagy valoſagaban, hanem *minemüſegeben*; lelkikeppen taplaltatvan, es (mint az Angyalok) könnyek es gyorſak léven à fel-menetelben es le-jövetelben. Oh mitsoda nagy betsűllet à mi Teſteinknek, hogy noha ily el-vettetet állapotban eſnek el, mindazaltal ily nagy ditsőſſegben kelnek fel, haſonlatoſſak léven az *Iſten Fiának* ditsőſſeges teſtehez.

Luc: 9, 13.
Marc: 9, 13.
1. Cor: 15.

1. Theſſ: 4, 1.

4. Vegezetre, az Szent Angyalokkal minden munka es el-vonattatas nelkűl, *örök Szombátot ünek*, az aldot Szent Haromſagnak tißteletire, ditsőſſegere es ditsiretire, az Anya-

ßent-

ßent, edgyhaz *teremptéſenek, megvaltaſanak*; ennekfelette az Menynek Földnek *igazgataſaba* mutatot hatalmának, bőltseſegenek, irgalmaſſaganak es jo voltának emlekezetiert. Mikoron valamely ékes *Muſika Szerßamnak* ßép zengedezeſet hallod; juſſon eßedben mindgyart mely boldog leßeßte, midőn minden mennyei *Angyaloknak*, es idvezűlt *Szenteknek* éneklő karokkal edgyűt, énekleni fogod amaz lelki *Hallelujaht*, az örökke valo aldott Szombatō; holot ennyi ſok kűlőmb kűlőmb fęle gyönyörűſegek es bátorſagos örőmek leßnek, mellyeknek tetek *unadalmat*, gyönyörködteteſek penig, vęget ſoha nem iſmernek.

Az elő ßámlalt Felſegeſſegnek Prærogativainak *meltoſaginak Gyumöltseröl.* Ez Felſegeſſegből,

őt

ôt nevezetes Gyúmôltsôk kôvetik az valaßtottakat az Egben:

1. *Az Iſtent meg iſmérik* tôkelletes *értelemmel*, menyire à Teremptet allat az *Teremptöt* meg foghattya: mert ott mi meg láttyuk az *Teremptö Iget*; es az *Igé*ben minden *Teremptet állatokat*, mellyek az *Ige* altal teremptettek: ugy hogy nem leßen ßúkſeg az Teremptet állatokbul tanulnunk annak igaz iſmeretit, à ki altal teremptettok mindenek.

1 Cor: 1, 10. Aug. Soliloc. Nihil notũ in terra, nihil ignotũ in cœlo.

Az leg felſegesb Teremptet állatok-is ez çletben, tsak mint edgy homályos *köz kárpitok* az Iſten es mi közöttünk; de mikor oßtán ez fedel el-vonatik, akkoron lattyuk meg az Iſtent *ßemtul ßemben ugy à mint vagyon*. Meg iſmerjúk az *Atyanak* hatalmát, az *Fiunak* böltseſeget, az

1. Cor: 13, 11.

2. Cor: 3, 6. Res veræ ſunt in mũdo inviſibili,

Szent

Szent Leleknek kegyelmét, es az aldot *Szent Háromſagnak* meg oßthatatlan termeßetit. Es ô benne meg iſmerjúk nem tsak, *ilmerôket*, Atyankfiait, Atyankat, Anyankat, Feleſegünket, Gyermekünket, &c. hanem minden Hiveket, valakik *valaha voltak* es leßnek. Mert.

li in mundo viſibili umbra rerũ, Herm.

1. Azt mondgya Idvözitônk az Sidoknak, hogy meg láttyak *Abrahamot, Iſakot, Iacobot, es minden Prophétakat, az Iſtennek Orßagaban*: azert meg iſmerjúk ôket.

Luc: 13. 28.

2. *Adam* az épp állapotban meg iſméri *Evat, ô tsontyabol* es *teſtéből* valo *tsontnak* es *teſtnek* lenni, mihelt álmabol fel ſerkene: annakokaert ſokkal inkab meg iſmerjúk à mi Rokonſaginkat, mihelt fel ſerkenünk, *tökélleteſſek* es *meg ditsöttettek* léven az fel-támadasban.

Gen: 2, 32.

3. Az Apoſtolok meg iſmé-

Matth: 27. ℣ 53. lik az *Christus* fel-támadásának utánna, és azokat az *Szenteket kik ö vélle fel-támadának s-az Szent Városban meg jelenének.* Ergo sokkal inkább, &c.

Matth: 17. 4. 4. *Szent Péter, Iakab* és *Ianos*, meg ismerik *Mosest* és *Illyest* az *Christus* El-változásakor: mentül inkább meg ismerjük mi egymást, midőn mindnyájan mi-is meg ditsőülünk.

Luc: 16, 26. 5. Az *Gazdag* meg ismeri *Lazart* az *Abraham kebelében*: azért sokkal inkább meg ismérik egymást à Hivek az Egben.

Matt: 19, 28. 1. Cor: 6, 2, 3 6. Azt mondgya az Christus, hogy az *tizenkét Apostolok*, 12. *ßékekben ülnek ítilvén Izraëlnek* 12. *nemzetségét.* Azért meg ismértetnek azok, és következeskeppen az több Szentek is.

1 Cor: 13, 12. Aug: ad Italicam Viduam Epist: 6. 7. *Szent Pál* mondgya, hogy azon à Napon *ismerni fogunk*, *a mint mi az Istentül ismértetünk*, (az

az

az tökelletessen:) mely bizonyságból *Agoston D.* vigasztal egy özvegyet biztatvan ötet, hogy mikeppen ez életben látta Férjet *testi ßemeivel*, azonkeppen az következendőben is meg ismeri az *ö ßivét es valamenyi gondolati s-emlékedéss voltak.* Ennekokaert Férjek es Feleségek, tselekedetekre, es gondolatitokra rejá vigyázzatok: mert *el-jö az* UR, *ki az setetségnek titkait világra hozza, es az ßíveknek tanátsit meg jelenti, s-akkor léßen mindeneknek ditsiréti*, azt mondgya *Szent Pál* 1. Cor: 4. 5.

Gen: 25. ℣ 8. 2. Reg: 12. 8. Az *O Testamentum*beli Hivek *Atyokhoz* takarittattaknak lenni mondatnak: Annakokaert, kedvesinknek ismereti meg marad.

1. Cor: 13. ℣ 8. 9. *Az ßeretet soha el nem sogy*: Ennekokaert az ismáret, mely

fundamentuma az ßeretetnek, az más çletben-is meg marad.

Rom: 2 5,6 Apoc: 21,1. 10 Mert az *utolso napon* leßen *az Isten igaz Itiletinek ki nyilatkoztatasa*, à mikor kinek *kinek tselekedeti ßerint fizetnek meg*: ha azert tselekedete embernek akkor ßem eleiben kél, sokkal inkab az *tselekedö Ember*. Es ha à hitetlenek tsak egy *hivalkodo beßédrül* is ßámot adnak, elö kell bizony az *hivalkodo beßedueknek* állaniok. Mert ha magok az ßemellyek nem ismertetnenek meg, haßontalanul nyilatkoznának tselekedetek-is ki. Annakokaert (azt mondgya az *Apostol*) *meg kell mindnyajunknak jelennünk, az Christ' Itilö ßeki elöt, hogy minden Ember el-vegye jutalmat annak à mit az testben tselekedet, vagy jót vagy gonoßt*. Lasd az *Böltseseg Könyvét*-is c. 1. ℣ 1. & seqq: Ez igy leßen, noha az kül-

Eccl: 12,14. Rom: 2, 16. Matt: 12,36. 2. Cor: 5. ℣ 10.

sö *méltosagokban*, es akarmi nevel nevezendö fellö, also hivatalokban. Tißt viselesekbē valo *gradusok*, *elsöseg*, *utolsosag*, *also*, *felsöseg* meg ßünnek. söt maga az *Christus*-is az *közben jarasnak* tißti ßerint valo Uralkodasatul es igazgatasatul meg ßünik, hanem uralkodik mindenekben, menyiben az Atyaval es az Szent Lelekkel egyenlö Isten.

1 Cor: 15. ℣ 24. 28.

1 Az leg nagyubb ismeret-is ez vilagon, ßinten ollyan ahoz kepest, mellyet az örök çletben fel-támadasunk utan véßünk, mint ßinten az kis *Gyermeknek* ismereti ki meg magyarán nem ßolhat, è vilagi leg nagyubb *Böltsnek* ismeretihez es ertelmehez kepest. A ki azert *ismeretet* es *értelmet* ßom juhozik, ohaytsa hogy ez nagy *Academianak* lehessen *Lakos Deakja*. Mert

1. Cor: 13,14.

egeß az à világoſſag, mely által mi ez világon akármit-is meg iſmerünk, ſemmi nem egyéb hanem tsak *árnyéka az Iſtennek*. De mikor oſtán az Égben az Iſtent meg iſmerjük, meg iſmerjük es tudgyuk ő benne, az *Teremptés, Meg valtas* titkos műkainak modgyat: ezen kivül-is annyi iſmeretünk leßen, valamenyit Teremptet állat, az ő Teremptőjének mind maga, ſ-mind penig műkai felől meg foghat es ebében vehet. Míg penig ez életben buydoſunk, mindenkor ezt mondhattyuk *Szent Iobval*: *Mely kitsiny reß az à mit ö felölle hallunk!* es *Syracideſſel* bizonyoſſak lehetünk: *Nagy ſokak ennél nagyubbak reytettek el, keveſſet láttunk az ö tselekedetiben.*

Lumen eſt umbra Dei, & Deus eſt lumen luminis.

Iob: 26, 14.

Eccl: 43, 35.

II. Az Iſtent *tökélletes es tellyes ßeretettel* ßeretik, menyire tudnia-illik teremptet állattul lehet.

het. *Modgya* penig è ßeretetnek à leßen, hogy őtet magaert ßeretik: *merteke*, hogy mértéknelkűl ßeretik. Mivel ez életbe à mint hogy tsak *réß ßerint iſmérjük az Iſtent*, azonkeppen tsak *réß ßerint-is ßerettyük*: De minekutánna az valaßtottak, az Egben *tökélleteſſen* meg iſmerik őtet, tehát *tökélleteſſen*-is ßeretik. Es az Szeretetnek végheteten okaiert (mellyeket akkor Iſtenben meg iſmernek) az ő ßeretetivel végheteten keppen-is ámulnak el.

III. Mindennemű Iſteni *Gyönyörüſegek vannak*, azt mondgya *David* Pſ: 16. 11. *à te jobbod felöl* URAM, *mindenkor* ſőt *à gyönyörüſegeknek folyo-vizével meg itattatnak*, ugyan Szent *David* állattya Pſ: 36. 9. Mert mihelt à Lelek az ISTEN *meg boldogito* áliattyának *valoſagos közösüléſere* be erez-

terik, mindgyart egeß è vilagi teremptet állatoknak, minden josagok, ekessegek, ditsősegek es tőkelletessegek *egyben kötve* leßnek nekijelen, es mint egy ki adattatnak *egyßer s-mind* az Istennek látasaban. Ha valaki *ßerelem*mel gerjedez, ott à mi *leg ßerelmessebb* abban réßesűl: ha ki ßépsegben győnyőrkődik, à leg ekesb ßepsęg è vilagon, tsak *földi árnyéka* annak, à mellyel ott ékessűl. A kinek győnyőrűsegben telik kedve, ott ßáma nelkűl valo sok kűlőmb kűlőmbeket *ßunetleneket*, *ßomorusag nelkül valokat* es *tsüggedhetetleneket* talál. A ki *tißtesseget* ßeret, reßeltetik ott *kedvetlenseg* es minden *irigyseg nelkülvaloval*. A ki kéntset kiván, bir ott tsalhatatlant es el-mulhatatlant. Ott űress leß, az Hiveknek *ismeretek* avagy *tud mány k*, min-

minden tudatlansagtul; *egessegek*, *betegeskedes*tűl; *ęletek* minden *határ*tul. Egy ßoval, nézéld meg menyivel haladgya fellyűl è vilag, *vilagoskodas*ban, *gyönyörüsegek*ben, es *vigaßtalasok*ban, azt à setet es ßoross *anyai méhet*, melyben fogantattal volt; annyival sőt sokkal tőbbel mullya főllyűl az *következendö örök ęlet*, *örömben*, *vigassag*ban es *vigaßtalas*ban, ez jelen valo ęletet. Mely *boldogok* leßűnk azert mi akkor, mikoron ez ęlet *el-valtozik*, es abban be vitettetűnk!

IV. Bé-telnek *ki mondhatatlan örömmel-is*; *Elegseges öröm vagyon* URAM *te elötted*, igy ßol *David* Psal: 16. 11. mely őrőm *leg fökeppen* ßármazik az Istennek *látasa*bol, es reß ßerint, à vellek, boldogsagban es ditsőssegben eggyűt lévő *Szent Angyalok*nak es meg boldogult igaz s-tőkel-

letes Embereknek lelkeknek
nézeſębő-is: de kivaltkeppen
Heb: 12, 23. az *Ieſus*nak, az Uy *Ieſtamentum*
közben járojának, mi *Emmanuel*-
ůnknek meg boldogito ßemlé-
léſęből árad ez nagy ő-őm, è
leßē fő oka boldog vigaſſagūk-
nak, es vigſagos boldogſagunk-
nak. Ha az *Izraëlitak*, *Salamon* Ki-
ralyt *koronas állapottya*ban nez-
1. Reg: 1. 4. vén, *annyira tapſolának Ieruſalem*-
ben es annyira örulének, hogy az
föld-is meg repedne ßavok miat;
mint fognak az válaßtottak ő-
rőmőkben tapſolni Menyég-
ben mikor az *Chriſtust*, à Lelki
Salamont nézik az ő ditsőſſege-
ben? Ha *Kereßtelö Ianos* tsak olly
Luc: 1, 44. gyengejelen létén-is *Idvezitönk*-
nek, *örömében meg repeſe, męg mi*-
kor annya méheben volna; mint ő-
rvendezůnk mi akkor, à mikor
ő nem tsak velůnk leßen, ha-
Ioh: 17, 23. nem *bennünk*-is *lakozik* az Egek-
ben?

ben? Ha az három *Bölsek* felet-
te igen őrůlének midőn meg
találnak őtet, *ſeküvén* az *Iáßol*bā Matth: 2, 10
Mely nagy leßen akkor à mi ő-
rőmůnk, mikor láttyuk őtet
(mint Kiralyt) ůlni mennyei
Kiralyi ßekiben? Ha az vén *Si*-
meon oly vîg vala, látvan őtet
*gyermek korá*ban, midőn az *Tem*- Luc: 2, 28.
*plum*ban à *Pap* altal bé mutattat-
nék; mely nagy leßen à mi ő-
rőmůnk, látvan őtet *Kiralyſa*-
*ga*ban uralkodni mindeneken
*Attya*nak *jobbjan*? Ha *Ioſeph* es Luc: 2, 16.
Maria, annyira meg őrvendez-
tettenek vala, mikoron fel-ta-
lalák őtet az *Doctorok* kőzőt à
*Szentegy-ház*bā; mely igen meg Matth: 25,
őrvendeztetnek à mi lelkeink, ℣ 21.
midőn fel-talallyuk őtet az Sz: Facilius dicere poſſumꝰ quid ibi non ſit quàm quid ibi ſit. Aug: Symb: l. 3.
Angyalok kőzőt az *Egek*ben?
Ez à mi Urunknak őrőme, mel-
lyet (à mint az Apoſtol ßoll
1. Cor: 2, 9.) *ßem nem látot, ſul*

Si in cor nõ ascẽdit, cor eò ascẽdat Idem.

nem hallot, es emberi ßiv meg nem soghatot: mely mivel it: à mi gondolatinkban nem jöhet bé, mi mẽnyünk ö belé.

V. Utolßor, ez boldog es ditsőſſeges állapotban *örökkön örökké* meg maradnak. Ennekokáert is neveztetik őrők çletnek: *Chriſtus* mondgya hogy ez *mi örömünket ſenki el nem veheti mi töllunk.* Egyeb minden vigaſſagnak, akar mely nagy legyen-is, vege vagyon.

Eſt: 1, 3.

Az *Ahaſverus* nagy lakodalma *ßáz nyoltzvan* napokig tarta; de ugyan, mind maga az Kiraly, mind az Lakodalom, es annak minden vigaſſaga tsak el-mulának. Az halando Ember, az mennyei ditsőſſegben, az ßent Angyalok társaſagában, minden mennyei győnyőrűſeggel es őrőmmel valo meg elégedeſre, ha tsak *ideig* vetetnenek-

is fel; nem keves volna; de hogy ekkeppen *örökkön örökké* reßeſedik azokban: Kitsoda halgathattya ezt *álmélkodas* nelkűl! Kitsoda *elmélkedhetik* errűl, hogy elmejeben *el* nem *ámulná*, *el* nem *ragadtatnék?*

Az *Chriſtus* Szenti mihelyt az őrőkké valo őrőmet egyßer, valoſaggal tsak meg koſtollyak-is, mindgyaraſt ez çletnek minden *gazdagſagit* es *gyönyörüſegit* ehez kepeſt, a *kár*nak ez *ganey*nak alittyák: Annakokáert ßűnetlen imadſagokkal, bűytőleſſel, alamiſnalkodaſſal, kőnyhullataſſal, hittel es jo çlettel azon faradoztanak, hogy ide ez őrők çletben valo be iktattatáſok felől, őnnőn magokban bizonyoſſak es bátrak leheſſenek, es ehez valo ßeretetekből, avagy el-adgyak, avagy kőzőnſegeſſę teßik vala, minden fől-

a. Phil: 3, 8.

Act: 2, 45.

di-javokat es örökſegeket. Az Ur *Ieſus Chriſtus* minden Kereſztyent *kereskedönek* nevez, Luc: 19. 13. Matth: 13. 45. ; az örök életet penig drága *könek*, melyre az okos *kereskedö* Ember ſert teſen, *minden joßaganak veßteſege alat*-is, Matth: 13. 46.

Plut: Apoph: Regum.

AZ *N. Sandor*, meg halvan az Nap keleti Tartomanyoknak nagy gazdagſagat, azótul egeſz *Macedonia* Orßagat Capitani es Vitezlö nepei közöt el-oßtá: *Hephæshon* meg kérdi ötet mit akarna azzal? Azt felelé à *Nagy Sandor*, hogy ö *Indiának* (melynek kezehez kerétéſe felöl már jo remenſegben vala, gazdagſagit fellyebb betsülne mind-azoknal, valamiket *Philep* az ö Attya, *Macedonia*ban neki hagyot vala. Mit teſünk mi kik Kereſztyenek vagyunk, nem de nem fellyebb kellé mint künk betsül-

betsüllenünk az örök életnek ily igen ditsöſſeges bö gazdagſagat, mellyekkel ott réſeſülünk? *Abraham* es *Sara* el-hagyak tulaydon földeket es örökſegeket, *vár van à Varoſt, melynek épetöje az Iſten*: ennekokaert nem-is akara földet venni, az egy Temetö hellyen kivül. *David, jobbnak tartot egy napot az Iſten Tornatziban, hogy nem mint máſut ezeret*; Söt tsak *küßöben*-is az *Iſten hazanak, inkab akart ö ulni, hogy nem mint lakni az gonoßoknak haylékokban. Illyés* ahétatoſſan kéré az URAT, *bogy az ö Lelkét venné magához* Meny-orßágban; örömeſt-is méne oda noha *tüzes Szeker* lön az uttya. *Szent Pal* egyßer lá ván ez ditsöſſeget, az utan egeſz életében tsak à *meg oldozást kiváná*, hogy az *Chriſtuſ* ſallehetne. Szent Peter-is tsak valami ſengejet koſtolván meg

Heb: 11, 10. 15, 17.

Pſ: 84, 11.

1. Reg: 19, 4.

2. Reg: 2. 15.

2. Cor: 12,

Phil: 1, 5.

az

Matth: 17. az örök çletnek, az hegyen; tellyes çletében ott lakni kivána mondván: URAM, *jo nekunk itt laknunk*; menyivel jobbnak tartya már most azt *Szent Peter*, tulaydon az Egekben léven? Bizony ha az Ember, csak egyßer láthatta volna-is ez nagy örömet, ßaßßor valo halalt-is, (ha lehetseges volna) inkab el ßenyvedne, tsak bár egy nap réßeßúlhetne-is ebben. Azt

Serm: 31. de Sanct: mondgya Szent *Agoßton Doctor*, *hogy örömesben el-ßenyvedné ö az Pokolnak gyötrelmit, es ugy-is meg nyerné ez nagy örömet, hogy nem mint el nem ßenyvedvén azt el-veßtené.* *Ignatius Szent Pal* tanitványa) Ijeßtetven az kinoknak

Hier: in Cant: Iren: l, 6. Cont: Valen: bórnyúßegevel, nagy hitbeli bizodalommal ezt felelé: *Tüz, Viz, Lang, Akaßto-fa, Vadak, Kerekbe-töres, Teßtemnek fel-négyeléße, Tsigazas*, sót az ördognek minden

gyötréßi,

gyötréßi, egyßer ſ mind rohannyanak tagaimra bár; igy reßesülök en az én çdes Ieſuſomban es az ö Orßagaban.

Euſ: l. 4. c. 16. Hasonlo álhatatoßagot mutata *Polycarp'*, kinel az *Chriſtust* ſem, minemü rettenetes halálnak rettenteſivel, *meg* nem *tagattathatak*. Ezen válaßßal ereßté *Balas Dominus*-is az ö üldözöit, midön à halállal bórnyétenek ötet: *Soha ugymond, ſoha nem-felek én az halaltul, mely ſemmit egyebet raytam el nem tehet, hanem tsak ahoz jutat altal, à kitül teremptettem.*

Nan: 2. de Vit: Baſil.

Ha *Ruth* Aßßony el-hagya ſaját çdes földét, es *Naomit*, az ö Napat Annyat követé, hogy elmenne es eggyút laknék ö velle *Canaan* földében (mely jollehet Menyorßagnak tsak abrázattya vala) noha az *Izrael* ſtenet tsak hirrel hallotta, ſ abbá az földben-is ſemmi réßt ö neki nem volt: Hogy ne kellene

Ruth: 1, 16.

neked

neked az te *Szent Anyadat* az *Eccleſiat* kövétned, hogy az mennyei *Chanaam*ban juthaſs az *Chriſtus*hoz; à holot az Iſten *vég nelkül való* örökseget adot neked, mely az ő Igejében tött Frigy kötes altal *meg-is bizonyittatot*, Fiának véreivel *el-jegyeztetet*, es be-petseteltetet az ő *Lelkével* ſ. az Szent *Sacramentum*okkal? Ez leſſen à te *önök boldogsa*god Menyorſagban, holot életed ſenni fog az Szent *Haromſag*gal *való közösüles*: örömöd à Bárany *jelen léte*: az *enekles magad gyakorlaſa*; eneked az *Alleluiah*; *felekezetid* az *Szent Angyalok*: Az holot *Iſtenſag viragzik* mely ſoha meg nem *agg*; *ſzepség* ekeskedik, mely ſoha meg nem *hervad*; *ſzeretet* bővölködik, mely ſoha meg nem *hidegedik*; *egeſség* ál-fenn, mely ſoha meg nem

vál-

változik; es *élet* marad meg, mely ſoha el nem *végezödik*.

Mint ſzabja az Kegyes Ember haladék nelkül magára, az ekkédig hallot es elvaſot, Iſtene es maga iſmére-tit haladék nelkül.

Im látod azert oh *Ember!* mely nyavalyas es mely átkozot az te állapotod, mig természeted ſzeri romlotſagodban léven, az *Chriſtus* kivől vagy; el-annyira hogy noha az Sz: Iras à hitetlen Embert *Oroſlan*hoz, *Medvé*hez, *Bika*hoz, *Lób*hoz, *Eb*hez es effele idegen állatokhoz haſonlittya az ő életében: de bizonyos az hogy az *nyjá nem ſzületetet Ember*, ſokkal hitvánb állapotban vagyon *halalaban* az *Eb*nel, avagy akar mely undok állatnál. Mert az *oktalan állatok* (csak az ember kedvéért teremtettek léven) midőn el halnak, minden nyavalyaſſ-

gok-tu

goktul meg menekednek *halálok* altal; de az Ember (ISTEN *Kepere ßolgalattyara* es terempte-tet *okos* es *halhatatlan* lelekkel fel ruhaztatot léven) minekutánna, è vilagi nyavalyaſſagokon atal hatol, *ßam adaſsal* tartozik minden gonoß tselekedetiről, ſ akkor kezdi az nyavalyakat, mellyeknek *vége nem leßen*, elßenvedni. Az oktalan állatoktul mellyeknek okoſſagok nintsen, nem kivántatik tselekedetekrűl valo ßám-adas. Az jo *Angyalok* is ám bár okos Lelkek legyenek, nem tartoznak *ßám-adaſsal* mert ſemmi bűnt nem tőttenek. Az gonoß Angyalok penig, mivel minden reménſeg nelkűl vannak, es immar el is kárhoztak; nem ßűkſeg hogy tőbbe *ßámot* adgyanak. Egyedűl tsak az *Ember Szám adoja*

Iſte-

Iſtenenek az halálkor az ő ęleteért.

Más felől-is látod oh *Ember!* mely boldog es aldot az te allapotod ha valoban meg bekéltel Iſteneddel à *Chriſtus*ban, ugy annyira, hogy minekutánna az *Iſten Képe* benned meg int hellyére állot, es az te *Fejed*ben az Teremptet állatokon iſmet Urrá lőttél, ez ęletben egy keveſſę vagy *alabb valo* az Angyaloknal; az kővetkezendőben penig, ugyan egyenlő leßeß ő véllek: ſőt arra az terméßetedre nézve (mely fel-magaßtaltatot az Iſten Fiaval es ő altala az *Szent Haromſag*nak ditsőſſegevel valo eggyeſűles altal) *ſellyebb valo*vá-is leßes ő nállok nál: *Réßes társ* tudni-illik az Angyalokkal à Lelki kegyelemben es az őrők ditsőſſegben.

Meg látád mely ditsőſſeges

es

es tökélletes az ISTEN, es mikeppen állyon minden te fő boldogsagod es örök életed, az ő *felsegesseg*evel valo közösülesedben;

Immar azert oh meg térhetetlen bűnös *Ember*, az UR *Iesus Christus*nak könyörülletességere kerlek, es ugyan lelked idvességere kénszeretlek, hogy valoban es derekasson visgáld meg velem eggyűt, mely tsalárd, mely hasontalan, es mely hivsagos dolgok legyenek azok, mellyek tegedet vesset állapotodban tartoztatnak, lantzon tartanak s meg akadályoztatnak avagy el-tiltanak az ISTEN kegyelmetűl, es az örök életnek boldogsagának remélségetűl.

Azokrul az akadályokrul, mellyek à bűnös Embert, az Kegyesseg-

nek gyakorlasában meg Késleltetik es ugyan meg tartoztattyák.

Effele *akadalyok* nevezet szerint hetek.

1. Az *Szent Iras*nak neminemű bizonysaginak, es à *Keresztyéni Vallas*nak nemely fundamentuminak nem jo es helytelen értese.

Az nem jol avagy hellytelen ertet Iráſok ezek.

1. *Ezech*: 33. 14. 16. *Valamely oraban az hitetlen el-hadgya vetkét, es itiletet s igazságot tselekeszik, semmi bűne mellyet ö tselekedet, emlekezetben nem leszen.* Innen az testi Keresztyen azt hozza ki, *hogy ö valamikor akar meg térhet.* Igaz az hogy valamikor az ember meg tér, az ISTEN megbotsát neki. De az Iras nem azt mondgya hogy meg térhet à mikor akar; hanem à mikor ISTEN kegyelmét adgya neki. Sokan (azt

mondgya

Heb: 12 17. Luc: 13. 24, 27. mondgya az Iras) midőn meg akartanak volna térni, meg vettettenek, nem találtanak pœnitentiara való hellyet, jollehet keserü könyhullatasokkal keresték azt. Mit bizakodol tehát ez Irasbã, holot még mind ez ideig is az meg terést halogatod, s nem is tudod ha adatike neked kegyelem à meg terestre.

2. *Matth*: 11. 28. *Iöyjetek én hozzam mindnyajan, kik meg saradtatok s meg terheltettetek, én meg könnyebételek titteket.* Innen az vakmerő Ember azzal biztattya magát, hogy akkor mehet ő az *Christus*hoz, à mikor szintén akar. De eszében kellet volna ezt vinni, hogy senki nem mehet az *Christus*hoz, hanem tsak az, à ki *Sz: Peter* mondásaként, *meg ismervem az igazsagnak utát, ez vilagnak fertelmessegét el tavoztatta, à mi Urunk es Meg tarto Iesus Christusunknak ismereti altal.* Az *Christus*hoz menni semmi nem egyeb hanem *meg térni* es *hinni.* Melyet senki nem tselekedhetik, hanem tsak az à kit az ő Mennyei Attya *kegyelem* altal *vonsson magához*, Ioh: 6. ℣ 44.

2. Pet: 2, 20, 21.

3. *Rom*: 8. 1. *Semmi kárhoztatások nintsen immar azoknak, kik az Iesus Christusban vannak.* Igaz sugy vagyon; de mindgyáraſt utánna veti az Apoſtol; *à kik nem testi szerint* (mint te) *hanem lélek szerint* járnak, (melyre még te soha ez ideig magadat nem vötted.

Is: 1, 18. Ioh: 6, 31.

4. 1 *Tim*: 1. 15. *Az Christus Iesus azért jött è vilagra, hogy à bünösöket meg tartana.* Igaz ez is sigy vagyon; de az ollyatén bűnöseket, kik mint *Szent Pal* hitlenségekből meg tértenek: nem mint te ki még-is regi vetemetségedben vetkegles. *Mert Istenek*

Tit: 2, 11. 12. *nek amaz idvezitö kegyelme, mely meg jelent mindeneknek, arra tanit, minket, hogy meg tagadvan az hitetlenseget, es è vilagi kivánsagokat, mertekleteffen, igazan es ßentül éllyunk ez jelen valo vilagon.*

5. *Prov:* 24 16. *Az Igaz-is elesik egy nap, hétßer,* &c. Igaz, de ez ige, *egy nap*, nintsen az betűkben. Tovabbá nem à bűnben valo eset értetik itt, hanem az háborgattatásokban valo, mellyet à hitetlen ember ßerez az igaznak: az honnan

Ps: 34. 14. mindazaltal *Isten ki ßabadittya ötet.* De ám bár bűnben valo eset fel.kelés értessek-is itt, mindazaltal mi közöd vagyon neked ide, kinek esetidet naponként minden *Ember* láttya; *pœnitentia*-tartás altal valo *felköltödet* penig se Isten sem Ember nem láthattya soha.

6. *Es.* 64.6 *Minden mi igazsagunk*

gunk ollyan mint az tißtátalan, es meg fertezteteт ruha. Innen az testi kereßtyen azt tekeri ki, hogy mivel az Szenteknek leg-jobb tselekedetek-is nem jobbak mint az övéi; ennekokaert nem ßűkseg volna neki magat hibás ahétatossagin faggatni. De *Esaias* è hellyen, nem érti az *Uyjonnan-ßuletteknek* igaz munkájokat à mineművek az Isten neveben valo áhétatos könyörgesek, az irgalmas *alamisnalkodas*: minden joßagunknak az Evangelium oltalmazasaban valo el tékozlásanak es vérűnk ki ontásanak el-ßenvedeses-több effęle jo tselekedetek, mellyeket *Szent Pal Lelek gyömöltsinek* nevez: Hanem alazatos vallast téven itt az *Prophéta* az Sido Anyaßent-egyháznak kepeben, midőn az igaz Istentűl bálvanyozasra vetemedet vol-

Gal: 5, 22.

na; meg iſmeri hogy mivel az ő undok vétkek ſzakaſztották el őket az Iſtentől; ennekokaert męg *leg-föbb* igazſagok-is nem volna egyeb ſemmi undokſagnal az Iſten tekinteti előt. Es noha leg-jobb tselekedetink-is, az UR *Ieſus Chriſtus* igazſagahoz kepeſt, nem ſzebbek az vérben ferteztetet ruhánál, mindazaltal Iſten előt, az *Chriſtus* érdemeért valo kellemeteſſegre nézve fejer öltőzetnek neveztetnek, ennekfelette *tiſzta fényes Bibor*nak. Apoc: 19. 8. mely ſokat kűlőmbőz à te undokſagidnak Párdutzi tarkaſagitul [a] es otsmany öltőzetedtűl.

a, Ier: 13, 23.

7. *Iac:* 3. 2. *Sok dolgokban vetkezünk mindnyajan.* Igaz, de az Iſten Fiai nem vétkeznek minden dolgokban mint te, avagy meg zabolázáſa nelkűl az ő gonoſz kivánſagoknak, avagy rom-

romlotſagoknak meg öldőkleſe nelkűl. Es noha à bűnnek *ſepreje*, az Iſtennek męg leg ſzerelmetesb Fiaiban Leanyibanis, meg marad, ugy annyira hogy minden naponként ő nekiek-is kialtaniok ſzűkſeg: *Mi Atyank, &c. botsaſd meg à mi büneinket*; mindázaltal az Uy *Teſtamentum*ban ſenki tulaydonkepen *bünöſnek* nem neveztetik, hanem tsak à kik *uyjakká nem ſzülettettek*. Az uyjonnan ſzűlettek penig, az Iſteni ſzolgalatban es fegyhetetlen ęletben, buzgo, ſ-tettetеſſeg nekűl valo igyekezetekre nézve, mindenűt *Szentek*nek neveztetnek ugy annyira hogy *Szent Ianos* bátorſagoſſan állattya, hogy *valaki Iſtentül ſzülettetet, nem vétkezik*; az az, nem ęl akarattya ſzerint undok ęletben, es az bűnt nem had-

1. Ioh: 3, 6. 9.

Ioh: 9, 31.

1. Ioh: 5, 18.

gya magán uralkodni, à mint ellenben te tselekeßel.

Ne tsald meg azert magadat az *Kereßtyeni* nevezettel: mert valaki valamely *ßokot nagy bünben él*, nintsen à még az *kegyelem* alat. Ezért mondgya *Sz. Pal*: 2. Tim: 2. 19 *Tavozzék el minden az hamißagtul, valaki nevezi az Chriſtuſnak nevét.* Az Uyjá-ßulettek vetkeznek, de crőtelenſegből: ennekokaert meg térnek mindgyart, az Iſtéis meg botsát ő nekik. Az Meg vettettek gonoßagokbol tudomaſok ßerint tesik az bűnt, ſ. *gyönyörködnek*-is abban, ugy hogy az ő jo akarattya ßerint az bűn hadgya hamarebb el őket, hogy nem mint ők à bűnt. Nem akarnak meg terni, Iſten ſem akar nekik meg borsátani. Minekokaert ezeknek bűnők 1. Ioh: 5, 16. *halálos*, azt mondgya *Szent Ianos*.

Igi szert ſemmi mentſeg è

tene-

teneked, mikor igy bolß: Mindnyajan bűnőſők vagyunk. Az igaz Kereßtyenek (im látod) ßentek mind fejenként.

8. *Luc*: 23 43. A *Tolvay* halála orajan téré meg, ſ. *Paraditsomban* vitetek. Igy azert, ha nekem tsak annyira valo időm leßen-is mikor meg halok, hogy ezt mondhaſſam: URAM *Ieſus, irgalmaz nekem*: en is haſonlatoskeppen idvezűlők. De mit teßek ha nem leßen? Ennekfelette, vayki *ſokan mondgyak azon à Napon*, URAM, URAM; Matth: 7. 22, 23. es az UR *nem fogja őket iſmerni*. Az *Tolvay* idvezűle, mert meg téré: de annak társának nem adattatvan *Kegyelem* az meg téréſre, el kárhozék. Meglaſſad tehat, hogy ekkeppen *utolſo végedkori* kelő *meg téréſed*ben bizakodvan è földőn, valamikeppen az veghetetlen pokolban,

kesö meg terésed felöl, bé ne taßittassal.

9. *Ioh:* 17. Az *Iesus Christusnak vére tißtit meg minket minden büneinkböl.* Ismet 1. Ioh: 2. 1. *Ha valaki vétkezendik vagyon ßoßollonk az Atyanal, az igaz Iesus Christus.* Oh nagy vigaßtalas! De hald meg mit mond ugyan ott az *Apostol*: *Fiatskaim, ezeket irom nektek hogy ne vétkezzetek,* tudnitillik ßant-ßándekkal, à mint 1. Ioh: 3. 9. allattya. Ha azert te-is bűneidet el hagytad, tied ez vigaßtalas, egyebként, nem te reád tartozik.

10. *Röm:* 5 20. *Az holot az bün meg sokasodik, ott az kegyelem sokkal inkáb bövölködik.* Oh edesseges mondás! De hallyad mit vét az *Apostol* mindgyart utánna Rö: 6. 1. 2. *Mit mondunk tehát? meg maradgyunké à bünben, hogy az kegyelem annál nagyubb légyen?* ISTEN

oyjon, kik meg holtunk à bünnek, mi modon élnénk ismét abban? Ez hellyen nem arra tanittatűk, hogy magunknak tőbbet tulaydonitsunk, hanem hogy sok bűneinknek törvény ßerint valo meg ismerese miat kétsegben ne essűnk. Ekkeppẽ azert tsak eggyik is az kegyelemnek igireti kőzzűl, nem tartozik senkire, hanem tsak az pœnitentia tartokra, es az teres ßomjuhozo Kereßtyenekre.

Az Kereßtyeni vallasnak nem jól es helytelenül ertet néhany fundamẽtumi.

1. *Az egy Hit altal valo Igazulasnak Tudomanyabol, à testi Kereßtyen ekkeppen agyaskodik:* Ha egyedűl *tsak* Hit altal *igazulunk meg,* Ennekokaert *az jo tselekedetek nem ßüksegessék.* Parantsollyuk egyebeknek hogy jo tselekedetűvek legyenek, mi penig azó-

ban tőkelletessen el hittűk, hogy egyedűl *tsak hit* altal tartatunk meg. De ez illyen Embernek meg kell tanulni, hogy noha az igazulasra az jo tselekedetek, nem ßűksegessek, de az Idvessegre igen is ßűksegessek: *Mert mi Isten alkutmanyi vagyunk, kik teremptetiunk Iesus Christusban az jo tselekedetekre, mellyeket kéßitet az Isten hogy azokban já nánk.* Valaki annakokáert (à miulta az jót az gonoßtul meg tudgya válaßtani) hivatalos volta utan, jo tselekedetekkel nem gyűmőltzőzik, à nem idvezűlhet, s nem-is volt el-válaßtot az őrők ęletre. Azert azt mondgya az Iras, hogy *az Christus kinek kinek tselekedeti ßerint fizet meg*: Az *Christus* az *hét Ecclesiak*nak, *Angyali*ban, az jo tselekedeteket visgallya, es az utolso Napon is tsak azoknak

Eph: 2. 10.

Fulk: in Rhem: Test: Annot: super Eph: 2, 12. Rom: 2, 6. 2. Cor: 9, 6. Apoc: 22, 12 & 2, 3.

adgya

adgya az mennyei őrőkseget, à kik *jol tselekednek* [a] kik az *ehezöket tapláltak* à *mezételent ruháztak &c.* Azon à Napon az *Igazsag* [b] fogja viselni à *Coronát*. Nem léven azert *Igazsag*, *Corona*, sem leßen. Ha jo tselekedet nem leß (kinek kinek *talentuma* ßerint,) jutalom sem adatik Istētűl, hanem ha az *hoßßu állas*. [c] Az jo tselekedetekben valo gazdagsagunk, leg nyilvansagosb fundamentum nekűnk, *örök életünk*nek vetele felől valo bizodalmunkban. [d] Mert az jo tselekedetek igaz *gyömöltsi* az igaz *Hit*nek, mellyel az *Christus*t es az ő engedelmesseget meg fogjuk, idvessegűnkre. Es az *Christus*ban nem egyeb *hit haßnal*, hanem *à mely az ßeretet altal tselekeßik*. [e] Az *Igazulas*nak *munkaja*ban, à mely hit *egyedul sorgodik*, igazit, soha nints maga [f]

a, Matth: 25

b, 2. Tim: 4, 8.

c, Rom: 2, 8

d, 1. Tim: 6. 19.

e, Gal: 5, 6. Fides sola nō est sola. Fides sola justificat, ut oculus solus videt.

 hanem

hanem mindenkor jo tselekedetek vannak kőttetven melleje, mint az jo fához az ő győmőltsi; à *Naphoz* az világosság; à Tűzhőz à hevseg, à vizhez à nedvesség. Es à Hit, mely ő magat jo tselekedetek altal nem *igazittya*, avagy mutattya ki magat az Emberek előt, tsak hólt hit az, mely soha ISTEN előt sem igazittya meg az ember lelket. De az igazito hit, *meg teßtogattya à Szivet* s es egeßen az embert meg ßenteli.

Iac: 2, 26.

g, Act: 15, 9. h, Act: 16, 18.

II. *Az Isten örök idoknek elötte valo Valaßtaßabol* i es az ő valtozhatatlan *végezeßeböl* à teſt igy okoskodik: *Ha én el-valaßtattam az idveſſegre, nem lehet egyeb benne hanem idvözulnöm kell; ha penig meg vettettettem, nints haßna akar mint egyekezzem*: Ennekokaert à kegyeſſegnek gyakorlaſa tsak haßontalan. De meg tanullya

i, Matt: 25, 34. Eph: 1, 4 Eccl: 3, 24.

1. Theſſ: 5, 23.

à Teſt;

à Teſt; hogy az ISTEN bintén ugy *el rendelt minket az ezközökre mint ßintén az Idvöſſegre*, mely à vég. A kit azert az idveſſegre válaßtot, ugyan azont el rendelte elsőben *hivatalra, igazulaßra, hogy haßonlatos legyen az ő Fiának allapottyahoz*, (à mellyek eßközők.) *Es azok* azt mondgya *Szent Peter, à kik el-válaßtattak az idveſſegre, el válaßtattak az Szent Peter à kik el-valaßtattak az idveſſegre, el valaßtattak az Szent Lélek meg ßenteléſere-is.* Ha azert hivatalodban magadat, *Meſteredn*ek à *Chriſtus*nak *Igéjehez példájához* ßabod, es à *Szt Lélek* fel inditáſanak engedß, el-hagyván à bűnt es Iſtenes életet élven: tehát bizonyos lehetz, hogy te vagy egyike azoknak, kik az örök idvőſſegre el-valaßtattak. Ha penig kűlőmben tselekeßel, ne az Iſten *Rendeleſet*, hanem ten-

Quipræde-ſtinavit ad finem, & ad media.

Rom: 8, 29.

Ioh: 15, 16.

1. Pet: 1, 2.

Nolite in Deo primũ quærere, ſed in Chriſto, in quo ſite per fidem inveneris, certo eſtote eſſe electum.

nen magad bűnét es part ütéſedet káromollyad. Téry-meg tsak Iſtenhez, ő bizony kegyelmeben fogad, mint az *Tékozló Fiat* az ő Attya; es meg teréſedből tetſik meg mind az Angyalok [a] ſ-mind penig az Emberek előt [b] hogy te-is à Válaſztas alá tartoztál. Ha nem akarſz penig, miert idyezitene az Iſtén-is teged.

a, Luc: 15. 10
b, ℣ 24.

III. Mikor az teſti Kereſztyen hallya hogy az romlotſagban *embernek nints ſzabad akarattya à jora*; romlot akarattyat tsak ſzájára botsattya, mint ha ſemmiben meg nem zabolázhatná es holdoltathatná azt: *alattomban* az Iſtent bűn okává tészi, hogy az embert, ez bűkſegeſſégben engedi lenni. De értse meg ez illyē Ember, hogy Iſten *Adamnak Szabad akaratot* adot volt, melyben épp állapottyában

ban (:) ha akart volna, meg maradhat vala: de az Ember gonoſul éle ez ſzabadſaggal, elveſté mind *ezt* ſ-mind *magát*.

Igy immár miulta az *ember* béeſet ez *romlotſag*ban, vagyon *ſzabad akarattya* nem à *jora* hanem tsak à *gonoſra*: mert ebben az állapotban *mi az jónak tsak meg gondolaſara-is elégtelenek vagyunk*, azt mondgya az *Apoſtol* 1. Cor: 3 5. Nem-is köteles az ISTEN annak helyre állataſara, à mit mi hitetlenül el-veſztettünk ſ-nem viſelünk gondot uyjabb hellyre állataſanak meg nyereſeről. De mihelyt az ember uyjonnan ſűlettetik mindgyárást *fel ſzabadittya az Iſten kegyelme az ő akarattyat à jora*, ugy annyira hogy minden jót, mellyet tselekeſik, ſzábad akarattya ſerint tselekeſi; mert ekkeppē módgya az *Apoſtol*; *az Iſten ugymond*

ingyen

Magnas homo liberi arbitrii vires, cum conderetur accepit ſed eas peccando amiſit. Aug: de Spirit: &c Lit: c. 3. Eccl: 7. 29. Eccl: 15, 14. Homo male utens libero ſuo arbitrio, & ſe & liberum ſuum arbitriū perdidit Aug: Ench. ad Laur: c. 30. Per lapſum arbitrii libertas in naturalib⁹ manca, in ſupernaturalib⁹ amiſſa eſt. donec gratiâ reſtituatur.

Phil: 2. 13: *ingyen valo jo kedvéböl tselekßi bennetek, mind hogy akarjátok à jót, mind penig hogy vegyhez vigyétek azt: kik* (à mint maga az *Apostol* magyarázza) *meg tißtittyuk magunkat az testnek es à Léleknek minden tißtatalansagatul, hogy ßentsegünket Isteni félelemben vigyuk végbez.* Es igy ez *kegyelem alat lévö* allapotban, minden igaz Kereßtyennek vagyon *ßabad akarattya*; es mikeppen ö maga nevekedik à *kegyelem*ben, azonkeppen akarattya-is ez *Szabadsag*ban: Mert holot *az Fiu ßabadit meg minket, valoban ßabadossak léßünk*, Ioh: 8. 36. Es *à hol az Urnak amaz lelke vagyon, ott vagyon à ßabadsag*, 2 Cor: 3. 17. Mert az *Szent Lélek* vonßa az ö elmejeket, nem kénßeritessel, hanem à *ßeretetnek kötelével*, Cant: 1. 4. *meg vilagositvan* elmejeket, hogy ismerjek az igazsagot; *meg valtoztat-*

Acti agim⁹. voluntas passiva est in primæ gratiæ receptione; postea in omni pietate & opere bono activè se habet. Liberum Arbitrium nonnisi gratiâ Dei efficitur liberum. Aug:

toztatvan ßiveket, hogy ßeressek azon igazsagot; es elégsegessé téven öket (kit kit az vöt ajándeknak mérteke ßerint) hogy tselekedhessek à jót melyben gyönyörködnek. De te tsak azzal à te akaratodnak-is ßabadsagaval sem akarß jól ęlni, mellyet Isten adot, mivel gyakran *ßáutßándék*kal (az ö Felsege Törvenye s-magad lelke ellen) ha mit à Kiraly Parantsolattya hágy-is fejed joßágod veßtesege alat, te mindazaltal nem fogadod azt. Ne tartsad tehát annyira, akaratodnak, jora valo ßabadsagtalásagát bűneid okának, mint azt hogy Isten ßeretö ßived az Isteni ßolgálatra, nintsen.

IV. Mikor à bűnben heverö Ember hallya, hogy *senki az Eset ulta, az Isten törvényit bé nem töltheti, es parantsolatit meg nem tart-*

Voluntas humana, non libertate gratiã cõsequitur, sed gratiâ libertatem. Aug: de grat:

hattya:

hattya: bátorſagoſſan vetkezik, mint ſinten egyebek, ſ-egy nehány jo gödolátotskakkal meg elégſik; es ha magánál valakit roſſabbat lát, azt véli hogy ő valamiben jo léven, ſinten ollyan Uyjá ſűlőttye Iſtennek, mint ſinten à leg-jobb Kereſtyenek. Ezért minden *jonak* akarattya ſerint valo meg vetéſeben, avagy az *gonoſs* ellen nem állasban, az tőrveny be tőlteſenek *lehetetlen voltát* hánnya veti. De meg kellene effele fás Kereſtyennek tanulni, hogy noha az Eſet-ulta, ſenki az *Chriſtuſ*on kivől (ki ISTEN es Ember egyſer-ſmind) az egeſ *törvényt* tőkélleteſſen be nem tőltőtte avagy tőltheti: Mindazaltal minden igaz Kereſtyé, mihelyt uyja ſűlettetik el kezdi az Iſten Tőrvenyenek bé-tőlteſet *valoſagoſſan*, noha hibátlan tőkel-

tőkelleteſſeg ſerint bé nem tőltheti. Ekkeppen *David*dal eggyűt, *az Iſten parantsolatiban gyönyörködik es el nem feletkezik az ő beſſederöl, meg örizi az ő hagyomanyit.* Es igy à *kegyelem*nek *lelke*, (mellynek az *Evangelium alat* *büvebb ki-öntéſe felöl* igiretet tőt volt Iſten) *ſegélli* őtet *jo igyekezeti*ben, es mellette vagyon, hogy az mit neki *parantsol*, abban elő-is vigye. Immar effęle tselekedetekben Iſten, annak *jo akarattyat* es *igyekezetit* tőkélletes tőrveny tőltes gyanánt tartya, es véſi; à fogyatkozáſt penig, melyben hozzá valo *engedelmeſſegünk* hibaz, az mi erettűnk tőrveny bé tőltő *Ieſus Chriſtus*nak, elégedendő erdeméből potollya ki. Erre nézve mondgya *Szent Ianos*, hogy nem *nehezek az Iſten hagyományi. Szent Pal*-is: *Mindent tselekedhetem ugy-*

Pſ:119. ℣16.

℣ 22.

Ioel: 2, 28, 29.

Zach: 12, 10

Quod jubet, juvat. Aug:

2. Cor: 8, 12.

1. Ioh: 5, 3.

mond,

Luc: 1, 16. *mond, én az Christus altal, ki engemet meg erösset.* Ez értelem ßerint mondgya Szent *Lukáts* is, *Zacharias Pap*, es *Őrsebet* Aßßony felől, hogy *fegyhetetlenül jártak Istennek minden parantsolatiban.* Ezért parantsollya *Christus* URUNK is *Tanitvanyinak, az ö hagyomanyinak meg tartásat,* ugy-
Ioh: 15, 10. mint à mi ő *hozzá valo ßeretetünknek lég* igazabb *bizonysagát.* Minekokaert tsak annyira ßereti Ember az *Christus*t, menyire lelki ismeretit, à *törvényben valo járas*ban győnyőrkődteti: es valamentűl nagyubb ßeretetűnk vagyon nekűnk az *Christus*hoz, annal kissebb es kőnnyebb, munkának tetßik az ő parātsolatinak meg tartása. Az *törvény Atka* (mely az O Testamentumban oly rettenetes vala) az Uyban, az *Iesus Christus* halála altal el tőrőltetet az

Uyja-

Uyja-ßűlettetteknek. A mely *kemenyseg*, annakelőtte lehetetlenné téßi vala terméßetűnknek à Tőrvenyt; à most már az Uyja-ßűlettetteknek annyira meg engedet lágyult, à *Lelek* altal, hogy immar az tsak *könyü*nek es *terhetlen*nek tetßik. Ugy vagyon, az Apostolok az meg terhetetlen *Sidok*ak es *Poganyo*kat, az Tőrvenynek, ez *romlot terméßet* ßerint valo meg tartásanak *lehetetlensegé*vel előzik es fogják vala meg; de midőn Uyja-*ßülettet* Kereßtyenekkel volt dolgok, meg [h] kivántak à *törvenyhez* (mely mertéke az igazsagnak) az ßoval es tselekedettel valo *engedelmesseget*: tagjoknak [i] meg őldőkléset: à *Testnek*; [k] *indulatival es kivánsagival eg gyüt meg feßétéset*: az [l] *üy* *életre valo fel-támadást*; *à lélek* [m] *ßerint valo járast*: *è vilagnak hit altal*

h, Rom: 15, 18.
i, Col: 3, 5.
k, Gal: 5, 24
Rō: 6, 12, 13.
l, Rom: 8, 11. & 6, 4, 5.
m, Gal: 5. 25

valo

n, 1. Ioh. 4. ℣ 1.

o, Ioh: 8. ℣ 46.

valo n *meg birásat*; ugy annyira hogy noha senki az *Christuus*sal nem mondhattya.o *Kitsoda sedd meg közzöletek engemet az bünröl?* mindazaltal minden uyja-ßűletet Kereßtyen mondhattya; Ki fedhet meg ti kőzzőlletek engemet, *Paraznasagom*rul, *Latorsagom*rul, *Hamis-hitüsegem*ről, *Réßegeskedésem*ről, *Orrßagom*rul, *Usorassagom*rul, *Nyuzasom*rul, *Foßtasom*rul, *Fel-sualkodtsagom*rul, *Gonoßsagom*rul, *Fösvénysegem*ről, *Szombat-töresem*ről, *Hazug-voltom*rul, es effęle kűlső nagy tsegeres vétkeimről? egyebként à nem igaz Kereßtyen. Midőn az ember *lelki ismérete*t hatra hagyvan, nem akar az *Isten törvényé*tűl birattatni, az Isten-is neki veti az ollyan embernek az Zabolát, *az ö sive kivansaginak tißtatalansagara adgya ötet*: mely az Meg vettetesnek leg bizonyosb

2. Rom: 1, 24, 28.

jegye.

jegye. Igy à mely Tőrvenyt az Esetulta, senki *termeßeti ereje*, *ßerint* bé nem tőlthete; bé tőltetik *valoban*, minden uyja-ßűlettetet Kereßtyen Embertűl, az *Christ' Lelkének kegyelmes bennlakása altal.* a Mely *Lelkét* Isten b minden Kereßtyen Embernek adgya, *valaki ezért könyörög* es ßiveben el-ßánnya hogy az ő Tőrvényet meg tartsa.

V. Mikor az Uyja-ßűletetlen ember hallya, *hogy* ISTEN *inkáb gyönyörködik belsö jo magunk viseléseben, hogy nem mint a kulsöben*: azzal hizelkedik magának, hogy minden kűlső *tißtesseg-tétel* es vallás, avagy hogy babonasság, avagy kelletlen. Innen vagyon hogy ritkán terdeplik ő le à *Templum*ban, es az *Soltáreneklesnek* s-köz *könyörgeseknek* idejen, sűveg fel téve űl avagy áll: mellyet męg az hivsagos

a, Rom: 8, 9

b, Luc: 11, 13 Augustin' optat ut Pelagi', agnoscat posse legem præstari, per gratiam Christi & pacem fore edicit. Deus magis delectatur affectu quam effectu. Ambr:

Szolga

szolga sem tselekednek, tsak valami Fejedelem avagy Ur előt-is. Es à ki ekkeppen sivet ISTENNEK tartartya, azt véli hogy egyebkeppen magat è vilaghoz *ßabhattya*. Két felé ßakaßtya ez az ő gondolatit, es egy részet Istennek adgya, az masikat penig, maga tetßesenek: sőt az *Szombat*on oßtozik è meg az Istennel, es tsak nem felét neki adgya, à többit penig egeßßen maga saját tetßesere kőlti. De tanuld meg oh testi Ember! hogy à mindenhato Isten nem akar fel ßolgálattal ßolgaltatni, mert *egeßßen* teremptette es valtotta ő meg az *Embert*. Es à miként utallya ő az kűlső ßolgálatot *Szív* nelkűl mint kép-mutatáßt: ekkeppen à *belső kűlső* betsűlletesseg nelkűl tsak *hirßag*nak tartya: o ind kettőt meg kivannya az

ő ßolgálattyara. Az Imadkozaskor azert *térdedet* meg haytsad, *álazatoßßagod*nak bizonyßagara: emeld fel kezeidet es ßemeidet *bizodalmaßßagod*nak jegyeűl: hayts meg fejedet, es mellyedet verjed *töredelmeßßeged*nek jelentesere; de mindenek felet hiyd segitsegűl Istenedet tiszta *ßiv*ből ßolgály neki *ßentül* ßolgály neki *egyedul*, ßolgaly neki *mindeneßtul*. Mert az Isten es è Vilagnak fejedelmeket egymaßßal ellenkező *Urak*; ezokáert senki nem ßolgalhattya egyßer ß-mind, mind à kettőt. Matth: 6. 24.

VI. Az Ujonnan-nem-ßűletet Kereßtyen, *az Evangelium prædicatio*ját ß-annak halgatáßat tsak olly magán valo kőz dolognak tartya, mellyet ßabad véle, ha él-is, ha penig nem-is: de akar ki légy, ki ßivedben

meg akarod tudni, ha egyike vagyé az *Christus valaßtot Iuhainak*: kivaltkeppen valo gondodnak kell (tehetseged ßerint lenni) az *Isten Igéjének halgatasara*: Mert *elsöben* az *Evangeliumnak* prædicálása à leg főbb rēdßerint valo eßkőz, mellyet Istē rendelt, azoknak lelkeknek
Act: 13, 48. meg terétesere, kiket *az idvessegre el-valaßtot*: ennekokáert ne-
Rom: 1, 16. veztetik *Isten hatalmassagának az*
Prov: 29, 18 *idvessegre*, mind azoknak à *kik*
Matth: 10. 24. *hißnek*. Es à halot ez Isteni rendeles nintsen, *à nép ott el-véß*: es valaki meg veténdi azt, *könnyebbē leßen Sodomanak es Gomorrhanak dolga az Itélet Napjan*, hogy nem mint az illyen Embernek avagy népnek. Mert az *Evangeliumnak* prædicálása: mint egy *Zaßlo emelése* avagy *Tzimere* az
c, Is: 11, 12. *Christus*nak c mely ala *kell* minden ő vitezinek es valaßtot Se-

rege-

regenek *gyülekezni*. Midőn ez *tzimer* avagy *zaßlo* folyni ereßtetik, mint az Urnak nagy Napjan foglenni, tehát tsak e egy sem e, Is: 2, 2, 3.
leß abban *Christus* Nepe, valamely ez alá nem *gyülekezik*, s-nem-is *léßen* arra az Lelekre, Isten *kegyelmének* tsak egy tsőp Zach: 14, 17
essöje-is. *Harmadßor*, mert ez az *rendeltetet eßköz*, mely altal az *Szent Lélek hitet* nemz à mißiveinkben, *mely nelkül senki Istennek* Rom: 10, 17
nem tetßik. Ha az Christus ßa- Heb: 11, 6.
vának halgatasa leg-főbb bellyegek az *Christus válaßtot Iuhai*nak es à *vö legény baráttyanak*: Ioh: 10, 27.
felette ßőrnyű béllyegnek kell & 3, 29.
lenni az Meg vettetet Gődő- Heb: 2, 3.
lyeken, az *Evangelium* halgatá- Ioh: 8, 4, 7.
sanak *meg utálasanak*, *kelletlense*genek. Ne alétsa è dolgot senki bolondsagnak: mert *è bolond prædicalas altal tetßet Istennek meg tartani à hivöket* azt mondgya

Szent Pal 1 Cor. 1. 21. Igen rettenetes állapottyok vagyon azoknak, kik békesegben ęlnek s-az *Evangelium prædicatio*jara semmi gondot nem viselnek. Mert vallyon s-várhattya-é valaki az Isten Irgalmassagat, ez módot es eßkőzt meg utálvan?
Luc: 20,26 *Ki titeket meg utál engem utál meg*, az mondgya azt CHRISTUS az *Evangelium*nak *Prædicatori* felől.
Ioh: 7, 47. *A ki Istentül vagyon halgattya az ö Igéjét, ti annakokaért nem halgattyatok, mert nem Istentöl vadtok.*
Iud: 2, ℣ 1. Ha az *Izrael Fiai Phinees* kővetseget nem halgattyak vala, nem sirtanak volna *Bochimban*.
Luc: 7,32. 33. Ha *Kereßtelö Ianos*, nem prædicált volna, à *Sidok* nem zokogtak volna. Ha à kik URUNKAT
Act: 2, 37. meg feßitek, Szent Peter *prædicatio*jára nem figyelmeßtek volna, soha *ßivekben meg* nem *rettentenek volna*. Ha à *Ninivé*beliek
Ion: 3. 5. sem

sem vőtték volna az *Ionas* prædicalasat, soha *pœnitentia*t nem tartottak volna. Ha té-is azert nem akarod az Igét *halgatni* es Prov. 28,9.
meg terni nem akarß, soha nem Luc: 3, 5.
idvezülß.

VII. Amaz velekedes-is, hogy az *Sacramentumok tsak pußta jegyei es petséti istenunk hozzank valo kegyelmének es igiretinek*, nem keves akadallya istenes magük viselesenek; holot egyßer s mind azok *jegyei* ő hozzá valo *engedelmessegunk*nek s-*ßolgalatük*nak-is: mely ßolgálatot hogy ha vegben nem vißünk, az *Sacramentum*ok nem petsetlik-el nekünk az Istennek *kegyelmét*. De ha ez ßándekkal fogjuk mi az *Sacramentum*ot-el, hogy ő Felsegenek *hu es meg terö* Szolgai leßünk, à *Sacramentum*ok nem tsak jegyzik es ajanlyak nekünk à lelki kegyelmet, ha

nem *el-is petsétlik* es *ki-is ſolgaltattyak* valoſsaggal à bellő leiki kegyelmet, mellyet ők kűlſőképpen igernek es mutogatnak. Ezokaert neveztetik az
Tit: 3, 5. *Kereſztſeg uyjonnan valo ſuletesnek fördöjenek*, es ſ: *Lélek meg uyjitaſanak*;
1. Cor: 10. 16 AZ UR *Vatsoraja-is Chriſtus Teſtével es verével valo közözüleſnek*. Ha ez igaz dolgot hinné az Ember, az UR Vatsorajat mind *gyakrabban* ſ-mind penig *nagyubb betsüllettel* venné.

VIII. Az utolſo, (de erejeben nem utolſo) *útközö* mely meg botrankoztattya Embert, az *Iſtenes életnek* folyaſaban, ſemmi nem egyeb hanem az *vétkeknek*, az joſágos tselekedeteknek köntőſeben valo öltözteteſe. Midőn tudnia illik az *réſſeget*, jo *kedvünek*; az *boriſſakſagot jo teſt tartasnak*; az ártatlan *verontast*, *vitezségnek*; à

Tob-

Tobzodast barátſagoſſagnak; à *Föſvenyſeget mértekleteſſegnek* avagy *takaroſſagnak*; à *bujaſagot nyajaſſagnak*; az *Szent Dolgokkal valo nyerekedést*, *kedvezeſnek*; à *Felſuvalkodtſagot*, *maga viſeleſnek*; à *Tetteteſſeget*, avagy *Ravaſsagot*, *Okoſſagnak*; à *Belial-Fiait*, *jo Atyafiaknak*; à *haragot*, *hirtelenſegnek*; à *ſemtelen otsmany beſsédet*, *muſicaſagnak*, &c. nevezik: Más felől iſmet, mikor à beſsedben es tselekedetben valo *jozanſagot* hiyják *Kép-mutatasnak*; az *Alamiſnalkodast*, *maga mutogatasnak*; az *Ahétatoſſágot*, *Baboná-*
nak; az *Vallasbéli bußgoſagot*, *Puritanſagnak*; az alázatos *Egyigyuſeget*, *alnokſagnak*, avagy *tompaſagnak* &c. es midőn igy az *Gonoßt lónak*; ſ-az *Iót* ellenben *Gonoßnak* nevezik, az igaz Iſtenes élet folyáſaban felette igen meg gátolodik. Ez az elſő

Az Puritanuſok Angliaban azok, kik az Ceremoniakat, mellyekkel az Angliai Anyaſzentegyház él, bé-

bé nem vésik. Egyébként az Hitnek fő fundamentumiban az Ecclesiával eggyet értenek,

akadállya az kegyes életnek, mely vagyon az *Szt. Iras* neminémű *bizonyságinak*, és à Keresztyeni *Vallas*nak, nemely fő *fundamentum*inak, nem jo es helytelen értese, es emide amoda fatsarasa miat.

Második Akadallya az Kegyességnek.

2. *A Nagy Embereknek roßßz példa adasok*: mellyekhez az hivsagos Emberek sokkal inkáb hozzá szabják magokat erkölcsökben, hogy nem mint az ISTEN Igéjebeli Szent Parantsolatokhoz. Ugy annyira hogy mikor láttyák effele Nagy embereket az ő nagy állapottyokban, hogy az ISTEN *Igéjének* halgatasarul semmi gödot nem viselnek, nem élnek az UR *Vatsorajaval*, *Szombatot* sem szentelnek &c. hanem ezek helyett, *Hitölködnek*, *Parázznak*, Veßekedők,

dők, Nyuzok-Fostok &c. mi nem amazok azt itilik, hogy ez Szent Rendeleseknek megtartása nem igen nagy dolog: mert ha nágy volna; ez illyetén Nagy okos Emberek nem alitanak illy kitsinynek. Innen ők azt vélik hogy az ISTENI Szolgálat az *Religio*, nem derekas szükseges dolog Annakokaert à mikor nekik (mint Keresztyeneknek) az hitetlenségnek sebes folyamattya elleneben kellene evezkelnek, meg engedik önnön magokat az sokasaggal eggyût, alá-felé à Pokolban ragadtatni, lehetetlen dolognak vélven hogy az Isten annyi sokasagot el hadgyna kárhozni Holot ha è Vilagnak *Istene*, meg nem vakétotta volna az ő elmejeknek szemeit, az Szt. Iras meg tanitsná őket, *hogy nem sok boltsek test szerint, nem* 1. Cor: 1, 16

ſok nemeſſek a kikel hivattattanak,
hanem cöbbire az Szegények
Ioh: 11, 5. veßik az *Evangeliumat*; es hogy
c, Matth: 19 c *tsak keveſſen idvezülnek az gaz-*
23. 24. *dagok közzül: akar menyin legyenek*
Matt: 22. *à hivatalossak, de à vallaßtottak ke-*
veſſek. Nem-is menthet ſenkit
az ſokaſag Pokoltul meg. A mi-
keppen Iſten, nemely Embe-
reket maſok felet fel emel: a-
zonkeppen meg-is kivannya
egyßer ſ-mind, hogy az *Kegyeſ-*
ſeg es *Iſtenes vallas* dolgaiban is
azok legyenek elſök es elöl já-
rok: Egyebként, nem jol köl-
töt Nagyſagok (*Safarſagok*rul
Potentes potenter cruciabuntur, Sap: valo *Szám-adaſok*nak idejē) na-
gyubb kárhozattyokra fordul
nekik. Akkor à *Nagy* es *Hatal-*
mas bűnös *Emberek*, mint ßintē
à leg *kiſſebbek* es *ſemmire kellök*,
Apoc: 6, 16. azt fogjak kivanni, *hogy az He-*
gyek es à Koßiklak eſſenek rejájok,
reytsék el öket az Szekben ülönek ßi-

ne

ne elöl, es annak igazan erdemlet
haragja elöl. Meg látod oßtán
akkor mely nyavalyas vigaßta-
las leßen teneked à Kinokban,
à ſok es Nagy Emberekkel valo
tárſaſag ſ-egyemben valo lako-
las. Az Bűnölöknek ſok vol-
tok, nem kitsinyiti, hanem in-
kab neheziti à bűnt, mint *Sodo-*
*ma*ban. Iobb tehát à keveſſel
meg *tartatni* à *Bárká*ban, hogy Gen: 7.
nem mint ez egeß Vilaggal *el-*
merülni, az Viz-özönben. Mēny
inkáb à keves *Iókkal*, az *Sz: Iras-* Matth: 7, 3.
nak *keskeny öſvenyén* az Eg felé; Exod: 23, 2.
hogy nem mint az *Iſtentelenſoka-*
ſaggal, az veßedelemnek tágas
uttyán *Pokol*ban. Ne gatollya
meg az Iſtentelen Nagy Embe-
reknek peldajok meg téreſe-
det, mert az ö Nagy voltok,
nem mentheti ki öket amaz
Napon, az önnön magok ret-
tenetes, gyötrelmekt öl.

Harmadik Akadallya az Kegyessegnek.

3. *Az érdemes büntetesnek sok ideig valo el-kerülése* ez ęletben.
Eccl: 8, 11. Mivel hogy (az mint *Salamon* mondgya) *hamar sententia nem mondatik ellenek, mely az ö gonoßsagoknak büntatésere volna: Azért vißi az ö ßivek öket az batorsagra,*
h, Rom: 2, 4 *hogy gonoßt tselekedgyenek; Nem* h
2, Pet: 3. 10. *tudvan azt hogy az Istennek kegyelmessege öket terésre inditaná.* De midőn ISTENNEK è tűrésevel *nem jól él* az Ember, s à *bun* azóban meg érik; az ő Igazsaga egyßer s mind *kezdetik* es *mégyen*
1. Sam: 3, 11. az bűnőlőn *vegben* s az halogatasban valo *késöseget*, az bűntetesnek *nehezsegél* potollya ki.
Ezech: 39. 8 Tarditatem gravitate compensat. Noha el ßenvedte őket, tellyes ęleteknek minden Napjaiban valo gonoß ut járásokbá, mindazaltal bizonyossak legyenek felőle, hogy halálok idejen, *egy*

fillérig

fillérig meg kell fizetniek. Es midőn ment embereknek vélik magokat, akkor toppan raytok Isteneknek leg-nehezebb bűntetese, mint meg terni nem tudo Sziveken. Az *Kö* (*calculus*) az Vesekben, avagy az vizlet-hoyjagbá felette nagy győtrelmeknek oka, es sokakat męg-is ől; de tsak semmi ez, az *Szivben* valo *köhőzkepest*, mely miat *Nábal* meg hala, es tőbb sok ßámtalan ezerni ezer Embereknek Lelkek veßnek el à miat. Meg vetik ők az *Christus probait* es *Kereßtit*; de ő nekik-is à Pokolnak Proßloja miat, Szivek őrők halalra kővezik? Mivel sok Nemessek, Nemzetessek, az ő *hamis esküvésekert*, *Paraznasagokert*; *Réßegeskedesekert*, *Nyuzo-foßtosagokert*, *Szombat-töresekert*, es az *Isteni ßolgálatnak* meg unásaert, nem mindenkor

Rom: 15.

Cor pœnitere nescium,

2. Sam: 25, 7

verettetnek meg Istē ůl mind-
gyáráſt; ezokaert ők ketelked-
ni kezdnek, az Iſten *Gondviſele-*
*ſe*ről es *Igazsagá*rol, ez mind
két ßemeit ISTENNEK, mint à
Iud: 16, 21 *Philiſtæus*ok *Samſom*nak ki akar-
jak váyni. De igen felő, hogy
ekkeppen az Iſtent fel ne indi-
tsak haſonlo kialtaſra ellenek,
mint *Samſont* à *Philiſtæus*ok. Az
Tőrvenynek meg vetéſe, es à
magok ßiveinek kivanſagi ße-
rint valo járáſok altal, ezek (à
mi raytok állot benne) az en
*Gondviſeleſem*nek, es *Igazsagom*-
nak Szemeit ki tolyták. Vigye-
tek azert ahoz az *Oßlop*hoz en-
gem, mellyen ez egéß *Tartomány*
áll: hadd ßakaßßam nyakokbā
egéß è *Tartomány*t, es állyam
meg raytok boßßumat, az en
Iud: 26, 16 *két ßemeim*ert. Ne gátollya tehát
meg az Iſten *türéſe* meg teréſe-
det: hanem inkáb azért tery-

meg

meg hová hamarebb lehet,
hogy az Iſten ily tűrő ßenvedő.

Negyedik Akadállya az Ke-
gyeſſegnek.

4. *Az Iſten Irgalmaſſaga felöl-*
valo nem jól értés. Mert midőn
bűnőkben igazán meg győzet-
nek az Emberek, mindgyárt ez
pais alá fogják magokat: *Irgal-*
mas à Ieſus Chriſtus; ſ-igy ekkep-
pen minden bűnős, az *Chriſtus*t
bűneinek *Patronus*ſava téßi,
mint ha bűn *enyegetni*, es inkáb
nem *ördög munkai el rontani*, jőtt
volna ő è Világra. Innen az 1. Ioh: 3, 3.
teſti Kereßtyen azt véli, hogy
noha regtűl fogvā immar ő az
bűnben ęl, mindazaltal nem
rőviditi męg Iſten az ő ęletet
meg. De mi ez egyeb, hanem
alattomban valo Poganyſag?
Mert ez illyen Ember kételke-
dik, hogy avagy az Iſten nem
láttya az ő bűneit; avagy ha lát-

tya.

tya, nem igaz ő: mert ha hinne hogy igaz az Isten, mikeppen vélhetné azt, hogy à ki másokat keménnyen meg bűntet à bűnert, őtet ki męg-is az bűnbenęl ßerethetné? Igaz az hogy az Christus irgalmas; de kiknek? tsak à meg térőknek es az *álnoksag el-hagyoknak, à Iacob Nemzetsege közzul. Valaki* penig, *boldognak alittya magát ßivében ezt mődvan: Békesegem léßen ennekem ha ßintén ßivemnek gondolatiban járándok-is, s-ßőjuhozobol réßegessé léßesek-is. Nem akar az Ur irgalmas lenni ez illyen embernek,* &c. &c. Oh balgatag Ember, kitsoda aldhattya, boldogithattya magát, midőn az UR átkot kiált ő ellene! Annakokáert vedd eßedben magad, mert valamely tavoly vagy, az *pœnitentia tartas*nak magadban fel-találásatul, ßinten oly meßße vagy az *Christus*

Is: 59, 20.

Deut: 29, 19 20.

Non delinquenti, sed peccata relinquenti condonat Deus.

stus irgalmassaganak el-nyerés felől valo igaz bizodalótul-is. *Hadgya el azért az bünös Ember az ö utát, es az álnok ferfiu az ö gondolatit; es térjen az Urhoz, s-könyörul rayta, es à mi Istenunkhöz mert haylando à meg hotsátasra.* Az *Kétsegbē eses*, nints oly veßedelmes, mint effęle kelleténel fellyebb valo hitel, tulaydonitas. Mert az egeß *Szent Iras*ban sem olvasunk háromnal avagy négynel tőbbet, kiket az ßőrnyű kétsegben eses el-buritot volna. De effęle vakmerő tulaydonitas, sok ezer lelkeket taßitot à veßedelemben, minden külső ßőrnyetes nelkűl. Minekokáert, à mit az Izraelbéli Aßßonyi-állatok ęneklenek tántzolassal: *Meg verte Saul az ö ezerét, David-is meg verte az ö tiz ererét*; ezent mondhatom en: Az Isten irgalmassaga felől valo késegben esęs el veß

Is: 55, 7.

1. Sam: 18.

Metuendū est, ne te occidat spes,

ſpes, & cũ multũ ſpe-
res demi-
ſericordia,
incidas in
judicium.
Aug:

el-veſtette az ő *ezerét*, de à vak-
merő tulaydonitas, ugyan az
Iſten Irgalmaſſaga felől, az ő
tiz ezerét kárhoztatta el, es elevenen botsatotta Pokolban, az holot immar moſt, örők gyötrelemben vannak, minden könnyebſegnek es jövendő ſabadulaſnak remenſege nelkül.

Lúc: 23.
Latronis
exemplum
non eſt
exemplum,
imitationis,
ſed conſo-
lationis.

Meg kegyelmeze Iſten à *ſolvay*nak, de annak *Társ*anak nem. Meg kegyelmezet tudnia illik egyiknek, hogy ſenki *kétſegben ne eſſek*: ſ-tsak egyiknek kegyelmezet meg, hogy ſenki *illetlenul* ne *tulaydonitſon* kelleténel többet önnön magának. Örvendetes biztatas à bűnőſnek à ki *meg tér*, à ki penig *teretlenſegben* marad annak è nem vigaſztalas. Veghetetlen az Iſten az Irgalmaſſagban, de tsak azoknak à kik ſolgálnak ő neki *ſſentſegben*, *mely nelkul ſenki nem láthattya*

hattya az Urat. Hebr: 12. 14. Ha azért è kárhozatos illetlen *tulaydonitas*tul nem akarſ meg akadályoztatni, emlekezzel meg arrul hogy à mint az *Chriſtus Idvezitö*, azonkeppen *Moſes vádalo*. Ugy çly hát mint ha *Evangelium* ſem volna: ſ-hally ugy meg mint ha à *törvény* nem-is adatot volna. Akkeppen viſellyed magadat míg élſ, mint ha még-is az *Moyſes* törvenyének kemeny igája alat volnal: es viſſont akkeppen kőltözzélki è vilagbol, mint ha ſoha ſenkit nem iſmertel volna többet, az te eretted *meg feſſittetet Ieſus Chriſtus*nal. Ne tulaydonits vakmerőűl az Iſten Irgalmaſſaga felől magadnak, ha el-veſni nem akarſ; Téry meg ha *idvezülni* kiváns.

Ioh: 5, 45.

Qui dat
pœnitenti
veniam, nõ
dabit pec-
canti pœni-
tentiam.
Aug:

Ötödik *Akadállya az Kegyeſſegnek.*

5. *Az gonoſs tarſaſag*, mellyet

noha

noha è világ *jo felekezet*nek tart, de bizonyara leg-főbb eßköze az ördögnek, az nyavalyas bűnősök meg teréseknek, es kegyes ęleteknek meg gatolasara. Az bűnősökhöz valo Isten jo kedvenek első jegye, az à *kegyelem* mely adatik ő nékik az gonoß társaknak el-hagyásara; à kik tudnia illik akarattyok ßerint hevernek az bűnben, hivatallyoknak modgyait meg utallyak, az Isteni ßolgálatnak tißtasagat egyebekben meg tsufollyák, es à Kereßryeni vallast, hivsagos ęletek miat, ßégyenben hozzak. Ezek *ülnek az tsufoloknak ßékekben*. Psalm: 1. ℣ 1. mert mihelt ISTEN à bűnőst maga Nepe közze fogadgya; mindgyárast ezt kialtya nekik: *Iertek-ki Babylonbol, minden meg veßet társasag, Babylon.* Melytűl Istennek minden fiai es leanyi

Apoc: 18. ℣ 4.

avagy

avagy meg őrizzék önnön magokat: avagy ha bēne vannak, ugy tartsak mint ha mindenkor ez ő mennyei *Attyoknak ßava* zengedezne fűlökben: *Iertek ki Fiaim Babylonbol.* Mihellyen edes Idvezitőnk irgalmasson tekente Sz: *Peterre*, mindgyarast ki méne ő à Fő Pap Udvaraban lévő társasag közzűl, es bűn in *keservessen sira*. Sz *David*, uy életre kőtelezven magát Istenének tsak meg gyogyulna, azt mondá: *Mennyetek-el en töllem mindnyajan kik álnoksagot tselekeßtek*, &c. mint ha ugyan nem lehetet volna, Uy emberré addig, valamig à régi Tarsasagot el nem hagyam es abbol mint egy ki nem feslettē. Az Ember *Vallasanak* leg igazabb probaja, az ő *felekezetinek* mi volta. Az hivsagos felekezet fő ellensege az *kegyes ęletnek*, es à jo indula-

Luc: 22, 62.

Ps: 6. 9.

toknak

toknak meg foytoja. Gyakorta
Luc: 2. az ßegény *Chriſtus* (uyjonnan valo-ßületeſſel ßolvan tegedet) az *Iſtaloban* rekeßtetik ki; midőn ez el-vetemedet felekezet, *bor-ital, jatzodozas* es meg veßet hitvan *trefaſag* altal Szivednek Szállaſan à leg-jobb hellyben ßerzi bé magát. Oh ne gatollyon meg è földi *bünösöknek* társaſagok az mennyei Szent *Angyalokkal* es az *idvezült* ſ. *idvezülendö emberekkel* valo társalkodaſodtul!

Hatodik akadálya az Kegyes életnek.

6. *Az* à hitvan *felelem* mely főkeppen az Ifiaknak forog elmejekben, *hogy tudnia illik az Iſtenes életnek gyakorlaſa komorra es maganak valova téßi az embert*: Holot bizonyara ſenki nem vigadhat jobban, ſ-nints-is nagyubb oka ſenkinek az örvendezeſre

dezeſre mint az kegyes es Iſtenes Kereßtyenneк. Mert mihellyen ez illyen Ember *hit altal meg igazul*, mindgyaraſt *bekeſsege* Rom: 5, 2. *vagyon az Iſtennel*; melynél ſemmi nagyubb örőm nem lehet. Ezen kivűl, az *Kegyelem Orßaga* is kéßen mindgyart ßiveben ßáll; mint tsalhatatlan bizodalmaſſag hogy (alkalmatos időben) az *Ditsőſegnek Orßagaban* ő is fel-megyen. Ez *Kegyelem Orßaga* penig három dolgokban áll: Előßör *Igazsagban*, mert az Rom: 14, 17 Chriſtus igazſagat hit altal ő vevé téven, igazſagokban igyekezik élni az Emberek előt. Maſodßor, *Bekeſegben*, mert lelki iſmeretinek bekeſegeért, elvalhatatlanul követi az igaz társalkodaſt. Harmadßor, *Szent Lelek altal valo örömben*; mely őrőmet egyedűl tsak à jo lelki iſmeretnek tsendeſſegeben e-

rezhet-

rezhetni: ſ-oly nagy-is az hogy
Phil: 4.7: *minden értelmet felyül halad.* Sem-
mi *nyelv* ki nem mondhattya
azt, *ßive*-is ſenkinek meg nem
gondolhattya, hanem tsak az
à ki erzi azt. Ez amaz *örömnek*
Ioh: 16,24. *tellyeſſege mellyet Chriſtus* URUNK
igire az ő Tanitvanyinak az
haboruſagoknak kőzepette,
℣ 22. oly *öröm mellyet ſenki el nem vehet*
ö töllök. Ez őrőmnek erzeſet o-
haytá David az ő Pœnitentia-
tartaſakor oly ahetatoſſan az
Pſ: 51.14. Iſten kezeiből: *Add meg enne-*
kem az te Idvezitéſednek örömét. Es
ha az Angyalok annyira *örülnek*
Luc: 15, 7. az Eghben egy bűnőſnek *meg*
10. *téréſen*; maganak az Bűnőſnek
ßivebē az őrőm minemű nagy
2, Cor: 7, 10. leßen! Ez *vilagi bánat* męg jo
eleve jegyűl vagyon è vilagiak-
nak fejeken, es bé-tőlti az ő ßi-
veknek mind ßegit lyikat az
halalnak keſerűſegivel. Az

Iſten

Iſten ßerint valo bánat az Kereß- ibidem.
tyenekben (midőn Iſtennek
tetßik hogy probállya őket) *id-*
veſſegre valo banatot ßerez, mellyet
ſoha meg nem bánnak: mivel az
inkab idveſſegeknek ſeged-
gyere ßolgal. Es ők mindē effę-
le nyomorgattataſokban bizo
nyoſſak affelől hogy az *Sz. Le-*
lek nekik vigaßtalojok: ki *az mi vi-* Ioh: 14, 16,
gaßtalaſunkat büvölködteti az Chri- 17.
ſtus altal g *mikeppen az Chriſt' ßen-* g, 2. Cor: 1, 5
vedeſi-is büvölködnek mi bennünk.
De valamig ember Iſtentelen-
ſegben ęl, *nintsen ſemmi bekeſege* Iſ: 57, 21.
(azt mondgya *Eſaias*;) az ő *öröme tsak bolondſag* (igy ßol *Sala-*
mon;) *gazdagsaga tsak ſár* (igy al-
lattya *Habacuc*;) ſőt az *Apoſtol* Hab: 2, 6.
nem betsűlli azt à *ganaynál* fel- Phil: 3, 8.
lyebb (az Iſtenes ember ken-
tséhezkepeſt:) minden ő őrő-
mének vége tsak *jay* (azt mōd- Luc: 6, 25.
gya Idvezitőnk.). Ne akadá-

lyoßtaſſon tehát ez tsalard felelem meg tegedet, az Iſtenes ęletnek gyakorlaſatul. Iobb nyomorultan menni (*Lázarral*) az Eghben, hogy nem mint *Pokolban* vilagi őrőmmel es győnyőrűſeggel tellyes leven, az *Gazdaggal*. Iobb ideig zokogni az emberekkel, hogy nem mint őrőkkőn őrőkke győtrődni az *ördögökkel*.

Hetedik akadallya az Kegyes életnek.

Fleres ſcires unum tua tempora menſem; Rides, cum non ſit forſitan una dies. Th: Morg:

7. Utolßor, *Az hoßßu élet felöl valo reménſeg*: mert lehetſeges volnae hogy ha az alnok ęletű ember ez jelen levő eßtendőt ő utolſo eßtendejenek: ez holnapot, utolſo holnapjának: ez hetet, utolſo hetének gondolhatná: Iſtentelen ęletét meg nem valtoztana es jobbitana? Bizonyara nem, hanem inkab mentűl hamarabb az meg téreſnek

reſnek leg jobb ezkőzet fogná elő es uy emberré lenne. De á mikeppen amaz gazdag Ember az Evangeliumban, *ſok eßtendöket igére magának à nyugodalmas élet az gyönyörüseg es à büſeg felöl*, holot tsak az kővetkezendő etßaka ſem vala ővé à tovabbá valo életre: Ezenkeppen ſok hitetlen *Epicureuſok Has-Iſtenüek* tsalárdul *ſok eßtendöket* igernek magoknak, holot immar ęleteknek tsak ßinten à vegin akadtanak. *Ieremias Propheta* ezt veti okávul az Sidok bűneinek es nyomoruſaginak, hogy tudnia-illik *meg emlekeztenek az magok utolſo idejekrül.*

Luc: 12, 19. 20.

Thren: 1, 9.

Az Ember ęletenek annya mehetűl fogva, koporſojáig valo leg-hoßßabb folyamattya, kőzi, tsak igen rővid: Mert *az Aßßonyi-allattul ßülettetet ember rövid életu*, azt mondgya *Iob*

Iob. 14, 1.

Tsak igen *keves Napok* rendeltettek az Ember çletére, ſ. azok-is tellyeſek *haboruſagokkal*. Es bizonyara (az egy *Iſtenes életnek gyakorlaſatul* kiválva) menyivel jobb az *Tsetsemönek* allapottya, ki tegnap *meg kereſteltetet* ſ. ma *el-temettetet*, az *Mathuſalemenel* ki kilentz ſaz hatvan kilétz eſtendőkig çlé; ezkettő kőzzűl boldogabb az *Tsetsemoé*, kinek mind bűnei ſ-mind penig háborgattataſi kevesebek. De mind két-fçlrűl mi maradot è mai napra? tsak à *puſsta emlekezet*. Mitsoda bizodalmat helyheztetheti ember hoſſu çletében; holot egeſs çletünk ſemmi nem egyeb hanem tsak halál leſes? Ugy annyira hogy à mint az Apoſtol *proteſtál, minden nap meg hal az Ember*.

Quotidie morimur, quotidie enim demitur pars vitæ, & tũc quoq; cura creſcim' vita decreſcit, Vives.

Halliodé ezt Oh teſti batorſagban merült Ember, az te çleted çleted tsak *lélegzet orrodban*, ne bizzal abban! *Lelked* ſár hazban lakik, ki ma holnap tsak nyakadban romlik: mellyet eſed ben vehetz, *ſemeidnek homalyoſſagabol, Fűleidnek ſiketeſſegeből, Ortzád rantzoſodáſabol, Fogaid odvaſſagabol, Inaid erötelenſegebol, Kezed reſketéſeből, Tsontaid kalendariumabol, rövid almodbol*, es *meg öſſulni* kezdet *hajadnak* minden *ſalai*, mint meg'annyi *idezöid*, ſerkengetnek tegedet hogy keſetsed magadat *à haza menetelhez*. Mely minekelőtte meg lẽne jer mennyűnk az Atyad *Sirjahoz*, no nyiſd fel à Koporſót, ſ-nezd meg *iobbal* miképpen *Atyad neked à Sir, az ſergek penig Anyad es Neneid*. Latod mint vannak ezek? Nem ſokkaig teis ekkeppen léſsẽs. Balgatag! nem tudod mely hamar. A te orád im ezentűl ki foly, ſ à *Ha-*

Iſ: 2, 22.

Iob: 17, 13.

lál azonban erőssen lesel tegedet.

Homo est fatuus usq; ad quadragesimum annum, deinde ubi agnovit se esse fatuum vita cõsumta est.

Embernek egéß ęlete (azon kivűl à mit Isteni ßolgálatban tőlt-el) tsak merő balgatagsag, mert az ember *negyven eßtendeig* eßeben nem veheti az maga balgatagsagat; az utan penig mikor már magát *meg ismérné*, *tsak meg hal.*

Luther.

Halládé *Tselédes gazda!* minekelőtte tőbb *rakás* buzádat látnád az *aratasban*, magádat *aratnak le*; az Halál metz le tegedet hargas *Sarlojaval. Kereskedö* ember! mîg az sok *hat holnapok* elmulnak, az te *utolso holnapod*-is elő érkezik addig, mely után te-is el végeződől es nem kereskedel tőbbe. Kemeny *Biró!* egy keves *rendelt Idö* alat, à te *ęletednek* határa is elő ballag, à mikor *masok felöl* valo *iteleted* meg ßűnik s *magadnak* kell az

itiletre

itiletre menned. *Isten Embere!* fel-megy à *Prædicalo ßekbẽ* hogy vegső Prædicatiodat prædicallyad Halgatoidnak. *Nemes Ember, Nagysagos Ur, Fejedelem, Kiraly!* hagy beket Hired neved őregbeteseben fáradozo gőgős gondolatidnak; ezennel az *Halál* minden *tißtessegedet* à *porban* keveri, es oly alávalová teßen mint à földet mellyet most lábaiddal tapodtz. Te is *ki most ez Könyvet olvasod* hiddel bizonyossan, mayd tsak *két lyik hely leßen* az, à hol ez kőnyvet olvaso *két ßemeid* most vannak, es más fogja à te *mezételen agy kaponyadon* olvasni, ennek à létzkének valosagát, mellyet te mostan ez *kis Könyvben* olvasgatz, Mely hamar; nem tudom mondani, de èfelől bizonyos vagyok, hogy [a] *az te idöd el rendeltetet, holnapid meg hataroltattanak,*

Mors sceptra ligonibus æquat.

a, Iob 14,5,14 Ps: 90,12.

napid

Dan: 5. 26. *napid meg ßámlaltattanak*, es még *leg-utolsó orad-is el-in éztetet*, mellyet soha te altal nem hághatz.

Stat sua cuiq; dies. Virg:

Mert akkor *az halálnak elsö ßülötte* fel-úl az ö *ßárga lovára*, s-meg jelenik kapud elött: es (nem gódolván minden *joßagoddal*, *betsülleteddel ßerelmes emberidnek keserü siratasokkal*) el-ragad tegedet mint foglyát *kezed-labod kötve*; es testedet à *földnek terhe* alat tartya mind amaz Napig, à mellyen elö alattatol, *hogy el-vegyed jutalmat annak à mit à testben tselekedtél*, *ahoz képeßt à mit tselekedtél vagy jót vagy gonoßt*. Oh ne gátollyon tehat meg tegedet bizontalan hoßßu eleted felöl valo

Apoc: 6, 8.

2. Cor: 5, 10.

Pſ: 9, 5. *tsalárd reménseged*, à Kegyes,

Heb: 3, 7. *Iſtenes életnek halogatas nelkül valo gyakorlasatul!* Az Iſten ha *ma* kegyelmevel ontsol, kitsoda tött neked holnaprul igiretetet? Vayki sok napiak vannak már Pokolban,

kolban, à kik meg teréſeket vén-korokra halaßtottak volt: de az Halal *meg teretlenſegekben* ragadozta el öket, regen az elöt minekelötte az Pœnitentia-tartaſra rendeltetet napot er hették volna. Valamentúl több ideig fekßik ember à bünnek nyavalyajában, annal nehezebben gyogyittathatik meg, mert az bünt tételnek meg ſokáſa ugyan öregbiti az ßivnek keményſegét, es igy à mely *akadály* tegedet moſtani meg teréſedtúl tartoztat, ugyan azon lesen vénſegedben-is meg teretlenſegednek oka.

Pœnitentiā ſpopondit; ſed vivendi in craſtinum non ſpopõdit. Chryſ: Nemo tam dives habuit faventes, Craſtinũ ut poſsit ſibi polliceri. Senec.

Heb: 3, 13.

Az okos ember midön meßße földre akar indulni, nem helyhezteti à nagyubb terhet gyengébb lovára. Te penig mitsoda lelki iſmerettel terheled erötelen, meg avult vénkori idödet à meg teresnek sullyos

terhével, holot még most legjobb erődben leven-is fel nem egyenesedheted magadat hanem ſinten el-roggyadovan vagy az alat? Vallyon okoſſagé az ollyatén embertűl à ki menne es egyber ſ-mind vesedelmes tengeren akar evezni, ha még à ßél Bolgal à *tenger* tsendes, à *hajo* épp, à kormanyas jo egeſſeges, az *hajos legenyek* is jo erejekben vannak; mind ez idő alat tsak hivalkodik, álomban telhetetlenkedik, ſ-akkor indul à tengerre mikor oſtán à ßél *meg fordul*, az idő ßél *veſſes*, à tenger *haboru*, à hajo *meg avuls* à kormanyos *meg betegedet*, à legenyek *meg erötelenedtek*? Minekokaert oh *bunös Lélek*, most vagyó most Iſtenedhez valo meg teréſednek ideje, még *életed egéſſeged*, *erőd* es *Iſiuſagod* vagyon hozzá. Tery-meg hat minek-

előtte

előtte *amaz Napok* el-következnek à mellyeken ezt fogod módani, *Nintsen már ſemmi gyönyörüſegem az én idömben.* AZ ISTEN az maga Bolgalattyaban, az *elsö* [b] *ſülottet* es az *elsö* [c] *ſengét* ſ-még penig haladék nelkül kivannya meg. *Abel* [d] *Iuhainak elsö fay záſabol es köveriböl ada ajandekot az Iſtennek*: az jo ok-is ezt mutattya hogy à *jobb Urnak elsöbb* es *jobb* Bolgalattal Bolgallyanak.

Eccl: 12, 1.

b, Exod: 13, 2
c, Exod: 22. 29.
d, Gen: 4, 4.

Minden Bolgai azert Iſtennek, *eſsekben vegyék*, hogy *Teremptöjöket Iſiuſagoknak idején kellyen* Bolgálniok: *jo reggel* mint *Abraham*, iſiukorokban vigyek-fel az ő *iſiu Iſakokat*. *Nem lattyátok addig az én ortzámat* (azt mondgya vala *Ioſeph* az ő battyainak) *miglen az ti iſiabbik ötsétket elöm ben nem hozzátok*. Te azert hogy lathatod meg az *Ieſus* ortzájat, hogy ha iſiabb idődet az *ördög*-

Eccl: 12, 3.
Gen: 22, 23.
Gen: 43, 3.

nek adod, es az Iesusnak semmit nem vißeß egyebet à *vak, santa*, es meg gőrbedet *vén idödnél? Vigyed külsö Fejedelmednek*
Malach: 1. ℣ 8. *azt*, azt mondgya *Malachias* altal az ISTEN, *lassad ha jo neven veßié tölled.* Hogy fogadhatna az *Fejedelmek Fejedelme* magának illyetén ßolgát? Ha à *Babyloniai*
Dan: 1, 4. *Kiraly Ifiakat* (*macula nelkül valokat, illendöket*) kivána magának *hogy allananak az ö Palotajaban*; az Egeknek Kiralya tsak *vakokat* es *sántakat* (mineműeket à *Da-*
a, 2. Sam: 5. 8. *vid* lelke *gyülöl* [a]) fogadnaé bé az ő Udvaraban? Véledé te azt, hogy mi ön elsö eßtendeidet az Satany ßolgalattyaban akarod tölteni, az Isten vensegednek seprejevel elegednek meg? Ugy tselekedgyel, hogy valamikeppen az Isten, *régi Mesteredre* ne vessen ismet vißßa: hogy à mikeppen egéß çletedben

ben tsak annak dolgában jartul; azonkeppen vegtére erdemlet *jutalmadat* fizethesse meg teneked. Avolnaé alkalmatos idő az *igaz* Pœnitentia tartasra (à *minden munkaknak munkajara*,) hogy *bünös lelkedet* Istenedhez terithetned, à mikor magad sajat testednek sem vagy el-forditasara męg minden erődből-is eleg az puha agyban? Ha *most* illy nehez dolognak tartod te ezt; *akkor* sokkal nehezebbnek találod. Mert bűneid mind erőssőttőn erőssődnek, ellenben penig *eröd* fogyton fogy, *lelked ismereti* inkab inkab ijeßt, *faydalmid* inkab inkab el-vonßnak; à *halal félelmi* ameton ametnak, es jo akaroidnak gyakor *latogatások* annyira meg haboritanak hogy ha az *hitnek*, à *bekeseges*

türesnek es à *vigaßtalasnak* bűsegevel à dolognak eleit nem veßed, elegtelen leßeß, mind à magadban valo elmelkedesre, s-mind penig jo akaroid bißtato beßedinek halgatásara: Nem imádkozhatol sem magad, sem penig masokkal eggyűt kik te eretted imatkoznak. Meg eshetik az-is hogy vagy *gutta üt meg*, avagy valami egyeb oly *érzeketlenseg ßerzö halálos* nyavalya ßálhat hirtelen read, à melyben sem *Istened* nem emlethedd sem penig *magad allapottya felöl* nem tudtz *emlekezni*. Nem erdemledé-is meg eleggé, hogy ISTEN el-feleytsen meg tartani tegedet *halálodban*, ki oly feledekeny voltal az ő ßolgalattya felől, *életedben?* Az haláltul valo felelem sokakat kenßerit akkor
Matth: 7, 22 ez kialtásra: *Uram, Uram*: de Christus URUNK tudomant teßen

ßen hogy *ö soha nem ismerte öket magaeinak*. Sőt sokan akkor (mint *Esau*) *keserü könyhullatassal keresik az meg térést, de nem találnak Pœnitentiara valo idöt*. Heb: 12, 17. Mivel Embernek nints *ßabad akarattya* arra hogy akkor térhessen meg à mikor akarna, hanem à mikor *Isten* neki kegyelmet nyuytya: es ha az irgalmassag oly meg engeßtelhetetlennek jelenté magát, hogy semmikeppē nem nyita *aytót* amaz őt *gyenge* bé-kéredző *Szüzeknek*. Matth: 25, 11. mivel *kesön* zőrgetenek: Mit itélßte, holot tellyes eletedben nyitva áll neked ez ayto, te penig oh rusnya nyavalyas ember! soha nem fáradoß abban hogy bűneidet el-hagynád, mind addig is valamig à bűn maga el nem hagy teged, soha nem zőrgetz *öklöddel* Pœnitētia tarto ßivednek aytáján? Męltán,

tan ſ-igazán nem nyilik tel neked az *Egnek aytaja* midőn nyavalyas allapatodban zőrgeted azt, holot mîg bekeſegben vagy, nem hagyad à *Chriſtust*, *midön zörget, be menni Szivednek aytaján.* Ne bizzál avagy à kelő Pœnitentia tartásban, avagy à hoßßu çletben. Az *kesö Pœnitentia tartásban né*; mert igen felő, hogy valamikeppen az à Pœnitétia, mellyet à *halal ſélelmi* laytolnak ki emberből, eggyût az Emberrel meg ne *hallyon.*

Apoc: 3, 10.

Sera Pœnitentia, rarò ſena.

Az Hypocritak kik meg tsalnak máſokat çletekben, ők-is meg tsalattathatnak halálokban. Senkit az Iſten nem kedvel, hanem tsak az *ßabad akarat ſerint Aldozokat*: azert à mely Pœnitentiat ő kedvel, annak ßabad akarat ſerint valonak, es nem ketelennek kell lēni. Az *hoßßu élethen* ſe bizzál; mert à

venſeg

venſeg az Iſiaknak kerûl nyakokban: es à mint hogy ſemmi nints bizonyosb dolog à halálnál, ezenkeppen ſemmi bizontalanb nintsē az meg hâláſnak napjánál: Sőt gyakorta midőn à bűnnek meg éréſe, az bűn tételnek dühőſſege altal ſiet, az Iſten nagy hirtelen ez illyeten *bünöveknek* çleteket meg rövideti, avagy *fegyverrel, merteklenſegekkel, tobzodaſokkal, töltözödeſekkel* avagy egyeb rettenetes *betegseggel.* Nem veheted te azt eßedben, hogy az gonoß Lélek halogattattya veled meg teréſedet venſegedre; holot à mindennapi pelda tanit tegedet, hogy gyakorta *ezer* te időd koriſiak kőzzűl ſem erheti el *egy* azt az időt à melyre te halogatz? Inditson fel az *Sz: Lelek* tegedet, *hogy többé már ne adgyad magadat az reßegeſekhez enni ſ-in-*

Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pēdet: Et puberes ſcentes cuncta ſenecta premit.

Nequities vitæ non ſinit eſſe ſenem.

Matth: 24. 49.

nya,

nya, hogy valamikeppen à te Urad egy oraban az Halált utannad ne küldgye az mely napon nem-is várnád es à mely orában nem gödolnád, es el-ßakaßßa az te életedet, es à képmutato ßolgák közzé ßámlallyon, à holot léßen ßirás es fog tsikorgatas.

a, Deut: 30. 16. Prov: 3, 2. Pſ: 3, 2. & 34, ỳ 11. &c. Ha penig hoßßu életet a ßeretz; fellyed az Iſtent, es várjad az örök életet. A leg-hoßßabb élet-is ez világon, midőn oßtan az utolſo Pertzenteſt el eri, tsak ollyannak tetßik mint az b el-mondot beßed, az c ſemmivé léendö parah, az d el-hanyatlott árnyék, az e látot álom, az ßépekes virág, mely nevekedik es f virágzik g regoel de eſtve el-hirvad es el-ßárad, az h Takáts fanala, mely hamar el-ßakattatik. Tsak egy ßempillantaſnak mondgya ezt Sz: Pal i. Oh tehat az Embernek nagy bolondſaga! Kit à bűnnek egy-ßempillãtas alat valo k haßná, még

b, Pſ: 90, 9.
c, Iac: 4, 14.
d. Pſ: 109, 23
e, Pſ: 90, 5
f, 2, Pet 1, 24
g. Pſ: 90. 6
h, Iſ: 38, 12.
i, 2. Cor: 4, 17.

gátol

gátol az örök l ditsöſſeg terheſſegetül!

Ezek az *Kegyes életnek* hét fő akadalya, mellyeket ki kell magádbol vetned, mint *Maria Magdalena* az hét ördögöket, minekelőtte az Kegyes, Iſtenes életnek *valoſagos Gyakorloja* lennél: avagy valami igaz remenſegetvennél mind az *Chriſtus jo kedvével kegyelem* altal valo *közöſüleſed*, ſ. mind penig à *dicsöſſegben* vélle eggyűt valo *reßesuleſed* felől.

Marc: 18, 9. Luc: 8, 2.

Summa ſummarum.

Hogy azert mind ezeket befejezzük: holot im látod, hogy te à *Chriſtus kivül*, tsak *Bün fogha*, *Halál közöſſe* es *Férgek eledele* vagy, kinek *gondolatid* hijaban valok, *tselekedetid* hitvánok, *gyönyörüſegidnek* alig vagyon kezdeti, *nyavalaidnak* penig vége

ſohul

sohul nintsen: Mitsoda okos ember menne vakjában ez *Pokolbeli gyötrelemre*, ámbár bűnben éléſęvel magajévá tehetné-is ideig az *Auguſtus Tsaſarſagat*, à *Crœſus* gazdagsagat, à *Salamon* gyönyörüſeges életet, az *Achitophel* tanatsoſſagat, à *Gazdag* viglakáſat es ſzépen-járáſat? Mert *mit haſznalna ember vele (Idvözitönk* ſava-ként) *ámbár ideig è világot meg nyerne is, ha lelkét pokolra eytené örökkön örökke.*

Látod azt-is mely nagy à te *boldogsagod* à Chriſtusban; es mely haſontalánok *az akadalyok* mellyek meg akarnak tegedet attul foſtani: *Meg oltalmazd* tehat (az *Apoſtol* intéſe ſerint) magadat *à bünnek tsalardſagatul.* Mert à bűn mely oly gyönyörüſegeſnek tetſik moſtan romlot terméſzetednek, egy oraban leg *keſerübb*, ellenſeginek mutattya magát

Hebr: 3, 13.

magát az te *ſzegény Lelkednek*: azonban penig (veletlen) meg kemennyeti *meg téretlen ſziveded.* A bűn (mint à *kigyo*) ſzepnek tetſik elſőben az ſzemnek: de vigyáz à fulakjára hátul. Melynek mérges fayzaſit ha tudnád, ſzintén ugy meg oltalmaznad magadat attul, mint à *Kigyotul*:

Mert,

1. Soha ſenkivel à bűn jól nem téſzen, es mentűl tőbbet vét ember, annal gyűlőſegeſſebbe téſzi magát, Iſten es az jo Kereſztyenek előt.

2. A bűn hoz te rajad minden *kereſztet, kárt, kedvetlenſeget* es *betégseget* valamenyi raytad eshetik. *A balgatagok* (igy ſol Szent *Dávid*) *az ö gonoſſagoknak utaért es az ö hamiſſagokért oſtoroztatnak. Ieremias* ſiralmaskeppen kérdezkedik: *Miért panaſzolkodik az élö ember az ö bűneinek buntetéſe*

Pſ: 107, 17.

Thr: 3, 39. 42.

felöl?

felöl? meg felel maga: *Mi vétkezünk* (ugymond) *s-azért nem kedveztél te.* Innen teßi az Prophéta amaz *keserü jaygatást* az bún ellen mint minden nyavalyajoknak oka ellen? *Iay most nekünk mert vetkeßtünk!*

Thr: 5, 16.

3 Ha mentúl hamarább meg nem térß búneidből, à te búneid sokkal keservesb *tsapasokat, veßelyt, kereßtet, ßegyen vallást* s-több egyeb *büntetéseket* hoznak fejedre hogy nem mint ekedig. Olvasd meg effelöl Levit: 29. 18. &c. Deut: 28. 15. &c.

4. Utolßor, ha ugyan el nem veted túlled búneidet; az Isten *(mikor alnoksagodnak mértéké betellyesedik)* el-vét tegedet búneidert: mert mikeppen hogy igaz ö, azonkeppen hatalma-is vagyon hogy *meg öllyön es be-vessen Pokolban, minden meg kemenyedet meg teretlen bünösöket.* Ha azért el-aka-

Gen: 15, 16.

el-akarod kerülni à *bünnek atkozot tenyeßéßet* mind è világon, s-mind penig az bűnert valo erdemes örök boßu-alláßt à más vilagon; es egyßer s-mind ha bizonyos akarß à felöl lenni, hogy te nem egygyike vagy azoknak à kik *meg vettetet értelemre* adattattanak; *Ier tehat* (oh bűnös ember) *tesék neked az én tanatsom, es vetkeidet igazsaggal valts meg, es hamißagodat ßegenyekhez valo irgalmaßagoddal: Oh legyen orvoßlása valaha tevelygéßednek! Nathan* Prophéta tsak egy Peldat monda, s-*David* mindgyart meg tére. *Ionas* egyßer Prædicalla az *Ninivebelieknek*, s-az egeß Varos *Pœnitentiat tarta*: *Chriſtus* Urunk is tsak egyßer tekinte Sz: *Peterre, s mindgyart kimene es keserveßen sira*: No hát te is, ki ily sokßor, ily sok idöktúl fogva es ily nagy ßeretettel

Dan: 4, 24.

2. Sam: 12. 13.

Ion: 3, 5. &c.

Luc: 22, 62.

onßol-

onßoltatol, nem az *Prophétak* hanem az *Christus à Prophétak*
2. Cor: 5. 20 *Ura* altal; sőt *önnön maga az Isten követi altal kéret tégedet hogy békellyel meg ö velle*, hadd-el à Paráznalkodast *David*dal, tery-meg, bűneidből az igaz *Ninivébeliekkel*; mondgy *válét az gonoß társalkodasnak* mîg à Iesus Christus irgalmasson tekentél teged, es siry keservessen sok bűneidert *Péterrel*.

Ne elégedgyél meg amaz *képes vallassal*, mellyet az *uyja nem ßülettettek* koholtanak magoknak az *igaz ahetatossag* hellyebē: mert az sok velekedések kőzőt, sokak tsak el nem veßtettek az *igaz vallasnak gyakorlasat*. Ne gódollyad azt hogy te elég jo Kereßtyen vagy, mivel ugy tselekeßel à mint *leg-többen* tselekeßnek, azonban nem-is vagy az leg-rossabbakhoz hasonlo. Sē-

ki oly

ki oly istentelen nem lehet, hogy à bűnnek mindenik neméhez ragazkodhassek (mert termeßet ßerint valo ellenkezes vagyon nemely vetkek kőzőtt:) Hanem emlekezzel meg, Christusnak imez mondasarul: Matth: 5. 20. *Ha az ti igazsagtok selül nem haladgya az Iras tudokét es az Pharisæusokét, be nem mehettek az Mennyeknek Orßagaban.* Gondold meg magadban menyivel vagy męg az *Pharisæusoknal*-is alabb valo, az *büytölésben, könyörgesben, Prædicatiora járasban*, es az *alamisnalkodasban*. Visgald meg alattomban menyi sok Pogányok, kik soha *Kereßtseget* nem ismertek haladtak felűl tegedet az *jo erkultsnek joßagiban*, es az *tißtessèges életben*. Hol vagyon hát à Christusnak te *Mesterednek* ęlete? mely meßße vagy męg az *igaz*

Inter excessum & defectum. A tekozlo nem lehet fösveny egyszer s-mind.

 Kereß-

Kereßtyenſegtul? Ha te akaratod, ßerint ęlß valami *Nagy vetekben* ſoha nem lehet *uyja-ßuletet Lelked*: Noha *ſok* egyeb *bünökböl* meg jobbitottad magad mint
Marc: 6,10. *Herodes*. Az igaz Kereßtyennek arra-is kel nezni hogy ßivenek igaz volta ßerint egyenlőkepjárhaſſon Iſtennek minden Parantsolatiban: mert azt mond-
Iac: 2, 10. gya Szent *Iacab*, hogy *ámbár valaki az egéß törvént meg tartſa-is de ha vetkezéndik egy dologban*, ßantßandekal) *az egeß törvennek meg rontáſaban à bünös. Szent-Peter*-is nem tsak némely, hanem *minden gonoſsagnak álnoksagnak, képmutataſnak*, &c. *levetkezéſere* kißtet minket. Egy *meg ßanas bánas* nelkül valo bűn ßintén elégedendő az Ember Lelkének el-kárhoztatáſara. Ne álmodozzál más *átalabb* avagy *Könnyebb* uttal az Eg fele, azon-ki-

vül,

vül, mellyet Chriſtus URUNK irt mi előnkben az Ige altal. Ez penig az Ut, nem *könyü* avagy *kozönſeges*, hanem *ßoros* es Matt: 7, 11.
keskeny ſőtt olly *ßoros* hogy à & 19,13.
mint Idvezitőnk *proteſtal*, az & 7, 14
Gazdag nehezen mehetbé azon: & 22,22.
à kik *bé mehetnek*-is tsak *keveſſen* tudnak, ſ-męg penig azok ſem mehetnek egyebként-be hanem *erös igyekezet* altal, es nemellyek az igyekezők közzül nem *elég eröſſek* Ez dolgot, Iſtē-
Luc: 11, 24. nek minden *Szenti* tellyes ęletekben jol tudták; holot oly gyakor *büytöleſſel*, buzgo *imadſagok*, Iſten Igejenek bűſeges *halgataſaval*, es az *Sacramentumoknak vetelevel* es bő *könyhullataſokkal*, áhétatoſſan fuháßkodtanak hogy az Atya Iſten, az UR Ieſus Chriſtuſert vigye bé őket az ő Orßagaban.

Ha te ez valoſagot nem hi-

 ßed;

ßed; en bizonyoſſan mondom te neked, hogy az ördög à ki tegedet moſtan el-hitetet, Menyorßagnak, könyü meg nyeréſevel; maga adgya *jövendöben* elödben hogy leg-nehezebb munka ez è világon. Ennekokaert, ha *igaz bizodalomra* vagye Leiked idveſſege felöl, es batorſagos ſ-igyenes uton akarß az Eg-felé menni: Tégyßert mindgyart (az *eßes Szüzekkel* edgyüt) az *kegyes* életnek *olajara*, es öntsed bé azt magad viſeléſenek *Lampaſa*ban: hogy ezkeppen ßüntelen valo kéß ſegedben ki-mehеſs à *völegeny* eleibé, akar à *Halal*, ſ-akar penig az *Itélet* altal jöyjön el te hozzád: Mellyet hogy jobb modgyaval tselekedhеſſel. *Gyakorollyad naponként* imez következendö mód ßerint, tennen magadat.

Matth: 25. 1. &c.

Mikep-

Miképpen kell az eggyes Embernek minden reggelét kegyeſſen es Iſteneſſen kezdeni.

MIhelt *reggel* fel-ſerkenß, zárd bé azont erőſſen, *ßivednek aytajat*, hogy ſemmi *vilagi gondolatok* addig be ne ferkezheſſenek mig Iſten az a *elsö helyet* abban el nem foglallya. Igy ſemminemü gonoß gondolat es akarat avagy be-menni nem *mér*, ßivedben, avagy könnyebben *ki-rekeßtethettik*, es az Szivnek oßtán azon az egeß napon, az *Iſtenes* életnek es *kegyeſſeg*nek jo-ßagával inkabb illatozik. De hogy ha ßivedet (mikor almodbol elsöben fel-ſerkenß) Iſtened es az ö Igéje felöl-valo ßent elmelkedeſekkel bé nem töltöd, es miként az UR ſatoraban az *Lampaſok* minden reggel es Eſtve az *Iſten Igejének*

a, Primitiæ oris & cordis Deo offerendæ. Ambr: in Pſ: 119.

Exod: 27. 20. 21. Lev: 24, 2. Ps: 142, 2.

ßepen meg tört draga olajával meg nem uyjétod, es meg nem fűstőlőd az imatkozasnak *jo illatu fusténel*: az *Satan*nak leg ellő gondgya-is az leßen, hogy mētűl hamarebb vilagi elmelkelkedesekkel avagy testi kivansagokkal tőlthesse be ßivedet, hogy ezkeppē tellyesseggel alkalmatlanná tehesse az Isteni ßolgalatra, es az egeß napon semmivel egyebbel ne ßagoskodhassek, hanem tsak az *meg veßet* es *hazug* beßedeknek, s-à *hirtelenseg*ből eset karomkodo sok hűtőlkedeseknek rut *bűdössegevel*. Minekokaert minden napi munkadnak kezdeti legyen az *Isten Igeje* es az imadkozas. Es vidd fel Istenednek [a] *meg töredezet* Szivednek *Oltáran*, lelkednek [b] *sohaskodas*it, es *ajakidnak* [c] tulkait reggelli Aldozatul s-az napnak ellő sengeje-

a, 51.

b, Rom: 8.

c, Hos: 13, 2.

ül: es mihelt fel-serkenß, ottan igy ßolitsad meg maga ßentseges Igéjéből őtet:

Az Reggel fel-serkenő Embernek Istenevel valo *rövid Beßelgetést.*

Ps: 130, 6. & 6, 7, 1.

AZ en Lelkem figyelmeteshen várja az URAT, *hogy nem mint az Verrasto az Reggelt: Annakokaért oh* UR ISTEN *könyörüly en raytam, aldgy meg engem, es ortzadat vilagosits meg en raytam: tölts be kegyelmessegeddel ez Napnak kezdetin az en ßivemet; Ezkeppen en meg vidamulok, es örvendezek az en ęletemnek minden napjaiban.*

Reggeli Elmelkedesek.

Az után elmelkedgyél ezekrül.

I. HOgy az mely könnyen az Mindenhato ISTEN tegedet ez Reggel *ágyad*ban az terméßetnek álmából fel-serkente: oly könnyen fel-költheti a-

maz Utolſo Napon-is teſtedet az *Koporſo*ban az *halál*nak *álma*bol. Mely utolſo Napnak felverradáſakor *eljö az* CHRISTUS, *hogy meg ditsöiteſſek az ö Szentiben*, es az ő *ſok ezer Szentinek Teſtek eggyenként* (az ő ditsőſſeges teſtehez haſonlatoſok lévén) *ſenlenek ſ. ragyaknak* mint az *Nap*. Az Angyalok-is mindnyajan az ő ditsőſſegekben tűndőkőlnek az UR *Ieſus Chriſtus*nak. Teſte penig, *ditsöſſeggel* es *ſenyeſſeggel* őket mind felyűl haladgya: *Iſtenſege* męg annál-is inkab. Ha egy *Nap*nak fel-jőveſe az Reggelt igy *meg ſenyeſeti*: minemű *ſenyes* es *ditsöſſegeſſen ragyago* reggel leßen az, mellyen annyi ſok *ezerni ezer* Szenteknek az ſenyes *Nap*nál ſokkal inkab tűndőklő teſtek jelennek meg, es az UR *Chriſtus* ditső *Seregehez* adgyák magokat, ki akkor indul

Pſ: 99. 2. Theſſ: 1. 10. Iud: ℣ 14. Phil: 3, 21 Matth: 13. 43. & 17, 2 Luc: 9, 31.

dul ki *az igazſag*nak *ßekihez*, hogy meg itéllye az gonoß Angyalokat es az iſtentelen Embereket. Meg láſſad tehát, hogy ez Napnak hivſagos ditsőſſege es el-mulando haßna réßetlenné ne tegye lelkedet annak az Napnak őrők *boldogſag*aban es *ditsöſſeg*eben, mely tulaydőkeppen neveztetik *Igazak*nak *Feltamadaſa*nak. Az oktalan állatoknak-is vagyon ßemek ez *rend ßerint valo* Napnak Vilagának nézéſere: de te azon légy hogy Hitednek Szemeivel láthaſſad meg męg jo eleve ez Nagyſagos *Nap*nak Vilagoſſagat.

Act: 17, 31. 1. Cor: 6, 3. Iud: ℣ 19. Luc: 14, 14.

II. Hogy nem tudod mely kőzel jarult volt hozzád amaz *Sivo rivo Oroßlan modgyara benyelettetesünk utan leſeskedö Gonoß Lélek*, mikoron aluttál: kitűl magad erejéből magadat ſemmikeppen

1. Pet: 5, 8. Iob: 17.

keppen meg nem oltalmazhattad volna, ő bizony, tsak gondolni sem tudod, minemű nagy gonoßagot tselekedet volna raytad, ha az kegyelmes ISTEN mind te magadat s. mind penig à mid vagyon, *környul nem vötte volna* mindékor vigyázo gondviseleſevel, es az ő aldot Szent *Angyali* val tábort nem jártatot volna környűletted.

Iob: 1, 10. Pſ: 121, 4. & 34, 7. & 19, 11 Gen: 32, 1, 2. 2. Reg: 6. 16

III. Ha az *Kakas* ßot hallod, mindgyárt Szent *Peter* juſſon eßedben es *köveſſed* ötet az megtéresben. Ezen *Kakas* ßonak alkolmatoſſagaval emlekezzél meg az utolſo Napi *Trombita*nak, halálodbol fel-ſerkentő meg fuallásarul-is; s. Baly magadban es gondold meg, hogy ha *moſtan* az *Kakas* ßo hellyet, az à *Trombita* ßollana, mitsodas allapotban talalna? Legy ollyan azert minden Reggel, à minemű

Luc: 22. 61. 62.

Ier: 20, 14. Iob: 3, 1. Tit: 3, 5.

mű t akkor kivánál lenni: hogy valamikeppen *akkor oßtan* azt ne kelleſſek kivannod, hogy bár ſoha ne-is hallottad volna azt: ſőt még *ßületéſed napjat*-is, meg ne atkozzad uyja ßületetlenſegedert. Mikor az *Kakas* ßol, mindgyart meg hűl az reménſeg az *Lopo*ban, es ejeli intselkedeſit felben hagyni kénſzerettetik: Ezkeppen az *ördög* mihelt vesi eßeben, hogy az ahetatos Lelek vigyázásban vagyon reggeli ßent Elmelkedeſi altal, mindgyáráſt meg tsökönik az kéſirtesben, es az embert utan tovabbá nem intselkedik.

Gallo canente, ſuas Latro relinquit infidias, &c. Ambr: Hexam. l, 5. c. 14.

IV. Emlekezzel meg arrol-is hogy az Mindenhato ISTEN ágyad környűl vagyon, es jol lattya mind le-fektedet, s. mind fel-költödet: jol érti gondolatidat, es minden utaid tudtára vannak neki. Arrul ſe feletkez-

Pſ: 139, 2, 3.

zel, hogy egyßer ſ-mind egéß Etßaka környúlled vigyázo es tábort járo *Szent Angyali* is, jol rejá vigyaßtanak fel-ſerkeneſedre es fel-kőltődre. Valamiket tselekeßel azert, meg laſſad ugy tselekedgyed, mint illy nagy Iſtennek, es az ő Sz: Angyalinak meltoſagos *tekintetek* előt.

Gen: 31, 55. & 22, 12. Pſ: 91, 5, 11.

V. Mikor őltőzől az juſſon eßedben, hogy kezdetben az őltőzet, tsak az bűn otsmany gyűmőltsenek, az ßégyennek, el-fedezeſenek okaert adatek első Szűleinknek: Es hogy ugyan azon őltőzet, az meg őlettetet okralan allatoknak *excrementum*okbol, bőrőkből a vagy ßőrőkből kéßettetet: Annakokaert őltőzetednek akar *materia*jara akar penig *eredetire* tekints, de nem hogy az kevelykedeſre lehetne okod, hanem

inkab

inkab valamenyißer ruhádot látod avagy gondolod, mind annyißor meg kel magadat ßegyenlened ſ-alaznod, tudvan azt hogy akar mely tzifra legyē is az *öltözet*, az mindazaltal ſemmi nem egyeb, hanem tsak az ßegyennek tzikornyas fedele. Eßedben vegyed hát, hogy mikeppen teſti őltőzetedet à vegre ßerzetted, hogy ßemermedet el-fedezzed, es teſtedet à hideg ellen meg őrizzed: azon keppen arrul az *öltözet*edrűl-is gondot viſelly, mellyel *lelkedet*-is be fedezhesd; amaz *menyegzői ruha*rul tudnia-illik mely az *Chriſtus igazsaga*: hogy valamikeppen, mikor leg ſenyesb *öltözet*ben vagyunk fel-őltőztetven az *Emberek* előt, *mezételenül* ne találtaſſunk az ISTEN előt, hogy minden otsmanyſagunk meg ne teſſek. Hanem hogy in-

Matt: 22, 11. Rom: 13, 14. 1. Cor: 1. 30. Phil: 3, 9. Apoc: 19, 18 Eph: 4, 24.

Apoc: 16, 15.

kab az ő *Igazsagaval* (mint valami ßép fejer kőntőſſel) minen magunkat az veghetetlen ßegyen vallaſtul el-fedezhesſük: ſ-be paiſolhaſſuk lelkünket amaz őrők ſiras es *fog-tzikorgatas* hozo hideg vetel ellen. Ezzel eggyűt emlets meg azt-is mely aldot Nép volna ez mi Nemzetünk, ha minden *ſelyem* avagy egyeb tzifra ruha az meg ßenteltetet Leleknek volna fedele. De azt-is minden meg gondollya hogy à kit *Iſten* èſęle kűlső aldáſival bűvebben látogatot; tőbb *belső háladatoſſag*otis várnak attul. Ha penig kűlőmben leßen à dolog, az *Szamadas* ſokkal fanyarubban eſik az Utolſo Napon.

Matth: 22, 13.

VI. Viſgald meg azt-is', mikeppen uyjollyon meg raytad az Iſten *Kegyelme* minden reggel, mint egy *uyjabb uyjabb* ęletet

vęven ő tőlle minden nap: ki fel-hozza viſont rejád az Napot az ő ßűnetlen pallya futáſa után. Ne engedd tehat az Napnak *ditsőſſeges* világoſſagát hijában ragyagni, hanem inkab valamikor lehet előzd meg az ő *fel-kelęſet* hála-adaſsiddal; aldozzal ő Felſegenek az el-vőt jokert, es ágyad ßeginel terdre eſven, kőßőntsed őtet az *vérradas* kőzben valami ahetatos *Antelucanum*oddal, avagy reggeli *Soliloquium*odal; mellyben *büneid*nek alázatos meg vallása, ſok fęle fogyatkozáſid botsánattyának kéręſe, hála-adas az el-vőt jokert, es mind *magad*nak, *hozzad tartozoid*dal eggyűt ſ-mind penig az egeß *Kereßtyen Anyaßent-egyhaz*nak kegyelmes vedelmezéſe felől valo *Supplicatio*d foglaltaſſek.

Rövid Tanitas az Szent Bibliának eſtendönként valo könyü, haſznos es idveſſeges altal olvaſaſa felöl.

DE mivel, mikeppen hogy az *Imadkozaſnak Lelke az Hit*, azökeppen az Iſten Igejenek olvaſaſa, es à felöl valo elmelkedes *Szüleje* annak. Annakokaert minekelötte reggel könyörgenel, olvaſs egy Részetsket el az Iſten Könyveböl, es az utan valami keveſs ideig elmelkedgyel magadban es laſd meg minemü nagyſagos dolgok adattaſſanak abbol elödben:

Mint elöször, minemü jo tanatslás avagy intes vagyon abban az Részben az *jo tselekedetek* es az *ſzent élet* felöl.

Maſodszor, minemü *fenyegetések* irattattak meg ez illyen avagy amollyan bünök ellen:

es az Iſtennek az illyen avagy amollyan Emberekẽ eſet büntetéſenek avagy boſſu-alláſanak, mely rettenetes peldai legyenek abban meg irva.

Harmadszor, mitsoda aldáſokat igér az Iſten az *Turóknek*, az *Iambor életüveknek* az *könyörülleteſeknek*, az *Alamiſnalkodoknak*, az ő Szolgalattyaban *Ahétatoſkodoknak*, az *Szeretetüveknek*, az *Hivöknek*, az Iſtenben *Bizakodoknak*, es több èféle joſágos *tselekedetüveknek*.

Negyedszer, minemü kegyelmes ſabaditaſokat tselekedet az Iſten, es mint aldotta meg azokat kik ő neki igaz es áhétatos Szolgai voltak.

Ötödször, Mind ezeket te magadra ſabjad, ſ.ne-is olvaſs ſemmit az *Bibliabol* csak *Hiſtoria* kedvéert; hanem mint meg annyi ujjontában hozzad az

*Eg*ből küldőt leveleit Istenednek, ugy fogadgyad. *Mert valamik meg irattattanak az mi tanusagunkra irattattanak meg.*

Rom: 15, 4.

Hatodßor, Valamit annakokaert olvaſs, ßintén oly nagy *reverentia*val olvaſd, mint ha az Iſten maga állaná feletted, es ő Felſęge ßollaná mind azokat az igeket teneked; ő maga ſerkengetne azoknak az joknak tselekedetire, es az illyē avagy amollyan *bünök*nek el-távoßtatáſara: el-hitetven magaddal, hogy ha *ugyan azon vétek* (mellyet ott olvaſs) találtatik te bēned-is meg térés nelkül, te rejad-is haſonlo bűntetes kővetkezik: De ha *haſonlo kegyes es ßent ęlet*ben foglalod magadat, haſonlo aldaſival ald meg az Iſten tegedet-is.

Egy ßoval, valamit az *Biblia*ban olvaſs, ßabjad ez két kivalt-

valtkeppen valo dologra; ugymint, *Hit*ednek meg erőſſeteſere, es *meg teréſ*ednek neveleſere: mert mikeppen ez két rővid Ige *Suſtine* & *Abſtine*, *Szē vedgy* es *tartoßtaſd meg magadat*, az jo *Philoſophuſ*oknak *Epitome*ok vala; igy ezek (CREDE & RESIPISCE, *Hidgy* es *Tery-meg*, *ſummaja* az egeß Kereßtyenſegnek Egy *Réßetské*nek illyeten *ertelem*mel es annak magadra *ßabaſanak elmelkedéſevel* egyben kőttetet el-olvaſaſa, nagyubb lelki epűletedre ßolgal hogy nem mint ha futva *ötőt* olvaſnál-is el, ſemmit azokbol illyenkeppen magadra nem ßabván.

Epicteti dictum.

Ha ez mod ßerint minden nap három három *Réßt* el-olvaſs, eggyiket *Reggel*, maſikat *Délben*, harmadikat *Eſtve*; tehát az egeß Sz: Iraſnak minden *bé-vöt könyveit* (:) (négy Reßek hijan,

(:) Az O Teſtamentumbeli Sz: Iraſnak bévot könyveiben, az Soltárokat 60. Reſzekre

re tudván, 839, Részek vānak; mellyekkel egyben vetven az Uy Testamentumbeli Irasnak. 260. Reszeit, mind öszveseggel ezer kilētzven kilentz Reszek lesznek, Mellyeket ha harmanként harom száz hatvan ött fele osztunk (mivel eñyi szamu napok vannak egy esztēdöbē) tsak 4 Reszek maradnak fenn, mellyeket az elôdben irot

hijan, mellyeket más időben nagyubb űressęged léven, el olvashatz) *egy eßtendeig* minden dolgod haladekja nelkűl altal olvashatod. Az Reßeket penig rendel olvassad, hogy mind az *Historia*kat, s-mind penig az *Sz: Iras*nak tzellyát, inkab eßedben vehessed. Az [b] *Apocryph'* kőnyveket vagy olvasod vagy nem, ßabad vagy vélle, mellyek mivel emberi Lelek altal irattattanak, az holot az Szent Iráss-l eggyeznek el-hidgyed; ha hól penig nem, tsak fęlre hadgyad.

b, Hos viginti duos libros lege, cum Apocryphis verò nihil habeas negotii: has tantū studiose meditare Scripturas, quas in Ecclesia confidenter legimus. Multò prudentiores & religiosiores fuerunt te Apostoli & primi Episcopi veritatis duces, qui nobis eas tradiderunt. Tu igitur cum sis Filius Ecclesiæ, non trāsgrediaris illius terminos: Ac veteris Testamenti (ut dictum est) viginti duos meditare libros. Cyrill: Hier. Catechis:

De

De talam azt mondod, hogy sok foglalatossagid miat nem érkezhetel mind ezekre, dolgod haladékjával es károddal lenne ha minden Reggel egy egy Réßt olvasnál. &c. &c.

irot mod szerint bizonyos idöben el-olvashatz.

Oh *Ember Ember!* emlekezzel meg minemű rővid ez az te *ęleted*; es *mind azok az te foglalatossagid*, tsak ez *rövid ęletedre* tartoznak; Az *Idvesseg* penig es az *Kárhozat* őrőkké valok. Kely fel azert minden reggel *annyival elébb*: *rothadando Testedet* foßßad inkab egy kitsiny álmatul meg, hogy nem mint, mind *Lelkedet* ily idvesseges *eledelétől*, mind Istenedet az ő Szolgálattyátul. Szolgallyad azert az *Mindenhatot* illendőkeppen mîg *idöd* es *egesseged* vagyon hozzá.

Ezenkeppen el-olvasván minden reggel egy egy *Réßt*, es immár Kőnyőrőgni akarván, jusson eßedben hogy az *Isten*

ßent-

c, Exod: 20. 36. ßentſegnek *Iſtene* c melynek emléteſevel gyakorta is int minket: d *Legyetek ßentek, mert en-is Szent vagyok.* Es mikor *Nadabot* es *Abihut* meg emeßtette volna-is amaz mennyei hirtelen tűzzel e az *idegen tuzzel valo* aldozatert, (mint ma-is tselekeßenek azok, kik az *gonoßsagnak* es *hitvan kivăſagoknak* tűzével gerjedező Szivel imadkóznak) nem adá az UR egyeb okát ez ő rettenetes *Itiletinek*, hanem ezt: *A kik én hozzám közel jönek azokban ßentelketem én meg*; mint ha ezt mondaná: hogy ha, ugymond, en azok altal kik nekem Szolgaim, meg nem ßenteltetem, az az: nem ßolgálnak nekem az ßerint az ßentſeg ßerint mellyel tartoznának, meg ßentelem en ő *bennek* magamat, meg ßégyenitven őket igaz *Itiletemmel*, mellyet az ő gonoßſagok

d, Lev: 21. 44. & 19. 2 & 20, 7.

e, Lev: 10, 2

℣ 3.

ſagok érdemei. Minekokaert, nem ßenvedhet az Iſten ſemminemű ßánt-ßándekos tißtátalāſagot es undokſagot azokban kik ő nekik ßolgalnak: ugy annyira hogy męg tsak azt-is meg parantsolata az *Izrael* Népenek hogy mikor Ellenſegekkel *Tabor*ban ßallanak, *áſotskát* Deut: 23. *bordozzanak magokkal*, es *ſel-ſelé* 13, 14. *mentekben* azzal *vérmetskét áſvan ganajokat abban el-fedeznek. Mert az te Urad Iſtened ugymond, az te Taborodban jár, hogy meg ßabaditson tégedet: Legyen azert az te Taborod tißta: es ne laſſon ti közöttetek valami rutſagot hogy el ne fordullyō te tőlled.* Hogy męg az *Hadakozásnak* idejen az mezőben is ily nagy tißtaſagot kiván ő az embertűl; menyivel nagyubbat vár házunkban az békeſeg nek idejen mi tőllőnk: Azert mondgya *Zophar* az *Iob* könyve- Iob: 11, ben 13, 14.

ben: *Hogy ha az te ßivedet hozzá kéßéted ugymond, es kezeidet hozzá ki terjeßted, ha alnoksag vagyon Szivedben, meßße távoßtasd es ne hadgyad azt Haylékodban lakni.* Mert az mint *Esaias* mondgya: *Ha valami tißtatalansag léßen az mi kezeinkben (az az, oly bün melyböl meg ki nem tértünk) ámbár ki terjeßßük-is ö hozzá kezeinket, es bator gyakor imátkozásokat tegyünk, az* UR *mindazaltal el-reyti az ö ßinét mi töllunk, es könyörgesünket meg nem halgattya.*

Ezokaert, minekelőtte az Imadkozashoz fognál, meg lassad hogy az Isten ßomoruan lássa ßivedet bűneidert: es hogy *elméd* keßen legyen (az ő kegyelmessege veled léven) ęletednek meg jobbitasara. Es oßtan meg mosdván, es hivatalodhoz s-az ISTEN kepehez (mellyet viselß) illendő *öltözetedet*

tedet rejad véven, zarkozzal bé *Agyas házadban*, es ágyad előt avagy más alkalmatos helyen terdre esvén, emeld-fel *ßivedet kezeddel* es *ßemeiddel* eggűt nagy betsűlletessen, mint Isten tekinteti előt, ki jol láttya *lelkednek minden indulatit*: es vidd-fel ő Felsegenek tőredelmes Szivednek *Oltáran* az te Kőnyőrgesedet mint egy reggeli aldozatot az *Christus Iesus*nak kőzbẽjárása altal ezekkel avagy ezekhez hasonlo meg hullámodot beßédekkel.

Reggeli Imadsag.

OH Mindenhato ditsőßeges nagy ISTEN, ki tellyes vagy meg foghatatlan hatalomal es őrőkke valo felseggel; kit az *Eg es az Egeknek Egei be nem foghatnak*: tekints alá az Egből én rejam męltatlã Szolgadra (ßol- 1. Reg: 8, 27

gálodra) ki itt *kegyelmeſſegednek Szeki* előt artzal le-buraltam. De tekints en rejam edes Atyám, *egy-ſzülöt Fiadnak* (*kiben egyedül meg engeßteltettél*) *az Ieſus Chriſtusnak erdeme es közben járaſa altal* : Mert magamtul arra mélto nem vagyok, hogy tekinteted eleiben állyak, avagy ſzóllyak *tiſztatalan ajakimmal*, ilyen Sz: Istennel mint te vagy. Mivel te tudod hogy en *bünben ſogantattam* es ſzülettettem ; életemnek is minden Napjaiban álnokſagban éltem : el annyira hogy minden te Parantsolatidat altal hágtá, vetkes *indulatimmal*, tiſztátalan *gondolatimmal*, gonoß *beßedimmel* es álnok *tselekedetimmel, el-mulatsá* ſokat tiſztemben, mellyet egyebként ſzolgálatodra meg kivántal volna tűllem; es ellenben nem kevesſet tselekedven meg azok

Pſ: 132, 7, Hebr: 4, 16. Dan: 9, 18. Matth: 3, 17.

Iſ: 3. 5. Pſ: 51, 5.

Gen: 6, 5. Matt: 25, 19 & 12, 34. Pſ: 140, 1, 2. Dan: 9, 10, 11. Lev: 26, 14. &c.

kőzzül

kőzzül az bűnők kőzzül mellyeket nagy bűntetes alat meg tiltottál [IT *vallaſt kel tenned* titkos bűneidrül, mellyekkel *Lelked* iſmereti meg terheltetet; kőrnyűl állo dolgaival, napjával, helyével, modgyaval eggyűt, *ekeppen* : De kivaltkeppen oh edes Istenem, *nagy* ſivbeli ſomoruſaggal tések en valláſt *teneked*, &c.]

Ezekért az en undok bűneimert, állottam edes Istenem te elődben, méltonak itélven magamat minden *Aitkaidra*, es mind ez életnek minden-fele nyomoruſagira, ſ-mind penig ez bűnőkkel tellyes napok után kővetkezendő mindennemű győtrelmekre, ha tsak erdemem ſerint fogß en velem bánni. Sőt ſzerelmes Atyám, meg vallyom hogy *ſoha el nem fogyhato könyörülleteſſeged es irgal-* Thren: 3, 22.

massagod volt egyedűl az oka, hogy régen eddig ßegyēt nem vallottam es meg nem emeßtettem. *De te nállad* Uram *kegyelem es tellyes valtsag vagyon. Annakokaert az te könyörülletessegednek sokasagában, es az* Ur *Christus erdemében bizván*, esedezem mēnyei felseges ßined előt, hogy *ne ßály perben itiletben az te Szolgadal, es ne ßámlallyad ekédiglen valo sok büneimet*: mert ha azt miveled *egy test-is meg nem igazulhat te elötted*; sem penig eggyetlen egy elő Ember tekinteted előt meg nem alhat. Kőnyőrűly meg azert en raytam, es *sok büneimnek undoksagat*, amaz *Iesus Christus* oldalából ki áradot dragalatos vérnek ęrdemével, *mosd-el*. Es mivel ő az en tőrvēy tőrésemmel ęrdemlet rettenetes Atkot, el-viselte: Oh edes Atyam, ßabadits meg

Ps: 130, 3.
Ps: 5, 7. & 135.
Ps: 143, 2.
Ezech: 36. 25.
1. Ioh: 1. 9.
Gal: 2, 3.

enge-

engemet az en *büneimtűl*, es mind azoktul az te *Iteletidtűl*, mellyek en rejam kővetkezhetnének azokert: Vesd oly meßße azokat magad elől, à *mely tavul vagyon az Nap-kelet Nap-nyugattal*; hogy soha en ellenem fel ne támadhassanak, es se ez *ęletben* meg ne ßégyenethessenek, sem penig az kővetkezendőben őrők kárhozatra ne *sententiazhassanak*. Es kerlek edes URAM tegedet, hogy nem tsak el-mossad, *macula* nelkűl valo *Báranyodnak* vérevel az en bűneimet, hanem egyßer s-mind tißtogassad męg-is termeßeti romlotságomnak seprejétűl az en ßivemet: hogy érezhessem bűneim *erejenek* es *munkainák* meg ölдőkőltetesek *Sz: Lelked* altal en bennen; Es ekeppen *elmemnek* es *akaratomnak* nagyubb

Ps: 103, 12.
Col: 2, 12, 13,
Eph: 2, 5, 6.
Gal: 4, 24, 25.

 ßabad-

ßabadſagaval ßolgalhaſſak teneked *örökke valo Iſtenemnek ßentſeghen es igaſſagban* ez mai napon. Adgyad annakfelette kegyelmeſſegedet ennekẽ, hogy ugyan azon Szent Lelkednek igazgatáſa es velem léte altal, maradhaſſak meg *hüſeges* es *fegyhetetlen* ßolgálatodbã mind holtom napiglan, hogy mikor ez *halando ęlet* el-mulik, leheſſek réßes az *Halhatatlanſag*ban, es az őrők boldogſagban Mẽneyi ßent Orßagodban reßeſülheſſek. Ez időközben penig ßerelmes Atyam, ha az neked aldot tetßéſed es akaratod, hogy ęletem napjainak *keves ßamát* męg tovabb tőltsem, avagy penig immár el-végezzem *Tanits meg engemet hogy tudhaſſam az én napimnak Szamát, hogy ßivemet böltseſeghez ßabhaſſam*: Es mikeppen több több napokat adtz

Pſal: 90, 12.

ęletem-

ęletemhez; ékeppen adgy *meg térést* es *meg jobulaſt* is az en Napimhoz, hogy az minket *eßtendeim*ben nevekedem, nevekedheſſem *kegyelmed*ben es neped előt valo kedveſſegben-is. E végre add tellyeſſeget mind azoknak az te ajandekidnak bennem, valamellyek nelkül tudod hogy *ßukölködöm*; nevellyed azokat is mellyeket már adtál, hogy igy jobban jobban *el-kéßettetteſſem*, arra az *kegyes ęletre* es *betsülletes magam viſeléſere*, mely altal neved ditsőittetik, maſoknak jo pelda-ado léßek, es az en ßivem nagyubb vidamſággal legeltettethetik az jo lelki iſmeretnek békéſegevel, ſ-az *Szent Lelek Iſten*nek őrőmével inkab bé-telhetik. Es itt edes Atyam, ßükſeges adoſſagom ßerint, alázatos es ßivbeli hálat adok en teneked

Rom: 14, 17

rejam ki araßtot mindennemű jo aldomásidert: Nevezet ßerint, hogy ingyen valo ßabados ßerelmedből, *örök végezesed ßerint vilag fundálasa elöt*, el-válaßtottál engemet az idvessegre mely az *Iesus Christus*ban vagyon: hogy *képedre es hasonlatossagodra teremptettél*, es immár azt-is helyre kezted állatni bénem, à mit első Szűléimben elveßtettem volt: hogy Sz: Lelked altal hathatokeppen hittál, *Evangelium*odnak *prædicalásabā*, es az *Sacramentum*oknak veteleben idvezitő kegyelmednek ismeresere, es aldot akaratodhoz valo engedelmessegre: hogy meg valtottal engemet *egy ßulöt Fiad*nak vérevel az *Satan*nak kisirtetitűl es az *pokol*nak kinnyátul: hogy *ingyen kegyelemböl meg igazitottál* engemet, *Christus*omban valo *hit*em altal,

Eph: 1, 4. Matth: 25. 24.

Gen: 9, 6. Eph: 4, 24. Col: 3, 10.

holot

holot egyebként *terméßetemben Fia volnek az haragnak*: Hogy Sz: Lelked altal meg ßenteltél, es ily hoßßu időt engedtél ennekem az meg teresre, annak minden eßközeivel eggyűt. Hasonlatoskeppen hálakat adok neked edes Atyam, *ęletemert, egessegemért, joßágomért, legeltetésemért, ruhazatomért, békesegemért, ßerentses-voltomért* es az *bösegért*: es hogy ez etßaka engemet meg őriztél minden *lelki* es *testi* veßedelmektűl, s-ez Napnak kezdetire jo egessegben verraßtottál. Az mikeppen azért hogy immár fel-serkentetted *test*emet az *álom*bol: ezékeppen kérlek, hogy *Lelkem*et-is kőlts-fel *az bünök*ből, nevezetessen az testi bátorsagbol: es à mint, az Napnak Világossagat fenyesketteted testi ßemeim előt; ugy edes Atyam, ßive-

Eph: 5, 13.

 met is

met is *világoſits meg Igédnek es Lelkednek világával* : es adgyad hogy mint *az világoſſág Fiainak* egyike, járhaſſak ſent akaratodban engedelmeſſeggel te előtted ez mai nap : es *igyekezheſſem hitemet es tiſsta lelki iſmeretemet meg tartani elotted es minden emberek előt*, minden en gondolatimban, beſsidimben es tselekedetimben. Ekeppen ald meg URAM, minden igyekezetimet es *tselekedetimet*-is valamellyekhez ez mai nap kezdek, hogy azok-is ſolgallyanak *ditsőſſegedre*, egyebeknek javokra, es à magam Lelkenek es lelki iſmeretemnek vigaſztaláſara midőn azokrul *ſámot veſſeſs* tőllem. Oh edes Atyam, oltalmazd meg ez te *ſolgádat*, hogy ſemmi gonoſt ne tselekedgyék ez mai napon ; es ne engedgy az *ördögnek*, avagy az ő

Luc: 16, 8.
Phil: 2, 15.
Act: 24, 16.
Zach. 3, 2.

gonoſs

gonoſs Angyalinak, ſem penig az alnok ellenſegnek, hatalmat es erőſsakot tenni en raytam : Hanem inkab kegyelmes gondviſeleſednek aldot ſemei, vigyázzanak en erettem, *jomra es* nem *veſsedelmemre*. Parantsold meg aldot *Angyalidnak*, hogy *járjanak tábort* en kőrnyűllettē, oltalmazzanak engemet ki menetelemben es bé jövetelemben, mint meg igirted azoknak kik fęlik az te Nevedet. Mert *ſent kezeidben ajanlom en edes Atyam, lelkemet, teſtemet* tselekedetimet es mindenemet valamim vagyon, hogy igazgaſſad, őrizzed es oltalmazzad : el-hiven azt, hogy valakit te oltalmadnak ſárnyai alá veſsſs, el nem vés es ſemmi kárt nem vall. Es ha valamikor ez napon *gyarloſsagőbol* el feledlek-is te gedet ; de te URAM emlekezzél

Pſ: 3.
Neh: 13, 31.

meg kőnyőrűlletessegedből en rollam. Mind ezeket penig tselekedgyed nem tsak en velem, hanem minden Kereßtyen Emberekel Legy kegyelmes Anyaßent egyházadnak, es egeßßen az te válaßtot seregednek akar mely főld ßegeletiben ęllyenek. Őrizd meg őket, az *ördög*nek, ez *vilag*nak, es az *Antichristus*nak dűhőssegetűl es kegyetlensegetűl. Engedgy ßabados es őrvendetes folyást ez egeß világon az te *Evangelium*odnak azoknak meg teretésekre kik őrők El-valaßtásod ßerint az te Orßágodhoz tartoznak. Ald meg ez *Ecclesia*kat es *Orßágok*at mellyekben ęlűnk, hoßßu ideiglen valo békeseggel. Oltalmazzad kereßtyen *Fejedelmünket* (Királyunkat) minden ő ellensęgi ellen, adgy hoßßu időket ő neki, *jo egesseggel*, es minden

Ps: 15, 18 19.
Es: 39, 8.

jo ßerentsevel eggyűt, az mi raytunk valo Uralkodasra. Ald meg az tőbb kereßtyen Fejedelmeket-is, es nevezet ßerint az mi ßegeny Orßágunknak kereßtyen *Urait*, *Patronus*it, *Patrona*it, az egeß *Nemesseg*et, az *Püspököket*, *Esperesseket* az *Tanitokat*, es ennek az Polgári társasagnak *Igazgatoit*, *hogy tsendes es nyugalmas ęletet ęllyünk minden Isteni felelemel es tißtessegel.* Legy irgalmas es kegyelmes mind azokhoz kik tegedet felnek, es Nevedet segitfegűl hijak. Vigaßtald meg azokat az kik vagy *testekben* vagy *lelkekben* betegek s-vigaßtalas nelkűl ßűkölkődnek: es kivaltkeppen az kik az te bizonsag tételednek igassagaert az Evangeliumert, háborusagot es űldőzest ßenvednek: engedgy nekik kivánatos meg ßabadulast minden ő ha-

1. Tim: 2, 2.
Iac: 5, 15.

Hebr: 1, 13. 2. Cor: 1, 5. 2, Tim: 2, 9. 1. Cor: 10, 13

borusagokbol valamely uton leg-jobbnak latßik Isteni *böltsesegednek*, nagy *Nevednek* ditsőssegere, az Igassagnak killyebb terjedesere, es az őnnőn magok bátoritasoknak es vigaßtalasoknak nevekedésere. Sijes edes *Idvezitöm* el-jővetele-del, vegezd-el ezeket à bűnnel tellyes napokat. Adgyad ennekem az te kegyelmedet, mely

Matth: 25, 12.

altal amaz *öt eßes Szüzek*-ként kéßen lehessek az en *Lámpásomal*, es te elődben Lelkemnek edes *vö-legyényének* eleiben kimehessek, mikor hozzám el-jőß vagy *halálomkor*, vagy az utol-

Apoc: 22. 20.

so *Itéletkor*. *Iöy el* URAM *Iesus hamar*. Mindezeket es ezekhez hasonlo tőbb jo tétemenyidet is, valamellyeket ma es egéß ęletembē tudtz ennekem ßűksegesseknek lenni, alázatossan kérem es ohaytom te tőlled,

neked

neked tulaydonitvan minden ditsősseget, annak az *Imadsagnak* formajabā, melyre az *Christus* őnnőn maga tanitot meg engemet, hogy igy ßolitsalak meg tegedet:

Mi Atyánk ki vagy az &c.

Reggeli Kőnyőrgésre indito Elmelkedések.

1. HA à Kőnyőrges-kőzben à Satan azt sugallya teneked elmédben, hogy kőnyőrgesed igen hoßßu, annakokaert job vagy *felben hadnod* azt, avagy *meg röviditened*: gondold meg, hogy à *Könyörges* neked *Lelki aldozatod*, *melyben gyönyörködik az Isten*: s-ez az oka hogy ily gyűlőlseges az *ördögnek* es magad *testének*-is unadalma. Hayts meg tehát *Indulatidat* (vagy akarják vagy nem) ilyen ßentseges magad gyakorlasara:

Hebr: 13, 15. 16,

bizo-

bizodalmaſſon el-hivén azt, hogy annal kedveſſebb ISTEN előt az te Kőnyőrgeſed mentúl kelletlenb az à te teſtednek.

2. El ne feleytsed azt hogy az *Sz: Lélek* mint egy *jegyévül* veti az meg vettetteknek az kőnyőrges felől valo gondviſeletlenſeget: *Nem hijak ſegitſegül az Urat*: *Nem kialtanak az Iſtenhez*. Mikoron *Eliphaz Iob* felől azt itelné, hogy ő *az Iſteni ſelelmet ſemmivé tötte*, es hogy *az Iſten-is ki vetette ötet kedveböl*; feddi őtet, hogy *az erös Iſtennel valo beſſélleſtöl (Könyörgeſtul) meg fogta volna magát*: mely dolgot, *az elsönek* (az Iſteni felelem ſemmive tételének) mint egy bizonyos jegyenek állat, à *maſiknak* penig (az Iſtentúl valo meg vettetésnek) elégedédő okának. Gondold meg azt-is hogy más felől azt igeri ISTEN, hogy *valaki, ſegitſegul hija az ö nevét, meg tartatik*. Bizonyos dolog az hogy valaki jo lelki iſmeret alat maga tiſtinek nem tartya à Kőnyőrgéſt, ſemmi *Kegyelme* nints az Szent *Leleknek* abban. Mert à *Könyörgéſnek* as az *Sz: Leleknek* kegyelme mind egy: azert *à kegyelem* es à *Könyörges* eggyűt jarnak. De à ki *pœnitentia-tarto* ſivből Lélekből (reggel ſ-eſtve) Kőnyőrőghet az Iſtennek, bizony dolog az, hogy bir az valami kegyelemnek mértékevel è vilagon, à maſikon penig az ditsőſſegben-is *réſſesül*.

Pſ: 14. 4. Pſ: 53. 4. Iob. 15, 4. Rom: 10, 13. Zach: 12, 10.

3. Gondold meg hogy à mint az eledelnek nem kivánaſa, es az nehezen valo ſollás, két tő jegyei az beteges teſtnek: ezenkeppen az Kőnyőrgeſnek unadalmaſſaga minőn Iſtënel ſollaſ, es az hallasban valo reſeſſeg mikor ISTEN beſél *Igeje* al-

tal

tal teveled, két *bizonyos tzimeri* à meg betegedet Leleknek.

4. Iusson eßedben az *Elö-Anyaßent-egyhazban* levő Kereßtyeneknek *buz go áhetatossagok*: kik sok egéß etßakakat ßorgalmatos vigyazassal töltöttek à bűn botsánaert, es à *Christus* el-jövetelekor kéßen találtattathatásokert valo Kőnyőrgesekben. *David*-is nem elegedet meg *reggeli, dellyesti* es *estveli* Kőnyőrgesivel, hanem *Ey-fel-kor-is fel-költ az* ISTEN *tißteletire*. Ha Christus URUNK meg dorgálta az maga Tanitvanyit, mivel tsak egy oraig sem vigyazának ő velle à Kőnyőrgesben; minemű feddesre vagy te mełto, ki nagy sok időnek tartod, ha tsak egy fertaly oraig vagy is à Kőnyőrgesben foglalatos? Holot azert egynehany orákat eltöltes az Al-ortzásoknak, avagy

Ps: 55. 16, 17 & 119. 62.

egyeb

egyeb jatekoknak nézéseben; sőt nehanykor egeß Napokat s-Eyjeket magad-is el-mulatz, à *kártyázasban, kotzkazasban, tántzolasban* hogy tested kedvét tehessed; hogy nem ßegyenleß egy fertaly oratskát, kőnyőrgesben es egyeb Isteni ßolgalatbá valo el töltesre igen soknak vélni, tartani?

5. Vedd eßedben, hogy ha az *Papisták* az ő vak babonasagokban, idegen s-ezőkert *epület nelkül* a *valo* nyelven (mely tsak az *titkos* b *Babylonia* fiaihoz illik oly ßokßor altal s-meg altal berbitelik *Agyokban* minden reggel es estve, az *Ave Mariat*, *Pater-Nostert* es à sok bálvanyozo Imadsagokat: Mint fognak ezek az ő balvanyozo ahétatossagokkal az Itiletkor tegedet kárhoztatni ki az Christusnak igaz Imádojanak alito

a, 1. Cor: 14. 15, 16, 26. 32.
b Gen: 11. 7, 9
Apoc: 17, 5. Qui filo insertis numerat sua murmura baccis. Man: Alphon: l. 4.

maga-

magadat? Ha nagy igánnak tartod te ez Imadſagokat, à mellyek *menyiſegek*ben regen rövidebbek az Papaſoknál, de *minemüſegek*ben ſokkal haſznosbak mint à mellyek egyedül tsak Iſtennek ditsöſſegere es neked jovadra neznek; es az Sz: Iraſnak nyilvan valo ſollàſibol ugy ſedegettettek hogy immár ezek altal ſinten ugy beſelhetz Iſtennel az ö maga Igeje altal, mint ſinten à te *tulaydon nyelveden* mellyen ſülettettel; Atallyad magadban, hogy à Papiſtak az Teremptet allatok babonas imadaſaban, ahétatoſſabbaknak jelentik magokat, hogy nem mint te, *egy* Igaz *Iſtenednek* igazan valo ſolgalattyaban: ſ Ugyan-is az Könyörgeſnek az magán valo áhétatoſſagban inkab *egy igában kell vegezödni*, hogy nem mint

Ioh: 17, 3. Vox continuata non cõcisa & rupta: ut batta logia vitetur Perk: de unic rat: Conc: c. 10.

dara-

darabonként félben-félben ſzakadozni.

6. Utolſor, midön effele gödolatok jönek elmedben, mellyek avagy *el-ſognak* tegedet az Imadkozás közben *ide ſ-tova vonſsak* elmedet: Emlekezzel meg arrul, hogy ezek az *Madarak* mellyeket amaz *Gonoſs* küld. el hogy meg egyék à jo *Magot*, es à te lelki Aldozatodnak *hufat*; de igyekezzed *Abrahammal el-haytanod ezeket.* Mindazonaltal ha látod nemelykor, hogy indulatid igeñ tunyák, es elmed *alkalmatlan* à *Konyörgeſre* ſ az *ſzent ahétatoſſagra*: ne erötelj ſed *felettébb* akkor egy keveſſ magadat, hanem hunnyaſkodgyal meg ez te erötelenſegedet es teſtednek tunyaſagat erezvé, tudvan azonban azt, hogy az Iſten kedvelli tsak az *kéſs akaratot-is* (noha az *teſtnek nehezſeg*

Matth: 13. 41, 19.

Gen: 15, 1.

Marc: 26. 41.

meg

meg nyomaßtotta azt) igyekezzed az utan ez tunyasagod miat vallot károdat is *helyre allatni* duplás bußgosagoddal es ugyan *ekkor* ajanlyad Istenednek Lelkedet ezzel avagy ehez hasonlo más rövid Imadsaggal.

1.Cor:8,12.

Más rövid Reggeli Imadsag.

OH minden Irgalmassagnak es kegyelmessegnek *Istene* es *Attya*, en te ßegeny męltatlan *ßolgad* meg ismerem magamban hogy mikeppen *bünben ßülettettem*, azonkeppen *alnoksagban ęltem* es meg rötottam minden te hagyomanyidat, gödolatomban, ßollásomban es tselekedetemben; mindenekben magam akarattyanak kivansagit, es testemnek gonoß *indulatit* követven, nem-is akarvan az te Sz: *Igéddel* es *Lelkeddel* igazgattatni. Minekokaert igazán meg erdemlek minden ßegyēt es nyavalyat ez ęletben az következendőben penig őrők *Kárhozatot à Pokolnak tüzében*, hatsak az te Igassagod es az en erdemem ßerint bánol en velē. De kerlek tegedet oh en Mennyei Atyam, Fiadert az Iesus Christusert es az en miattam rayta eset keserű halálanak es veres kenßenyvedesenek (mellyet el-hittem en erettem tselekedet) erdemejert, engedd es bocsasd meg nekem minden en bűneimet s ments meg az ßegyentűl es boßßu-allástul mellyel en azokaert tartozom. Es botsásd Szent *Lelkedet* az en Szivemben, ki bizonyossá tegyen engem, hogy te en *Atyam* vagy, s-en-is te *Fiad* vagyok, es hogy meg valtozhatatlan keppen ßerentz engemet: Ugyan

ezen

ezen Szent Lelked altal vezerely engemet az te *igassagodban* s feßits meg en bennem inkab inkab è vilagi es testi *gerjedezéseket*, hogy bűneim inkab inkab *meg hallyanak* en bennem: es ßolgalhassak teneked *fegyhetetlen* igassagban es ßentsegben ez mai napon s-eletemnek minden napjaiban: hogy mikoron oßtán ez halando ęlet vegben mégyen, mennyei Orßagodnak őrők ditsőssegeben *Iesus Christus*omban valo irgalmassagod altal reßesűlhessek. Itt peniglen, oh URAM, hálakot adok en teneked ßivemnek melysegeből, minden te, lelkemmel es testemmel kőzlőt *áldomasidért*: *ßerelmedböl* lőt *el-valaßtásodért*, *Fiad* altal tőtt *meg valtásodért*, *Szent Lelked* altal valo *meg ßentelésedért*, es gyermeksegemtűl fogvan *ez mai* napig s-oraig, kegyel-

kegyelmes *gondviselesed* ßerint tselekedet meg tartasodert. Nevezet ßerint peniglen, hogy ez *Etzaka* engemet meg őriztel minden kártul es veßedelemtűl, es è mai Napnak *kezdetire* jo egessegben verraßtottal. Es immáron kérlek (ędes URAM) tegedet, őriz meg ez mai napon-is engem minden ártalmas gonoßsagtul, es valamely, tegedet meg bánto Nagy *bűnben* esestűl: Helyheztesd sęlelmedet Szemeim eleiben, es Sz: Lelked ugy igazgassa Szivemet, hogy valamit *gondolok*, *tselekeßem*, avagy *ßollok* ez mai napon, ßolgallyon nagy nevednek *ditsössegere*, masoknak *haßnokra*, es az en magam Lelkem ismeretnek *tsendessegere*. Es è vegre kegyelmes *igaz gatasod* es *vedelmezésed* alá ajanlom magamat es minden utaimat, mind

azokkal eggyût valamellyek en hozzám tartoznak; ahétatosſan eſedezven teneked hogy őriz meg mind azokkal egyetemben engemet minden gonoſſagtul, es ſármaſtaſd aldaſodat minden mi tiſteſſeges *munkainkra* es *igyekezetinkre*. Oltalmazzad egéſſen *Anyaſzentegyhazadat*, è vilagnak es az Antichriſtuſnak kegyetlenſegektûl: Őrizd meg kegyelmes *Kiralyunkat*, *Fejedelmünket* minden támadaſtul es partütéſtûl: adgy ő neki hoſſu es ſerentses orſzagláſt mi raytunk. Aldgy meg minden egyeb kereſztyen *Kiralyokat* ſ. *Fejedelmeket*-is, ruházdfel kegyelmeddel őket, es tarts meg minden gonoſz ellen. Áld meg *Tanitoinkat* es *Gond viſelöinket*-is, azzal az kegyelemmel es ajandekokkal, mellyeket *legſſuksegesbeknek* itelſz nekik az ő

hellyek

hellyek ſerint. Legy kegyelmes mind azokhoz à kik felnek tegedet, es reſzketnek itiletid előt: Vigaſztallyad az *betegeket* es az *vigaſztalas nelkül valokat*. *Uram Iſtenem*, tarts engemet-is ſünetlen keſzületben az *Hit* es *Meg terés* altal, utolſo *végemre*: hogy vagy élek vagy halok, talaltathaſſam te ſajátodnak, őrők ditsőſſegedre es en nekem-is végnelkül valo idveſſegemre az en Idvezitő *Ieſus Chriſtuſom* altal. Kinek aldot neveben mind ezeket à te kezeidből varom, es *ditsiretedet* ſ. *ditsőſſegedet* neked tulaydonitom, abban az Könyörgesben, mellyet *maga* ſent ajakival *megſzentelt*, mondvan:

Mi Atyánk ki vagy az &c.

Több boldog Elmélkedeſek az reggeli Imadſag felől.

SOha ne tartsad akar mely siető dolgodat-is oly nagynak, hogy eleg mentseg lehessen à Reggeli Imadsagnak el-mulatasara; hanem elmelkedgyel ezekrűl.

I. Mentűl nagyubb es sietőbb dolgod vagyon, annal sűksegesb Istenednek könyőrőgnőd, hogy arra az te nagy dolgodra, mind reja *segellyen*, s-mind penig azt kegyelmessen *meg aldgya*, tudvan azt hogy *semminemű dolognak ßerentses elő menete az ö aldomása nelkűl nemlehet.*

II. Hogy sokakan sinten akkor esik nagyubb veßedelem, mikor leg-kevessebbé felnek attul ugy jarhatz te-is.

Quem dies vidit veniēs superbum, Hunc dies vidit fugiēs jacēte. Sen.

III. Hogy sokak hazokbol reggel *ki* mennek dolgokra, es *visßsa* soha nem térnek. Sok ember jo egessegben kél reggel fel, ha tekented az etßaka halva talallya őket. Ezen dolog eshetik te raytad-is. Ha azert ki meneteled előt *testedrűl* annyira gondot viselß, hogy sem çtlen, itlan: sem penig mezitelen ki nem mégy: menyivel nagyubb gondot kel *lelkedrűl* viselned, es ki meneted előt *áhétatossan* könyőrőgnőd, hogy lelked se maradgyon *mezitelen* az sok *kisirtetek* közőt.

Neſcis quid Veſper ſerò vehat. Varro.

IV. Hogy az mely időt ember könyőrgesben tőlt, *soha* az kárára nem esik, hanem inkab *meg ßerentséjéti* es *boldogittya* az embernek mind munkájat s-mind penig utát.

V. Hogy mikor házadbol, *ez világra* ßellyel ki mégy, valamenyi helyre mégy, mind meg annyi veßedelmes es halálos *Santz*okban lépß: eggyűt tragar hamis *rágalmazo* emberekre ta-

lálß, maſut oly *törös* helyre, hogy még eleted-is veßelyben forogh-hat: ezek felet ſok à *Vadáß* mindenfelé utannad kik Lelkedet el nyelni igyekezik. Az mezö melyben járß gyönyörüſeges ugyan, de alattomban tellyes tüzes kigyokal. Meg ne probald azert hogy *mezitelen* mëny ennyi ſok *Szöveny* közben minekelötte nem könyörögnel az *Chriſtus*nak, hogy az ö Igaſſagaban *fel öltöztetteſſen*; ſe ily törös es eletedben jaro *tolvajos* utnak neki ne induly, mig Iſtenednek nem könyörgeß hogy *gondviſeléſevel* vezéreliyen tegedet: *mezit lab-is* ne járj illy kigyos mezöben, miglen *labaidat az békeſeg Evangeliumanak* Eph: 6, 15. *keßületivel meg ßaruzván* nem imadkozol, hogy *alattomban hitödnek ßemeivel* nezheſs mindëkoron amaz igaz *Ertz kigyora*; Num: 21.

hogy

hogy ekeppen ha *ßëtebbül* nem terß-is hazadban vißßa, mindazonaltal bizonyoſſan el-hihedd, hogy roßßabb állapotban haza nem mégy az mint aytodon ki mentél volt. Soha azert oly fietö dolgod ne leheſſen hogy házadbol imadkozatlan ki mery menni, hanem mond-el ezt, avagy más ehez haſonlo rövid imadſagot.

REGGELI RÖVID IMADSAG.

OH könyörülö kegyelmes Iſten, az UR Ieſus *Chriſtus*ert, kérlek tegedet, botsáſd meg minden *titkos* es *nyilvan valo* bünëimet, mellyekkel vagy gondolatimban, vagy bëßedimbë, vagy penig tselekedetemben meg bántottam te Szent Felſegedet; Szabadits meg engem mind azoktul az *buntetéſektül*,

valamellyeket erdemlenek azokert. Szenteld meg Lelkemet Szent *Lelkedel*, hogy ennekutánna *ßent* es *kegyes* çletet élhessek. Itt peniglen ditsirem oh URAM az te ßent Nevedet, hogy ez eyjel engem az mértekletes aluáſſal es nyugodalommal meg uyjitottál. Kerlek viſſontagtegedet, oltalmazz meg ez mai napon-is engem minden lelki es teſti veßedelmektűl. E vegre aldot vedelmezéſed es igazgatáſod alá ajanlom magamat es *minden tselekedetimet*: alázatoſſan kérven te ßent Felſegedet, hogy vagy *élek* vagy *halok* çlheſſek es halhaſſak az te ditsőſſegedre, es az en ßegeny Lelkemnek, kit nagy drága véren valtottál meg, idveſſegere. Ald meg annakokaert edes Atyam, *ki menetelemet* es *bé jövetelemet*: es engedgyed hogy valamit

mit en ez mai napon *gondolok*, *ßollok* es *kezemben* veßek, ßolgállyon nagy nevednek *ditsőſſegere*, egyebeknek haßnokra, es az en Lelkem iſmeretinek amaz nagy *ßám-adás*kor vigaßtalaſara. Add meg ezeket oh en mennyei Atyam, eggyetlen egy Fiadnak az UR *Ieſus Chriſtus*nak kedveért. Kinek aldot neveben, neked tulaydonitvan az *ditsőſſeget*, alázatoſſan várom az te kezedből mind ezeket, többſok jo *aldomás*idal egyetemben, valamellyek nelkűl tudod hogy mind *ma* ſ. mind penig egeß çletemben ßükölködöm, annak az Könyörgeſnek formajaban mellyet Idvezitőmtűl tanultá mondvan:

Mi Atyank ki vagy &c.

Kereszteyen Ember igazgato Elmelkedesek, mellyekből meg tanulhatni mint kellen Enoch-ként mindennap Istennel járni.

Gen: 5, 24.

MInekutanna az Napnak első reßeben magadat igy viselted, tarts ßamot hatra maradot reßeire is, s vigyázz mentúl ßorgalmatosban minden te *gödolatidra, ßollasidra* es *tselekedetidre*; mellyet meg-is tselekedhetel igen könnyen tsak fohaßkodgyal Istenedhez az *Szent Lelek*nek hozzád *jöveteleéit* es ez nehany *regulatskakat* tarts meg valoban.

Rom: 8, 26. Phil 2 3. Prov: 27, 22.

Első Gondolatidnak Regulai.

1. Legelső gondod is àlegyen hogy à bűnt *elsö mozgaßaban* foytsad meg. A *Babyloniai* gyermekeket még *kisdedek* addig tsapkod à kő-Siklahoz ide-

Eph: 4, 22. Matth: 5. 18, 19. Pſ: 137, 9.

jenkoran el tapodgyad az *Aſpis* tojáſat, hogy nagy hamar *Kigyó* ne kellyen belőlle. *Töveveny* legyen ne *lakos* à bűn ßivedben, hogy valamikeppen *annak meg ßokaſa lelked iſmeretit el ne lopjak*, es tovabba oly *ßemtelen alnok* emberre, ne légy, hogy ſe az *Istentul* ne *ſely* ſe penig az *Embert* ne *betsullyed*.

Iſ: 59, 5. 1. Sam: 14. 4.

2 Ne enged meg elmédnek hogy magaban valami oly dolognak képét forgaſſa előtte, mellyet avagy meg nem *tselekedhetnel*, avagy ha meg tselekedhetnel-is ſemmit vele *nem* haßnálnál; hanem inkab ez világ *hijaba valoſaga* felúl gondolkodgyal, hogy meg utalhaſſad azt; *à halal* felől, hogy varhaſſad őtet; az *Itélet* felől, hogy elkerúlheſſed; à *Pokol* felől hogy attul meg menekedheſſel; es az

Qui conſcientiæ curâ abjiciũt, nec homines reverentur, nec Deum.

Prov: 6, 14. Zach: 8, 27.

Eg felől hogy oda kivánkazhassal.

3. Ne vagy arra hogy minden dolgoknak tudasaval tőldhesd meg, elmédet: hanem inkab tanullyad azokat az kivánságokat-is meg vetni (ám akar mely tettetesek legyenek à termeßet előt) à mellyek midőn meg leßnek avagy meg botránkoztattyak vallásodat, avagy penig ßemellyedet tesik utálatossa. Valamely dologhoz minekelőtte hozzá fognál leg előßőris véget gondollyad meg.

4. Igyekezed naponként inkab inkab meg ismérni *nyavalyaßagodat, hibetetlenseged, magad ßcreteti* es ISTEN Törvenyének *akaratod ßerint valo meg ßegese* altal eßedben vegyed az ISTEN *irgalmaßagának ßukseges valtát*-is, az Christus Iesus kin ßenvedésenek érdeme altal, mellyet oly

nagy-

nagynak ismery, hogy ha magadat kerdene meg-is valaki *Mitsoda è földön à leg alább valo teremptet állat?* az te Lelked ismereti felelhesse ezt; *En* (ugymond) *én, az én nagy büneim miat.* Más felől ha ismet kerdettetnél: *Mit vélß te leg drágalatoßsabb dolognak è vilagon?* Szived ily válaßt tehessen: *A Chriſtus vérének egy tsöpje az én büneimnek el mosasara.* A mint hogy azert nagyra betsűllőd lelked idvesseget, kerlek ne ély semmi *ßantßandékos undok életben*, mert az igaz Hit es az *bün tetelben valo ßándék* semmi lőt okon egyben nem férhetnek.

5. Mutasd meg magadat *Iesus Chriſt*' *igaz* Szolgájának lenni, nem tsak kőz hivatalodban ugymint, à Prædicatio halgatásnak es az *Sacramentum*al valo eléßnek gyakorlásaban; ha-

nem magadban-is, minden *tudomásad ßerint valo buneidet* el kerülő, es ISTEN Parantsolatinak mindenikéhez engedelmes lelki ismeretednek meg ßerzéseben: mint *Iosias, ki meg tére az*
2. Reg: 23. 25. *Urhoz tellyes ßivböl es Lélekböl, es tellyes eröböl Mosesnek minden törvénye ßerint*: es mint *Zacharias* sőrsebet Aßßony, *kik feghetetlenül járának Istennek minden parantsolatiban* Luc: 1. 6. Es ha valamikor gyarlosagbol valamely nagy bűnben esel-is, benne ne fekűdgy, hanem hova hamarabb, igyekezzél abbol fel-kelni tettetesseg nelkűl valo *Pœnitentia*-tartás altal; à botsanatvételért kőnyőrőgven mind addig miglen lelked ismereti meg nem *tsendesedik*, bűn utállásod nem *nevekedik*, es meg jobbulasodnak bizőysaga meg nem erősődik.

6. Ne

6. Ne kivany *köz kedvesseget betsülletet* hizelkedes altal: Nints soha ennek jo ki meneteli. Es ámbar igaz ęrdeme ßerint nyerje is ezt meg valaki; de okossan ellyen velle, hogy valamikeppen nagyubb veßedelmet, męg hogy nem meg utalast is ne hozzon. Az *Status* oktsak le alázásokkal is meg elegednek azoknak à kiket *meg utálnak* meltatlansagokert: de az kikre irigykednek nagy voltakert *veßedelmekre* igyekeznek: Valoban okos Ember tehát az (à ki meg hányvan vetven az igiretet) sem nem *vagy* az köz betsűletre, sem penig *meg nem veti* azt. De egyebkent meg lássad hogy el kerűllyed az *telhetetlen elmét*, mert sokkal tőb *jayt* hoz fejedre, hogy nem mint à menyitűl felhetnél. ISTENNEK *több aldomási* kőzőt, kivalkeppen

Socrates forũ egressus, quàm multis ego (inquit) non egeo! Non est ergo pauper qui caret sed qui eget:

pen valo irgalmaſſaga az *Kereſt-viſeles*. Sokáldáſit kőzli Iſtẽ te veled, hogy à ſűkſeg miat (ő fia léven) *ketſegben ne eſsél*: Kereſztekkel-is látogat hogy valamikeppen jo ſerétses voltoddal *el ne hidgyed* magadat. Sokak kik nagy méltoſagra emeltettenek, *kiſſebbel* is megelegedtenek volna[a] ha nagy *veſſedelmeket* eſzekben vehették volna: Ennekokaert vagy inkab *Illendőſegre* hogy nem mint *Felsőſegre*. Es minden *te akaratodban* mindenkor az *Iſten akaratya* forogjon ſemeid előt, hogy valamikeppen *tselekedeted, veſſteſegedre* ne fordullyon. Boldog az Ember ki ez rővid életben leg iſmeretlenb è Világon, azonban penig ő mind Iſtenét ſ mind magat igazan iſmeri! Igy tehat valaminemű raytad lévő *Kereſt telhetetlenkedtet* tegedet,

a, Dimidiũ plus toto. Heſiod: Feriunt ſummos, Fulmina montes. Horat. Tangũt magnos triſtia fata Deos. Ovid. A athe biaſai Qui notus nimis omnibus, ignot' moritur ſibi. Senec.

det, meg emlekezzel arrul, hogy ſokkal kiſſebb az, hogy nem mint à minemű *bũneid érdẽlenének*. *Chriſtuſ*odat azert tartsad leg fűbb őrőmődnek, bűneidet penig leg nagyub banatodnak akarmely *ſűkſeget*-is, Iſten *Kegyelme* nelkűl valo ſűkőlködeshez képeſt: es minden *veſſteſeget*, ISTEN *kedvenek* veſſteſegehez képeſt tsak mind ſemminek tarts, ennekokaert az kűlſő dolgokban valo telhetetlenſeged-is, legg kiſſebb haboruja legyen az te elmednek. Valamenyiſer azert à Sátány telhetetlen indulatokat támaſt elmedben, mindenkor eſzedben juſſon *Szent Pal*nak im ez intéſe: *Semmit nem hoztunk è vilagra kétſeg nelkűl ſemmit ki ſem vihetünk ez vilagbol. Hogy ha penig eledelunk es ruházatunk vagyon azokkal meg elegedgyunk*: *az kik meg*

1. Tim: 6. 7. 8. 9. Inſaniæ damnãdi ſunt qui tã inultata tã anxiè congerunt, quũ ſit tam paucis opº. Vives.

akarnak,

akarnak gazdagulni esnek kisirtetbe es törben, es sok balgatag s-káros kivánságokban mellyek be meritik az embert veßedelemben. Minekokaert könyörögy à bőlts *Agurral*: *Kettöt kérek* (çdes URAM) *tölled, ne tarts meg töllem addig mig élek. Szegenyseget avagy Gazdagsagot ne adgy ennekem, taplaly engemet hozzad illendö eledellel. Hogy meg elégedvén meg ne tagadgyalak es azt ne mondgyã, kitsoda az Ur? Se pedig meg ßegenyedven ne lopjak, es gonoßal ne ellyek az én Istenemnek nevével.*

1. Tim: 6. 8, 9. Gen: 18, 10.

7. Többet *vilagi dologra* ne kőlts, hanem tsak à menyit hellyed es allapotod kivàn: azonban penig leg főbb gondod legyen az *mennyei dolgokra* ne à földiekre, esinkab ßomorkodgyal az ISTEN Nevenek *gyalazattyan* hogy nem mint à magadon eſet meltatlan *buſſußagon*: es ha

Col: 3, 1, 2. Phil: 3, 20. Ioſ: 7, 9. Pſ: 139, 21 &c.

tsak

tsak magatok kőzt valo boßßußag eſet raytad, el-ßenvedgyed azt mint kereßtyen ember, *bekeſeges türes* altal. Soha nem tehetnek az ártatlanon annyi boßßut, hogy győzedelmes ne lenne végtere ha bekével ßenvedi maga *Kereßtét*. De azőban jo hired neved meg ſertetik! ßenved azt-is bekeſegeſſen: mert à ki az utolſo napon Feltámadaſt ád *teſtednek*, ugyan azon *jo hirednek nevednek* is bizonyos időben fel magaſtaltataſt ád. Ha beketelenül ßaggatod es faggatod magadat à boßßußagon, ſokkal több ártalmat ßereß magad magadnak, hogy nem mint *haragoſod* à menyit tehetne. Nem-is őrültetheted őtet inkab mint hogy hallya mely igen meg haborottal ő miatta. De ha *Békeſeges türeſedet* meg mutatod è földön, az Iſtē-

is meg

Nobile vincendi genus eſt patiētia: Vincit. Qui Patitur, ſi vis vincere, diſce pati. Optima injuriæ ultio eſt oblivio, efficit enim ut animum curet, nec magis lædit quã ſi facta non eſſet.

is meg mutattya maga igazát menyből. Könyörögy ő erette; mert te magad ha jo vagy, ő-rúlnőd kell, mikor látod leg alább valo ellenségednek meg jobbulását. Ha penig ugyan meg marad *gonoszságában*, es álnokságá inkab inkab *nevekedik*, add à Könyörgésnek magadat, mind *Szemellyedet* s-mind penig *Igyedet* à Földnek Menynek *igaz ítélő birajara* bizván es ezt módván *Ieremiás*sal: *Oh seregeknek* URA *igaz Biro, ki az embereknek veséjeket es szíveket meg probálod, meg látom meg az te büntetésedet ő rayta mellyel meg bünteted ötet, mert teneked jelentettem meg az én ügyemet.* Azonban, *várjad (Dauiddal) az* URAT: *Legy jo remenségben, es ö meg vigaßtallya, ßivedet.*

Ier: 11, 20.

8. Mentűl inkab ditsirnek tegedet az Emberek valamely

nagyságos tselekedetedért, annal inkab meg alazzad tennen magadat gondolatidban. Ne-is vagy az Embereknek hasontalan ditsiretekre; à Boldog Szűz meg haborodék magaban midőn az Angyaltul igazan ditsirtetnek-is. A kik è földön emberi ditsiretben nem gyönyörködnek; ázok az Angyaloktul az Egben meg ditsirtetnek. Magad is penig nem sükség hogy magadat ditsirjed, ely jol tsak masok meg művelik azt eretted. Ne sorgalmatoskodgyal más ember tselekedetinek visgalasaban, hanem inkab vigyazzarra hogy senki semmi gonoß magad viseletlenséget ne tudgyon felőled. Ps: 68. 18.

9. Ne vély egy bűnt-is *kitsinnek*, mert à leg kissebbik-is Isten átkat erdemli meg: es à leg kissebbik-is el-kárhoztathatna te-

gedet ha az Isten Fia meg nem holt volna éretted. Siralad tehat inkab allapotodnak nyavalyasságat: es valamenyiszer alkalmatosság tolgál, *jaygas* az időnek *hivsagos voltan*, könyörögy ISTENNEK hogy jobbitsa meg azt, es tegedet ne engedgyen edgyikének lenni azoknak, à kik azt megferteztetik es *hitvanba* tészik.

Ezech:9,4 Psf:64,9.10. Marc:3,5.

10. Vegezetre Eletednek *rövidsegerül*, es *halálodnak bizonyos voltárul* ottan ottan meg emlekezzél es kivany inkab *jól*, hogy nem mint *sok ideig* élni. Mert à mikeppen az *Embernek* egy napi élete fellyeb betsúlendő à *Szarvasnak* avagy à *Hollonak* leg hosszab életénel: ekkeppen egy Istenessen, kegyessen töltöt nap, sokkal nagyobbat ér, az Ember hivsagban töltöt *egesz* életenel. Vesd egybe annakokaert minden

Heu fugiũt freno non remorante dies, Pf:90, 9, 19, 15. Non quàm diu sed quã bene. Fuit non vixit. Sen: Non refert quanta sit vitæ diuturnitas, sed qualis sit administratio. Vives.

den nap egyber az te napidnak számat ki tudván az el-multakat (mint à mellyek à tegnap eyjeli alom modgyára el-multak,) az jövendőket penig egybe vónván (holot *felét* azoknak aluvasban mulatod-el, felét ismet è *világ haborgattatásiban*, magad betegeskedesiben, es szerelmesidnek halalokon valo somorkodasidban,) es tsak az jelen levőt számlálvan magadénak; mellyet ugy töltsd-el, mint ha többet *többé* soha nem töltenél.

Tota vita dies ungent mitũ sit homines non exsatiati ijsdem toties redeuntib'. Non potest præsentem diem rectè vivere is, qui se non eam, quasi ultimam victurum esse cogitat. Matt:12,36. Prov:10,19.

Masodik Beszedidnek Regulai.

1. Emlekezzel meg arrul hogy mindenik *hivalkodo beszededrul* számot kel adnod: es hogy az *sok beszedben* fogyatkozás vagyon. Ennekokaert *mindẽ hivalkodo beszédet* el-távoztass, melyből ritkán jő ki valami *haszon*, meg

Dixisse sæpe pœnituit tacuisse nũquam.

Nescit vox missa reverti: Quàm periculosũ illud, Lingva quo vadis? Nescit pœnitenda loqui, qui proferenda pri' suo tradidit examini. Cass: l. 10. Ep: 4. Iac: 1. 19. Consultius enim tacere quàm ineptè loqui.

meg banás penig ßokßor, kivaltkeppen penig à *hirtelen felelettul* magadat meg oyjad, à mikor az nyelv az éß *elöt jár. Tied* az ßó mîg ßadbol kinem esik, az utan penig *máſé*. Oh nagy pironſag, mikor embernek maga nyelve álattatik elő bizonyſagra, tulaydon maga ortzajanak meg pirétaſara! Beßedid tehat *keveſſek* de *ertelmeſſèk* legyenek: eleve meggondollyad, ha az à mit mondando vagy, illendőe ki beßelléſre: ne állaſs egyebet ſemmit hanem tsak az mit *igazán* tudtz; egyebként job inkab *halgatnod*, hogy nem mint nem *jol* es helytelen ßollanod.

2. Nyelved ßiveddel, eggyůt jarjon *tißteſſegben* es *valoſagban*: utallyad az *tetteteſt maſokban* [d] *magadban* penig ugyan pőkjed, egyebkeppen az Iſten pők meg *tegedet*: *mert gyülöli ö az Hazugot*, es

d, 1. Pet: 2. 1. Pſ: 3. 1.

es annak Attyát-is az ördögöt. Es ha egyßer *benne érhetnek teged*, *igaz* beßédeded ſem hißik az után; de ha igaz mondo léßeß, ſokkal nagyub hitelt adnak egyebek tenéked egy ßavadnak, hogy nem mint az hazugok *eskuveſekek*. Nagy birodalmat fogot az *Satany* azokban ő magának à kik felettéb az hazugſagra ßoktatták ajakokat, hogy ekkeppen ßeretnek hazudni, noha ſemmi haßnok abban nintsen, es ſenki-is arra őket nem kénßeriti. Soha *haragod* továb ne tartson mihelt látod hogy annak *oka* elmult: Kűlőmbſeget is terts mindenkor à kőzőt, à ki *erötelẽſegböl* [f] (avagy *akarattya* ellen) vét ellened, es à ki [g] *gonoßſagbul ßant. ßandék ßerint* bánt meg teged: eggyiknek hellye *kegyelmeſſeg*, ßánakozás, à maſiknak pedig *igaſſag*.

Si mendacem te norint, nemo tibi credet, etiamſi affirmes veriſsima. Ariſt:

Odi tanquã amatura.

f. Prov: 6, 30 Act: 3, 17. 1. Tim: 1, 13. g. Pſ: 59, 5. & 10, 1. 7.

3. Tarts tiſztán *ſzajadat* minden utalatos *beſzedektül*, mint ſzinten *eledeledel* à *méregtül*, es beſzelgeteſed legyen ſzent *kedves* azoknak à kik halgattyák azt, hogy az altal jobbulhaſſanak: es à ſzollasban mindenkoron ſzorgalmatoſſab légy midőn à *vallaſrul* beſzelleſz, hogy nem mint mikor tsak valami *vilagi dolgokrul* inditaſz tractát.

Eph: 4.29. Pſ: 1, 2. Prov: 31, 36. Pii eſt alios reddere pios.

Ha *véſzed-eſzedben* hogy *vétettél* meg ne *átalkodgyal vétſegedbē*: őrvendezz az igazſag fel találáſanak, es *magaſztallyad* azt. Harom dolgokban azert kivaltkeppen, igyekezzél: *jól érts, jól ſzoly, jól tselekedgyél.*

Es ha mikor az ISTEN *fiaival* egyben találkozol bizonyos legy benne, hogy valami haſznod kővetkezik neked onnan: tanuly tőllők, *minden jót* valamenyit *lehet*, es magad-is minden-

den jót valamēyit *tudtz* kőzőly ő vellek. Mentűl tőbb *jora* tanitaſz te *máſokat*, annál tőbbet ſzolgáltat *neked* ISTEN. Mert à mint hogy az *embéri ajandék* à ſok ki adaſſal *el-fogy* es *el-véſz*: igy az *Iſteni adomany* az ſok ki adaſſal *nevekedik* es *ſokaſodik*; mint az *özvegy* olajos korſoja, melybő mētűl tőbbet őntenek vala ki más *edényekben*, annal inkab teldegelik vala magaban.

Marc: 4, 24. 25.

2 Reg: 4. 2.

4. Ne hidd azt mind el es neis mond mind meg à mit *hallaſz*: mert ha azt miveled, nem ſok ideig őrűlſz baratidnak, *haboruſagid*-is ſoha meg nem ſzűnnek. Minekokaert az vádlasbā, elsőben *bizonyos légy* az dolognak valoſaga felől ſ-az után tegy itiletet. Ez à mikeppen hogy nagyra betsűllőd ſ-oltalmazod az *tiſztesſeges* ſzivnek jo hirét nevét, ſoha az *gyülölſegben*

Eccl: 3, 7.

Luc: 2, 19.

valo gonoßſag, ki ne mondaſſa veled azt, melynek regtůl fogva valo el-titkoláſara az *baratſag*nak ßereteti annakelőtte kőtelezet tegedet. De hogy è fęle jővendő ßo-ßatyarſagnak fertelmetůl magad meg ohaſd, tarts ßámot è két dologra: Előßőr Noha nagy *iſméretſeged* vagyon; mindazaltal ne fogadgy egyebet baratodnak hanem tsak à ki *igazán feli az Iſtent*: ollyat tudnia illik à kitůl ſoha nem leßen ßůkſeg effęle dologban felned: mert noha *nemely approlekokbã* el-kell eſned, mindazaltal à kereßtyeni *ßeretet*, az baratſagnak *leg-ſubb fundamentuma*, ſoha el nem eſik, meg nem ßůnik, es az *Iſteni félelem* ſemmi akarat ßerint valo dologra nem ereßti őtet te ellened.

Arcaunm tibi creditũ fidelius cuſtodi quàm depoſitam pecuniam.

Vera amicitia, tantummodo eſt inter bonos. Mali nec inter ſe amici ſunt nec cum bonis.

Máſodßor, ne tselekedgyél

ſemmi oly dolgot *köz-baratod* előt, melynek el-nem titkolaſa neked *jovadra* nem ßolgálna, avagy penig bizonyos okra néz ve felned kellene miatta, ha az à te kőz barátod ellenſeged volna avagy azza lenne. Ha miben meg vetkeztél kővеſſed Iſtenedet erette, es tarts magadban inkab tanatsodat hogy nem mint akar mi *baratoddal* kőzőllyed azt. Mert el-hidgyed bizonyoſſan, valamely baratſag az igaz vallaſon kivůl valo más egyéb okon fundaltatot; ha az az *ok-meg ßunik, el-kél* à baratſag is: Annal inkab, hogy mikeppen *az Iſten Igaſſagot, Bekeſſeget* es *Baratſagot* tart fen az emberek kőzőt, hogy egymáſſal jol tévő ęletet ęlheſsůnk: ezenkeppen az *ördög* napon ként *Hamißagot, Egyenetlenſeget, es Ellenkezéſt* hinteget, hogy ha

Civilem amicum ſie habens, ut putes poſſe inimicum fieri.

Quod taceri vis, prior ipſe taceas.

Bellũ non enim hominum, ſed (quod verbum ſonat) belluarum, & vitiis non hominibus gerendum.

lehetseges, még à leg-szerelmesb baratsagos emberekkelis el-nyeleſſe egymaſt.

Irridere pium nefas, impium immane; hominem inhumanum.

5. Ne indits à más nyavalyajarul trefát, emlekezzel meg à magadérul. Iſonyodgyal kerlek a maz undok *termezetnek* tayték turo *elmejetul*, mely ha valami motskos trefaval terehben esik, csak nem eped meg (mint à szülő Aſſonyi-állat) valamig nem szüli elmejenek fayzását, ugy annyira hogy inkab el-veſzti még *leg-jobb barattyat*-is hogy nem mint *hitvan trefajat* ne fittyentené-ki. De ha ugyan termeſeted szerint gyönyörködől à *treſalasban*, viſellyed ez *három* dolgokat elötted.

Nemo videtur ſibi tam vilis ut irrideri mereatur.

Elöször, trefalasod à *Vallas* ellen ne essek.

Phil: 4, 4. Masodszor, à *Szeretetet*-is meg ne sertse.

Harmadszor ne legyen az *tisztaſag*

taſag ellen-is: ha ezeket meg tartod valamint akarod *trefalodgyal*, es legy *vig* bár, *egyedül* az Urban.

6. Ne örüly *Ellenſegednek* ese tin, mert magad sem tudod holtod napig mire jutz, hanem inkab örüly à *hitvan embernek meg jobulaſan* hogy nem mint *büntetéſen*. Ne gyülöld az embert, mert ne talam à *Chriſtus* szereti ötet: es nem vesi jo neven hogy te azt *gyülölöd à kit ö szeret*. Az *Chriſtus* szeretet tegedet midön *ö ellenſege* volnal: minekokaert vérenek érdeme altal meg kivannya tölled, hogy ö erette szeresſed *ellenſegedet*. Meg ne vesd kereset (Keresztyen levén) ha szereted ötet. Ö tsak botsanatot kiván botsanatert Tsak *száz penznek* el engedeſet, *tiz ezer talentumnak* el engedéſeért: martzona meg engedeſe

Prov: 24. 17 Valēt: Imp: Cū ſuppli cio mortis aliquis affi ciēd' eſſet, ajebat ſe malle ad vitā revocare. Crudelis animi eſt alienis malis gaudere & nō miſereri cōmunem naturam. Rom: 5, 8, 10. Eph: 2, 4.

Matth: 18. 24, 25, 26.

embernek, Mindenhato Istennek véghetetlẽ engedelméért! Azért ám bator mẽltatlannak itellyed te, Ellenségedet à botsanatra: de az Christusnak engedni nem mẽltatlan dolog.

Ps: 1.19. Nec mendacii utilitas est diuturna. nec veritatis damnum diu nocet.

7 Mikoron Isten tiſteſſege s. Fele-baratodnak haßna kiványa, mond meg az igazat, es ne fely Embernek ortzajatul. Az Fejedelemnek komor tekintéti, nehanykor Isten jo akarattyavá valtozhatik. Se ne hizelkedgyel hiteleſſegedben valo meg maradaſodert; ſe penig igaſſag allataſſal ideje ſ modgya felet, kedvetlenſeget mindenkoron magadra ne hozz.

8. Mindenkoron igaz barátodnak tartsad azt, à ki titkon fogyatkozaſidat nyilvanſaggal ßemedben beßelli. A ki penig botrankozaſodat láttya ſ-meg nem mondgya, avagy hizelkedik neked jo-akaratert, avagy fẽl hogy ne fogion tetßeni neked. Nyavalyas allapottya vagyon annak, à kit midõn à ßükſeg kivanná, nintsen ki meg intsen? A feddes, akar mẽltan ſ-akar mẽltatlan legyen, akar à jo-akaroknak ſ akar penig az ellẽſegnek ßajabol ßármazzék; ſoha az okos Embernek kárara nem eſik. Mert ha mẽlto, jobbuláſra ſerkenget; ha mẽltatlan, arra oktat mit kelleſſek elkerülnöd. Es igy mindenkeppen az okos embert vagy jobbá, vagy okosba tẽßi. Ha penig à feddeſt nem ßenvedheted, ſemmi feddẽdõ dolgot ne tselekedgyel.

Reprehenſio ſemper vel meliores vel cautiores nos reddit.

Si reprehẽdi fers ægre, reprehendenda ne feceris.

9. Valamit az *Iſten* felõl ßollaß, felelemmel es nagy tiſtelettel ßollyad, ßinten mint ha Iſten *tekinteti* elõt volnal es fülle hallatara ßollanal. Mert hol

Lev: 19 22. Deut: 28 38 Rom: 9. 5. Eccl: 5. 15. Pſ: 19. 22. Qui facile inferiis jurat,

lot męltok mi az ISTEN Nevenek fel-vetelere nem vagyunk, annal inkab nem kell hijaban azt *ajakunkra* fel vennűnk. A ki penig ßokasa ßerint, *hijaban valo dologban, hirtelensegben*, avagy *hamis esküvesben* ęl aval, jegye hogy az ollyatén Lelek nem feli *igázan* az Istent. Kőnyőrőgy tehat Daviddal midőn valami hallásra męlto dolgot akarß beßélni: *örizd meg* URAM *az én ßajamat, oltalmazd meg az en ajakimnak aytajat.*

Ps: 141, 3.

10. Utolßor à *ditsiret-tételben* a ßemes legy; à *kößöntésben* b emberseges; az c *intésben* atyafisagos; az d *meg hotsatasban* irgalmas; az e *igiresben* hű; es az f jo *ßolgalatnak meg fizetéseben* kegyes: nem tevén az *joßagos tselekedet*nek jutalmat, *jo akarat* adomanyavá.

a, 1, Pet: 5, 12.
b, Rö: 12, 10.
c, 1, Theß: 5, 26.
d, 1, Theß: 3, 1.
Lev: 19, 17.
e, Ps: 15, 4.
Ezech: 12, 15.
f, Deut: 15. 13, 14.

Harmadik Tselekedetidnek Regulai.

1. *Gonoßt ne tselekedgyél*, noha meg lehetne: mert ISTEN tsak à *leg-kisseb* bűnt-is (mely meg ßánas banas nelkűl vagyon) bűntetetlen nem hadgya. Valamely jot penig meg tseleked hetel, meg tselekedd. De semmit *hivatalod* kivűl ne tselekedgyel, es męg *hivatalodban*-is addig valamig az *Isten Igejeböl tanátsot nem kérdeß*, ha előtted allo dolgodnak tselekedete *ßabadosé* avagy nem, es kőnyőrőgy igyekezetednek aldomásaert; s-igy oßtan miveld meg azt ISTEN neveben vigg elmevel, előmentét annak Istenre bizván; kinek hatalmaban vagyon minden ő ditsőssegere nező munkanak, *kegyelmevel* valo meg aldasa.

Ps: 119, 101.
1 Cor: 7, 2.
1. Sam: 30, 8.

2. Midőn valan i *gonoß* dolog

nak tselekedetire *kisirtetel*, eßedben jusson az hogy valahol à *Satannak* dolga vagyon maga-is ott vagyon. Ne tegye ha ISTEN fia vagy magádat ily *karhozatos munkásnak* közösseve: ißonyodgyal à *munkátul*, ha annak *soßerzö okatul* ißonyodol. Kérjed ez két kerdesekre Lelked ismeretit: *Akarnamé ha más én velem ezt mivelné? Mit felellyek az Christusnak ßám-adasomnak idejen hogy ha lelkem ismereti ellen ez hitetlenseget meg tselekeßem es vetkezem az én Istenem ellen?* Es meg emlekezzel *Iosephel*, hogy noha *senki* nem láttya à mit mivelß, de az Isten lát *mindeneket*. El fuss hát (*Iosephel*) minden bűn felől, mind à mellyek *titkosok*, s mind à mellyek nyilván valok az *emberek* előt. Mert az igaz Isten ha hirtelen meg nem térß titkos bűneidet, (mint *Davidd*al tselekedék)

1. Cor: 7, 3 Imminet semper occasioni suæ diabolus.

Greg: Matth: 7, 12,

Luc: 16, 2.

2. Cor: 7, 2. & 5, 10.

2, Sam: 17. 12.

kedék) *nap senyre hozza az egeß Izrael ßeme láttára.* Szinten ugy fely azert az *titkos* bűnert, mint az nyilván valo ßegyen vallastul. Es ugy el-tavoßtass *közönsegessen minden bünöket*, mint ßinten valamely egy *kivaltképpen valót*, avagy az leg-gyönyörűseges es terméßetednek veßtesegehez leg illendőbb vetket, mellyet magad sem jovallaß magadnak: Mert à ravaß *ördög*, ßinten oly *erössen* meg tartoßtathattya Embernek *Lelkét egy bün altal*, mint *sok* altal, sőt erősben az altal mely *gyönyörüsegedre* vagyon teneked, hogy nem mint mind azok altal-is à mellyektűl *ißonyodol*. Es à mikeppē kivannod kēll à *bunnek* el-kerűleset, azonkeppen annak *alkalmatossaganak* el-távoßtatásaban-is ßorgalmatos légy.

Luc: 8, 17. & 12, 2.

Prov: 5, 8. & 6, 7. Omnis peccādi occasio vitanda est, nam qui amat periculum, peribit in illo.

3. Az mely jo tselekedetnek

vegben vitelét *tiſsted ſ-hivatalod* tartya ámbar *ſemmi* avagy igen *gyenge mododat* aranzd-is abban, mindazaltal ſemmit ISTENNEK Gondviſeleſeben ne ketelkedgyél. Es ha mikor oſtán modleſs à dologban, bizonyos légy hogy immar *ſsabadoſon* meg mivelhedd, de meg, laſd hogy az jo modban avagy az eſsközökben, többet Iſtenednel ne bizzal. A munka, à rend ſerint valo eſsköze Iſtennek, à ſsabados hivatalban, mely altal fiait kúlſő elő menetellel meg aldgya. Ennekokaert könyörögy hogy ő Felſege à *maga eſsközet aldomáſsaval* látogaſſa. E *földi* dolgokban, *mennyei* elmével forgolodgyál: igyekezzél jo ſandekodat vegbe vinni, es az foganatoſſagot egéſsſsen bizzad az Mindenhato Iſtennek, *eleve rendelő böltſeſegere*. A mely eſsközöket Iſtē

Iud: 7, 27.

meg

meg aikozot, ſoha azok altal ſemmiben *ne igyekezzél*. *Lelked veſsteſegével* ne kereſs *haſsnot* magadnak. Mindenekben tehat, *tſelekedetidben* es az *eſsközökben*, igyekezzel Sz: Palial *mindenkor botrā kozás nelkul valo lelki iſmeretet tartani mind Iſten ſ-mind Ember elöt*. *Lelked iſmeretire ſsámot tarts*, *mert amaz EGY ez*, *Mely téged el-veſsthet*, *es ha jo*, *idvezithet*.

Matt: 16, 26, Hic murus aheneus eſto, Nil cõſcire ſibi nullâ pallescere culpâ. Hor: Act: 24, 16. Luc: 10, 42. Unum eſt neceſſariũ.

4. Szereſs minden *jót Iſtenért*: de az *Iſtent magáért*. Mig az Iſten jo akarod neked, nem ſúkſeg felned, ki legyen *Ellenſeged*: mert ő, vagy *jo-akaroddá* téſi *Ellenſegedet*, avagy meg zabolázza őtet hogy ne árthaſſon neked. Senki nem nyomattatot ellenſege miat-el, hanem à kin elſőben à bún *vött birtokot* ſ az *Iſten* magában hadta. A ki azért Ellenſegetúl valo *felelme* ellen batorſagban akar maradni, es

Pſ: 118, 6, 7. Rom: 8, 31. Prov: 16, 7. Gen: 31, 4. &c. Exod: 32. 25 Num: 14. &c. 43. &c.

Iſtene

Istenének kedveben kiván lenni: váltsa meg az, bolondul *töltöt idejet*, igaz *pœnitentia-tartasaval*, az *jelen valora* vigyazzon kereßtyeni *ßorgalmatossaggal*, es az *jövendorül*-is visellyen gondot, maga meg tartoßtatasaval.

Ps: 27, 11. 12. 13.

5. Kinek kinek *ęrdeme ßerint* betsůlletit meg adgyad, es az embert inkab meg betsůllyed *josagaért* hogy nem mint *nagysagaért*. A ki veled *jól-töt*, annak, Istentůl vőtt erteked ßerint, *haladatossaggal* igyekezzel lenni. Vallast tégy à felől ßeretettel az *Emberek* előt, es érette ßivből kőnyőrőgy *Istennek*. *Minden aldomást*, az ISTEN őrőkké valo ßeretetinek *Zálagának*, es *kegyes ęletre* őßtőnőző *jegynek* aléts.

6. Semmi *külsö*, sem penig akar mi *belsö* jovaiddal el-ne hidd magadat. A *külsövel* ne, mert noha *kesöre* tőttel ßert reja,

ja mindazaltal tsak *hamar* el mulik tőlled, melly okért nem is illik veßtesegen sokat bankodnod. *A belsökkel* sem kell kevelykedned, mert à mint ISTEN adta azokat, ßinten ugy el-is veßi, hogy ha az *Ado Istenrül* el feletkezven nem jól ęlß az ajádekokkal, ha tudnia-illik fel fuvalkodol ßivedben, *méltosagodnak* kevelysegevel, es meg utálß *egyebeket*, kiknek kedvekert aldot volt meg, tegedet az ISTEN. De ugyan lasd meg ha vagyoné valami ily joßag benned, mely *magad alitásara* indithatna? bizony húß vetkek vadnak az enyet benned, mellyek igazabban semmire kellettté tehetnenek teged magad saját ßemeid előt is. Legy ollyan *Isten elöt*-is, ki *ßivedet* altal láttya, minemůnek az *Emberek-nek ßemek* előt *láttatol* kik *ortzilatodat*

Turectè vives, curas esse quod audes Hor: Ep ad Quint:

Nil juvat bonum nomen reclamante conscientiâ.

todat nezik. Ne elégedgyel meg tsak à kůlső *hir nével*, midőn *Lelked ismereti belöl* ęrdemedet nem dictally a reja. Az *meg ęrdemlet jo hir nev*-is penig az egy Kegyessegbůl ßármazotton kivůl igen kitsint ęr es keves ideig tart. Az egeß Szent Irasban sohol nem olvassuk az *Képmutatoknak* meg teréseket: nem-is tsuda, mert holot az *bün tétel* után, egyedůl tsak az *meg téres* gyogyittya embert meg *minden büneinek* fekellyiből; mitsoda modgya eßkőze lehet annak az *meg uyjulasbã* à ki męg magat az *meg térest*-is bűnné valtoztatta? Iay tehat jay az ollyatén Leleknek à ki nem Kegyes, s-męg-is kegyesnek, meg tertnek tetteti őnnőn magát.

7. Tarts ßámot az tsegéres vetkűeknek *rettenetes ki menetelekre*, hogy istentelen tselekedetektűl

tektűl el-ißonyod hassál: Vedd eßedben az *kegyes Isten felöknek*nek is *életeket*, hogy legyen mit kővetned, boldog *ki meneteleket*-is meg gödollyad, hogy legyen mivel magad vigaßtalnod. *Engedgy* az jobbaknak, *vigyaz* az bőltsekre, *tarsalkodgyál* az tißtessegesekkel, es *ßeressed* az igaz vallásu Kereßtyeneket. Es mivel az embernek meg veßet termißeti igen haylando az *képmutatasra*, meg lassad hogy az Isteni ßolgálatban ne tsak *futovan* es *ßokásbol* gyakorollyad magadat, hanem jo *lelki ismerettel*, arra *visely-gondot* hogy az altal naponkent az ßentsegben es ahétatossagban gyaporodhassal. Arra figyelmez ennekokaert mint erezheted magadban kivalkeppen valo *veßetsegednek* meg erőtelenedeset, es *meg ßenteltetesednek* naprul napra

Num:23.10
Ps:37,35.
36,37.

1, Cor:1,28.

pra valo nevekedeſet az Iſtentúl rendeltetet eßkőzőknek gyakorláſabol. Es ne jelents ßentſegedet è vilag előt *külsökeppen* annal fellyebb, mint *belsökeppen* vagyon ßivedben az ISTEN előt.

Iſ: 58. 5, 6. Matth: 3, 27 28. Pſ: 51, 5.

Obſervate Domini Terreſtres & Officiales cujuſvis ordinis. Ama & impera, Blādo vis latet imperio. Anſ: Qui terret plus illetimet, ſors illa Tyranno convenit. Claud: de inſtit: Prin.

8. Igyekezzed az te alattad valokat inkab *ßeretet* altal hogy nem mint *ſęlelem* altal birni ſigazgatni: mert à ßeretet altal valo igazgatas *könyü* es *batorſagos*, de az kegyetlenkedes mindēkor nagy *buval* es *felelēmel* jár. Vay mely igen kißteti az nyomorgatas az el nyomattattakat hogy *alkalmatoſſagot* kereſven, az *el viſelhetetlē* igat ki vetheſſek nyakokbol: Az *Iſten igazſaga*-is penig nem ßenvedi az kegyetlenſegen epettetet birodalmat ſokaig fen allani. Gondold meg azt hogy noha *emberi* c *rendelés altal* ßolgálnak alattad valoid

c, 1, Pet: 2. 13.

loid teneked; de *igaz tulaydonſag* ßerint *Iſten Szolgai* azok. d *Söt ha Kereßtyenek, nem ollyak ok mint Szolgaid hanem mint ßerelmes Attyád fiai az* U *ban.* Minekokaert Kereßtyen leven, à *Kereßtyeneket* az te *Chriſtuſ*odert ßeretetben *es irgalmaſſagban birjad es igazgaſſad.*

d, Lev: 25. 55. Eph: 6, ℣ 9. Col: 4, ℣ 1, Philē: ℣ 16.

Quanto magis tu quoties authoritatem exerciturus es, apud te ipſum dicere deberes: Memento quod imperium geris apud liberatos Chriſtianos.

Pericles quoties clamydē Domini induceret, apud ſe dicere cōſveverat, Attēde Periclesq; geſtaturus es imperium in liberos Athenienſes. Plut. in Apoph:

9. Tanuld meg hogy ſemmi tselekedet à *Magiſtratuſokat, kulsö Tißteket*, az Iſtenhez (kinek Vice-birai) haſonlatosba nem teßi, mint az igaſſagnak *igazſagos* tselekedeti: Melynek illendő el-kővetesenek okáert:

Elöſsör, Fúleid mindenkor nyitva legyenek az igaztalan tselekedetrúl valo *igaz* panaßra.

Maſod-

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altea, æquũ licet ſtatuerit, haud æquus fuit Sen: in Med.

Maſodſor. Ugy adgyad eggyik fűledet à *Vádoſnak*, hogy à máſikat à *Vádolinak* tartſad: mert à ki egyik fęlnek itiletet teſen, minekelőtte męg maſiknak feleletit nem hallotta volna, ámbár *igazat* itellyen-is, de ő maga nem *igaz*.

Harmadſor. Midőn mind két fęlnek feleletiket halgatod ſe jóbra iſmerősidhez valo *indulatidbol*, ſem penig balra *gyűlölſegedből* ne hajuly, az feleletnek *hitető* ſines okait baratidnak kedvekert inkáb hiven ellenſegidnek *hatalmaſſon bizonyito* okainak.

Negyedſer. Meg ne tagadd az Igaſſagot (mely *Regia menſura*) męg à leg-kiſſebb alatad levőtűl-is: hanem az *ſzegenynek* es az *ſzukölkodönek* igye baja egyenlő fontban vetteſſek az Gazdagokéval es Hatalmaſokéval.

Ha

Ha vęſed ęſedbe hogy eggyik felől à *ravaſs Nagyſagnak Halmai hatalmas öſſve tanakozas*, es *eröſsak tetelek*, vannak: más felől penig, az *ſzegenyſegnek*, *egyi-gyuſegnek*, es az *igyefogyotſagnak alatson völgyei* lappangnak: kęſitsed utadat (mint Iſten tselekeſik) az *völ gyeknek be tölteſek es az Halmoknak le nyomaſok* altal, meg egyengetven az egyenetlenſeget: hogy ę keppen ſententia, tőrveny mondaſodnak *fundalaſa egyenes fundamentumra* eſſęk. Az *Igazſagnak* es *igaztalanſagnak* boſſuſag tetelnek dolgában két fęl kőzőt, lelked iſmereti inkab ſorgalmatoskodgyek *Ius dicere* à ſokot Tőrveny mondasban, *Secundum allegata & probata* az bizonyſagok után; hogy nem mint *Ius dare* à magad fejetűl koholt tőrveny-adásbá ez męltoſagodon fundalván: *Sic volo*

Lege & cõſidera.

Frater Bacõ de judicat. Luc: 3. 4, 5. Eſ: 40. 1.

ſic

sic jubeo igy tetßik ſ igy parantsolom; fę ven imez rettenetes atoktul: *Átkozot valaki az ö Felebarattyának határát el-fordittya.* Az *élet* es *halal* dolgának igazgatáſakor à *Birák* (mint az *Élohim Iſten*) az *Igaſſag*ban meg emlekezzenek az *Irgalmaſſagrul*, es ugy veſſek az *Igaſſágnak* keméy ßemeit az *gonoßtetelre*, hogy egyßer ſ-mind az *Gonoß tévöre* az *Irgalmaſſágnak* ſánakozo ßemeivel tekintsenek, à holot à *Kegyelem* meg jobbulaſt remélhet. De ha az Igaſſag azt kivannya hogy inkab *egy* veßßen el hogy nem az *eggyeſſeg*; es hogy az *egeß Teſtnek* à rothadas ellen valo meg maradáſara job egy *rothat ſenyvedt tagot* el-metzeni; tehat *fiat juſtitia*, legyen Igaſſag. De mikor bűntető *Sententiat* mondaß *maſoknak* fejére; meg emlekezzel hogy à te Sententiad-is

Deut: 22, 17

Melius ut pereat unus quam unitas. En ſ reſcinden dum, ne pars ſyncera trahatur.

tiad-is fejed *felet* függ. Minekokaert, minden Igy baybanigazat itély, mert bizonyos légy felöle, hogy męg te is reja találß az *igaz* Birora, à kinek nem ſokára elciben-is kell méned, ſ ez *Epitaphiumot* koporſod feliben függeßtendő verſeket hagyod teſtamentumban baratidnak:

Nuper eram Iudex, jam Iudicis ante Tribunal
Subſiſtẽs paveo, judicor ipſe modo.

Az az:

Tegnap Biro voltã, moſt már reßketve Biramnak
Szeki elől tőrvent állok à munka ßerint.

Sokak (nem tudom mi okon) igen neheztellik az Orßagoknak *Törvenyit* à *Decretumokat*: de az okosb Emberek meg felelnek erre az Apoſtollal: *Nos ſcimus bonam eſſe legem, modo Iu-* 1. Tim: 1, 8.

dex eâ legitimè utatur; Tudgyuk mi azt hogy jo à törveny tsak Ember jól ęllyen vélle. Az, én előttem az *Igaz Biro* à kinek ßive ſem az *birſagnak, ajandeknak* veßetſegevel, ſem *felelemmel*, ſem penig *jo akaroinak* kedvekkel meg nem gatoltathatik ez Hagyomanyoknak lelki iſmeret ßerint valo gyakorlaſiban. Es ez illyen ritka betsűlletes Birak-
2.Chr:19.11 nak *Ioſaphattal* ezt mondom: *Legyetek eröſſek es járjatok-el tißtetekben, es az Ur méllette léßen az igaznak.*

10. Nelegy akarmi *mulatſagban foglalatos.* Az győnyőrűſegben valo *leg-hoßßab* ęlés-is tsak *rövid*, de à *büntetetes* melyaz aval valo nem jol ęleſt kőveti, *örökke valo.* Tsak annyiban ęly azert az ßabados mulatſaggal, à menyiben az tegedet mind teſtedben, elmédben alkalmatosba

Phil: 4, 8. Vita brevis opusq; multum, operarii pigri & urget paterfamilias. Rabb: Apoph:

tehet az *Iſteni ßolgalatban* es egyeb kereßtyeni hivatalodban *jobb kedvel valo* forgolodaſra. Apoc:3, 20, & 22. 12.
Nagy à dolog raytad, az idő penig rővid hozzá. *Es à ki, kinek kinek tselekedeti ßerint meg fizet, az aytón áll.* Gondold meg menyi ſok dolog vagyon męg *hátra*, mely *reſteſſen* műkalkodtál męg ez ideig, es minemű ßamadaſod lēne ha ma ßolétana tegedet *Urad* elő az ßám-adáſra. Vigyázobb legy tehat ez után, hatra maradot *rövid* idődnek nagyubb haßonnal valo kőlteſeben, es mikor *mulatni* keßéted magadat, emlekezzel meg mely *kitsiny* idő rendeltetet az te *ęletedre* es hogy annakokaert nem illendő azt *henyelesben, hivſagban, jatzodozasban* es egyeb hitván *hijaban valoſagokban* tőltened: holot ha *minden ßempillantaſt* tsak à jo dolgokban től-

Iac: 5. 9.

tened is, meg-is rövid volna: Mert az Ember nem à *hivsagra, jatékra*, es az *mulatásra* teremptetet, hanem Istenenek *Vallásaban* valo *buzgo* ßolgalattyara, es *felebarattyanak hivatallya* ßerint valo illendö haßnára, s-maganak, mind ez két dolog altal, az örök ęlet felöl bizonyossa tetettetesere. Azert *idö*beli veßtesegedet ne utolso károdnak alitsad. Meg vedd azt ßorgalmatosson es töltsd el okosson, hogy midön oßtan elközelget az az idö à mellyen nem *Sáfarkodhatol* többé ez földön; az te Urad kedved ßerint jöhessen az ßamvetelre amaz *Euge bone servevel*, es nagyubbā s-jobban hidgyen teged az Egben, à holot *réße ülni fogß* Urad örömeben örökkön örökke.

Damna fleo rerum, sed defleo damna dierum.

Estve-

Estvéröl valo Elmelkedesek.

E*Stve, minekelötte le-nyugodnál, gondolkodgyal ez egynehány dolgokrul.*

I. Mivel az te *napid* meg vannak ßamlálva; azert immár *egy nap*pal kevessebb az te napidnak ßáma: es immar kö zelb vagy halálodhoz *egy napal.*

II. ůly-le egy kevessę minek elötte le-fekůnnel, es visgald meg magadban, mitsoda *emlekezetes* dolgot, *láttal hallottal* avagy *olvastal* ez mai napö azon kivůl à mit annakelötte immár tudtál, lattál avagy olvastál; ha mit ollyat találß, forditsad mētůl nagyubb *haßnod*ra; de fökeppen az jusson eßedben mitsoda bůnt töttel ez napon Isten avagy Ember ellen: es mitsoda tißted ßerint valo jot mulattal el; mind kettöert alazd

meg magadat. Ha valami jot
találß hogy tselekedtél, az I-
sten kegyelmenek tulaydoni-
tsad, adgy ditsőſſeget ő neki.
Es à mely nap valami jót nem
miveltel, ugy tartsad azt à na-
pot mint ha tsak el-veßet vol-
na tűlled.

Heu perdi-
di diem!
Tit: Veſp:
Apoph:

III. Hogy ha az gyarloſag,
vagy valami erős kiſirtet miat,
valami nagy bűnt es fogyatko-
záſt, jut eßedben, hogy tsele-
kedtel: meg ne probáld hogy
addig el aludgyal, míg terden
alva Iſtenedet arrul, az *Chriſtus*
altal *meg* nem *engeßteled*, vet-
kednek meg vallaſaval es buz-
go botsanat kereſeddel. Ekep-
pen az *Chriſtuſ*al bűneidnek ra-
váſat minden eſtve meg viſ-
galvan es kiſſebbitven, ſokkal
keveſſebb ßám-adáſod leßen
amaz utolſo *itéletkor* az ő Felſe-
ge Széki előt.

IV. Ha jut eßedben hogy ez
napon valakivel őßve ßollal-
koßtal, *az nap az te haragodon le*
ne mennyen azon eſtve. Ha *lelked*
iſmereti dictallya hogy valakit
boßßuſaggal illettél, iſmerd
meg fogyatkozaſodat, es ker-
jed őtet hogy botsaſſon meg
neked. Ha ő vetet-is neked,
męg-is mindazaltal az *bekeſeget*
meg kinallyad őtet; hanem a-
karja az *követſeget*, te mindazal-
tal botsaſs meg neki tellyes *ßi-*
vedből *Matth*:5.23. Semmi eſet-
ben magad kezevel *boßßudat ne*
tölts: mert ugy tselekedven *ket-*
*tös boßßuſag*ot tennél Iſteneden.
Előßőr, az ISTEN kezeből, az
*Igaſſag*nak *fegyveret* lattatnal ki
venni, mint ha ő igaz nem vol-
na az *boßßu-állaſnak ki ßolgaltatá-*
ſat magának tartván. Máſod-
ßor, *Birová tennéd* magadat az
ő Szolgaján, nem halaßtván

Eph: 4,26.

Non turpe
eſt veniam
precari, tur-
pe eſt De-
um & ho-
minem
habere
inimicum.

Mihi vindi-
cta dicit
Dominus.
Rom:12,19.

igyedet ő Felsége eleiben, es nem-is bizván magadat az ő itilet tételere, holot mind az

Non est tibi jus inservũ alienum, imo inconservum tuum.

te magad s-mind penig sólga társodnak URA hellyetekben vagyon. Istené az boßu-állas, à tiéd penig, botsánat.

Hogy penig jo bizonyságot teheß meg engedeßedről, kőnyörögy az ISTENNEK hogy ő Felsége-is neki *meg engedgyen*, es çletét vele jobbitaßa meg: Es è meg léven, mihelt oßtán az alkalmatoßság kivánnya, à menyire lehet, jol-is tegy vélle, s-ha mit tehetz őrvëdezz rayta: Mert valaki *Ellen*ségevel jól teßen, igazan Isten Fianak jelenti az önnön magat lenni; es az ő *jutalma* Istennel az ő *Attyánal*, leßen.

V. Ne çly az *aluvaßal* à vegre, hogy hitván *teßed tunyaßaganak tehesßed kedvét*: hanem tsak meg

faradt

faradt érzekenyßegidnek es tagaidnak meg nyugotaßokert aludgyal: mert az mertekletes aluvas az elmét *nyjittya*, es à teßet ugyan meg elevenitj; de az *mertekletlen*, meg reßteti es semmire kellővé teßi.

VI. Emlekezzel meg arrul, hogy nagy *sokan* eßtve le-fekűßnek, es ßoha fel nem kelnek mind addig mîg amaz. *Utoßo napi* rettenetes *Trombita* ßo felnem *serkenti* őket. De à ki *könyörgeßel fekßik* s-*kél*; az à *Chriſtusal alußik* es *serken*. Ha azert bátrán es çélelem nelkűl *akarß alunni*, ajanlyad Istened kezeálá tennen magadat, es az oda fellyebb meg mutatot mód ßerint, az mely *Réß* az Bibliabol következik, olvaßd el: Annak utanna Agyadnál, avagy à hol akarod eßçl terdre, lelkednek es teßtednek Szemeit kezeidel

eggyût mennyei Sz: *Atyádhoz* emelven, az ô Sz: Fiának az UR *Iesus*nak neveben könyörögy ha könyörgeni tudo ajandekod vagyon illyen forman:

1. *Vald meg* bûneidet, kivaltkeppen az akkori Napiakat.

2. *Kéry botsanátot* es *kegyelmet* az Chriſtus neveben, azoknak.

3. *Supplicaly* az Sz: Leleknek, ęleted jobbito kegyelmeért.

4. *Adgy hálát* az el vôt jokert, elsôben-is ez napi *meg tartatásodért*.

5. Imadkozzál, kövétkezendô etßakai *nyugu vasodért* es *vedelmeßteteſedért*.

6. Emlekezetet tégy az *Eccleſiarul*, á *Kiralyrul*, az *Kiralyi Maradekrul*, *Tanitoinkrul* *Tißt-viſelôinkrôl*, es minden inſegben forgo Atya fiakrul.

7. Vtolsôr, ajanlyad, mind

maga-

magadat ſ-mtnd penig *mindenedet* az ô kegyelmes oltalma alá. Mind ezeket illyen formán tselekedheted:

ESTVELI IMADSAG.

OH nagy Irgalmu ISTEN, az *Ieſus Chriſtus*ban ßeretmes Atyám; *ki az en Agyam környul vagy, jol látod le fektemet es fel-költömet ſ közel vagy azokhoz kik ſegitſegul hinak téged igaſſagban es tißtaſagban*; én nyavalyas bûnös ember keriek régedet, tekints rejam könyörületeſſegednek Szemeivel, es ne ugy nézz engem az mint magam ßerint vagyok: mert akkeppen tsak egy tißtatalan rufnya teremptet állatodat látnad, *az ki bunben fogantattam, alnokſagban ęltem: ugy annyira hogy ßégyenlem ßemeimet az Eg. felé fel emelni, tudván minemu retteneteskeppen vetkeßtem az*

Pſ: 139, ℣ 27
Pſ: 45, 18.
Pſ: 51, 9.
Heb: 9, 6.
Luc: 15. 18.

Eg ellen es te ellened. Mivel Uram
altal hagytam *minden parantsolatidat es ſent törvenyidet*, nem tsak
Dan: 6, 11. teſtſegemből es gyarloſagombol, hanem ſokſor *ſant-ſandék*bol-is, ellene járvan az en tulaydon *értelmemnek*; ſőt bennem levő *Lelkednek*-is, azokert az en gonoſz tselekedetimert ellenem *proteſtalo* inditáſinak; el annyira hogy igen meg ſebhettem lelkem iſmeretit, *Szent*
Eph: 4, 30. *Lelkedet*, ki altal *engemet az idveſſeg napjára el petſetelhél* igen meg ſomoritottam. Te meg ſentelted vala az en *lelkemet* es *teſtemet* hogy lako *templuma* lenne az *Sz: Lelek*nek: en penig nyavalyas bűnős Ember, mind kettőt meg ruſnyitottam, minden tiſztatalanſagnak es otsmanyſagnak nemtivel. *Gyönyörködtetvén ſemeimet hijaban valoſagok*nak nezéſeben *füleimet tiſztatalan* es

ſemtelen

*ſemtelen beſzédek*nek hallgatalaban, *nyelvemet trágárkodas*ban es Pſ: 119, 37.
*ragalmazas*ban. *Kezeim* undokſa- Eſ: 6, 5. & 1, 19.
gokal annyira tellyeſek, hogy ugyan altallom hozzád emelni őket: *Lábaim* az en gonoſz utaimon hordoztanak engemet: Az en *Elmém*, es è Világi dol- Rom: 3, 15. 16.
gokban igen gyors *Okoſſagom*, egyedúl tsak az Lelki, avagy mennyei dolgok felől valo *Elmelkedéſek*ben *vak* es *tompa*: *Emlekezetem*, melynek az Iſtenes dolgoknak mint egy *tár-házá*nak kellene lenni, nints koránis az jo dolgoknak, mint az *hivſagoſok*nak emlitésére oly alkalmatos. Sőt edes URAM, ſiralmas meg tapaſztalas altal vőttem eſemben, hogy termé- ſietem ſerint, az *én ſivemnek* Gen: 6, 5.
minden indulattya es gondolattya tsak ſüntelenül valo bün es vétek. Pſ: 40, 12.
Es ezeknek az en ſamlálhatat-

lan bűneimnek *ßáma sokkal több hajam ßálainal*, mellyek, mint egy undok *bél poklossag* el hatalmaztanak raytam, el annyira, hogy *tetémtül* fogván *talpamig* fekelyes vagyok. *Meg untam Istenem, ennen magam azokert magamat*; hát az te ßentseges tekinteted előt mitsodas *meg unt állapottal* lehetek? Az vétkezesnek *ßokotsaga* az bűnnek tsak nem minden érzeset el vőtte, annyira *el tunyitotta* érzekensegimet es ßivemet ugy meg *vakmerö-étette* hogy midőn Szolgaid *prædicallyak* is nekem Sz: Igedből az bűn ellen valo kemeny Itiletidet, en mindazaltal semmiben meg nem felemlek, hogy el hagyvan bűneimet, te hozzad *meg térnék*. Es hogy ha tsak az te *igassagod* s az en *érdemem* ßerint bánol edes Atyam, velem, egy átalan veggel ßegyent

Es: 1, 6.

2. Sam: 5, 22

1. Ioh: 3, 5.

vallok

vallok es meg emeßtetem. De mivel, veghetetlen *kegyelmessegedből* ily sok időktűl fogvan kedveß ennekem es *várod meg térésemet*: Kerlek tegedet alazatossagal, hogy amaz keserű *halálert* es keserves *kinßenvedesert*, mellyet az UR *Iesus Christus* elviselt en érettem, engedgy meg minden bűneimnek fogyatkozasimnak: Nisd fel ennekem, az *Iesus Christus vérenek*, amaz *kut-fejét*, mely felől meg igirted hogy az David háza nepe kőzzűl meg terőkre, az Uy *Testamentumban*, *ki aráßtod*, hogy minden en *buneim* es *tißtatalansagim*, ugy *el mosattassanak* az ő *vere* vel es el reytettessenek *sebeiben*: Hogy soha többe azok ßem eleiben ne kelhessenek, es sem ebben az ęletben meg ne *ßégyenéthessenek*, sem penig az kőveikezēdőben Itilő ßeked előt el ne

Zach: 13, 1.

kárhoz-

kárhoztathaſſanak. Es mivel URAM, az mint jol tudod, *nints oly ember ki maga erejéből maga ſivét is meg haythaſſa mind addig, miglen meg teritö kegyelmedet nem adándod neki*: annakfelette hogy oly könyü te neked engemet meg igazitsnod es ſentelned, az minemü könyü azt *meg hagynod*: Oh edes URAM, adgyad ennekem az te kegyelmedet, *hogy az mit parantzolſs meg tehesſem; es oſtan parantzoly az mit akarſs ſkéſſen találſs engemet ſsent akaratodnak vegben vitelére.* Ez vegre adgyad *Szent Lelkedet* nekem, az mint hogy meg-is igirted hogy meg adod (ez világ vege felé) valaſtot Nepednek. Ugyan ezen *Szent Lelked tiſztitsa ſsivemet, gyogyitsa* febeimet, *ſsentellye* terméſzetemet, lelkemet es teſtemet kéſitse el, hogy neki illendö *Templuma* leheſſek, ſolgalhaſſak

Da Domine quod jubes & jube quod vis, Aug: Matt: 28,20 Ioh: 16, 13.

haſſak neked *ſsentſegben* es *igazſagban*, *ma es életemnek minden napjaiban*: hogy mikor ezen *Lelked*nek igazgataſabol es velem voltabol ez rövid, mulando életnek *Pallya futaſat* el vegezem: álhatatos ſsivel el hagyhaſſam ezt à *világot*, es *Lelkemet* Atyai *kezed*ben *ajanlhaſſam*, az UR *Chriſtus* ſsereto es az ö el jövetelét váro valaſtot Szentidnek keſsittetet Orſsagodban valo *Uralkodas*nak; bizonyos remenſege alat. Addig peniglen Oh edes Atyam, kerlek nemzoly valoſagos meg téreſt *Szent Lelked* altal en bennem, hogy meg tselekedet bünteimet keſerves *könyhullataſok*al meg firathaſſam; az möſtaniakert, ſivemnek *ſsomoruſag*aval magamat meg aláſsthaſſam, es minden *igyekezetemel* azon leheſſek, hogy ennekutanna à fele

undok bűnöket ne tseleked-
gyem. Ugyan ezen *Sz: Lelked*
altal tarts meg engemet *Anya-*
ßent-egyhazadnak eggyeſſegeben,
vigy bé az te *Igédnek Igaſſaga-*
ban, es oltalmazz meg hogy
ſoha attul az *Papiſtaſagra*, avagy
egyeb gonoß *tévelygésre* el ne
hanyatollyak. Nyiſd meg *Szent*
Pſ: 119, 18. *Lelek* UR ISTEN inkab inkab *ßemeimet*, hogy *láthaſſam* törvényidnek *tsudálatos dolgait*; *nyiſd meg*
Pſ: 51. *ajakimat* is, hogy az en Szájam *oltalmazhaſſa* az te Igaſſagodat, es Ditsiretedet *hirdetheſſe*. Nevellyed en bennem azokat az te idveſſeges ajandékidat, mellyekel meg látogattál. Adgy
Pſ: 51, 15. *türö ßenvedö* lelket ennekem, adgy tiſtá Szivet, *magam ſorſaval meg elegedö* el nét, *ſegybetetlen* indulatokat, *okos* magam viſeléſet, es több minden ſükſeges Kegyelmeſſegidet valamellyek

neikül

neikül ſükölködöm. Birjad *ßivemet* à te felelmedben, es elte-
temet az te kedved ſerint igaz
gaſſad: hogy vagy *élek* vagy *ha-*
lok elheſſek es *halhaſſak* teneked,
ki nekem *Iſtenem* es *ßabaditom* Pſ: 19, 14.
vagy. Es immar edes Atyam,
tiſztem es adoſſagom ſerint
nagy hálát adok neked alaza-
tos Szivemnek *Oltárárul*, min-
den te aldomaſidert es jo tete-
menyidert, mellyeket ily ke-
gyelmeſſen es bővön lelkemre
teſtemre ki áraztottál, nevezet
ſerint *El-valaſztataſomert*, *Terem-*
pteteſemert, *Valtſagomert*, *Hivata-*
lomert, *Igazulaſomert*, *Meg ßentel-*
tetéſemert, es gyermekſegemtül
fogván ez mai napig es oraig-
lan valo *Meg tartataſomert*: amaz
álhatatos *remenſegert* mellyet
nekem *Meg ditsötteteſem* felöl
adtal. Haſonlatoskeppē *jo egeſ-*
ſegemert, *jóßagomert*, *ételemert*

ita-

italomert, *ruhazatomert* es *jo ßerentsemert*: Kivaltkeppen azert hogy az el-mult napon meg ő-rizel engem minden lelki es testi veßedelmektűl. Es mint hogy *az napot az munkára rendelted*, *az etßakat penig az nyugodalomra*, kérlek tegedet ßenteld meg ennekem ez eyjeli nyugvasomat es aluvásomat, hoǵ az nekem aldasul lehessen, es egyßer s. mind *tunya el faradt* testem az mertekletes aluvas altal meg uyjulván, alkalmatossabb lehessek te előtted járni es minden jót tselekedni az mint te meg parantsoltad: Az mîg penig alßom, tselekedd azt oh Uram,
Ps: 121, 5. *Izraëlnek örizöje ki soha nem ßunnyats nem-is alßol*, vigyazz en rejam ßentseges gonviselesed altal, oltalmazz meg minden veßedelmektűl, hogy sem az *Sa-*
Apoc: 12, 7. *tan*nak *gonoß Angyala*, sem egyeb

alnok

alnok *Ellensegim*, semmi kárt ne tehessenek ennekem. E vegre parantsold meg az te *Szent Angyalid*nak hogy (ßentseges rendelesed ßerint) *tábort járjanak* Ps: 34, 8.
én környüllettem, ennekem oltalmamert es batorsagomert: azt mint ezt te meg igirted azoknak *kik felik az te Nevedet*, Es tudván hogy *az te Neved eröss* Prov: 18, 10.
Torony azoknak kik ahoz folyamodnak, itt mostan en magamat es mindenemet valamim vagyon az te gondviselesed es oltalmazasod alá ajanlom. Ha az leßen az te ßent akaratod, hogy aluvasom idejen ßolits hozzád az en lelkemet, oh edes Atyam az UR *Iesus Christus*ert kőnyőrűly en raytam es az en lelkemet vedd hozzád az te Orßágodban. Ha penig jo tetßésed az hogy az en *napim*at tőbb *napok*al őregbitsed: adgy meg job-

buláſt

buláſt az en *napimal* eggyűt ennekem. Szakaßd el *elmémet* ez *vilagnak ßeretetitöl* es *hijaban valoſagitul*, es adgyad hogy az en tárſalkodaſom inkab inkab az *mennyei dolgokal leheſſen. Végezd el én bennem naponként azokat az jo dolgokat mellyeket már bennem elkeßdettel, Nevednek ditsöſſegere es az én bünös lelkemnek idveſſegere.* Kérlek ezen-is UR ISTEN, oltalmazd meg *Anyaßent-egyhazadat, Kiralyunkat, Fejedelmünket, Fejedelem Aßßonyunkat*, tőbb kereßtyen *Fejedelmekkel* egyetemben. Tarts meg őket *Igaſſagodnak* tőkélleteſſegeben, es minden ßent es Iſtenes dolgokban mennyei aldomaſoddal ßerentséſetsed őket. Ald meg az egeß *Nemeſſeget*, az *Tanitoi Rendet*, es az mi *Eccleſia*inknak ſ-*Orßag*unknak kereßtyen *Magiſtratus*it, kit kit ő kőzzőlők az-

zal

zal az te aldomaſoddal, mely az ő helyekhez es hivatalokhoz ßűkſeges. Legy vigaßtaloja es batoritoja URAM, az te egeß Nepednek, Gyogyitoja az *korok*nak *Betegek*nek es akarminemű nyavalyaban forgoknak. Emlekezteſs meg URAM, engem *utolſo vegem*ről, es arrul az nagy Számadaſrul, mellyel amaz *Na*pra tartozom te neked. Adgyad hogy *követheſſem az Chriſtuſt ez* ęletben *valo uyja-ßületeskor*, hogy ő vélle reßeſűlheſſek az *Igazak*nak *Fel-tamadaſ*aban, mikor ez halando ęlet vegben megyen. Ez te kegyelmeſſegidet tőbb minden némű jo aldomaſiddal egyetemben mellyek nelkűl tudod edes Atyam hogy ßűkőlkődőm, alázatoſſan kérem es várom aldot kezeidből, Szent Fiadnak az *Ieſus Chriſtus*nak Neveben, es *közben-járaſ*aban; an-

Apoc:6,10. 12. 20.

Matt:19,28.

Luc:14,14.

nak

nak az Könyörgesnek formája alat, melyre önnen maga tanitot engemet ezt mondván:

Mi Atyank, ki vagy &c.

MAS RÓVIDEBB

Estveli Imadság.

OH örökké valo ISTEN, en Mennyei szerelmes Atyám,

Luc: 22, 21. & 7, 47. hogy ha az *Evangelium*beli igiretek altal meg nem tanittattam volna: Annakfelette *Szent*

Luc: 18, 14. & 5, 20. *Péter*, *Magdaléna*, *Publicanus*, az *Tékozlo-Fi*, es több sok, te hozzád meg térö bünösöknek peldájokbol bizonyos nem volnék à felöl, hogy te

Ps: 103, 8. *könyörületesseggel tellyes vagy*, s-keßj vagy az nagy bünösöknek meg engedni, az kik *felette igen meg terheltetek* az bünökkel, valamikor bomoru sivel, Lélekel te hozzád

Matt: 11, 28. Ezech: 18. ỳ 21, 22. meg térnek, *siratván* bünöket, es *ohaytvan* kegyelmedet: Kétsegben esném bünöim miat, es

annyira

annyira el-rettenék, hogy semmikeppen *elödben* járulni nem mernék: meg gondolván sivemnek *kemeny voltát*, indulatimnak *rendeletlenségét* magam viseleſenek *tisztatalanságat*; mel- Deut: 17, 26

lyekel minden *törvenyidet* altal Gal: 3, 10.

hágtam, es az te *átkodat* meg érdemlem, mely testemre akar minémü *rettenetes nyavalyat* méltán reja hozhat, Lelkemet az *bünnek halálával* el-nyommaſthattya, jo *hiremet nevemet* undok gyalázatban *keverheti*, es minden állapotomat az *kereßtviseleſnek* es az *nyomoruságoknak minden nemeivel* meg terhelheti. Meg is vallom URAM, hogy egyedül tsak az te *könyörülleteſſeged* az oka hogy *regen eddig* begyent nem vallottam. De oh edes Atyam, mikeppen hogy eddig egyedül tsak az te *kegyelmeſſeged* tartoßtatta meg rejam Col. 3, 12.

fel-vont oſtorodat; akkeppen alázatoſſan kérlek, az UR *Ieſus Chriſtus* könyörulletéſſegének *indulatiban*, hogy ennekutánna ſe
Hoſ: 13, 5. bannyal én velem *érdemem ſerint*, hanem inkab *ſabados* es *tellyes* jo akaratodbol botsaſd meg minden bűneimet es fogyatkozotſagimat: *Moſs* es *tiſztits meg* azokbol engemet, amaz dragalatos *vérnek hathatoſſága* altal, mellyet Szent Fiad az UR
Matth: 9. 12 *Ieſus Chriſtus* öntöt en erettem.
1. Ioh: 1. 7. Mert tsak ő *egyedül* az *Orvos*, *es tsak* az ő *vére* az *Orvoſſag*, mely az en *betegſegemet* meg gyo-
Ioh: 13, 14. gyithattya. O amaz *igaz ertz* Kigyo, ki amaz rut mérget rollam el-veheti, mellyel *büneimnek tüzes Kigyoja*, meg mardoſta, es mérgeſeztette meg ſebeſſedet lelkem iſméretit. Adgyad ezzel
Gal: 4, 5, 6. őbve, *Sz: Lelkedet*-is ennekem, hogy bizonyoſsá tétetteſſem az

fogadot fiuſag feiől; öregbitse *hitemet*, nevellye *téréſemet*, vilagoſitsa *elmémet*, tiſztitsa *ſivemet*, egyengeſſe *akaratomat* es *indulatimat*; es ekkeppen *ſentellyen* 1. Theſſ: 5. 23.
meg engemet mindeneſtül, hogy elmém épſegben, teſtem es lelkem ártatlanſagban meg tartaſſék, az en URAM *Ieſus Chriſtuſnak ditsöſſéges el-joveteleig.* Es immár edes Atyám, nagy ſivbeli *hálát* es *ditsiretet* mondok teneked, hogy ez el-mult *napon* engem minden veſedelemtül, es ártalomtul meg őriztél nagy kegyelmeſſen, nem nezven az en ſok bűneimnek gonoſs érdemére. Kerlek tegedet alázatoſſan, hogy ez kővetkezendő étſakán-is, őriz meg engemet amaz
Sivorivo Oroſslántul, ki eyjel napal 1. Pet: 5. 8.
azon vagyon hogy engem el-nyelheſſen. Vigyaz URAM érettem ez eyjel, tarts meg engemet az ő

kisirteti es *kegyetlēsege* ellen. Vegy kőrnyűl kőnyőrűlletessegednek paisaval, az ő engeßtelhetetlen dűhőskődese es gonoßsaga ellen. E vegre aldot gödviselesednek vedelmező ßárnyai alá *ajanlom* en magamat, kérven tegedet Oh en URAM Istenem, hogy sem az *Satan*nak, sem az ő gonoß *tagain*ak, en raytam ez eyjel semminemű hatalmat tenni ne engedgy. Hanem inkab azt tselekedd, hogy vagy *alußom* vagy *vigyázok* vagy *ęlek* vagy *halok*, *alhassam*, *vigyázhassak*, *ęlhessek* es *halhassak* te neked, *nevednek* ditsőssegere es *lelkem*nek idvessegere. Ald meg URAM Válaßtot Nepedet ez egeß vilagon. Adgy hoßßu es ßerentses birodalmat *Fejedelmünk*nek (Kiralyunknak) mi raytunk. Aldgy meg minden Kereßtyen Fejedelmeket Fejedelem-

Ps: 31, 5.

delem-Aßßonyokat, minden Kereßtyen *Magistratusok*kal es *Tanitok*kal eggyűt. Vigaßtald meg az nyomorultakat, ßűkőlkődőket es à betegeket: Edes URAM, adgyad ennekem az te kegyelmedet, hogy lehessek eggyik amaz őt *eßes Szüzek* kőzzűl, el kéßitven Szivemet mint ők az ő *Lampasok*at, az *hitnek olajával*, es à *jo tselekedetek*nek *vilagaval*, hogy az en lelkemnek edes *völegenyenek*, az UR *Iesus Christus*nak eleiben ki-messek, az ő második es hirtelen valo ditsősseges *el-jöveteleben*. Add meg ezeket edes Atyam az UR *Iesus Christus*ert ennekem eggyetlen egy Idvezitőmert es Kőzben járomert, kinek aldot Neveben, tulaydon maga beßedivel, az mint ő meg tanitot engemet, segitsegűl hivom az te nevedet: *Mi Atyank. &c.*

Matt: 25. 2.

Ezek utan ezt mondgyad.

Az te kegyelmed Oh UR *Iesus Christus, az te ßerelmed Oh en mennyei Atyam, az te vigaßtalasod es batoritasod Oh aldot Sz: Lelek Isten, legyenen velem es lakozzék az en ßivemben ez Eyjel es mind örökke.*

Mind ezek meg léven kelyfel terdedrűl nagy alazatossaggal es mîg le-vetkezel gondolkodgyal ezekrűl:

LEVETKEZESKORI BOLDOG ELMELkedesek.

I. ELmelkedgyel arrul, hogy el jű męg az az idő, mellyē oly mezitelen léßeß, *ki oltözven mindenedböl valamid ez vilagō volt,* mint mostan *ruhazatod* nelkűl vágy. Annakokaert è vilagi dolgoknak haßnával tsak ideig birhatz, mint *Sáfar* amaz nagy

Nudus ut in mundū veni: sic nudus abibo.

ßám

ßám-adásig. Mîg ez *Sáfarsagot* raytad hadgyak azert, legy *eßes* es *hiv.* Luc: 16, 3.

II. Mikoron *Agyadra* tekinteß, mindgyart *Koporsod* jusson eßedben, mely immár az *Christus*nak *Agya* volt, es az mint hogy ő azt, (harmad Napiglan valo ben-fekvésevel) *meg ßentelte* s-az ő *Szentinek* hideg testeknek (mint egy ugyan) meg melegitette, hogy abban nyugodalmassā fekhessenek, mind az Fel-támadasnak Reggeleig: E keppen már az *halál* az *Hiveknek*, tsak edes *álom*, az *Koporso*, Christus *ágya* melyben az ő Testek *békesegben alußnak* es *nyugoßnak*, miglen amaz őrvendetes fel-támadasnak *holvala* ő reajok fel nem *verrad.* Minekokaert Paplanod, Lasnakod, jegyezze neked az földnek hantyait, mellyekkel temetésedkor

Ut somnus mortis, sic Lect' imago sepulchri.

Es: 26, 20.

mint egy bétakarodol: *lepedöd az ßem-fedeled; aluvaßod halálodat:* fel ſerkenéſed, Fel-támadaſodat. Es igy lefekûven Agyadban, ha véßed eßedben hogy immar el-akarß ßenderedni
Pſ: 4, 9. mondgyad ezt *Daviddal: Békeſeggel el-nyugßom es el alußom, mert te* URAM *egyedul adtz nekem bátorſagos lakáſt.* Ha illyen ßentûl nyitod-fel minden reggel, es zárod-bé minden eſtve az ISTEN *Igéjével*, es az *Imadkozasbol* mint egy lakattal, az te Szivedet; es ha igy az Napot Iſteni tißteletẽ kezded, ſ. az ô felelmém vegezed, el-hidgyed hogy minden te nappali munkadon es jo igyekezeteden az *Iſtennek aldaſat* meg tapaßtalod; eyjel penig tsendeſen es bátorſagoſſan nyugßol az ô Felſege *Atyai oltalmazaſanak* ßárnyai alat. *E kédig az. Eggyes embernek naponként*

maga-

magaban *gyakorlando* kegyeſſegerûl tanyttánk. *Következik immar Haza nepevél eggyut valo (ha* Hazi gazda) kôzenſeges *maga gyakorláſa azon Kegyeſſegnek tißtiben.*

HAZI-GAZDANAK KEGYESSEGERÛL VALO Elmelkedeſek.

1. HA valamely *ház nepnek* igazgataſara ßolittattal Iſtentûl, ne itellyed *magad* ßemellyeben valo Iſteni ßolgalatodat elegſeges tißtednek lenni mîg magaddal eggyût *alatta valoiddal*-is azôt nem tselekedteted. Ez házi tißtnek tételeért, az Iſten annyira kedvelli vala *Abrahamot*, hogy maga ßive titkat ſem titkola-el tôlle. Mert igy ßolla az ISTEN: *Tudom hogy* Gen: 18, 17. 19.
ö meg parantsollya fiainak es hazanépének ö utanna hogy meg örizzék az URNAK *útát, es tselekedgyenek*

igasságot es itiletet, hogy meg adgya az UR Abrahamnak az mit neki igért. Abrahamnak pedig 318. firfi-ßolgai voltak, kik illyenkeppen neveltettenek es tanittattanak az ő házaban; az kikkel eggyűt Lothot-is az ő Attyafiát az ellenseg kezeből ki-ßabadita Amaz Istenes erős Férfi
Gen: 14. az Iosue ugyan tudománt-tön az
Iosu: 24, 15. egeß nep hallatára, hogy ha ők mindnyajan ęl-ßakadnak-is az igaz Istentűl, ö mindazaltal házanepeßtul az URNAK ßolgálna. AZ ISTEN maga-is nevezet ßerint adot az Házi-gazdaknak effelől parantsolatot, hogy Házok-népét tanitsák az ő Igijére, es Isteni felelemben s ßolgalatban nevelyék
Deut: 6. 7. azokat: Ezek ugymond, az Igék mellyeket ez mai-napon parantsolok te néked, legyenek ßivedben, es gyakorollyad azokat gyermekid elöt, es ßoly ezekről mikor hazadban ülß, vagy

vagy mikor uton járß, es mikor ágyadban le fekßel es fel-kelß, &c. Fellyed Uradot Istenedet es ötet tißtellyed. Sz: David ez Hagyomany ßerint oly jol rendelte volt háza-nepét, hogy nem laktanak az
Ps: 101, ℣ 7, 8 ö Udvaraban, tsalardok es hazugok, hanem à tökelleteßegnek utábau jarók ßolgaltanak néki. Az kegyes Eßter ASSony-is, böytölesben es
Eßt: 4, 16. könyörgesben valo Isteni ßolgalatra tanitotta Leany-Aßßonyit. Es hogy Házad-népet mentül nagyub buzgoßagra tanithaßßad az Istenes kegyeßegben, forgolodaßodat mindenkoron azok kör. nyűl tegyed kivaltkeppen, à kiket latz leg inkab kápni az Kegyes ęleten. Igy tselekedven kettős haßon követ tegedet-is. Elößßör, AZ ISTEN inkab meg aldgya es ßerentseßeti nallad ez illyeten Istenßelö Szolgainak kézimunkajokat: Vévé ezt Laban eßt-
Gen: 30, 27. ben,

ben, *hogy Isten meg áldotta volna*
Gen: 39,32. *ötet Iacobért: Potiphar*-is látá hogy
az UR *mindeneket ßerentséſsé tenne*
à Ioſeph *keze után*: Sőt minek-
utanna ártatlanul megtőmlő-
* 22. 23. tsőztetet volna *Ioſeph*, *az Tömlötztarto*-is *meg tudá hogy az* UR
mindekben elö meneteleſsé tenné à
Ioſeph munkajat; ennekokaert re-
ja is bizá *Ioſephre* az tőb *Foglyok-*
nak minden gondgyokat. *Ma-*
ſodßor, Mentűl *igazabban* ſolgál
az ember *Istennek*, à te ſolgád,
annal *hivebben* ſolgál *teneked*.

2. Ha minden *Házi-gazda* il-
lyen ſorgalmatos volna *háza-*
ban Gyermekinek es Háza-né-
penek, az Iſteni felelemben es
ſolgálatban, *tiſzti ßerint* valo
neveleſeben es tartaſaban, te-
hat az Urnak *Háza* jobban meg
telnék, az UR *Aſztala*-is inkab
gyakoroltatnék *Vaſarnap-nap*, es
az Tanitoknak is ſok prædica-

tioi

tioi gyűmőltsősbek lennének,
hogy nem mint vannak. Az
Varoſoknak, Faluknak utzái
ennyi Reſzegeſekkel, Itelke-
dőkkel, Paráznakkal es az igaz
Kegyeſſegnek ſ. *Vallaſnak* ennyi ſok
Guggoloival nem *büvölködne-*
nek; Az *Kiralyoknak*, *Fejedelmek-*
nek es egyeb *Uraknak* Udvarok
nem volnanak illy tellyeſek az
nyalkakkal, tsapziakkal, lelke-
ződőkkel, lezegőkkel, nyazo-
fostokkal, tőb effçle ſok, kereſz-
tyenſeg nelkűl valo ortzatla-
nokkal; es à *Tömlötzők* ſem vol-
nanak *mindenkor* illy rakvák Lo-
pokkal, Tolvajokkal, Arulok-
kal is Gyilkoſokkal. De (oh
nagy Isten) tőbbire moſtan az
Házi gazdak es akarmi névei
nevezendő Szolgatarto embe-
rek, alig tartyak egyeb végre
Szolgajokat mint *Barmokat*. Tsak
Teſtekkel ſolgallyanak nekick,

Királyok, Fejedelmek, Urak es

es minden Szolga-tartok ide figyelmezzetek.

ám *lelkekkel* akar az *ördögnek* Szolgallyanak. Közönseges panasz ez mindenüt; hogy *jo hü* Szolgát *ritkán* találhatni. Igaz; de oka ennek ez, mivel igen sokak az *hivsagos*, es *kereßtyenseg* nelkül valo Szolgatarto Urak: Mert az *Istenes kereßtyen* Urnak példája es tanitasa tenné az jo hü *Szolgakat*, mint meg tetßik *Abrahamnak*, *Iosuenak*, *Davidnak*, *Corneliusnak*, &c. példajokbol, kiknek jo *Szolgai* voltanak, mert azokis jo Urakat Szolgáltak, ollyakat tudnia-illik, az kik az *ö* Szolgajokbol *Isten* Szolgait töttenek. Ez most *fö* gondgyok többire minden embereknek; hogy *házoknak* epitesere s. *töltesere kellyenek-fel*: De *jo reggel, kellyenek bárfel, es késön estve feküdgyenek-le,* Pſ: 127, 2. *egyék bator kenyereket nagy faratsaggal*, tsak mind hijaban, *ha az* Ur *nem épiti az Házat*. Mert az

ISTEN

ISTEN meg petsételte ezt mint *meg maſolhatatlan* decretumat, hogy *haragjat önti arra az ház-nepre, mely ſegitſegul az ö Nevét nem hija*: ſöt *az Iſten el-törli az hitetlet, ki veßti az ö Satorabol es gyükereſtül ki ßaggattya ez Földröl* &c. avagy, *mikor az alnoksaganak merteke be-* Gen: 15, 16. *tellyeſedik ki okatta à földel minden* Lev: 18, 25. *Canaan*beliceket. Igy tehat à *Kereßtyenseg*, ſ-az *Iſteni ßolgalat* az Ház-nép közöt, leg jobb es bizonyosb Ház es Tartomany epiteſe fundalasa az *Embernek* es az Ember *maradékinak*: *Mert az igazak örökségül birjak à földet es* Pſ: 37, 29. *lakoznak mind örökke azon*. Minekokaert ha *aldáſt* kivansz Istentöl mind *magadra* ſ. mind penig *hazad-népére*, magad eggyes könyörgéſenek vagy elötte vagy utánna, gyüs öſve *minden Ha-* Orig: Hö: 9. *zad-népét* valamely *illendö* hely- in Levit: minden ben; es elsöben avagy *magad* Házban

avagy akar

akarja hogy az Ige magyarasztassek. Agoston-is azt mondgya, hogy valami az Tanito à Prædicalo székben, ugyan azó minden Házi-gazda maga Hazaban.

avagy penig *másſal* olvaſtas egy Részt el az ISTEN *Könyvéből*, ſ. ha annyira valo időd, vagyó hozza, *intheted*-is őket az el-olvaſot Részek *valamely tzikelyeből*; es oſtan az fellyeb meg irt modſerint nagy *tiſzteleteſſen* térdepellyel le véllek, ſ. könyörögy illyen keppen:

EGESZ HAZ-NEPNEK REGGELI KÖNYÖRGESE.

OH mi Urunk Iſtenünk es ſzerelmetes mennyei *Atyank*, ki egyedűl à Mennynek, Földnek es minden benne valo Allatoknak Teremtője es Igazgatoja vagy, meg vallyuk mi azt *hogy nem* vagyúk előtted allani *méltok*, mert jutnak keſzünkben ſok féle bűneink, mellyeket *az Eg ellen es te ellened* miveltünk: es mint ſ. hogy *ſzülettettünk* à bűnökben, ſ. *naponkent* altal hágjuk ſzent

ſzent *Törvényidet* es minden Hagyomanyidat tudomaſunk es Lelkünk iſméreti ellen; Noha jol *tudgyuk* hogy te vagy à mi *Teremptonk*, ki minket *alkottal*; mi *Meg valtonk*, ki *egy ſzülöt* Fiadnak dragalatos *verén meg vöttel*; es mi *vigaſztalonk*, ki minden jót es ſzent *Kegyelmet* valamelyben Lelkünkben, Teſtünkben réſzeſültünk, rejank ruhaſz. Es hatsak az mi álnokſagunknak hálátlanſagunknak érdeme ſzerint bánnal mi velünk, mit varhatnak, URAM, mi te tűled egyebet *ortzapitulaſnal* es *ſzegyenvallaſnal* ez életben, az következendőben penig *boſſzu-állaſnal* es *örök kárhozatnal*? De, URAM, az te Hagyomanyidhoz valo *engedelmeſſegben*, es à béli *bizodalmunkban* melly vagyon minekünk Fiadban Idvezitő Iesus *Chriſtuſunkban* valo ki mond-

hatat-

hatatlan es véghetetlen kegyelmeſſegedben, mi te ſegeny Szolgaid az *Igaſſagnak* ſzekirül (az holot méltan el-kellene veſznünk es kárhoznunk) *Kegyelmednek* Szekire (holot, Irgalmaſſag *uralkodik* es bún botsánat *bövölködik*) appellalván: ſiveinknek *mélyſegeböl* nagy alázatoſſaggal kerünk tegedet, engedd es botsaſd meg minekünk minden eſetinket es álnokſaginkat: hogy Fiadnak az UR Ieſus Chriſtuſnak te artatlan *Baranyodnak* dragalatos verenek (mellyet ily *bövön* araſtot ki *ez vilag büneinek el-vételéért*) hathatoſaga altal, minden mi, *Eredet* es *Tselekedetbeli* bűneink ugy megtiſztitaſſanak es el-moſattaſſanak mi rullunk, hogy *ſoha* nekünk azok ne *tulaydonitathaſſanak*, ſem penig az utolſo Itiletkor ellenünk felne

ne tamadhaſſanak. Ezen-is *eſedezünk* edes *Atyank* neked hogy ne engedgyed raytunk eſni az *Chriſtus* halálaert es kinſenvedéſeert azokat à rettenetes átkokat, es boſſu-alláſt mellyekkel az te Törvenyed *fenyeget* minket ſ-az mi bűneink-is igazán érdemlenek. Es mivel ſent Igéd altal meg tanittatunk Oh URAM! hogy az *Bálványozók*, *Paraznak*, *Föſvenyek*, *Haſartoſok* *Reſſegeſſek*, *Tobzodók*, ſ-több effélé illetlen életüvek, *Mennyei Orſzagodat örökségül nem birhattyak*: önts bé *Sz. Lelkednek* kegyelmet à mi ſiveinkben, mely altal *világoſittaſſunk meg*, hogy *büneinknek* undokſagat lathaſſuk es azoktul el iſzonyodhaſſunk: ſ élétünknek *ugyiulaſa* ſerint valo; magunk viſeleſere, es Szent *Felſegednek* ſeretetire inkább inkább fel indulhaſſunk; hogy

ekkép-

ekképpen Sz: *Igédhez* való engedelmeſſegünkben, es *Parantsolatidnak* meg tartáſa felől való gödviſeleſünkben nevekedheſſünk Es immar, *Oh* Uram, nagy ſivbeli *halát* adunk teneked, hogy minket el-valaſztottál, teremptettél, meg valtottál, hittál, meg igazitottál es jo ſerint meg ſenteltél *ez életben*, ſ-álhatatos remenſeget adtal hogy *mennyei* Orſagodbá megis ditsöiteſs minekutanna ez halando élet el-végezödik. Haſonlatoskeppen halát adunk neked életünkert, egéſſegünkert, joſagunkert, ſabadſagünkert, ſerentses voltunkert es békeſegünkert; kivaltkeppen *Oh* Uram, Sz: *Evangeliumodnak* közöttünk valo *fenn-tartaſaert*, illy *ſok* ideig valo kedvezeſedert, es *Megteresünkre* ily kegyelmes idö adáſodert. Aldgyuk

ſent

ſent Nevedet, többi minden velünk közlöt irgalmaſſagodert-is; nevezet ſerint peniglen, ez el-mult etſakai minden teſti es lelki *veſſedelmek* ellen valo meg tartáſodert. Es mivel békeſegben verraſtal minket ez mai napnak *kezdetire*, kerünk tegedet *védelmezz* es igazgaſs minket ez napnak hátra maradot reſsen-is. Aldgy es oltalmazz meg minket *ki menetelünkben* es *be jövetelünkhe* ma es minden idöben. Fegyverkezteſs-fel minket, Ur *Iſten*, az *ördögnek* kiſirteti ellen, es Sz: *Angyalidnak* örizetek altal vedelmezz es igazgaſs minket minden *utainkban*. Ez vegre atyai *kezeidben* es mindenhato *oltalmad* alá ajanlyuk mi magunkat honn, avagy tüllünk tavul levö hozzank tartozoinkal egyetemben. Oltalmazd meg *öket*, URAM, minden

gonoſsul,

gonoſztul, latogaſſad *kegyelmeſſegeddel*, es tőlts-be *jo voltoddal*. Tarts meg minket-is ez napon minden *nagy* bűnben valo eſęſtűl, kivaltkeppen à melyre *termeßetunkben haylandobbak* volnánk. *Rendely ſtráſat ajakinknak aytajara* hogy *Sz: Felſegedet* meg ne bantsuk avagy hirtelen hamis eskűveſűnkel, avagy penig akar mi egyeb hivalkodo ſ-hazug beßédűnkel: Adgy *türö ßenvedö elmét* nekűnk es *tißta ßivet*. Sz: Lelkednek tőbb kellemetes ajandékival egyetemben, melyeket tudtz mentűl jobb elkéßetteteſűnkre ßükſegeſebbeknek lenni, hogy te neked ßolgalhaſſunk ßentſegben es igaſſagban. Es mivel minden munkaink *aldomaſod* nelkűl haßontalanok, aldgy meg minket eggyenkent, *hellyünk* es *hivatalunk* ßerint, *igazgaſſad kezeinknek*

munkajat

munkajat es ßerentſeſetsed mi raytunk; mert ha te *kegyelmeddel* nem vezerelß minket, igyekezetűnknek ſemmi *jo elömente* nem leßen. Viſely gondot minden dolgainkra, mellyek nelkűl, Oh mi mennyei Atyank, tudod hogy vagy *teſtünkbē* vagy *lelkünkben* ßükőlkődűnk ez napon. *Adgyad* hogy ez rővid *életünknek ßarándoksagaban* ugy jarhaſſunk, hogy *ßiveink* ſemmi mulando dolgokhoz nem *ragadvan* az *utban*: lelkűnk inkabb inkabb magokban *el-ragadtaſſanak* naponként, kőzőnſeges hazánknak te őrőkke valo *Orßagodnak* ßerelme miat. Oltalmazzad, UR Iſten, kőzőnſeges Kereßtyen Anyaßent-egyházadatis, es annak minden nevezetes Tagait: Kivaltkeppen kérűnk tegedet tamadgy-ki ez mi Eccleſiainknak bekeſege es maradaſa

radaſa mellet. Tarts meg Kereſztyen Kiralyunkat, Fejedelmünket hozzá tartozaival egyetemben minden gonoſz ellen. Sokaſits meg az ő napjait, à boldog es ſzerentses állapotban; es halala után *koronazd meg* őtet őrőkké valo őrőmmel es ditsőſſeggel. Ald meg Tanitoinkat es Magiſtratuſinkat hellyek ſzerint valo minden ſzükſeges kegyelmeddel, es igazgaſſad őket, hogy ők-is minket igazgathaſſanak *bekeſegben es kegyeſſegben.* Batoritsad, UR Iſten, irgalmaſſagoddal azokat à mi Felebaratinkat, à kik keſeredet ſzivűek, betegek, avagy akar mi uton vigaſztalas nelkűl ſzűkőlkődnek, Nevezet ſzerint, à kik elmejekben haboruſagokat ſzenvednek vagy à *gonoſz* Lelki iſmeret miat, mivel az te *Igéd* ellen vétkeztenek, vagy

penig

penig à *jo* miat, hogy *igaſſagod* ellen veteni nem akarnak. Az *elsökkel* iſmértesd meg hogy az Chriſtus vére hulláſanak tsak eggyik tsőppetskeje-is nē *boſzſzu-állaſnak*, hanem mindenike *kegyelemnek* tsőpje mely botsánatot nyerhet à meg teres altal męg à leg-nagyubb bűnőſőknek ſzőrnyebb *bünöknek*-is, ez Világon. Az maſokat penig, *hoſzſzu türéſeddel.* Oh URAM, ne remits, es az ő haborgatojokat, ne *kunaſztaſd*, hanem adgy *türö* lelket nekik à ſzenvedeshez es hamar időn valo kegyelmes *ſzabadúláſt* valamely uton jobnak itiled magad *ditsöſſegére* es ő nekik-is *batorittataſokra.* Adgyad URAM mindnyajunknak eggyen eggyen az te kegyelmedet, hogy kiki kőzzőllűnk utolſo vegerűl meg emlekezheſſűnk, es el-keſzűlheſsűnk hi-

T tűnk-

tűnknek jobbulasunknak. *Menyekezöi ruhazattya* álta arra az orára mellybē ez árnyek Világból ki ßolitaß minket. Addig peniglen mindē dolgainkban, sőt minden dolgaink felet keresheſſűk à te *ditsöſſegedet* hogy mikor ez *halando* çletűnk elmulik, az *halhatatlan örök* çletben, aldot es ditsőſſeges mennyei *Orßagodban reßesülheſsünk*. Ezeket es ezeken kivűl-is tőbb minden kegyelmedet, valamellyet. Oh edes Atyank, ßűkſegeſnek iſmérß nekűnk, es egeß *Anyaßent-egyhazadnak*, alazatoſſan kerjűk es ohaytozzuk ßent *kezeidből*, be ſummalvan hibas kőnyőrgeſűnket, amaz *hibanelkül valo*, *tökelletes* kőnyőrgeſſel, melyre maga edes Idvezitőnk tanitot meg minket, mondvan:

Mi Atyank, ki vagy &c.

Ez veghen menvén kiki Hazadnepe közzül (Iſteni felelemben illendő çtelt italt vevén) dolgára mehet: gyermekid *à Scholaban*, Szolgaid *à munkára*, kiki *tißti ßerint* valo dolgára, az Gazda es az Gazda aßßony-is *magok hivatállyara avagy valami egyeb tißteſſeges magok gyakorlaſara.*

ETEL ITAL FELET VALO KEGYES ELET Praxiſſa.

EBed es Vatsora előt, mikor már az *Aßtal* meg terittetet fontold meg *magadban* ez Iſtenes Elmélkedeſeket, hogy az Iſten felőlled valo *Atyai gondviſeléſenek* es *jo voltának* nyomtatáſa mentűl mellyebben eſſek ßivedben.

EBED ES VATSORA ELŐT VALO ELMELkedeſek.

1. AZ *Ebſeg* ollyaten az Emberen mint az *Farkas* nevű nyavalya: mellyet ha nem tapláls ő nyel-el es émeſt meg teged: es az etel ital tsak *Orvoſſag*, avagy oly eſkőz mellyet Isten ez *termeßeti erötelenſegnek* orvoſlaſara es az emberi ſükſegnek kőnyebbiteſere rēdelt. Minekokaert eteleddel italoddal, çly inkabb Terméßeted erőtelenſegenek kőnnyebbiteſere es taplalaſara: hogy nem teſti győnyőrűſegednek es kivanſagidnak tőltőződeſere. Egyél, igyál hogy çly, de ne çly azert hogy tsak egyél, igyal. Nintsē *alabb valo* ſolgalat, mint mikor Ember (:) maga *haſanak rabja*- Az Apoſtol az Illyeneket *Has Iſteneknek* mondgya *Phil:* 3. 19. Ennekokaert batorſagoſſan nevezhettyűk ezeket, az mint az Iras más *Balvanyokat*, *Gullimok-*

Hoc me docuiſti, ut quemadmodum medicamēta ſic alimēta ſumpturus. Aug: l. 10. Conf:

Major ſum & ad majora genitus, quæ ut mācipium, ſim mei corporis.

limoknak Ezech. 22. 3. az az: Ganey Iſtenecknek, es à mikeppen az Embernek egy tselekedeti az *Okalan allatokhoz* ötet annyira haſonlova nem teßi, mint az çves es ivas, ez keppen az étel italban valo *mertekletlenſeg* az *töltözödeſre*, *reßegeskedéſre* es *tobzodaſra*, az *oktalan allatoknal* ſokkal *alabb valova* teßi az *Embert*.

Galal, mely Sido ige annyit teſzen mint ember ganey. Ezech, 4. 15.

2. Elmelkedgyel az Iſtennek *Mindenhatoſagárul*, ki mind ezeket *ſemmiből* teremptette; elmelkedgyel egyßer ſ-mind *böltseſegerül*-is, ki illy ſok *ßamlalhatatlan állatokat* taplál ez egeß Vilagon, çlercket mellyet nekik adot volt meg tartván: mely felűl haladgya az *Angyaloknak* bőltseſegeket az Eghben. Vegezetre elmelkedgyel *kegyelmeſſegerül* es *jovoltarul*-is, holot még

Hebr: 11, 3. Pſ: 145, 15. 16.

Matt: 5, 14. Act: 14, 17.

maga sajat ellensegit-is tartya táplállya.

3. Eßedben forogjon az-is menyi sok rendbeli allatok. *Vadak Madarak*, *Hálak* ölettetnek meg az te eledeledre; es az *Istennek gondviselése*, mikeppen s-mely meßße hellyekrül gyűtögette mind ezeket ößve az te *Aßtalodra taplaltatásodert*: ennekfelette mint (hogy tart teged ez meg ölettetet, meg holt allati altal *ęletben* s *egéssegben*.

Hãc obcausam Gentiles mensas sacras & festa nominabant. Vives.

4. Gondold meg hogy mivel Istenednek hozzád valo Atyai *kegyessęgének*, josaganak, es irgalmassaganak, meg meg annyi tsalhatatlan jelei, vannak Aßtalodon, menyi etel ital: Oh ne ßenved tehat illyen hellyen, ily *kegyelmes Istenedet*, tseltsapás, faytalansag, avagy eskűvözes: avagy penig *Feleharatod* felöl valo kedvetlen beßéd,

ßollas,

ßollas, *ragalmazas*, altal boßßusaggal illettetni

Agoston D: igy irt volt Asztalára: Quisquis amat dictis aliorum rodere famã, Hanc mensam veti tam nove. tit esse sibi. Possid de Vit: Aug:

5. Iusson eßedbẽ hogy amaz te Mestered az UR *Iesus Christus* soha semmit nem ött addig, míg meg nem aldotta az eledelt, es ugyan azonert: *halakot* nem *adot* mennyei ßent Attyának. Az Vég Vatsora utan-is, ugy olvassuk hogy *ditsiretet enekelt*. Matth: 26. 30. Mert ugyan ez vala az Isten, parantsolattya: *Mikoron éendel es meg elegedendel*, *ditsirjed à te Uradat Istenedet* &c. Deut: 8. 10 Ezen volt à Prophetaknak-is ßokások: *Mert à nép, à Lakodalomban enni addig nem akar vala, míg Samuel el jövén az Etelt meg nem aldgya vala.* 1. Sam: 9. 13. *Ioël*-is azt mondgya az Isten Nepének. *Eßtek s meg elégeßtek*, es *ditsiritek az ti Uratoknak Istentek-nek nevét* Evvel à ßokással eltenek az *Apostolok*-is: Mert Sz: *Pál*

Matt: 14, 19. Luc: 9, 16. Matt: 15, 36. Marc: 6, 41. & S. 6. Luc: 24. Ioh: 6, 11. Marc: 16. 30

Ioel: 2, 26.

Act: 27. v. 35. à Hajoban *hálakot ada az eledel előt*, az egéß ott valo ſokaſagnak hallatára. Minekokaert, kővetted illyen ßentſeges munkaban aldot Meſteredet, es illy ſok Sz: Embereket, kik őtet követték, es előtted immár elmentenek. Meg lehet az hogy mivel ſoha, ne talam, még eddig aßtal-aldaſſal es halá-adaſſal az Etel-ital felet nem éltel, minekokaert ßegyen immar fel venned; Nem ßegyen, mert à mit à Chriſt' tselekedet nem ßegyen azt tselekedni; ſőtt inkabb az à ßegyen hogy illy regtűl fogvan nem tőtted *kereßtyenyi* tißtedet. Hogy ha az *Iſtennek* tulaydonſajat *Fia*, Szent Attyanak oly nagy hálákat adot az ſovany *árpa kenyerekből es kevess halatskákbol* álio Ebedert; minemű haládaſſal tartozol te illy bűnős teremptet állattya,

illy

illy ſok kűlőmb kűlőmb féle jokért es friſs eledel-adáſaert? Menyi ſok igaz Kereßtyen ember őrőmeſt meg enné azokat az maradékokat mellyeket te el vetz? Mely nagy munkával jutnak maſok ahoz, à mit te ſokßor minden *munka* es *ßorgalmatoſſág* nelkűl meg ßerezhetz? Egy ßoval, ha az *Pogany Balvanyozo* Emberek, *ditsirni* ßokták volt Lakodalmokban hamiſs *Iſteneket*: Mely nagy ßegyen *Kereßtyén* Embernek (Ebedgye Vatsorája felet) nem aldani ditsirni az *igaz Iſtent à kiben, ſ lunk, mozgunk, es vagyunk?* Dan: 5. 15. Act: 17, 28.

6. Elmelkedgyel, hogy az te *teſted*, mellyet moſtan illy kényeſſen *tartaß*, az orajat ſem tudod à mellyben Fergeknek eledelevé leßen, à mikor à *rothatſagnak mondani fogod*: *Te vagy az én Atyam*; *es az fergeknek*: *tik* Iob: 17, 13.

vadtok ennekem Anyam es Nenesim.

Pſ: 69. 23. 7. Elmelkedgyel arrul, mely ſokßor az *Embernek maga Aßtala töör gyanant leßen ö néki*, ugy hogy à mértekletlenſeg es az haládatlanſag altal, az eledel, melynek taplalni kellene à Teſtet, az *öli meg* ötet à *tobzodaſſal*: ugy annyira hogy többen ölettetnek meg ez *töör* altal, hogy nem mint à *fegyver* altal. Es mivel az *Atok*-olta, mikeppen egyeb minden Teremptet allatokkal, ugy az ętellel es itallal valo *ęlesünk* is, tiſtátalanná lőtt minekünk, mind addig mig az *Iſten* igéje es à *könyörges* altal, meg nem ßenteltetik: es hogy, nem tsak *Kenyerrel* ęl az *Ember*, hanem az *Iſteni rendeleſnek igéje* es az ő *áldaſa* altal, mely nevezteték b *Kenyer Paltzajanak*. Le ne úly tehat az etelhez *Könyörges*

Gen: 3. 17.
1 Tim: 4. 5
Matth: 4. 5.
Lev: 26, 26
b, Ezech: 4, 16. & 5. 16.
1, Sam: 9, 13.
Matth: 14, 6
Luc: 14. 30.
1, Cor: 10, 1.
Rom: 14, 6.
1, Theſſ: 5. 18.
Eccl: 10, 17,
Luc: 21, 34,
Eccl: 31. 10.
Neh: 6, 10.
Am: 6, 6.

nelkül;

nelkül; *haláadas* nelkül fel-is nekely. Taplaltaſſal az Terméßet meg elégedeſeig, de egyßer ſmind minden etel kivanás nelkül ſe kely fel; es emlekezzel meg ßükölködő Kereßtyen *Atyadfiairul*, à kik ęheznek, es ßükölködnek azok nelkül à *jók* nelkül, mellyekkel *te* bővölködöl.

Ezeket, avagy ezek közzől nemellyeket meggondolván: (*ha* Samuel *jelen nem léßen*) emeld fel illendő betsedelemmel *ßivedet*, *kezeiddel es ßemeiddel* eggyűt, amaz nagy *Teremptőhöz* az minden *Teremptet allatoknak* Taplalojához: es az Etel elől könyörögy ő neki ekkeppē.

1. Sam: 9. 13.
Matt: 14, 19.

ASZTAL-ALDAS.

OH kegyelmes Iſtenünk es ßerelmes Sz: Atyank, ki eledelt adtz minden ęlő Teremptet allatok-

latoknak, valamellyek Isteni
Ps: 104, 27. *gondviselesedtul* fůggenek kerůnk
Ioel: 1, 10. tegedet *ßenteld meg* ez te aldo-
Ps: 143. 9. masidat mellyeket eledelůnkre
Iob: 39. 2. rendeltél: ßolgaltas erőt ezek-
1. Tim: 4. nek, testůnknek *ęletben* s *egessęg-*
ben valo taplalasara: es adgyad
kegyelmedet, hogy ezeket ve-
hessůk *jozansaggal* es *haládatossag-*
1. Reg: 16, 8. *gal*, mint illy nagy Istennek ke-
zeiből, hogy ekeppen ezeknek
es tőbb egyeb aldasidnak ta-
plálo *erejek* altal, járhassunk te
előtted ßivbeli ßentsegben; ma
es eletůnknek minden ideje-
ben: az Iesus Christus mi egyet-
len egy URUNK es Idvezitőnk
altal, AMEN.

Avagy igy:

NAgy kegyelmű Istenůnk, es
igen irgalmas Mennyei A-
tyank, kerůnk tegedet *ßenteld*
meg ez te terempteſidet elede-
lůnkre: Tegyed őket *egessegeſ-*
sekke

sekke taplaltatasunkra; minket
penig áldasidert *haládatossokka*,
az Iesus Christus, mi URUNK es
eggyetlen egy Idvezitőnk al-
tal, AMEN.

MAS ASZTAL-ALDAS.

OH őrők Isten, *kiben ęlünk, moz-* Act: 17, 28.
gunk, es *vagyunk*, kerůnk te-
gedet ald meg minekůnk Szol-
gaidnak ez te Terempteſidet,
hogy ezeknek *táplaltato erejek* al-
tal *elhessünk* ßent nevednek di-
tsiretire es ditsőssegére: az Ie-
sus Christus, mi URUNK es
egyetlen egy Idvezitőnk altal,
AMEN.

Minden ęteled után, ßorgalmatos
vigyazasbau légy mind magad, s-
mind házad-népe felöl, mikeppen
Sz: Iob c. 1. 5. *hogy vigg eteledben*
es italodban, semmi oly beßed ßajad-
bol, ne essek, mely vagy Istenedet

bántaná meg; vagy felebaratodnak lenne boſſzuſagos: Minekokaért viſſont illendo magad viſeleſevel es betsedelemmel, adgy hálat Iſtenednek es könyörögy illyenkeppen:

ALdot legyen az te nagy Neved Oh mi edes Atyank Iſtenünk, ez te dragalatos jo tétemenyidert, mellyekkel ily *büſegeſſen* moſtan-is *meg elégeted* à mi teſtünket. *Légelheſd,* URAM *Lelkünket*-is aldot *Igednek* es Szent *Lelkednek mennyei* eledelevel az örök çletre. Oltalmazd es tarts meg Közönſeges Keresztyen *Anyaſsent-egyhazadat*: Kiralyunkat, Fejedelmünket, Fejedelem Aſſonyunkat es minden gondviſelöinket. Botsáſd meg bünеinket es *gyarloſaginkbol* eſet ſok rendbeli haládatlanſagunkat. Emlekeztes meg minket *utolſo végünkrül* es *ſám-adaſunkrul*, mellyel

mellyel amaz nagy Napon tartozunk te neked. Addig peniglen adgy minekünk egeſſeget, bekeſſeget es az igaz hitben mind végiglen valo meg maradaſt, Szent Fiadnak Idvezitö IESUS Chriſtuſunknak altala, AMEN.

Avagy igy:

ALdot legyen Oh mi URUNK az te ſentſeges neved, ez te jo aldomaſidert, mellyekkel moſtan *meg uyjitál* minket. URAM botsáſd meg bünеinket es gyarloſaginkat; Tartsad es oltalmazzad egeſs *Anyaſsent-egyhazadat*, Kiralyunkat es à Kiralyi *Maradekot* es adgy nekünk egeſſeget, bekeſſeget ſ igaz hitet, az IESUS Chriſtus mi eggyetlen egy Idvezitönk altal, AMEN.

Avagy

Avagy ekkeppen:

HAlakat adunk teneked, mennyei *Atyank* hogy testünket ez terempteſid altal ily kegyelmeſſen *taplalod* ez idő ßerint valo çletre. Kerünk legelteſd Lelkünket-is ßent Igéddel az őrők çletre. Oltalmazzad kőzőnſeges Kereßtyen Anyaßent-egyházadat, *Kiralyunkat* es à Kiralyi *Maradekot*, es gyakorollyad mi raytunk *Kegyelmedet* es *irgalmaſſagodat*, az Ieſus Chriſtus mi eggyetlen egy Idvőzitőnk altal, AMEN.

EGESZ HAZNEPNEK ESTVELI KEGYESSEG Gyakorlaſa.

ESTve midön immar az Nyugodalomra valo kéßuletnek ideje ſ. kora el-közelét, hidd ößve iſmét Házadnepét. Olvaſs még-is az Sz: Irasbol egy-két Réßt azon forman à mint Reggel

Reggel. Annakutanna (edes Idvezitőnket es az ő Tanitvanyit *követvén*) *enékely* Soltart az *Soltar eneklesben penig mind à Vatsora utan ſ. mind penig akar mikor ez néhany* Regulakra *vigyazz.*

SOLTAR ENEKLESBEN MEG TARTANDO Regulak.

1. MEg láſsad hogy az *Iſteni Soltart rend ßerint valo mulatſagodért* ne enekellyed, mikeppen az tißtátalã Lelkű emberek tselekeßnek, kik az Sz: Soltaroknak çnekléſet hól mi egymas hivſagos *verſekkel* egyelétik. *Iſten Igeji* az Soltárok, azert ajakidra hivſagoſſon ne vegyed azokat.

2. Meg emlekezzel hogy az *David Soltarit, David Lelkével* kellyen enekelni. Matth: 22, 43.

3. Szokásban vedd ez Sz: *Pal* 1. Cor: 14. 15.

Regu-

1. Cor:11,4 Regulajat: *Eneklek az Lelek által de értelemmel-is eneklek.*

4 Mikoron enekleß mezitelẽ fővel enekelly, es mindnyajan magatokat illendő betsülethez tartsátok, mint Istennek tekinteti előt, Istennek s-Isten igéjéből enekelvén: Azonban penig bizonyos legy arrul, hogy az Igeßebb es męltosagosb notaja az eneknek *ßivetekben*, hogy nem mint az kűlső *zengedezés fuleitekben*; mert à ßivbeli kedves enekles az, à miben az Ur tellyeßegeßen *gyönyörködik*, amaz régi Vers ßerint:

Non vox ſed votum, non muſica chorduła, ſed cor.
Non clamans ſed amans, pſallit in aure Dei.

Nem ßo, hanem ßo-fogadás;
Szív, nem kűlső hangitsálás;
Buzgoßag, nem à kiabás
Mennyegben az enek mondás.

5. Ha

5. Ha aránzod az egeß *Soltarokat* renddel, egyßer-is maßor-is ki enekelheted, mert mindnyajan iſteneſſek, es vigaßtalók az *Soltarok*. Ha penig bizonyos *idők* ßerint válaßtáſt akarß közöttök tenni, ekkeppen tselekedgyél:

ENEKELLYED.

Reggel Pſ. 3. 5. 16. 22. 144.
Eſtve Pſ: 4. 127. 141.
Bűn-tetel után Isten irgalmaſſagáért, Pſ. 51. 103.
Betégſegben, vagy Szomoruſagban, Pſ. 6. 13. 88 90. 91. 137. 146.
Meg téreſedkor, Pſ. 30 32.
Vaſár-nap, Pſ. 19. 92. 95.
Őrőmnek idején, Pſ. 80. 98 107 136. 145.
Prædicatio előt Pſ. 1. 12. 147. es az 119. *enek* első es őtődik részeit.

Prædi-

Prædicatio utan valamellyet ollyat melly az akkori *Prædicatio*nak értelme ſerint eſik.

UR Vatsorajakor, Pſ: 22. 23. 103. 111. 113. 51.

Lelki vigaſztaláſert, Pſ: 15. 19. 25. 46. 67. 112. 116.

Mélztatlan boſſuſag avagy kedvetlenſeg ſenvedéſedkor, Pſ. 42. 69. 70. 140. 144.

Az Soltar el-mondáſa után, azon forman mint oda fellyeb meg tanittatál, mindnyajan eſſetek terdetekre, es az Házi gazda, avagy a Haznepe közzül egy kivaltkeppen valo, amannak honn nem léteben Könyörögjön è keppen:

EGESZ HAZ-NEPNEK ESTVELI KÖNYÖRGESE.

OH örök Iſten es igen kegyelmes *Atyank*, mi te méltatlan ide gyülekezet Szolgaid, artzra burulunk *Kegyelmed*nek Szekinck

nék Labainál, meg iſmervén hogy örökül rejank ſarmazot *Atyainknak* veſetſegek, romlotſagok, es tselekedet ſerint-is, gondolatinkban, beſedinkben es magunk viſelefeben egeſſen minden Parantsolatidat altal hágtuk, el-annyira hogy terméſetünk ſerint ſemmi jo bennünk nem lakozik: mivel ſiveink tellyeſek titkos fel-fuvalkodtſaggal, haraggal, béketelenſeggel, tettetéſſel, hazugſaggal; buyjaſſaggal, hijaban valoſaggal, hivſaggal, rementelenſeggel, magunk ſ. ez Világ *felettebb valo* ſeretetivel; *igen kevéſſe* ſeretvén tegedet es Országodat, üreſſek lévén áhittúl, ſeretettúl, túreſtúl, es minden lelki kegyelemtúl. Ha azert perbenn állaſ velünk ſ. terméſeti veſetſegünket viſgalandod, es abbol termet minden atko-

zot gyûmöltsinket ſ-tenyészésinket, ſamban tudandod: az *Satany* igen igazan maga *fajátiva* foghat *minket*, mi azonban ſemmit Felſegedtûl egyebet nem várhatunk, hanem boſſu alláſt, es à regen erdemlett kárhozatot. De, edes Atyank, az UR Ieſus Chriſtuſert, ſzerelmes eggyetlen egy Fiadert, *kiben meg engeſſteltettél egyedûl*, es az Matt: 3, 17. ô, erettünk ſenvedet keſerû halalának ſ-véres kinnyainak erdemeért; kegyelmezz meg *nekünk*, engedd es botsáſſad meg minden bûneinket, es ſzabadits meg ezekkel erdemlet *ſégyentûl* es *ortza-pirulaſtul*, hogy ſoha *alkalmatoſſágot ne adhaſſának* meg ſégyenûleſünkre ez çletben, ſem penig el-karhozáſunkra, az kövétkezendöben. Es à mikeppen mivel teremptettél *minket* az *te* ſolgálatodra, mikent

kent más terempteſidet à *mienkre*: Azonkeppen, kerünk tegedet, ihleſd ſiveinkben Szent *Lelkedet*, hogy az ô Vilagoſitáſa es hathato munkalkodaſa altal, *lathaſſuk* es *erezhéſsük* belſökeppen *bûneinket* es terméſzeti veſzetſegünket, hogy ſoha *azokban* az *ſzokotſag* miat mint az *Megvettettek* meg ne *vakullyunk*: hanem hogy inkabb inkabb meg unhaſſuk azokat, es azokon ſivünk ſerint bánkodhaſſunk, ſminden jo eſzközökkel valo jo elés altal azokon diadalmaskodni es azokbol ki hatolni igyekezheſſünk. Oh hadd *érezzük* à *Chriſtus*nak *halando teſtunkben*, regnálo bûnünket meg öldöklö halálának *hatalmaſſagat*, Rom: 6, 6. es fel-támadáſának *Lelkünket* uy Phil: 3. 10. çletre támaſzto *hathatoſagat*. Téritsed ſiveinket, holdoltaſſad indulatinkat, elmeinket ſûld

uyjakká,

uyjakká, es termeßetünket tedd tißtáva, es ne engedgy el-merúlnünk ez időben valo, otsmany vétkeknek, es à teſti gyönyörűſegnek undok folyamattyában, mely hanyat homlok ſok ezer lelkeket ragad az örök kárhozatban: hanem inkább naponként valogaſs minket Fiadnak az *Ieſus Chriſtuſnak* haſonlatoſſagára, hogy igaſſagban es valoſagos ſentſegben, ßolgálhaſſunk es ditsőitheſſünk tegedet, es hogy *ſelelmedben* élvén, es *kedvedben* meg halvan, el-rendelt ideje-kor az *igazaknak örök életre* valo boldog Feltámadáſat el-tulaydonithaſſuk. Azonban penig nevellyed, Oh URAM, *bitünket Evangeliumodnak* edeſſeges Igiretiben *meg holt* Hebr: 6. *tſelekedetekből* valo, meg téréſünket, *remenſegünknek* igiretiben valo bizodalmat, Sz: Ne-

vednek

vednek *ſelelmét* minden bűnöknek *meg gyuloléſét*, es à *ßeretetet*, mellyel ſegedelmünk es vigaßtaláſunk nelkúl bűkölködő ßegeny Fiaidhoz vagyunk: Hogy igy az *Kegyes* es igaſſágos élet altal, bizonyoſokka tétetteſſünk Sz: Lelkednek bennünk lakáſa felől, es hogy mi te Fiaid vagyunk *Kegyelem* es *Fiuva-fogadas* altal. Adgyad, edes Atyank ezekkel eggyút az egeſſegnek, békeſegnek es egyeb minden kűlső javaidnak raytunk virágzáſat-is, annyira à mennyire Iſteni bőltseſeged, illendőnek es ßükſegeſnek itili, kinek kinek közzőllünk. Immar penig, *Oh* URAM, köteles adoſſagunk ßerint meg vallyuk hogy mindnyajunkhoz felette nagy irgalmaſſagodat mutattad ez élet-béli jokban: de véghetetlenkeppen irgalmaſſabb lőttel mi-

V nekünk

nekůnk à jobbik ęletnek javaiban; Minekokaert tellyes lelekkel, minden alázatos es ßivbéli halakat: adunk neked, mindennemů lelki es testi *aldomásidért* es jo-teteményidért:
Iac: 1, 17. ismerven tegedet *világossagnak Attyanak lenni, kitül vöttük mi mind ezeket az jo es tökélletes ajándékokat:* mellyekert egyedůl tsak neked tartozunk tulaydonitani minden ditsőſſeget, tißteſſeget es ditsiretet, most es mind őrőkke. De leg-kivaltkeppen ezért aldgyuk Isteni Felsegedet, hogy minket es napon minden veßelytůl es veßedelemtůl meg oltalmaztál: ugy annyira hogy egy-is az bůntetesek kőzzől (mellyet bůneinkkel męltán erdemlenénk) fejůnken nem esęk. Edes URUNK, botsasd meg bůneinket, mellyeket ez mai napon tselekedtůnk Isteni

Felseged es *Felebaratink* ellen: es az UR Christusert engeßteltessel meg hozzánk azokaert. Ugyan ezen veghetetlen jovoltodat es Atyai irgalmassagodat mutassad az mi es hozzánk tartozoinknak ez Etßakai vedelmezéseben, oltalmazz gyuladásnak, tolvaylásnak, őrdőgi ijeztéseknek avagy akar minemů, bůneinkel igazán erdemlet rezzenésnek minden veßedelmitůl. Hogy azert batorsagossan nyughasnak Szent *Szárnyaidnak árnyeka alatt*, mi itt testůnket, lelkůnket es minde, nůnket, Mindenhato vedelmezesed alá ajánlyuk. Oh aldgy es oltalmaz meg mind magunkat s-mind à mieinket minden gonoß ellen. Es à mig alußunk, edes *Atyank*, ki soha nem ßunnyatz nem-is alußol, vigyazz mi rejank Fiaidra Leanyidra,

Ps: 78, 48.

Ps: 91, 5.

ſ-parantzold meg Sz: *Angyalidnak*, hogy *járjának tabort* Hazunk es ſálláſunk kőrnyűl, bé-kőrnyékezven minket minden veſſedelmek ellen: hogy te veled el-aluván, az holnapi napon iſmet te altalad fel-ſerkenhesſűnk, es ekkeppen az mertekletes aluvaſſal *meg uyjultak* lévén alkalmatoſſabbak leheſſűnk ſ: nevednek *ditsöiteſere* es hivatalunknak ados tiſztiben valo jo lelki iſmeretes el-járáſra. Ezenkeppen legy irgalmas egeſs Anyaſent-egyhazadhoz-is; Viragoztaſd tsendeſſeget ez Orſzagoknak mellyekben mi çſlűnk, el-forditván rollunk az tsapáſokat, mellyekert ez Nemzetſegnek *kialto büne*, *kialtoz*. Tarts meg Kegyes *Kiralyunkat* (Fejedelműnket) minden veſſedelem es *párt-ütes ellen*. Aldgy meg tőbb minden Kereſztyen

Iſten-feiő Kiralyokat, Kiralyné Aſſonyokat-is. Ald meg Tiſztviſelőinket, *Tanitoinkat* es mind azokat valakik ſçlnek tegedet es ſegitſegűl hijak Sz: *Nevedet*. Tselekedgyel irgalmaſſagot az egeſs Kereſztyenſeggel, es nevezet ſerint azokkal az mi Felebarátinkal à kik betegek avagy akarmi egyeb nyomoruſag alat nyegnek, kivaltkeppen penig à kik akar holot az *Szent Evangeliumnak* bizonyſaga mellet űldőzéſt ſenvednek, adgy tűrő ſenvedő Lelket nekik à Kereſtnek viſeleſere; es *Szabadulaſt* à mikor es mely uton jobnak tetſik Iſteni *Böliſeſegednek* Minket-is UR ISTEN ne ſenvedgy ſoha elfeletkeznünk utolſo vegűnkrűl es *ſzám adaſunkrul* mellyet *akkoron* ſükſeges leſſen tennünk te neked. Az jo egeſſegben es ſerentſeſſegben

tegy meg emlekezőkke minket
Luc: 21, 35. az betegſegrűl es az *gonoß naprul*
mely utannunk vagyon, hogy
azok tőrűl ne esheſſenek ray-
tunk, hanem hogy inkabb il-
Matth: 25. lēdőkeppen az *Eßes Szüzek* ként
3, &c. Lelkűnknek edeſſeges *vö-legé-
nyenek* az Ieſus *Chriſtuſnak* el-jő-
vetelire kéßen találtaſſunk. Itt
penig, Oh igen Szent es Igaz,
URUNK meg vallyuk hogy nints
mi bennűnk ſemmi ok, mel-
lyert te (ki à bűnt felette igen
gyűlőlőd) meg halgatnad à bű-
nőſőknek *könyörgéſeket*, hanem
egyedűl tsak azert à ki ßenve-
det à bűnert es nem tőtt bűnt.
Minekokaert ez te *örökke valo
Fiadnak*, mi URUNK es Idvezitő.
Ieſuſnak kőzben járáſa altal alá-
zatoſſan remenkedűnk neked
mind ezekert es tőbb minden
kegyelmidért mellyeket ßűkſe-
geſſeknek aranzaß nekűnk, be-
rekeßt-

rekeßtvén *hibás* imatkozaſun-
kat, amaz *Szentſeges* Imadkozáſ-
ſal, melyre *Chriſtus* URUNK *ma-
ga* tanitot minket, hogy igy ßo-
litsunk meg teged: *Mi Atyank,
ki vagy, &c.*

AZ *Te Kegyelmed, Oh* UR IESUS
*Chriſtus; à te ßerelmed, Oh men-
nyei Atyank; az te bátoritáſod es vi-
gaßtalaſod, Oh aldot Sz: Lelek, lé-
gyen mi velünk es maradgyon ben-
nünk, ez Eyjel es mind örökke,* Amē.

Ezek után Kereßtyeni illen
dőſeggel, mint *Kegyelem Edenyi*
es *Sz: Lelek Templumi* eggyitek à
maſtoknak jo étßakat mond-
ván, kiki Iſteni fęlelemben
mennyen nyugodalmára: az
oda fel meg irt Eſtveli *elmélke-
déſeknek* valamellyikerűl gon-
dolkodván.

Ez az Házi-gazdának Hazá-
nepevel egyetemben *náponként*

valo köz maga gyakorlása az Kegyeſſeghen. Immar következik az mellyet az egeſs Anyaſsent-egyhazzal kelletik tselekedni Szombath-nap.

AZ KEGYESSEGNEK SZOMBATH NAPON VALO GYAkotlásának igaz modgyarul irot Sz: Elmelkedesek.

AZ Mindenhato ISTEN imadtatni akar nem tsak kivaltkeppen valo mód ſerint az Ház-nepbeli egygyes ſemellyek altal: hanem leg-fellyebb köz mód ſerint-is, à Hivek gyülekezeti altal az lathato *Anyaſsent-egyhazban*: hogy ez altal az ekköz altal meg iſmérteſſe magat, *Iſtennek* es *Urnak* lenni nem tsak *eggyenként* az Emberekre nezve, hanem ez *egeſs világnak* mindē Teremptet állatira nézve-is.

Kerdes

Kerdés. De mi okon nem ç- Kerdés.
lünk mi Uy *Teſtamentumbéli Kereſztyenek, Szombatot*, ugyan azon hetedik napon mellyen az *O Teſtamẽtumbéli Hivek* meg illik vala azt?

Ez okon, mert *Ieſus* Urunk ki Feleſet.
Ura az *Szombatnak*, es à kinek Matt: 12. 8.
halgatásara még maga az Tör- Deut: 18.
veny-is kénſerét minket, ma- 18, 19.
ga valoztatta es hozta arrul az *hetedik* naprul, az hétnek, *elsö* napjara (mellyen mi moſt illyük) az *Szombatot*. Mivel az Evangeliſta igy jegyzi-fel, hogy URUNK mindgyárt az Fel-támadás után következet két heteknek két elſö napjain méne az Szent Gyülézet köziben, ſakkor *áldá* az Anyaſsent-egyházat meg, akkor *lehelle* az Apoſtolokra *Sz. Lelket*, es az *hün* kö- Ioh:20, 22.
tözésnek ſ-botsátaſnak ſolgai *kultsát* es hatalmat-is, nekiek ak-

V 5 kor

kor ada. És igen hihető dolog, hogy az negyven napokon-is, à mîg *Fel-támadása* utan *Fel-meneteleig* az Apostolokkal lőn, az heteknek *első napjain* mint egy ugyan *ßokot* mód szerint ezenkeppen tselekedet (mert az ötvenedik napon is melly hasonlatoskeppen à hetnek első napja vala, az Tanitványok mint egy ugyan immar megrőgzőt módszerint egyben gyűltek vala) mely 40 napok alat, *ada Parantsolatot-is à Tanitványoknak es ßolla nekik az Istenországára tartozo dolgokrul*, az az, anitotta *öket* mikeppen kellyék minden Ecclesiakban (mellyeket meg kell vala teriteni) az *Szombatot* az Ur napjara: az Allatokkal valo testi Aldozatokat, *ditsiretnek*, *könyörgesnek* es *töredelmes szivnek* lelki *aldozatiyára*; az *törvenynek* Levitai *Papsá-*

Act: 1. 2. 3. Cyrill: ezt jegyezteti it meg, hogy Sz: Ianos nemtsak modgyat irja meg az Christus matnak lőtt megjelenesenek, hanem egyszer s-mind idejét-is

gat, az *Evangelium*nak *Kereszt*yen *Prædicator*sagara; az Sido *Templum*okat es *Synagoga*kat, *Egyházakká* es *Könyörgö-Hellyekké*; az *Környül-metélkedes*nek es *Husvéti Bárány*nak *O Sacramentum*it, *Kereszt*sege es UR-*Vatsorájara*, &c. *Változtatni*, à mint meg tetßik hasonlo ßollasnak formaibol, Act: 19. 8. & 28. 23. Col: 4. 11. es Sz: *Pál* Tanitasanak égeß Sümajabol, mely altal mind ez változások vegben vitétenek s-ezenben lőn az Tanitás foganatos. Igy azert, mikeppen az Sinai hegyen negyven napig oktatá Christus URUNK Moseßt, mint kellyen tanitani es igazgatni az *Anyaßent-egyházat* az *törveny* alat: ezenkeppen az Tanitványokkal-is negyven napokig marada *Sion*ban, tanitvan őket, mit kellyen prædicalni es az *Eccleßiat* igazgatni az

jet-is (post dies octo) az honnan ezt hozzá ki: Diem igitur octavum Dominicum esse neceße est. Cyrill. in Ioh: l. 12. c. 5. 8. Hebr: 7. 11. 12.

Exod: 20, & 21. & 22, & 23 &c.

Evangelium alat. Es mivel nyilvan vagyon, hogy ez negyven napok alat az Chriſtus el-rendelte mitsoda *Egyházi Szolgák* tanitsanak, es mint igazgaſſak az ő Anyaſent-egyházat Világ vegezetiglen; ſemmi ketſeg nem lehet benne, hogy ezen negyven napok alat ezt-is el-nem rendelte volna, mely nap kellyen, *Szombatot illeni* es rendſerint az ő Szolgalattyoknak tiſtit gyakorlani, kivaltkeppen hogy az O Teſtamentumban az ISTEN oly ſorgalmatoſnak jelentette önnön magat à maga imádáſara tartozo mind *dolognak* ſ-mind annak *idejenek*, Erkőltsőkrűl valo es Cæremonias Tőrvenyi altal valo ki ſabáſaban. Ez-is ide valo hogy az UR kinek *hatalmaban vannak az idők es az alkalmatoſſagok* a maga rendelte az Hétnek *első* napját,

Eph: 4, 1. 11, 12.

a, Act: 1, 7.

hogy

hogy az *Sz: Leleknek* az Apoſtolokra lathato formában valo le-ſálláſanak tulaydon Innepe lenne: b igy az Apoſtolok-is azon napon kezdék elſőben ſ-ugy-is gyakorolak az utan-is Sz: Szolgalatnak kőz munkájat, c az *Evangelium*nak prædikalláſaban, *Sacramentum*oknak d kiſolgaltatáſaban, es à *meg törő* bűnőſőknek vetkeknek e megoldaſaban. Ezekre es ez illyen *fundamẽtum*okra nezve f Athanaſius Doctor nyilván allattya, hogy az *Szombat* maga az UR altal *valtoztatot* legyen *el*. Mikeppen annakokaert à mi *Közősulesünk* UR *Vatsorajának* neveztetik, mivel az Urtul ſeregtetet, az ő halálának emlekezetire: ezenkeppen az Keresztyenek *Szombattya*-is g UR *napjának* hivattatik, mert magatul az Urtul rendeltetet az ő *Fel-támadáſának*

b, Actor: 2, 1. &c.

c, Act: 2, 1, 4

d, Act: 2, 3. 41, 42.

e, Act: 2, 31. 36.

f, Ath: in Front hom: de ſent.

g, Ap: 1, 10. Az Uy Teſtamẽtumbéli Sz: Irás ſem-

emlekezetire; ſ à mint *eggyiket*, ugy à máſikat az URnak [h] Neve betsülletesſé teſi. Es mikeppen az Szombatnak Ura, *Kiralyi* felſegevel, es *felſeges* męltoſagaval meg tselekedheti; azõkeppen vagyon oka-is à mely ert az Sz: *Szombatot* az hetedik naprul *ez elsöre* mellyen mi illyük, valtoſtathaſſa, Mert à mi azt à hatodik nap után következendő *napot* illeti, mellyen Iſten az Terempteſt el-vegeze, annak nem altalan veggel valo rendeleſe vala veg nelkül valo ſükſeges meg ſenteléſre nézve, hanem oly mely azon męltoſag altal, nagyub ok es alkalmatoſſag erkezvén, igazã meg valtoztattathatnék es más *egyéb* hetedik napra rendeltettethetnek. Mert az negyedik Parantsolat ſem mondgya: Meg emlekezzel meg ſentelni *azt à hetedik*

ſemmi dologgal nem közli ez betsüllendô nevezetet, hanem tsak à Szombattal es az Sz: Vatsorával Mert mikeppen az Huſveti Barãy helyeben az Ur Vatsorájat ſzerzette: ezẽkeppen à Sido Szõbat helyet az Urnak napjat az Vaſarnapot rendelte h, 1. Cor: 11. 20.

N VVolph: Chron: de Temp: l. 2.

tedik napot, *mely az Teremtesben valo hatodik nap után következik*, avagy ez, vagy amaz *hetedik* napot: hanem határozatlan; meg emlekezzél hogy meg ſentellyed az *hetedik napot*. Es hogy tulaydonul ſollyunk, az mint mi az nappal ęlünk, az időnek *meg kulömböztetéſere*, avagy *termeſſet után valo* ſ. 24. orakbol állo; vagy meſterſeges ſámlalas utan valo ſ. 12. orakbol állo, Napkelettül fogvan, Nap nyugatig: ezzel eggyüt gondollyuk meg à Napnak amaz dellyeſti *meg állaſat*-is *Ioſue* idejebẽ, melly lőn *egy egéſſ napni ideig*: juſſon eſünkben ezen Napnak tiz graduſſal valo *viſſſa teréſe*-is (mely őt orat, az az, tsak nem meſterſeg ſerint valo fęl napot teſſen) *Ezechias* Kiraly idejeben: Ezek miat az Sidok őnnőn magok ſem tarthattyak meg az ő *Szombattyokat*

c. 1. p. 92. Legis ſubſtantia eſt, ſex diebus terrenis negotiis incũbere; ſeptima divino cultui dare operam.

Ioſ: 10, 12, 13.

2. Reg: 20. 11.

ſinte.

ſsintén ſsinte abban, *az idönek meg hatarozaſaban*, mely leg elſőben à terempteſnek kezdetitűl fogva, hetedik napnak mondatot.

Ita explico meridionalem circulum, ab Anglis omnib: per ſe ſatis intellectũ. Chriſtoph: Heſnie Syſt: cont: Theol: cum Iudæis c. de Sabbatho.

Ide jarul ez-is hogy az *Meredianuſ*nak, az az: az Napnak dél avagy tizenkét orakori hellyenek, es ugyan azon Napnak *egyenetlen fel-jötenek* es *le-mētének*, ez Főldnek egymaſtul kűlőmbőző Tartomanyi miat valo ſok kűlőmb kűlőmbſegére nezve, nemely hellyekben elébb vagy utolb kezdetik à Nap, nehol *Negyed* nivel, nehól, *felnivel*, nehol penig *egeß* nappal: is: Ennekokaert à Sido *hetedik nap*, nem tartathatik ßinten ßinte *ugyan az egy* időben meg, ez egéß Világon.

Matt: 12, 8.

Immát *Ieſus* Urunknak, mint Urnak męltoſaga lévén à *Szombaton*; haſonlokeppen ſokkal nagyubb oka es alkalmatoſſaga

vagyon

vagyon, az Szombatnak az *Sido* hetedik naprul, más hetedik napra valo rendeleſeben, mellyen az Kereßtyenek meg illik az Szombatot.

Okai:

1. Mert az ő halalbol valo *Fel-támadaſa* altal *uy lelki Terem ptéſe* lőn ez Világnak: mely nelkűl *Adam*nak minden Fiai ő- Iſ: 65. 17.
rőkke el-romlottanak volna, Iſ: 66. 22.
es az elſő Világnak Terempté- Pſ: 90. 3.
ſe ſemmi *vigaſztalſt* nem ßolgaltata nekűnk. S-erre az *uy lelki Terempté ſre* nezve, mondgya az Iras, hogy [a] az *O dolgok el-multanak es Uyjakká löttenek mindenek*: [b] *uy Terempteſek* [c] *uy* nép, [d] *uy* emberek, [e] *uy* ęrtelem, [f] *uy* Teſtamentum, [g] *uy* Parantsolat, [h] *uy* nevezetek [i] *uy* út, [k] *uy* enek, [l] *uy* őltőzet, *uy* bor, *uy* edény, [m] *uy* Ieruſalem, [n] *uy* Eg, es *uy* főld. Es igy è ßerint ßűkſegeskeppen

a, 2. Cor: 5. 17.
b, Gal: 6 15:
c, Eph: 4. 24.
e, Col 3. 10.
f, Matt: 26. 2.
g, Ioh: 12. 4
h, Apoc: 17.
i, Heb: 10, 10
k, Apoc: 3. 9
l, Luc: [illegible]. 35.
m Apoc: 21
n, 2. Pe: 3, 13

az

o, Is: 66 22 az ᵘ O *Szombat* hellyet-is, *uy*nak
Hebr: 49 kell lenni, *Meg valtonk*nak ditsiretire es tißteletire, meg valtattatásunknak *munkaja*rul valo el; melkedesünkre, es az *O* Testamentumnak uyjonnan lőt valtozasanak ki-jelentésere.

2. Mert ez napon *nyugvék meg* à *Christus* minden *ßenvedesitül* s-ez napon vegezé az *Meg valtasnak* munkajat-is el. Ha azért az első Teremptes munkájanak el vegezese (mely altal halalmassan ki nyilatkoztatá Isten őnnőn magát az Teremptetteknek) Szombatot ęrdemle, hogy ily nagy *munkának* emlekezeti nevezetes lenne, az Munkásnak tißteletire, minekokaert *én Sz: Napomnak* is nevezi azt *Is.* 58. 13. Sokkal inkabb ez Világnak, *uy Teremptése* az *Iesus* Fel-tamadása altal (*mellyel hatalmasson ki*
Rom: 1, 4. *nyilatkoztatta magát Isten Fianak lenni*)

lenni) meg ęrdemli à Szombatot, annak őrők emlekezetiert, à *Christus*nak tißteletire, minekokaert męltan-is hivattatik UR *napjának*: Mert az mikeppen az *Babyloniai* fogsagbol valo ki ßabadulas, mint nagyub jo tetemeny, el-vőve, es mint egy el nyele az *Egyptumbeli* ki menekedesnek *nevét*: Ezenkeppen az nap, mellyen *Christus* ez világ *valtsaganak* munkaját el-végezé *igazabban* meg erdemli, az Szőbati meg ßẽteltetést, hogy nem mint az mellyen Világ *Teremptesenek* munkájátul meg ßűnek az *Isten*. Mikeppen tehát az *Teremptés*ben az *elsö nap* mellyen veghez méne az teremptes, az *ßentelteték Szombattá*: igy az *Valtsaggnak* idejébẽ, annak az első napnak mellyen az, el-végeßteték, ßűkseges à ßent nyugodalom nak napjanak ßenteltetni: s-

Szombat, nyugodalmat teszen magyarul.

azon-

azonban à hetedik nap-is, *Istennek* Erkőltsőkrűl irott Tőrvenye ßerint meg ßenteltetik: Az
Gen: 2, 2. *Sidók* à hétnek *utolsó* napját illik
Lev. 23, 32. meg, *Szombat*tyokat az *Etzakárul* kezdvén mellyen Isten meg
Nek: 13, 19.
Matt: 29, 1. nyugott. De az *Christusosok* az Urat *jobban* tißtelik, az *hétnek elsö napján*, *Szombat*tyokat azon az Napon kezdvén mellyen *Idvezitönk fel-költ*. Ők az ő *Szombat*tyokat, à Világ Teremptesęnek emlekezetire illik; az *Christusosok* az meg valtasanak emlekezetire ßentelik: Sőtt az URnak Napja, első léven mind az *Teremptésben* s-mind à *Meg* váltásban, emlekeztet minket egyßer s-mind, az *O* Vilagnak alkutásara, s-az URNAK meg valtásara. Igy ekkeppen immar, látvan hogy az *Valtsag* mint *hatalomra* s mind *irgalmassagra* nezve felyűl haladgya az Terem-

Act: 20, 7. 11.

ptést:

ptést: ennekokaert nagyubb oka vagyon hogy à *nagyub* tselekedet visellye az napnak *tißteletit*. Nem-is *Kissebbeti* az UR *Napjának tißteletes* nevezeti az *Szombat*nak ditsősseget, hanem inkabb ád ahoz es *öregbeti* annak *męltosagat*: mint ßinten az *Izraeli* nev mely Iacobnak adaték, sokkal *fenyessegesbe* tőve az Patriarchát. Ez: *Isten nyugodalmának* példajarul, es è Vilag *Teremptésenek munkajarul* vetettetet ok, erejeben meg áll mind addig, miglen az Isten Fia ez Vilag *Meg valtásának munkajatul* meg nem ßűnik, az után penig az *elsöbb* enged es *hellyet ád* az utolsobnak.

1, Cor: 15.

3. Mert meg jővendőltetet volt az *O Testamentumban*, hogy az Uy *Testamentum* idejekor, az hétnek *elsö napjan* illik à *Szőbatot* meg. A mi az elsőt illeti az

Ps: 110. 3. 110. *Soltarban*, mely jövendőles az *Christus* es az ő Orßága felől; nyilván meg jövendőltetet, hogy leßen *à gyülekezetnek egy nevezetes Napja, mellyen az Christusnak minden ſerege ßabad akarattya ßerint egybe gyülekezik ßentſeges öltözetekben.* Ugy annyira *hogy ſemmi eſsöje az bekeſegnek, nem leßen arra az Háznépre, valamely ſel nem menend Ieruſalemben,* az Anyaßent-egyházban, *az Királynak az Seregek Urának imadaſara.* No immar, mely nap kelleſſek ez nagy *népet* es *Gyülekezetet* meg tartani, ßent *David* nyilvan meg jelenti az 118. *Soltarban*, mely az Chriſtus felől valo *Iövendö mondas*, mint meg tetßik Matth: 21. 42. Actor: 4. 11. Eph: 2. 20. es mind az egeß *Sido Doctoroknak* eggyező ertelmekből, à mint Hieronymus *bizonyſaget téßen* felölle, jo eleve ki-

Zach: 14. 17.

jelent-

jelentven mint lenne az gyalazatos halál altal meg vettetet *Chriſtus mikeppen az Epiröktul* az az, *Sidoſagnak ſö vezeritul meg vettetet kö, ſö Szegelet kövé*: azt kivannya az egeß *Sz: Anyaßentegyháztul*, hogy meg ßenteltetſſek az à Nap, mellyen *Chriſtus* ez tsudalatos munkat fogja végben vinni, igy ßolván: *Ez az Nap mellyet az* UR *rendelt, örvendezzünk es vigadozunk azon.* Es mivel à mint Szent Peter ßolt Act: 2. 36. az *Chriſtus* felől, ezen az napon nyilatkozék ki, *hogy az Iſten ötet* Urrá es *Chriſtuſsá tötte*: Ennekokaert az egeß Anyaßentegyház az Uy *Teſtamentumban* meg kell ßentelni az *Chriſtus Feltámadáſanak napját. Rabbi Bachaiis*, látta *Adamnak* hatodik napon valo eſeti altal, hogy ugyan azon nap *kelletik az Meſsiasnak az Emberi Valtſagnak* munkaját vegben

Ps: 118. 24

Zohar: ſup: Gen: fol: 21.

ben vinni. Es nezven az *Boáz Ruthnak* sollot ez beßedere: *Aludgyál itt mind Reggelig*, azt hozza ki hogy az *Meßiasnak* egeß à Szombaton az Koporsoban kell nyugodni; es amaz sollásbol is *Gen:* 1. az elsö napon, *Légyen világoßag*, azt allattya, hogy à *Meßiasnak az hétnek elsö napjan* kell az halálbol életre támadni, es az *Evangelium*nak lelki világoßagával ez világot mely az Halálnak *árnyekában* fekßik, meg világoßitani. Ez könyveknek *Sedar*, *Olam*, *Rabba* egy Sidó Authora Szerzöje, c. 7. sok emlekezetes dolgokathoz elö az mellyek à Hétnek elsö napjan mint meg annyi ábrazatokul löttenek hogy az ißteni fóbb ßolgalatnak az Uy *Teßtamentum* alatt ez Napon kellyē gyakoroltatni. Ugy mint az *ßteni Ditsoßßegeßßegnek* felhöje, ez

Ex H. Volp: Chron: de Temp: l. c. 2.

ez napon ßalla az ö népere. Aaron es az ö Fiai ez nap követék elsöben el, az ö Papi tißteket. Az Iſten elsöben ekkor alda meg nevezeteßßen az ö népet. Az nepnek Fejedelmi ekkor mutatának közönßegeßßen ajandekot az UR *Iſtennek. Ez az az elsö nap mellyen tüz ßalla le az Eghbol: Elsö Napja è vilagnak, az Eßtendöknek, az Holnapoknak, à heteknek*, &c. Mind ezek meg árnyekozván hogy ennek à napnak kell elsö es fúbb Sz: napnak lenni az Uy *Teßtamentum*ban Sz: *Agoßton* meg proballya sok Sz: Irásbéli bizonyßagokkal es okokkal, hogy *az O Teßtamentumbeli Sz: Atyak es Prophetak, eleve meg lattak es tudtak, hogy è mi Uri napük meg ábrazaltatot volt az ö környül metélkedéßeknek nyolczadik napja altal*: Es *hogy az Szombatnak el kell az hetedik naprul valtozni az étßakara, avagy à hétnek elsö napjára. Iunius-*

Aug: Ep: ad Ianuar. 119. c. 13.

is *Cypriánus*ból azt mondgya, *hogy az környül metelkedes annak az nyolczadik napnak mellyen Chriſtuſnak fel-kelletik vala tamadni, mint egy Sacramentumul rendeltetet az nyolczadik napra.* Az *Foro Iulienſe* Gyülés azt allattya hogy *Eſaias Prophétalt az Szombatnak az hétnek elsö napjan valo meg illéſerül.* Ha ez Titkokat ily vilagoſſan meg látták az *O Teſtamentum*nak árnyeka alat levő Sz: Atyák, bizonyára *ez világnak Iſtene* igen mellyen *meg vakétotta* azoknak *elméjeket*, à kik ennek valoſagat az *Evangelium*nak ragyago vilaganal nem lathattyak Minekokaert az Szombatnak ez Uy *Teſtamentum*beli valtozáſa, ſemmi egyeb nem, hanem tsak annak be-tellyeſedeſe, mely az *O Teſtamentum*ban meg abrázaltatot es prophetáltatot.

2. Cor:4,4.

4. Az Apoſtolok, az ő *Urok-*

nak elméje es Parantsolattya ſerint es az *Sz: Lelek* igazgatáſabol (mely mindenkor jelen ő vellek *Egyhaz-ſolgalatbéli* Tiſztekben) minden Kereſztyen ő tőllők plántalt *Eccleſiá*kban *el-rendelték*, hogy az Kereſztyenek az Sz: Szombatot azon à hetedik napon illenék meg, mely *elsöje à hétnek*; a *Ami néz à Szentek ſegitſegekre valo alamiſnara, az mikeppen rendeltem az Galatia*beli *gyülekezetben, ti-is azonkeppen tselekedgyetek.* Az hétnek minden elſő napjan &c. b *mikor egyben gyültök az Templumban.* (UR Napja lévén) *az* UR *Vatsorája Kenyerének veteleért,* c az UR halálának emlegetéſere miglen eljű &c. Mely Igékben jegyezd meg:

1. Hogy az *Apoſtolok rendelték* ez Napnak meg ſenteleſet: en-

a, 1. Cor:16. 1. 2.

b, Az Syriai forditas igy vagyon: cũ congregamini, non ſicut juſtũ eſt in die Domini noſtri comeditis & bibitis.

Az Arabiai fordításban-is igy vagyon: Non comeditis & bibitis prout verè, diebus Dn: noſtri decet, & Beza addit quod in veteri quodã exemplari ita legitur: Tin Kyriakin. Az Vrnak Napja mindẽ elsö

napnak melléjetétetet. c, 1. Cor:11,20,25,26.

nekokaert ISTENI Szerzésből valo.

II. Hogy az à nap *à hétnek elsö napjának* neveztetik: annakokaert, az, nem az *Sidok* hetedike, sem más egyebb.

III. *Az hetnek minden elsö napjan* ugy-mond mely sünetlenseget jelent.

IV. Hogy az, rendeltetet az *Galatia*beli *Eccleſia*kban sintén mint az *Corinthus*beliben, s egy formaju Ser-tartáſt rendele az *Szenteknek* minden [d] *Eccleſia*jokban: annakokaert közönseges lön az.

V. Hogy ez Napi gyakorlasok, az Szegenyek Szamara tartozo [a] *alamisna-szedések* voltak, (mint meg tetsik Act: 2. 42. es *Iuſtinus Martyr* bizonysagabol *Apol*: 2.) mellyeknek öſſve gyütögetesek à Sz:Gyülekezetben, *az Könyörgés*, *Prædicatio*, es Sacramen-

d, 1, Cor: 14, 33.

a, Az mikeppen az kenyer szegesnek nevezeti, az vallasnak több mindē gyakorlasit magaban foglallya. Act: 26, 7. azonkeppē ez szollas Col-

crementum *ki ſolgáltatas* után lesen vala: ennekokaert Lelki vala az.

VI. Hogy az *alamisna szedest* (noha igen sükseges vala) el hagyatá vélek oda meneteleig, hogy valamint az ő Prædicalásanak akadalyul ne lenne: de sentseges egyben gyüleseket az Urnak Napjan nem hagyattas; mivel rendelt idő vala; az Urnak közönseges Szolgalattyara; mely sükseges seget állat:

Es ugyan ezen Levelben tanubizonysagot teſen Sz: Pal, hogy ő nem rendelt ő közöttök *semmi egyéſs* Szer-tartasokat, avagy tudománt, hanem azt *mellyeket az Urtul vött*: El-annyira hogy ugyan kemeny Szoval Szólittya meg őket 1 Cor. 14. 37. *Ha valaki közzülletek lattatik Prophétának lenni vagy lelki dolgokban tudosnak, vegye eſsében hogy az mel-*

Collecta az Szőbatnak több mindē gyakorlasit be-foglallya; Miert-is kivanná az Apoſtol hogy az alamisna-szedes az hétnek első napjan lenne, hanem hogy ez napon voltak az Sz:Gyülekezetek az Apoſtolok idejében 1. Cor 11, 23 15 11. Gal: 1, 12.

lyeket nekiek irok, azok az Urnak Parantsolati. De ő irta nekik es el-rendelte hogy az hétnek *elsö napjan* illyenek Szombatot: Minekokaert azon à napon illeni *Szombatot* az Urnak magaſaját *Parantsolattya.* Ki lehetne-is *avagy* igaz *Prophéta*, vagy az Iſtē Lelkének valamely kegyelmével biro ember, az ki ily világoſſan látvan az URNAK napjat, az Apoſtolok altal ſerzetnek es rendeltetnek lenni, meg nem vallana hogy az Urnak *Napjanak* meg ſenteléſe Iſten Parantsolattya? Az *Sidok* meg vallyak az Szombatnak ez *valtozáſat* Apoſtoloktul valonak lenni, *Peter Alphon. in Dial. cont: Iud: Tit.* 12. Vakabbak tehat az ollyaténok es tombabbak az *Sidok*nal-is, az kik hivſaggal tagadgyak azt.

Act: 20, 4. 5, 6. &c. Sz: Pal-is *Troas*ban az *Eccleſia*-

nak

nak amaz hét Evangeliſtaival; *Sopater*el, *Anſtarchus*al, *Secundus*al, *Gajus*al, *Thimotheus*al, *Tycheus*al es *Trophimus*al es az egēß ott lévő *Kereßtyenſeggel*, az Sz: Szombatot à hetnek *elsö napjan* illik meg, Könyörgesben, prædicalasban es az Ur *Vatsorajanak* veteleben. Es à mi meg jegyzendő dolog, Sz: Lukats nem azt mondgya, hogy az Tanitvanyok Sz: *Pal* Prædicalaſa halgatni küldettettenek vala, hanem, *az Tanitvanyokat egyben gyütvén az Kenyernek megßegéſére, az hétnek elsö napjan*, az az, az Sz: Közöſülesben (az UR Vatsorájaban) valo reßeſülesre, mely időben az Urnak halala az Igének prædicallaſa altal mutogattatik vala. 1. Cor: 11. 26. *Az Pal prædical vala nekik &c.* Es hogy ſenki nem tartotta ez egyben gyüleſeket egyeb Ke

v. 7.

reßtyeneknel, kik egyedűl Tanitvanyoknak neveztetnek vala. Act: 11. 26. De *Philippi*ben mivel ott męg Tanitvanyok nem valának, Sz: Pal az ő Szőbattyokon méne az helyre az hova az Sidok, es à Sido hiten valo tőbb Nemzetſegek, gyűlekezni ßoktak vala az imadkozáſra, es ott prædicalla nekik, Act. 16. 12. 13 Ez keppen azert à dellyeſti világoſſaghoz haſonlo vilagos dolog, hogy az Kereßtyeneknek, ßokaſos rend tartaſok volt, az *Sido* hetedik *nap*nak [a] el mulataſa, es az Szőbatnak es az ő Sz: Gyűleſeknek az Hétnek elſő *nap*jan valo tartáſa ſ miert-is nevezne Sz: *Ianos* ezt *Urnak Napjanak* egyebért, hanem hogy oly nap volt ez, melynek az Apoſtolok altal plantalt egeß Eccleſiakban valo kőzőnſeges meg illéſęk, az

a, Act: 21. 4. &c.

halalbol

halalbol, ezen à napon eletre tamadot *Ieſus Chriſtus*nak tißteletire valo-tartozáſa mindeneknek tudtokra volt? Ezt Sz: *Ianos Urnak Napjanak* nevezi [b] hogy az Kereßtyeneket inkabb fel-ingerelheſſe, az ő, az *Ieſus Chriſtus* halalbeli Fel-támadaſa altal ßerzet *Valtſagoknak haladatos* emlekezetire. Es az nappal egyetemben, az Szombatnak *aldaſa*-is haſonlatoskeppē altal vitettetet az *Urnak Napjara*, mert mindennemű, ez Uy *vilagra* tartozando *Megßenteltetés* az *Chriſtus*ban vagyon, es ő tőlle ßármazik à Kereßtyenekre. Es mivel ſohonnan nagyubb męltoſag, az *Chriſtus*énal es az ő *Apoſtoli*énal nem tamadhat: ok-is haſōlo nem találtathatik mint è Vilagnak uy *Teremptéſe*, ennek okaert az Szombat ſoha *ez naprul maſra* nem vitethetik vala-

b, Apoc: 1. 10, Mos Chriſtianus &c. Szokaſok à Kereſztyeneknek hogy ezt Urnak Napjanak nevezzék. Beda in Luc: c. 14.

Hebr: 2, 5. 11. & 5, 9.

mig ez vilag fenn áll. Ide valo az-is à mit az *Iras* meg jegyez, hogy az *ujonnan plantali* es gyűtőgetet *Anyaßent-egyhazakban*, valami rendeltetet, Az *Apoſtolok*nak kivaltkeppen valo *ßerßabaſok* es *igazgataſok* altal rendeltetet. 1 Cor: 11. 34. 1. Cor: 11 11 36. 37. Tit: 1. 5, Act: 15 6. 24. Az Apoſtolok pennig ſemmit nem tselekettenek ollyat à miben hagyottak nem voltak à *Chriſtus*tul, 1. Cor: 11. 23.

Meg ßentelni azert az *Szombatot hetedik Napon*, nem *el-töröltetet* Ceremonias Törveny: hanem erkőltsőkrűl valo es mind vegezetiglen tarto *tökelleteſſelőtt* Törvenye Iſtennek. Ugy hogy azon *vegiglen meg maradãdo* Törveny mely az *Sidok*at kötelezi az Szombat illéſre *azon* az hetedik napon, *vilag Teremptesenek* emlekezetire *kötelezi az Kereſztyeneket* is az Szombatnak meg ßenteleſere *ezen* az *hetedik napon*, ez vilag *Meg valtáſanak* emlekezetire. Mert à negyedik *Parantsolat Erkőltsőkrul valo* Törveny lévén, meg kivannya az *hetedik napnak* meg ßenteleſet mind őrőkke. Ennek penig à Törvenynek *Erkőltsőkrul valo taniteſat*, à mint hogy à több Parantsolatoknak-is, annyival *Iſtenesben* meg tartyuk mi az Evangelium alat, à menyivel (à Kereſtſegben,) *nevezetesb frigyet* kőtőttűnk az Iſtennel, Sz: Parantsolatinak meg tartáſa véget: es az Iſten-is mi velűnk az Törveny *Atkatul* valo meg mételűnkre, es Sz: *Lelkének* mellénk adáſara hogy az ő Törvenyit meg tarthaſſuk. Es hogy ez à *Szombatrul* valo Parantsolat (ßintén mint à több kilenczek) *Erkőltsőkrul valo* es *vegiglen meg*

maradó

marado, nyilván meg tetßik ez következendő okokbol:

Tiz nevezetes okok mellyekből meg bizonyittatik hogy az Szombatrul valo Parãtsolat Erköltökrül valo es mind vegiglen meg maradando avagy mindenhai legyen.

1. Mert ez *Parantsolat*nak *minden* okai erköltsökrül valok es minden haijak: Az Iſten-is ſokkal hathatobb okokkal kötelezet minket *ez Parantsolat*hoz valo engedelmeſſegre, hogy nem mint à többihez, *akar mellyikhez*. *Elsöben* azert mert az Iſten jo eleve el-latta, hogy az Iſtentelenek ſokkal gondviſeletlenebbek leßnek ezökrül, avagy batorſagosban *altal* merik ezt à többinel *hagni*. *Maſodßor*, mert ez Parantsolatnak meg *tartáſában* áll à *többinek*-is *meg tartáſa*: mely dolog panaßolkottattya az Iſtent oly gyakran, hogy *minden*

den ö *Tißteletit* el-mulattyak a- vagy fel-adnak azon az Emberek, à mikor az *Szombatot* vagy *el-mulattyák* avagy *altal hagják* El-almélkottattya Embert (azt mondgya CALVINUS) midön meg gondollya, mely ſokßor, mely *buzgoſagos* tudomany tetellel, kivannya *Iſten* mindentül (valaki *ö népe* akar lenni) az *hetedik napnak* meg ßenteleſet: Sőt mely *irgalmatlanul* kegyetlen halallal tudnia illik bűnteti az *irgalmaſſagnak* Iſtene, ez ö Parantsolattyának meg ßegéſet, mint ha ugyan tsak è volna minden ö Tißteletinek es ßolgálattyanak egeß ſummaja. Bizonyos dolog-is az, hogy valakinek lelki iſmereti nints az *Szombat*nak meg ßegéſeben, az többParantsolatokéban ſints ſemmi, hogy az keppen tseleked. hetik mind maga betsülletinek

Ier: 15, 22. Ez: 20, 19. 20, 21, 24. Ez: 23. 38. Neh: 9, 4.

Ex Bodin: de Repub: l. 4. c. 2.

ártalma ſ mind penig az Kűlső Tőrvenyeknek *romlaſa* es onnan kővetkezhetendő *veſſedelem* nelkűl Ennekokaert helyheztette *Iſten* ez *Parantsolatot* az két Táblának *közepiben*, mert ennek meg tartáſa, *legh jobb* ſegéd az *többinek* meg tartáſara. Az Szombatnak *lelki iſmeretes* meg ſenteleſe, *Annya* az Vallaſnak es az jo fenyéteknek az *Eccleſiaban*. Hadd el az Szőbat illéſt, es kiki ſolgallya akkor Iſtenet mikor tetſik, meg ladd tsak hamar mint jár az *Vallas* es az à *Bekeſeg* ſ *rend-tartas*, mellyet Iſten meg akar maraſtani az
1. Cor: 14, 33 40. *Eccleſiaban*? Az *Szombat nap Iſten Sokadalma avagy Vaſarnapja* mellyen egeſ hetetſakai valo jokat arultat az embereknek, ekkor hi *magahoz* minket, hogy
Eſ: 55, 11, 2. *vaſarlyunk* ő tőlle *minden ezüſt es penz* nelkűl *Angyaloknak* kenyerét,

rét, ęletnek *vizét*, Sacramentumnak *Borát*, es az Igének *Tejét*, Lelkűnknek táplálaſara: *probaltatott aranyat*, Hi űnknek Apoc: 3. 18. gazdagitáſara: *ſem gyogyitó* dragalatos *Iret*, lelki vakſaginknak gyogyitáſara; es az Ieſus Chriſtus *Igaſſaganak* fejer *öltözetet*, undok mezitelenſegűnknek takargatáſara. Nintsen az, az igaz *Kegyeſſegtűl* tavul, à ki lelki iſmeretben jaro dolognak tarttya az *Szombatnak meg illéſet*: de az ki lelki iſmereti ſerint ſafarkodhatik az *Szombatnak* maga haſznara es mulatſagara tartozo meg ſegeſeben, annak *ſtve* męg ſoha nem érzette, mit akarjon mind az Iſtęnek *ſęlelme*, ſ mind az *igaz* Vallas. Mert ez Parantsolatban telik bé à mit Sz: *Iakab* mond; *Az ki vetkezen-* Iac: 2, 9. *dik egy dologban, az, az egeſs törveny meg rontáſaban bűnös*: Lat-

ván

ván tehat hogy Iſten, ily ſok, *erköltsökrül valo* es *mindenkor tarto* okokkal *eröſſetette* ez Parantsolattyat, tudni valo dolog hogy maga-is ez Parantsolat ollyan.

2. Mert *Adam*nak-is Parantsolatot adot volt errůl az Iſten az *ártatlanſagban*, mely allapotban (męg az boldogſagban helyben léven, nem az *Chriſtus erdemében* valo Hit, hanem az *törveny*hez valo Engedelmeſſeg altal) nem ßůkőlkődik vala az *Chriſtus* altal valo valtſagot árnyékozo Ceremonia nelkůl. Annakokaert à *hetedik napi Szőbat*, nem tsak egyigyů Ceremoniaja, hanem ugyan Termeßet ßerint valo réße az Iſten *imadaſanak*, melly akkor Parantsoltaték az Embernek, à mikor minden Emberek męg tsak ugyan azon egy állapotban valának. Es ha ßůkſeges volt *elsö ßüleink-*

nek,

nek, hogy *Szombat* napjok legyē, az Iſtennek, *tökelletes állapottyokban* valo ßolgalaſara; Sokkal ßůkſegesb à *Maradekoknak* hogy Szombatot illyenek *romlot* allapattyokban. Es mivel az *Iſten maga-is meg ßentelte ezt* à napot, hogy lehet Sz: az az Ember, à ki *ßant-ßandékal* altal hagja azt?

3. Mert egygyik az Parantsolatok kőzzůl, mellyeket Iſten maga ſaját ßentſeges ßájával ßollot es ßent Uyjaival ketßer az kő Tablakra fel-irt, azoknak męltoſagoknak es vegiglen maradandoſagoknak jelenteſere. Valamellyeket Iſten maga irt mind azok *erköltsökrül valo* es *mindenkor tarto* Parantsolatok voltak, azok penig kőzőnſegeſſen ßám ßerint *tizek*. Immar ha ez el-tőrőltetet Ceremonia volna, tehat tsak *kilentsek* lennének à *Parantsolatok*. Az Ceremonias

Exod: 3. 4.

Deut: 4. 13.

Deut: 4. 4.

monias Törvenyek, mellyek az *Christus altal el-töröltettek* mind *Moses* altal irattattanak: De ez az Szombatrul valo à többkilentsekkel eggyût, maga az Isten altal irattatot, az frigy Ládaban bé helyheztetet az hova egy Ceremonias törveny sem tetettetet: mellyekkel eggyenkent azt jelentette hogy ez tiz Parantsolatok vegig meg maradando *regulai* lennének az Anyaßent egyhaznak, ollyak mindazaltal, mellyeket senki 1 Reg: 8. 9. *tökelleteßen* be-nem tölthet Heb: 9. 3. nem tsak à *Christus*.

Rom: 5. 17. 4. Mert az *Christ*' meg vallya, Matth: 5, 19. *hogy ö nem jött az Erköltsökrül valo törvenynek el-rontaßara*, es hogy annak még à leg-kißebbike-is el-nem töröltetik az ö Orßagaban az Uy *Teßamentum* alat. El-

v. 19. annyira *hogy valaki ez tiz Parantsolatoknak tsak kißebbet-is meg*

rontand-

rontandgya, es akkeppen tanitãdgya az Embereket, az Mennyeknek Orßagaban legh-kißebnek hivattatik: azaz, nem leßen hellye az ö Anyaßent-egyhazába. Immar penig az Erköltsökrül valo törveny, Parantsollya hogy az hét napok közzül, eggyet mindenkoron Sz: Szombatnak ßentellyünk. Az Christ' maga-is nyilvan emlekezik, az ö Kereßtyeni között valo *Szombat* ßenteleßrül, *Ierußalemnek* el-romlaßa idejet, az ö Fel-tamadaßa utan 42. eßtendö tayban. Mely Idö alatt, egeßßen az *Moses* Ceremoniai (az ver, az meg foytot allaton kivül) az Apoßtoloknak közönseges vegezezekbö; Act: 15. 20. 21, 24, 28. *tellyeßeggel el-töröltettek* es el-hagyattattak az Kereßtyen *Eccleßiakban*. Ennekokaert inti Chriſtus URUNK az ö Tanitvanyit, *könyörgeßre, hogy ſutaſok ſe Télben,* Matth: 24. 20.

ſem

sem penig Szombaton ne essék. Telben ne; mert az utnak s időnek kemeny volta miat, az ő futasok sokkal *nehezebb* es *nyomorusagosb* lenne; *Szombaton* se, mert annal-is *nehezebb* lenne sivéknek, hogy *azt à napot* mellyet az UR az *Sz: Gyakorlásokban* Parantsolt el-tőlteni, *lelki* vigasztalásokra, hivsagos dolgokban kel tőlteniek *életeknek* meg tartásaert. Ha azert à Szombat illés ez napon tsak *Ceremonia* volt volna, nem lőtt volna semmiben à futas *ez napon* keservesb, mint sintén à hétnek tőbb *napjain*. De hogy im à *Christus* mely igen sannya, azoknak *Szombat napi futasra* kenseritteteskben valo felelmeket es sivéknek nehezseget; S-ezokaert akarja hogy Istennek könyörögjenek, hogy ez illyeten alkalmatlansagot *meg elözze*: nyilván *meg*

mutattya,

mutattya, hogy az Szombatnak meg tartása nem el-tőröltetet Ceremonia, hanem *Christus*tul *allattatot* es meg erősitetet *mindenkori* Parantsolat. Ha penig tudni akarod à Napot à melyre à Christus ez *Szombat* illést rendelte, Sz: *Ianos* meg mondgya hogy az *Urnak Napja* az Apoc:1. 10. Ha tovabba azt-is akarod érteni, mellyik *napjan* à *hétnek*, *Sz: Pal* meg mondgya, hogy az hétnek mindenik *elsö napjan* 1. Cor: 16. 1. A mint az *Christus* intette, az *Kereßtyeneket*, ugy, ők-is könyörögtenek, es kő nyörgesek szerint, az Isten (egy kevessel az meg szallas előtt) *mennyei jelenés* altal meg intett *Ieruſalemben* minden *Kereßtyeneket*, hogy ki-költőzzenek onnan s-*Pellá*ban menyenek mely egy kis falu vala az *Iordan*on tul, es ekkeppen kerülnék-el, az *Isten-*

nek

Euseb: hist: Eccl: l 3, c 5 Hihetô dolog, hogy ez jelenes volt ez szo: Migrem° hinc, mely eyjel hallaték nagy föld-indulassal eggyüt az Templúbā. Melyrül emlekezik, Ioseph: de bell: Iud: l. 7. c. 12.

nek arra az Varosra es Nemzet-
Metth: 24, segre kővetkezendő boßßu-al-
34. lásat: Ha azert à *Kereßtyen* Em-
ber eletének *meg tartásaert*: nem
futhat az URNAK *Napjan ßibeli*
faydalom nelkűl, mitsoda *örömmel* avagy vigaßtalassal *mulathattya* az ki igaz Kereßtyen, az Isten tißteletinek ß: *gyakorlasit*, az *Urnak Napjanak* nagyubb reßét, hivsagos, testi haßontalansagokban es ßolgalatbeli munkában tőltven el? Es mivel *Ierusalem*nek *el-romlása* mind *abrazattya* s-mind bizonysaga lőn è *világ* el-romlásanak, Kitsoda nem veßi eßeben, hogy az Sz: *Szőbat*nak világ vegezetig meg kell maradni?

5. Mert minden *Ceremoniak tsak az Sidoknak* parantsoltattanak volt, nem à *Poganyoknak* egyßer s-mind: de ezt à Szombatrul valo parantsolatot (mint

az

az Házassagot) az *Artatlansagban* ßabta volt az *Isten*, mikor męg tsak ugyan azon *egy* allapotban voltanak minden Emberek; ennekokaert ßintén ugy Parantsoltatot az *Poganyoknak* is mint ßintén *az Sidoknak*. Ugy hogy minden *tißt-viselöknek* es *Házi-gazdaknak* meg volt hagyva, hogy az *Iövevényeket*-is, ßintén mint à magok *Háza-nepét kenßeritsek* à *Szombat* ßentelésre, az mint meg tetßik az negyedik Parantsolatbol es *Nehemias*nak tselekedetiből. A *Ceremoniak* mindnyajan *köz-falnak* válaßi valanak, az *Sidoknak*, *Poganyoktul* valo meg kűlőmböztetésekre. De mivel à *Poganyok*-is ßintén ugy kőtelesek ez Parantsolatnak meg tartásara mint à *Sidok*; nyilvan vagyon hogy az nem *Sido* Ceremonia. Es látvā hogy ugyan azon az *Szombat*nak męl

Is: 56. 6.

Neh: 13, 13. 11, &c
Eph: 2, 14.

tosaga

tosaga mely az *Házasagé* ha azert az *házasag* Ceremonia, tehat az *Szombat*-is az: Ezt-is tovabbá eßünkben vegyük, hogy à hol az Házassag tsak *egyßer Isten* ßövetsegenek neveztetik, mivel *kezdetben Isten*tül ßereztetet: akkeppen az *Szombath* mindenüt *Urádnak Istenednek Szombattyanak* hivattatik, mivel Istētül ßereztetet, az *Idönek*, *allapotnak* es *mindenhaisagnak*, ugyan azon kezdetiben: Minekokaert az Szombat nem Ceremonia.

Prov: 2, 17. Matth: 19, 6, 8.

6. Az mi Termeßetünknek *veßetsege*, mellyet meg tapaßtalhatni, mind à *Hitetleneknek*, *nyilvansagos ellenkezésekböl*, s-mind à *Hiveknek titkos akaratlansagokbol* mellyel vannak az *Szombatnak fegyhetetlen* meg ßentelesehez, eleggé meg mutattya hogy az *Szombat*rul valo Parantsolat, *lelki* es *mindenhai*.

Nitimur in vetitum. Horat:

7. Mert

7. Mert hogy az Isten *örökké valo decretumabol* alkutá az Napot, Holdat, es az Tsillagos Egen lévő több vilegossagokat, nem tsak azért hogy *kulömbseget tegyenek az Nap es Ey között*, hanem hogy egyßer s-mind *jelei lennének bizonyos idöknek: napoknak es eßtendöknek*: Ekkeppen az Szombatot rendelte az *Ecclesiaban*, nem tsak azert hogy *rendelt ideje* lenne az ő ßolgalattyának: hanem azert; hogy mindenhai *regulája es mértéke lenne az idönek*: ugy hogy, à mikeppen à hét napok téßnek egy *hetet*, negy *hetek* egy *Holnapot*, tizenkét *holnapok* egy *eßtendöt*; ekkeppen hét eßtendők egy Szōbatos eßtendőt (Deut: 15.) hét Szombatos eßtendők egy *Iubilaust* kürtőlesnek eßtendejét (Lev: 21.) immar, akar 80. *Iubilaus*ok, akar 4000. eßtendők

Gen: 1. 14. Iob: 9. 9. & 38. 31, Am 5, 8. Az Vetés es Aratás; Nyár es Tél közöt valo kü ömbseg tetelre, es az jövendő Iteletnek meg jelentesere. Mead. sig. Az sz: Idők rédeltettek az Isteni sz: szolgálatért mellyeknek kivaltkeppē valo jegyzesi es igireti vannak. N B, Egy Szombatos esztēdö all hét esztendokböl. N.B. Egy Iubi-

Iubilæ' eſztēdô áll 50. eſztendôkbôl. Lev: 25.

akar penig *Ezechiel* ſzerint 4000 mertékek, ezek egeſz ideje az *O Teſtamentumnak* addig tudnia-il-illik mîg Chriſtus URUNK à *Kereſztſeg* es à *Prædicálás* altal az Uy *Teſtamentum*i allapotot el-kezdé. Nem-is halgathatom-el álmélkodás nelkûl, mikeppen álla-fenn à *Környul metélkedeſnek* Sacramentuma az Eccleſiabã, 37. *Iubilæus*ig kerûleſnek eſztendejeig Abrahamtul fogva (kinek adta vala Iſten leg-elſôbē az kőrnyûl metelkedéſt) az UR Chriſtus Kereſztſegeig à *Iardan*ban: mely ſzinten annyi *Iubilæus* lőn *Bucholcer'* ſzamláláſa ſzerint) à menyig è Vilag annakelőtte fenn-allot vala *Adam*tul fogván, *Abraham* ſzûleteſeig. *Moſes* nyoltzvan eſztendős koraban kezdé el az Sz: Szolgalatot. Az *Chriſtus*-is vilag terempteſetûl fogva nyoltzvanadik *Iubilæus*-

Ind: Chr: ad Ann. Mūd: 1598.

ban

ban nyula Sz: tiſztihez. Ioſeph harmintz eſztendős koraban kezde, *Aegyptum*on uralkodni Gen: 41. 49. az *Levitak*.is az Satorban valo Szolgálathoz, harmintz eſztēdős korokban kezdtenek: Igy haſonlokeppen az Chriſtus, hogy ez abrazatokat meg tellyeſethetné, kezdé-el tiſztit *Moſes*nek harmintzadik *Iubilæus*aban, es mikor el-kezdé maga akkoron, harmintz eſztendős vala Luc: 2. 23. az *Daniel* utolſo hetinek kőzepiben, Es (negyed-fel eſztendeig gyakorolvan ſzent tiſztit è főldőn) ekkeppen vivé-vegben Meg valtaſunkat es à Daniel hetinek vegezetit, az Kereſzten lőtt *ártatlan halála* altal. Legh-fellyebb az nagy *valtozáſok* es hallatlan *dolgok* mellyek az Eccleſiaban eſtenek, vagy *Szombatos* eſztendőben, vagy penig *Iubi-*

læus-

Iuxta comput: Rob: Pont: de ult: avo Pag: 17. Egy eſztendös hét egy Szombatos eſztendöt. az az: hét eſztendöt teſzen Az Daniel 70 hetiig Vilagkezdetetül fogva multa nak el 70. Iubilæus. az az, 50. eſztendök.

*læus*ban löttenek. Peldanakokaert: Az *Daniel*, *Cyrus* Kiralyoknak *elsö eſtendeit* el-kezdö hetven Hetei, es è Vilagnak 343 kilentzedik eſtendeje, ſintén annyi eſtendöket teſznek à menyi *eſtendös heteket* à Vilagnak ideje teſſen akkorig: es annyi eſtendös heteket, à menyi *Iubilæus*ok addig eſtek Világ kezdetitül fogva. Az Daniel hetvenßer valo eſtendös hetei foglalnak be 490. eggyes eſtendöket, ſ-è Világhak az elötti negy ßaz 90. *heteit* avagy *Szombatos* eſtendeit. Az Daniel ideje-közi 70. hetek, ez *világé* 70. *Iubilæus*ok: Ugy hogy az Anyaſzent-egyház vigaſztalaſara az O hetven eſtendei fogſagaban, mellyet el-kelletek ſenvedni az *Ieremias* Prophetia ja ſerint *Babyloniaban*, *Gabriel* Angyal jelenti *Daniel*nek, hogy az hetven

Ier: 15, 1. 12.

hetek-

heteknek avagy Szombatos eſtendöknek, avagy 490nök- Ezr: 1. 1.
nek vegezetiben, fog az ö, pokoltul valo Derekasb valtſag az UR *Chriſtus* halala altal vegben menni, ſintén oly bizonyoſſan, à mint moſtan à *Babyloniai* fogſagbol meg valtatot. Ez à Daniel 70. *Szombatokat* avagy tiz *Iubilæus*okat be-foglalo, ideje, kezdetik az *elsö ke-ßabadulas*kor mellyet *Cyrus*tul nyerénck à Sidok *Babyloniai* birodalmanak elſö eſtendejeben, melyrül emlekezet vagyon *Eſdr:* 1. 1. es ſintén akkor méne veghez mikoron *Chriſtus* URUNK à Keresßen meg hala. Az UR *Chriſtus* halálatul, avagy az *Daniel* utolſo hetétül fogva, az *Chriſtus*nak hetven-egy eſtendeig, è Világ het *petsetek* avagy *Szombatos* eſtendök altal mer- Apoc: 5.
ſekeltetik, mely egy tellyes *Iu-*

bilæust tessen. Ez hét *petsétéknek* vegezetitűl fogva, merſekeltetik ezen Világ az [a] 7. *Trombitak* altal, mellyeknek egyike-egyike 245 eſtendőkből áll (à mint neméllyek itelik, ennekutanna 440. eſtendőkkel meg tetſik ha ugy vagyonc.) *Enoch* ki *Adam*tul hetedik, annyi eſtendőket elvén, menyi napok egy eſtenaőben vannak, ugy mint, 365. *Szombatos* eſtendőben ragadtaték fel *Iſten*tűl. *Moſes* ki *Abraham*tul hetedik, mint egy maſodik *Enoch Iſtentűl temettetek el*, de tűlefteték *Szombatos* eſtendejeben è Vilagnak, ugymint 2373ban, es az Viz özön utan (*Broughton* ſamlálása ſerint) 777ben tartatek meg mint egy uy *Noë* az gyekeny *Barkabá* es çle ez *Eccleſia Epitője*, annyi ideig menyig à *Bárkát Noë* felepité, 120 eſtendeig. *Abraham*nak

a, Apoc: 2. & 9, 1. Apoc: 8, 2 Napier ſup: Apoc: 6, 8 9. & Reſulut: ejuſdē. Gen: 5. 28.

Pont: de ultimo Aevo, Pag: 12. Buchol: 2. Ind. Chr:

nak azigiret Szombatos eſtendőben adaték, tudnia illik 2023 eſtendejeben è Vilagnak. *Ioſue*nak harodik eſtendeje, Világ terempteſenek 2500. eſtendeje lévén, melyben el-birák az *Canahan* főldét es az *Izrael* fiai közőt el-oſtak, *Szombatos* eſtendő lőn es Vilag terempteſetűl fogva őtvenedik *Iubilæus* Ez eſtendőn kezdi Moſes az ő *Iubilæus*at mellyel (mint egyharmintz ſemű arany lantzal) az *Canahan birajanak Ioſue* altal Izraël fiainak lőtt el-oſtáſat meg köti, az Menyorſágnak ki nyilatkoztatáſara mindenecknek valakik az UR *Ieſus Chriſtus*ban hiſnek. Es igy viſelte őket, az Sido Anyaſent egyházat az [b] *Iubilæus*nak őrvendetes folyamattya altal az *Abrazatrul* az *Valoſagra*, *Canahan*rul *Menyorſagra*, *Ioſue*rul *Ieſus*ra: Mert az *Chri-*

Bougtonis Conſen: An: Mund: 1430. Deut: 3. 4. Pont: ibid: & Scalig: Buch: Pont: p. 11. Buch: Chr: ad An: M. 2500.

b, Az Iubilæuſt neméllyek az Trombitaláſtul avagy Koss Szarvatul

vatul eredetik, mellyel az Iubilæusban kürtölni szoktak vala: Masok à Iubál az folyamottul, mert az Iubilæusok az Christ⁹ halálahoz viselnek minket à kiszerzö okaôrôkké valo nyugodalmunknak es Iubilumunknak, ôrômünknek. Luc: 4.

(:) Pont de ult: zvo Mün: p 12 13. 21.

Egy Septenar 7 eszendökbol all.

stus az *Moses* harmintz *Iubilæus*inak vegezetiben, es az maga idejenek harmintzadik esztendejének kezdetiben, ß: Kereszteſege-kor *nyita meg az Egnek kapujat*, es akkor adá ki az *aldando Sz: Haromſagnak* legh-vilagoſſabb látáſát. Es az *Evangelium*nak *ezüſt* Trombitái altal à mint *Eſaias* meg jövendölte c.61. Örökke valo valtſagot jelentete es zendegeſtete mindeneknek valakik meg térnek es ô benne hisznek.

*Idvezitö Chriſtus*unk Születesének esztendeje is mely volt Világ Teremptesének 3948. esztendejeben, *Szombatos* esztendönek vegiben eſet: es è Világnak (:) 564. *Septenar*jaban az Embereknek idejekrt közönſegeſſen *Moses* tißßer valo hét esztendönek allattya az 90. Soltarban ſ. 9 i. ten hetedik esztendö

dö valami nevezetes valtozáſt vagy esetet hoz az Ember életére; Nem-is tsuda mert à mint HYPOCRATES allattya, az Gyermeknek annya mehben à fogantatas után hétedik napon *mindé tagotskai* ki formaltatnak, es à napſaptul fogva neveked ok után *ßuletésének* tellyesſegere, mely mindenkor vagy à kilentzedik, vagy penig az hetedik holnapban esik. *Hét esztendöskorában hullanak* az Gyermeknek, *fogai*, es ujak neveknek, ſ-az utan-is, *mindenik*, *hetedik* esztendöben ujjabb ujjabb valtozás éri az embert nevezet ſerint à kilentſer való hetedik az *Climactericus* esztendö ſok tudos Embereknek Világ Világinak ſerentsetlenſegekre eſet à mint [b] az meg tapaßtalás mutattya es hogy ha azon az esztendön altal mehettek is, de legh-

Expertū est in pleriſq; omnibus 7. annum cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis morbiq; gravioris, aut vitæ interitus, aut animi ægritudinis. Agelli l. 1. 14. c. 7. Aug: in Ep: ad Cajum Nepotem exultat ſe Klimaktera cōmunem ſeniorem omnium 63 evaſiſſe Bodin: l. 4. c. 2.

b. Ariſt: Cicer: Ber: Boras,

kőbben *Hetedék* estendőben holtanak az utan-is meg. *Lamech* çletének 777-ik estendejében holt meg. Az emberek kőzőt legh-hoßßabb çletű *Matusalem* akkor mikor 900. hetven estendős kezd vala lenni. *Abraham* is minekutanna 25-ßer valo hét estendőket çle meg hala. *Iacob* 21-ßer valo hét estendős koraban. *David* 10-ßer valo hét estendők utan. Ekkeppen *Galenus Petrarcha* ki (à mint *Bodinus* fel-jegyzette) azon nap holt meg à mellyen ßűlettetet volt: Amaz halhatatlan emlekezettel hires *Eorsebet* Kiraly Leany (:) *Boldog Aßßony Szűletései nepekor*, jőve è Vilagra: es ugyan azon *Boldog Aßßonynak Annuntiatio*jakor kőltőzek ki è Világbol. *Hypocrates*-is, 15-dik *Septenar*jaban holt meg. *Hieronymus*, es *Isocrates* 13-dikjokbā.

Erasmus, Luther, Melancht: Sturmius.

(:) ő vala ő-is (mit mondhatni nagyubbat) è földőn elsső, az Egbē penig masodik Leany.

Plinius,

Plinius, *Bartholus*, *Cæsar* 8-dikjokban. Es *Ioannes de temporibus* ki 361. estendőkig çle; çletenek 53-dik *Septenar*jaban hala meg. Hasonlo dolgotvehetűnk tőbb ßamlalhatotlanokbā is esűnkben. S-ugyan-is bizony az *Ember* eges çletenek *Szombat* à merteke: Mert ám akar menyi sok estendőkig çllyen az ember, de ugyan tsak sok hét napokbol allo ez az çlet: ugy annyira hogy az *hetes* ßámban titkos tellyesseg vagyon, mellyet az mi ertelműnk el nem kőzvethet.

Brodin: Buchole:

Climax vitæ vincitur fere septentriis, aut novenariis; Fœmin arū verō senariis definitur. Bodin: de Kepik. 4 c. 2.

Mind ez tsudalatos dolgoknak ily sok *hétes* ßamok altal valo *Istenirendeléſe*, az aldot *Hetedik* napi Szőbatnak *Isten* ismereti es imádasa felől valo ßűnetlē elmelkedése jutattya nekűnk esűnkben ez çletben: Hogy ekkeppen Szombatrul

Szombatra, amaz következendő çletbeli nyugodalomnak es boldogsagnak örökké valo ditsösseges *Szombattyara* altal vitettethessünk. Mellyeket midőn valamely *historia olvasot* ember jol meg gondol, könnyen eßeben veheti, hogy ez Vilagnak egeß minden *folyása* az Isten Gondviselesenek (ki minden dolgokat *ßam ßerint meg mérve* es *fontolva* rendel) neminemű *bizonyos Arany lantzán* viseltetik es igazgattatik. Minekokaert minden idő *Szombat* altal mersekeltetik, ugy annyira hogy az idő es az *Szombat* soha egymastul el nem valhatnak: Az *Angyal* is meg eskűt hogy az *Idönek ez merseklése*, fenn marad mind addig, *míg többé idö nem léßen* Apoc: 10. 6. Es à mikeppen az Szombatnak *elsö rendelese* az Sz: Iraſnak *elsö könyvében*

Sap: 11. 17.

H. Volph: proœ Chr: Tempus est rerum mũdanarum duratio extrinsecus observata.

H. V. Chr: c. 1. Temp' cum mũdo cœpit & unâ desiturũ est.

Gen: 2. 3.

Apoc: 1. 10.

vében vagyon, azonkeppen *meg erösitése az utolsoban* talaltatik: es à mint Apoc: c. 1. ez Könyv *męltosagot ád* ez napnak: ugy ez Nap is kedvesiti à Könyvet, à menyiben az abban lévő ßent dolog, ßent napon nyilatkoztatot ki, tudnia-illik az URNAK mennyei jelenese, az URNAK ßentseges napjan. Ha annakokaert az Szombat tagadok lerangathattyák, az Napot, Holdat es à Tsillagokat az Egből; semmissę tehetik es ki-veßthetik az *Szombatot*-is az Időnek *Mérö veßßejet* az Ecclesiabol: latván hogy az *Szombat*, az *Ecclesia*ban (ßinten mint az Nap, Hold az Egben) az időknek meg külömböztetisire rendeltetet.

Mert az egeß Anyeßent-egyház közönseges [a] eggyező értelemmel az Apostolok ideje-

a, Si quid hoium tota die per orbem

bem frequentat Ecclesia. Nam hoc quin ita faciendum sit disputare, insolentis simæ insaniæ est. Aug: Ep: 118 ad Ian: Syn. Col: part: 9. c. 9. Ignat: ad Magn:

túl fogva, az Szombat felöl valo parantsolatot Istennek erköltsökrül valo es mindenhai Törvenyenek; es az *Szombat* szenteleſt az hétnek *elsö* napjan, *Christus* es ö *Apostoli* szerzésenek, tartották. Az *Coloniai Sinat* azt állattya, hogy az URNAK *Napja* az *Apostolok* ideje után mindenkor nevezetes volt az *Ecclesiaban*. *Ignatius Antiochiai* Püspök, ki Sz. *Ianos* idejekor-is élt, azt mondgya: *Minden valaki à Christus* Feltámadásának *ideiéti*, az URNAK önnön Feltámadása altal meg koronázot Napjat, meg szentellye, mely Királyné Asszonya az Napoknak, kiben az halál meg birattatot es az élet Christushol aradot. *Iustinus Martyr* ki az utan tsak hamar élt, meg mutattya mint kellyen Keresztyen Embernek *Szombatot* ilni az URNAK *Napjan*, à mint mi tselekesünk. *Origenes*, ki élt

Apoi: 2.

Hó: 7. sup: Exod: 1.

Christus

Christus után 180. estendö tayban, okát adgya à mellyert az Szombat az URNAK Napjára haladot. *Agoston* Doctor igy sol: *Az* URNAK *napja az* UR *Fel támadása altal azon à Napon jelentetek meg az Ecclesianak. Et exillo cœpit habere festivitatem suam*, önnön maga az *Christus* altal is szentelendönek rendeltetet az Szombat elsöhen: más hellyen-is; *Az Apostolok hatták hogy az* URNAK *Napját minden Istenes innepeleſſel meg illyük, mert azon à Napon támada Idvezitönk fel az halálbol, minekokaert* UR *napjanak-is nevezteték*. Azért à mint *David* az *Isten Varosa* felöl möd ta, azonkeppen mondhatom en az URNAK *Napja* felöl: *Ditsösseges dolgok mondatnak az* URNAK *Napja felöl*; Mert à lön ez Világ születesenek Napja, az az, *elsö Nap*, mellyen minden tetemtet állatok életeket ven

Ep: ad Ian: 119: c. 19. & ad Cass: Ep: 86. & de Temp: Serm: 25. 1.

Ps: 57. 3. Aug: de temp: serm: 251. & 154. Cont: Cöst: Can: 8. Volph: Ch: l. 1. c. 110. Muss: pont: Postill: Do: Pasch:

ni kezdék: Azon jõne *világosſág* az *ſetetſegböl*. Abban adattaték az *Sinai Hegyen* az Tõrveny. Azon *támada-ſel* az UR az halálbol ez çletre. Azon jövenek az Szentek ki Koporſojokbol, jelentven, hogy azon támadnak az *Kereßtyenek*-fel, az çletnek *ujjuláſara*. Abban ſálla-le az Sz: Lelek az *Apoſtolokra*. Es igen hihetõ dolog hogy *hetedik napon* (mikor az hét Trombitakat megfuvallyák) romlik ez Világ atkozot *Iericho*ja-is le, es az mi igaz *Ieſus* meg adgya az mennyei *Canahannak* igirt birodalmát nekünk.

Ha ki à Regieknek eggyezõ çrtelmeket es az elõdedi Eccleſianak ßertartáſat ez dolog felõl érteni akarja, olvaſſa meg *Euſebiust Eccl: hiſt: l 4. 23. Tertullianust l. de Idolat. c. 14. Chryſoſt: Serm. 8. de Reſurr: Conſtit: Apoſt: l 7.*

Codoman. Annal: Mund: 2515

Ioſ: 6, 12. Apoc: 10, 7

Aug: ad Caſſul: Ep: 58. & ad Ian: 119 & 19 Aug: Serm: de Temp. 251 & 154 Con: 6. Conſt: c 8.

l. 7. c. 37. Cyrill: in Ioan: l. 2. c. 58. Ezen értelemben vannak az mi idõnkbeli kereßtyen tudos, emberek-is többire mind: Laſd *Fox: ſup: Apoc: 1. 10. Bucer: in Matth: 12. 11. Gualt: in Malach 3. Hom: 23. Fulke ſuper Rhemenſ: Teſt: Angl: edit: Apoc: 1. 10. Chem: Exã Conc: Trid: part: 4 de Diebus Feſtis. Volph: Chr: l. 2. c. 1. Armin: Theſ in 4. præcept:* (:) es több Számtalanok. Az tudos *Iunius* ßollyon mindenekert *Prælect: in Gen: 23. Quamobrem cũ Dies Dominic' &c.* Mivel azért az URNAK *Napja* mind az UR *Chriſtusnak tselekedeti* (tudnia illik Fel-támadáſa es azon à napon lött ſok rendbeli jelenéſi) es az *Apoſtoloknak peldajok es rendeléſek altal*, ſ. mind az *Regi Eccleſianak ßunetlen ßer-tartáſa*, es az *Iraſnak bizonyságtetele altal meg tartatot es az Sido Szombat hellyébe adatot*; ineptè faciunt, *gorombaul*

(:) Non dubitam' quin variè apud Chriſtianos Sabbathũ violetur, non abſtinendo ab iis quæ aliis dieb' licita ſunt.

tsele

tselekeßnek à kik azt mondgyák hogy az URNAK *Napjanak meg illése Talalmanyon es nem Sz: Iraſon fundaltatot, hogy igy Találmanyokat allathaſſak.* Viſontag, *Ez valtozaſnak oka, az Chriſtus Fel-támadaſa es az Anyaßét-egyháznak Chriſtus altal valo hellyben allattatáſanak jo-tétemenye, melynek emlekezeti ßallot az Teremptes emlekezetinek hellyében*, Non humana traditione, ſed Chriſti ipſius obſervatione & inſtituto: *Nem emberi ßerzet, hanem* CHRISTUS URUNK *illése es ßerzese altal, ki mind Fel-támadaſanak napjan ſmind penig az után mindenkor Felmeneteig, az nyolczadik napokon jelenek meg Tanitvonyinak es az ö Gyülekezetekben akkor méne.*

9. Mert az UR önnön maga magyarázza az Szőbatnak veget, ö közötte es az ö népe között valo örök jelénſegnek es tanuſagnak lenni, Exod:31. 13.

hogy

hogy tudnia illik ö az IEHOVA ki altal meg ßenteltetnek ök: annakokaert ő is csak egyedúl volna tißtelendö ő altalok; ſ-eletekre hadgya-is hogy ez emlekezetet ßegetlen tartsák meg; De ez à veg erkőltsőkrúl valo es mindenhai: Annakokaert az *Szombat* is az. *A mit az Iſten meg ßentelt mind vegezetiglen, ſoha ember azt közze es hivſagoſſa tenine mérje.* Ez annak à *fundamentuma*; hogy az Parantsolat ez napot URADNAK *Iſtenednek Szombattyának* nevezi. Az Iſten-is, maga *Sz: Napjanak* hija azt. Haſonlatoskeppen az *O Teſtamentum* ezen *fundamentumbol* ßentelte minden *Szombatit* es Sz: Napjait egyedúl az *Iſteni* imadaſra es tisteletre. Ezokaert ßentelni az Szombatot akar mely teremptet allatnak tißteſſ-gere, temerd-k *balvanyozas*. Mert az elsö Tabla, Ezech:20. 10. 12. Iſ: 41. 1. 2. Exod:35. 3. Iſ: 58. 13.

Iſteni

Isteni tiſztelet reſzének allattya Szombatot tartani Isten tiſztesſegere: Igy vagyon *Lev:* 23. 3. 37. 38 *&c.* es *Ezech:* 20. 20. *Nehem:* 9. 14. az *Szombat vétettetik az Istēnek egeſs Szolgalataert. Idvezitönk*-is arra tanit hogy *egyedül tsak az Istent kell imadnunk* Matth: 4. Annakokaert Szombatot-is egyedül tsak az ő tiſztesſegere illendő ſzentelnünk. Az Sz: Lelek *Ieroboam*nak legh-nagyubb bűnei közze ſzámlallya, *Hogy Innepet ſzerze az önnön maga ſzivenek gondolattyából* 1. Reg: 12. 33. Az Isten is fenyegetődzik, hogy meg latogattya Izraelt az *Baal* tiſzteletinek napjaiert à mint à Papáſok tselekeſznek az Szenteknek Hoſ: 2. 12. azt mondgya hogy az ollyaténok *el feledték ötet.* Es bizonyára ſenki nem gandviſeletlenebb az Ur *Szombattyanak meg ſzenteléſeben*, mint

az Emberek Sz: Napjoknak *babonas* meg tartoi. Minekokaert az *Romai* Eceleſia temerdek *Bálvanyozaſt* teſzen.

Olvaſo H. Volph: Chr: de Temp: l 2. c. 4 pag: 118 & c 7. pag: 104. &c.

Előſzer, hogy magának *Szombat ſzerzéſt* tulaydonit, mely egyedül tsak az *Szombat* URARA tartozik.

Maſodſzor, hogy azokat az Sz: Napokat *Teremptet allatoknak tiſzteletekre* ſzenteli, mely tenyeſzeſe ſzerint nem egyeb, hanem azokat *ſzentelö* Istenekke tenni.

Harmadſzor, hogy ez napoknoz, *Isteni imadas, könyörgeſeket, büytöt es ęrdemeſſeget*, kőtt.

Negyedſzer, hogy ez *Emberi találmanyoktul* ſzerzet Napokon ſokkal *nagyubb es fontoſabb* illéſt es ſzenteleſt kivannak, hogy nem mint Vaſarnap az *Istennek Parantsolattyan* fundaltatot URNAK *Napjan.* Melynek tenyeſzeſe ſemmi nem egyebb, hanem

az *Antichristust*, az *Christus* felet betsülni. Az mi *Ecclesiank* (értsed az Angliait) igazán hagyot el minden babonás es balvanyozó Innepeket: à mely keveſſeket penig meg tart, *egyedül csak* az Nagy Iſtennek tiſteletiert es az ſolgalo rendnek meg piheneſeért Deut: 5 14 tarttya; noha az ſok idei ſokas, az *régi*, Pápás neveken kenſerit hogy még-is nevezzük őket, csak à *külsö* külömbſeg tetelnek okaert: Mint Sz: *Lukats*-is ęl, *Caſtor*nak es *Polluxnak Poganyi* nevezetekkel Act: 28. 11. Az Kereſztyenek *Fortunatus*eval 1. Cor: 16. 17. *Mercurius*eval Rom: 16. 14. es az Sidok à *Mardochæus* napjával 2. Mach: 15. 17.

10. Utolſor az Iſten kemeny *Itiletinek* peldái az Szombat-tőrőkön, eleggé meg petsetlik azoknak, à kiknek ſivek még nem

nem *bellyeges*, minemű rettenetes haragjábá es kedvetlenſegeben legyenek az Mindenhato ISTENNEK, az URNAK Napjának ſant-ſandek ſerint valo meg ſegői.

Az UR (ki egyebkent irgalmaſſagnak volna Iſtene) meg hagyá *Moſesnek* hogy kővel Num:15,32. vernek agyon azt az Embert, à ki (maga vető elméből) forgats ſedni ment vala *Szombatő*. Kitsiny ugyan ez tselekedet; Igaz: de az ő bűne nagyubb lőn, hogy (ily kitsiny alkalmatoſſaggal) ily nagy Parantsolatot mére altal hagni.

Nicanor, az Sidok ellen Szőbat napra kiáltata útkőzetet, es ám el veſſenek nagy ſokan az mint meg vagyó irva 2. Mach: 8 27. Egy Tseledes gazda *az* URNAK *napjan* buzat őrőlven, nagy Cant: Magdel: 12. c. 6.

hir-

hirtelen, liſti fel-gyulada es el-
egven, hamuva lőn.

Diſp: de Tem: ſer: 1. 17.

Más Ember-is buzat hord va-
la *ez napon* es azonban kővet-
kezendő etſaká az *égből* tűz ſa-
la-le, es mind tsűri ſ-mind [illegible]
nig minden ęlete ott ége.

Thom: Cãtipra. l. 2. de lap: Templi admir: vindict: div: Theo: hiſt:

Egy Nemes Embernek-is az
ſokasban ment Szombati Va-
daſaſert, tulaydon ſajat Fel-ſe-
getűl egy eb-fejű gyermeke ſű-
letteték, kinek mind file ſ-mind
orra ollyan vala mint az ebnek
es ſinten ugy is rivalkodik vala
mint az Eb.

Ioan: Fin: l. 3. de Miraculis.

Egy Főſveny *Lennel gyapottal*
bano Aſſſony Frantz Orſſagnak
Kingſtat nevű Varoſaban *Anno*
1559. midőn az URNAK *Napján*-
is mind egyre dolgozodnék
Leanyival eggyűt, egy Vaſarnap
ugy tetſék *nekik* mint ha tűz
jőtt volna, ki à *Lenből gyapotbol*,
de ſemmi kárt nem tőn: kővet-

kezendő

kezēdő *Vaſarnap*-is midőn dol-
goloznának, akkor ugyan va-
loban à *Len gyapot* meg gerjede,
de hamar meg el-aluvek: es
midőn mind ez jelekből-is e-
lekben nem vennék magokat,
harmadik Vaſarnap az *Len gyapot*
iſmet meg gerjede, es à ház-is
fel-gyuladván el-ége, es akkep-
pen az *Nyavalyas Aſſſony* is két
magzatival meg ſűle ugy hogy
kővetkezendő napon meg hal-
nának: De (Iſtennek tsudálatos
irgalmaſſagabol) az bőtsőbeli
gyermek, elevenen es minden
egés nelkűl talaltatek ki az tűz-
ből.

Stove Compend: An: 1582. Diſcite jam moniti Dominũ non temnere Chriſtum.

Bodog Aſſſony havanak 13dik
napjan An: 1582. URNAK
Napja, az az, Vaſarnap lévén, à
Parisi Kertben az játék nező ma-
gas hely hirtelen az *Medvék vi-*
vaſanak nezeſere fel-gyűlekezet
ſokaſag alat le ſakada, es nyoltz

 kőzzűl-

kőzzűlők mind őſve romlá, e-
zeken kivűl penig ſamtalan
ſoknak karja, laba, nyaka, ſe-
gék ki. Ieles ſerkengető pelda
azoknak, kik *inkabb gyönyörköd-*
nek az *Theatrumok*ban levő *vilagi*
*hivſagok*nak *Vaſarnapokon* valo
nézeſeben, hogy nem mint az
Templumban menesben az Iſtē-
nek az *Kegyeſſeg lelki munkai* altal
ſolgalvan.

Az Iſten, tűz altal valo *Itiletinek*-is ſok rettenetes peldait
mutatta à mi időnkben-is ſok
Varoſokon, *Falukon*, mellyekben
az URNAK *napjanak* meg ſegéſit
nyilvan tekintelgethették min-
denek: Statfordia azon egy na-
pon (Vaſarnap levén) ketſe-
tsak nem mind el-éget: kivalt-
keppen az Szombat ſegeſert es
az Iſten hű *Szolgainak* ſajokbeli
Igének meg vęteſeert.

Teverton Deuonia nevű Var-
megye-

megyeben (melynek *emlekezeti*
ugyan *izzaſztya ſzivemet*) Iſten-
fęlő Prædicatora altal gyakran
meg intettetet, hogy az Iſten
valamely rettenetes Itiletit
hozza à Varoſra, mert az URNAK *napjat* főkeppen az utanna
kő vetkezendő Váſarral ſőrnyē
meg ferteztetne. Nem ſok idő
mulván azert à Prædicatornak
halála után 3. April. An. 1598.
az Iſten fęl oráninal keveſſeb
idő alat az egeſſ Varoſt az
*Templum*on, *törveny*-házon, es az
Eſpotalyokon kivűl hirtelen valo
rettenetes tűzzel el-égete, az
holot egy allo helyből, Ember
400. egyſer-ſmind égő hazakat
lathatot volna, ennekfelette
magok kőzzűl-is őtvenen meg
égtenek Moſtá iſmét ez kőnyv-
nek elſő ki nyomtatáſa utan
5. *Aug*: A. 1612 (az elebbi *égés*
utan 14. eſtendővel) az egeſſ

Mikorō az Prædicator kialtotta az Templumban, hivſag, hivſag; Az Nyereſeg nem halgattathata velek: Mikor azert ók-is kialtanak Tüz, Tüz, az utzakon, az Iſten-

Istẽ is nem hadta ôket semmivel segetetni.

Varos vissontag meg gyuladot es nemely *szegeny Embereknek* 30. *házakon* es az *Scholan* es *Alamisna-hazakon* kivûl megint mind el-éget. Vakok azok à kik az ISTENNEK Uyjat ezekben nem lattyák.

Adgya ISTEN nekik minek-utanna meg meg épûltek, az ô *Kegyelmet*, hogy azt az Vasart más napra rendelhessek, es az URNAK *Napjanak* meg szegésere nézô minden alkalmatossagokat kôzzûlôk el-hárethassanak. Az tôbb Varosok penig meg emlekezzenek az *Siloe Tornyarul* Luc: 13. 4. es Szomszedsagoknak nyavalyaján tanullyanak fellyenek az Istennek fenyegetésitûl Ier: 17. 7. es hidgyenek az ô Prophetáinak, ha szerentseseteti akarnak. 1. Chr: 20. 20 Az Isten Itiletinek, ezeken kivûl, más tôbb szamtalan pel-

dait-is emléthetnôk: de ha ezek sem elegek sivednek, az URNAK *Napjanak* szant-szándékos hivsagositásátul valo el-rettentésere: igen felô hogy ISTEN, magadot ne tegyen kôvetkezendô peldává, egyebeknek *Szombat* szenteleſre valo tanusagokra.

Igy nemellyeket ez életben bûntet meg, hogy meg jelentse mely rettenetessen meg bûntet az utolso napon minden, akarat szerint valo Szôbat szegést.

Igy probálók meg hogy az *Szôbat*tul valo Parantsolat *mindenhai*, es hogy annak valtozása, az *hetedik* naprul az hetnek elsô napjara valo altal hozattatása, *Christus* es ô *Apostoli* rendeléſe. De az mikeppen az Tôrvenynek ki adásaban kûlômb kûlômb fele, Sidokra tartozo Ceremoniak ragasztatának az

Tőrveny legh-ßorgalmatoſſab meg tartáſara valo kőteleztetéſ-ért; mint az elſő Parantsolathoz, az *Pokolbol valo Kimenekedeſeket* abrázolo *Ægyptumi ßabadulaſok*: az őtődikhez az *örök ęletet* árnyékozo *hoßßu ęletek az Canahan földeben*: az hatodikhoz, à mindennemű *Ember öldökleſnek* el-kerüleſet jegyző *vér*, es *foytot allatnak* eteiétül valo *magok meg ovaſa*: Es az egeß Tőrvenyhez az *Premekre varrot ſinorokat*, *hogy mikor azokat látnak meg emlekeznének az* URNAK *minden Parantsolatirul hogy meg tſelekednék azokat*. *Num*: 15. 38 Ezenkeppen az negyedik Parantsolathoz is *bizonyos Ceremonia* ragaßtaték, mely kivaltkeppen az *Sidokra*, nem egyeb nepre tartozik: mint elſőben amaz *Szombat* napra rendeltetet, *kettös aldozatok* mellyekkel az abrázoltatik

Num:28.9. 10.

vala,

vala, hogy ISTEN az *Szombat* nap, nagyubb engedelmeſſeggel akar tißteltetni, hogy nem mint az hétkőz napokon. Máſodßor, amaz *kemeny* es *ßoroß* meg ßűnes, *az tuz rakáſtul* [b] *étek fözeſtul* [c] es minden kézi munkaktul, hogy tudnia illik [d] emlekeztetnének, mind az Tűzes Kementzeből, ſ-mind penig az Ægyptumi rabſagbol *Moſes* Hadnagyſaga altal azon à [e] napon lőtt tellyes ki ßabadulá ſokra: mely haſonlatoskeppen abrázollya vala *Lelkeknek az Pokolbol*, *Chriſt halála altal valo örökke ßabadulaſat*. Harmadßor, az Szombatnak *ßintén ßinte az Teremtés rendi ßerint következö hetedik napon* valo meg tartáſa: mellyel az arnyekoztatik vala az *Sidok*nak, hogy *Chriſtus* URUNK, az ő halala, es az ö Szombattyokon az koporſoban valo

b, Exod:35. 23

c & 16, 23.

d, Dent:5,5

e, Szombat nap volt az mellyen Moſes es az Izrael Fiai eneklének az Iſtēnek, midôn Pharaho es minden ô Serege az Tengerben merü ének. Exod: 15. Laſd Trem: es Iun. Notait ſup: Deut: 5. 15. & Ex:12.15.

nyugu-

nyugovása altal ſzerezne nekik *nyugodalmat* es *meg pihenéſt* az Ceremonias Tőrvenyeknek terhétűl es igájátul, *mellyet ſem ők, ſem az ő Attyok el nem viſelhetének Act:* 15. 10. *Col:* 2. 16. 17. Es noha *Paraditsomban* minekelőtte az Ember el eſnek, az Szombatnak, à *Teremptés* hetedik napjan valo illéſe, nem *Ceremonia*, hanem *tökelletteſſegnek erös bizonyſága* vala: mindazaltal az *Eſet* után *Ceremonia* va lőn, es à Chriſtus altal kővetkezendő, Ujteremteſre nezve, valtozándoſag ala is vettetek: mint, az Embernek ęlete az, Eſet előt *Halhatatlan* levén, az után *Halándová* lőn: à *mezitelenſeg*, mely az előt ékeſſeg vala, *ſégyenné*: es az Hazaſſag, az *Chriſtus* es ő *Anyaſzentegyháza* közőt valo *titkos egyeſſeſnek* Abrázatyává Eph: 5. Es hogy az Szombathoz, *Sidoknak*

kedve-

kedvekert ragaſztatot Ceremoniak-is betelnének, CHRISTUS URUNK az ő Halálakor az egeſz *Sido Szombaton* az Koporſoban nyugvek; mely nyugodalom altal, bé-tőlté mind azokat az *ſükſeges Ceremoniakat*. Immár à mikeppen hogy az elſő, ötödik es hatodik Parantsolatokhoz, es az Házaſſaghoz ragaſztatot Ceremoniaknak meg ſűnéſe, nem ſűnteti az meg nevezett Parantsolatokat es az Hazaſſagot meg; ſem penig azt nem teheti hogy az ISTEN Imadáſanak es à mi Igaſſagűknak mindenhai Regulai ne legyenek; ezenkeppen nem tehetі az *Szőbathoz* adatot *Ceremoniaknak* el tőrléſe, az Szombatrul valo Parantsolatot ſemiſſę es nem *mindenhaivá*: ugy annyira hogy noha az *Ceremoniák* ſ. az Arnyékok el-tőröltettek, az valoſag-

Z 5 nak

nak el érkezete altal (mely az
Col: 2. 17. CHRISTUS) de az dologtul valo
meg nyugúvás (mely meg pa-
rantsoltatot es tartatot, meg
mikor az Sidoſagnak még Nep
ſem volna ſ ez Ceremoniak-is
az Parantsolathoz nem volná-
nak adatva) meg marad, mint
Iſtennek mindenhai tőrvénye,
mely altal *Adam*nak minden
maradéki kőteleztetnek, *rendelte-*
tet műkájoktul valo meg ſűnéſre,
hogy ekkeppen minden heted
napot égéſſen tsak az Iſtēnek,
ő Teremptőjőknek es Meg val-
tojoknak nyilvanſagos Imadá-
ſaban es ſolgálattyában, tőlt-
hetnek; De az Negyedik Paran-
tsolatnak valoſagaban nem ta-
láltatik tsak egy ſótska-is Cere-
moniarul ſolló.

Objéct: AZ *Szombat*nak mindenhai-
ſagát tagadtato fő cllēveteſek
hármak:

1. Imez

1. Imez Sz: Pálé az Galatia Gal: 4. 10.
belickhez: *Az Napokat meg tar-*
tyátok es az holnapokat, időket es az
eſtendőket &c. De az Apoſtol itt
à hellyen nem à *mindenhai Szō-*
bat meg tartáſat kárhoztattya
(mellyet mi URNAK *Napjának* 1. Cor: 16. 1.
avagy Vaſarnapnak nevezűnk: & 14. 37.
es az mellyet *maga-is* rendelt az
*Chriſtus*nak Parantsolattyából,
ugyan azon *Galatiai* es *Corinthusi* Act: 20. 7.
Eccleſiakban, es maſokban
maga-is meg illet) hanem ſoll
az Sido Napokrul, időkrűl, eſ-
tendőkrűl es az Szombatnak
Teremtés után valo *hetedik napi*
meg tartáſarul, mellyeket ő *jō-*
vēdō dólgoknak árnyékinak nevez,
es immár penig az Chriſtus, à
ki à valoſag, altal el-tőrőltet-
teknek; à Tőrvenyben ez Szō- Col: 2. 17.
batnak neveztetik, de kűlőm- Lev: 23.
bőz az *mindenhai Szombattul.* 37. 38.

2. Ugyan *Sz: Pal, Coloſſe*beli- 2. Object:
Col: 2. 16.

ekhez kůldőt Irásabol: *Senki titteket ne kárhoztaſsö az ételért a vagy italért, vagy az innep Napra vagy Uy holdnak napjara, vagy Szombatoknak napjara nézve.* Ugyan azon erre-s à felelet.

Object: 3. Rom: 14. 5. 3. Vißont az Apoſtolnak ez mondáſabol: *Nemely egy Napot máſnál betsülletesbnek tart; nemely minden Napot egy aránt tart* &c. De ß: Pál máſſal vét ott ßamot: Mert nem *Sido* es *Görög* kőzőt vagyon itt az tracta, hanem az

Rom: 15. 1. *erőſſebb* es gyengébb Kereßtyenek kőzőtt. Az *erösb* eggyik napot à máſiknál ſellyebb betsůlli, à mint ki tetßik abbol hogy volt, mind Parantsolat alat valo, ſ-mind penig az Eccleſiabá oly be vőtt egy Nap, mely mindenůt iſmeretes es az UR *Napjanak* nevével nevezetes. Annakokaert mondgya Sz: Pál itt, hogy à *ki meg tarttya ez Napot, az*

URNAK *tarttya azt.* Melynek meg tartáſat, nemely erőtelen *Kereßtyének* az *Sido hetedik Napnak* vàltozáſa miat, (mint moſtan-is) nem itelték oly ßůkſegeſnek lenni: Ugy hogy, ha ember (mivel az *Sido* Nap el-hagyattatot) nem betsůlli es nem is ßenteli meg az URNAK *Napjat*, hanem tsak, mint *egyéb napot* ugy tartya azt; jelenſege (azt mondgya az Apoſtol) az ő erőtelenſegeknek, mellyet el-kell ßenyvedni, mind addig mîglen jobban meg tanul es okoſul. Az tőbb ellenvetéſek ſemmire kellők, nem męltok feleletre.

Az URNAK *Napjanak meg ßenteléſenek igaz modgya.*

Immaron az Szombat ßentelés áll *két dolgokban.* Elſőben. *Ez terméßeti ęletunkre tartozo minden ßolgalatos es közönſeges rabotaſagtul, dolgozodaſtul valo meg nyug-*

vasban. Máſodſor, *ez nyugodalomnak egeſſſen, az Iſten ſolgalattyaban, es lelki ęletünkre tartozo ſſētſeges dolgaïnknak gyakorlaſiban valo el töltéſeben.*

AZ ELSŐRŰL.

Exod 31.20 30. 13. 14. 1. *Az ſolgálatos es közönſeges dolgozodas, à mellyektül meg kell ſunnunk, közönſegeſſen mindē külsö munka kitsintül fogva nagyig.*

Avagy nevezetesben:

1. Meg kell ſűnnűnk minden hivatalos munkanktul, ambár *maga az aratas legyen-is arataskor.*

2. Tereh hordozáſtul, avagy bizonyos *okért*, vagy *oka nelkül* valo ide ſ-tova lovagláſtul: Meg parantsolta az Iſten hogy męg az Oktalan allatok-is meg nyugodgyanak az *Szombaton*, ezokaert, akarminemű, azokō valo jaraſnak avagy munkalkodaſnak alkalmatoſſagának

Exod: 31, 15. &c. Exod: 34. 21 Neh: 13. 39. Ier: 17. 21. 22. 27.

tilal-

tilalmaſnak kell az Embertűl lenni. Az Iſten nyugodalmul adta nekik azt à Napot, es à ki ſukseg *kivül-is* meg foſtya őket az nyugodalomtul az URNAK Napján: az ſegeny el-tikkat oktalan állatnak *ſuhaytáſi nyegéſi* az URNAK Napjan *Itiletül* ellene fel-tamadnak Haſonlokeppen azok is, kik ez Napnak nagyub réſet, magok *tzifrogatáſaban, pipesgeteſeben*, es *piperezéſeben*, tőltik mint *Iezabel*, az *ördögnek* műkaját tselekedven az ISTENNEK *Napjan.*

Deut: 5. 14. Rom: 8. 22. Deut: 24. 4 1. Cor: 9. 9.

3. *Vaſartul* avagy *Sokadalmaskodaſtul*, melly dolgot ISTEN nagy réſént, dőg-halállal, tűzzel, es ſokatlan ár-vizzel ſokot bűntetni.

Neh: 10. 15. 16. 17.

4. Akar mi tudomany, meſterſeg avagy Bőltseſeg tanulaſtul, az egy Szent Iráſon es à béli ſent Tudomanyon kivűl.

Mert

Mert à mi tanulásunknak *el-kell lélekben amulni az* URNAK *Napjá*. Egy beſzeddel ſükſeg neked hivatalodnak munkaitul meg ſünnöd, hogy az UR az ő hivatallya altal *dolgát* teheſſe te benned. Mert valami ez Napon valo munkadon jó, ſoha az UR meg nem *áldgya*, hanem ugy jár
Ios: 7, 24, 25: mint az *Achan* aranya mely *iſtē* Parantsolattya ellen gyűtőgettetet levén, az ő atkának tűzet még ſabados kereſmenyere-is rejá hozá. Es ha CHRISTUS URUNK azokat kik adnak es vésnek vala az *Templum*ban (mely tsak *Ceremonia* hamar idön el-hagyando, vala) mint Latrokat ki oſtorozá: gondollyaé valaki, hogy valaha bűntetetlen hagyná azokat, kik Szent Parantsolattya ellen az *Szombat napon* vésnek es adnak, mely neki mindēhai tőrvénye?

Szent-

Szentſeg tőrő Orvoknak hi efféleket Chriſtus URUNK; es ſintén ugy el-orozhattyák az *közösüleſnek Poharat* az UR *Aſztalárul*. à mint az Iſtentűl el-lopjak az UR *Napjanak* főbb réſzet à magok teſti kivánſaginak kedve tételere. Ez illyetenek az oráját ſem tudgyák mellyben Iſtennek ſokkal keſervesb Itiletet koſtollyák meg hogy nem mint az *Emberek* alittyák.

5. Mindenféle *mulatſagtul* es Is: 58. 13. *játéktúl*, mely más időben ſabados lehet: Mert hogy ha hivatalos dolgunkat ſem ſabad, ez nap tēnűnk ſokkal inkabb nem ſabad az egyebb nap ſabados jatekokban, mulatſagokbā magunkat foglalnunk, mellyek ſokkal inkabb el-lopják indulatinkat az *mennyei* dolgoknak viſgálása felűl, hogy nem mint akar minemű kűlső munka.

Nem-is

Nem-is lehet ſenkinek (à ki az
Ps: 37. URban *gyönyörködik*) nagyubb
gyönyörüſege avagy *mulatſaga*,
mint az URNAK *Napjanak meg*
ßenteléſe. Mert ugyan-is leheté
az meg ſententiazot *Embernek*
nagyubb öröme, mint Fejedel-
me házahoz valo menete, *büne*
botsanattyanak meg petsetleſere?
avagy valamely halálos beteg-
nek, mint mikor oly *Orvoshoz*
megyen, ki *meg gyogyithattya* ö-
tet? avagy mint az diſznok moſ-
lekjára ſorult *tékozlo* Finak, be-
botsattatni az Elet kenyerének
etelére, az ö *Attya* Aſztalánál?
avagy mint az halál izenetitül
à bün miat rettegönek, örök ę-
lete felöl valo bizonyoſſa te-
tettetesenek Iſtentül valo hal-
láſara menni? Ha azert vagy
magadnak, vagy ſolgadnak a-
karſz mulatſagot ſerezni, ſe-
rezd meg azt à hat napokon, à
mellyek

mellyek *tieid*: nem az URNAK
Napjan, mely ſem *tied* ſem nem
à *tiede*. Minekokaert ſemmine-
nü teſti mulatſag nem ſabados
ez nap: hanem tsak à mennyi-
ben ſegellik az *elmét*, az URNAK
mentül ſerenyb *ſolgalattyaban*.

6. Vendegeskedeſtül, töltö- Eph: 5. 18: 19
zödeſtül, es eggyes italtul, mely Rom: 2, 11.
miat vagy *meg reßegedik* ember, Deut: 28.
vagy ha nem-is, *alkalmatlanná* 47.
leßen az Iſtennek ſiböl lelek-
böl valo ſolgalattyára.

7. Minden Világi dolgok fe-
löl valo tractáláſtul, mely inkab
meg akadalyoztattya az *Szöbat*
illéſt, hogy nem mint à mun-
kalkodás, mivel az ember *ma-*
ga-is *dolgozodhatik*, de nem *beßel-*
gethet maga, hanem *máſſal* egye-
temben.

A kik tsak *rendelt* munkàjok-
tul valo meg ſünésben illenek
Szöbatot, azok tsak azt mivelik à
mit

mit à *Barmok*. Mert az munkatul valo meg ſűnés, ez napon, csak annyiban hagyatot az Keresztyen Embernek, à menyibẽ *ſegedgye* az *Szombat ſenteleſnek*: es à *dolog tétel* is annyiban tiltatot meg, à menyiben *akadálya* az Iſten kűlső vagy belső *ſolgálatyanak*.

Ha penig az más napokon ſabados mulatſagok, *Szombat* napon nem ſabadoſok: ſokkal inkabb azok, mellyek egy átalyaban *ſoha* nem ſabadoſok. Ki ohattya keserű ſiralom nelkűl midőn lattya az Keresztyen nevűeket hogy az URNAK napjat inkabb à *Bacchus*nak hogy nem mint az UR *Chriſtus*nak, è Vilag Meg valtojanak tiſteletire ſentelik? Mert minekutanna egy *oratskaig* ſolgallyak az URAT, kűlső mutogatáſert, az URNAK Napjanak tőbb réſet egeſſen

étel, ital kedveért valo le ülésben, es jatzodozaſert valo fel kelesben tőltik: Elsőben haſokat *töltvén étellel, itallal* meg; es annakutánna gonos kivanſagokat hizlalvan *jatzaſſal* es *tantzolaſſal* Mely meg ſerteztetes ellen az egeſs Irás magyarazo Doctorok, mind az *regiek* ſ. mind az *moſtaniak*, az ő idejekben *igen keſervesſen* feddőztenek. Ugy annyira hogy *Agoſton* Doctor batran allattya hogy *jobb volna Szőbat nap Szántani hogy nem mint tantzolni*. Immar az *Mindenhato örök Iſtennek* (kit à Menynek, Főldnek teremteſe után meg nyugovék) es az ő *örökke valo* Fianak az IESUS *Chriſtus*nak az *Anyaſsent egybaz Meg valtoja*nak neveben, ki tsak igen hamar el jő az Itiletre, hogy kit kit meg feleltesſen az ő Parantsolatihoz valo engedelmeſseg ſerint; kenſeritlek

1. Cor: 10, 7.

Exod: 31. 7. 18. 19.

Meli⁹ enim arare quàm ſaltare in Sabbatho. Aug: in æt. Pſ: 91.

Act: 17. 31. Rom: 2. 12. 2. Theſſ: 2. S. &c.

tegedet

tegedet ki ez igéket olvasod, mint ha ßintén az *Christus* es az ő Szent *Angyalinak* tekintetek előt felelnél amaz napon, hogy fontold es gondold meg ugyan valoban, hogy ha az *Tantzolas*, *Alakozas*, *Alortzas jadtzas*, *Kartyazas*, *Kotzkazas*, *Ostablazas*, *Latorkodas*, *Lövödözes*; *Laptazas*, *Vadak rytatasa*, *Tobzodas*, *Duskazas es több effele balgatag hivsagok*, *farsangalasok*, *maymoskodasok*, *komondarozasok*, oly magad gyakorlasié mellyeket Isten *meg aldana* es az Szombat napßabadosokká tenne. Es mivel semmi dolgot nem jo akkor tenni, hanem tsak ollyat mely altal vagy az ISTENT *aldgyuk*, vagy ő Felsegetűl varunk *aldast* fejűnkre; hogy mered te azokat tselekedni azon az aldot *napon*, mellyekre nem merß az napon *aldast* az Istentűl kerni? Hald meg ezt, es reßkes

meg,

meg, *Oh hivsagos idönek hivsagos iffiusaga!* Oh mindenestűl meg hidegedet es az ISTEN kegyelmének ęrzésetűl űres siv! imé tieid léven à hat napoknak *mindenike*, es mindenik napnak mindenik *orája*, s-mindenik orának, mindenik *pertzētése*, hogy ekkeppē kostolgathatnad Istenednek edes irgalmas voltat à *Christus*ban, mely nelkűl minden ßempillantasban el-veßtél volna; mindazaltal fel-nem talalhad meg veßet es kegyesseg nelkűl valo reytekidben, hogy BIRADNAK ßolgalattyaban kellyen tőlteni az hetnek ez *eggyetlen egy napjat* mellyet ő az maga ditsiretire es imadasara Válaßtot. Lassák az emberek am *ellenvetélkedgyenek* hivsagos voltoknak, *oltalmazasaban* valamint akarnak, es *felelgessek* valamit az Ördőg ßájokban ád: de en arra

emlekez-

emlekeztetem őket hogy mivel az *Eccleſia*nak regi be-vött értelmé ſerint, az UR *maſodik el jövetele* az URNAK *napjan* leſz; mely keveſs őrőmők fog nekik lenni, ha az ő teſti, magoknak igen tetső *hivſagok*ban meg előzik es mint egy meg hőkkőlik őket, akkor mikor az ő Uroktul az ő ſent ſolgalattyara nézö lelki Gyakorlaſokban kellene talaltatniok. Még az legh hivſagosb nyavalyas-is inkab kiványa ám akkor az Egyhazban *le-terdeplet* allapottyában valo imadkozaſa, hogy nem mint Bak modon valo *ugralaſa* felyül el-ragadtatni. Ha penig ez ſem indittya őket, még is mindazaltal, kerem emlekezzenek meg az mi tiſztatalan Tobzodoink, hogy midőn ekkeppen ſőkődőznek az URNAK *Napjan* (az URNAK *Parantsolattya ellen*)

Luct: 1. 7. c. 2.

tsak

tsak az *Veremnek ſelin* ſőkdetselnek, es nem tudhattyak mellyik *eſik* kőzzűlők előſzer abban. Melyben ha kik egyſzer meg teretlen be-eſik, ſemminemű *hatalom* ki nem ſabaditthattya őket az hatalmas Iſtennek boſſu allaſa alol, à kinek Parantsolattyat (értelmek es lelkek iſmereti ellen) illy *negedeſen* altal hagják. De ha ſem az URNAK Parantsolattya tegedet nem *rattent* ſem az ő Igeje nem *inditſon* egyebet mit mondani nem tudok, hanem az mit ſent *Ianos* en előttem Apoc: 22. 11. *Az ki* (:) *ſertelmes, legyen ſertelmes ezutan-is.*

(:) Ezlőn az utolſo es legh nehezebb átok. mellyet Sz: Ianos kivaná az Lelki Babylonra

AZ MASODIKROL.

Az Szombati nyugodalomnak Elſenteléſe áll harom tiſztünknek vegben viteleben: Előſzőr az *Templi* beli közönſeges Gyakorláſok-

nak, *elötte*: Masodßor *közötte*: Harmadßor, *utanna*.

Az Templumbeli közönseges Szent Gyakorlasok elöt tselekedendö tißteink ezek:

1. Az Szombat (avagy Vasarnap) *Estin* az munkalkodast jo idején *el hagyni*, hogy tested mentül inkabb meg nyughassek es ugyan meg uyjullyon, *el-med*-is jobban alkalmatoztassek az elötted levö *Szombat*nak ßentelesere. Mert midön Ember ekkeppen nem *kéßül*, mind maga s-mind háza-nepe az munka miat meg faradnak es az etßakai fen-letel miat annyira meg nehezülnek, hogy mikor oßtán Istennek kellene ßolgálni es *halgatni à mellyeket à Lelek mond az ö Anyaßent-egyházanak* Lelkünknek tanusagára; fel nem emelhetik fejeket az alom miat:

Apoc: 1. & 3.

at: mely *Istennek betstelensegere*, az *Ecclesia*nak *botrankozasara* es *magoknak is ßegyenkedesekre* esik: Ennekokaert Parantsollya az UR, hogy nem tsak *meg ßentellyuk* à Szombatot, hanem hogy meg is *emlekezzünk* annak közel leterül, meg ßentelven azt ßiveinknek el-kéßitésevel, es minden dolgainknak fęlben hagyásaval, valamellyek akadályul lehetnének nekünk *annak az ditsösseges napnak meg ßentelésében*. Azert, holot az UR *más* Parátsoltiban, avagy *hágy* avagy penig *tilt*, ez Parantzolattyaban penig *mind kettot* tselekeßi, kivaltkeppen valo *emlekezetre*. Mint ha valamely UR, *tiz igen nagy dolgoknak* gödviseleset ßolgajanak parantzolna, az tiz közöt penig hogy *eggyikrül* kivaltkeppen *meg emlekeznék* igen terhes okoktul viseltetven: avagy

Is: 59, 2. &c: & 58, 13. &c,

az hű szolga ki az ő URAT igen szeretné, nem viselne-é arra az egyre *nagyubb* szorgalmatossággal gondot minden egyeb dolgai felett?

Exod: 16. 23. 24. &c.

Igy tanittya vala *Moses* az népet az előt valo nap, az *Szombat*nak emlekezetire: ez volt *regi eleinknek* is szent szokások, hogy mikoron az harang szót az előt valo estveli könyörgesre meg hallották, az *Tseledes Gazda* elhatta dolgát az Mezőben es az Aros Ember is boltyát be-zarta, es az Estveli Könyörgesre mentenek az Templumban, siveknek el-kesitesere; hogy elmejek mentül figyelmetesb lehetne az *Isteni szolgalatra Szombat napon.*

Exod: 9.24
1. Cor: 7. 5.
Gen: 35. 2.
1. Thess: 4, 4
1. Sam: 21. 5.

2. *Tennen magadat azon Etszaka Szentsegben es betsülletben tartani*, hogy *mentul tisztabban* mutathasfad

sad belelkedet jövendő reggel, Istenednek tekinteti eleiben.

Exod: 19, 16
Ps: 9 22.
Eccl. 4. 17.

3. *Szombaton, jo reggel fel-kelni.* Meg is lássad hogy ez Napon *elebb* fel-kelly hogy nem mint egyeb napokon, a menyivel az Isteni *szolgalat* fellyebb betsülendő è *foldi* dolgoknál: Mert nintsen ILLAT szolgálni *jobb* mint az *Istent*; munka is végtere ugy meg nem jutalmaztatik mint ez a *szolgálat.*

4. Midőn már fenn-vagy viszgald meg magadban, minemű *rusnya* bűnös Ember vagy te; es mely *Szentseges* helyre mentél meg jelenni az Szentseges Isten előt, a ki lattya szivedet es gyűlől minden tisztátalansagot es sin mutatást. Ennekokaert jol meg hannyad vesszed magadba minekelőtte az *Templum*ban bemennél, mitsoda *nagy bunoket* töttel te az *el mult héten*; *vald meg*

azokat Istenednek, es nagy *ahétatossaggal* esedezzél à *botsanatért* s-igy engeßteld magadhoz az *Istent* az *Christus*ban. Tegy *fogadásokat* ßentebb magad viseleserül, es kőnyőrőgy à benned lako kegyelemnek nevekedeseért, es à mi męg hatra vagyó annak-is meg tellyesiteseért. De legh főkeppen azon imadkozzál hogy az *Istennek* olvasando es prædicalando *Igejét* nagy *haßonnal* halgathasd, es az ßent *Sacramentum*ot-is (ha oßtogattatik) *meg erössittetésedre* vehessed; hogy az Isten az ő Sz: Lelke altal munkalkodgyék à Tanitoban; ki valamit ollyat ßolhasson, mely bűn idet *meg öldököllye* es *lepedet vigaßtallya*: Ez dolgot penig illy formán tselekedheted.

Col: 4. 3.

SZOM-

SZOMBAT AVAGY VASARNAPI REGGELI Kőnyőrges.

OH *Felseges* UR, oh őrők Isten, *kinek minden munkai ditsössegessek es gondolati igen melysegessek: nintsen jobb dolog mint ditsirni az te Nevedet, es Kegyessegedet hirdetni, enekkel magaßtalni jo Reggel, az te ßentseges, es aldot Szombatodon.* Mert te akaratod es Parantsolatod hogy meg illyűk ez napot ßent ßolgalatodban, nevednek magaßtalasaban es à mint è Világnak *Igednek* hatalma altal valo *teremtesenek*; azonkeppen az Emberi nemzetnek, *Fiadnak* keserű halála altal lőtt *meg valtasanak* haládatos emlekezetibē, *Tiéd* (Oh URAM) *meg vallom, tiéd à nagysag az hatalom à ditsösseg, örökké valosag es męltosag. Mert minden valami az menyben es à földön vagyon tiéd: tiéd, Oh* URAM, *az*

Ps: 92. 1. 2. 3.

1. Chr: 29. ℣ 11. 12

Orßag, te magaßtalod-fel magadot hogy legy mindeneknek felette. Az gazdagsag es à ditsösseg mind te töl-led vannak, te uralkodol mindenekē. Az te kezedben vannak mind az erösseg es mind à birodalom, mindeneknek fel-magaßtaláſá es meg erösſitese. Moſtan azert Oh en Iſtenem, ditsirem ditsőſſeges ßent neveder; hogy noha en nyavalyas bűnős ember illy ſok uttal, ellenem valo haragra es boßßu-alláſra ingerlettem ßent Felſegedet, te mindazaltal, kedvedből es jo votodbol (nem nezven az en hivſagos voltomat es gyarloſagomat) męltoztadtad ez *Szombatot* iſmet keves Napimnak ßámához adni. Męltoztaſſal Oh mennyei Atyam, Fiadnak *Ieſus Chriſtus* omnak ęrdemeért (kinek ditsőſſeges Feltamadaſat egeß Anyaßent-egyházad ez napon emleti) bűnei-

met

met es minden gonoß tselekedetimet-is meg engedni es botsátani. Kivaltkeppen penig, Oh URAM, [k] tißtits meg lelkemet amaz en fertelmes bűneimtűl, ßentſeges, es maculanelkűl valo Baranyodnak (*ki elvéßi è világnak büneit*) piros vérevel. Es *Sz: Lelked* altal naponkent inkab inkab fogyatgaſſad meg veßetſegemet, hogy ßent *kepedre meg uyjulhaſſak* es neked ßolgálhaſſak *uy ęletben* es *ßent magam viſeléſeben*. Es à mikeppen irgalmaſſagodbol ez aldot mai Napra fel-verraßtottál engemet; Ezenkeppen, kerlek tegedet, tedd ez napot. *Engeßteleßnek* napjáva, az en *bünös Lelkem* ſ- te *Felseged* kőzőt. Tselekedgyel oly Kegyelmeſſeget en velem, hogy ez, te hozzad valo meg *teréſemnek* napja leheſſen, hogy ez jo voltod, *botsánatnak*,

k, Itt meg valhad azt à nagy vetkedet mely Lelked iſmeretit legh inkab furdallya. Ioan: 1. 29.

Napjanak petsetellye lenni ennekē: es hogy meg emlekezhessem, hogy ez Napnak meg ßentelése, tulaydon saját ßent *uyjaiddal* irott parantsolat; es elmelkedhessem ez napon *Teremptesünknek* es *Valtsagūknak* ditsősseges múkairul, es tanulhassam mint kellyen az tőbb ßentseges Tőrvenyidet es Parantsolatidat is ismerni es meg tartani. Holot penig ezentúl Felseges tekinteted eleiben az Sz: Gyűlekezettel egyetemben be kell ennen magamat mutatnom az te Hazadban, hogy az *Halá-adasunknak es Imadkozásūknak Reggeli aldozattyát te neked* fel-vigyűk; *Es halgassuk à mit Sz: Lelked, az Igének prædicalása altal ßollando ßegeny Szolgaidnak*; Oh ne engedd az en ßamtalan bűneimet, temérdeki *Felhöjul* lenni, es el-fogni az en Kőnyőrgesemet à te hoz-

zad valo *fel-menetelul*, avagy meg tartoztatni az te Kegyelmedet, ßivemben ßent Iged altal valo *alá ßallasatul*. Iól tudom, URAM, es nagy reßketve-is emlitem, hogy amaz *jo magnak harom réße* roßß földben esik: Oh ne legyen az en ßivem Ut *ket fele*, mely az kemenyseg es ertelenseg miat, az Magot valamikeppen be nem fogadgya, miglen amaz gonoß el jő es ellopja azt: *köves föld* termeßetűse legyen, mely, ideig nagy őrőmest halgattya az Igét, de mihelt űldőzes tamad ßent Evangeliumod miat, mindgyárást el-ßakad: ollyan-is ne legyen mint à *töviskes föld* mely *ez vilagi ßorgalmatossag, es az gazdagsagnak tsalardsaga altal, meg fojtya az hallot Igét, és azt tellyesseggel gyümölts-telenné téßi*: hanem mint amaz *jo föld*, hogy ßent Igedet *betsülle-*

Matth: 13. 1. &c. Luc: 8. 25.

tes es jo ßivel halgathassam, meg ért-
hessem, meg tarthassam, es annak, az
bekeseges türes altal sok fele jo gyü-
möltsit teremhessem, az ßerint à
merték ßerint, mellyet Isteni
Bőltseseged illēdőnek itel, ne-
vednek ditsőssegedre, es ma-
gamnak is őrők vigaßtalásom-
Col: 4.3. ra. *Nyisd meg* hasonlokeppen,
Kerlek Oh URAM tegedet, *ßent*
beßedednek hirdetésenek aytajat az
te hű Szolgadnak, kit hozzánk
Act: 26.18. küldőttel, *hogy meg nyissa az mi*
ßemeinket, hogy meg fordüllyunk az
setétsegből az világossagra, es az ör-
dögnek hatalmátul az Istenhez, hogy
bünnek botsánattyát es az meg ßen-
teltettek közöt reßt vegyünk az Chri-
stusban valo hitnek altala. Adgyad-
is nekem az te Kegyelmedet,
hogy engedhessek az ő ßent
Szolgalattyának ßinten ugy az
feddőzes-kor midőn tudnia il-
lik kemeny Itileteddel *rettent*

engemet,

engemet, mint az Vigaßtalas- 1.Theß:5.12
kor, mikoron Irgalmassagod- Heb: 13.17.
dal biztat; es hogy en őtet *ki-* 1.Cor: 11.10
valtkeppen ßerethessem az ßent mü- Eph: 3.10.
kaért; mivel hogy ő Vigyaz az 1. Pet: 1. 12.
en Lelkemert, mint à kinek ßa-
mot kelletik az ő Uranak adni
azert. Tselekedgyed ezt-is en
velem, hogy ennen magamat
Szent Gyűlekezetedben illendő
betsűlletben tarthassam, mint
az te, es ßent *Angyalidnak tekin-*
tetek előtt. űzd-el ßivemrűl az
meg nehezedest es az *álmot* ßeme-
imrűl, űzd-el az ßellyel nyarga-
lodzo gondolatokat es Vilagi
elmélkedeseket-is: Szenteld-
meg *Elmémet*, hogy meg tanul-
hassa es reja-is Emlekezhessek
azokra az haßnos tanusagokra,
melyekre Igedből tanittatunk:
es hogy *Szent Lelkednek* velem
valo *munkálkodasabol*, tselekede-
temmel-is el-kővethessem azo-

 kat,

kat, az en *igazgattatásomert* az jo
ſerentsében, es vigaſztalásomert az ſerentsetlenſegben,
ęletemnek jobbulásara es ſent
Nevednek magaſztalásara. Adgyad ennekfelette hogy ez napot, mellyet az *hivſagban gyönyörködö iſtẽtelenek* teſti kivanſagokra kőltnek. En mint engedelmes ſolgad, *minden gyönyörüſegemmel ſentelheſſem ditsőſſegedre es tiſztеſſegedre, nem az en Utaimban jarvan, kedvemet nem kereſven, es hivalkodo beſzedeket-is nem ſolván*; hanem ſinten ugy meg ſűnven az *Bünnek* munkájatul, mint az *külsö dolgozodaſtul*: hogy ekkeppen ſent aldomásodbol erezheſſem ſivében amaz *örök Szombat*nak kezdetit, mellyet ki mondhatatlan örömben es ditsőſſegben illeni fogok az Idvezült *Szentekkel* es az *Angyalok*
Iſ: 66. 33. *kal*, ſentſeges Nevednek men-

nyei

nyei Orſzagodban valo örők ditsiretire es imádasara. Mind ezeket alázatoſſon ohaytom ſ: kezeidből Idvezitő URAMNAK Nevében es közben jaras fejeben; az altal az könyörgő Imadſag altal, melyre maga tanitot engemet; *Mi Atyank*, &c.

E keppen Lelkedet *magadban* el-keſzitvẽ, ha Hazigazda vagy, hidd őſzve *Házad nepét*, olvaſs-el egy *Caput* ot az Irásbol, es a heti ſokas ſerint tegy Könyörgeſt: de eſzedben vegyed hogy ez ſ: magad gyakorlaſit ugy *intezzed*, hogy mind magad ſ-mind Házad nepe az könyörges kezdeti előt jelen lehеſſetek az *Templũ*ban: Egyebkent, a magatokban valo lelki gyakorlaſtok nem *kéſſuletetek*, hanem *akadalytok* fog lenni. Es mikor, illendő *betsulleteſſeggel* indultok az *Templum*-

felę;

felę, eggyen eggyen elmelkedgyetek magatokban illyenkeppen:

Templumban meneskori boldog Elmélkedések.

Pſ: 100. 4. 1. Elmélkedgyel errűl, hogy te az ISTENNEK Udvaraban indultal, ennekokaert hogy beſelgethes ő Felſegével *Könyörgéſed* altal, es te ſ-az ő Sz: *Igéje* altal valo veled *beſelgetéſet* halhaſſad, Es *lelkedben* el-vehеſſed az *aldáſt* es el-mult *hat napoki tiſztеſſeges munkaid* is ſerentseſekke tételſenek.

Pſ: 42. 1. 2. 2. Az menes közben ſoly è keppen magadban: *Mikeppen kivánkozik az Szarvas az folyo vizekre, à keppen kivánkozik az en Lelkem te hozzád* UR *Iſten. Szomjuhozik az en lelkem az élö Iſtenhez, vallyon es mikor mehetek-él hogy bemutaſſam magamat az* UR *elöt? Mert jobb ennekem egy nap az te*

Tornádzodban, hogy nem masút ezer Pſ: 84. 11.
nap. Inkab akarnek az en Iſtenemnek házanak kußobē ülni, hogy nem mint lakni az gonoßoknak haylékokban.
Annak kaért en az te jo voltodnak Pſ: 5. 8.
ſokaſagaban bizvan, bé-megyek az te házadban es Templumodban könyörgök az te ſelelmedben.

3. Mikor az Templumban érkezel, ſolly igy: *Mely rettenetes* Gen: 28.
ez hely; ez hely nem egyéb hanem ỳ 16. 17.
az Iſtennek háza es az mennyeknek kapuja. Bizonyara itt vagyon ez helyben az UR. *Az Iſten ez nép közöt lakozik* Ennekutánna béked- 1. Cor: 14.
bē menvén, ne nézz tátot ſajál 25.
ide ſ-tova, hánem artzra burulvan ezt mondgyad: URAM Pſ: 26. 8.
ſzeretem az te házadban valo lakaſomat, es ditsöſſegednek haylékanak
hellyet Egy dolgot kértem az URtul Pſ. 27. 4.
moſt-is azont ké em, hogy lakhaſſam az URNAK *házaban ę'etemnek minden idejében, hogy láthaſſam az*

URNAK

URNAK *ßepseget es latogathassam*
Ps: 27.6.7. *azö Templumat*: Annakokaert *aldozom* az ő Sátoraban őrőmnek aldozattyat es ditsiretet mondok az URNAK. Halgasd meg Uram az en ßomat midőn hozzád kialtok: Kőnyőrűly raytam es halgass meg engemet. Ketseg nelkűl azert az te jo voltod es irgalmassagod kővetnek engemet, eletemnek minden idejeben *es lakozom az* URNAK *házaban hoßßu ideiglen*. Ez az à keßűlet avagy labainkra valo tekintet, mellyet *Salamon* hágy tselekednűnk, minekelőtte az *Istennek* házabán mennénk.

Ps: 26. 6.

MASODIK neme az Kereßtyen Ember maga viseléſenek az Sz: Gyulekezetben.

MIkor az Tanito az ISTEN ßékiben fel-menvén, az Kőnyőrgeshez fog, tedd felre magad

gad elmelkedésit, es ßivedet à *Prædicator*éval es az egéß Gyűlekezetivel, *Christus*nak *eggyik tagja* lévén tsatold őßve. Es mivel az Isten *rend tartas*nak *Istene*, azt akarja hogy mindenek egy *ßivel* es *akarat*tal legyenek az *Anyaßent-egyhaz*ban: Igen rut tudatlan fel fuvalkotsag, azt gondolni, hogy embernek *eggyes* kőnyőrgése hathatobb az Anyaßent-egyháznak *közönseges* Kőnyőrgésenel. Azert inti *Salamon* az embert hogy ne *gyorsalkodgyék* ßájaval valamit ßollani Isten előt az *Templum*ban. Annakokaert mikor az Anyaßent egyház *imadkozik imadkozzál* te-is, mikor énekel, énekely te-is, es minden tselekedetedbē (ha az magad vallásan valo *Ecclesia*ban vagy) mint, az kőnyőrgeskor valo *le terdeplés*ben, *fen állas*ban, *le ule*ben es tőbb effęle

1. Cor: 13. 12. Act: 2. 2. 4: 6. & 4. 3 7.

Vayha nem szégvēlené az szegeny Magyar Nemzet is mint à tôbb K. Nemzetek à Templūban Bibliát hordózni es énekelni.

kőzőn

Cum Romam venio, jejuno Sabbatho, cũ hic sum non jejuno Sic & tu adquam fortè Ecclesiam veneris, ejꝰ morem serva, si cuiquam non vis esse scãdalo nec quemquam tibi. Ambr: Aug: Ep: ad Ianuar:

kőzőnseges *Ceremonia*kban (az *botránkozas*nak el-távoztatásaert, az *ßeretet*nek meg maradásaert, es az *engedelmessegnek* bizonysagaert) alkalmatoztasd annak az *Ecclesia*nak ßokásahoz magadat az melyben vagy.

Mikor à *Prædicator* az Igéket *magyarázza*, es az jelen valo alkalmatossagra *ßabja*, rejá nezz, mert igen fel-indit az à dolog tegedet az ahétatos halgatásra, es meg tartoztat az imide amoda nyargalodzo gondolatoktul. Igy ßokták volt az *Synagoga*kban *mindenek az ö Szemeket az Christusra fuggezteni* Luc: 4. 20. *midön prædicallot es mind az egeß község az ö ßájatul függöt mikor ötet halgatta.* Luc: 19 48. Eßedben vegyed hogy eggyike vagy az *Christus Tanitvány*nak ki az *idvessegnek ismeretit tanulod, mely vagyő az bünöknek botsánattya altal az I-*

stennek

stẽnek nagy irgalmassagaért Luc: 1. 77. 78.

Ne legy hát az *Christus Oscolá*jaban ollyan mint à tanulatlan gyermek, ki az letzkét ottan ottan hallya, de egyßer-is meg nem tanullya, jő s-megyen az *Scholá*bol de semmit nem őregbűl. Gyűlölőd te azt Gyermekedben: az *Christus* sem ßereti benned, hogy azért jobb modgyával őregbűlhess az *Prædicatio halgatas*bol, vigyázz ez negy dologra:

Miket kel az Prædicatioban meg tartani?

1. *Mikeppen függenek az fel-vött Igéktül, es mint illenek ößve.*
2. *Másodßor mitsoda az Igeknek summaja, avagy az Sz: Leleknek tsellya az fel-vött igekben.*
3. *Vigyazz az Réßekre.*
4. *Az tanusagokra tarts ßamot; tovabbá az tanúsagnak okaira, es mindenképpen valo haßnaira az*

jelen

jelen tevö idönek alkalmatoſſaga ſerint.

LEgh könnyebb es haſznosb mod ez, az kőſſegnek tanitáſara, es ha hozzá ſokik, ez ſerint igen könnyen meg emlekezhetik az Prædicatiorul. Ennekokaert minden hű Tanitotul igen megkivántatnék, hogy ha Halgatoinak, az ISTEN *iſmeret*iben, es az igaz *Vallas*ban valo épületeket kivánnya; igyekezné mindenkoron è keppen *Prædicatio*ját formálni. Ha penig az Prædicatio rendeletlen vigyaz ez három dolgokra:

1. *Mit mond az Prædicator ollyat à mit az elöt nem tudtál, es háládaſſal tanuld meg.*
2. *Mitsodas bünt ſedd, mellyben haneked-is réſſed vagyon, meg rettenven tery meg.*
3. *Minemü jo dolgok felöl téſſe intéſt, mellyek meg te benned vagy nintsenek,*

tsenek, vagy igen gyengén vannak; igyekezzel azért annakutāna nagyubb ſorgalmatoſſaggales buzgoſagal azoknak örögbitéſekben.

DE az halgatás közben mindent magadra végy ſintén mint ha tsak neked beſélne nem annyira az *Ember* mint az *Iſten*: es ne gyönyörködgyel annyira az Tanitonak zengedező ſavában, mint az *Sz: Lélek*nek Szivedben inditot munkalkodáſaban. Ez az oka hogy oly gyakor hellyen mondatik az *Iras*ban: *A kinek füle vagyon, halya mit mond az Lélek az Gyulekezetnek.* Iſmet: *Avagy nem gerjedez valaé az mi Szivünk mi bennünk mikor magyarázná nekünk az Iraſokat.* A ki az Igét igy halgattya, boldogſag igirtetet annak. *Luc:* 11. 28. Ez à mi legh kedvesb áldozat tételünk Iſten elöt *Rom:* 15. 16.

Eſ: 2. ℣ 2.
Act: 10. 13.
1. Chr: 17. 25
Gal: 4. 14.
1. Theſſ. 2. 13

Luc: 24. 32.

16. Ez legh bizonyosb jegye az *Szenteknek* *Deut*: 33 3. Ez legh nyilvabb *bélyege* az Chriſtus Iuhainak *Ioan*: 10. 27. az Iſten Válaſztottinak *Ioan*: 8 47. Ez vegezetre, ez az *igaz vérſeg*, mely minket az *Chriſtus*nak *Lélek* ſerint valo *rokonivá* tészen *Luc*: 8. 21. *Az én Anyam ugymond, es az én Atyan ezek kik az Iſten Igéjét halgattyák es azt tselekeßik* Nints ſoha az Halgatoknak ennél jobb meſterſeges elméjek.

HA AZ PRAEDICATIO vegben megyen:

1. MEg láſd hogy mint amaz *Kilentz Bél-poklosok* el ne menny addig, mîg tanittatásodnak es jo egeſſegednek bérét, Iſtenhez fordalván meg nem adod, halakat adván ő Felſegenek es ditsirven ötet, az *Prædicatio* utan valo *Könyörgesben*

ben es *Soltár* eneklésben: es mikoron à legh vegső aldáſt mödgya az Tanito, aly-fel hogy *réßt* veheß abban, es ugy-is halgaſſad azt, mint ha önnön maga az Chriſtus (à kinek *Szolgaja* ö) mondana rejad azt. Mert igen igaz itt à mit URUNK mond: *à ki titteket halgat, engemet halgat*, es ezért-is módatik egykeppen az Szóbat *Aldotnak* mivel Iſten oly Napnak rendelte azt, *mellyé Szolgainak ßájok altal meg akarja aldani az maga nepet, mely az ö Igejét halgattya es ß: Nevét ditsöiti.* Mert noha az Szóbat nap magaban nem aldottabb az több hat napoknál, mindazaltal (mivel az UR azt más napok felet valo ßent *dolgokra* rendelte) ßintén ugy felyül haladgya az Hétnek egyebb napit, mint ßintén az UR *Aßtalán* levő *meg ßenteltetet*

Ezech: 46. 16. Luc: 10; 16.

Kenyer, az magunk *Aßtalan* valo *közönseges Kenyeret.*

2. Ha UR Vatsoraja oßtásanak napja az à Szombat, fel-jaruly az UR Aßtalához, hů es pœnitentia-tarto ßivednek *menyekezöi öltözetiben*, hogy ily ßētseges *vendegsegben* réßesůlheß. Es ha *Kereßteles* esik akkor, meg várd, es minden betsůlletes figyelmetesseggel ßemlellyed azt, hogy, *elsöben*, betsůllet teteledet mutathasd ez Isten *rendelesehez*: *Masodßor* hogy mentůl jobban meg visgalhasd, magad sajat *be-plantaltatasa*-is *az Christus Anyaßent-egyhazanak* lathato ß: Testében, es mint tellyesited Istennel valo Uy ßövetsegednek *fogadasit.*

3. *Harmadßor* hogy *adossagodat* meg fizedhesd; Kőnyőrőgvén az meg kereßtelēdő kisdedért (à mikeppen az több Hivek,

tselekedtenek hasolo állapotban te eretted) hogy az UR ß: *Vére* es *Lelke* altal reßesetse őtet az Kereßtsegnek *belsö* hathatosagaban is. *Negyedßer* hogy az Sz: Gyůlekezettel *jelen lehess*, Istennek, ez uy tagnak *Titkos ßent Testeben valo be-plantalásaert* erdemlet magaßtalásabā. *Ötödßör* hogy meg probalhasd ha az *Christus* halálának ereje meg *öldökölte-é* benned à bůnt; es hogy ha fel-tamadtálé uy eletre az ő *Fel-tamadasanak hathatosaga* altal: Hogy igy ha mi *fogyatkozasodat* erzed, magad meg alazhasd, es az benned lako *kegyelemért* halakat adhaß. *Hatodßor* hogy bizonysagot tehess hogy te az *Christus*ban valo *be-oltatasnak* őrůlője vagy; mind *voxoddal* s-mind eggyező ęrtelmeddel akarvan masoknak abban az ß:

Tarsasagban valo be-állattatásokat.

1. Cor: 6. 1. & 9. 5. 6. 7. &c. 4. Ha *Alamisna ßedes*-kor vagyon az ßükölkődő ßegenyeknek táplálásokert, Istentül rejad bizot érteked ßerint ßolgaltassad ki té-is az te alamisnadat, *zugolodas* nelkül.

EZEK AZ SZ: GYÜLEKEZETBEN vegben viendő tißteink.

HARMADIK neme az Kereßtyen Ember tißtinek az Sz: Gyülekezetnek el Oßlasa után.

MIhelt meg terß az Prædicatiorol házadban, elmélkedgyél egy kevess ideig az *Templū*ban hallott golgok felől. Es mint à tißta állatok, mellyek az ętel után *kérözdnek Lev*: 11. 3 te-is azonkeppen elmedben kérődzel, azok felől mellyeket à *Templum*ban hallottál. Annakutanná essęl terdedre es kérjed az

UR Istent, hogy az meg hallot igeket ßivedben oly hathatóká tégye, hogy ęgéß ęletedet azok altal *igazgathasd*, lelkedet penig *vigaztalhasd*. Mert míg ekkeppē az Igét tulaydonūká nem téßük, es ßivünkben mint egy jo földben el nem reytyük, felő hogy az *Satan* ki ne lopja el-mēkből, es à keppē semmi *haßnát* ne fogjuk annak venni. Es mikor ebédedhez ülß à ßerint, az Istenes mód ßerint mellyet oda fellyeb olvasal, meg emlekezzél hogy érteked ßerint egy avagy két *ehezö* Atyád fiat, házadhoz hivassad, es ętel ital adásoddal azoknak ehsegeket enyhits meg, követvén ebbē *Iob* Patriarchat, ki illyen vallást téßen maga felől, hogy *az ö étkenek falattyat soha árva nelkul meg nem ötte*; mellyet az *Christus* ugyan meg parantsolt *Luc*: 14 13 Avagy ha házadhoz

Ps: 119. 11.

Iob: 31. 17. 18.

nem hivatod az Szűkölködőt, küld hozzá ebédednek valami réßét, valahol léßen vagy tőmlőtzben vagy egyéb nyomorusagos hellyen. Mert effęle dolog, hoz áldást minden műkaidra; Annakfelette amaz őrvédetes meg ßolitása-is az Christusnak, rejád kővetkezik az utolso Napon: *Iertek el ugymond, Atyamnak aldotti birjátok az Orßagot, mert éheztem es ennem adtatok, ßomjuhoztam es meg itattatok* &c. *Bizony mondom néktek, az mit ez en ßegeny Atyam-fiai közzül eggyikkel tselekettetek en magammal tselekedtétek.*

Matt:25.35.

Ha eggyes ember vagy es hazad népe nintsen, más Keresztyen Háza néphez adgyad magadat es azzal

Ha az ebéd fel-kél es az hálá adást el-mondod, hidd őßve ismét *Házad-népét*, tudakozd meg tőllők mit tanultak à *Prædication*: az mellyik sokat tanult *meg ditsirjed*; de mindazaltal à ki *elméjének nehez volta* miat kevesset

vesset avagy semmit nem tanult-is, meg ne porongassad, hanem inkab eßében jutassad, es az mit eßében nem vőtt-is, eleiben ßámlallyad. Ez meg léven mondgy egy, két *Soltart* el véllek. Ha az idő engedi az *Catechismus*nak bizonyos réßeibē-is gyakorolhatod őket, az feleleteknek mindenik tzikkelyet az *Szent Iras*ban nekik meg mutogatvám. Ez illyeten dolog őregbiti az mi *értelmünket*, *elmeinket* ęlesiti, es kéßekké téßen minket, Vallásunknak az Irasbol valo kőnyű meg probalásara, es bizonyitasara. De mind ezeket ugy intezzed es rendellyed, hogy illyeten eggyes Kegyesseg gyakorlásod miat az dellyesti Prædicatiorol ki ne maradgy, hanem azon legy, hogy mikeppen à reggelin, ugy az estveli *tanitason*-is ha első

azzal eggyüt vidd ezeket végh-hez.

Act: 17. 12.

Hebr:5. 14.

Matth:26. 30.

Hebr:5. ℣. 14.

nem lehetz, utolſo is mindazaltal ne légy. Az holot meg à keppen kell magadot viſelned mint à reggeli Prædicatiokor. Az *Eſtveli Könyörgés* után, es Vatsorad felet, viſeld iſmét magadat az ſerint az Iſtenes es ſent mod ſerint à mint az eléb elődben adaték. Es Vatsoradnak vagy előtte vagy utanná, hogy ha az Eſtendőnek es az Időnek alkalmatoſſaga ſolgal:

Pſ: 92. 5. & 19. 2. &c. & 8. 1. 3 &c. Rom 1. 19. 20. Præſentēq; Deū, quæ liber herba refert.

1. Meny-el ki *ſetalni* es elmelkedgyél az Iſtennek *Munkai* felől: Mert minden *Teremptet állatban* mint valami fel nyitot *Könyvben*, nyilvan olvashatod, az Mindenhato Iſtennek *Böltseſegét*, *Hatalmat*, *Gondviſeleſet*, es *Ioſagát* Es hogy ollyan ſok ſamtalan dolgokat ſenki az ő *formajoknak*, *erejeknek*, *ſzépſegeknek*, *ęleteknek*, *mozgaſoknak* es *minemuſegeknek*, annyi külőmbſegi ſerint

Eſ. 40. 26.

rint nem alkudhat, hanem tsak à mi kegyelmes Iſtenűnk.

2. Gondold meg mely *kegyelmes* az ki mind azokat teremtette à mi *ſzolgalatunkra*. Pſ: 8.

3. Vegy alkalmatoſſagot innen hogy mind magad ſ-mind egyebek fel-indittataſſatok, az ő *Hatalmanak Bölts voltának* es *Ioſaganak tsudalaſara* es *imádaſara*, es hogy meg gondolhaſd mely igen *haládatlan* nyavalyas emberek vagyunk mi, ha nem akarunk minden engedelmeſſegben ő neki ſolgalni es betsűllettel lenni.

4. Ha valamely Felebaratod, vagy *Betegsegben*, vagy penig akarmi egyeb ſomoruſagban vagyon, meny el annak *latogataſara* Ha valaki maſſal meg haborodot, legy azon hogy őſve békeltetheſſed őket. Hogy befeſezzem, *Harom rendbeli* mun- Matt: 25, 35. Iac: 5. 14. &c.

kakat ſabad Szombat avagy Vaſarnap tselekednünk.

1. *Kegyeſſeg* munkaját, mely avagy *igyeneſſen* az *iſteni Szolgalatra* tartozik, ambár *teſſi kulsö* munkaſag altal mënyen-is veghez; mint az O Törvenyben, à Papok munkalkodtanak az Matt: 12. 5. *Aldozatoknak meg öléſeben, fözeſeben* es *égetéſeben* az Oltáron. Az Act: 1. 12. Keresztyenek-is az *Evangelium* alat, midön ſellyel jártanak, az Iſteni ſolgalatnak eggyik hellyeből maſikban, tsak egy *Szöbat napi járo föld* volt az; mint 2. Reg: 4. amaz *Sunem* Varosbeli Aſſonyis, ki *házabol* ide ſ-tova ki megyen vala, hogy halgathatná az Prophetat *Szombat Napon*, mivel lako hellyéhez közel, Tanito nem vala. Es à Prædicator-is ha ſintén meg *veretezik*, es teſteben *meg farad* is az ſët munka miat, mindazaltal tsak à

Szombat-

Szombatnak dolgat teſſi: mert az *ſent vég*, ſenteli meg à *munkat*, mint à *Templum* az *Aranyat*, es Matth: 23. az *Oltár* à rayta valo ajándeket. 17. 18. Avagy egyebkent az ollyaten kúllö munka-is ſabados, mely altal az Iſtennek népe egyben gyül azon Imadáſara: mint az *Trombitaknak* meg fuvallása az *törvenyben*, avagy à *Harangozas* Num: 10. az *Evangelium* alat. 23.

2. *Szeretet* munkajat, [a] mint, a, 1 Reg: 19. embernek, avagy [b] marhának 8. eletét meg tartani [c] ennj adni, Marc: 3. 4. meg itatni es egyebkeppen-is b, Matt: 12. vélle banni: Magunk etelere, 13. italará *tiſteſſegeſſen* gondot vi- c, Luc: 13, 15 felni [d] etelt italt keſiteni, ma- d, Matt: 12. gunkat illendökeppen mulat- 1. ni, *ſegenyeket* [e] *ſegiteni, betegeket* e, Hebr: 9 *latogatni, alamiſnat ſedni* [f] *az ſu-* 11. *kölködöknek*, es többeffeleket. 1. Cor. 11 23 24.

3. El halaſthatatlan *Szükſeg-* f, 1. Cor: 16 *nek* munkait, az az, nem à mel- 1.

lyeket az Emberek à ßükſegel-ſegnek *ßinével palaßtolnak*, hanem à mellyek *jelen valok*, *ßintén raytunk eſendök*, es ollyak mellyeknek *ellenek* ſem elebb, ſem utolb nem *alhattanak*, ſ-nem-is *halaßthatni* más napra mint, az *Ellenſeg* rejank útéſenek, à Tolvajok foßtogatáſanak à Lopok lopáſanak ellene allani, *meg gyuladot* hazat oltani, Orvoſolni, es akar mikeppen az *kétes* nehéz nyavalyat gyogyitani, az *Babaknak* ßülö Aßßonyi-allatok Kőrül forgodni: az *Tengeren jaroknak* az hajoi ßükſeges dolgokat tenni: Az *vitezeknek* az útkőzet idején hartzolni: es o à *Poſtaknak* kőzőnſeges haßonért lovagolni, ſ-egyeb illyeneket. Ezekkel ſ ezekhez haſonlo alkalmatoſſagokkal, ßabadoſſon munkalkodhatik Ember: Sőtt midőn illyen alkal-

o, Nuncius præceps excipitur à Sabbatho. Ind: Com: ſup: Num: 13. 1.

matoſſa-

matoſſagoknak idejen hivattatnak męg az *Templum*bol-is az *Igének* es az *Sacramentum*oknak *Szẽtſeges Gyakorlaſi* felyül ki mehetnek, mindenkoron arra ßámot tartvan hogy magokat *meg alazzak*, *meg ßomorodgyanak* mivel *ez ßentſeges Napon* eſnek effęle *alkalmatlanſagok*; es hogy az napi illyeten munkajokert *fizetést* ne vegyenek mint Iſteni *ſelelemben* es az ő Parantsolattyaban jo *lelki iſmerettel* jaro emberek.

Midőn az el nyuguvaſnak ideje el-kőzelget, vond meg magad valamely fęl felé valo hellyben; es tudván hogy ez *meg romlot* Allapotban tsak egy-is az ęlők kőzzül képeſſeg ßerint az Szombatot meg nem ßentelheti, hanem ſok keppen meg ßegi azt *Gondolatiban*, *Beßédiben* es *Tselekedetiben*, eſedezzel

alázatoſſon minden *ſogyatkozá-ſidnak* botsánattyaért, es engeſ-teld meg Iſtenedet ezzel avagy ehez haſonlo *Eſtveli Aldozatod-dal.*

VASAR-NAPI ESTVE-li eggyes Kőnyőrges.

a, Iſ: 6. 3. OH *Szent*, [a] *ſzent, ſzent* URA *I-ſtene az Szombatnak!* engedd
b, Gen: 18. 27. meg ennekem, ki csak [b] *por* es *hamu* vagyok, hadd ſzollyak di-tsőſeges Felſegeddel. Iol tu-
c, Heb: 12. dom en hogy te [c] *emeſztö tüz*
d, Iob 11. *vagy*, en [d] penig mint ſzaraz
e, Pſ: 51. 3. megaſzot *pozdorja. Az en* [e] *bü-neim te elötted nyilvan vannak*, az
f, Zach: 3. 12 Satan [f] *jobb kezem felöl áll* hogy azokkal vadollyon engemet; Nem magam mentegetni al-lottam elődben, hanem hogy magam tőrvént tegyek ma-gamra, es nyavalyas fejemet
g, 1. Cor: 11 magam męltőnak *itellyem* [g]

mind

mind azokra az bűntetesekre, mellyeket *igaſſag* nyavalyas te-rempteſedre bűneimert es tőr-veny tőreſemert igen igazan ream hozhat. Mely en bűneim-nek *Szama* oly nagy, *termeſzeti* oly rettenetes, hogy magam *ſzemei* előtt *utalatoſſa* teſznek 2. Sam: 6. 32.
engemet, ſ-menyivel inkab *az te ſzent tekenteted elöt?* Meg val- Luc: 15. 21.
lom hogy annyira *męltatlana* is teſznek ezek engemet, az *Fiu-ſagnak* nevezetire, hogy egy-átallyaban męg tsak legy utol-ſob *ſzolgadnak nevet* ſem erdem-lem. Es ha csak erdemem ſze-rint fizetz ennekem, az főld Pſ: 106. 17.
(illy bűnős tereh alatt megfa-radvan) fel-nyittya ſzajat es az Pokolnak feneketlen kuttyaba nyel be engem mint az *Dathan követöinek* akar mellyiket. Mert ha az termeſzet ſzerint valo A-gaknak amaz dicsőſeges felſe-

geſſeg

geſſegnek *Angyalinak* nem kedvezel; hanem lehajigalad őket
2. Pet: 2. 4. *mennyei lako hellyekből* az Pokol ſetetſegenek kinnyaira hogy az kárhozatra tartattaſſanak, noha tsak egyßer vetkezenek ßent Felſeged ellen: elsö ßüleinket-
Gen: 3. 13. is ki üzed *Paradicsombol* noha tsak *egy* Parantsolatodat hágák altal; jay mitsodas nagy boßßu-allaſt varhatok en fejemre ki nem tsak egy vetkemmel bantottalak meg tegedet,
Rom: 2. 5. en Iſtenemet, minden naponkent *rakaſra gyüttven* az bünt, minden igaz meg téres nelkül,
Iob: 15. 16. *agy ivan az vetket mint az vizet*, mindenkor tsak be ßivan ſoha penig ki nem okadvan az fertelmeſſeget: nem-is tsak *egyik*, hanem *mindenik* Törvenyedet es Parantsolatodat hágom altal? Sőt, tsak ez napotis, melly felől felette igen igen

meg

meg Parantsoltad ennekem, hogy neved ditsiretire es imadaſara ßentellyem, nem illettem en oly kegyeßen, Lelkemet ſem keßetettem el oly ßivbeli ßentſeg es tißtaſag ßerint, az minemüvel illet volna, az Szenteknek Gyülekezetiben, Sz: Felſegeddel ßemben mennem. Nem figyelmeztem ßent Igednek prædicalaſara, ſem penig az Sacramentomoknak ki ßolgaltataſara illendő alázatoſſaggal, betsülliet tetellel es ahitatoſſaggal. Mert noha jelen voltam azokban az *Szentſeges Gyakorlaſokban* teſtẽ ßerint, de Oh URAM, felette igen elnyomattattam az alomban bemerülés miatt: à mikorra felſerkentem-is, elmem ez vilagi gondolatoktul, annyira el vonattatot es ragadtatot, hogy lelkem meßße lattatot lenni à

Tem-

templumtul. Nem elmelkedtem magamban kelletekeppen, Házam nepevel-is nem beſzelgettem azokrol az idvőſſeges tanuſagokrol melyeket az tanitotul hallottunk es vőttünk az te Igedből. Mely nagy vetek miat, az *Satan* el lopta azoknak az jo tanuſagoknak nagyubb reſzet az en ſivemből, es en nyavalyas terempteſed, ugy el feletkeztem azokrul mint ha ſoha nem-is hallottam volna. Házam nepe ſem çpült az ertelemben es ſentſegben az en igazgataſom alatt ugy az mint kellet volna. Noha jol tudom hogy ſok ſegeny fele baratim nagy ſükſegben çlnek, nemellyek penig gyötrődnek, es vigaſztalas nelkül ſükölkődnek: en mindazaltal el felettem meg ſegelleni őket, vagy alamiſnaval, avagy vigaſztalaſſal: ha-

nem,

nem inkab azt magamra pazarlottam, es magam hitván kivánſagát töttem. Az napnak nagyubb réſzet *hivalkodo béſſedekben es hivſagos mulatſagokban töltöttem*. De mind ezek felett Oh URAM ez ſ-ez rettenetes vetkemmel, &c. [a] Mind ez en bűneim miat Lelkem iſmereti bűnősnek kiált, Törvenyed *kárhoztat*; es en kezedben vagyok hogy el-vegyem à *Sententiat* es az Atkot, mellyet ily ſent Parantsolatnak akarat ſerint valo meg ſegeſe çrdemel. De mi tsoda az, ha en az *törveny* altal ſentétiaztatom-is? holot *Evangeliűod* batorit hogy irgalmaſſagod minden munkaidnal fellyebb valo: hogy kegyelmeſſeged *törvenyidet* felül mullya; es jo voltod ott győnyőrködik *Uralkodni*, à holot à bűn *meg ſokaſult*. Minekokaert *Irgalmaſſagod-*

nak,

a, Itt meg vallyad valaminemű vetket azon à napon vagy gonoſz tselekedetteddel, vagy tiſztednek el mulatáſa altal tselekedtél, es ſzivedben fohaſzkodgyal keſervenſſen, ſ. modgvad. Pſ 105. 6. Iac: 2. 13. Rom: 5. 20.

nak, es az *Ieſus Chriſtus* en Idvezitőm *érdemenek* ſokaſaga ſerint, Kerlek Oh URAM, tegedet
Ezech:33.11 (ki az tőredelmes ſivnek fohaſkodáſit nem utalod, es az nem kivánod az megterő bűnősnek halálát) engedd es botsaſd meg ennekem mind azokat az en bűneimet es ez napi ſ-tellyes eletembeli egeſ tévelygeſemet, es ments meg Lelkemet azokkal érdemlet Atkodtul es Itiletedtűl.

Te, ki megigazitad az tőrődőt ſinű *Publicanuſt* negy vallas
Luc: 18.33 tevő ſava utan, es à *Tékozlo Fiat* (minekutanna reja ruhazot kegyelmednek minden gazdagſagat el tekozlotta volna) kegyelmedben meg tereſe utan viſſa fogadad: botlaſ meg azonkeppen Oh URAM, ennekem-is, es ne hadgy tőrvény altal hágáſomert el veſznem.

Oh

Oh engedgy meg nekem es vegy iſmet kedvedben. Ugyanis oh Uram, el vetnele tsak engem, ki mindē *fukarakot Paraz-* Matth: 21.
nakat es egyeb *Bunösöket* valakik meg tereſek altal kegyelmedet ohaytak, magadhoz fogadad? Tsak egyedűl ennekem kellé Irgalmadbol ki rekednē? Tavul legyen tőlled ez gondolat; mert nekem-is azon Irgalmas Iſtenem vagy à ki nekik, *ſanakozáſod-is ſoha meg nem tsökö-* Thr:3. 22.
nik. Ezokaert, Oh URAM, ne az en érdemem, hanem à te nagy irgalmaſſagod ſerint bannyál en velem. Ne kővetſed kemēy Igaſſagodat raytam ſegeny bűnős Emberen, hanem inkabb hoſſu türéſedet gyakorollyad, ſajat terempteſednek el-ſenvedeſeben. Nintsen ſemmim à mit eleg tétel gyanánt neked be mutathatnék, hanem tsak

amaz

a maz *verrel tsépegő sebek*, à keserű *halal* es kin szenvedes, mellyet egy szűlőt Fiad az en eggyetlen egy *Idvezitőm* el-szenvedet érettem. Azt mutatom en te neked be *kiben egyedül neked jo tetsésed vagyon*, minden en bűneimert, mellyek semmikeppen neked nem tetszenek; azt az en kőzben járomat, kinek vérének esedezése sokkal
Hebr:12:24 *jobb dolgokat szoll az Abel vérénél* melynek irgalmassagod sem módhat ellene. Vilagosits meg elmémet, es szent Lelkeddel szivemet szőteld meg, hogy ebemben jutassa mind azokat à hasznos tanusagokat, mellyeket mind ma, s-mind más időben tanultam az te szent Igédből, es hogy meg emlekezhessem Sz: *Parantsolatidnak* meg tartásárul, *büntetésednek* el kerűleséről, es ędes Igiretedre valo támaszkodásom-

dásomrol à nyomorusagnak es haborgattatásnak idejen. Immár pedig Oh Uram, ajanlom magamat szent akaratod alá: Oh végy kedvedben engemet, es vony ugy magadhoz kegyelmed altal, hogy szinten ugy sajátod lehessek szeretet es kővetés altal, mint az hivatal es szeretet altal. Adgyad ennekfelette ennekem szent kegyelmedet à *Szombatnak* ez ęletben akkeppen valo illésęre, hogy ez ęlet után az Idvezűlt Szentekkel es az *Angyalokkal* ilhessem meg az *örömnek* es *ditsiretnek* őrők *Szombattyat*-is ditsősseges Nevednek tiszteletire, az Menyorszagban őrőkkőn őrőkke, AMEN.

Mi Atyank, &c.

Ekkeppen immar hidd őssve Házad nepet; s-rekesd be az Szombatot az oda fel előbben irt Elmelkedesekkel es Házad

nepe-

nepeért valo Kőnyörgeſſel, ſ az Ur Iſten azt az etßakat *ſokkal edesbe es nyugodalmasba teßi* teneked, *hogy nem mint rend ßerint ſokot lenni*, ſ. jobban meg ßerentseſeti kővetkező heti minden munkaidat.

EKEDIG AZ KEGYES-ſegnek mind közönſeges, ſ. mind kiválképpen valo rend ßerei Gyakorlaſarol ßoltunk.

IMMAR KŐVETKEZIK ezen kegyeſſegnek, Iſtent ditsöitő rend kivül valo Gyakorlaſa.

AZ REND KIVŰL VALO *Kegyeſſeg gyakorlas* áll vagy az *Böytölesben*, avagy az *Inneplesben.*

1. *Az Böytölesben valo kegyeſſeg gyakorlaſrol.*

Az *Böytnek* ſok kűlőmb kűlőmb fçle nemei vannak.

Elsö

ELsö *Ketelen Böyt*, mint mikor Embernek avagy nints mit enni, mikeppen à *Samariai* Ehſegben 2. *Reg*: 6. 26. avagy ha vagyon *keſeruſegben* vagy *betegſege* miat nem ehetik, mint à kik Sz: *Pallal* egy hajoban valának Act: 27. 33. Ezinkabb *Ehſeg* hogy nem mint *Böyt*.

1. Iejunium coactum.

2. *Termeßetü Böyt*, mellyet teſtünkbeli egéſſegünknek okaert tselekeßünk.

2. Phyſicũ. Nihil periculoſi' habitudine corporis extremè bona; detrahẽda ergo per jejunium redũdantia, ne natura ſuo pondere fracta, ſuccumbat. Baſil: Hõ: 1.

3. *Külsö haßonért valo Böyt*, mellyet az Tißtek rendelnek az *Polgári társaſagnak* jobb mod ßerint valo haßnalattyara, mint az Halnak es Huſnak kőzőſseg valo ętele, hogy mind két fçle bűvebb leheſſen.

3. Politicũ,

4. *Tsudálatos Böyt*, minemű az *Moſes* es *Illyés* negyven napi, ábrázolo Böytyők, es az *Ieſ: Chriſtus* é mely az *valoſag*. Ez inkabb

4. Miraculoſum.

tsudálando hogy nem mint *el-követendö.*

5. Quotidianum. 5. *Mindennapi Böyt*, midön Ember arra vigyaz hogy az Isten áldasival oly mertekletesseggel éllyen mellyben magok nem *meg nehezzedesét* hanem inkabb az Isteni szolgalatra, es tisteletire valo *serenbbe es jobb kedvüve* letet erezze. Ez Böyt szerint böytölni kell az [a] *Tanitoknak* es az *Biraknak.*

a, 1. Tim: 3, 3 Tit: 2. 3. Prov: 31. 4, 5

6. Religiosum, 6. *Istenes Böyt*, mellyet ember szabad akarattya szerint vesen magara, testének es Lelkének valamely szokatlan nagy szükségért, Istenhez buzgosagassabban nyuytando könyergesre valo kesebsegeert. S-Erül az Böytrül lesen ez mi mostani tractank. Ez Istenes Böyt is nem egyféle, mert avagy *Eggyes* avagy *Közönseges.*

2. Cor: 6. 4. 6.

1. Az

I. AZ EGGYES BÖYTRÜL.

HOgy az *Eggyes Böytel* igazán böytölhessünk ez negy dolgokra kell figyelneznünk. 1. Ez *Böytnek Szerzö okara*; masodsor, *idejére* es *alkalmatossagára*; harmadsor, *modgyára*; negyedser, *vegire.*

1. AZ SZERZÖ OKRUL.

AZ ki *elössér* az Böytöt rendelé az *Paraditsomban*, az az ISTEN önnen maga: ez-is lön az *elsö Törvény* mellyet ISTEN ki ada, meg parantsolván *Adamnak* hogy az meg tiltot gyömöltsnek ételetül magat meg tartoztatna. AZ ISTEN nem akarta az ö Törvenyet sem *ki mondani*, sem le irni Böytöles nelkül, es az ö *Törvényében* egés minden nepenek *Böytöt* parantsol: Ezen-

Iejunium in Paradiso præscriptü est: revereare igitur jejunii canitiem. Basil: Hom: c. de jejun: Exod: 19. 3. Lev: 23. Matth: 6. 17. & 9. 15.

keppē tanitotta *Chriſtus* Urunk minden Tanitvanyit az Uy *Teſtamentumban*. Az Iſtenes bőytőles altal kőzőſleg, az ember leg inkabb az [a] *Angyaloknak eletehez*, es az *Iſten akarattyat* ez altal *tselekeſſi è földen mikeppen tselekeßik azt az egben-is*. Sőt maga az *Termeßet*-is meg tanittya Embert ez ő tißtire, à menyiben *kitsin ßajat* es *ßoroß torkot* adott ő neki: mivel az *Termeßet* igen *keveſſél* meg elegßik, az *Kegyelem* annal-is *kevesbel*. Nem-is eggyeznek az *kegyelem* ſ. az *Termeßet* egyben jobbā meg, mint ez *Iſtenes Böytnek* gyakorlaſaban; mert ez az *emlekezö tehetſeget* meg erőßiti, es az elmet tißtava teßi, az *értelmet* meg vilagoſittya es az indulatokat *meg zabolázza*; meg őldőkli az *teſtet* es az *ßemermetes tißtaſagot* meg tartya; eleit veßi az *betegſegnek*,

a, Qui jejunat, Angelorū vitam vivit, & cū pauciſimis contentus eſt, ſimilitudine cum illis aſſociatur Baſil: Hom: de jejun: Natura os parvum & guttur arctum homini dedit

ſegnek, es az *egeſſeget* maradandovátesi; meg ment az *gonoßtul*, hoz minden fęle *jo áldáſt*.

Ez Bőytnek meg ßegeſe altal Kőrnyékeze meg à *Kigyo* az *első Adamot* ſ-ám el-is vesteté vele az *Paraditsomot*: De az *maſodik Adam, meg tartván è Böytöt*, meg győzé à *Kigyót* es viſſa ßerze minket az *Eghben*. Az *Böyt* lőn az, à mi *Noet* az *Barkában bátorſagban takará*, kit iſmet az *Mértékletlenſeg* fel-foßtoztata es meg mezitelenite az *Szölöben*, *Böytöles* altal oltá *Lot*-is meg, az *Sodoma* langját kit az *réßegseg* tsak nem meg fűte az *fertelmeskedeſnek* tűzével. Az Iſtenes *Böyt* es az Iſtennel valo *beßélgetes*, *ragyagtatá* à Moſes orczáját az *emberek* előtt, à mikor az balvanyozo *etel ital*, az *Izraël* Fiait Iſten előtt utálatoſokká tévé. Ez ragada *Illyeſt Angyali Szeker-*

Quamdiu jejunavit Adam in Paradiſo fuit, comedit & ejectus eſt. Hieron:

ben. Ez hitete-el Herodessel hogy *Keresztelö Iános* halála után élni fogna az *fel-támadas* altal; mikor az *mértekletlen élet* után semmit magának örök *halálnal* es *veszedelemnél* egyebet nem igirhete. *Oh Isten es Oknak istenes rendelése!*

2. IDEJERÚL.

AZ Sz: Iras az Ily *Testamentum*-ban nem sab bizonyos *Idöt* à Böyt felöl, elönkben, hanem az Keresztyenecknek sabados valastásokra hadgya ezt Rö: 14. 3. 1. Cor: 4. 7. hogy tudnia-illik, akkor böytölyenek mikoron az *alkalmatosság* kivannya. Matth: 9. 15. Mint midön Ember igen meg hullamodik, es valamely meg tselekedet *nagy bünének botsánattyáert* esedezni akar Istenének; Avagy mikoron az *Satan* valamely vetekre kisteti

Præceptum esse jejunii video; quibus autem diebus nos oporteat jejunare & quib' oporteat præcepto Domini vel Apostolorum non invenio definitum. Aug: ad Cassu: Ian: Ep: 86.

kisteti s annak *eleit akarja venni*; vagy mikor valamely kivaltkeppen valo szükseges *aldást* akar Istenetül *nyerni*; vagy valamely nagy *büntetést*, melynek ma holnap magán vagy egyebeken valo eseletül fél, kiván *el-forditani*: avagy vegezetre, midön *testét* meg akarja *Lelkének hodoltatni*, hogy mentül buzgobban öntheste ki Lelkét Istene eleiben à Könyörges altal. Ez alkalmatossagokkal egy nap, [a] avagy tovabb-is [b] à mint az akkori alkalmatossag kivannya, es à menyire mind testének *állapottya*, s-mind penig egyebb szükseges *dolgai* meg engedik.

Indifferenter jejunandum ex arbitrio, non ex imperio novæ disciplinæ pro temporibus & causis uni'cujusq;. Tertull: Psych: Mont: hæreticus primum erat qui jejuniorum leges præscripsit. Euse: Eccl: hist: l. 5. c 18 ex Apol:

a, Lev: 23. 32. Ios: 6. 7. 2. Sam: 2 3.

b, Est: 4 16.

3. MODGYARUL.

AZ *eggyes* böyt vegben vitelének modgya reá szerint *külsö*, s-reá szerint *belsö* magunk viseleseben, tselekedetünkben áll.

Az kűlső tselekedetek nem egyebek, hanem az magunk meg tartoztatasa abbá az időben, mellyen bőytőlünk: *Elsőben* minden c vilagi dologtul es munkatul, bűytől ő naponkat mint egy Szombat nappa teven *Lev*: 23. 28. mert ez vilagi *dolgozodas* el vonna elmeinket az Sent *ahitatossagtul.*

c, Luc: 23. 28. 56. Ioel: 1. 14. 15.

Masodßor mindennemű éledeltűl, sőt meg az d kenyertűl es viztűl-is mēyire az elegseg meg engedi: 1. Hogy ez keppē *mēltatlansagunkat* eßűnkben vehelsűk, mint ha mēltatlanok volnank mind az ęletre s-mind penig annak taplalo *eßközeire.* 2. Hogy az testnek sanyargatasa altal, az Lelek ki annak *allapottyat* kőveti, inkab *meg alazhassa* magat. 3. Hogy ezkeppen magűkon kegyeßen *bößßut* tehelsűnk e mind Istentűl

d, 2. Sam: 3. 35. Esd: 10. ℣ 6. Dan: 20. 3. Est: 4. 16. Act: 9. 9.

e, 2. Cor: 7 1.

tűl adatott eledelinken valo *ßabadsagunkal* gonosul ęltűnk. 4. Hogy testunknek *meg koplaltatasa* altal lelkűnk nagyubb kivansaggal tanulna ehezni az *lelki* es *mennyei* eledelt. 5. Hogy eßűnkben vegyűk ezt hogy ha megh ßabados *eledelunktul* is męg kell bizonyos alkalmatossaggal minnen magunkat tartoztatnunk, sokkal inkabb az *Buntul* mely tellyeßeggel *nem ßabad.*

Quid prodeßt vacuare corpus ab eſcis, & animū replere peccatis? Aug: de Temp: Serm: 46.

Harmadßor az *tzifras* öltőzettűl f; hogy az mikeppen ezzel valo *nem jol elesünk fel fuvalkottat* minket, ezenkeppen ezennek *ßabados fel vetelenek* el hagyasa, bizonysaga leheßen *alázatossagunknak.* Ez volt az oka hogy az regiek g kiváltkeppen az kőz bőytnek idejen *sakban* es *hamuban* öltőztenek. *Est*: 4. 1. 2. *Ion*: 3. 5. 6. *Ioel*: 1. 13. *Matt*: 11. 21.

f, Ex: 33. 5. 6

Ennek egyenlő igaſſaga moſtan-is fenn áll; főkeppen az *köz böytben*: mely időben, *tzifra piperes öltözetben nagy göggel*, mẽni az Gyűlekezetben, ſemmi nem egyébb, hanem hogy az az ollyan lelek ſem meg nem alázta magát az Iſten előt, ſem penig, annak az ßent tselekedetnek igaz vege mi legyen, nem érti

Negyedßer, az *ßokot alvaſnak*
h, 2. Sam: 12 16. *rendelt mérteketül* h hogy ez uttal-
Ioel: 1. 13. is teſtedet *alázatoſſagra* tanit-
Eſt: 4. 5. haſd; es lelkedet mentűl inkab *vigaztathaſd* ſ-*imadkoztathaſd* elkéßittetet léven az UR IESUS *Chriſtus* el-jövetelire Ha nem ßanod meg ßakaßtani álmodat mind eſtve reggel, ez *világi nyerekedéſert*, haßonert; menyivel inkabb *Iſtenednek ßolgalattyáért?*
1. Reg: 21. 27. Es ha *Achab* (az Iſten felőket kővetven) az ő *böytyenek idején*

Sakban

Sakban öltőzőt Etßakai álmát meg ßakaßtván; mit itelhetűnk azok felől, kik az *Böyt napon* alomnak adgyák męg az *Templũban* is magokat?

Ő*tödßör* es utolßor, minden *kulsö* erzekeny magunk *gyönyörkötteteſitül*. Ugy hogy, az mikeppen hogy nem tsak *torkunk* volt az *vetkés*; igy ne-is tsak *torkunk bünhödgyék*: Szűkſeg annakokáert; hogy Szemeinket-is mikeppen mindenkoron, ugy kivaltkeppen az *Böyt napon* bőytőlteſsűk el-tiltvan őket az *hivſagoknak nézéſitul? Fileinket öröm ſ-muſika tevö ßerßam* halgataſtul, inkabb ollyakat halgatván, mellyek *Siráſra* ßoktanak inditani minket: *Orrunkat* az jo ßagoknak *illatozáſatul* Nyelvűnket à *hazudozaſtul*, *ßin-mutataſtul* es *rágalmazaſtul*: ſőt męg Feleſegűnktűl-is el-kell magűkat fog

 nunk

nunk az Isteni *Felségnek* mentül kiesb betsedelmere tekintve.

Metaméleia metanoia.

Hogy igy *semmi dolog* igaz alázatosságunknak *akadályul* ne legyen, hanem inkabb, mindenek *sin-mutatas nelkül valo* magunk meg alázásanak legyenek jelei.

Ez az Bőyteleſnek *külsö* modgya.

Belsö modgya az *Böyteleſnek* iſmet két dologban áll.

1. Az *Meg teresben.*
2. Az *Könyörgesben.*

Az Meg tereſnek két réſzei vannak.

1. Az meg tselekedet bűnőkrűl valo *Pœnitentia* tartás.
2. Az életnek jővendőbeli *Meg jobbitása.*

Az *Pœnitentia-tartas* iſmet három dolgokbol áll: Elősőr, bűneinknek belső *meg tekinteleſeből* es nyavalyaſſagűknak *érzéſeből.*

Maſod-

Maſodsor, veſset állapotunknak *meg jaygatásabol.* Harmadsor mindenfele, bűneinkrűl valo *alazatos* es *nevezetes vallastételunkből.*

1. *Az bunnek belső meg tekinteléſeről es az nyavalyaſſagnak érzéſeről.*

Ez *erzeſt* es *meg tekenteleſt* szerzi bennűnk: Elsőben bűneinknek ſ-kiváltkeppen az nagyubbaknak környűl allo dolgaival, az az: *idejevel* az mikor, *hellyevel* à holott, *modgyával* mikeppen es à *Szemellyel* az kivel tselekedtűk ezekkel valo jol meg hányasa veteſe. Maſodsor, az Isteni Felség, à ki ellen az vetek eſet; annal *inkabb* mivel ily dolgot tselekedtűnk ő ellene, minekutána már *Atyāka* lőtt nekűnk es ily sok *edeſſéges Aldomaſit* ily bővőn közlőtte velűnk. Harmadsor az I-

ſten *átkainak* meg gondolaſa mellyel ő bűneinkért fenyeget: eſűnkben jutvan, mely igen meg büntetet Iſten *egyebeket* azon bűnökert, es hogy ſemmi, Mennyen avagy Földön levő *eſközök* altal meg nem ſabadulhattunk volna azokkal érdemlett *örök kárhozatunktul*, ha az Iſtennek *Fia* ily nagy ſeretetből meg nem holt volna erettünk.

Utolſor midőn meg gondollyuk, hogy ha Iſten *ſeret minket*, csak igen hamar valamely nehez *ſanyaruſaggal* meg *ſanyargat*, hanem ha hirtelen valo, igaz meg tereſűnkel *meg előzzük* őtet Ezekkel es ez illyeten elmelkedeſekkel ugy meg furtaltaſd, ſ-ugy meg keſeretted *ſivedet*, hogy az mardoſasiat benned ugyan *meg olvadván könyhullataſoknak kutſejévé*

válhaſſek

válhaſſek s-keſerveſſen ſirattathaſſon. Mely ſiralom kezdeti az *igaz Böytnek*; Ennekokaert gyakran a az egeß *böytért* vétetik, az *elsö* es *föbb* réß, az *egéß* tselekedetert.

2. *Veßet állapotunknak meg jaygatáſarul.*

Az meg jaygatas avagy meg ſiratas ſemmi nem egyeb hanem *Sziveinknek belsö zokogáſanak külsö ſiras es könyhullatas altal valo kiönteſe.* Ez illyetén Könyörgeſűnk beli fiui *törekedéſünkel* es untataſunkal engeßtellyük meg mennyei Atyankat. Mellyet, holot az ő *Lelkének gyümöltse* es à mi *hitünknek tenyéßeſe*, nem-is vethet meg. Mert ha meg hallá *Iſmael*nek es *Hágár*nak utolſo ſükſegekben valo ſiralmokat; ha az *Hollo fiaknak* kialtáſokat, es az Oroßlanoknak orditáſokat meg halgattya; mennyivel in-

a, Matt: 9. 15. Pſ: 6. & 22. & 38. & 39. Ioel: 2, 12, 17

Ier: 32. 18. 19. 20.

Gen: 21. 17. Iob: 39. 3. Pſ: 14. 7. & 10. 4 11

kabb

kabb fúleiben veßi az *Zokogo firalmat* mellyet az ő *tulaydon fiai* teßnek ő hozza, az ő *nyavalyajokban?*

3. Alázatos vallas tetelünkyül.

Ez tselekedetünkben, *igen nyilván* kell *Iſten* előt magunkat viſelnünk, meg kell minden bűneinket nem tsak *egy ſummaban*, hanem *eggyenként*-is iſmernünk. Ez volt az Iſtének, mind Fiainak ſokaſok az bőyteleſsben: Elſőben mert az vallás tétel neikül nintsen az irgalmaſſag es bűn botsánat felől igiretünk. Maſodſor hogy ekkeppen Iſtenünket *igaznak*, magunkat penig hamiſſaknak lẽni, eßünkben veheſsük. Harmadſor, hogy bűneinknek *meg ſámlálása* altal, ſivünk mentül jobban magát *meg alázza* es meg hullámodgyék. Negyedſer hogy *igaz Pœnitentia*-tertoknak

1: Sam: 7. Ezech: 9. Dan: 9. Neh: 1.

Prov: 28.13. Pſ: 92. 3. &c. Pſ: 51. 4.

nak lenni lattaſſunk, mert mig Iſten kegyelmet nem adta meg téréſünkre minekünk, *inkabb ſegyenlettük* bűneinkről valláſt tenni, hogy nem mint azokat *meg tselekedni*. Mentül *nyilvabban* viſellyük mi itt magunkat, az Iſten-is annál *kegyelmesben* bánik mi velünk: Mert ha *meg vallyuk bűneinket*, *hü az Iſten es igaz, ſ-meg botsattya minden bűneinket, es meg tiſztit minket minden hamiſſaginktul.* 1. Ioh: 1. 9.

Ez harom pœnitentiás *reßéknek* elkövetéſeben valo elő ſegitteteſünknek okaert, olvaſhatunk az Sz. Irasbol valamely oly Reßeket, avagy azoknak darabit, mellyek legh főkeppen *nézznek à mi kiváltkeppen valo bűneinkre*; hogy latvan maſokon az Iſtennek átkat es kemeny itiletit az ollyaten vetkekert,

kekert, mi inkabb meg, alazhaſſuk magunkat.

EKEDIG AZ MEG TE-reſnek elsö reſſerül, mely az pœnitentia.

MASODIK RESZE MELY az *Eletnek Iobbitáſa*, áll elsöben az buzgo *Könyörgesben*; maſodſor az ahitatos *Tselekedetben.*

EZ BUZGO KÖNYÖRges mellyet *böytölesünknek* idején tészünk, avagy az *gonoſznak* eltávoztatása, avagy penig valamely ſükſeges *jonak el-vetele felol vagyon.*

AZ *gonoſznak el tavoztataſaert valo Könyörges* az, à mikor azon kerjük Iſtent hogy az UR *Chriſtus Közben jaraſara tekintven* botsaſſa meg nekünk *meg vallott* bünceinket es bünceinkel erdemlet kemeny *Iteletit* forditsa el-rol-

el-rollunk. Es mikeppen *Benhadad*, hogy meg érte hogy az *Izrael Kiralya igen irgalmas Kiraly* artzra burula *kötelet vetven maga* nyakában: ekkeppen mivel mis tudgyuk hogy az *Mennyeknek Kiralya igen irgalmas Kiraly*, burullyunk-le az ő tekenteti elött az alázatoſſagnak minden *igaz bizonyſagi* ſerint (kiváltkeppen mivel haboruſaginknak idején hadgya hogy ſegitſegül hijuk ötet; es ketſeg nelkül ſokkal *irgalmaſſabnak* találjuk. AZ *Szükseges jonak el vetele felöl valo könyörgés*, Elsöben, buzgo es hüſeges ſupplicalas mellyet Iſtenünkez nyuytunk, mindennemü bünein botsánat tyának bizonyos voltának, ſivetnkben Szent Lelke altal valo petsetleſeert. Maſodſor Szivetnknek ezen *Lelke* altal valo *meg nyujtaſaért*; hogy az bün na-

1. Reg: 20. 31.

Pſ: 50. 15.

Phil: 4. 6.

pon-

ponkent inkab inkab *el-fogyatkozzék*, es az *igasság* jobban jobban fel-epüllyön bennünk. Vegezetre, *Hitünknek, Türésünknek, Tiśtaságunknak*, es több śükśeges ajandekoknak meg tellyesitesenek, es az mostanában rejank ruhaztaknak, irgalmasságabol bennünk lakoknak, ahitatos kivánasa.

ILLYEN AZ BÖYTŐLES-ben valo Könyörgés.

Az ahitatos tselekedet az Böytölesben, kettő:

Elősör, az *gonoßnak El-távoztatása*;

Masodsor à *jonak el-követese*.

1. *Az gonoßnak el-távoztatásarul.*

Ioh: 3. 8 10. Pulchrũ est corporis jejuniũ, cum sit animus à vitiis.

AZ *gonoßtul valo magunk meg ovása* az, à mi kiváltkeppen jegyeztetik az *eteltül valo meg ßünesell* s. ez fő vége az Böytnek, mikeppen az *Ninivebeliek* jol értik. *Az Böyt napot ha az bűntül valo meg ßünessel öśve nem kötetik utallya az* UR. Nem az gyomornak *üressege*, hanem az Szivnek *tiśtaśaga* az, à mire az Isten tekint. Ha azert azt akarod, hogy Isten az el śant *ßanyargatasnak gonoßßat* (nyavalyasagat) el forditsa rollad, teneked śükśeg elsőben az *bűnnek gonoßßat* el forditanod előlled. Es bizonyara ez bűntül valo böytőlesed nelkül, *böytöd* sokkal gonosb śagu Isten előtt, hogy nem mint *budös lelegzeted* az Emberek előtt. Ez vettete Istennel annyiśor meg az *Sidoknak* böytyőket. Es à mikeppen igyekezned kell minden bűnőknek el kerülesében kőzönsegessen, azonkeppen mindenek felett *azt az bünödet* erőlkődd el tavoztatni, mel-

vitiis jejunus. Hier: ad Celant: Epist: 14. Iejuna à malis actibus, abstine à malis sermonibus, contine à cogitationibus pessimis. Cyrill: in Lev: c 10 Isi: 58, 2 &c. Zach: 7. 9. Non possũ ferre iniquitatem & interdictionem. Isi: 1 13

Quid prodeſt jejunare corporis abſtinentiâ, ſi anim' intumeſcit ſuperbiâ? Vinum non bibere & irâ inebriari? Carnibus non veſci & de ore omne eſcâ ſordidius egredi maledictum, aut mendacium? Max: Epiſt

Qui cibis abſtinent & mala agunt dæmones imitantur quib' culpa adeſt, cibus deeſt.

ſyel Iſtenedet fel ingerletted, hogy fel vont oſtorat immar, avagy tsak hamar read botsaſſa. Ezt penig az ő Sz. Lelke veled lęven, oly ſandekkal tselekedgyed, hogy ſoha tőbbe azokat az vétkeket nem tselekeſed. (:) Mert egyebként mit haßnal embernek kűlső *koplalaſa* altal *Teſtet* meg alázni, ha Lelke *Kevelyſeggel* ſagoskodik? Avagy el kerűlni à Bort es az rut Réßegſeget, azóban penig *Boßßu-allaſſal* es *Gonoßſaggal* meg reßegedet lenni? Avagy *huſt*, ßajadon be nem ereßteni; azóban à Hazugſagot, Szidalmat, Ragalmazáſt (mellyek minden rut eledelnel otsmábak) ugyan ki ßorni? Meg ßűnni az *Eledeltul*, es *hitetlenleſeget* tselekedni, *ördögi Böyt*; à ki *gonoßul* tselekedik es mindenkor *ehezik*.

2. *Az*

2. *Az jonak el-követéſerul.*

Vis orationem tuam volare ad cœlum? fac illi duas alas, Iejuniũ & Eleemoſynã. Aug:

Az *jo*, mellyet mint Kereßtyen Embernek tselekedned kell mindenkor, de legh-fő keppen *Böyt napodon*, avagy *Iſtenedre nezö Kegyeſſeg*, avagy Felebaratodra tartozo *Szeretet*.

Az Iſtenre nezö Kegyeſſegnek munkai, az oda fellyebb meg irt Sz: magad gyakorlaſi az jo lelki iſmeretnek *tißtaſagaban* ő Felſege tekinteti előtt. *Felebaratinkhoz* valo *Szeretetunknek* tselekedeti áll az raytunk tőtt *boßßuſagnak botsánattyaban*, az *adoſſagnak*, mellyet Felebaratink ßegenyſegek miat meg nem fizethetnek, *el engedéſeben*; de kivaltkeppen ſegedelműnk nelkűl ßűkölködő igye fogyatakhoz valo alamiſnalkodáſűkban. Egyebként (:) mi az *Kegyeſſegnek* ßine alatt, *nyavalyaſſagot* mi velünk; Mint ßintén à

Iſ: 58. 6. &c. Zach: 7. 9. 10.

(:) Qui jejunat ut parcat, non ad Dei Gloriã jejunat, ſed ſubſtãtiæ ſuæ parcit, Chryſ: in Matt: 6.

mely

mely Gazdák, *haſokat* ſokaig koplaltattyak, hogy műkas *ſolgajokat* az ő igazzokban inkabb meg tsalhaſſak. Minekokaert, mikeppen az *Chriſtus* eggyűve kötötte az *Böytöt*, à *Könyörgéſt* es az *Alamiſnát* az *Parantsolatban*; azonkeppen neked-is egyűve kell ezeket foglalnod, mint *Cornelius tselekedetedben*. Adgy annyit tehat legh-alabb az (:) Szűkölködőknek *Böyt napodni*, à menyit arázod hogy *magadra* kötenél egyebb közönseges napon. S-meg-is emlekezzél hogy *à ki bövön vét, bövön-is arat*. 2. Cor: 9. 6. mely *veteſnek napja kivalikeppen* ez. Ugy *ſanyargaſſon teged Böyteléſed*, x hogy ugyan azon, ſegeny Felebaratodat *meg enyhitſe*; Örvendezz-is aző hogy *maſokban ebédelhettél* es *vatsorálhattal*; avagy inkabb hogy

Act: 10. 20. (:) Nő Deo ſed ſibi jejunat, qui quæ ad tēp' ſubtrahit, nō in opib' ſubtrahit, ſed ventri poſtmodű offerenda cuſtodit. Greg: in Paſt: c. 44. x. Iejunium tuű te caſtigat ſed alterű lætificat. Aug: Ser: de temp: 64.

meg ehült Chriſtus odat, *ſzukolkodo tagaiban meg vendegelted*.

Accipiat eſuriēs Chriſt', quod jejunans min' accepit Chriſtian' Aug: de temp: ſerm: 15. Beat' qui jejunat ut alat pauperem, imitatur enim Chriſtum qui animam ſuam poſuit pro Fratribus, Cyrill: in Levit: l. 10.

Az *Alamiſnalkodasban* két dolgot kell meg tartani: Elől̃ő az *Regulakat*; ſ az *Iutalmat*.

2. *Alamiſnalkodasban es jo tselekedetben meg tartando Regulak*.

1. Az jo tselekedetnek kell lenni az *Iſten Parantsolatihoz valo engedelmeſſegnek okaert*. Nem azert hogy mi jonak itelliyük azoknak tselekedetét, hanem hogy *Iſten kiván* illyen avagy amolyan jo dolgot tőllünk. Mert effele jo tselekedetbeli *engedelmeſſeget* (1. *Sam*: 15. 27.) fellyebb betsülli Iſten az *Aldo-*

zatoknal, es à legh nagyubb *dolgoknal.*

Hebr: 11. 6. Rom: 14. 23.

2. *Hitböl* kell azoknak ßarmazni, egyebkent *nem tetßenek Istennek*: Sőtt Hit nelkűl męg az *legh ßebb* tselekedetek-is tsak *fenyes vetkek*, es *Pharisæusi Alamisna.*

Splendida Peccata. Aug:

3. Nem kell jo Tselekedeted es Alamisnad felől *Mennyei érdemessegel* almodoznod: mert hijaban foltatta, volna ki az *Isten Fia* az ő ßent *Véret* ha az *Eget*, vagy *penzel* vagy *etellel nyerhetnök meg.* Ennekokaert az *Menyorßagnak birasat*, nem magad tselekedetinek erdemevel, hanem az *Christus Vérenek* nyeresege altal ßűkseg keresned: Mert az őrők ęlet Isten ajandeka az *Christus* altal *Rom:* 6. ℣ *ult* Mindazaltal minden, idvősseget hivő, es őrők ęletet remenlő igaz Kereßtyen

Ember-

Embernek ßűkseges jot tselekedni (az mint az Apostol mondgya) más ßűkseges haßnokert, mellyek ßám ßerint negyek.

Előßőr, hogy [d] *az Isten ditsöitessek* Masodßor, *hogy Valtsagodert* [e] *tennē magadat haladatosnak mutathassad.* Harmadßor, *hogy hivatalodat es valaßtasodat magadnak meg erößethessed* [f]. Negyedßer, *hogy męg egyebeket-is meg nyerheß.* [g] az ßent ahitatossag altal, es Kereßtyenseged fęlől mentűl jobban iteltetheß. Innen mondattatunk mi *Eph:* 2. 10. *Isten alkutvanyinak kik teremptettunk Iesus Christusban az jo tselekedetekre, mellyeket keßetet az Isten hogy azokban jarnank.*

d, 1. Cor: 10. 2. Cor: 8, 19 Phil: 1. 11.
e, Luc: 1. 74. 75.
f, 2. Pet: 1. 10.
g, Matth: 5: 16. Is: 61. 9.

4. Nem kell adnod Alamisnadat amaz *ßemtelen Vandorloknak* kik ßabad akarattyok ßerint ęlnek henyelesben es rus-

 nya-

nyaſagban, hanem az *Kereſ-*
tyen es tiſteſſegbeli ſegenyek-
nek, kik avagy betegek avagy
vének ſ-nem munkalkodhat-
nak; avagy ha munkalkodhat-
nak-is, de abbol el nem élhet-
nek Kereſd fel ez illyeneket
az *kunnyokban*, *Eſpotalyokban* ſ-e-
zeket ſegetſed. Ha penig utad-
ban talalſ *Alamiſna* Kerőre *Ie-*
ſus neveben, ſ-nem veheted
eſedben ha męltatlane az ala-
miſnara avagy nem, adgy ne-
ki: mert ſokkal jobb tiz tsalard-
nak adakozni, hogy nem mint
az *Chriſtuſt* egy *ſegeny Szenteben*
ſegetſeg nelkul hagyni. Ne nezzed
magat az *Szemelt* az alamiſnál-
kodasban, hanem az *Chriſtust*
az *Szemelyben*.

2. *Az Alamiſnalkodáſrul es egyébb*
joſagos tſelekedetekröl.

1. Az *Alamiſna kivaltkeppen*
valo eſköz Iſtenűnknek fel-indi-
táſara,

táſara, hogy kőnyőrűlleteſſege-
ben el-forditſa rollunk [i] *idö ſe-*
rint valo kemēy *Itiletit*; mikoron
tudnia illik *igaz Hit*ből (mely
illyeten gyűmőltsők altal jelēti
ki magát) meg térűnk ő hozzá.

2. Az Irgalmas *Alamiſnalkodok*
[k] az *Magaſſagoſnak* Fiai, es ollya-
nok mint az ő Attyok az Iſten,
ki [l] Attya az *Irgalmaſſagnak*. Ezek
az ő *jovainak Safari*; [m] ő *Alamiſna*
oſto *Kezei*. Ha azert nagy Tiſ-
teſſeg valamely Kiralynak *Ko-*
mornyikjavá lenni; mentűl na-
gyubb az *Mennyeknek* Iſtenének
Alamiſna oſto Safarának nevez-
tetni?

3. Midőn ez *egéſs világ* el-hágy
minket, egyedűl tsak az *jo tſele-*
kedetek es az Sz: *Angyalok* leſnek
keſetőink, amazok hogy [n] *meg*
jutalmaſtaſſanak, ezek penig
hogy *tiſteket* [o] *vigyék véghez*.

4. Az hűſeges Alamiſnalko-

i, Dan: 9. 24.
k, Luc: 6. 35. 36.
l, 2: Cor: 1. 3
m, Luc: 16. 1.
n, Apoc: 14 13.
o, Luc: 16. 22. Pſ: 91. 11 Hebr: 1. 14.

a, 1. Tim: 6. 19. das [a] igen bizonyos fundamentumunk nekünk hogy az örök çletben büſeges jutalmat veßünk, az *Chriſtus*nak *Irgalmaſſagaért* es *Erdemeért*.

Utolßor, az Alamiſnalkodas altal taplallyuk es ſegellyük mi az *Chriſtus*t az ö *Tagaiban*; ſ-az

b, Matt: 25. CHRISTUS-is [b] az utolſo Napon valláſt teßen à mi *Szeretünkröl* ſ-meg jutalmaztat bennünket az ö *Irgalmaſſaganak* ſokaſagában. Akkoron valik meg hogy à mit à ßegenyeknek adtunk nem *el-*

1, Prov: 19. 17. *veßtettük* hanem [c] az URNAK *adtuk volt költsönében*. Melynel hol kivanhat Ember nagyubb indito okot az Alamiſnalkodaſra valo fel gerjedeſre?

Ez az Böytelesnek *Modgya*; immar *vége* következik.

3. Az Böytelesnek Vegeröl.

Az Böytölesnek igaz vége, nem az Iſten Io-akarattyanak

avagy az örök çletnek meg erdemleſe (mert azt egyedül tsak ingyen kegyelemböl veßßük-el à *Chriſtus* által;) nem-is az vallaſnak teſti mertekleteſſegben valo *helyheztetese*, (mert az böytöles magaban, nem Iſteni tißtelet, hanem tsak *ſegedgye* annak) Hanem *igaz végei az Böytöleſnek* im ez harmak.

1. Az Teſtnek à Lelek birodalma alá valo hodoltataſa [e] nem ugy mindazaltal [f] mintha teſtünket ßinten annyira el-kellene erötelenetenünk, hogy tellyeſſeggel alkalmatlanok lennek hivatalos dolgainknak tetelere. Mert ha *az* [i] *Ember* (azt mondgya *Salamon*) *irgalmas az ö Barmihoz* Prov: 12. 8. tehat ſokkal inkabb à maga Teſtehez.

e, Eſd: 8 21. 1. Cor: 9. 27 f, 1. Tim: 5. 24. Iejunium orationem roborat; oratio ſanctificat jejunium Bern: Serm: de Iejun.

2. Hogy annál ahitatosban elmélkedheſsön az Iſtennek

g, Ioel: 1. 17. Neh: 1. 4. Luc: 2. 14. 1. Cor: 7. 5.

Sz Akarattyarol g es buzgobban őnthessük ki Sziveinket az kőnyőrges altal ő előtte: mert à mikeppen hogy vagyon oly nemű *ördög*, azonkeppen bűnis talaltatik oly nemű, mely meg nem zabolaßtathatik egyébkeppen, hanem *Könyörgessel* őßvekőttetet *Böytöles* altal. Matth: 17. 22.

a, Ioel: 2. 18. 19.

3 Hogy magunk a *valosagos meg alázása* es *meg itilese* altal, az ISTENNEK *Itiletit el kerúlhessuk* 1. Cor: 11. nem *böytelésunk*nek erdemessegeért mely semi sem, hanem Isten *irgalmassagaért*, ki meg igirte hogy kemeny Itiletit rollunk el-fordittya, midőn az böytőles altal ßin-mutatás nelkűl magunkat ő előtte meg alazzuk. S-Ugyan-is, Istēnek tsak eggyetlen egy Fia-is soha *jol lelki ismeret* alat ez *ßent dologban* magat egyebb vegre

nem

nem *gyakorlotta*, hanem hogy kéréset Istentűl meg nyerhesse; mind az ßűkseges jonak elvétele felől, mint meg tetßik b *Annának*, c *Iosaphatnak*, d *Nehemiasnak*, e *Davidnak*, f *Esdrasnak* g *Hesternek*, &c. peldájokbol; s mind penig az *reja vont* ostornak el-forditása felől, mint nyilvan vagyon az h *Izraelitaknak*, i az *Ninivebelieknek*, k *Roboamnak*, l *Achabnak*, m *Ezechiasnak*, n *Manassenak*, &c. tselekedetekből. Az à ki halalra adta ßerelmes Fiat az Egből, hogy minket maga ellensegit meg valtana; Semmit è földőn oly dragalatosnak nem itél, mellyet tőllűnk el-tagadna, ha meg alazzuk minnē magunkat, holot már nem ellensegi, hanem bekesegeben fogadot *baráti* es *Fiai* vagyunk.

b, 1 Sam: 1. c, 2 Chr: 20 d Neh: 1. e, Dan: 6. f, Esd: 8. 23 g, Hest: 9. 1. h, 1 Sā: 7. 6: i, Ioh: 3 k, 2 Chr: 12 5. 7 l, 1 Reg: 21. m, 2. Chr: 32 16. n, 2. Chr: 33. 18. 19.

Ekedig az *eggyes Böytrul*; immár ßollunk

2. *Az Közönseges Böytröl.*

Ioh: 3. 7. 2 Chr: 20. 3. Esd: 8. 21. Az *Közönseges Boyt* az, midőn az fellő *Magistratus*nak inditásabol avagy az egeß *Ecclesia* mely annak birtoka alat vagyó avagy valamely kivaltkeppen valo egy *Gyülekezet* egy akarattal fel indul hogy az felyűl meg irt *maga meg alázásanak tißtit*, tégye, avagy valamely kőzőnsegessen meg izentetet s ma holnap rayta esendő [b] *nyomorusagnak* el forditásaert; minemű az *Fegyver. Ellenseg ki utése, Dög halál*, vagy egyéb rettenetes tsapás; avagy penig valamely *Közönseges* s az Anyaßent-egyháznak jovara nező *Aldomasnak*, [c] meg nyeréseert; minemű az Sz: Leleknek, haßnos es illendő *Tanitóknak* &c. *Valaßtasokban* es *Fel-ßentelesekben* valo jelen léte;

b, 1. Sam: 7. 5. 6. Ioel: 2. 15. 2. Chr: 20. Ioh: 3 Est: 4.

c, Exod, 19. Esdr: 8. Act: 1. 13. 14.

avagy

avagy végezetre valamely akadalyos nehéz dologban forgo kétseges igazsagnak *ki jelenteseért* es *meg tetßeseért.*

Midőn valamely el-ßánt nagy bűntetésnek el-forditasaért ohaytoznak az Emberek; az *Tanitók* [d] tartoznak az *Isten Igejenek*, nyilvan valo bizonysagibol meg mutogatni az népnek, az *bünt*, mely *legh-közelebb valo oka* az nyomorusagnak; *pœnitentiara* kell őket inteni, es az ISTENNEK az *Christus*ban valo kőnyőrűlletesseget hirdetni kell nekik tsak *meg terjenek* Az Nepnek-is az *Isten követinek* beßédeket meg hallani s-az *bünön* valo ßive ßerint bákodni; igen ßűkseg; az Istent ennekfelette ßűnetlenűl kell untatni az botsánatért es ęletének meg jobbitásara kell őnnőn magát kőtelezni. Mikoron valami *Aldást*

d, Ioel: 1. 14 Neh: 8.

 akar-

akarnak meg nyerni, az *Tanitók-nak* tiſztek hogy az népnek meg mutogaſſak annak az *Aldáſnak* ſzükſeges voltát ſ az Iſtennek is *jöſagat* ki oly nagy Kegyelmeſſeget jelenti az Emberekhez. Az *Népnek* viſzontág *ahitatos ſupplicatiot* kel Iſtenhez fel küldeni annak az *Kegyelmeſſegnek* rayta valo meg mutatáſaert: es hogy meg aldgya à maga ſaját *eſzközeit*, maga ditsiretire ſ *Anyaſzentegyházának elö menetelire*. Es mikoron à *Szent Gyakorlas* vegben megyen, meg laſſa minden Kereſztyen ember hogy erteke ſzerint az *Szegenyekrul meg emlekezzék*. Valaki azert (mikoron igaz oka vagyon) az *Böytöleſnek* Sz: Gyakorláſaban magat be nem avattya, igazán gyanakodhatni à felöl, hogy annak ſzive az igaz kereſztyenſegnek hathatoſagat ſoha męg nem érzette.

Iſ: 58 7.10. 2. Cor: 9.1. Gal. 2. 10.

Ez

Ez à Böytröl à tracta; immár következik az Sz: *Inneples*.

AZ SZ: INNEPLESBEN valo Kegyeſſeg Gyakorlaſrol.

AZ *Szent Inneples* ſemmi nem egyeb hanem az ſzent Gyülekezetnek nevezetes hala-ado maga viſeleſe az Iſtenhez, mellyet bizonyos napon valamely nagy Aldaſert avagy Szabadulaſert męltoſagos rendelesböl ſzokot tselekedni. Illyen vala az *Sidok* közöt à *Huſvet* mellyen emlekeztetnek vala az Iſtēnek ditsiretire az Ægyptūbeli rabſagbol valo ki ſzabadittataſokert: avagy à *Purim*, mellyē halakot adnak vala Iſtennek az *Haman duhöſzege* ellen valo meg tartattataſokért. Illyen az *Angluſok* között, kiſ-Aſzſzony hávanak ötödik napja, mellyen áldani ſzoktak Iſtent, hogy

Exod: 12.15

Eſt: 9.19.

Az Orſzag haza ala aſtanak volt Puska port, hogy midőn az Kiraly es az Urak bégyülekeznenek, az Parlament házat felvettetnek.

Kegyelmes Kiralyokat egynehany titkon egyben *tanakozottak* vér-ſzopo ſzandekoktul meg oltalmazta *Sz. Andras havanak*-is ötödik napja ugyan ezentűl illyen innep gyanant tartatik, mellyen haladatos emlekezetet téſznek arrul hogy Iſten mind *Kiralyokat* ſ-mind penig az *egeſz Orſzagnak ſzinet, az Papiſtakkal* egykori *puska por-beli alnok Part uteſektül* meg ſzabaditotta Ez illyeten Innepeknek meg illeſe, áll az meg tapaſztalt kiváltkeppen valo jo tetemennek *Lelki Soltarok, ſzivbeli tapſolaſok, Iſtenes vendegsegek etelnek italnak költsön-is oſztogataſi*, es az *Szegenyeknek, meg ſegeteſek* altal valo haladatos emlekezetiben De mivel Iſtenűnknek *Valtſagunk*beli jotetemenye az legh nagyubb, mellynel ſoha *Ember* ſe ſzűkſegesbet, ſem męltoſa-

gosbat

gosbat nem koſtolt; es miert hogy az *Sz. Vatsorat*, ędes *Meg valtonk*, Valtſagunknak legh főbb emlekezetűl hagya nekűnk: ennekokaert ezt kell minden Kereſztyen Embernek, ez vilagon *legh męltoſagosb ſ-örvendetesb Vendegſegnek* tartani. Es tudván hogy az mikeppen ez Sz Vatsora teſzi az męlto vendegeket legh bizonioſſakka *Idveſzegek* felől; azonkeppen az *męltatlan vendegekre* ezen ſzallit *idöſzeri büntetest*, ſ-męg penig, ha meg nem térnek az *örök karhozatot*-is reajok hozza. Laſſuk meg tehat mint kellyen kinek kinek önnön magat elkéſziteni hogy haſznoſon reſzeſzűlheſſen ez Sz: *Vendegsegben*, es *męlto Véndeg* leheſſen ily męltoſagos *Vatsora* felett.

AZ

AZ URVATSORAIA-nak veteleben meg tartando Kegyesseg Gyakorlasnak modgyarol valo Elmelkedések.

NOha egy ęlő Ember-is ily ßentseges Lakodalombā, *magatul* męlto vendeg nem lehet,
2. Thess: 1,11 mindazaltal Isten az ő *kegyel-*
Col: 1. 12. *meböl męlto Vendegeknek* tartya
Luc: 20,35 mind azokat, valakik ez ßent
Apoc: 3. 4 titkos dolgot az ßerint az betsűllet-tetelnek *illendö merteke* ßerint, igyekezik venni, mellyet ő Felsege ßent Igejeben előnkben adot.

Az ki penig illendő betsűllet-tetellel akarja ez Sz. Sacramentumot venni, annak ez harom rendbeli tißtit kell végben venni jo lelki ismerettel: Előßőr, *az el-vetel elött végben viendö dolgokat*; Masodßor, *az el-Vetel közben tselekendöket*; Harmadßor

madßor, *az el-Vetel utan vegezendöket*. Az első *Keßületnek* neveztetik; az masodik, *Elmelkidesnek*; az harmadik, *Tselekedetnek* avagy maganak az *Gyakorlasnak*.

Az Keßületröl.

Hogy minden kereßtyennek el-kellyen magat keßiteni minekelőtte ez Szentseges *Közösülesbē* reßesűlne, őt okok nyilvansaggal jelentik.

Előßőr, mivel Isten Parantsollya: mert ha ő hatta meg Halálnak bűntetese alát, hogy egy kőrnyűl-meteletlen ember-is az Husveti Bárant ne e- Exod: 12.
hesse: sőtt męg az kőrnyűl-me- 48.
teltek-is, ne ehessek, hanem & 22. 6.
ha *negy napok alatt keßetettek* magokat: minemű nagy keßűletet kiván tehat attul, à ki sajat ßent *Testenek* es *Vérenek Sacramentumanak* Vetelere járul? Mely à mikeppen hogy az *Husveti*

veti *Baranynak Sacramentuma* hellyeben következet, azonkeppen ſok izben felyűl-is haladgya azt.

Maſodſor, mert az *Chriſtus peldaja*-is erre tanit minket. Mivel ő, minekelőtte még maga Tanitvanyit-is *ez Veg Vatsorara*, fel botſatana, eggyenkent azoknak labokat meg moſoga ta. Mellyel azt jelente, mint kellene neked-is, *ſűvednek minden tiſztatalanſagat*, es eletednek otſmanyſagat felre tenned, ſellenben *Alazatoſſaggal* es *Szeretettel* magadat el-kéſzetened, minekelőtte ez Szent Vatſorat meg koſtolnad. Ioh: 13. 5.

Harmadſor, mert az Szent Lelek-is ezt tanatsollya 1. *Cor*: 11. 28 *Minden ember meg proballya magat es ugy egyek &c.* Es ha embernek (midőn valamely *földi Fejedelemnek* aſztala felet va-

gyon)

gyon) *meg kell ſorgalmatoſſon viſgalni mi vagyon elötte, es keſt vetne torkaban inkab hogy nem valami illetlenſeget mivelne*: Menyivel inkabb el-kell neked lelkedet keſitened, hogy minden betſűlletbe tarthaſſad tenně magadat, midőn az *Fejedelmek Fejedelmenek* Aſztalanal vendegſegben leſzěs.

Negyedſer, mert eleitűl fogvan minden Szenteknek ez volt ſokaſos tselekedetek, hogy tudni-illik az *Iſteni Titkoknak* illeteſehez ſentűl keſűlnenek; Sz. *David* ném akara addig az *Iſten Oltarahoz* közeleteni, miglen *kezeit ártatlanſaghan meg nem moſa*: Sokkal inkabb nem kell neked, illendő keſűlet nelkűl az Ur *Aſztalához* járulnod. *Achimelech*-is nem adát az Sz: *Kenyereket* eggyebként *Davidnak* ſ. *David* is ſolgaival Pſ: 26. 6. 1. Sam: 21.

eggyűt

eggyût nem akará azokat enni hanem ha az ő edenyi tiſták volnának; Mentûl nem jobb teneked enned az UR *Kenyéré* avagy inkab az *Kenyeret mely maga az* UR, hanem ha Szivednek Edenye elſőben meg tiſtittatot az igaz meg terés altal? Es ha meg kivanta az UR *Ioſuetul* (az mint *Moſestûl*-is az előtt) *Sarujának le-vetéſét*, az ő Szentſeges Neve tiſteletinek okáert, ki ugyan azon helyben vala, holot, *kezebeli* kivont *Fegyverrel* jelenté ki magát az maga ellenſeginek el-veſtéſének bizonſagául: menyivel inkabb le kell neked, földi tarſalkodáſodnak minden *Indulatit* vetkezned, mikoron ahoz á helyhez közelgetz, holot az *Chriſtus* meg mutattya magát az te Hitednek *ſzemeinek*, *keze es oldalabeli ſebeivel*, az ő Baratinak meg tartáſokrol.

Ioſ: 5. 15.
Exod: 3. 5.

krol. S-ezokaert-is mondatik, *hogy az Baránynak Feleſege el-kéſzitette magát az ő Menyekezőjére.* Elkeſzits tehat magad ha *el-jegyeztetni* akarſz az *Chriſtus*nak az Sacramentumi *Kegyelem* altal ez életben; avagy ha kivanſz ő velle hazaſſag ſerint eggyeſülni, az Menyorſágban örők ditsőſſeg altal.

Apoc: 19. 7.

Ötödször, mert ISTEN mindenkoron rettenetes Itileti ſerint bant azokkal, á kik az ő Sz: Rendeleſit illendő felelem es kéſzület nelkûl fogták *Langalo fegyvert* ada az *Cherubimok*nak kezeben, hogy meg tsapkodnak az eſetnek ſarában be keveredzet elſő Szüleinket, ha az Paraditsomba valo viſſa menetelt az *Elet Fajának* Sacramentumanak etelenek okaert, tőbé meg probálnák: Fęly azert te-is hogy az ISTEN boſſu-allá-

Gen: 3.

ſanak

lanak Fegyverével meg ne
tsapdoſtaſſal, ha meg teretlen
ſivel jarulſ az *Templum*ban, az
Elet URÁnak, *Sacramentum*anak
etelenek okaert. Az *Bethſemes*
1. Sam: 6. varosbeliek kőzzűl 50000.
vere meg az Frigy-ladaban
valo betstelen be-tekintéſert;
2. Sam: 6. 19. Uzzat penig, azon Ladanak
tsak egyben *illetlen illeteſeért* ólé
ſőrnyű halallal meg; Meg
bűntete *Uzias* Kiralt-is *Bél-pok-*
2. Chr: 26. 18. &c. *loſſaggal*, maganak az Papok
Tiſtiben valo avatafaért, mely
nem ő reja nézendő vala. Ez
illyeten tsapasbeli felelem eſe-
deztete Iſtenhez *Ezechias* Kiralt
oly buzgovan, hogy az ne-
pet meg ne verne, mivel ide-
jek nem vala az *Huſveti Baranynak* etelehez *Iſtentűl ki adott mod*
ſerint valo keſſuletre, ſ-azt mond-
gya az Iras, hogy az UR *meg hal-*
gatta Ezechiaſt, es à népet meg gyo-

gyita,

gyita, jelentven hogy ha Iſten,
az *Kiraly* kőnyőrgeſere nem te-
kentet volna, ſokakat az Nep
kőzzűl meg vert volna az ke-
ſűletlenſegert. Az mely Em-
ber-is ám *menyekezői Ruha*, a- Matth: 22.
vagy maga meg probalaſa nel- 11. 12. 13.
kűl mene az *Menyekezői Lakoda-*
lomban, meg viſgaltatvan más
altal, *keze laba őſſve kötve vettetek*
az kűlső ſetetſegre. Sz. *Pál*-is azt ir- 1. Cor: 11.
ja az *Corinthus*jaknak hogy *az*
UR *Vatsorajak vetele elött ſűkſeges*,
magok meg itileſeben valo keſſulet-
lenſegekért botsatotta Iſten azt
az nagy tsapaſt kőzzejek; mely
miatt, *nemellyek betegek, nemel-*
lyek erötelenek es ſokan el-is alutta-
nak, az az *meg holtanak*: Es annyi-
ra hogy az *Apoſtol* batorſago-
ſan mondgya, hogy minden
méltatlan Vendeg *maganak eſſik i-* 1. Cor: 11.
tiletet: *idö ſerint* valot ha meg 29.
tér, ha nem, *örökke valot* ſ-meg

penig

penig oly rettenetes keppen, mint ha az Urnak ſajat teſte es vére ellen volna bűnős, melynek ez Sz. *Sacramentum Iegye* es *Petseti*. Az Fejedelmek az ő *petſeteken* tőtt erőſsakot meg ſoktak bűntetni, ſinten ugy mint ha magok ſemellyen eſet volna az *injuria* mellynek az, bellyegei-is. Mely nagy legyen penig az *Chriſtus* vére ellen valo bűnősſeg meg tetſik az *Sidoknak* nyavalyaſſagokbol mind az oltatul fogva hogy ezt kivánák: *az ő Vére legyen ugy mond, mi raytunk es az mi Fiainkon.* De mind ezekre nétalam azt mondod; Iobb hát ennekem az UR Vatsorája nekűl *tellyeſſeggel* el lennem. Nem jobb; Mert az Iſten mind à Teſtnek, Leleknek *örök kárhozattyával* fenyegetődzik az ő *Sacramentumának* ſzant ſzandékos *meg vétese* ellen. Az *Chriſtus*

Matth: 27. 25.

Num: 9. 13. Hebr: 2. 9.

nak

nak penig ugyan *Parantsolattya*; hogy, *Végyük együk s-az ő emlekezetire azt tselekedgyük*; ki az ő Parantsolatihoz valo engedelmeſſeget őrők Atok alatt hadgya az Embereknek. Es mivel ez *Sacramentum* lőn az *Chriſtus* ſeretetinek *leg-nagyubb* bizonyſaga, mellyet halála előt hagya az ő baratinak kiket mind vegiglen ſeret; ennekokaert ez *Sacramentum*nak meg vetéſe es utallása, jegyzi az ő *Szeretetinek*, es *vére-ontásanak meg vetéſet* es *utalláſat* melynél ſoha ISTEN ellen *nagyubb* vétek nem eſik. Nints ſemmi akadaly mely miatt te az UR *Aſtalahoz* nem jarulhatnál; hanem az hogy inkabb Iſtened ſerelme nelkűl akarſz el-lenni hogy nem otsmany bűneidet el-hagyni. Oh járuly-fel, de járuly kebűlve az UR Aſtalához, mivel azok à

Matth: 26.

1. Cor: 11.

Ioh: 13. 1.

Hebr: 10. 28. 29.

Apoc:19,9 Efficacia Eucharistiæ non æqualiter se habet quo ad omnes fideles, sed pro ratione fidei communicantium. Orig:

boldogok, kik az Baranynak Vatsorájara hivattattak Oh járuly fel, de járuly kesúlve; mert ez Sacramentumnak *haßnalattyat* az Vevők, hiteknek *mertéke* szerint vessik.

Ez Keßület áll harom dolgoknak valoßagos meg gondolaßaban. Első, ez *Sacramentumnak męltoßagos volta* mely az UR *Testenek meg külömböztetese*. Maßodik az magad *męltatlanßaga*, mely à *magad meg itelese*. Harmadik az *közben-vetes* mely altal męlto vendeg lehetz, ez neveztetik, UR *Testevel valo közösülesnek*.

I. *Az* UR *Vatsorajanak męltoßagos voltarul.*

Ez *Sacramentumnak* męltoßagos voltat harom uton gondolhatni meg: Elsőßer, ennek *Fö Szerzöjenek Felsegeßegeben*. Maßodßor az *Reßeknek*, mellyekből ez Sacramentum áll, *dragalatoßßagokban*. Harmadßor az Veg okoknak mellyekert ßereztetet, *Nagyßagos* voltokban.

I. *Az* UR *Vatsorajanak Fö Szerzöjerul.*

Az Szerző ok itt nem valamely Sz: *Ember* de męg nem-is *Angyal*; hanem önnen maga az *Ießus Chriſtus* az ISTENNEK örökké valo Fia: Mert ő rejá-is tartozik *egyedul* az Uy *Teſtamentumban* az *Sacramentum* szerzés, mert csak ő egyedül *igerheti* ſtellyeſetheti is meg az *Kegyelmet* mellyet az jegyez: S. meg-is vagyon hagyva nekünk hogy *ſenki ßavát ne halgaßßuk* az *Eccleſia*ban Matth: 7.5. hanem csak az övét. Mely Szétseges *Rendeléſnek* kell tehát azt tartanunk, mely illyen ISTENI nagy *Szerzö oktul* származik.

2. *Az* UR *Vatsorajanak Reßeirul.*

Ez aldot *Sacramentumnak* Re-

ßei harmak, Előßőr, *az külsö ęltetö allatok* avagy Iegyek: Masodßor, az ßętelő *Ige*: Harmadßor, az *Mennyei Kegyelem*.

Előßőr; à Külső Iegyek, az *Kenyér* es à *bor* 1.Cor: 11.23.&c. Prov: 9.6. ezek ßamok ßerint *kettök*, de vegekre nezve tsak *egy*.

Eucharistiæ Sacramentum. non de aliorum manu, quã præsidentiũ sumimus Tert. l de Coron: c 3. Qui enim à terra Panis, percipiens vocationẽ Domini, non jam communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus con-

Masodßor, az *Ige*, CHRISTUS URUNK *ßerzésenek* Igeje, mellyet *Könyörgessel* es *Aldassal* mond el az *hivatalos* Tanito: Hebr. 5. 4 Num: 16. 40. 1. Cor: 10. 16. Az *Kenyér* es à *Bor* az *Ige* nelkül, semmi nem egyéb hanem tsak à mi az előt volt; de hogy oßtan az *Ige* ez *Eltetö allatokra* reajok mondatik, *Sacramentum* ma leßnek. Az ISTEN-is az maga Rendelésevel jelen vagyon, es kéß *meg tellyesiteni* valamit meg igirt. Az Isteni meg aldo *igék*, az *Kenyérnek* es *Bornak valosagát*

nem

nem *változtattyák* s-nem is *teßik semmivé* (mert ha ezeknek valosagok meg nem maradna, nem lehetne ez *Sacramentum*) hanem tsak vegekben ez nevezetekben valtoztattyak el őket. Mivel à mi az előt tsak Testi taplálatásunkra valo kőzőnseges Kenyer es Bor vala, az *aldas* után más ßentseges vegre rendeltetik, tudni-illik az Kereßtyeneknek Lelkeknek *taplálasara*. Es holott az előt tsak *Kenyérnek* es *Bornak* neveztettenek; most immár azoknak az *Sz: dolgoknak* neveken neveztetnek à mellyeket jegyeznek ugymint *Christus Testének* es *Verenek*. hogy elmeink mentül jobban, el igazittattathassanak azokrul az *külsö* ęltető allatokrul à *Mennyei* Kegyelemre, mellyet azok *testi* tekintetünk altal jelen valova teßnek á mi *Hitunk Szemei*

constans terrena & cœlesti. Iren: l. 4. c. 30. Per Sacramentum Corporis & Sangvinis Domini divinæ efficimur cõsortes naturæ & tamẽ esse non desinit substantia vel natura Panis & Vini. Gelasius cont: Eutic: Christus visibilia Symbola, corporis & sangvinis appellatione honoravit, non naturã mutans, sed naturæ gratiam adjiciens Theod Dialog: 1.

nek.

nek Nem-is az Kenyernek es Bornak mondgya Idvezitőnk ezt: *Ez* (ugy mond) *az én Testém; Ez az én Vérem*, hanem az Tanitvanyoknak az mint ez felső betűkből *Vegyétek*, *Egyetek*, meg tetßik. Az Kenyer sem Teste neki, hanem azon ęrtelem ßerint, mellyel az Pohár Uy *Testamentum*nak mondatik, tudni illik, *Sacramentalis Metonymia* ßerint: az az, menyiben annak jegyé es annak hitűnknek ki ßolgaltato eßköze Szent *Mark* penig ugyan nyilvásaggal jegyzette meg, hogy ez igéket, *Ez az én Vérem*, &c. ki *nem mondotta*, Idvezitőnk *hanem minekutanna oßtan à Tanitvanyok mindnyajan ittanak volna az Pohárbol Marc*: 14. 13 14 Annakutánna-is, ugyan à bort az ő termißeti valosagara nezvén, *Szölö veßßö gyümöltsének* nevezi, mellyet az előt vi

ßontag

ßontag lelki jegyzésere tekintvén, *maga Verenek* monda ℣ 25. minden *Sacramentum*oknak nevezetinek modgya ßerint. Tovabba az *Christus* nem azt parátsolta hogy *tsinallyuk ötet*, hanem *hogy ezt tselekedgyük az ö emlekezetire*; es ennűnk hadgya, *nem magaban; az ö Testét*; hanem menyiben az, tsak hamar az után *meg töredezet*, es *vére ki öntetet vala*; mellyet Sz: *Pál* magyarázat ßerint *Christus Testével es Verevel valo közösülesnek* hi az az az *Christus*ban es Szent *Testenek Vérenek minden ęrdemessegeben* valo *reßesülesünknek* erős es foganatos *Zalaganak*. Es ez Szent Vatsorával valo gyakor ęlesűnk altal ezen Sz: *Pál hirdettetni akarja velünk az* URNAK *halalát miglen el-jö* az Eghből, es miglen mi-is mint az *Keselyük*, *az levegö égben felragadtatunk*, *hogy eleiben*

Cor: 10. 16.

Cor: 11. 26 Act: 3. 21. & 1. 11 Hebr: 8. 21. Matth: 24. 27. 28.

 mennyünk

mēnyünk ö neki, ki à mi Lelkünknek aldot *Teste* es ęlete.

Harmadßor, az *Lelki Kegyelem*-is kettős; ugymint az *Christus*nak *Teste* az menyiben az *Istennek* mi tőllünk erdemlet, *rettenetes haragjat kostolván, meg feßittetet*: es *Sz. Vére*, menyiben ez-is (hasonlo állapotban) *büneinknek botsanattyara ki öntetet*. Ezek is *ßám ßerint* kettők, de haßnokra nézve tsak egy tudnia-illik az egeß *Christus*, minden jo-tetemenyivel egyetemben, kivel mindenek kinaltatnak, es à Hivekkel valosagossan *ki-is ßolgaltatik*. Ezek ez *áldot Sacramentum*nak harom *ßükseges* reßei, az *Iegy*, az *Ige*, es az *Kegyelem*. Az *Iegy* az *Ige* nelkül, es az *Ige*-is az *Iegy* nelkül lehetetlenek: es ha eggyüt vannak-is az jegyzendő *Kegyelem* nelkül ugyan haßontalanok: hanem

midőn mind ez harmak eggyütt vannak, akkoron ezek foganatos *Sacramentum* az *męlto* Vendegeknek. Nemellyek veßik az külső Iegyet az *lelki* Kegyelem nelkül, mint *Iudas* ki (mikeppen *Agoston Doctor* ßol) az UR *kenyeret el-vöve* ugyan, de az *kenyeret mely maga az* UR, *nem*. Nemellyek az *Lelki* kegyelmet az külső *Iegy* nelkül veßik, mint az *Sz. Tolvay* az *Kereßt-fan*: es több ßamlalhatatlan Kereßtyenek, kik *meg halván kivánnyak* az *Sacramentumot*, de valami külső akadaly miat nem vehetik: az męlto Vendegek penig meg erőßittetesekre *mind kettöt* veßik az UR *Vatsorajaban*.

Panem Domini, non Panem Dominum. Aug:

Christus URUNK *külső* Iegyeknek az *kenyerét* es *Bort* valaßtotta, egyebb külső Elteto allatok felet: Elsőben, mert ezekre tehetni legh könnyebben

David az Kenyeret Ember szivenek erőssegenek nevezi. Ps: 104. 15.

Ezech: Kenyernek bottyának c. 4. 16.

Homer: Mnéloos andron.

bert: Masodsor, hogy tanitana minket arra, hogy mikeppen az Embernek *idö szerint valo élete* az [a] *Kenyerrél* taplaltatik es à *Borral*, ekesgettetik fökeppen; ugy Lelkünk-is Sz. *Testevel* es *Vérevel* tartatik es ekesgettetik az *örök életre* Bort rendelt à Kenyer melle hogy ez-is *külsö* legy ez Sacramentumbā, melyel ez dolgara tanit minket: Elsösör, hogy à mikeppen az Ember Testenek tökelletes taplaltatasa az *Etelben* es *Italban* áll; ezenkeppen az *Christus* Lelkeinknek nem res szerint valo, hanem tökelletes *idvösségе* es *taplalasa*. Masodsor, hogy az Sacramentumi *Bort*, à Kenyertül *külön* nezven, esünkben jusson mikent *omlott ki* az ö *dragalatos Vére* szentseges *Testeböl*, *bunеinknek botsanattyara*. Az *külsö* jegyeket az *Tanito* Oltya az *Templomban*,

plomban, es te *Testi* Szajaddal ésed azokat: à *Lelki* kegyelmet penig az *Christus* nyujtya-le az Egböl, mellyet *hitednek Szajaval* kel enned neked.

3. Az UR *Vatsorajának Vég okairul, mellyekert ez Sacramentum rendeltetet.*

Az Felseges *Végek*, avagy *Gyümöltzök* mellyekert ez Sacramentum rendeltetet, hetek.

Az UR *Vatsorájának elsö Vége.*

1. Hogy az kereszтyenek bünetlenül *reja emlekezzenek* a-maz *engeszтelö áldozatra*, mellyet *Christus* Keresт-fan valo Sz. *Halala* altal, *egyszer* mindenekért be mutata, hogy minket Istenünkel meg bekeltetne. *Ezt tselekedgyetek* (azt mondgya *Idvözetönk*) *az en emlekezetemre* Ismet, *valamenyiszer* esitek ez kenyeret (azt mondgya az *Apostol*)

[a] Matt: 26. 26. 1. Cor: 11. 25

es isſsatok ez Pohárt az Urnak halálát hirdetitek miglen el-jö b. Ő mondgya azt-is, hogy ez Sacramentumnak ſ. az Igenek ki ſolgaltatása altal, az c. *Ieſus Chriſtus az Galatiabeliéknek ſemek előtt oly világoſſan ki irattatot volt, mint ha ugyan ő közöttök feſſitetet volna meg*: mert itt az *egéſs tselekedet* mint egy ugyan Semünk eleiben hozza az Chriſtus halálát, az áldot *kenyernek* meg ſegeſe, áldot *Teſtenek* meg feſsitteteſet, es à meg ſentelt *Bornak* ki öntese, Sz. *Vérének* ki omlaſat. Az *Chriſtus* magaban tsak egyſzer áldoztatot valoſsaggal meg: de valamenyiſzer ez *Sacramentum* ſolgaltatik, *lelki-keppen* mind annyiſzor áldoztatik meg à Hiveknek. Innen neveztetik az UR vatsoraja *engeſztelő* Aldozatnak, nem *tulaydonul* vagy *valoſsagaſzerint*, hanem figurativè à jegyzendő dolognak nevevel valo neveztetese ſzerint, mert ez emlekezeti annak az valoſsagos engeſztelő áldozatnak, mellyel Urunk áldozek az *kereſzten*. Es hogy ez meg kűlömbőzteinek az *valoſsagos* Aldozattul, az regi Doctorok b. *Vér-nelkul valo Áldozatnak* neveztek ezt. Neveztetik *Euchariſtianak* az az Halado Aldozatnak-is, mert az Anyaſzent-egyhaz ez tselekedet altal áldozik Istennek *ditsiretnek es hala-adaſnak áldozattyat* az Meg váltaſert, mellyet egyedűl tsak, az Chriſtus kereſzt-fan valo, *meg tiſztito* valoſsagos Aldozattya ſzerze nekűnk meg. Hogy ha az *Moab* Kiralynak meg latasa, midőn ſajat Fiát egeſſen meg egetendő áldozattal az Varos kő-falan áldozna, Isteninek az ő ſzeretenek meg tartaſara valo fel-

b, 1, Cor: 11. 26.

c, Gal: 3 1. Hebr: 9. 26. & 10. 12 & 1. 3.

Quotidie nobis Chriſtus crucifigitur. Aug: in Pſ: 95.

Metonymikós.

b, Incruentum ſacrificium

Ha azert vér-nelkül valo, mivel ebben vér nintsen, tehát nem terméſzet ſzerint valo Teſte ez az Chriſtuſnak, es ha azért véretlen, mivel vér-ontás nelkül áldoztatik fel, tehat nem erdemelhet bünbotsanatot. Hebr: 9. 2.

Christo cũ patre & spiritu S. Sacrificiũ Panis & Vini, in fide & charitate sancta Ecclesia Catholica offerre non cessat Aug: de fid: ad Pet: Diac: c. 10. Cum frãgitur hostia, cũ sanguis de calice in ore fideliũ funditur, quid aliud, quàm Dominici corporis in cruce immolatio, ejusq; sanguinis de latere effusio significatur Can: dist: 2.

in ditsoknak okaert, 2 Reg: 23. az ő ellene hadakozo Kiralyokat, oly nagy kőnyőrűlettel segre indita, hogy az Varosnak Oltromlásatul, meg bűnnének es à tabort onnat el-vinnék: menyivel inkab neked az Atya Istennek à Keresst-fán, lelked megtartásara nezendő, egy bűlőt Eia altal valo aldozásanak nezesevel fel kel indulnad, megvalto Istenednek szeretetire, es bűneidnek el-hagyásara, mely az igasságra nezve soha más egyeb valtsagert el nem tiztogattathattak volna?

Masodik Vége az UR *Vatsorájának.*

2. Hogy *Hitünkben meg erősödgyunk*; mert ISTEN ez *Sacramentum* altal azt *jegyzi* es *petsétli* az Eghből nekünk, hogy *igireti* es az *Christus*ban *ujonnan* szerzet szent *szövetsége* szerint valosagos-

san

san *Kegyelmében* es *Irgalmában* de cõsecrat: Cum frangitur &c. 87.

vésen minden *meg terö hiveket* valakik ez *Sacramẽtum*ot kepesseg szerint vesik; es hogy az *Christus Halálanak* es *Kin szenvedésének* erdemeért, oly *bizonyossan* meg botsattya nekik minden bűnöket, az mint ez *Sacramentum*ban *reszesültek*. Erre nezve hivattatik az Sz: *Sacramentum*, Az Uly *Szövetségnek* es *bun botsánatnak petsétinek*. Legh nagyubb keteség-günkben-is, ennekokaert ez Sz: *Sacramẽtum*mal elvén, kétesség nelkül mondhattyuk à *Samson* Annyával: *Ha meg akart volna az* UR *ölni minket, el nem fogta volna à mi kezunkből az Egö aldozatot, es az lisztből tsinalt aldozatot, es meg sem mutatta volna nékunk mind ezeket, sem penig illyen dolgokat nem szollot volna mostan minekünk.*

Rom: 4. 11. Matt: 26. 28 2 Cor: 11, 25

Iudic: 13. 23.

Harmadik

Harmadik Vége az UR *Vatsorajának:*

3. Hogy az Kereßtyeneknek *Christus*sal valo el-bomolhatatlan erős kőzősülesseknek *jegye* es *petseti* lenne. *Az hala-adasnak Pohara mellyet meg ßentelunk, avagy nem Christus Vérevel valo közösülesünke? Az kenyer mellyet meg ßegunk, avagy nem Christus Testevel valo közösülesünke? az az,* igen-is hathato jegye es petseti, *Christus*sal valo kőzősülesünknek. Ez eggyesűles neveztetik [a] *bennünk lakasnak*, [b] Urhoz *valo ragazkodasnak*, [c] *ßivünkben valo maradasnak*: es az *Irasban* kűlőmb kűlőmb *hasonletasok* altal adatik előnkben, mineművek az *Szölötü* es *Szölö veßßök*, à *Fö* es à *Test*, az *Fundamentum* es à rayta valo *epites*, *azon egy Kenyer* mely sok buza ßemből áll, az Fery es Feleseg kőzőt valo *Ha-*

1. Cor: 10, 16

a, Ioh: 14. 16. 23.
b, 1 Cor: 6. 17.
Kollesis.
c, Eph: 2. 17
Kátoikesis.
Ioh: 15. 5
Eph: 6.
Eph: 2 & 4
Col: 1. 10.
Rö: 12. 4. 5.
Eph: 3. 19. 20.

zassagbeli

zassagbeli eggyesseg, es tőbbek ez felek. Az első *termeßet ßerint valo*, az mi *emberi termeßetünk*, es az *Christus*nak *Isteni termeßeti* kőzőtt az *Igenek* ßemellyeben. Az masodik *titkos*, Urunkkal jelen nem levő ßemellyűnk, es az *Isten Ember Iesus Christus* ßemellye kőzőtt, egy *titkos testben*. Az harmadik *Mennyei*, Urunkal jelen leendős Szemellyűnk, es az *Christus* Szemellye kőzőtt az *ditsöült Testben*; ez harom kőzőnßegek egymastul fűggenek. Mert ha az mi Termeßetűnk elsőben, az Isteni termeßettel az masodik ßemelyben, nem eggyesűlt volna, soha mi az *Christus*nak *Titkos* testevel nem kőzősűlhetnénk. Es ha ez *eletben* (noha męg az Urtul tavul vagyunk) az *Christus*hoz az *Titkos* eggyesűlés altal nem ragadandunk, soha ő velle az Ditsősseg

1. Cor: 10. 27.
Eph: 5. 31. 32
Apoc: 21. 2.

tsőllegben *Mennyei tekintetti előtt* nem reßesűlünk. *Az Titkos Közösüleſt*, (melyre itt Kivaltkeppen nézünk) mi kőzőttűuk es à CHRISTUS kőzőtt az Chriſtuſnak, minket ő hozza, ſ-őtet viſſontag *Hitünk* altal (mellyet azon *Lélek* nemz bennünk) *mi hozzák kaptsolo* Lelke ßerzi. Mely mind két dolgot Sz: Pal, igen előve adgya előnkben ez igek ben: *Igyekezem rayta hogy ha elérhetnem azt, mellyert en-is meg ſogattattam az Chriſtustul.* Mikeppé veßhetne el az, à ki ily erőſſen tartozik, es tartoßtatik? Ez eggyesűléſt, az érti legh jobban *elméjében*, à ki legh-inkab érzi ezt *Szivében.* De minden idők felet ez eggyesűleſt akkor érezhetni legh-jobban, ſ-akkor erősſittetik-is meg mikoron kelletekeppen çlünk az UR *Vatsorájával.* Mert ekkor erezzük mi

Phil: 3, 12.

tapaßtal-

tapaßtalhatokeppen, Szivünknek *Chriſtushoz* kőttetéſet, es Lelki kivanſaginknak *Hit* es *Sz: Lelek* altal, Szentſegehez az *Szeretetnek idegen* közleb közleb vonattatáſat.

Ez *Chriſtuſſal valo Közösülésből*, ki mondhatatlan ſok jók következnek az Hivekre:

Ugymint először, az Chriſtus, minden ő bűnőket es bűnőſſegeket *tulaydonitas ßerint* magara vőtte, hogy az *Iſten Igaſſaganak* azokert eleget tenne: es ő ugyan *tulaydonitas ßerint*, ingyen nekünk adgya minden ő Igaſſagat ez çletben, egeß *juſſßat* az őrők çletre, minekutanna ez végben megyen: es minden reánk következett *jót* vagy *gonoßt* ugy tart mint ha az *maga ßemellyen* eſet volna.

2 Cor: 5. 2. Rom: 4. 25 1. Pet: 2 14. Phil: 3. 9.

Maſodsor *élő Lelek es Kegyelemnek* lelegzeti foly az *Chriſtus* termeße-

Matt: 25. 35. Act: 9. 4

Matt: 15. 45 Zach: 2. 8. *termeßetiből* be, ő vélle eggyesült *termeßetünkben*, meg uyjet minket Lelki çletre, es ugy meg ßenteli *elmeinket*, *akaratunkat* es *indulatinkat* hogy naponkent az *Chriſtus kepehez* valo haſonlatoſſagban inkabb inkabb nevekedheſsünk.

Eph: 4. 23. 24. Rom: 8. 27.

Harmadßor, minden *idvöſſeges* ſ. az örök çletnek elvetelere ſükſeges *ajandekokkal* őket fel ruházza; minemüvek az *Iſteni ßeretetnek erzeſe*, *El-valaßtaſnak el-hiveſe*, *uyjonnan valo ßületteteſe meg igazulása*, es *ajo tselekedetekre ſegetö mennyei Kegyelem*: mind addig, miglen az örök çletben megyünk lakozni. Ennek tanuſag gyanant kel lenni minden Kereßtyeneknek, hogy magokat ugy tartſak mint *Chriſtus* ßent teſtének *motſok nelkül valo tagait*, es magokat minden *tißtatalanſagtul* es *ſertelmeſſegtül* meg

2. Cor: 3. 18. Ioh: 15. 5. & 1. 16.

1. Cor: 8. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 19.

meg oyjak, tudvan hogy immar az *Chriſtus*ban elnek, avagy hogy az *Chriſtus çl ö bennek*. Ez *Chriſtus*ſal valo Eggyeſülésből (mely nekünk az UR *Vatsorája* altal meg petsételtetik) hozza ki Sz: Pál azokat az bizonyitó erőſſegeket, mellyekkel az *Corinthus*iakat el-vonni akarja, mind az *Balvanyozas* 1. Cor: 10. 16. ſ. mind penig az *Parázználkodas* 1 Cor: 16. 15. 16. altal valo meg ferteztetteſtül.

Utolßor, ezen, *Chriſtus* es *mi* közöttünk valo Közöſülesből, más Közöſüleſ-is ßarmazik, mely *magunk között vagyon*. Ez is çlöve adatik az UR Vatsorajanak Sacramentuma altal, elönkben; menyiben az egeß Anyaßent-egyház ſok emberekből álván mindazaltal mindnyajan *egy* Kenyerben közöſülnek abban az ßent tselekedetben;

ben; *Mi* ugymond *sokan egy Ke-*
1,Cor:10.17. *nyér es egy Test vagyũk mert mind-*
nyájan abbol az egy Kenyerböl reße-
sülünk; Hogy mikeppen az Ke-
nyer mellyet az *Sacramẽtum*ban
véßünk, tsak *egy*, noha sok bu-
za ßemböl áll: ezẽkeppen min-
den Hivek, noha sokan van-
nak, mindazaltal tsak egy *titkos*
Testet teßnek amaz Fő alat, mely
az *Iesus Christ'*. Edes Idvezitőnk
ötßör imadkozék amaz kőnyőr-
gesben, mellyet à Vég Vatsora
után ßerze, hogy az ő Tanitva-
Ioh: 17. 11. 21. 22. 23. 26. nyi *eggyek* legyenek: akatván
jelenteni, mely igen tetßenék
neki ez az *Eggyesseg*. Ez Hivek
kőzőt levő *Eggyesülés* oly *meßße*
terjedö, hogy semminemű meß-
ßeseg váláßtást abban nem ejt-
het; oly *eröss*, hogy męg az ha-
lál-is el nem ßakaßthattya; oly
tárto, hogy semmi hoßßu idő el
nem nyőheti: oly *hathato*, hogy

męg

męg azok kőzőt-is à kik soha
egymást nem láttak buzgo ße-
retetet indithat. S-ez az *Lelkek-*
nek eggyesűlése neveztetik *Szẽ-*
teknek eggyessegenek, mellyet
Christus, hat nevezetes módok
altal vißen végben. Előßőr,
mindnyajoknak ugyan *azon egy*
Lélek altal valo igazgatása altal.
Masodßor, mindnyajoknak azó
Hittel valo fel-ruhaztattatasok
altal Harmad ßor, *maga ßeretetinek* mindnyajoknak ßivekben
valo ki őntése altal. a Negyed- a, Rom: 4,5
ßer, mindnyajoknak *azon egy*
Kereßtseg altal valo uyjá ßűlet-
tetések altal b Ötődßőr, mind- b, Tit: 3. 5. Eph: 4. 5.
nyajoknak, *azon egy* c Lelki *Ele-* c, 1. Cor: 10. 17. & 11. 33.
dellel valo taplaltátasok altal.
Hatodßor, maganak amaz ő
egy Testenek Anyaßent-egyha-
zanak (mellyet *Sz: Testében* meg
bekéltetet Istẽnel) *egy* ęlet ado
Fejevé léte altal. d Innen volt d, Col: 1. 1. & 22.

az

az hogy az elődedi Anyaßent-egyhazban az *Hivöknek minden sokasaganak ßivek, lelkek*, az igazsagban, indulatban es egymas
Act: 4. 32. ßeretetiben, *egy vala*. Ma-is penig az kereßtyeneknek tanusagokra kel ez dolognak lenni hogy egymást *ßeressék*, mivel mindnyájan ugyan azon egy ßent es titkos Testnek *Tagai*, melynek az *Christ'* Feje: Minekokaert mindnyajokban bennek kel lakni az *egymáson valo* Istenes *könyörülletessegnek*, eggyiknek à masik őrőmen, avagy banattyan egyetemben valo *örvendezésnek*, avagy *bankodásnak*, egymás erőtelensegenek eggyűt ßenvedésenek, es eggyik az masik ßűksegének kőzősleg valo *meg tellyesitésenek*.

Negyedik Vége az UR *Vatsorájának.*

4. *Hogy az Hiveknek Lelkek az*

örök

örök ęlet felöl valo bizonyos reménsegben taplaltassanak. Mert ez à *Sacramentum* mind azoknak valakik ezzel, az Christus rendelese ßerint ęlnek, jegye es petseti annak, hogy az *Christus* maga igireti ßerint meg feßittetet Sz. Testenek es Vérenek ereje altal, ßinten oly valosaggal taplallya Lelkűnket az *Őrök ęletre*: à mikeppen testűnk az Kenyer es Bor altal legeltetik ez *idößeri ęletre* s-è vegre nézve az *Christus* ez *Sacramentum*nak oßtogatasaban (:) *valosagossan adgya*, sajat tulaydon testet es véret minden Hivő Vendegeknek. Ennekokaert ez *Sacramentum* UR *Testevel es Vérevel valo közösülesnek neveztetik*, s-à kőzősűles a nem ßokot az egymassal *jelen nem levö*, hanem à *jelen levö* dolgok kőzőtt lenni; nem-is volna ez UR *Vatsoraja* ha az UR-

(:) Audio quid verba sonēt: neq; enim mortis tamen ac resurrectionis suæ beneficiū nobis offert Christ', sed corp' ipsum in quo pass' est ac resurrexit Concludo realiter, hoc est, verè nobis in Cœna dari Christi corp' ut sit animis nostris in cibū salutarem. Cal: in Comm. 1. Cor: 11 25. 1, Cor: 10, 16 a, Quod se nobis communicat, id fit arcana Spi.

nak *Teſte* es *Vére* ebben *jelẽ* nem volna. Az Chriſtus valoſagal jelen vagyon ez *Sacramentum*-ban *ket-féle Eggyesüles* ſerint: mellyeknek az elſője *lelki*, az *Chriſtus* es az męltő Vatsoralok közőt, az maſikja *Sacramentumi*, az *Chriſtus Teſte Vére*, es à *külsö Iegyek* közőtt. Az elſő, eſſ közők altal vagyon, hogy *azon Sz. Lélek*, az *Chriſtus*ban es à *Hivekben* lakozván, [b] bé oltya az Hiveket, mint tagokat az ő Fejekben à *Chriſtus*ban, es à keppẽ eggyé teſi őket az *Chriſtuſ*al, ſ. *minden ö Kegyelmeben, Szentſegeben es örök Ditsöſſegeben* mely ő benne vagyō oly bizonyoſſon -valoſaggal reſeſeti, az melly bizonnyal es valoſaggal az Igebeli Igereteket hallyak, es az Sz. *Sacramentum*nak külsö Iegyeiben közöſülnek. Innen vagyon hogy à *Chriſtus* akarattya, az

Spiritus S. virtute quæ res locorũ diſtantiâ ſe junctas, ac procul diſitas, non modo aggregare ſed coadunare in unũ poteſt Cal: in 1. Corin. 25.

b. Hæc (ſcilicet corpus & ſangvis Domini) accepta atq; hauſta i efficiur nos in Chriſto & Chriſtus in nobis ſit. Hilar: lib 8. de Trin: Iam corpus Chriſti meo corpori ſociatum eſt & ſangvis ejus meas ornavit genas. B. Agnetis dict: apud Ambr:

az igaz Kereſtyen Ember *akarattya*: es az Kereſtyeneknek *ęletek az Chriſtus*, *ki ö bennek lakozik. Gal*: 2. 20. Ha azert az eggyeſült dolgokat nézed, ez *Eggyesules állat*beli, ha penig igazſagat, *valoſagos*; Ha az *modot*, mely ſerint vegben megyen, *lelki*. Nem az mi Hitünk, à mi az Chriſtus Teſtét es Vérét jelen valova teſi, hanem az *Chriſtus Lelke*, ki ő bẽne es mi bennünk lakozik. Az mi *Hitünk* csak *el-veſſi* es Lelkünkre fejezi, azokat à mennyei jokat mellyekkel ez *Sacramentum*ban onſoltatunk.

Az maſodik, *Sacramentum*beli *Eggyesüles* lęven, nem *Termeßeti*, avagy *Hely-beli*, hanem *Lelki* eggyeſſegek az külső Iegyeknek mely az Kenyer es à Bor, az mennyei Kegyelemmel mely az el-vetelnek munkajaban *Chriſtus Teſte* es *Vére*:

mint ha *ugyan azon egy dologot* tennenek az *egy másra* való *közös nézések* által. Innen vagyon, hogy az mely szem-pillantásban (:) az mélto Vendegek, essik az Urnak *Kenyerét* es Borat isszak testi szajokkal, ugyan azonban vessik *Hiteknek* szajaval, az *Christus* valoságos *Testet* es *Véret*-is. Nem hogy a az Christus le vonattatnek az Egből az Sacramentumban, hanem hogy az *Sz. Lélek* az *Sacramentum* által fel-emeli nekik elmejeket az *Christus*hoz; nem valami *helybeli változas*, hanem *ahitatos indulat* által: ugy annyira hogy az *Hitnek szent Elmelkedesében* a *jelen vannak* ök az *Christussal* es az *Christus-is* ö véllek. Es ekeppen hiven, es elmelkedven árrul, mikeppen festittetet volt meg az Christus teste, ki-omlot dragalatos szent Vére az ö

(:) Corpus non adest cum Pane, homu, id est, simul loco, sed ama, id est, simul tempore.

a, Cum cœna cœlestis sit actio, minimè absurdum est, Christũ in Cœlo mamentem à nobis recipi. Calv: in 1. Cor: 11. 25.

a, Fidem mitte in cœlum & eum in terris tanquam præsentem tenuisti. Aug: Ep: 3. ad Volus:

bűnöknek botsánattyaert es Lelkeknek Istennel valo meg békéltettetésekert: ez szerint az ö *Lelkek sokkal soganatosban* tapláltatnak az *örök élet* felől valo bizonyossagbá hogy nem mint á *Kenyér* es *Bor* taplalhatna Testeket ez *idö szeri életre*. Szükséges, annakokaert az *Sacramentumban* mind az kűlső teleknek testi szemek altal, s-mind penig á *Christus* Testének es Vérének lelki mod szerint az *Hitnek szemei* altal *lathatokeppen meg lattatniok*. De mi formán tégye az Sz: Lelek, az *Christusnak* tűlünk oly *tavoly levö testét*, velünk ez eggyesűles altal *jelen valova*, Sz: *Pál nagy Tytoknak* nevezi, mellyet tudni-illik az mi értelmünk elégkeppen meg nem foghat. Az *Sacramentum*beli Kenyér es Bor annakokaert, nem csak *puszta jegyek*, hanem egyfelé s-

Fidem quã dico, non intelligo quam libet opinionem, sed fiduciã, quã cũ audis panem tesserã esse corporis Christi, non dubitas impleri à Domino quod verba sonãt corp' quod nequaquã cernis, spirituale esse tibi alimentum, atq; ex Christi carne vivificũ vinum per spiritum diffundi. Calv: ibid: Eph: 5. 32.

mind oly eſkőzők, mellyekkel *Chriſtus* URUNK valoban *kiſolgaltattya* es *adgya* mindenik *mélto vendégnek* (:) nem tsak *iſteni erejét* es *hathatoſagat*, hanem tulaydon ſent *Teſtét* es *Vérét*-is, oly bizonnyal ſ-valoban, mint az *Sz. Lelket* az *Tanitvanyoknak Sz. Lehelleſének* jegye altal; avagy az meg *Gyogyulaſt* az Betegeknek vagy *ſajanak beßede*, vagy *kezenek* vagy penig *ruhajanak illetteteſe* altal. Erőſſeb-is ſokkal à *Hit* altal valo *meg fogas*, az *kezenek* avagy *okoſſagnak* legh erős *meg fogaſanal*-is. Hogy azert ez dolgot be fejezzük: Ez Szent Sacramentum amaz *áldott Kenyer*, mellyet az *Emaus*ban mennő Tanitvanyok meg even a meg nyita ſemeket hogy az *Chriſtus* meg iſmernek: Ez az az URI *Pohár* melynek italaltal

(:) Ego tũc nos demũ Chriſti bonis participare agnoſco, poſtquã Chriſtum ipſum obtinemus. Obtinem' non tumcũ pro nobis factum fuiſſe victimam credimus: ſed dum in nobis habitat, dum ej' ſumus mẽbra, ex carne ej' dũ in unam deniq; & vitã & ſubſtantiam (ut ita loquar) cum ipſo c- aleſcim'. Calv: ibid:

a, Luc: 24. 30. 31

altal [b] *mindnyajan egy Lélekke lőttünk*: Ez amaz *Mezet folytato Kőſzikla* [c] mely meg eleſti el-alelt Lelket minden igaz *Ionathanak*, valaki *Hitinek Szajaval* ezt meg koſtollya: Ez amaz *Arpa Kenyer* [d] mely *onnã ſelyul botsatkozván alá*, le-rőtya az pokolbeli ſetetſegnek *Midianita*nak minden Satorokat. Az illyes [e] *Pogátsaja* es *Vize*, negyvẽ napi erőt ada neki *Horebben*: es amá *Manna* [f] (az Angyalok eledele) negyven eſtendeig taplaltã az *Izraél Fiait* az *Puſztaban*; de ez, *életnek* amá *Kenyere* es az *Mennyei Manna* [g] mellyet ha illendőkeppen eßünk, őrőkkőn őrőkke el tartya lelkünket, [h] az *örök életre*. Mely igen kel tehat Lelkünknek amaz eſedezeſſel, Urunk előt *lelki* kivánſagból eſedezünk, mellyet az *Capernaum*j k. teak teſti indulatbol tőnek: [i]

b, 1. Cor: 12 13.

c, 1. Sam: 14 27.

d, Iud: 7. 1. 3.

e, 1 Reg: 19 6. 7.

f, Pſ: 78. 24. 25. Num: 15. 35.

g, Ioh: 6. 32. 35. 49. 50.

h, Ioh: 6. 51. 58.

i, Ioh: 6. 34

URAM *adgyad minekünk mindenkokoron ezt az Kenyeret?*

Ötödik vége az UR *Vatsorajanak.*

5. *Hogy lenne nekünk bizonyos Zálagunk á mi Föl-tamadasunk felöl.* Az Kereßtyen Embernek Föl-tamadasa ket-fęle: az elsö, *Lelki* [a] föl tamadasa à *Leleknek* az bünnek halalabol, mely *elsö Föl tamadasnak* neveztetik, mert az *Christus* Sz *Evangeliumának* trombitalo prædicalasa altal tamadtunk-föl az *bünnek halalabol* az *Kegyelemnek eletere*: [b] *Boldog es ßent* (azt mondgya *Sz. Ianos*) *à kinek az elsö Föl-tamadasban reße vagyon: mert azon az masodik halalnak hatalma nintsen.* Az UR *Vatsoraja* [c] mind *eßköze* s-mind penig *zalaga* nekünk ez lelki es elsö Föl tamadasunk [d]. *Az ki engemet eßen ęl en altalam.* s-akkoron vagyunk mi *illendö*

a, Ioh: 5. 32, Rom: 6. 4. 5. 12.
b, Apoc. 20. 6.
Hinc apud Priscos Sacramentum baptismi appellabatur, Saulus e, Sacramẽtum vera Dominici corporis vitá. Ang: l de pecc. meritis c 14.
d, Ioh: 6, 57
e, Ioh: 11.

Vende-

Vendegek hogy [e] *üllyunk az Christus Aßtalanal az Christussal*; mikoron *Lázarkent*, bűneinknek *halalabol* föl-tamadunk, *uy ęletre.* Ez elsö Föl-tamadasnak valosaga ki jelenti magat, neminemű Istenes belsö indulatok altal: mert ha, midön belöl indittatol az kereßtyenseg-nek es à kegyesseg gyakorlasnak tißteire, s-ßived *Samuelel* igy felel: *Soly Uram mert jól hallya az te ßolgad.* Es Sz. *Daviddal*: *Oh Uram keß az en ßivem.* Sz. *Pállal*is: *Uram mit akarß hogy tselekedgyem?* bizonyossan meg tudhad hogy föl-tamatt Lelked az bűnnek halalabol es immar az *elsö Föl-tamadasban* reßed vagyon: de ha tudatlansagban maradtz az igaz vallasnak fundamentumi felöl, abban valo magad gyakorlasara neminemű titkos unadalmat érzeß

1. Sam: 3. 10.
Ps: 108. 1.
Act: 9. 9.

 magad-

magadban, es mint egy akaratod ellen kel az Kegyeſſeg gyakorlaſra kenſerittetned, &c. illyenkor bizonyoſſan el-hihed, hogy tsak à *neve hogy elſß*, *de meg holtál*, mint maga mondgya URUNK az *Sardis* béli *Gyulekezetnek Angyalának*, es Lelked tsak meg bűzhődſtűl oltalmazoja teſtednek.

Apoc: 3. 1. b. Hinc panis & vinũ à veteribus nominatur ſymbola Reſurrectionis. Conc: Nic: Ioh: 6. 51. Caro Chriſti non inſeſe ſed in verbo ipſi hypoſtaticè unito vivifica eſt. Cyrill: in Ioh: 10. 13. Et quia enim propria caro verbi cuncta vivificantis. Syn: Eph: de Reſta fide ad Regin. Vivificat, 1. Ratione meriti obedientiæ, quia Chriſti caro pro credẽtibus oblata fuit in ſacrificium: 2 Ratione copulationis noſtræ cũ Chriſto; quia non poſſum' ad Deum vitæ fõtem pertingere, niſi carne illa Chriſti mediante, & quatenus carni illi quaſi membra ſumus inſiti. Caro nõ prodeſt. Ioh: 6. 63.

Mafodik Föl-tamadaſnak, mely az mafodik halaltul ſabadit meg minket. *Az ki az en teſtemet eßi es véremet ißßa, örök élete vagyon, es en fel-tamaßtom ötet az utolſo napon, Ioh: 6. ℣ 54.* Mert ez *Sacramentum* bizonyoſſan *jegyzi* es mint egy *meg petsétli* nekűnk, hogy az *Chriſtus meg holt es Fel-támadot* erettűnk, es hogy [b] ſent teſte *meg elevenit* es *táplál* minket az

az örök életre, es ezokaert az mi teſteink-is bizonnyal fel-támaſtatnak az örök életre az utolſo napon. Mert mivel az mi *Fejünk* fel-támad, az Teſtnek minden tagainak-is haſonlo-keppen fel-kel tamadniok bizonnyal. Mert hogy hogy lehetne egyeb benne, hanem hogy azok az teſtek, mellyek (*Igaſſagnak fegyveri* Rom: 6. 13 *Sz: Lelek Templumi* 1. Cor: 6. 19. es *Chriſt' tagai* lévẽ) az *Elet Urának Teſtével* es *Verevel legeltettenek* (:)

(:) Quomodo negant carnem capacem eſſe reſurrectionis, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur. Iren: l. 4. c. 34.

es *taplaltattanak*, iſmét fel-támaſtattaſſanak az utolſo napõ. Es ez az oka hogy az Szenteknek meg holt teſtek ily nagy tiſteſſeggel temettetnek es az URBAN alunni erőſtetnek, es

az ő *Temetö hellyek*, *Szenteknek aluvo Agyanak* [c] neveztetik. Iſ. 29. 20. Az Meg vettettek-is fel-támadnak az utolſo napon, Mindēhato hatalma altal à *Chriſt'*nak, mint *Bironak*, ki előhozza őket mint Gonoß tévőket az Tőmlőtzből, hogy az ſententiat es annak erdemes kißolgaltatáſat el-vegyék. De az Válaßtottak, az *Chriſtus Fel-tamadáſanak* es ő véllе mint *Fejekkel* valo közőſüleſeknek ereje altal tamadnak fel. Es az ő Fel-tamadaſa [d] oka es *bizonyſaga az miēknek*. Az *Chriſtus Fel-tamadaſa*, kivaltkeppen valo Hitők az Kereßtyeneknek, es az holtaknak *Fel-tamadáſa leanya az Iſtenben* valo legh-főb *bizodalomnak*. Ezokaert ßoktak vala az elődedi Anyaßēt-egyhazbeli Kereßtyének, egymaſt igy Kőßönteni Reggel: *Fel-tamad az* UR: mellyet

id eſt, carnalis opinio non conveniens cum myſterio manducationis carnis Chriſti.

d, Chriſti reſurrectio in qua noſtra innititur, cōmunis reſurrectionis fide juſſor eſt. Theod: Mortuum eſſe Chriſtum etiam Pagani credunt, reſurrexiſſe vero propria fides eſt Chriſtianorum. Aug: l. 1. Cont. Fauſt: c. 19.

lyet igy fogattak el: *Igaz, az* UR *fel-tamad, bizonnyal.*

Hatodik Vége az UR *Vatsorájának.*

6. *Hogy nekünk, örök ęletünk felöl valo bizonyos voltunkat meg petsétellye.* Oh mit kivanhatni avagy ßerethetni inkabb mint az *Eletet?* avagy mitül felhetnek es ißonyodhatnak terméßetek ßerint inkabb az Emberek mint az *Halaltul?* De ez *elsö halal tsak ſemmi* az *maſodik*hoz képeſt: ez ęlet-is ſemmit nem ęr az jővēdővel egyben vettetet léven. Ha azert bizonyos akarß őrők ęleted felől lenni, keßitſed magadat ez *Sacramentum*nak męlto vetelére. Mert maga Idvezitőnk biztat minket, *Hogy valaki eßi ez Kenyeret, örökké ęl az: es az melly Kenyeret en adok, az én teſtem* (ugymond) *mellyet ez vilagnak ęleteért adok.* Az ki azert illendő-

Tota fiducia Chriſtianorum eſt reſurrectio mortuorū. Tert: l. 5. de Reſur: carn.

Omnium terribilium terribiliſsimum mors. Ariſt:

Ioh: 6. 51.

keppen ęl ez *Sacramentummal*, igazán mondhattya, nem tsak ezt, *Credo vitam æternam*, hiſzem az örök ęletet, hanem ezt-is, *Edo vitam æternam*, eſzem az örök ęletet. Es bizonnyal ez az *igaz ęletnek faja*, mellyet ISTEN az ő *Anyaſzent-egyházá Paradiſsomának* közepette plantált: es à mely felől meg igirte hogy *annak adgya à ki győzödelmes léſzen*. Felyúl-is haladgá ez ęletnek fája ſok ezer graditsal azt az *Ełetnek Fájat* mely az *Eden*beli *Paradiſsom*ban nevekedet vala, mivel annak gyúkerei az *Földből* valanak; ennek penig az *Egből*; az, *teſtnek* adhat vala ęletet, ez, az *Leleknek*; az, tsak az *ęlőknek* tarthattya vala meg ęleteket, ez, az *holtaknak* is ęletet adhat. Ez fanak *levelei gyogyittyák meg* à Hivőknek *Nemzetſegit*, es *minden holnapban uyjab uyjab* gyümöltsöt

Apoc: 2. 7.

Apoc: 22. 6.

terem mellyel taplaltatnak ők az örök ęletre. Oh mely boldogok, à kik gyakorta ęlik ez *Sacramentumot* à kik legh-alab *egyſzer*, *egyſzer* minden *holnapban* meg koſtollyák uyjonnan, ez meg uyjitó gyümöltsöt, mellyet *Chriſtus* kęſitet nekünk az ő Atalánál, erőtelęſegünknek gyogyitáſára, es örök ęletünk hivéſenek erősitéſere.

Hetedik Vége az UR *Vatsorájának.*

7. *Hogy az Kereſztyenek mint egy ugyan öſsve eskütteſſenek, az egy igaz Iſtenhez valo hivſegre es engedelmeſſegre*, es hogy ne vallyanak mas *engeſztelő Aldozatot à bünert*, hanem tsak azt az egy *valoſagoſt*, mellyet Urunk *egyſzer vegben vin*, es à mely altal az *Törvenybeli Aldozatoknak* veget vete ſ örök *Váltſagot* es *Igaſſagot* ſzerze, minden Hivők-

nek.

Milites Sacramento erant jnrati & obſtricti ad præſtandum ſoli Imperatori fidelitatem per obedientiam.

nek. Es ekkeppen hogy az Kereßtyeneknek minden Szakadasoktul es hamis Vallasoktul nyilvansaggal meg kűlőmbőztető *Vallastetel*beli *jegyül* maradhatna mind vegiglen. Es látvan hogy az *Miseben idegen Christus*t imadnak, nem azt, à ki *Szüz Maria*tul *ßülettetett*, hanem egy *Ostya lißtböl*, sűltett: es ez *Kenyer Istennek* meg áldozasa az *Ecclesia*nak bizodalma, mind *Eleveneknek es holtaknak engeßtelö áldozattya*: ennekokaert minden Kereßtyen Embernek *ßant ßandek* ßerint valo hitetlensege alatt, az URnak az Mennynek Főldnek *Fö Igassaganak* előtte, el kel ißonyodni az *Mises* Aldozattul mint Busulasnak Bálvanyatul, mely felette nagy betstelensegere vagyon, amaz mindenre elegseges, Vilag Idvözitő, *Iesus Christus ßenvedese-*

nek es *halala* erdemenek. Mert az UR *Vatsorajanak Sacramentum*anak vetele altal mindnyajan meg eskűsűnk, hogy minden *valosagos Aldozatok*, Urunk halala altal meg ßűntenek: es hogy az ő egyßer meg feßittetet *Teste*, es ki-omlott *Vére*, *vegig meg maradando* eledele es taplalasa Lelkűnknek.

2. *Mikeppen kel kinek kinek eßeben venni maga męltatlan voltát.*

Az ember az ő męltatlan voltat soha inkab eßeben nem veheti mintha az Mindenhato Istennek *Tiz Parantsolattyá* proballya meg magat. Kezd el azert az első Parantsolaton, es jol visgáld meg mitsoda tißtedben nem *jartal-el* es minemű vetkeket *tselekedtel az Parantsolatok* ellen: meg emlekez-

vén egyßer ſ. mind arrol-is, mely rettenetes *átkok*, ugy mint ez çletben mindenfele nyomoruſág es ßegyen vallas, az kővetkezendőben őrők kárhozat, kőveſſęk az tőrvenynek tsak egy pontyának altal hágaſat-is; ha az *Iſten irgalma* es az *meg teres* meg nem előzik az bűntetęſt. Ekeppen meg viſgalván mind bűneidet ſ. mind penig nyavalyaſſagodat, burulyle, es mint egy *meg ſententiazott gonoß tevő*, amaz Nagy Bironak eſſel lába eleiben, es tőredezett Szivel, ſ. keſetű könyhullatáſokkal vald meg mindę bűneidet, es nagy alázatoſſaggal kęrjed es ßomjuhozzad az ő nagy könyőrűletęſſeget, es minden bűneidnek bőtsanatyat, ezekkel avagy ezekhez haſonlo ſgekel.

Deut: 27, 29. Gal: 5. 10.

ÁLA-

ALAZATOS VALLAS-tętel az Bűnökről az Iſtennek, az Vęg-vatsorának vętele elől.

OH őrők Iſten, en mennyei ßerelmes Sz. Atyam, mikor meg gondolom az te jo voltodat, mellyet eleitűl fogvan meg mutattal hozzam, es egyßer ſ. mind alnokſagimatis, mellyekkel, *az ęg ellen es te ellened vętkeztem*: el-ßegyenlem magamban ennen magamat, es az ßegyentűl láttatik az en orczam el-fedeztetni. Mert mellyik az à Parantsolatod mellyet altal nem hágtam? Oh édes Uram, vętkes állapottal állok itt te előtted, minden te Sz. Parantsolatidnak meg ßegeſęben vagyok en bűnős. Mindeneknek előtte az en Iſtenemnek ßeretiti, nem ragazkodot oly igen Sz. Feiſegedhez, mint

Luc: 15.

Első Parantsolat Deut: 6. 5 Matth: 22. 37 38.

Lev:19. 14. Pſ: 22. 5. 6. Pſ: 38. 8.

mint ez *földi hivſágos* dolgokhoz: Nem ijettem ugy meg *Ittetidtül*, hogy el-rettentem volna az bűn tételtül: *Igiretidnek* ſem *hittem* annyit hogy meg tartoztathattam volna, az en, vagy *idöſseri*, vagy penig *örök* allapotom felől valo ſok rendbéli kételkedéſimtül. Iſteni tiſteletedre ennē magam ſabtam regulát magamnak, *nem az te Igednek hanem az en elmemnek kivánſaga ſerint*: meg tapaſtalván elmém felől, hogy ſokkal haylandob aldot Idvezitőmnek, az *emberi ſötöl talált Kepek* altal valo emlitéſere, hogy nem mint azō Felſege rendeléſe ſerint, ſent Igéjeből es az Szent Sacramentumokbol, meg feſitteted állapottyábá valo ſemleléſere. Holot ſoha nem kellet volna nagy *Nevedet*, (mellynek halláſara minden térdek meg

Második Parátsolat. Deut: 12. 32

Gal: 3. 1.

Harmadik Parátsolat. Phil: 2. 13.

haylanak) hijabá valo dolgokban emlitenem, es ſent tiſteletedhez illendō *kéſsület* es *buſsgoſag* nelkül kezdenem nem illet volna: en mindazaltal *Sz: Nevedet* meg káromlottam, *ſokaſos* hirtelē eskűvéſemmel; ſőt egynehanyſor undok bűneimnek el-fedezéſe kedveert-is, ſent *Nevedre* meg eskűttem. Sz. ſolgálatodban gyakortab voltam az kűlső Ceremoniaknak kedvekért, hogy nem mint lelkem iſmeretinek okaert jelē: inkab akarvā embernek, hogy nem mint te néked kegyelmes ISTENEMNEK *tetſseni*. Midőn meg *Szombat*ot kellet volna ſételnem, Anyaſent-egyházban jelen letemmel, *Iged* es *Munkaid* felől valo elmélkedeſimel, betegeknek *latogataſa*val es ſükölködő Atyam-fiainak alamiſnalkodaſommal: lay jay

Ecc!: 4. 17. 1. Reg: 19, 10 Ier: 5. 2.

Itt tégy hamis es hertelen eskűvéſedről gyonáſt.

Negyedik Parátsolat. Act: 20. 10. 1. Cor: 26, 2.

Itt valláſt tégy Vaſarnapi

napi ſzellyel járaſodrul es vẽdégeskedéſedrôl.

mind ez ßentſeges dolgokat en *tereh* gyanant tartottam, mivel *hivſagos gyönyörüſegim*ben engemet meg tartoztattanak volna. Sok jo Vaſar-napot es Vaſar-napi Prædicatiokat mulattam-el romlando teſtemnek *kedve kereſe*ben. Holot en mind *teſt* ſ-mind penig *Lelek* ßerint valo Szűleimnek, *Tanitoim*nak es *Göndviſelöim*nek, minden betsűllet es tißteſſeg tetellel tartoztam volna: oh nem betsűltem Szuleimet, ugy az mint rollam valo ßorgalmatos *göndviſeleſek* erdemlette volna. *Szolgaid*at-is nem ßerettem ugy az en kőrnyűllettem valo daykaſagokert, az mint kellet volna, hanem meg *rágalmaztam* őket *ahitatoſſagokert*, es hogy erdemẽ ßerint meg feddettek, gyűlőltem: *Magiſtratu*ſim es *Biraim* meg unt es meg

ôtôdik Parantsolat. 1. Theſſ: 5. 13 Gal: 4. 5.

Itt meg vallyad, Szüleid, Tanitoid, Biraid, Meſterid, Urad, es Gondviſelôid ellen valo engedetlenſegedet.

vetet

vetett állapotban voltak en előttem, noha jol tudtam hogy ők az te *rendeleſed*ből vannak, es ezokaért engedelẽmel tartoztam volna nekiek. Holott keſedelmeſnek kellet volna lennem az *boßßu-állas*ra, az *meg botsatas*ra penig *keß*nek: *Az napnak le-menni az en haragomon nem kellet volna, hanem inkab az gonoßért-is joval kellet volna fizetnem, meg ellenſegimet-is ßeretvén eretted*: Oh egy meg ßomorito beßedért, retteneteskeppen felindultam, es az harag ugyan dűhőſſegé vált bennem; az *gonoß indulatok*nak es *hamis gondolatok*nak akartam inkab ßivembẽ ßalláſt adni, hogy nem mint az ßent Vatsorához járulni. Holot minden *tißtátalan kivánſagoktul elmémet, teſtemet* penig *minden undok tſelekedetektül* meg kellet volna őriznem: Oh ędes URAM,

Eph: 4. 26. 31. 32.

Itt gyonáſt tégy hirtelẽ haragodrul, dühôskedeſedrôl, es ha valakinek artatlã halálaban leledzettél.

Hetedik Parãtsolat.

Minden titkos undokſagidat

mind

fagidat valamellyeket az Satan veled tselekedtetet, itt megvallyad.

mind kettőt mely rutul meg ferteztettem: Szivem az otsmany gondolatoknak *barlangjává* lőtt elmém tisztátalan lelkeknek *alamüvá*. Es az mely Orſagot rendeltél-is az *buyjaſag* ellen, nem tartoztathatot meg engemet az Szűzeſſegnek határaban: Mert az el-mulando *tettetes ſzepſeg* altal (mely noha tsak *por*) az Satan meg tsalta az en teſtemet hogy *idegen* teſt utan vagyódgyon. Holot *eggyeneſſegben* kellet volna en nekem ęlnem kinek kinek az ő vét meg adván, magá állapotyával meg elégedvén, es rendßeri *hivatalomban* *Iſteneſen* jarvá: es értekem ſerint kęßnek kellet volna mindenkor lennem à *költsön adás*ra az fogyatkoztaknak: Oh mely igen meg nyomoritottam Iſtenem, meg tsaltam mind ezek ellen, meg lo-

Nyoltzadik Parátsolat. Eph. 4. 18 Itt megvallyad ha valaha titkon avagy nyilván foſztottál, avagy valamely árvát meg nyomoritottál.

ptam

ptam foßtottam Kereßtyén Atyam fiát, Zaklatáſſal, Zálagolaſſal, tétobázo beßędđel es egyéb illetlen tselekedettel tißtemnek es hivatalomnak ßine alat. Sőtt az UR *Ieſus Chriſtus* önnön magát-is ßegeny tagaiban, ßokßor *éhen*, *ßomjuvan*, *fázva*, *ruhátalan* állattam aytom elől es ugy éreßtettem; akar mint intet engem az ő nyomoruſaga es keſerves rám kiáltáſa az *könyörülleteſſegre*, de en tsak meg ſem *indultam* ßivemben. Holot lelkem iſméreti ſerint *igazat kellet volna ßollanom egy igyüſegben* mindę tsalárdſag nelkül, *eßeſen* tévén az igaſſag felől az Itiletet, es *ßeretetből* mindent jo vegre magyarázván; Holot Felebaratomnak-is jo *hirét*, *nevét* tartoztam volna oltalmazni; Oh en nyavalyas Ember, mely igen meg ſértettem Fele-

Kilętzedik Parátsolat. Zach: 8. 16. Matt: 10. 16. 1 Cor: 13 7. Matth: 1. 18. 19. Pſ: 50. 20.

Megvallyad itt minden hazug

zug beszédidet mellyeket Felebaratod ellen szollottal.

barátomat *meg ßolván* es *rágalmazván* ötet; es mikor valami roß emlekezetét hallottam-is, *nyelvem* Ordög *ezközévé* töttem, ide s-tova hordozván azt, es minekelötte bizonyossan męg nem-is tudván ha ugy vagyoné vagy nints, ßárnyára repitvén. Sokßor sok trágár trefa beßédeket ßollottam, sokaknak veßedelmekre hazuttá (:) *Cretai*nak akarván inkab hogy nem *Christus*énak magamat jelenténi.

(:) Tit: 1.12.

Tizedik Parátsolat. Hebr: 13. 5. 1. Tim: 6. 6. Phil: 4. 14. 11. 12.

Es végezetre, oh Uram Istenem, holot meg kellet volna nekem azzal az *reßßel* elegednem, mellyet Felseged elegedendönek itelt ez buydosasban valo ßüksegimre, es egyßers-mind az *más* sok javainak mint az *magamé*nak, ugy kellet volna örvendeznem: En penig ellenben, egeß ęletemben

tsak

tsak az masera vagytam; felebarátomnak mindenkor tsak *házara*, *földe*re es egyeb joßágara asitottam; Söt titkon halalat-is kivántam az ollyan Embernek, kinek életet es tißtit ohaytottam: Inkab kivánván azokat az jokat, mellyeket *masok*nak adtal, hogy nem mint hálakat advá azokert, mellyekkel *engem*et meg ajandekoztal.

Ekeppen oh Uram Istenem, *en*, ki tsak *bün vagyok*, *az bünnek el-adattatot leven*, altal hagtam minden ßentseges hagyomanyidat, az *elsö*tül fogvan mind az *utolsoig*, az *nagyubbik*tul fogvan, az *legh-kissebbik*ig. Mind ezekert állottam most immar elödben meg érdemelvén minden féle *atkodat*, es mind azokat az nyomorusagokat, valamellyeket az te *Igassag*od, illyen *atkozot* terempteſedre ki-

 önthet.

ŏnthet. Mely nyavalyakbol valo ki ßabadulaſert, oh hova fogjam fejemet? Az Angyalok ßegyenlik ezen rut párt-ütéſemet, nemtegethetnek engemet. Az *Emberek* magok-is ezé rut vétek alat fekűßnek, magokal is jo tehetetlenek. Hát mit mivellyek? Kétſegben eſſemé *Cainal*? avagy *Iudaſal* magamat fel-akaßßamé? Tavol légyen az, mert akkeppen ez világi nyavalyaimat el-végezvén, csak az kővetkezēdő kárhozatnak rettenetes kinnyait kezdeném-el. Annakokaert inkab à *kegyelemnek ßekire* appellálok, holot *könyörületeſſeg uralkodik*, az engedelem *fellyül haladgya* az bűnőket; es nyavalyáimnak mélyſegéből az *irgalmaſſag*nak *mélyſegéért* kialtok fel *Daviddal*: Ha ßintén meg ölß-is URAM, engemet az Nyavalyakkal, még-is

Pſ: 103.
Iob: 13. 15.

(mint

(mint Sz: *Iob*) bizodalmamat te benned vetem, Ha az Tengerbē buritaß-is engem *Ionas*ſal haragodban; es ha mind az *Koporſóig* le-vetz is, mindazaltal könyörülleteſſegedhez támaßkodom, es onnan-is hozzad kialtok; *Oh menynek földnek Iſtene Atya* URA *Iſten*; *Oh ez világnak meg valto Ura Ieſus Chriſtus*; *Oh en meg ßentelő Vigaßtalom, Sz. Lélek Iſten, harom Szemely egy örök Iſten könyörüly en raytam nyavalyas bünösön.* Es mivel, termeßet ßerint valo jo voltod indirot ellőben tegedet, hogy *eggyetlen egy ßulót Fiadat* bűnemert halalra adnad, es az ő halala altal, *Felſegeddel* meg bekelhetnem: oh neveſd-el tőled, hozzad térő lelkemet, ki maga meg utálta magat, az ő rut bűnejert, Kivánkozik hozzad térni, neked ßolgalni, es teneked tetßeni

çletemnek uyjuláſa ſerint: Nyuts-le URAM az Egekből ſegitő karodat, es tarts meg engemet ſegeny Szolgádat, ki (mint Sz: *Peter*) ſintén el-merülendő vagyok bűneimnek es nyavalyáimnak tengereben. Moſd-el bűneimnek ſokſagat, annak az *Vér*nek *érdemével* mellyet el-hiſem hogy oly bővön az meg terő bűnőſökert ontattál ki. Es mivel ez mai Napon, ſ: *Teſted*nek es *Véred*nek *áldot Sacramentumát* veſem, Oh URAM kerlek petseteld-el lelkemet *Lelkeddel* ez *Sacramentum* altal, hogy halálodnak es ſenvedeſednek érdemevel, minden bűneim ugy meg botsattaſſanak, hogy az érdemlet atok es bűnteteſek, ſoha engemet ez çletben meg ne ſégyenitheſſenek, az kővetkezendőben penig az őrők kárhozatra ne ſententiazhaſſanak. Mert az en alhatatos Hitőm ez, hogy te az *én bűneimért meg holtal, igazuláſomért penig fel-tamadtál; Ezt hiſsem én* oh URAM, *gyamalitſad gyenge hütömet.* Szerez ezékeppen *fegyhetetlen* meg téréſt en bennem, hogy ſivem ſerint jaygathaſſam elebbi bűneimet, meg utálhaſſam azokat, es ennekutanna ſolgalhaſſak neked uy çletben es nagyub áhitatoſſagban. Adgyad hogy ſoha az en lelkem ſoha el ne feletkezheſſek illyen édes *Idvezetőmnek* ſeretetiről, ki çletet ily alá valo bűnőſert le-tőtte: es tselekedgyed hogy minekutanna, ez en te veled valo eggyeſűleſemnek petsetit es zalagit elveſem, ennekutanna Sz. Lelked altal ugy bennem lakhaſſal, hogy en-is hit altal lakhaſſam te bened; es à keppen tel-

Rom: 4. 52.

lyes ęletemnek minden napjaiban, jarhassak te előtted ßentsegben es kegyessegben, felebaratomhoz lehessek ßeretettel es buzgosaggal; es è keppen az te felelmedben élven, halhassak meg kedvedben, halalom utan penig reßesűlhessek az őrők ęletben, te általad en eggyetlen egy Idvezitő IESUS *Christus*om altal, AMEN.

Mi Atyank, &c.

AZ MODOKROL, MELlyek ßerint męlto Vendég lehetz.

EZ MODOK két rendbéli tißteinkből állanak. Az első nezi az Istent; az Utolso, Felebarátinkra tartozik. Istenre nezendő tißteink hárm k: 1. az *Iozan ęrtelem.* 2. az *igaz Hit.* 3. az *fegyhetetlen* meg teres. Felebaratinkra tartozando tißtűnk-

áll az egy tőkelletes tißta *ßeretetben.*

1. *Az jozan értelemrül, melyaz męlto Vételhez meg kivántatik*

Az jozan értelem semmi nem egyeb, hanem *az igaz Vallasnak elsö fundamentuminak értese. Mint elößör,* Az Isteni *ßemellyeknek Haromsaga, az Istensegnek.* Eggyessegeben. Masodßor, *az Embernek Teremptettetese es El-esese.* Harmadßor, Az bűn miat valo *Atok es nyavallyassag.* Negyedßer, Az *Christus, két termeßeti es Tißtei s-az Váltsag az ö halalaban valo hit altal, s-nevezet ßerint az Sacramentumnak tudomanya altal, mely azon dolgot petsetli meg nekünk.* Mert mikeppen, hogy házat nem épithetni, mig az *fundamentum* fel nem vettetik, ßinten à keppen az vallas itt sem álhat meg, hanem ha elsőben az Isten igejenek *bizonyos erte-*

Hebr:6.1,2. Ioh: 17.3. 1. Tim:2.4. 1. Cor:13.29 2. Cor:13.5.

ſen leßen fundaltatván. Maſodßor, Ha az Iſten akarattyát nem ertyük tehat nem-is *hihettyük*, ſ-annal inkab nem tehettyük azt. Mert az mikent ez világi munkat tsak à teheti à ki tudgya modgyat, ezenkeppen az *Iſtenes*, *lelki* dolgokban, azoknak ertéſe nelkül ſokkal tudatlanabbak az emberek. Mégis az *idößeri dolgokban* à *termeßetnek faklyajanál* ſokat eßében vehet ember: De az *Iſteni titkokban* mentül inkab támaßkodük à teſti okoſſaghoz, annál tovab eſünk az lelkieknek *valoſaganak* ertéſetül. Mely dolog elönkben adgya azoknak *rettenetes* allapottyokat, az kik ertelem nelkül veßik ez *Sacramentumat*, es az ollyaten Tanito két ennel-is rettenetteſſebnek lenni, az kik bizonyos *Catecheſis* tanulas nelkül ſolgaltattyak ezt ki.

Rom: 6. 5.

2. *Az*

2. *Az Igaz Hitröl, mely meg kivántatik à mélto vendégseghez.*

Az igaz *hit* nem tsak puſta értéſe az Szent Iraſnak, nem-is tsak az Vallaſnak elſö fundamëtuminak tudaſa (mert ezekben az *Meg vetettek* ſöt még az ördögök-*is* igen *fövek*, hißik ezeket es *reßketnek*) hanem *bizodalmas el-hivéſe mind azoknak valamellyeket az* UR *az ö Igejében ki jelentet*: es *az Iſtennek Chriſtusban minden Hivö bünösöknek töt irgalmas igiretinek*, *az lelekre* Szemely Szerint *valo ſejezéſe es* Szabaſa: *Es következendökeppen* hogy az *Chriſtus minden irgalmaſſagaval egyetemben ö reja* Szintén *mint egyebekre ugy tartozik*. Mert Elößör, ha *Hitnek* igaſſaga nelkül Szükölködünk, az *Sacramentum* ſemmit nem petsetel nekünk; mivel *kiki az* UR *Vatsorájaban annyit vészen à menyit hißen*. Maſodßor,

Iac: 2. 19. Hebr: 4. 2.

mert ha *Hit nelkül communicalunk* (közösülünk az UR Kenyerében es borában) ez *Földön* nem foghattyuk meg az *Chriſtust* az *Egben*: Mert mikeppen hogy, *Hit altal lakozik ö bennünk*, ezenkeppen nekünk-is Hit altal *kel ötet ennünk*. Harmadsor, mert *hit* nelkül el nem hitethettyük magunkal hogy Sacramentum vetelünk *kedves* volna *Iſtenünknek*.

Eph: 3. 17.

Hebr: 11. 6. Rom: 4. 23.

3. *Az fegyhetetlen Meg tereſröl, mely az igaz Communicalo (Sacramentum vevö) embertül meg kivántatik.*

Az igaz meg terés ſemmi nem egyeb, hanem az Elmenek ſsentſeges el-valtozaſa, midön az Ember az Iſten irgalmaſſaganak es à maga nyavalyaſſaganak erzeſeül indittatván, minden tudomaſa ſserint valo titkos es nyilvánſagos buneiböl kiter, hogy Iſtenenek ſsolgallyon hátra

Isſ: 55. 7. Ezech: 33. 11. Act: 26. 29. & 13. 19.

Luc: 1. 74. 75.

maradot

maradot ſletenek minden napjaiban Mert mikeppen az *ſtellel* meg tölt Ember elégtelen tõb *Kenyérnek* etelere: igy az bünnel meg rakodot ſiv az *Chriſtus* vetelere. Es az ſant ſandekos bünnel meg ferteztetet *Lelki iſmeret*, minden *Szẽt dologgal valo elesünket undokká* téſi nekünk. Az mi meg aldoztatot maculatlan Huſveti Bárányúkat nem chetni eggyût az gonoſſagnak es hitetlenſegnek poshat kóvaſſával azt mondgya Sz: *Pál*, 1. *Cor*: 5. 8. Sem az meg vetſet es tiſtálá lelki iſmeretnek ô tõmlõje nem tarthattya meg à *Chriſtus* drágalátos Vérének Uy *borat*, mint maga Idvezitõnk mondgya, *Marc*: 2. 21. Igazan meg kel azert ternünk, ha mélto Vendégek lenni akarunk. *Felebaratinkra nezendö es végben viendö tiſtünk, az Szeretet.*

Matth: 24. 25.

Az ſeretet ſemmi nem egyéb hanem ſzbeli meg engedes azoknak kik minket meg bántottanak, es à meg békelles után ſi veinknek belsö indulatinak külsö ſegyhetetlen bizonyſagtetelé, magunk viſelese, ſzavunk es tselekedetünk altal, mind annyiſzor valamenyiſzer ſzemben talalkozunk, es egyéb álkalmatoſſag ádatik nekünk. Mert elöſzör, felebaratinkhoz valo ſeretetünk nelkül, *minden aldozatunk kelletlen*, Iſtenünknek. Maſodſzor, mert eggyik fö vege az *Sacramentumnak* ez hogy egy mashoz valo Keresztyeni ſeretetünket *meg eröſsitse.* Harmadſzor, Senki nem hitetheti el magaval, hogy *bünei* meg botsattattak Iſtentül, ha ſive igazan meg nem engedhet azoknak kik ötet meg bantották. Ez ideig ſollank az Ur aſztalahoz ménetelünk elöt

Ioh: 13. 14. 34. 35.

vege-

vegezendö tiſztünkröl, mellyet keſzületnek nevezénk.

2. *Az maſodik rendbeli Tiſztrül, mellyet itt az Sacramentum vevö Embernek az* UR *Vatsorajának vetelekor kel vegben vinni, es à mellyet Elmelkedeſeknek nevezenk.*

Ez lelki *Elmelkedeſekbeli* Gyakorlás áll külömb külömb ágbugakban.

1. Az Prædikatio utan mihelt az UR Vacsorajanak dolgahoz fognak, mindgyart kezdgy az ſz: élmelkedeſekhez es juſſon eſzedben minemü nagy ſeretettel hivattatol, te az Chriſtuſtul az ö Sz. Aſztalahoz. Eſaiaſnak 55. Reſzében. *V. 2. Mindnyajan kik ſzomjuhóſztok jüyjetek az vizekre, &c. ti-is kiknek nintsen Pénzetek jüyjetek e vegyetek minden Pénz nelkül, és minden jutalom nelkül: egyetek az*

az

az mi jo es gyönyörködteteſſetek az te lelketeket az köverſeggel. Matt.
1. Cor: 11. 24. *26. ℣. 26. &c. Vegyetek, egyetek, ez az en teſtem, mely ti erettetek meg törettetet; Igyatok ebből mindnyajan; ez az en Vérem, mely ſokaknak bünök botsanattyaért ki öntettetet.* Mitſoda nagyob tiſteſſegre méltoztathatna teged az UR, mint hogy moſt az ő aſtalahoz jutat? Mi lehet job mint az URNAK maga ſajat Teſtével es Verével legeltettetni? Ha David legh-nagyob betsülletnek vélte azt, hogy *Barzillait* az ő ſok jo tetemenyiert, mellyekkel üldöſtetéſének idejẽ volt ő hozza, egeſz életének minden napjaiban maga tulaydon Aſtalarul éteſſe *Ieruſalemben*: menyivel nagyobra bötsülendő jo akarat ez, *midön az Chriſtus az önnön maga Aſtalanál legeltet minket,*

ket, meg penig az ő dragalatos Szent Teſtevel es Verével.

II. Emlekezzel meg arrul mikeppen hatta-el az völdgyben *Abraham* az ő ſolgait, mikor az hégyre fel akarna menni, hogy az ő eggyetlen egy Fiát az *Iſakot* meg áldozna; Hadel es ted-félre te-is minden vilagi *gondolatidat* es *elmelkedeſedet*, mikor az UR *Vatsorajanak* Lelki áldozattyara föl menendő vagy, hogy az Chriſtust jozanon ſemlelheſd, es *lelkedet* neki meg áldozhaſd, ki mind Teſtet, Lelket meg áldozta teeretted. Gen: 22. 5.

III. Elmelkedgyel magadbā à felől-is minemű bötsülletes es dragalatos az *Iſten Fianak Teſte* es *Vére*. Ki az Egnek Földnek *Igazgatoja*: az UR kinek egy Inteſere, az Angyalok megretſketnek, es az ki altal mind

holtak

holtak elevenek meg itiltetnek, ſ-te-is azok közöt, az utolſo napon: az ki az elöt bűneidert meg feſittetet léven, moſtan az te *lelkednek* igiri magát az el-vetelre. Más felöl gödold meg azt-is, minemű bűnös teremtet allat vagy te, egy atallyaban męltatlan vagy illyen ſent es nagy *vendegsegre*, es ſemmikeppen nem ęrdemlened meg hogy ez ſentſeges eledelt meg koſtolnad; holot otsmáſagban *fogyntattál* es egeſz ęletedben az álnakſagnak, fertőjében keveredztel, Neved kereſtyen léven, tselekedetiddel az *ördögöt* követven; egy felöl az Chriſtuſnak ſajaddal *Ave Rexet* enekelven, más felöl penig ſemtűl ſemben meg tagadván, es uyjonnan meg feſitven őtet, kedvetlen tselekedetiddel.

IV. Viſ-

IV. Viſgald meg mitsoda orczaval mery meg ferteztetet kezeiddel illy *ſent* es *męltoſagos* teſthez nyulni, avagy illy dragalatos vert illy alnok es hazug ſayjal innya; es tovabba illy aldot vendeget ollyan tiſtatalan ſállaſra fogadni? Mert ha az *Bethſemes* városbelick tsak az egy illetlen be tekinteſert, az O Teſtamentumnak Frigy *Ládajaban*, kegyetlenül meg ölettetenek; mitſoda rettenetes Itiletet várhatz te ki illy tiſtatalan ſemekkel es ſivel jarulſ, hogy az Uy *Teſtamentumnak Ládajaban, (melyben lakozik az Iſtenſegnek minden tellyeſſege állattya ſerint)* be tekints es azt el-fogd. Hogy ha Uzza, az *Frigy Ladanak* egy megilleteſeért (noha nem ſeretet nelkűl lön) *ſörnyü halallal* meg hala; minemű ſörnyű bűnteteſe, ſalhat Iſtennek te

1. Sam: 6.

Col: 2. 1.

2. Sam: 6. 7.

rejad

rejad, hogy illy bőtstelenűl, illyen *tißtatalan* kezzel mered az *örökke valo Teſtamentumnak Ladajat, az melyben vannak el-reytetve minden Kentsei az Böltseſegnek es Ertelemnek*, meg illetni?

Ha *Kereßtelö Ianos* (ki minden Aßßonyi-allattul ßűlettetteknel ßentebb volt) męltatlának iſmerte magat tsak ſaruja kőtelenek meg oldaſara-is, Oh mely męltatlan ez illyen *hivſagos nyavalyas Ember* mint te vagy, az ő *ßent Teſtenek* etelere es dragalatos Vérenek italara.

Matth: 3 11.

Ha amaz boldog Apoſtol az Sz. Peter, tsak *Zengejet* latván az *Chriſtus Mindenhato erejenek*, męltatlannak itele magat hog velle *egy hajoban maradna*: mentűl męltatlanb vagy te, hogy Urunkkal űly *egy aßtal* felet, à holot *kegyelmenek* es *Irgalmaſſa-*

ganak

ganak veghetetlenſeget ßemlelheted.

Ha az *Szabados* męltatlannak talála *házanak* padlaſat, hogy az alá illy Iſtenes vendeg jűne; hát az te gyarlo *Tetemid* kőzőt mitſoda hely talaltathatik az *Chriſtus ßentſegenek*ben lakaſara?

Matth: 8. 8.

Ha amaz Vér *folyasban*, fekűvő, tsak *ruhaja*nak *premit*-is nehezen meri vala illetni, mint kel neked reßketned, hogy az ő Sz: *Teſtét* es *minden gyogyithato* vérét ißod? Mindazaltal ha *Hit*ben, *meg terés*ben es *ßeretet*ben jarulándaß elő, meg utálván minden bűneidet, es el-ßáván magadban, hogy ennekutánna ßent es fegyhetetlen ęletben ęlß: Semmit ne rettegy ez ideiglen valo ſok bűneidtűl, mert ſoha neked azok ßemedre nem térnek. Melynek ez Sacramentum bizonyos petséti; hogy

tudni-

tudni-illik minden bűneid, es azokal érdemlet *büntetésid*, tellyességel *meg botsatattanak*, es az UR IESUS CHRISTUS drágálatos *véré* altal el-mosattattanak. Mert ez az Sacramentum nem à *tökélletes* igazakért szereztetet; hanem az meg térő bűnősökért. Az *Christus* nem azért jőt, *hogy az igazakat hivja, hanem hogy az bünösöket* inditsa *pœnitentiárá*.

Matth: 9.12 & 11.23. Ő mondotta *hogy az egességesek nem szükölködnek Orvos nelkül, hanem az betegek*. Ezeket *hitta az Christus*, es mikor el-jő ezeket-is *segiti meg* örökke. Ferőzd meg hát *betség Lelkedet* az Iesus Christus *verének kut-fejében*, es az ő igireti szerint *Zach*: 13. 12. mindékétség nelkül meg gyogyulnak *büneid* es *tisztátalánságid*. Nem az bűnősök tehat, hanem à kik bűnökből meg térni nem akarnak,

nak, azok fostatnak meg ez *Sacramentum*tul.

V. Gondold meg hogy Christus URUNK ez *Sacramentum*at, hatta nekűnk Szeretetinek fő jegyévől es zalagul: nem akkor mikor őtet Királlya akarnák tenni *Iob*: 6.15 (mely mint egy jutalma lehetet volna jo akarattyoknak) hanem mikorő *Iudas*, es à Papi Fejedelmek halálára tanakodtanak vala minekokaert tiztán ingyen valo kedvéből tselekedte.

Mikor *Nathan Prophéta* tudtára akarna *Davidnak* adni, mely buzgo van szereti vala amaz *Szegeny Sellyér az ő Iuhotskáját*; mellyet az *gazdag Gazda* meg nyuzatot vala à Vendégnek: *Falattya felét-is* (azt mondgya) *annak adgya vala es maga Pohárabol itattya vala azt*. Nem szükségeskeppen ki beszélhetetlennek kellé 2. Sam: 12. ℣ 3.

tehát

tehát az *Christus*nak Anyaßent-egyházához valo ßeretetinek lenni, holot *maga saját testével ęlteti* es *tulaydō vérével itattya* őtet, lelki es őrők taplálásara?

Ha azért vagyon valami ßeretet Szivedben, az *Idvessegnek Pohárát* vedd kezedben, es az
Ps: 116. 11. *Szeretetért* kőßőny vißont, *ßeretetet* vißßa.

VI. Mikor az Tanito az Kenyérnek es Bornak meg aldásahoz kezd, tedd fęlre minden imadkozasidat, olvasgatásidat es egyeb gondolatidat: egyedűl tsak azokrol az ßent *tselekedetek*ről es *mod*rol elmelkédgyel, mellyek akkor az *Christus* ßerzése ßerint az Sacramētum felet leßnek. Mert az Istennek (meg gondolván erőtelensegűnket) tetßet, hogy ily ßokas es eßközők altal bánnyék velűnk, hogy lelkűnket inkab fel-

emel-

emelhetnők az ő *Mēnyei Kegyelmenek* valosagos ßemléléserę.

Mikor azert latod, hogy az *Prædikator* az UR *Aßtalán* az *Kenyeret* es *Bort* kűlőn teßi, az *Christus*tul ßereztetet mod ßerint az Iget reja mondgya, hogy az ő *Testenek* es *Vérenek* áldott Sacramentuma legyenek; akkor árrul elmelkedgyel mikeppen *tötte-külön* es *valaßtotta-el* az *Atya Isten* hozzánk valo ßerelmeből, az ő *eggyetlen egy ßülöt Fiat*, hogy *elegedendö eßköz*, es *eggyetlen egy közben-jaro* lēne, bűneinkből valo *ki valtasunk*ban, az ő *kegyelmenek meg ßerzeseben*, es à *ditsossegre vitettetesünk*ben.

Mikoron latod hogy az Tanito az meg ßentelt Kenyeret el-tőrdeli, azon elmelkedgyel, hogy az *Iesus Christus* az Istennek őrőkke valo Fia halalra a-

 datta-

dattatot, es az ő áldot *Lelke* es *Teſte* (az Iſtennek rettenetes haragja miat) két-fele ſakadot bűneidert, ſinten oly valoſaggal, mint látod moſtan az *Sacramentum*-beli kenyernek eltőrdeleſet ſemeid előt: Es egyſerſ-mind eſedben juſſon bűneidnek rettenetes volta es Iſtennek azok ellen valo ſőrnyű haragja látván hogy az ő *Igaſſaga* illyen *Aldozat* nelkűl meg nem engeſteltethetet.

Mikor az Tanito keſeti magat az meg ſentelt *Kenyernek* es *Bornak* oſtogataſahoz, eſedbē juſſon hogy *amaz nagy Kiraly* (ez ſent Vendégſegnek Gazdája) az *Aſtal felet áll az ő Vendeginek ſemleleſeknek okaert*; es hogy tegedet-is néz ha vagyoné vagy nints *menyekezői ruhad*. Iuſſon eſedben az-is hogy az Sz: *Angyalok*-is jelen vannak az *Tem-*

Matt: 22. 11 Ez Menyekezői ruha az igaſſag es az igaz Szentſeg.

*Templum*ban, es Válaſtottakra vigyáznak, es *kiránván illy ſent titkos dolognak ki ſolgáltatáját nézni*, magad viſeleſet ſorgalmatoſſan ſemlélik. Mikor azert immár ſinten az UR Aſtalához járulando vagy, vidd-fel Lelkedben ez rővid *Soliloquium*at à *Chriſtus*nak.

Apoc: 19. 8. Eph: 4. 24. 1. Cor: 11. 10. Eph: 5.

RŐVID SOLILOQVIUma az Léleknek, mellyet az Kenyernek aldáſſa es oſtogatáſa közöt kel el-mondani.

IGazé ugyan hogy *lakozzék Iſten* è Földön? *Imé az Eg es az Egeknek Egei be nem foghatnak tegedet, menyivel elégtelenb ily bünös es nyavalyás Teremtéſednek minemü én vagyok, lelke, neked be fogadáſodra?* De látván hogy ez neked tetſéſed, hogy igy jűy hozzám *Vatsorálni* es bennem *lakozni*: Nem tudok őrőmemben mit tenni

1. Reg: 8. 27

Apoc: 3. 9. Ioh: 14. 23.

Pſ: 8. hanem hogy fel kiáltſak: *Uram, mitsoda az Ember, hogy meg emlekezel rolla, avagy az Embernek Fia, hogy meg látogatod ötet?* Ki vagyok en terméſetemben? Egy meg romlot nyavalás ember, *el-adattattam az bün alá, környül vétettettem az halalnak Teſtével*; Mindazaltal látván hogy te *híſs* engemet, elő-jarulok: Látván hogy az bűnőſöket ſolittatod; en-is à tőb meg térő bűnőſök közze merem magamat adni: es mivel à nag bűnökkel *meg terheltetet* bűnőſöket onſoltatod, mi okő maradnek en tsak egyedűl kin? Oh URAM, mely beteg vagyok en, hová mēnyek egyebűve hanē tsak te hozzad Lelkemnęk eggyetlen egy *Orvoſahoz*? Sokakat gyogyitottal ugyā meg, de ſoha ily nyavalyás beteged nem volt. Mert en ſokkal Bel-pokloſſab vagyok *Ge-*

Rom: 7. 14. 24.

házinal

házinal, ſokkal tiſtatalanb vagyok *Magdalena*nal, lelkemben ſokkal vakab vagyok en hogy nem mint Bartimeus volt Teſteben, mert mind ez oráig láttam meg en az te Igednek *igaz világát*: Lelkem az *bünnek* ſokkal nagyub *folyaſa*ban fekſik, hogy nem mint amaz *Vérfolyas*ban nyavalygo Aſſonyi-allatnak *teſte*. *Mephiboſeth* ſoha è földőn oly ſantan nem járt, mint az en Lelkem az te ſeretetedben Iſtenem, az en eggyes gyogyitaſomban, ſinten oly nagy gond munka kivántatik, mint *mind ezekben*. De noha en bennem mind ezeknek *bünök* es *nyavalyajok* fel-talaltatnak-is, mindazaltal Uram tudom hogy oly *bü* az te *kegyelmed*, *Meſterſeged* oly nagy, hogy tsak akarjad egy ſavaddal minden bűneimet meg botsatha-

tod. Nintsen-is Uram ſemmi ketſegem Sz. akaratod felől, mert mi látom mely kegyelmeſſen akarod nekem váltſagomnak bizonyſágat ki oſtogatni. *Ki vagyok Uram en,* mitsoda az en erdemem, hogy oly *dragalatos* vérrel valtottal meg engem, es ily dragalatos valtſagnak zalagat oſtogatod ennekem? *Nem vagyok* URAM, *en legh kiſſebbik jo tetemenyedre-is mélto;* ſokkal inkab hozzánk valo ily ki beſzelhetetlen nagy ſzerelmednek ily Nagyſagos *Zálagara.* Mit tegyek URAM, ha mélztatlanſagomat meg gondolom? Fel kelletik ez *ſzentſeges Sacramentum* elöt kiáltanom, mint az *Philiſtæus*ok, midőn latnak az Iſtennek Frigy Ládajat menni az Izrael Táborában: *Iay nekem bünöſnek!* De az te *Angyalod* bátoret engemet,

2.Sam:7.18.

Gen:42.10.

1.Sam:4.8.

mint

mint az Aſſonyi-állatot: *Ne ſely ſemmit mert jol tudom, hogy az leſuſt kereſed, ki meg feſsittetet vala.* Igaz bizonyara, mert ugyan-is teged keres az en lelkem. Te penig magad jüſs elömben az Sz. Sacramentumbā. Ha azert *Orſebet* Aſſony nagy betsüllettnek tartotta hozza menetelédet, még mikor az áldot *Szüz-*nek meheben volnál, ugy annyira hogy *az ö meheben az Gyermek meg repeſet legyen;* mint repeſſen az en Lelkem az örömmiat hogy moſtan az Sz. Sacramentumban jüſs hozzam, hogy ſivemben lakjál örökke? Oh mely nág betsüllet ez hogy Uramnak nem Annya hanem az URŐ maga jü hozzam látogataſomra! Meg vallom ugyan az nagy hitü *ſzazadoſsal: Nem vagyok nem, mélto hogy házamban jüy,* mert ha *tsak egy ſzoval paran-*

Matth:18.5.

Luc:1.43. 44.

Matth:8.8.

tsolſs-is *meg gyogul az en* lelkem; de mivel *erötelenſeg*emnek jobb modgyaval valo meg erősitteſéért, ugy tetßik gazdag kegyelmednek, hogy hozzam valo irgalmad kűlső *láthato jegy* altal es az *belső láthatatlan ige* altal petsételteſſek meg ennékem; haládatos *alazatoſſag*gal ßolet meg lelkem tegedet az boldog Szűzzel: *Im hol vagyon az Urnak*
Luc: 1. 38. & 18. 28. *Szolgálo Leanya: légyen ennekem az te beßeded ßerint.* Zörgeſs URAM aldot iged es Sz: *Sacarmẽtum*od altal az en Sivemnek aytajan, en is az *Publicanus*sal verem az en mellyemet hogy bé jőheſs. Ha meg nem akar eléggé az ayto nyilni tőrd be azt URAM, mindenhato erőddel es
Luc: 19. 9. meny bé, hogy *Zachæus*sal meg iſmerheſſem hogy *ma lött idvöſſege az en hazamnak.* Minden te ellened állo dolgokat hány-ki az

az en ßivemből; mert en az en ßivemnek minden birodalmát Sz: Felſegedre bizom, kervén tegedet, hogy *ne magamnak engedgy ez után élnem*, hanem te élly en bennem, te *ßoly* en bennem, te *járj* en bennem, es è keppen te igazgaſs engemet *Sz: Lelked* altal, hogy ſemmi en előttem ez után kedves ne leheſſen, hanem tsak á mit te ßeretz: Hogy ez életnek futáſat az te *Kegyelmed*ből el-vegezvén, annakutanna Orßagodban élheſſek az *ditsőſſeg*ben. Add meg ezeket URAM Ieſus, halálodnak es dragalátos verednek ki ontáſanak érdemeért, AMEN.

Mi Atyank, &c.

Ezt el-mondván mindgyárast jaruly elő, es elmedet függezſed az akkori tselekedetnek lelki viſgalaſara. Ugymint.

Mikoron az Prædicator à *meg aldot* es *ßegdelt Kenyeret* nyuytya te neked ezt mondván: *vegyetek, egyetek. &c.* arrul elmelkedgyél, hogy az *Chriſtus önnön maga* állot te elődben, es az te hitednek mind *ajanlya* ſ-mind penig valoban *adgya az ö valoſagos teſtét es vérét; halálának es kinſenvedéſének minden erdemevel eggyut*, hogy lelkedet legelteſſe az *örök* çletre, ſinten oly bizonnyal, à mint à Tanito nyuytya es adgya az külſő jegeket, mellyekkel teſted táplálatik *ez idö ßerint valo* çletre. *Az* URNAK *Kenyerét az Tanito* adgya, de az à *Kenyér mely önnön maga az* UR, az *Chriſtus*tul adatik. Mikor à Kenyeret az Tanito kezéből el-véſſed hogy azt meg egyed; emeld-fel ſivedet hogy az *Chriſtus*t hit altal meg fogjad; es hogy nyavalyaſſagodat meg gyogyitſa,

Sacramentum requirit ſacrammentem.

minden

minden ő érdemét magadra ſabjad.

Mikor az Kenyeret rágod, ugy tetteſd, mint ha az *Chriſtus*t az *Kereßtſann néznéd*, es az ő ki mondhatatlan kinnyai altal, akkor tenne az ISTEN igaſſaganak eleget minden bűneidert. Es igyekezzél azon, hogy ſintén ugy reßeſűlheſs az *lelki kegyelem*ben, mint ſintén az *külsö jegyek*ben. Mert nints az *Valoſag* távul az *jegyek*tűl; à *Chriſtus* ſem jattzottat mikor ezt mondgya: *Ez az en Teſtem*; hanem ugyan valoſagos keppen *adgya önnön magát* mindē *lélek*nek, valamely hit altal *lélek ßerint* veßi ötet. Mert mikeppen hogy *ugyã azon Vatsora* ez à mienk azzal mellyet az Chriſtus maga ſolgáltatot ki: à keppen ugyan azon *Chriſtus*-is vagyon jelen ez mi *Vatsorank*ban, nem valami *Papiſtas*

altal állatozas szerint, (:) hanem *Sacramẽtumi reſsesülés* ként: nem az Egből valo *alá ſallas* altal, hanem szivednek ô hozzá valo *fel emeléſe* altal, amaz Régiek mondása szerint: *Surſum corda*, szíveiteket fel emellyétek, mert *az hól az Teſt vagyon oda gyülekeznek az Saskeſelyük*. Matth: 24.

(:) Christus Urunk ô Teſtének nem annak jegyenek nevezi az Kenyeret es Bört, mert ez Sacramentum, az jegzendô lelki kegyelemnek nem csak jegyzéſere hanem kôzléſere-is rendelteret; es hogy az jegyek altal elmeink az jegyzendô dologra függeſzteſſenek. Ita Euthymi? Matt: 19. Non dixit Dominus; hæc ſunt ſigna corporis mei, ſed, Hoc eſt corp' meum. Oportet ergo non ad naturam eorum, quæ propoſita ſunt, aſpicere, ſed ad ipſorum virtutem & gratiam. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem fuſuri ſunt, qui me crucifigant. Sacramentum aliquid vobis commendans; ſpiritualiter intellectũ vivificabit vos. Aug: in Pſ: 98.

Chriſtus Urunk képében ſzolvan. Az Tanitvanyok nem ötték az Chriſtuſt Teſt es állat ſzerint az elsö Szerzeſnek idején. Mi-is hát kik tsak uyjiton uyjittyuk azt, nem teſt avagy állat ſzerint eſzûk ôtet.

Mikor latod hogy az *Bor* az Kenyertûl kûlön adatik neked, emlekezzel meg hogy az *Chriſt-Vére* szintén ugy el-vált az Kereſztfan az ô *Teſtétûl*, az bûnöknek *meg botsataſaert*: Es hogy ez az Uy *Frigynek petséti*, mellyet Iſten è végre tött, hogy az *meg térö bünösöknek*, *valakik az ö Vere ki ontaſanak érdemében hiſsnek*, *minden bünöket meg botsaſſa*, mert à *Bor az Chriſtus*nak *nem ereiben valo vére*nek *Sacramentuma*, hanem annak mellyet ki öntöt az *Kereſztfan*, ſokaknak bûnöknek meg botsataſaert. Matth: 26. 28.

Mikor az Bort iſod elmélkedgyél es el-is hidgyed, hogy az Chriſtus Kereſztfan ki öntöt

Vérének érdeme altal, minden te bűneid szinten, oly *valoságoſſan meg botsattattak*, mely valoſagoſſan te moſt az Sacramentúbeli Bort iſod. Ugyan azon ital közben, függeſſed elmélkedeſedet az Chriſtuſra abeli allapattyaban mikor az Kereſztfan függöt, mint ha *Maria* es *Sz: Ianos* hellyet, te lattad volna őtet altal lyiggalva: az te ſzemeid nezték volna, az ő Verének ſzent oldalan valo alá folyaſat amaz halálos ſebből, mellyet az *Darda* tőn az ő *ártatlan Szivén*: kivanván azt minek előtte az földre folyna, teſti ſájaddal innya, es mindazaltal el-hivén hogy annak ſemmi haſna (:) nem volna è nelkül *az Sacramentumi, hit* es *lelek* altal valo itala nelkül. Mert egy az hohérok közzül, oda futamodhatot volna, es à *Chriſtus* Vérét az

(:) Hogy ha az bün botsánat es az örök élet, hozzá kóttetet volna az Chriſtus valoſagos Vérenek teſti ſzayjal valo italához; ket ſeg nelkül Sz: Ianos es Maria modot

à földről fel iahatta volna, mind az altal az hitetlenſegben meg maradot volna: de az ki *lelki keppen hit altal* iſſa azt, az *Sacramentum*ban, bizonyoſſan az vegi bűnének botsanattyát, es az örök életet.

dot kereſtek volna annak iválára, de Sz: Ianos az foganatot egeſzſzen az hitnek tulaydonittya.

Minekutánna az *Bort* meg iván, érzed hogy Gyomrod melegedik, igyekezzél azon hogy erezheſſed az *Sz: Lélek indulattyat*-is Szivedben, éltetvén es örvendeztetvén Lelkedet, ſok bűneidnek, Ur *Ieſus Chriſt*' Vére érdemeért valo meg botsataſanak bizonyos voltával. Ez vegre az ISTEN, az *Sacramentumi Verrel az Sz: Lelket-is italul adgya* minden hű Leleknek. *Mindnyajan egy ital altal löttünk egy Léleké.* E mellet emeld fel elmédet, az *Ieſus Chriſtus*nak *Kereſztſan* valo állapottyárul, az Egbe, es ſemleld meg *lélek*ben, mikeppen ul

Rom: 8.34. Hebr: 7.25. & 9.24

ö moſt

ö most az Atya Istennek jobjan, esedezvén te eretted, miattad ßenvedet halálanak *fontban vethetetlen ęrdemének*, Sz: Attya előt mutogatasa altal, hogy az ő Igassagat, *naponként* ellene tselekedet bűneidert tsendesithesse.

Az *Kenyér*nek meg ętele es à *Bor*nak meg itala után, legy azó hogy mikeppen azok az kűlső jegyek az emeßtő melégseg altal tetestedde leßnek: azőkeppen, az *Hit*nek es à *Sz: Lélek*nek munkálkodásanak altala, az *Christus*sal-is eggyé lehess es az *Christus*-is te veled; erezhessed *Christus*sal valo *közösülésed*nek *erősitésę*nek naprul napra valo őregbűlésęt; Hogy az mely lehetetlen, az *Kenyer*et es az *Bort* (mellyek már Testeddé váltanak) egymástul el-válaßtani, annál-is lehetetlenb lehessen

Lelked-

*Lelked*nek à *Christus*tul, avagy az *Christus*nak *lelked*tűl valo el-válasa.

Utolßor emlekezzél meg arrul is hogy mikeppen az Sacramẽtumnak Kenyere, noha sok buza ßemből áll, mindazaltal ugyan tsak *egy Kenyer*: ezenkeppen noha *sokan* vannak az Hivek, mindazaltal, ugyan tsak egy *titkos Testet* teßnek melynek *Feje* az *Christus*. Annakokaert ßűkseg neked ßeretned, minden Kereßtyen Felebarátodat mint tennen magadat, es tennen saját testednek tagját.

1. Cor: 10. 17 Un' est Panis com̃uni notione Sacramenti, non autem necessario unus numero.

E kedig az Sz: Sacramentumoknak vetele felet valo Tißtekrűl, mellyek neveztetenek *Elmelkedések*nek.

3. *Azokrul az Tißteinkröl, mellyeket akkor kelletik végben vinnünk, minekutanna az Sz: Sacramentum*mal *ęlünk*.

Az

AZ mely tiſtűnket UR *Vatsorajaval* valo eléſűnk *után* kel tenűnk, neveztetik *Tselekedet*nek avagy *Magűk gyakorlása*nak, mely nelkűl az eleb meg irt dolgok ſemmi vigaſztaláſt nekűnk nem ſzerezhetnek.

Ez *Tselekedet* két rendbeli tiſzteinkből áll: az elſőt az *Templű*ban kel vegben vinni; az maſikat *othon*, hogy oſtán haza megyűnk. Az mely Tiſtűnk az *Templum*ra néz, az avagy magaban tartozik *Lelkünk*re, avagy az egeſs Gyűlekezettel egyben.

Eggyes Tiſzteid, mellyeket magad Lelkétűl kel tselekedned, hármak: Előſőr, arra vigyázz ſorgalmatoſſan hogy (mivel az *Chriſtus* immár benned lakozik, ennekokaert) meg vendégellyed te-is őtet *ſziveddben tiſzta indulatiddal*: Mert az *Szentſeges Szentel Szent*; Mivel ha

Sancta non niſi Sanctè & Sanctis. Pſ: 18. 26.

ha amaz *Arimathea*beli Ioſeph, midőn *Pilatus*tul az *Chriſtus* teſtét, *el-temetes*nek okaert meg kére, meg kené azt *drága kenet*tel, *tiſzta Gyoltsban* takará, *es uy Koporſo*ban hellyhezteté: menyivel ſűkſegesb neked *Chriſtuſo*dat Uy *Szived*nek Szalláſara fogadnod, es az ő Agyas-házát *Könyörgés*nek es *tiſzta indulatok*nak jo illatu *Temjén*ével meg fűſtölnőd? Ha Iſten *Moſes*tűl meg kiváná hogy *tiſzta Arany*bol tsinalt *Veder*bē tartaná az *Mannát*, mely az *Puſztá*ban harmat gyanánt eſik vala az földre: minemű tiſzta Szivre kel néked ſzert tenned ez Mennyorſzagbol ſzallot Iſteni Mannának tartáſara? Es mikeppen ſzomorodot ſzivel jőttél vala bé mint *Maria* es *Ioſeph* hogy az *Chriſtus*t kereſnéd az *Templum*ban: igy immár feltalálván őtet, *Igéjének* es Szent

Luc: 2. 46.

Sacra-

*Sacramentum*ának kőzepette, meg lássad hogy Aldozat tétellel es nagy lelki őrőmmel vigyed őtet házadhoz.

Ha amaz Iuhos ember, *el-veßet Iuhát* fel-találvan, annyira őrűlt; menyire őrűlhetz te meg talalván nem el-veßet Iuhodat
Luc. 15. 16. hanem *Idvezitödet?*

Masodßor, *ßemellyed ßerint valo Háládatossagod*nak *Aldozattyá*val-is, kel ő neki betsűlhetetlen kegyelmessegeért, es irgalmassagaert áldoznod; mert mikeppen ez Sz: Tselekedet kőzőnseges Tißti az Anyaßent-egyháznak: azonkeppen eggyenként-is minden Kereßtyen ember az Anyaßēt-egyházban ezt meg tselekedheti; sőt ugyan tartozik-is vélle minden *Lélek*, hogy ez kivaltkeppen valo irgalmassagert, nagy őrőm̃el aldozzék Istēnek *Haládatossag*nak

Aldozat-

*Aldozat*tyával. Mert hogy ha amaz harom *Böltsek* annyira őrűltenek, látván az ő *Tsillagát* mely őket ő hozzá vezerlé; es oly ahitatossan imádák őtet, męg mikor tsak kisded állapottal fekűnnek-is az Iáßolban, *Arányat*, *Temjent* es *Mirrhat* ajádékozván neki: menyivel inkab őrűlhet az te Lelked mostan, hogy látád es el-is vővéd ez *Sacramentum*ot, mely Lelkedet ő hozzá vezérli oda az holot *ö ül* Sz: Attyának Iobján az *ditsösseg*ben? Oda emeld fel ő hozzá Szivedet, ott imádgyad őtet, es à tißta *Hit*nek *Aranyat*, az meg őldőklőt *Szivnek Mirrhaját*, az *Imadsag*nak es *Hálaadas*nak, ez avagy ehez hasonlo *jo illatu Temjen*et vidd-fel es mutasd bé ő néki.

UR *VATSORAIANAK vetele utan valo Hala-adas.*

MIt adgyak mar neked (Oh aldot Idvezitőm) mind ez *aldomásidert*, mellyekkel lelkemet ily Kegyelmessen meg latogadtád? Hogy adhassak en te neked elég hálat azokaert, holot tsak ki sem tudom mondani azokat. Te engemet ßabadosson *oktalan allatta* teremphettél volna, mindazaltal *Emberre*, az te *kepedre* teremtettel. Holot à bűn altal el-veßtettem kepedet es en magamat; te mindazaltal hellyre allattad en bennem az te *hasonlatossagodat* ßent lelked altal, meg váltottad az en lelkemet ßent vered altal, es ki is oßtogatad mostan *valtasomnak* petsetét es zalagát, tennen magadat advan Oh en

Idvő-

Idvőzitőm, ennekem. Oh mely nagy bőtsűlhetetlen *kinczre*, es bűvőn ki folyo *Kegyelemnek kutfejere* talal, az az, ki meg nyerhetteged? Soha senki *hit* altal teged addig nem *illethet*, valamig meg nem *gyogyitod* őtet Mert te vagy az *Idvessegnek Szerzö oka*, minden fele *nyavalyanak Orvossagá*, az Betegnek Orvossa, az *eleveneknek* es à *fel-tamadasnak* az halalbol, *ęlete*. Kitsiny dolognak tetßiké te neked, hogy *Angyalokat* állatz en kőrnyűlletem, hogy illy alá-valo teremptet állatodra, (mint en vagyok) vigyazzanak; annal inkab hogy az en *lelkemben* akartal magadnak ßallást ßerezni, en rejam ott vigyazni, ott taplalni, nevelni es az őrők ęletre legeltetni; Hogy ha az Prophetának *holt* Teste, az *holt embert* egy illetéssel meg őlevenithette; me- 2. Reg: 13. 21.

nyivel

nyivel inkab meg elevenitheti, az *minden Prophetaknak* URanak *élö teſte az hiveket*, kiknek ſivekben lakozik? Ha teſtemet föl akarod az földnek porából az *utolſo* nápon tamaſztani: menyivel inkab meg *elevenited* moſtá lelkemet kit lelkeddel meg *ſö-teltel* es *vereddel* meg moſogattál? Oh édes URAM, mit kivanhatok immar többet, ſ. te-is mit adhatz egyebet, mint hogy az te *Teſtedet eledelül*, *veredet italul* adod ennekem; hogy *eletedet* le tetted en erettem. Oh URAM te viſelted-el az napnak terhét, es en veſem fel az fizeteſt; te ſenvedtél bűntetéſt, es en nyerem meg az kedvezéſt. Te az te *Születeſed* altal, *Atyam-fiava* lőttel ennekem; *Halalod* altal *Idvöſſegem*; *Irgalmaſſagod* altal *Iutalmom*; es ſent *Sacramentumod* altal *Taplalaſom*; Oh Iſtenes eledel,

del, mely altal az *emberek fiai Iſten fiaiva leßnek*, tsudalkoſtak ugyan azon minden teremtet állatok, hogy az teremtő kilétz holnapig męltoztatot az Szűznek mehében, Rekeſketni, mely mindazonaltal ſent *Lélekkel* tellyes leven, ſokkal fenyeſſebb volt az Tsillagos ęgnél: De hogy ennyire en hozzam alkalmatoztatod magadat, az en ſivemben akarvan lakni, mind őrökke, mellyet te az *ganajos iſtállonal* tiſtatalanb állapotban találtal; minden Földi es Męnyei teremtet állatidat álmelkodaſra indithattya. Mind azaltal mivel egyedül tsak azte jo tetßeſed es ßabados kegyelmes akaratod az, hogy igy beßály es ben lakjal az en ſivemben: vay ha oly tiſtan találnad azt, az mint en kivannam, neked meg vendegeleſedre? De

kitsoda az Christ' meg vendegelesere alkalmatos? avagy ki nem akar inkab; ha hivatalósis *Mariaval* labaidhoz terdepelni, hogy nem mint Astalodhoz melled úlni? Noha nintsen *tisztaßivemben* lakasodra; mindazaltal à *köny-hullato ßemek* soha meg nem sűnnek, hogy aldot *labaidat* mossam, es az en *undokvetkeimet* sirassam. Es noha en annyi kőnyvet soha nem hullathatok, hogy elegedendő lehessen az te labaidnak mosasara, mindazaltal, elegedendő Vér az URAM, mellyet ki-ontottal bűnős *lelkemnek* meg tisztitasara, Melynek bizonyos Tzimerének es Zálagának el-vetelere engemet is ime az tőb valastottid kőzőt Kegyelmessen melztoztattal, *bizonyosá téven* engemet az te *ßerelmedrül*, es minden en *büneimnek meg bo-*

tsatasarul. Oh URAM, erősits meg kedvedet à te *ßolgadban* es az mit *Isák*, monda *Iacob* felől, mondgyad te-is en felőllem: *Meg aldottam ötet, annakokaert ö leßen aldot.* Hogy en-is mondhassam te neked *Daviddal*; *Te* URAM *meg aldottad az en lelkemet, es te hazaddá tötted azt*; LEGYEN *azért* ALDOTT MIND ŐRŐKKE Meg áldád az *Obed Edom hazat es minden háza nepet*; *mîg az* URnak *Ládaja az ö házában maradá* el-hittem kétseg nelkűl, hogy engemet-is: mind *testestűl lelkestűl* es mindenestűl meg aldas holot immar melztoztattál az en *Padlasom alá jöni* es az en *alazatos haylekomban* lakni őrőkke; Aldgy meg URAM, engemet, hogy minden en bűneim ßent Vered altal tellyesseggessen el tőrőltessenek; lelkem ismereti, *ßent Lelked* altal meg ßenteltes-

Gen: 27. 33.

1. Chr: 17. 27.

2. Sam: 6. 11. 12.

ſek; elmém *Igaſſágoddal* meg vi-
lagoſittaſſek; ſivem *törvenyed*
altal igazgattaſſek; es *akaratom*
mindenekben aldot ſent akara-
todban es tetſéſedben nyug-
haſſek. Aldgy meg engem min-
den ajandekiddal, az mellyek
nelkűl ſűkőlkődőm; az mel-
lyekkel fel ruhaztal, napon-
kent azokat őregbitſed en ben-
nem. Es mivel nem *kezeimmel*
tartoztatlak en tegedet mint
Iacob kűlſőkeppen kűzkődvé
te veled, hanem belſőkeppen
Gen:32.34. en bennem lakvan *Hit altal*;
URAM, *el nem ereſtlek tegedet mig*
meg nem aldaſs engemet; es mig
nem adtz ennekem, *uy nevet, uy*
ſivet, uy lelket, es oly erőt, hogy
az Iſtennek *hatalma* altal *ellene*
alhaſſák az bünnek es az Satannak;
Kerlek-is URAM tegedet, ne
kivany en tűllem mint *Iacobtul*
el-menni, mint ha már haynal-

lanék, es az te kegyelmed fel
kezdene tetſeni, es verradni;
Hanem kerlek ſivem ſerint az
Emausba menő Tanitvanyok-
kal, Oh ędes Ieſuſom, inkab
maradgy meg en velem mert immar
bé eſt veledik. Mert az *kiſirteteknek* Luc:24.29
es az *nyomoruſagoknak* ſőt az en
halalomnak mayd amaz *hoſſſu ét-*
ſsakaja.is el erkezik: Oh aldot
Idvőzitőm maradgy en velem
azert, ma es mind őrőkke, *Iary*
en velem, *ély* en velem, es ne
engedgy engem ſem az ęlet-
nek ſem penig az halalnak te
tőlled el-ſsakaſztani; Legyek bár
beteges magamban, tsak le-
heſſek egeſſeges te benned: en
Meg valtaſomban: es az te *erőd*
az en *erötlenſegemben* teſſek meg.
Bár ugyan meg *halni* lattaſſam,
tsak te lattaſſal ęlni en bęnem,
hogy igy minden *tagaim* tsak az
te munkaidnak es *indulatidnak*

Cant: 8.6. lehessenek eßkőzei. *Tegy engemet mint egy petsetet az ßivedre*, es buzgo ßerelmed maradgyon en raytam, hogy senkit te kivűlled ne ßerethessek. Es adgyad, URAM, hogy az mikeppen mostan engemet, ez jo akarodra męltoztattal, hogy az te Aßtalodhoz űlnék es reßesűlnék az ßent *Sacramentumban* Kegyelmessegednek *Házahan*;
Luc: 22.30. ezenkeppen irgalmassagodbol ennekutanna *ditsössegednek Orßagaban-is Aßtalodrol elhessem es ihassam*. Kegyelmessegedert penig en itt amaz négy Lelkes állatokkal, es amaz hußon négy venekkel *könyörületessegednek ßeki elöt* arczra le esem, meg ismervén hogy *te vagy az ki engemet meg valtottal az te vereddel, es hogy egyedül tsak te tölled vagyon az Idvösseg*. Annakokaert Oh en URAM *es Istenem neked tulaydonitok*

tok en minden ditsireted, ditsösseget, böltsöseget, hala-adast, tißtesseget, éröt, hatalmat és felseget, mind örökkön örökke, AMEN.

Harmadßor mivel az *Christus* meg aldozta magát ęretted: (es valamit te neki adhatz tőbbire mind tsak semmi) annakokaert egeßßen magadot kel *ęlö, ßent*, es *Istennek kellemetes Aldozattul* ő neki be mutatnod, ßolgalvan őtet *igassagban* es *ßētsegben* eletednek minden napjaiban. Igy bizonyit *Tertulianus Doctor*, hogy tudni-illik az ő idejeben az Kereßtyen Embert egyeb emberektűl, egyedűl tsak ęletének *ßentsege* es *egyenessege* altal tudtak meg kűlőmbőztetni. Apoc: 5.89. Rom: 12. 1.

2. *Azokrol az Tißteinkröl, mellyet az* UR *Vatsorájának vetele utan az Sz: Gyülekezettel egyetembē kel végben vinnünk.*

Az ßent *Gyülekezettel egyetemben* vegezẽdő tißteink hármak: Első az *közönseges Hala-adas az Imadkozas*, es *Soltar* mondás (:) altal: Igy tselekedet à Christus, es az ő Tanitvanyi, Masodik, az Alamisna oßtás, kinek kinek érteké ßerint, az ßegenyeknek táplálásokra. Ez vala az előddedin valo Anyaßent-egyhaznak ßokása, hogy az UR *Vatsorája* utan *Alamisna-ßedest* es *ßeretetbeli* (o) *vendégseget* ßereznenek, az ßegeny Kereßtyeneknek segitsegeknek okaert. Harmadik, az hala-adasnak es ditsiretnek vegben menetele utan ßokot lenni, à mikor nagy betsedelemmel kinek kinek fel kel allani, es az *Isteni Aldást* à Tanito ßajából ßűkseg el-venni, s-ugy venni, mint ha az Isten őnnőn maga mondana azt az Egből rejád. Mert az *ö aldasok altal, ald-*

(:) Mely hihetô hogy az 113. Soltar lehetet. 1. Cor: 16. 1. Rom: 15. 25.

(o) Quo copiosiores sunt & volunt, pro arbitrio quisque suo quod visum est contribuit; & quod ita colligitur apud Præpositum deponitur: atq; inde ille opitulatur

gya Isten az népet meg. Num: 6. 23. 27.

E kedig Templumban végezendö Tißteinkröl.

A mely tißteidet haza meneteled utan kel tenned, azok-is harmak; Előßőr, azt kel ßorgalmatosson eßedben venned ha az *Christust* ugyan valoban vőttedé az *Sacramentum*ban. Melynek è keppen vegére mehetz kőnnyen: mert holot *az ö Teste valosagos étel, vére valosagos ital*; es hogy olly *tellyes* ő *kegyelemmel*, hogy valaki őtet *Hit* altal tsak *meg illette-is*, haßnos *eröt* vőt tőlle; lehetetlen hogy te-is ha az ő Testét, es Véret vőtted, erőt es hatalmat nem vőttél volna, bűneidnek es minden otsmansagodnak el-tißtogatasara. Mert ha amaz *Vér-folyásos Aßßonnak* olly régi *Vér folyásat*, az *Christus* őltőzetinek tsak egy illetese-is,

tur populis & viduis, & qui propter morbũ aut aliam aliquam causam egent. &c. Iustin: Martyr. Lucrum est pietatis nomine facere sumtum. Tertul: Ap: adv: Cent: c: 39.

Marc: 5. 29.

meg allathatá: mēnyivel inkab el áll az *te bűneidnek vér-folyáſa*, ha igazan etted es ittad az *Chriſtus*nak *teſtet es véret*? De ha az folyás ſemmiben raytad nem ſűnik, męltan gyanakodhatol hogy az *Chriſtust* męg ſoha *valojában* nem *illetted*.

Matth: 12. 24.

Maſodſor, mivel immar *meg békéltél* az *Iſtennel*, vele valo ſővetſegedet *meg uyjitottad*, es eletednek jobbulaſara es uy ęletre *kötelezted* magadat; Ennekokaert kivaltkeppen valo gondodnak kel arra lenni, hogy à mely bűnőkben è kedig ętél, ſoha ennekutanna azokat ne tselekedgyed: Tudván azt hogy ha az *tiſztátalan* lélek, Lelkedben viſont viſſa mehet, minekutána azt egyſer *ki ſepretted*, es *feleke ſetetted*; ſokkal hathatob birodalmat fog abban, *más hét magánal gonoſſab ördögökkel* egyetemben:

temben: Ugy annyira hogy az ollyan embernek *vége ſokkal nyavallyaſſab léſſen kezdetinél*; Ne legy tehat ollyan mint az *Eb*, *ki meg tér az okadaſra*, avagy mint az *meg moſot Diſſno*, *mely meg az ſertöben keveredzik*. Es ne téry viſſa az gonoſſagra mint az *Vipera*, mely midőn *iſſik*, *mérget* ki fuyja, es *az utan* meg, fel bija. Hanem midőn az Ördög, avagy ſaját *teſted*, kiſirt tegedet es ugyan kenſerit elebbi bűneidnek tselekedetire, felely à keppen mint az *Meny-aſſſony* az *Enekekben*: *Le vetettem* (elébbi veſetſegemnek) öltözetit, *hogy venném iſmét fel? Meg moſtam lábaimat, mi modon keverném viſont be?*

2. Pet: 2. 22.

Cant: 5. 3.

Utolſor, ha valaha örömet avagy vigaſtaláſt érzettel bivedben az Sz: *Sacramentum*nak vételéből, teſſęk meg kérlek, iſmét azon *Sacramentum* vételenek

Sic Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut fideles ſemper Chriſti corp' accipi-

piant. Hier: Apol: ad Iovin: Quotidie communionem Eucharistiæ non laudo, nec reprehendo. Omnibus Dominicis dieb' communicandũ suadeo & hortor, si mens sine affectu peccandi sit. Aug: (vel potius Genadi') l. de Eccl: dog: c. 53.

nek *áhitatos kívánasábol*. Mert az *Christus Teste* mivel *vigasságnak olajával meg kenettetet társai felet*, Ps: 45.7. Hebr: 1.9. azért sokkal édesseb saggal illatozik hogy nem mint minden fęle drága kenete ez világnak. Melynek *erös hathato illattya* minden Lelket el-édesit, valamely annak édességét egyßer meg kostolta, ugy hogy annakutánna mindenkor tsak annak kostolásara vágyodgyék. *Az te drága kenetid jok illatozásra, annakokaert ßeretnek téged az Leanzok. Cant: 13. Oh kostollyátok meg* hát, es ottan ottan *nézellyétek, mely igen jo légyen az* UR, azt mondgya *David. Ps: 34.9.* Maga-is URUNK ezenkeppen *parantsol: Ezt tselekedgyétek az en emlekezetemre*; es ezt tselekedvén, mentůl *háládatosbnak* kel magadat ő hozzá, ęretted valo halaláért mutatnod: *Mert valamenyißer*

menyißer ęßitek ez kenyeret es isßatok ez Pohárt, az URNAK *halálát hirdetitek mîglen el-jö.* Es ez-is legyen legh-fŏb vége mind *vételednek*, s- mind *életednek*: hogy lehęs igaz es jo *Kereßtyén, jo tselekedetekben buzgo, büntůl meg tißtult*; *es jozanon, igazán s-kegyessen elhęs ez jelen valo világon*; hogy *kedves* lehęs *Istenednek*; *felebarátodnak haßnos*, es *à magad Lelkének vigaßtalhatos.*

Ez az Isten ditsöitésének modgya, Eletedben.

IMMAR KŐVETKEZIK az à Kegyesseg gyakorlas, melyben akkor kel kinek kinek magát foglalni, mikor az betegsegnek ideje elkövetkezik, es az URBAN *valo ki-muláſra ßolittatik.*

Mihelt véßed eßedben hogy valami betégseggel akar Isten, tegedet látogatni, elmelkedgyel ottan magadban illyẽkeppen:

1. *Hogy az nyomorusag nem az Porbol indul, es az haborusag nem az földbölnevekedik, az mint Eliphaz Iob 5. 6.* Egy betegseg sem jű emberre vak ßerẽtséből (az mint à *Philistæus*ok vélik vala az ő alfelekben valo *sülyök*ről es az *egerek*ről) hanem az embereknek gonoßsagokert. *Az ember à maga bünejért ßenved,* azt mondgya *Ieremias.* Minekokáert, mikeppen à Földi Fejedelmek előt kel magát embernek, *Salamon* intése ßerint viselni: *Ha ugy mond, az Fejedelemnek haragja fel-gerjed ellened, hellyedet el ne hadgyad, mert az ßelédseg sok bünöket le tsendeset.* Viseld igy te-is az en tanatsom ßerint à mindẽ

Thr: 3. 39.

Eccl: 10. 1.

Feje-

Fejedelmeknek fejedelme előt magadat, Hogy ha az ő, Menynek Földnek igazgato *Lelke* feltámad ellened, ne essęk ketsegben az te Szived, mert az meg terés nagy bűnőket le tsendeset. Es *valaki az ö nyomorusagabã, az Izraelnek Urához Istenéhez meg tér, es ötet keresi, meg talállya.*

2. Chr: 15. 4

2. Zarold-be aytodat *es visgald meg Szivedet Agyadban, es minden utaidat probáld meg.* Visgállyad ßorgalmatossan mint egy főben járo nagy Vétket mikeppen *Iosue* tselekedék *Acannal,* mind addig mîg fel nem találod. Mert noha Isten, midőn Fiait sanyargatni kezdi, néz minden ő bűnőkre: mindazonaltal minekutánna haragja fel-gerjed, legh főkeppen az nagyubbik bűnről (melyben pœnitẽtia-tartatlanul ęltenek) véßen alkalmatossagot magának

Matth: 6. 6. Ps: 4. 4. Lam: 3. 14. Ios: 7. 16. &c.

nak, azoknak ſanyargataſokra es véllek az *perben ßallás*ra.

3. Midőn è keppen minden bűneidet meg viſgálod, buruly le artzal az Iſtennek Itelő ßeki előt mint valami Gonoß tévő, es ßivednek nagy keſerűſegevel, *vald meg* Iſtenednek minden fel-tudot bűneidet, nevezet ßerint à nagyubbakat, mellyekkel őtet legh inkab meg bántottad. Számláid elő azokat minden kőrnyűl állo dolgaival, ugymint: *Idejével, Hellyével es Modgyával* egyetembe, mellyek az bűnt *könyéteni es nehezeteni* ſokták, hogy mentűl tőredelmeſſeb ßivel jelenheſs meg ő előtte. Emeld-fel kezedet es iſmerd meg magadat az Menynek Földnek *Itélő Birája* előt *méltó*nak lenned őrők halálra es kárhozatra, rettenetes bűneidert es tőrveny ßegéſedert.

dert. Es è keppen be vádolván es *meg itelvén* magadat, eſſél az ő Kegyelmének Samolya eleiben; azzal biztatván magadat, hogy vala mitſodáſok az *Izrael Királyi* de az *Izrael Iſtene* irgalmas ISTEN. Kialts-fel ő hozzá pœnitētia-tarto ſ-hivő Szivedből az irgalmaſſagert es botsánatért, ßintén oly ßived ßakadva, mint az meg ſententiázot halálra valo Gonoß-tévő ßokot kiáltozni az Birákra az irgalmaſſagert es engedelemert; fogadáſt tevén Teremptő Iſtenednek, hogy életedet meg jobbitod, es, az ő Lelkének kegyelme veledlévén, ſoha tőbbe haſonlo bűneiddel őtet meg nem bántod. Pſ: 99. 5. Hebr: 4. 5. 1. Reg: 20. 31.

Mind ezeket penig illy formán tselekedheted.

BETEGSEG ELŐDE-din mondando Imadkozas.

OH Igassagos Itélő *Biro*, az *Christus*ban mindazaltal nekem kegyelmes *Atyam*, en nyavalyás bűnős Ember, ki most te hozzád (meg vallom) *faydalmim* es *betegsegem* miat folyamodtam, mint az *Tékozlo Fi* az *ſükseg* es nagy *ehſeg* miat; Iol iſmerem hogy ez betegſeg es nyavalya, nem valami *vak ſerẽtséből* hanem az te Iſteni *gondviſeleſedből* es *rendeleſedből* eſet en raytam. Az te ſulyos kezednek tsapáſa, az mellyet igázan az en bűneim érdemlettek; *es az mitül tartok vala az eſek en raytam.* De jol tudom *hogy haragodbã-is megémlékezel irgalmaſſagodrul*; mikor meg gondolom mely ſokak es rettenetеſek az en *büneim*, es mely

Iob: 3. 25.

Hab: 3. 2.

mely keveſſek es kőnnyek az te *ſeddeſid.* Meg tselekedhetted volna hogy valamely ſőrnyű hirtelen halállal őltel volna meg engem, ugy hogy tsak *egy ſempillantas* ſem adattatot volna ennekem, kegyelmednek es irgalmaſſagodnak, ſegitſegül valo hivaſara, es à keppen elkelletet volna bűneimbẽ veſznem, es karhoznom őrőkke; De te URAM, tsak oly Atyai dorgálaſſal latogattal engemet, à mineművel ſzerelmes fiaidat, kiket legh inkab ſeretz, ſoktad latogatni, mind intvén engemet ez altal, ſ-mind penig időt engedvén az meg téréſre, es az bűn botsataſnak Kegyelmeért valo ſuplicalaſra. Minekokaert, nem tartom URAM ez te látogataſodat ugymint haragnak es gyűlőlſegnek *jelét*, hanem mint bizonyos *Zalagát* es

Tzime-

Tzimerét Atyai kedvednek, ßeretetednek es kegyelmeſſegednek. Mely altal engemet *magam meg itileſire*, vonßaß, hogy gonoß eletemet meg jobbitſam, es az roß, meg nem terő Vilaggal el ne veßßek. Az te ßent iged teßen arrul bizonyſagot, *hogy az kit te ßeretz meg dorgalod, es meg oſtorozod valakit Fiadda fogatz.* Ha az dorgalaſt en el ßenvedem, *te mint Fiadnak nekem ajanlod magadat, mert kitsoda oly Fiu mellyet az ö Attya meg nem dorgál?* Hogy ha valamely Fiu dorgalas nelkül valo (melyben minden Fiak reßeſek) bizonyara fattyu az, es nem fi; es hogy te az en haßnomert dorgalß engemet, hogy az te ßentſegednek réßeſſe leheſſek. Oh édes URAM, mely jo vagy te termeßeted ßerint, hogy oly kegyeſſen bánol en velem, az en jo egeſſegemnek es jo ßerentsemnek

Heb: 12. 6. 7. 8. 10.

idejen

idejen; es moſt már fől ingerelven tegedet ſok fęle bűneimmel es hala-adatlanſagommal, illy *Atyai* es *haßnos* vegre hoztad rejam ez betegſeget es dorgalaſodat. Meg vallom URAM, hogy męltán látogattad meg az en *Teſtemet*, ez nyavalyaval: mert már ez ęlőt regen beteg volt az en lelkem, es az ſok jo ßerentsevel, kőnyű ęlettel, bekeſeggel es bőſeggel meg reßegedet; Es moſt immár tsak ſiratom es jaygatom, URAM az en bűneimet. Oh mely nyavalyas bűnős Ember vagyok en, termeßetem ßerint, minden jotul *üres* vagyok, es ellenben az roß *ßakas* miat minden undokſaggal tellyes! Oh mely rut vetkeket tselekedtem te ellened! mig vártád az en tereſemet, es az te aldaſid eletemnek jobbitáſara intettenek engemet?

Mind-

Mindazaltal, Oh en kegyelmes Istenem, mivel tulaydonsagod az neked, hogy inkab néz termeßet ßerint valo josagodra, hogy nem mint az bűnősők érdemere; Kerlek tegedet az te Fiadert az UR Iesus Christusert, es az ő Idvősseges Halalaert, mellyet ßevedet mind azokert valakik ő benne hißnek; *Könyörüly en raytam, az te könyörületeßegednek sokßaga ßerint: Fordits-el az te ortzadat az en büneimről, es minden en álnoksagimat töröld el ennekem: Ne veß el engemet az te ßined elől, es ne fizes ennekem az en érdemém ßerint.* Mert ha el-vetz engem, ki fogad magahoz engem? avagy ki leß az en segitßegem, ha te meg tagatz engem? Te URAM, az erőtlenek-nek az Arvaknak kegyelmes Istenenek mondatol, es noha az en bűneim igen nagyok;

Pß: 51. 1. & 11. Pß: 25. 7.

mind-

mindazaltal à te irgalmaßagod sokkal nagyub: nints oly sok es nagy bűn mellyet az te kegyelmeßeged el nem engedhet, es meg nem botsáthat. Mosd-el annakokaert az UR *Ießus* Christ dragalatos vérevel minden en bűneimet, nevezet ßerint mellyekről vallaßt tők te neked; De legh főkeppen, Oh kegyelmes UR ISTEN. Az UR Iesus Christ' érdemeért enged meg nekem amaz en rut, undok fertelmeßegemet, &c.

[*Itt azt az bünödet az mely legh inkab háborgattya lelked-ißmeretit meg ne vezzed.*]

Mivel édes Ießusom az te veghetetlen ßerelmedből le-tetted életedet az en meg valtasomert, midőn en neked ellenseged volnek: Oh tarts meg immar az te verednek érdemet. Engeßteld meg még egyßer,

édes

çdes *közben-jaro Chriſtuſom* Sz: Atyadat: mert noha ſemmi nints en bennem, az mi ő neki tetßenek; mindazaltal te benned es te çretted meg *bekellik* mind azokkal, valakiket te kedvelß es magadhoz veßeß. Ha azért az az te aldot akaratod, ved-el rollam ez betegſeget, es ad meg elebbeni jo egeſſegemet; Hogy még tovab elvén ditsőitheſſem az te nevedet, es ennen magamat az jővendő őrők boldogſagra inkab inkab el kéßitheſſem. Meg latod URAM mely kereßtyenűl es eßeſſen *meg veßem ez utan aron-is az alkalmatoſſagot*, mellyet è kedig tsak hejában es haßontalanul mulattam-el: Hogy penig legh kőnnyebben es hámarab meg menekedheſſem ez nyavalyanak faydalmi alol; vezerely URAM engem Iſteni gondviſeleſedből oly *Orvoshoz*, rendely oly jo *orvoſſagot*, mely altal az te aldomaſodbol elebbi egeſſegemet es jo allapotomat meg nyerheſſem. Es çdes Atyam az mikeppen ez *betegseget* Atyai tetßeſedből ram attad, azonkeppen meltoztaſſad *Sz: Lelked-is* az en *ſivemben* el-botsatani, ki altal ez betegſeg ßẽteltetſſek meg en raytam: hogy ez ennekem *Schola* gyanant leheſſen, melyben nyavallyaſſagomnak nagy voltat, es az te kőnyőrűleteſſegednek gazdagſagát tanulhaſſam; es hogy minden en magamban ſ.más akar mi teremtet-allatban valo bizakodaſomnak *válét* mondhaſſak; bizhaſſam tsak egyedűl te benned, es idvőſſegemnek mindẽ birodalmat tsak az te çlegſeges ẽrdemedben vetheſſem. Es mivel URAM, az mint te jol tu-

Eph: 5. 16.

dod,

dod, igen erőtlen edeny vagyok en, teli vagyok gyarloſaggal es romlándoſaggal; termeſzetem ſzerint beketelen, haragos akar mi kereſt es nyavalya
Iac: 1. 17. alat: annakokaert, Oh URAM,
Ioh: 3. 17. ki minden *jo ajandekoknak meg adoja vagy*, adgy ennekẽ bekevel tűrő ſzenvedő lelket, ſzent akaratodnak es jo tetſzeſednek el ſzenvedeſere; es az te irgalmaſſagodbol ne mery többet rejá, hanem tsak az menyit el-viſelhetek es ſzenvedhetek. Adgyad
1. Cor: 10. 13. 14. ennekem kegyelmedet, hogy bekével el-ſzenvedheſſem, ſzeretettel es ſzelidſeggel veheſſem mind azokat valakik en latogatnom jőnek, hala-adaſſal es jo akarattal fogadhaſſam az ő tanats-adáſokat es vigaſztalaſokat ő tőlők; es ők-is lathaſſak en bennem az *Bekeſzeges türeſnek* jo peldaját, halhaſſanak

en tőllem oly *bátorito* tánuſagot, mely az en Kereſztyeni hitemnek es vallaſomnak erőſſegere leheſſen, azok-is az kiket jo tetſzeſedből valamikor nyavalyakkal es nyomoruſagokkal meg latogatz veheſſenek vigaſztalaſt. Iol tudom en azt URAM, hogy meg érdemlenem az halalt; nem-is kivanok penig tőb ideig élni, hanem tsak addig míg az en gonoſz életemet meg jobbithatom, es azon közben az te ditsőſſegedet kilyeb terjeſzthetem. Ha azert ſzerelmes Atyam az à te aldot akaratod, gyogyits meg iſmet engemet es adgy ennekem hoſſzab eletet. Mindazaltal haörökke valo Decretomodban el vagyon rendelve, hogy ez betegſeg altal ſzolits magadhoz engemet ez mulándo életből; en az te *ſzent kezeid* es aldot tet-

Beſed alá ajanlom ennen magamat, *legyen az te ſent akaratod*, akar az çlet ſ- akar az halal altal. Egyedûl tsak arra kerlek tegedet, hogy könyörûleteſſeged ſerint botsaſd meg minden en bûneimet, es keſits-el ſegeny lelkemet hogy az igaz *Hit* es *ſegyhetetlen meg teres* altal keſſen leheſſen arra az időre, melybé ki ſólitod ôtet ez en beteg teſtemből; Oh mennyei Atyam, *ki az könyörgéſeknek meg halgatoja vagy, hald meg ez en könyörgéſemeteis az egekben*, es ez en leghutolſo ſükſegemben hald meg ez en eſedezeſemet, nem az en *mèltoſagomért*, hanem tsak az te egy ſûlôt Fiadnak az UR Ieſus Chriſtuſnak en eggyetlen egy közben-jaromnak *érdemeért*: az kinek kedveért, meg igirted hogy meg halgatz minket, es *meg adod valamellyeket az ö Neve-*

Pſ: 31. 5.

Pſ: 65. 2.

1. Reg: 8. 39.

Ioh: 16. 3.

ben

ben kerünk tölled; Az ô neveben azert, es az ô maga ſavaival be ſummalom az en könyörgeſemet ezt mondvan:

Mi Atyank, &c.

IGY MEG BEKELVEN az Iſtennel az Chriſtus altal:

I. LEG elſô gondod-is mindgyart az legyen, hogy *az te házadat jo rendben hadgyad*, az mint *Eſaias* inti *Ezechiáſt*; Iſ: 38: ℣. 1. (ha az elôt nem tôttel) *Teſtamentumat* téven. Ha penig az elôt-tôttél viſgald meg azt es erôſsitſed meg, az Zénébónának veſzekédeſeknek el-távoztáſaert, bizonyos Keresztyen Bizonyſagok elôt; Hogy ha az UR ISTEN el küld az te lelkedert, az te Teſtamentomod erôs, es el valtozhatatlan leheſſen; es à keppen petsételd-

meg ſ-bizd valamely Kereſtyẽ jo akarodra, az bizóſagok elõt.

II. Az *Teſtamentum* tételben, jovaidnak el-oſtáſa felõl, kõveſſed az *Iras magyarazo Doctoroknak* inteſeket, es nemely tudos *Törveny-tudoknak* tanatsokat. Erre penig addig viſely gondot mîglen igen meg nem *nehezedel*, ſ-elmed-is meg nem bontakozik hogy valamikeppen balgatagſag, es nem annyira te *ákarátod* mint egyebnek agyokbã koholt dolog legyen *Teſtamentumod*.

Sok illetlenſegeknek meg elõzõſenek okaert, tsak ket dolgot jutatok eſedben.

I. Ha ISTEN teged nagy joſaggal aldot meg jo egeſſegednek idejen iraſd meg *Akaratodat*: mely dolog ſem el-nem idegeneti tõlled javaidat, ſem penig halálodat hamarab el nem

nem hozza, hanem inkab igen nagy kõnnyebſegere leſen el mednek, mivel nagy *elme-faraſs-taſtul* ment teged, meg akkor mikoron legh-nagyub tsendeſſeget kivánna ſived. Mert midõn Házad jo rendben vagyon, ſokkal jobb modgyaval allat hatod *lelkedet-is* jo karban, es utára inkab el-kéſitheted.

2. Ha Fiaid Leanyid vannak, add ki meg éltedben reſeket, ne leſſek halálodat, de az adáſban ne *te*, hanem *ök* fügjenek te tõlled. Mert ha mîg élſ mindenedet magadnál tartod, tehat õk mayd nem el-annyira *neked* kõſõnik reſeket mint az *Halálnak*. Ha penig Gyermekid nintſenek, ſ-azonban az UR nagy reſt bizot rejád ez vilagi jokban, ha ſandekod az hogy javaidat valamely iſtenes haſonra hadgyad; ne bizd akar

kire ez jo tselekedetnek ki-ßolgaltatáſat, holot magad ſem egyßer láttad hogy gyakrã még az jo akarók kőzőt-is effçle jo dologban az *ki ßolgaltato.* es maganak *kuporito.* Ha azért męg éltében embernek ily tsalardok ſok jo akaroi, mentűl inkab nem bizhatol halalod utã hűſegekhez. Meg ſiratãdo proba bizonyittya, menyi ſok *Holt Embernek Teſtamentumat*, vagy, tellyeſſegeſen el-*reytik*, vagy *el-motskollyak*, avagy penig à ſok perpatvarral *ſemmiſé* teßik, es *el-is fordittyak*. Noha az *Iſtennek Törvenye* ßerint az Holtaknak Teſtamentumokat nem ßabad volna *fel-bontáni*, hanem inkab minden ő jo ßandékokat *jo lelki iſmeret ßerint*, vegben vinni es meg tellyeſiteni kellene, mint Iſtennek tekinteti elől, ki az Fel-tamadaſnak napjan igaz

Gal: 3. 15.
Hebr: 9. 25.
2. Cor: 4. 10.
Eccl: 11. 14.
Rom: 2. 15.
1. Cor: 4. 5.
Act: 7. 13. 32.

Birájok

Birájok ielen mind *Holtaknak Eleveneknek*: Es ha valami *kétes* avagy *ákadalyos* ßo eſnek-is az *Teſtamentumban*, azt a magyarazni ugy kellene, hogy mind az *Iſten tißteſſegehez* ſ. mind az *Teſtamentum tevőnek Iſtenes igyekezetihez* mentűl kőzeleb éſnék. De az *boßßu-állas* mellyet ez illyetén iſtentelen tselekedet erdemel, nem az *Orßagon*, melyben è fçle roß dolog eſik, hanem az *ßemellyeken* eſik à kik ezt *tselekeßik*. Es mas *Gazdag ember-is* rettęnyen meg, ez *nyavalyas példákat* halvan, hogy *ßivet* pęzéhez (:) ne *házaſitſa*; mint azok à kik mind addig ſem akarnak *jovokkal jol-tenni*, mîg az halal őket egy maſtul el nem valaßtya. Meg gődolvan azert mind életednek rővid voltat, ſ. mind penig az *Egyebeknek* halalod utan, *Teſtamentumoddal* valo *igaz*

a, Voluntas Teſtatoris magis inſpicienda eſt quàm verba. Cum vir: ſect: ſani. e. de Fid: cum ff: ad Leg: Fal: l. ſiff: ad Treb: l. ubi ſect: te rogo.

(:) Matrimonium inter aurum & arcam divortium inter animam. Aug: Felix quem faciunt alienа pericula cautum.

Gal: 6. 9. Matt: 10. 42 & 9. 42. & 25. 41. Luc: 14. 14. & 18. 22. 1. Cor: 15. 18. Apoc: 14. 13.

bánaſoknak, ez *igaztalan idökben*, *bizõtalanſagat*; en à Tanáts hogy (valakit Iſten Gazdagſaggal es jo igyekezettel latogatot) maga, élteben legyen maga Teſtamentumanak *kiſsolgaltatoja*; legyen magad ſajat *keze* Teſtamentumodban *Sáfarod* es *gondviſelöd* tulaydon magad *ſeme*; hadd *elõtted*, ne *hátad méget* tündökölyek *Lampaſod*: Tulaydonits Ditsõſſeget *Iſtenednek*, elvegyed te-is *alkalmatos idöben* az *jutalmat*, mellyet kegyelemböl es irgalmaſſag ſerint igirt *jo tselekedetidnek*.

III. E keppen jo rendben állatvan *Hazadat*, es *Lelkedet* (ha napidnak ſamok még be nem tõltenek) az Iſten avagy meg könyörül raytad es azt

Iob: 33. 24. mondgya: *Kedvezz neki* (*Oh te öldöklö nyavalya*) *hogy meg ne hallyon, talaltã engeſsteleſt neki*: avagy

Atyai

Atyai gondviſeleſeböl, oly orvoſſagot Parantsol, mely altal, az õ Felſsege áldomaſa leven az eskõzõn, elebbi jo egeſſegedet meg nyerheted. De meg laſſad hogy ſete magad ne meny, ſem penig máſt ſenkit az *Nezökhöz*, *Buvös Bajoſokhoz*, *Babonaſokhoz*, orvoſſagert el ne küldgy; mert az lenne amaz *Izrael Iſtenét* elhadni, es à *Belzebub*hoz az *Ekrõbeli Iſten*hez folyamodni, az ſegitſegert, az mint amaz gonoß *Ochazias* Kiraly tselekedek; azt az *fogadaſodat-is* mellyet az *Kereßtſegben* tõttél az Sz: *Haromſagnak*, meg ßegnéd. Annakfelette, el-hidgyed bizonyoſſan hogy ſoha az ollyan eskõzõket az ISTEN meg nem aldgya az mellyeket meg átkozot, hanem ha meg engedi-is hogy az *Satan* meg gyogyitſa *teſtedet*, de fçlõ hogy el ne karhoztaſſa lelke-

2. Reg: 20, 7 & 5. 7. 8. 10. Ioh: 7. 71.

2. Reg: 1.

Lev: 20. 6: Deut: 18. 10 1. Theſſ: 2. 10.

Deut: 13. 3. det. Kisirtetel illyenkor, magad meg oyjad.

IV. Mikor *Orvos Doctorert* elküldeß, meg laſſad hogy az *Doctor*ban reménſegedet, Iſtennél fellyeb ne veſſed, az mint Az à Kiraly tselekvek, ki felől

2. Chr: 16. 12. meg vagyon irva, hogy *az ö betegségében nem az* URAT, *hanem az Orvoſokat kereſte meg*: mely dolog neme az bálvanyozaſnak, es föl-gerjeſti az Iſtennek haragjat ſ. az Orvoſſagot foganatlanna teßi. Az Orvoſſaggal tehát mint Iſten *eßközevel* ugy él̈y, Es mivel nem ßabad męg az rend ßerint valo ételhez-is kőnyőrges nelkűl fogni, 1. Tim: 4, 4; mennyivel inkab az rend-

Eſ: 1. 57. Ier: 8. 22. kivűl valo Orvoſſaghoz (melynek minden haßna tsak az egy ISTEN áldomaſabol vagyon) Minekelőtte azert az Orvoſſagot hozzad vénéd, Kőnyőrőgy

ßived

ßived ßerint az UR Iſtennek, hogy adgya foganattyat az Orvoſſagnak, es mondgyad:

OH irgalmas Atyam, ki az *Egeſſegnek* es *Betegsegnek*, az *Eletnek* es az *Halalnak* URA vagy, *ki meg ölß es meg eleveniteß. Ki az* 1. Sam: 2. *koporſora le-vets es iſmet fölböß*: 6. te hozzad jarultam mint egygyetlen egy *Orvos*hoz, ki meg gyogyithatod az en *lelkemet*, az bűntűl, *teſtemet* az betegſegtűl. Nem kivanom ſem az életet, ſem az halált, hanem egyedűl tsak az te ßent akaratodra bizom magamat, *Mert noha meg* 2. Sam: 14. *kel halnunk, es meg halvan ollyanok* 14. *vagyunk mint az viz mely az földre ki öntetik es fel nem ßedethetik*; mindazaltal az te kegyelmes gond-viſeleſed (mîg az élet tart) *bizonyos eßközöket rendelt*, mellyekkel akarod, hogy ęllye-

nek az te Fiaid, es azoknak ßabados vetele utan varják az te aldomasodat az eßkőzőken, az ő betegsegeknek meg gyogyitasaban, es egessegeknek hellyere állatasaban. En-is mostan URAM, ez en nagy ßűksegemben el-kűltem, (rendelesed ßerint) az te Szolgadert, (*az Orvostert*) kitűl az Orvossagot, mint tőlled mutatot *eßközt*, ßent nevedben el veßem; Kerlek annakokaert tegedet, hogy mikeppen à te áldomásod *egy tsomo fuge altal*, meg gyogyita, az
Es: 38. 21. 2. Reg: 5.. *Ezechias Király halalos betegseget*: az Iordan vizében *hétßer valo mosodas* altal à Syriabeli *Náman* bel-poklossagat; Egy kis *nyallal*
Ioan: 9. 6. 7 egy életet *sarral* valo *meg kenes* altal, amaz *vakon* ßűlettetet embernek vaksagat: egy *kéz-illetessel az Sz: Peter Napanak hidegleseset*; es amaz *vér-folyasban sekü-*

vö Aß-

vö Aßßonyi-allatnak, vér-folyasat; *az te ruhad premenek illetese* altal; Ezenkeppen ennekem-is veghetetlen jo-voltodbol es irgalmassagodbol ßenteld meg ez Orvossagot, mutasd oly áldomasodat rayta, hogy (ha az te ßent akaratod es jo tetßesed az) ez *nyavalyamat* es *saydalmimat* el *vehesse*, es elebbi *jo egessegemet* es *örömet* hellyere állathassa; De ha azoknak az en napimnak *ßama* mellyeket te ßent Felseged ez siralom vőlgyeben életemre rendelt, már ki tőlt; es ha ez betegseget kővetsegűl botsatottad hozzam, hogy ez halando életből ki ßolits: LEGYEN AZ TE SZENT AKARATOD. Egyedűl tsak erre kerlek, hogy őregbitsed az *hitet*, es az *békeseges türest* en bennem, es ne hadgy soha az te kegyelmed es irgalmassagod nel-

kűl

kűl engemet meg ſűkölködni, hanem az en legh utolſo ſűkſegemben is legy jelen ennekem *ſſent lelkeddel*; hogy örömmel es alázatoſſaggal ajanlhaſſam *lelkemet*, (az te ſajat *verednek* árrát) *kegyelmes kezeid* es *oltalmazaſod* alá. Add meg ezeket ennekem, édes Atyam, az UR *Ieſus Chriſtuſert*; kinek te veled es az ſſent Lelekkel adaſſek minden tiſteſſeg es ditsőſſeg, moſt es mind örökkön örökke, AMEN.

Mi Atyank ki vagy, &c.

BETEG EMBERNEK valo Elmélkedéſek.

MIg az betegſegben vagy, vigaſztalaſodert ez kevés Elmelkedéſeket forgaſſad elmédben, hogy tudhaſd mi végre botsattya Iſten az Nyavalyákat, az ő Fiaira, tudni-illik:

1. Hogy az ſanyargatás altal nem

nem tsak dorgállya tselekedet bűneinket, (:) hanem egyßer ſ-mind hogy természeti *veßetſegünket* is meg untathaſſa velünk; es è keppen jo-eleve meg tartoztaſſon minket, több ſok bűnben eſéſtől, mellyekre egyébként hanyat homlok mennénk: mint az eßes *Atya*, ki kiſded *tsetsemöjének* Gyertyában kapáſát el-ßenvedi, hogy tanulna magát az *tüzben* eſéſtül oltalmazni. Ugy annyira hogy az Iſten Fiai *Dáviddal* méltán kialthattyák, Pſ: 119. 71. *Io nekem* URAM *hogy meg ſanyargattatam, hogy Parantsolatidhoz ßabnám magam*: mert *minekelötte meg alázztatnám, tévelygek vala, moſtan penig örzem ßent Parantsolatidat.* ℣. 67. Es, bizonyára (azt mondgya *Sz: Pál*) *azért látogattatunk Iſtentül ſanyaruſaggal, hogy el ne kárhozzúnk ez világgal.* Egy *Kereſtben* Iſten kettőt

(:) Deus ſuos percutit ut emendet. Hier: Com: in Eſ: l. 6. Deus calamitates infligit: non extinguere ſed caſtigare nos cupiens. Baſil: Serm: 3. in Divites.

1. Cor: 11. 13.

kettőt keres : az tselekedet *bünért ſuytoláſt* ; az tselekedendő ellen penig *meg elözéſt*. Mert noha az bűnnek őrők bűntetéſe (menyiben azt, az Iſten igaſſaga kivánnya vala) tőkelleteſſen el-engedtetet az *Chriſtus Aldozattyaban*: mindazaltal azzal (magunk valoſagos meg itileſe nelkűl) az bűnert valo időßeri *ſanyargattataſok alol* ki, nem vetettettűnk; mivel ezek egyedűl tsak az Iſtennek ßerelméből, javunkra ßármaznak. Ezt
1.Sam:12.10 ✝13. vivé *Nathan Propheta* Iſtentűl *David*nak męg *hogy* tudni-illik *bűnei meg botsattattak*; mindazaltal az (ſanyargato) *Fegyver el nem tavoznék az ö Hazatul, es gyermeke-is bizonyoſſan meg halna.* Mert az Iſten mint az értelmes *Doctor*, latvan hogy az *Lelek* az bűnbőn ßakadas miat meg mérgehedet; es tudvan hogy

az

az Teſtnek uralkodaſa, romlaſa az Leleknek: ßanyaruſagnak keſerű italát adgya be az őveinek, mely altal az bűnnek *ſeprülekje* tißtul, es à Lelek meg vigaßik mentűl jobban; az teſt meg őldőkőltetik ſ-à *Lelek* meg ßételtetik. Oh gyűlőltűnk bűn, ki illy ſanyaruvan tartatod Iſtennel az ő Fiait, kiket egyebként ő igen ßeret.

2. Az Iſten az ſanyaruſaggal, *Fiuva-ſogadſagunkat* akarja nekűnk meg petsételni: *Mert valamely Fiát ö ßereti meg veßßözi. Es* Hebr:12.67 8.
bizonyára *Fattyu az à ki nem ſanyargattatik.* Sőt penig tsalhatatlan jegye hogy az hol ISTEN az bűnt lattya ſ-nem ſaytallya, ott ő irtozik es lakni nem ßeret. Ennekokaert mondgya az Iras hogy az Iſten el-ßenvedte n *Eli Papnak* iſtentelen Fiainak *bűnbe valo jobbulatlan buborékoláſokat*,

n, Ad mala ſeivantur non moritura mali. 1.Sam:2.25.

ſokat, mivel meg akarja vala ölni ö-ket. Mas felől [o] iſmet, nintſen az ISTEN Atyai ßerelmenek es vigyazáſanak bizonyoſſab bellyege, mint midőn az hivek valamely kereßt-viſeleſſel mind annyißor ſerkengettetnek, valamenyißer *vétkeznek.* Azert az *Sanyaruſag* Fiuvá fugadſagunknak nem *Meg vettetſegünknek* bizonyſaga. Mivel mentúl tißtab az *Buza* annal tőb roßtalás eſet rayta; es az *Arany*-is mennel finumb, annál tőb probakat latot; az legh-edesb *ßölö* ßorongattatik inkab az Saytoban; igy az igazab kereßtyen ſanyargattatik keſervesben az kereßt-hordozásban.

o, Namq; favor nimius, non eſt favor; ira ſed ingens. At favor in magno ſæpè dolore latet. Bill: Anthol: Sacr:

3. Azert botsattya ISTEN az nyomoruſagot rejank, hogy elßakaßßa ßivűnket ez *vilagnak* ſè vilagi hivſagoknak *feletteb valo* ßeretetitől: es ellenbe mentúl

Crebris tribulationib' Eccleſiam ſuam Domin' exercet: ne ſi cũcta tempora-

túl ahitatoſſan kivātaſſa ſ-vártaſſa az *örök életet* velűnk. Mert mikeppen az *Izraël* Fiai, ha ſanyaruvan nem tartatnak vala *Ægyptum*ban, ſoha az *Canahan* földe felé ki oly őrőmeſt nem indultanak volna: ezenkeppen ha ez ęlet ily ſanyaru es kereßtes nem volna, ſoha az ISTEN Fiai ily ßivek ßerint nem ahitoznanak az Egre, es nem kivánkoznának illyē igen Menyorßagban. Mert latunk ſok *Epicureus Dißnait* kiknek ſoha az Eg eßekben ſem jutna, tsak teſti győnyőrűſegekben maradhatnának mind vegig, es (mivel ſoha job őrőmbē męg nem reßeſültek) mely nehezen mēnek ki ez ęletből? Noha [a] az *Apoſtol* (ki az Mennyei ditsőſſeget latta) előnkbē adgya eléggé, hogy nintsen nagyub haſonlatoſſag az *örök ęletnek* őrőme,

poralia fortè proſperè currant, incolatu præſentis exilii delectata min' cœleſtem patriā ſuſpiret. Bed: in Cant: Mundanus affect' præſentia amat, temporalia cumulat, ſpiritualia negligit; & cum tot' ſe ſpargit in imis, nihil poteſt amare de ſummis. Iuſtin: Patriarch: de Diſcipl: Monaſt: c. 4.

a, 2. Cor: 12

me, es è *vilagnak* gyönyörüſegi közöt, mint az legh-*undokſagosb ganey*, az à *legh-kivánatosb ſſep etek* közöt, avagy mint az büdös *rakas ganéy*, es *legh-ekesb Agyas-ház* közöt. Minekokaert, mikeppen az jo Soptatos Dayka keſerü *ürümmel* avagy *muſtarral* keni emlöjét meg, hogy az Gyermekkel az Tsetset inkab el-hagyathaſſa: Ezenkeppen az jo Iſten, ez vilagnak gyönyörüſegi es ſerentseſſegi közzé ſanyaruſagot egyelit, hogy valamikeppen az övei (mint ez Nemzetſegnek Fiai) el ne feleytſek ötet, es è moſtani roſs vilaggal felettéb ſerelemben ne eſſenek; ſ-hogy è keppen *Gazdagſagok* altal kevellyekké; nagy *birek-nevekkel* fel-fuvalkottakká, *ſſabados voltokkal* buyjakká ne legyenek ſ-az UR *ſſemében meg köveredvén port ne-rugjanak*. *Deut:32*

Phil: 3. 8.

Ne ſancti viri in hac elatione aliquid ſuperbiant, quibuſdam tentationibus reprimuntur. Eucher: in h. Reg:

17.

17. Mert ha az ISTENNEK Fiai egy-arant ſeretnék akkor-is è Világot, midön *kegyetlen Muſtoha Anya* modgyara banik vellek; mint ſeretnék az ö *Bujaſaytalanſagit*, ha hizelkednek nekik es öket edeſgetné mint az maga közöſivel tselekeſik? Igy teſi tudni-illik keſerveſſe Iſten (mint eſés es ſeretö Atya) ez çletnek nyayjaſſagit az Kereſtek altal, Fiainak, hogy è *föld* allapotban ſemmi *igaz* es *maradando vigaſſagot* nem talalván magoknak, ſuhaythaſſak az *örök çletet*, melyben egyedül *alhatatos* es *örökös* örömtalálta-tik.

4. Az nyavalyák es nyomoruſagok altal Iſten az ö *Fiait* ſ-az bennek valo ajandekokat mellyekkel öket meg látogatta, gyakorollya. Tiſtogattya es fenyeſgeti *hiteket*, mint az Ötvös

1. Petr: 1. 7.

tsele-

tselekesik *Aranyanak* à kementzében g hogy azt mentûl sebbé es ragyagobbá teheſſe: ôſtönöz ô minket az ſerénb es buzgob Imatkozáſra, es azt proballya menyire valo bekeſeges türeſt ſenvedeſt tanulûk az idô alat ez h *Oſcolaban*. Haſôlo tapaſtaláſt kivan, *Remenſegünk*, *Szeretetünk* es tôb egyéb Kereſztyeni joſagos tselekedetünk felôl-is: mellyek ez probá gyakorlás nelkûl, mint az heverô vas, meg roſdaſodnak; avagy penig, mint az allo vizek, meg dôglenek, mellyeknek nintsen folyamattya, avagy egyebként is *egy edenböl, masban nem öntetettek kiknek izi ö bennek meg marad es ſagok el nem valtozot, Ier*: 48. 11. Mentûl inkab holot az Ember *meg tarttya* terméſzeti veſetſegenek *rut ſagát* maga *kárhozattyára*, ki volna à ki kereſt-

g, Utrigne purgati & ab admixtione viriorû carnalium defœcati ſplêdeant, examinata innocentiæ claritate.

h, Schola crucis, Schola lucis: Gubernator in tempeſtate cognoſcitur, in acie miles probatur; delicata jactatione, cum periculum non eſt: conflictatio in adverſis, probatio eſt veritatis. Cypr. ſerm. 4. de Imm:

reſt-viſeléſek es nyavalyák altal is nem kivanna eggyik allapottyából maſikban valtozni *Idveſſegére*? Mert mikeppen az *le-tapottatot Szék-fü* nevekedik jobban, es kedvesben is illatozik; ſ-az halak is mentûl *ſoſſab* vizben laknak, annal *edeſſebbek*: ezenkeppen azok à *Lelkek Chriſtus*nal *legh-dragabbak*, à kik *Kereſztekkel* legh-inkab ſanyargattatnak.

5. Meg akarja Iſten az ſanyargatasbol mutatni ez Vilagnak, hogy az ô Fiai *igazán* ſeretik es ſolgallyak ôtet. Az kép-mutatók ôrômeſt ſolgallyák Iſteneket mîg ôket aldgyas-ſerentsésiti, mikepen az *ördög* mondgya vala *Iob* felôl hamiſſan, de az *ſerentsetlenſegben*, midôn Iſten *haragunni* es ôket *nem kedvelleni* lattatik, ki ſolgallya (az ô ſeretelmes Fiain kivûl) ôtet? annal Iob: 1. 9. 10.

inkab ki ragazkodik el-válhatatlanul ő hozzá, mikoron (az ő legh-*nagyub buſulaſaban* es *kedvetlenſegeben*) lattatik az embert meg vetni es jo akarattyabol ki rekeſteni? ſőt penig mikoron ellenſeg modgyara az embert *meg ſebbetni* es *megölni* lattatik; kikialtya akkor *Iobbal* bizodalmaſſan: *Ha meg ölſz-is* URAM *mindazaltal te benned bizom?* Az Iſtënek ſereteti es ſolgálattya; ſ-az ő Irgalmaſſagaban valo bizakodás az ſanyargataſnak es nyavalygaſnak idején, *legh-igazab jegyek az Iſten* feghetetlen *Fiainak es Szolgainak.*

Iob: 13. 15.

6. Az meg ſenteltetet nyavalya, kiváltkeppen valo ſegedgye *azaz meg terëſunknek*, es *igaz terésünk* altal, haza; Mennyei Atyankhoz valo vonattáſunknak. *Az ö nyomoruſagokban kereſnek engemet ſorgalmatoſſan*, azt

azt mondgya az UR *Hoſeaſnal*. *Ægyptum* terhe *kialtatá Iſraelt* az Iſtenre. *Davidot* az nyomoruſag könyörögteté oly buzgóván. *Ezechias* Kiralyt az betegſeg ſokogtatá meg, es az *Tekozlo Fiat* az nyavalyás ſükſeg hoza ëſcre hogy még egyſzer farban rugot ędes Attyanak kegyelmehez es irgalmahoz folyamodnék. Sőt penig az *Evangelium*-ban is olvaſſuk hogy ſokakat à *betegseg* es *nyavalya* kenſeritet Urunkhoz, kik (ha *egeſſegben* es *ſerentsés allapotban* elhettenek volna mint egyebek) ne talam ſinten viſont mint egyebek meg vetették es utaltak volna Idvözitőjöket, es ſoha az idveſſeges egeſſegert es kegyelemert fel nem keresték volna ötet. Mert minket à *Noe Barkája* mënel fellyeb hanyattatik vala az *viz-özöntül*, annal közelb ëſik

Exod: 3. 7.
Pſ: 86. 7.
Eſ: 38 2. 3.
Luc: 15. 16. &c.

vala az *Eghez*: igy az *meg ßenteltetet Lelek*, mentúl inkab gyakoroltatik à *ſanyaruſagokkal*, annal közelb emelkedik Iſtenhez. Oh aldot *Kereßt* az mely az Bűnöſt (ßivének térdein) h vonßa az *Chriſtus*hoz, maga nyavalyaſſaganak meg beßélléſere, es az ő veghetetlen Irgalmaſſagaert valo eſedezéſre. Oh legyen *aldot*, örökke *aldot* legyen az à *Chriſtus*, ki ſoha à hozza menő Bűnöſt meg nem veti, noha mint egy késketelen megyen az *ſanyaruſag* es *nyavalya* altal ő hozzá!

h, De' non delectatur pœnis noſtris ſed confeſionem quærit erroris. Alb: in Pſ: 4. pœn:

7. Az Nyomoruſag ßerez bennünk, haſonlo nyavalyaban es ßükſegben forgo *Felebaratinkon* valo *ßánakozaſt*: mely altal az ő nyomoruſagokban *eggyüt ßenvedö tarſokká* tanulunk lenni, annyira *ßánakozvan* tudni-illik allapottyokon, *mint ha magunk-is* Hebr: 12. 3.

eggyüt

eggyüt ßenvednénk vellek. Ezokaert akara URUNK-is ßenvedni es *minden dolgokban* mint mi, az egy bűn kivűl *meg kiſirtetni*, *hogy könyörületes Fö-Papunk lehetné*, *es nyomoruſaginknak érzéſen meg indulhatna*. Mert ſenkinek ßive máſoknak nyavalyajá ugy meg nem eshetik, mint à ki már az elől haſonlo nyomoruſagban forgot. Innen az bűnös ember, nyomoruſagban bizváſt kialthattya az *Chriſtus*nak:

Heb: 4. 13. & 2. 18. & 5. 8. 9.

Non ignare mali, miſeris ſuccurrito Chriſte.

Chriſte ki, ez nyavalyát koſtoltad, jöy ſegedelmül.

8. Az Iſten à mi betegſegünket es nyomoruſagunkat eßközül es peldául tartya az Anyaßét-egyhazbá mind *hitünknek* ſtúlle rejank ruhazot *ajandekinak* ki jelentéſere, ſ. mind penig példánkal az *gyengeb hitüveknek*

Sinit Deus juſtum incidere incalamitates, ut virtutem quæ in illo latebat, aliis operam manifeſtā-

que

que faciat. Damasc: l. 2 de Onh: c. 29.

meg erősitésekre. Mert az gyē-ge Kereßtyennek nagyub *batoritasa* nem lehet mint mikor mas nagy hitű Kereßtyen felebarattyat kinos betegsegeben lattya igen bekes, es vigaßtalasos *Lelekkel* lenni. Es ez illyetén Embernek batorito s-aldot kimulása, mint egy fel-fegyverkezteti őtet az halál ellen, es erős bizodalomban tartya à felől *hogy az istenes Embernek remē-sege sokkal dragab dolog hogy nem mint azt az test es vér eßeben vehetne avagy ez el-hunyando ßemek meg lathatnak ez siralomnak völgyében.* Es ha ez nem volna, hogy tudni-illik sokak azok kőzzűl kiket bizonyossan Isten kedves Fiainak tudunk lenni, mi előttűnk már hasonlo nyomorusagokbā nem forgottak volna; az raytunk levő nyavalyának es kereßtnek nehezsege, gyakorta

kéte-

kétesekké tehetne minket, ha vagyunké Isten Fiai vagy nem? Ezért mondgya *Sz: Iacab* hogy *az Isten, Iobot es az Prophetakat tötte legyen nyavala ßenvedesnek es bekés türésnek peldáivá.*

9. Az kereßt-viseles altal Isten hasonlokka teßen minket az ő Fianak az *Christus*nak *ábrazattyahoz*, ki *fö meg ßerzöje* s-mint egy *Kapitannya lęven idvössegünknek, az ßenvedesek altal lön tökelletesse.* Ennekokaert-is ßenvede ő elsőben *ßegyent*, s-annakutanna *coronáztatek meg ditsösseggel: merget* kostola előßőr s-az utan evek *mezet: meg nevettetek* elsőben az *Sidoknak Királya* az Vitezektűl az *Fö Papnak Udvarában*, s-az utan kőßőntek *Ditsösseg Királlyanak* nevevel az Angyaloktul *Sz. Attyának Orßagaban.* Az mi *mennyei Atyánk termeßet ßerint valo Sz. Fianak* va-

Rom: 8. 18. 1. Pet: 4. 4. Heb: 2. 10. 7 Matth: 27. 34. Luc: 24. 42 Favos post mella gustavit Tert: l. de Cron: milit. c. 24.

Ps: 24. 7. 2. Tim: 4. 7. 8.

lamen-

lamentûl elöveb *képét* tapaſztalja meg bennünk, annal inkab ſeret minket, es midön mi egy keves idö alatt az ö *ſenvedeſenek haſonlatoſſágat*, el-viſellyük, *hartzolunk*, *ſ-gyözödelmet veſſünk*, meg koronaztatunk oſtan az *Chriſtus* altal es ö velle üllünk az ö Kiralyi ſekiben, ſ-ö tölle *draga követ* es *Haynál tsillagot* veſünk, mely minket ragyagtat mint az *Chriſtuſt* az ö ditsöſſegeben örökke.

Apoc: 3. 21. & 2. 17. 18. Phil: 3. 21.

10. Utolſor, hogy az Iſtenes kegyes ember az maga nyavalyaſſaganak latasabol, magat meg iſmerje es alázza: az Iſten penig ditsöitteſſek az meg ſabaditaſert mellyel akkor latogat minket mikoron ötöt ſegitſegül hijak. Mert noha oly tiſta Ember ſoha nem találtatik, kiben Iſten, *ha az alnokſagot valoba meg viſgalandeya*,

Ideo tentatur Sancti, ut ipſi ſe agnoſcant. Primuſ. Eſſe ſe magnatum virium homo crederet, ſi nullum unquam earũdem virium defectum ſentiret. Gr: l Mor:

elege-

elegedendö okot nem talál az bünert valo büntetesre: mind-azaltal az ö Nagy Irgalmaſſagabol (:) nem *mindenkor* néz az *bünre* fiainak ſanyargattataſokban: hanem nehanykor nevenek ditsöſſegeért-is botsattya orcájok az nyavalyat es à kereſtet. Igy monda Urunk, Tanitvanyinak hogy tudni illik *amaz Ember ſem nem à maga ſem penig nem Szüleinek vetke miat ſuletetet vakon*; hanem *hogy az Iſtennek tselekedeti nyilvan valo lenne abban* Ioh: 9. 3. Igy tudtokra adgya az öveinek, hogy az ö *betegſegek* mint az *Lazare*, *nem halálos banem Iſten ditsöſſegére* Ioh: 11. 4. Oh Iſtennek ki mondhatatlan jo volta ki az nyavalyakat (mellyek egyebként *ſegyen-vallaſul* es *meg-lakolaſul* volnanak az bünert) raytunk maga *tiſteletire* es

Ioh: 3. Pſ: 130.

(:) In his quæ patimur, nullũ contra Deũ murmur cordi noſtro ſubrepat: quia ad quid hoc Creator noſter operetur, ignorũ eſt. Greg: Ep: 32

Malum pati, malum non eſt: malum facere, malũ eſt. Chryſ: de prod: Ind:

ditsöreſere tudgya es akarja forditani!

Ezek azok az aldot es haßnos vegek mellyekre nézve az UR Iſten betegſeget es ſanyaruſagot botsát az ő Fiara: az honnan nyilvan meg tetßik; hogy az *nyomoruſagok* nem Iſten *gyulöleſenek*, es nem-is az *meg vettetéſnek* jelei hanem inkab *atyai ßerelmének* bizonyos zalogi az ő Fiain ſ. azert *ſuytollya* öket ez életben, holot az *pœnitentia tartoknak* remenſegek vagyon az *bün botsánat* felöl; hogy nem mint az jövendö életre halaſztana inkab az *buntetéſi* az hol ſemmi remenſeg az *engedelem* felöl nem találtathatik: ſ. az *büntetéſnek* is vége ſoha nem leſen

Ez volt oka hogy az *elödedi Anyaßent-egyhazban* a az Keresztyenek oly ahitatos halat adtanak

a, Cum vexamur ac premimur tum maximas

nak az Iſtënek, ez életbeli meg ſuytoltattaſokert Ezenkeppen, az Apoſtolok-is igen vigadtanak, *hogy méltoztattanak az Chriſtusért valo ßenvedeſre* Act: 5. 41. *Kereßtyen Sidok-is örömmel ßenvedtek joßagtul valo meg foßtattatáſokat, tudvan hogy az Egben mind jobb ſ. mind penig maradandob kentsek* volna nekik. *Heb.* 10. 34. Erre az ßent végre nézve mondgya az *Apoſtol*-is, *hogy noha ſemminemü dorgálás moſtan örvendeteſnek nem latßik, hanem minden nyavalya ßomoruſagos; mindazaltal végezetre az Igaſſagnak tsendes gyümölcsét adgya azoknak, akik abban gyakorolták magokat.* Könyörögy tehát ßived ßerint Iſtennek, hogy miként maga botsátta rejád ez betegſeget: Azonkeppen maga-is méltoztaſſék hozzád jöni betegſegeddel eggyût: ez *ßentſeges haßnos végeknek* megta-

mas gratias agamus indulgentiſſimo Patri, quod corruptelam noſtram non patitur longi⁹ procedere, ſed plagis ac verberibus emendat. Lact: l. 6. c. 23.

Heb: 12. 11.

nitása es tiveddben valo bé öntése altal, mellyeknek okaert tegedet meg-is látogatot moſtan ez betegſeggel.

AZ BETEGSEGBŐL meg könnyebüles utánra valo Sz: Elmelkedések.

Hogy ha az Nagy ISTEN az ő véghetetlen irgalmaſſagabol, meg halgatta az te könyörgeſedet, es elebbi jo egeſſegedet viſſontag megadta, juſſanak ezek eſzedben:

I. HOgy az te életedet, mint egy uyjonnan vötted moſtan Iſtenedtül: Idődet annakokaert az Iſteni tiſteletbē töltſed ez utan, uy életet élvén. Hallyanak meg bűneid *betegſegeddel* de te magad az kegyelem altal élly Sz. életben.

II. *Vakmerőb* abbol ennekutanna

tanna ne legy hogy egeſſegedet moſt meg nyerted, ne-is jadtzadozzal magadban azzal hogy moſtan el-kerülhetted az *halalt*: hanem inkab azt gondollyad, hogy az Iſten (mivel még keſűletlen voltal) az ő nagy irgalmaſſagából meg halgatvan könyörgeſedet, még ez egyßer kedvezet neked, es életedet *valamivel* hoßßabbá tötte: hogy mind életedet meg jobbethaſſad, mind penig jobban el keßitheſſed magadat arra az orára, melyben minden haladek nelkül ki ſolitando tegedet ez világbol. Mert ha ez egy betegſeget meg lábolhattad-is, de az kövétkezendőt, ki tudgya ha lábolhatode meg vagy nem.

III. Gondold meg minemű nagy Szám-adaſra kellet volna az *Chriſtus Itelö Széki* eleiben

menned, ha ez mostani betegsegedben meg holtal volna. Ugy igyekezzel azert, immár ez utan ęlni, hogy ha mikor ő Felsege Lelkedért hozzád küld, jo lelki ismerettel el-keßülhess az ßamadasra.

IV. Ne vessed igen meßße ęletednek hatarat, mert nem tudod né talam igen kőzel vagyon. Illy ßep intesekkel azert legy eßesb. Mert ha tőbbe már keßületlen találnak, kisseb magad mentsege leßen, itileted penig nagyub.

V. Meg emlékezzel arrul, hogy az te Istenednek fel-fogadtad, hogy ennekutanna ęletedet *meg jobbitod* es *uy ęletben* járß ő előtte. *Fogadást töttel Istennek, ne halogassad annak meg adasat, mert nem gyönyörködik az bolondokban; à mit azert fogadtz meg tellyesetsed.* Az tißtátalan

Paradic: 5. 4.

Lelek

Lelek ki űzettetet: oh ne enged őtet *mas hét magánál ártalmasbakkal* vißßa térni. Tuddé menyit ohaytozal tőredelmessegednek fohazkodasival: sokat siránkozal az *meg teresnek* kőny-hullatasival: meg mosodtál amaz *öt véres sebek*ből, nem valami kőzőnseges *Angyal*tul, hanem amaz Isten előt ßűntelen *esedezötül*, *az Isten Ortzajának Angyal*átul ki folyo Bethesda Tavában, mely az bűnőkert valo érdemes boßßu állassal háborittatot vala fel, *Vißßa ne téry* azert *az Ebbel okadásodra*, sem penig mint az *mosodot Dißno* az sárnak, elebbi bűneidnek es fogyatkozasidnak *fertöjere*; hogy valamiképpen ismet *be keveredzvén es meg gyözettetven az bűnöknek undoksagatul, utolso állapotod gonosb ne légyen az elsönel.* Azert hadgyaild vőzi-

Matth: 12. 43.

Ioh: 5. 1.

Es: 63. 9.

2. Pet: 2. 22.

tőnk

tönk kétszer-is, elsőször amaz 38. esztendeig betegeskedő. Embernek *Ioan*: 5. 14. *Ime ugymond meg gyogyultál, többé nevétkezzél hogy gonoßßabbul ne légyen dolgod*: Akarván minket tanitani, minemű veßedelmes dolog legyen, vißont *ugyan azon bün*ben leledzeni. Rejá vigyázz azert utaidra, es az ISTEN kegyelmeért könyörögy. *hogy tudhaßad az te napidnak ßámát, es böltseßeggel járhaßs*, miglen à te Napidnak kitsiny ßáma bé tellyeßedik. Es az Isten jelen valo kegyelmeßségeért, követvén amaz *haládatos* Bél-poklost tery vißßa az Istenhez; ezzel avagy ehez hasonlo hálá-adaßal.

Ps: 90. 11.

BETEGSEGBŐL GYOgyulás után valo hálá-adás.

OH kegyelmes es irgalmas Atya Isten, ki URA vagy az betegségnek es az egeßségnek; az életnek es az halálnak; *ki meg ölß es meg eleveniteß, az koporsora vetz, de ismét fel költeß*, ki eggyetlen egy meg tartoja vagy az bé-ned bizoknak; En te ßegeny méltatlan ßolgad, meg tapaßtalván moßtan, ez en betegßegemnek faydalmi altal, bűneim miat valo nyavalyaßsagomnak nehez voltát, es à te könyörűlöteßségednek az bűnnek meg botsátaßaban jelentetet nagyßagát: ertvén minemű Atyai ßánakozaßsal halgatád könyörgeßemet es meg-is adád elebbi erömét ß-egeßségemet, meg tetek már, (térdre eßven) amaz haládatos Bél-poklossal hogy meg vallyá hogy egyedűl tsak te vagy az en egeßségemnek es gyogyuláßomnak ISTENE, es hogy ditsiretet es ditsőßeget tulaydonitsak neked, ez nehez

1. Sam: 2. ℣ 9.

betegſegemből valo gyogyulásomert, mivel ily Atyai képé az en ſiralmimat örömre, betegſegemet egeſſegre, halálomat életre forditad. Az en bűneim meg érdemlették ugy vagyon az bűntetéſt, es te meg is feddettél engemet. *En azt mondom vala: Az Koporſonak kapujára kell mennem, az en eſtendeimnek többrészeitül meg foſztatom. Ezt-is mondom vala, nem látom az* URAT, *az élöknek földökben, es nem látom többe az embert ez világnak lakoi közöt. Az en életem en töllem el-vétetik, es el-távozik en töllem mint az Paſtoroknak haylékok. Gondolom vala reggel, hogy mint az Oroſlán à keppen meg rötya Iſten minden tétemimet, régtül fogván etſzakájig hogy te meg ölſz engemet. Mint az Daru es à Fetske à keppen rikátsolok vala nyegek vala mint az Galamb. Az en ſzemeim fel-emelkednek vala az magaſſag-*

Ezechias Kiraly háládáſa mikor az betegſegből meg gyogyula. Eſ: 38. 9. &c.

magaſſagban de te, hozzám valo ſzerelmedből, meg ſzabaditád az en életemet à Koporſobol, mert hátad megé veted minden büneimet. Meg vallom URAM hogy ſoha elégedendő hálát ez jo tetemenyedert nem adhatok neked. Es mivel ſoha ezt nem tselekedhetem. Oh akar tsak bő könyhullatáſommal, tehetnék *Maria Magdalenával*, ſivemnek ſeretetirül es háládatoſſagarul bizonyſagot! Mit adgyak mit, ez jo tetemenyedert neked? Bizonyára, az mikeppen beteg-ſegemben: à mikor ſemmi nem volna; à keppen moſt-is az UR *Ieſus Chriſtust* es az ő érdemét, ugy mint bűneimnek váltſágát mutató bé neked. Imé, URAM, magamat-is élő aldozatul viſzem fel elődben, kérvén tegedet hogy ſzent Lelkeddel legy jelen en velem, hogy életem-

nek

nek hátra maradot réßét ßetül
ęlhessem, nagy nevednek di-
tsiretire es ditsőssegére. Oh
URAM, botsasd meg minden
elebbi bolondsagomat es há-
ládatlansagomat, hogy josagod
ßerint nem ßerettelek, akara-
tod ßerint nem ßolgáltalak, pa-
rantsolatod ßerint engedelmes
hozzád nem voltam; es jo té-
temenyid ßerint neked halat
nem adtam. Es mivel tudod
1. Cor: 3. 5. URAM, hogy *magamtul elég nem
vagyok az jonak męg tsak meg gon-
dolásara-is* annal inkab tselcke-
detire, adgyad *Szent Lelked*et,
hogy az mely áhitatossan ßol-
gáltalak betegsegemben, jo e-
gessegemben-is à keppen tse-
lekedhessem. Ne hadgy enge-
met se ez nagy *irgalmassagod*rul
soha el-feletkeznem, mellyet
ez nagy nyavalyábol valo meg
gyogyittasomban meg mutat-

tál;

tál; sem penig az mely fogadá-
sokat tőttem betegsegemben
neked. Ezen uy Egessegemmel
eggyűt, Uyjits meg URAM az
igaz Lelket is en bennem, mely
engemet à bűnnek rabsagabol
meg ßabaditson, es meg erőt-
sitse az en ßivemet, az *kegyelem*-
nek ßolgálattyában. Utáltasd
meg velem ennekutánna in-
kab inkab, az bűnt, (mely az te
haragodnak es az en betegse-
gemnek oka) es hitemet, az én
Idvessegemnek Szerző okában
az UR Iesus Christusban nevel-
lyed. *Vezérellyen engemet Sz: Lel-* Tit: 2. 12.
*ked oly utban, az mellyen járjak te
elötted, es tanitson meg tagadni az
hitetlenseget, es ez világi kivánsago-
kat, hogy mértekletessen, igazán es
ßentül ęllyek ez jelen valo világon.*
Es mivel, eletemnek hatra ma-
radot ideje tsak igen rővid; *Ta-
nits meg engem, hogy tudhassam az*

en

en napimnak ßámát, es ßabbaſſam ßivemet ahoz az böltseſeghez mely az Idveſſegre igazgat. Pſ: 90.12. Ez vegre tégy buzgobbá engemet az *vallas*ban, hogy nem mint è kedig voltam, az *könyörges*ben áhitatosbá, *lélek*ben álhatatosbá. Leheſſek ez utan *Evangeliu*modnak ßorgalmatosb halgatoja es tanuloja; *utaim*nak vigyázob megtartoja; *hivatalom*nak hiveb el-követöje, es mindenkeppen az joßágos tselekedetekben inkab inkab búvölkedgyem. Engedgyed hogy az *jo ßerentsé*nek örvendetes idején, félheſſek az *nyomoruſag*nak ßomoruſagos napjátul; az jo egeſſegnek idejen elmelkedheſſem à *betegseg*töl; az *betegseg*nek idején el-kéßitheſſem magamat *az halál*ra: es midön az halál el-közelget leheſſek kéßen *az Itéletre*. Legyen egeß életem

kegyel-

kegyelmedert es irgalmaſſagodert, hálá-adásban foglalatos. Ezokaert Oh URAM, moſt-is ßivemnek belſö réßeböl, amaz *ßáz ezerßer* valo ezer, es tiz ßáz ezer *Angyalokkal*, az negy Lelkes allatokkal, amaz hußon negy vénekkel, es minden mënyei es földi teremptet állatiddal, meg iſmerem hogy tegedet illet, ki az Királyi ßekben ülß, az Bárant az te Fiadat (Apoc: 5. 12.) ki jobb kezed felöl úl, es az Szent Lelket, ki mind kettötöktül ßármazik, tellyes Sz: *Haromſag* egy bizony örök Iſtent, *minden ditsiret tißteſſeg, ditsöſſeg, es hatalom*, mátul fogva mind örökkön örökké, AMEN.

Mi Atyank ki vagy, &c.

MEG

MEG HALO BETEG Ember Elmelkedese.

Hogy ha az te Betégſeged ſemmit nem tagit raytad, hanem mind inkab inkab öregbûl, es az halálhoz közel vagy, ez harom dolgokrul elmelkedgyel.

1. Mely igen kegyelmeſſen bánik ISTEN veled. 2. Minemű ſok gonoſtul ment meg tegedet az halál altal. 3. Mennyi ſok jot hoz fejedre az halál.

1. AZ mi Iſtenednek veled valo irgalmas bánaſat illeti; Elöſör, elmelkedgyel arrul, hogy Iſten ez ſomoruſagot teſtedre, orvoſſag gyanánt botsatotta, Lelkednek gyogyuláſaert, kenſeretvén tegedet (ki az bûnben igen beteg vagy) hogy pœnitentia tartá-

ſod altal az *Chriſtus*hoz, eggyetlen egy Orvoſodhoz folyamodgyál, es *lelkednek gyogyúlaſt* nyerheſs.

2. Hogy még az leg ſomoruab nyavalya es kinosb betegſeg is melyet te ſzévedhetz, tsak ſemmi azokhoz az *kinokhoz* es *ſaydalmakhoz* kepeſt mellyeket *Idvözitö Ieſus*od ſenvedet ereted; midön *vérrel tsepögö veritézekor*, az Iſtennek bûneiddel érdemlet *boſſzujanak* à *Pokolkinyának* es az *atkozot halálnak* gyötrelmit meg vallotta. Ugy annyira hogy meltan ſ-igazan veheti ö magára *Ieremias*nak im ez beſedit: *Tekintsétek meg es laſſatok ha vagyon ollyan kin mint az enyim, mely en raytam eſet, holot keſerüſeggel illetet az* UR *engemet az ö haragjanak napjan.* Holot tehat az *Iſtennek Fia* ily ſokat ſenvedet az te *váltſagodert*, nem

Matt: 9. iz.

Luc: 22. 44
Pſ: 88. 7.
Iſ: 53. 4.
Pſ: 18. 5.
Hebr: 5. 7.
Gal: 3. 13.
Thr: 1. 12.

Dum legimus vel audimus, quos & quanta ille ſine culpa ſuſtinuit, intelligimus nos peccatores omnia debere libenter

terſuſtinere. Theod: ad 5. c. in Rom:

ſenvedhetſe te *bunös ember* egy kis betegſeget az ő kedveért s-kiváltképpen penig magad ſok *haſznaért*?

3. Hogy még *leg-nehezeb* ſinleſed-is *kiſſeb* es *könnyeb*, hogy nem mint bűneid érdemlenek. Magad itild meg lelked iſméreti ſerint, ha nem nagyubbat es többet érdemlenelé annal à mit es menyit ſévedtél. Ne zugolodgyal azert, hanem inkab *ſok ſele gonoſs* bűneidet meg gondolvan, azon adgy Iſtenednek halat hogy ennél-is nagyub *oſtorat* nem botsatotta rejad. Gondold meg tsak az kárhoztakat, mely örömeſt még à leg nagyub győtrelmeket-is elſenvednék ha ſintén ezer eſtendőkig kellene-is tsak remẽſegek lehetne idveſſegek es annyi ſok eſtendők utan következendő, örők győtrelmekből valo

valo ſabadulhatások felől. Es latván mely nagy irgalmaſſag, hogy inkab meg nem *emeſztet*, mikor *ſanyargatot*: hogy ne kellene bekével ez ő tsak ideig rarto dorgalaſat ſenvedned, tudván hogy ennek vége, örők kárhozatodbol valo ki ſabadulás? Thr: 3. 22. 1. Cor: 11. 32

4. Hogy raytad ez allapatodban ſemmi hallatlã dolog nem eſik, hanem tsak à mellyeket immar más felebaratid meg ſenvedtenek: kik (míg éltenek Iſten *ſzerelmeſi* és *ketelkedés nelkül Szolgai* léven) moſtan mar *aldot* es *dicsöſſeges* ſentek az *Chriſtus* al az Egben; mint *Iob*, *David*, *Lazar*, &c. Ezek-is ideig mint te moſtan haſonlo *tereh* alat nyegtenek es ſohaytottanak, de már minden nyavalyajoktul es haborgattataſoktul meg ſabadultanak. Te-is bizo-

nyára *nem sokára* (ha bekevel varod az UR meg könnyebitéset) meg menekedel minden betegségedtűl es kin-vallásadtul: avagy elebbi egésségednek *viszontagságos vételé* altal *lobbal*; avagy penig (à mely sokkal job) az mennyei *nyugodalomra* valo meneteleddel, *Lazarral*.

5. Utolsór, hogy nem kegyetlen *ellenségednek* kezeben adot teged rabságra, hanem (szerelmes Atyád leven) maga sajat irgalmas kezeivel dorgalgat tegedet. Mikoron *Davidnak valaßtani* kellene az *sanyarusagokban*, inkab akara Istenenek keze altal hogy nem egyeb akar mi modon sanyargattatni: *Hadd essünk* (ugymond) *inkab az* Urnak kezeben, *mert az ö irgalmassagi nagyok, es ne essem Ember kezeben*. Ki nem magyarazna akarmi *sanyargatast*-is jo

2. Sam: 24. 14.

végre,

végre, holot Isten kezeiből származik az nyomorusag, kitűl, jol tudgyuk hogy (*noha egy nyomorusag, sem láttatik mostan orvendetesnek*) semmi *jonal* egyeb soha nem származhatik? Ez dolognak meg gondolása szenvedtedé-el *Davidd*al az *Semei* űdok szidalmit oly nagy bekevel: es hogy magat mint egy ugyan mog dorgalta más idöbeli beketelensegeért: *Meg kellet volna nemulnom es számat fel nem nyitnom, tudvan hogy te tselekedted azt*: *Iob*bal-is ez feddeté meg felesegenek *goromba szavát*: Ugy szollasz, ugymond, *mint egy bolond asszonyi-állat. Mitsodat? el-veszßsük az jot az Isten kezeböl s az nyomorusagot nem?* Es noha az *Istennek*, bűncinkel erdemlet *haragjanak pohára*, oly szörnyű vala Idvözitönknek *emberi* termeßetin, hogy buzgo könyörgest-is tön

Hebr: 12. 11.

2. Sam: 16. 9. 10.

Ps: 39. 10.

Iob: 2. 10.

Matth: 26. 36.

annak meg iváſanak el-mulá-
ſáért mindazaltal (meg gõdol-
ván hogy Mennyei Attyanak
kezeből es akarattyabol kõtõn-
tetet az õreja) ſabadoſſan ra-
✠42. ada magat hogy mind *ſeprejevel*
egyetemben meg innaja azt.
Semmi ugy fel nem fegyver-
keztet tegedet *bekes türeſſel* be-
tegſegedben, mint hogy tu-
dod ſ. meg gondolod mennyei
Atyadnak kegyelmes *kezeiből*
ſarmazni az nyomoruſagot,
ki ſoha egy ebkor nyavalyat re-
ad nem botsat, hanem csak à
mikor ſükſegeſnek es haſznala-
toſnak aranza azt neked.

MASODIK RENDBELI
Elmélkedeſek mellyekben azon tuda-kozhatol minemu ſok gonoſztul ment meg tegedet az halal.

1. Az

1. AZ Halál tegedet *rothadando teſtedtul* ment meg, mely fogantatot az teſtnek *bolondſagában* az buja kivánſagoknak *héſegeben*, az bünnek *rutſágaban*, es az otſmanyſagnak verében ſülettetet: Lelkednek eleven *tömlötze*, *élö eſköze* az bünnek, az *büdös* ganeynak valoſagos *zakja*; melynek orrabol, fileiből, rayta valo approlikaibol es egyeb egyben es ki ſolgalo menedekiből ſarmazni ſokot *rutſagi*, (ha valoban meg gondolod) ſokkal undokabbaknak es utallatoſſabbaknak tetſenek, hogy nem mint akarmi külſõ rut ſeppedek. Ugy annyira hogy holot az *ſák* es *füvek* meg leveleznek, viragoznak, gyõmöltzõznek es illatoznak; az embernek teſte azonban, termeſzeti ſerint ſemmit egyebet *ſerkenel*, *fergeknel*,

rothadaſnal es undok büdöſſegnel
Pſ: 14. 1. nem terem. Az ő indulati tel-
lyeſſeggel meg veſztek; es ſivenek
Gen: 5. 6. ábrazolaſi csak gonoſok ſüntelenül.
Innen vagyon az hogy meg
nem elegedhetik az. Iſtentelen
ember ſemmi hivſaggal, az ke-
nyes ſemmi gyönyörüſeggel, az tiſz-
teſſeg kiváno ſemmi fel magaſtal-
tataſſal, az illetlenül viſgalkodo
ſemmi uy dologgal, az buja ſem-
mi ferteleminel, az vér ſzopo ſem-
mi boſſzu-állaſſal, az föſveny ſem-
mi nyereſeggel, az reſzeges ſemmi
italtal. Uyjab uyjab ſzokaſok es la-
kolaſok talalkoznak naponként,
naprul napra: uy felelmek es nya-
valyak támadnak eggyüt az
boſſzu-állas leſeskedik az utban,
maſut az hivſágos ditsöſſeg zakla-
todik; itt az kevelyſeg emel ſar-
vat, amott az kedvetlenſeg nyo-
morgat, es ki ki csak azt vár-
ja melliyik tamad à maſiknak

rom-

romláſara egykor Embert az
ragalmazoknak fulakjok mer-
ges Kigyok modgyara mardoſſak.
Maskor iſmét, Daniel Oroſlanyi-
hoz haſonlo Ellenſeginek nyelvan-
ſagos el-nyeléſektül retket. Ugy
annyira hogy még az Kegyes
Ember-is ſoha oly hellyen nem
lakhatik, à holot Lot modgyara
à Sodomabelieknek undokſa
gokkal nem buſittatnék.

2. Az halal mind buneidnek ſ- Rom: 6. 7.
mind penig azokkal érdemlet
mindennemü nyavalyaidnak
idveſſeges véget-vet: ugy an-
nyira hogy az halál után nem le-
ſzen többé ſzomoruſag ſem kialtas:
banat-is ſemmi nem leſzen, mert az Apoc: 21. 4.
Iſten minden könyhullataſokat ſze-
meinkrül el töröl. Sőtt, à halál al-
tal menekedünk meg az iſten-
teleneknek-is tárlaſagoktul, es
az Iſten el-véſi az veſzedelem elöt
az irgalmas es igaz embert. Igy tsc. Iſ: 57. 1.

2. Reg: 22. ℣ 20. lekedet *Iosias Kirallyal*: *Ime en takaritlak tegedet az te Atyaidhoz es az te koporsodban bekeseggel vißnek tegedet, es meg nem lattyak az te ßemeid azt az nagy veßedelmet, mellyet en ez helyre hozok. El-reyti az*
Is: 26. 20. *Isten egy kevessę öket az Koporsoban míglen az ö haragja el-mulik.* Ugy annyira hogy mikeppen az *Paraditsom* mint egy *Ré-hellye* az *Lelek öröminek*: azonkepen az *Koporso* à *Test nyugodalmának Kikötö partyanak* neveztethetik.

Iob: 5. 19. 3. Holot ez bűnős Test, *hitetlen* vilagban ęl, el-annyira hogy az nyavalyas *Lelek* ki nem tekinthet az *Szemeken* ugy hogy *meg* nem *veßne*, sem penig à *Fülök* altal nem halgatodhatik *el-vonattatas* nelkűl; nem ßagolhat az *Orral meg ßeduletlen*, à *nyelvel*-is semmit *el amulatlan* nem kostolhat, es az *kezek* altal nem illethet semmi *be-fertezetlen*; es min-

den

den erzékensegek, akar mi kisirtes-kor kéß *el-árulni* à Lelket. Az Halál altal ßabadul à Lelek ez *árultatástul* meg, s-ez *rothadando test-is* az altal *öltözik rothadatlansagot fel-és az halando halhatatlansagot*, 1. Cor: 15. 53. Oh aldot, ßokßor aldot legyen, az az, halál az URBAN, mely minket ily gonoß Vilagtul, es ily nagy rabsagnak s-veßetsegnek testétűl ßabadit meg!

HARMADIK RENDBEli Elmélkedések azok felöl az jók felöl mellyeket az Halál hoz neked?

1. AZ *Halál* az Kegyes Embernek *Lelkét* az *Sz: Haromsaggal közben vetésnelkül léendö közösülésben* reßelteti az őrők boldogsagban es ditsőssegben.

2. Altal költözteti az *Lelket* ez vilagi *nyavalassagokbol*, à bűn-

 nek

nek *ragadovanyabol* es az bűnősőknek *társaságokbol az élö Istennek*
Hebr: 12. ℣ 22,23,24. *varosában, à mennyei Ieruſalemben, es az ſok ezer Angyaloknak társaſagokban. Az Elsö ſzülötteknek Gyülekezetekben, kik be-irattattanak menyben; az mindeneknek Birajahoz az Istenhez, es az tökelletesſé lött igazaknak Lelkeknek birajahoz, es az Uy Teſtamentumnak Birajahoz az Ieſushoz.*

3. Az halál jutattya az Lelket amaz *öröksegnek* es boldogſagnak valoſagos es tellyes birásara, mellyet az Chriſtus avagy *meg igirt* neked az ő Igejeben, avagy meg ſzerzet eretted ſent vere altal.

Ezek azok az jok, mellyekre az aldot Halal igazit teged ez élet uton Mitsodás *Kereßtyen* lehetne tehat az, ki iffiu léven, mentül hamareb meg vénhedni nem kivánna, hogy ez menny-

nyei Paraditsomban valo bemenetelre rendeltetet idő hova hamareb el-érkeznek, à holot *rézen aranyat, hivſagodon boldogsagot, el-vetetſegeden, tiſztelet, kárvallaſodon örökseget* es *halãdo* voltodon *halhatatlan* élet tserelhetnél. A ki ez boldogſagot naprul napra *mindenek felet* nem kivannya, *mindeneknél* méltatlanb az ennek el-vetelére.

Ha (:) *Cato Uticenſis* es *Cleombrotus* (kik mind ketten Poganyok voltak) olvaſván *Plutonak* az Lelek Halhatatlanſagarul irott könyvét, ſantſandekkal eggyik *nyakat töre meg*, maſik maga fegyvereben *ugrek*, hogy mentül hamareb *azokban az örvendeteſſegekben* itiletek ſerint réſzeſülhetnének: Minemű nagy ſegyén Kereßtyen Embernek (ſokkal nagyſagosb uton ertven ez dolgokat az *Iſten könyvé-*

Plut: in vit: Cat: Cic: Fuſc: q 1. 1. Vel de præcipiti veniens in Tartara Saxo, Ut qui Socraticum de nece legit opus.

Matth: 25.

ből) nem akarni vig kedvel ez mennyei örömben menni? Kivaltkeppen hogy maga az örömnek URA hi tegedet oda. Ha azert az ISTENNEK valami szereteti, avagy penig magad boldogságanak es idvessegenek valami kivánása vagyon benned: mikoron az el-költözésnek ideje el-közelét, azt az idejet es modgyát mondom az halálnak, mellyét ISTEN az ő meg másolhatatlan *decretumában* el rendelt még minekelőtte születtetnél: add es ajanld *örömest s vigan* Lelkedet Idvezitő Iesus *Christus* odnak irgalmas kezeiben. Es è végre ha oltán az boldog ora el-érkezik mint az *Angyal, Manoah*, es az *Felesége* lattokra *az Oltarrul az Egben az áldozatnak Langjában fel méni*: Ekeppen igyekezzel te-is, hogy Lelked, környülled állo jo akaroIud: 13.

karoidnak láttokra mehessen fel *az töredelmes Szivnek* Oltárárul Meny-orßagban, ez avagy ehez hasonlo imadkozasbeli Lelki áldozatnak jo illatu füstikőzőt.

AKORRA VALO KÖnyörgese az Beteg Embernek, mikoron immár, Vilaghoz fordulasa felöl semmi remenseg nintsen, midön tudni-illik tsak az Istenhez valo menetelhez kel az Betegnek, önnön magat keßiteni.

EN Mennyei Szent Atyám, *ki mindē Test Lelkének Istene vagy*, *es teremptetted nekünk ez lelkeket*, időt rendeltel vilagra jövetelünkre, es palyafutasunknak vegezese szerint, ki menetelünkre-is. Az en napimnak *ßama* mellyet te meg határoztál, immár ßinten vegben kezd menni:

Num:16.22 & 27. 15. Ier: 38.16. Act: 13.25. 26.

1. Tim:4.7.

Pſ: 9.12.

Iob: 14.5. ni: es ſinten arra az leg utolſo
& 14.16.12. & 21. 22. kőteſre jutottam, mellyet te
vegeztél, *ſ-en is altal nem haghatok.* Iol tudom URAM, hogy
Luc: 22.53. *ha perben ſallaß velem egy teſt-is*
Pſ: 143.1. *meg nem igazulhat elötted.* En penig mindenek felet, rutabnak
es tiſztatalanbnak tetſem te előtted; mert nem *viaskodtã meg*
2.Tim: 4.7 *amaz jo vitezseget* vallaſom mellet, oly buzgoſsaggal es alhatatoſſaggal, minémúvel kellet volna: hanem ez vilagtul valo feltemben es hizelkedeſembẽ, minden *bünre* es *tévelygeſre* alkalmatoſſagot adtam: es hogy teſtemnek kedvét tőlthetném, meg rontottam minden parãtsolatidat, *gondolatimban beſſédimben* es *tselekedetimben* ugy hogy *az en büneim annyira el-hatalmaztanak raytam, hogy immár tsak fel nézeſre valo erőm ſintſen, mellyeknek ſama felyül haladta hajam*

jam ſalainak ſámat. Ha az en büneimet meg tartandod, URAM, Pſ: 130. 3.
hogy maradhaſſak meg elötted. Mert Dan: 5. 22.
úres vagyok URAM minden igaſſagtul, mely irgalmaſſagodat érdemelhetné, meg terheltettem minden alnokſaggal, mellyel igazán minden haragodát meg érdemlem. De oh, édes URAM Iſtenem, annak az te Fiadnak, *kiben hozzám békéltél,* érdemeért, ſanny meg engem es kőnyőrúly raytam, ki máſoknál, *nagyub bünös vagyok.* Tőrőld 1. Tim: 1.15.
ki emlekezetedből minden bűneimet, es ſined elől minden Ezech: 18. 22.
fogyatkozaſimat moſd-el, amaz Pſ: 51. 7.
nagy áru verrel, mellyet à te ma- 1. Petr: 1.29.
cula nelkúl valo Bárányod tiſtuláſomert ki-öntőt. Ebben az Ioh: 1. 29.
Hitben éltem, ebben halok-is meg: el-hivén hogy az IESUS
Chriſtus meg holt büneimért es iga- Rom. 4.25.
zuláſomert fel-támadot. Es mivel

el-ſen-

1. Cor: 15. 3. 4. 1. Pet: 2, 22. el-ßenvedte ő az halált, es bűneimnek ęrdemes *büntetésenek terhét* el-viselte; Oh ßerelmes Atyám, most immar, midőn ßinten itilő Szeked eleiben indultam, ments meg az ő kinßēvedeseért es haláláert, mind azoktul az rettenetes bűntetesektűl, valamellyeket bűneim męltán ęrdemlenek; tellyesits meg nekem azt à te kegyelmes es vigaßtalassal tellyes igiretedet, mellyet Evāgeliumodban Ioan: 5. 24. tőttel: *Valaki* (ugy mond) *hißen te benned, örök ęlete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem altal ment az halalbol az ęletre.* Erősits meg oh URAM Iesus Christus az en hitemet, hogy idvőssegemnek tellyes birodalmat vethessem egyedűl tsak az te engedelmessegednek es ßent Vérednek ęrdemeben. Nevellyed oh aldot ßent Lelek beke-

seges tűresemet: *ne hagy fellyeb kisirteni annal, az mint el ßenvedhetem*; es az mit jo tetßesedből rejam mérß, annak el-viselesere tegy alkalmatossa. Oh áldot Szent Háromsag, egy őrők ISTEN, en Teremtőm, meg valtom, es meg ßentelőm, adgyad, hogy az mint az *külsö* ember en bennem el fogyatkozik, azonkeppen az *belsö* inkab inkab nevekedgyek, az kegyelem es vigaztalas altal; Keßits el ędes Idvőzitőm lelkemet, hogy mint az *Eßes Szüzek*, igassagodnak es ßentsegednek *menyekezöi ruhaja* raytam lęven, keßen mehessen ki elődben, *Olay lęven lámpasaban* legezd el őtet magadnak, hogy *igy* lehessen veled őrőkkőn őrőkke valo *ßeretetben* es társaságban. Fed meg Uram, az *Sátant*, es űzd meßße en tőllem.

1. Cor: 10. 14 Matt: 25 4. & 12. 11. Apoc: 19. Apoc: 19. 7. Ioan: 17. 22. Zach: 3. 2.

Pſ: 22. 20. 21. 22. Ments *meg lelkemet az Ebeknek hatalmoktul, tarts meg engemet az éh Oroßlannak torkatul.* Hálakat adok Uram, teneked minden áldomaſidért teſtiekért es lelkiekert, nevezet ßerint penig

Matt: 18. 8. *meg váltaſomért*, Fiadnak az UR

Hebr: 1. 14. Iesus Chriſtuſnak halala altal: Hálákat adok azert-is, hogy Sz. Angyaliddal gyermekſegemtűl

Luc: 16. 22. fogvan, mind ez jelen valo oraig őriztettél engemet, kerlek

Matt: 8. 11. ßerelmes Atyam, parantsoly ő

Luc: 13. 18 nekik, hogy ez utan-is rajam vigyazzanak, valamig lelkemet kißolitod; akkor penig vigyek, (mint az *Lazar* lelket) az

Eph: 1. 10. őrők ditsőſſegben. Engedgyed

Act: 15. 11. hogy az mikeppen az en ki költőzeſemnek ideje közeleb közeleb jű hozzam, azonkeppen

Pſ: 31. 4. lelkem-is te hozzad inkab inkab el közelitheſſen: Es hogy nagy örömmel *ajanlhaſſam ötet*

ßent

ßent kezeidben, mint ędes Atyamnak, es irgalmas meg váltomnak kezeiben; abban az ßem-pillantasban penig. *Vedd te-is kegyelmeſſen hozzad az en lelkemet.* Act: 7. 58. Mellyeket egeßßen elkővetheſſek, kerlek legy jelen Sz. lelkeddel, es az te *kegyelmed* maradgyon meg *mind vegig en bennem*, az te Fiadért az Iesus Chriſtuſért, ennekem eggyetlen egy Idvőzitőmért. Az kinek nevében neked tulaydonitom az te ditsőſſegedet, es az te kedvedből kerem, mind ezeket, abban az könyörgeſben melyre ő maga tanitot engemet;

Mi Atyank ki vagy, &c.

AZ ISTEN KEGYELME felől, valo ketſegben eſes avagy ketelkedes ellen ßolgalo ßent Elmelkedeſek.

Nyilvan

Obſervatio.

NYilvan vagyon az, ſok meg tapaßtalt probak altal, hogy az halal előt (mikor az ISTENNEK Fiai leg-çrőtlenbek) az Satan ugyan meg ketőzteti az ő erejet; es akkor leg-nehezeb kiſirteteket ßerez az kereßtyen ember ellen; Mert jol tudgya hogy ha akkor erőt nem vehet, ſoha ném vehet; mivel ha moſt az egyßer, az kereßtyen embernek lelke az Eghben mehet, ſoha tőbbe nem haborgathattya azt: annakokaert valamentűl inkab lehet ugy neki keßűl, es az embernek minden bűneit, valamellyeket tellyes çléteben tselekedet eleiben igyekezi rakogatni, az Iſten itiletinek azokkal az bűnőkkel çrdemlet bűntetesivel eggyűt, hogy à keppen kétſegben eytheſſe őtet, mely ſokkal nehezeb bűn hogy nem mint az mellyeket

tellyes

tellyes eleteben tselekedet, avagy az mivel ő vadolhatná.

Ha azert az Satan lelked iſmeretit hálalod orajan inkab haborgattya hogy nem mint eletedben:

Elſő oſtromà az Satannak.

I. Vald meg bűneidet az te Iſtenednek, nem tsak kőzőnſegeskeppen, hanem ugyan nevezet ßerint-is.

II. Bekellyel meg azokkal az Emberekkel kiket valaha boßßuſaggal illettel, ha annyi erőd lehet; Ha valamit valakitűl tőrvenytelen el-vőttel, viſgald meg es *Zachæuſſal* add vißßa, mert addig ſoha valoſagoskeppen Iſtenhez meg nem terhets. Az igaz megtéres nelkűl penig ſoha ſenki nem idvőzűlhet.

Non remittitur peccatum, donec non reſtituitur ablatum.

III. Kerjed az Atya Iſtentűl az UR *Ieſus Chriſtus*ért, az *kedve-*

zeſt

zest es az *botsanatot*; Es oßtan ezek az te elmednek haboruſági nem *ketſegben* eytők, hanem *batoritók*; nem *büntetök*, hanem *gyakorlók* leßnek. Azok téßnek teneked bizonſagot, hogy te az igaz utban vagy: mert *az az ut, mely meny-orßagban vißen, az pokol aytaja mellet*, (mely az teſtnek *faydalmi*, es az elmenek ketſegi) *megyen el*: hogy ez te eletednek állapottya minden keppen keſerű leven, az jővendő őrők ęletnek őrőmi jobbaknak es ędesbeknek lattaſſanak teneked.

Maſodik Oſtroma az Satannak.

Ha az Satan azt veti ßemedre hogy nintsen hitöd, mert nem *erzed azt*; juſſoneßedben:

Az Kereſztyē embernek lelki harcza.

I. Hogy męg az *erőſſeb hitnek-is* igen *kitsin erzeſe vagyon* nemelykor, ketſegi ellenben nagyok

gyok. Te penig az menyiben utalod affęle ketelkedeſedet, nem tulaydonittatnak azok vetkűl neked; mert nem egyebűnnen hanem à *teſtül* vannak, melytűl te mayd meg *valol*, Es mikor az *Teſt* el-romol, az te erőtelen *belsö* embered ki azokat gyűlőli, es az UR *Ieſus Chriſtuſt* ßereti, meg tartatik.

Pſ: 7. 19.

Matt: 9. 24. & 17. &c.

Matth: 14. 31.

II. Hogy az leg-kiſſeb hit-is (bár ne legyen egy *Muſtar magoczkánal* nagyub) eleg annak az leleknek idvőziteſere, mely az Chriſtuſt ßereti es hißen ő benne.

Matt: 17. 20

III. Hogy az Iſtennek Fiai, kik az ő Felſege kegyelmeſſegenek erzeſet kivannyak, elveßßik *kivanſagokat*, mikor az Iſten lattya, hogy az nekik javokra ßolgál. Mert meg igirte hogy valakik ßomjuhoznak, *ęletnek vizet* ád azoknak. Igen

Matth: 10. 24.

Apoc: 2. 6.

Eſ: 55. 1.

illendő példa erre, [f] *Glover*, az *Christus*nak ſent Martyroma, kinek ſoha nem lőn addig ſemmi *batorito érzése*, valamig à bűntető helyre jutvan, az *Nyarſat* meg nem látá; Akkor oſtan hirtelen fől kialtvan őrömébe kezét őſve tsapá barati előt, es igy ſolla: *Oh eljöt* (ugy mód) *eljöt*, értvén az *Hitnek* es az ſent Leleknek őrvendetes érzéſet. *Varjad azért az* ÚRAT, *es legy érös, es meg erősíti az te ſivedet.*

[f] Fox Act: Monum: Fol: 15. 55. az utolſo nyomtatas.

Pſ: 27. 14.

Harmadik Oſtroma az Satannak.

Ha az Satan erőſſen hannya, veti büneidnek nagyſagat, ſoksagat es rettenetes voltat elmelkedgyel ezekről:

Lelki harcz

I. Hogy az igaz meg téres utan ſinten oly könyű Iſtennek az leg-nagyub bűnőket-is meg botsatani mint ſinten az leghkiſſebbiket; es hogy ugy meg-is botsattya az ſokakat mint az

1. Tim: 1. 15.

eggyet. Az ő irgalmaſſaga-is inkab ki tetſik, az *nagy bünöknek*, hogy nem à *kitſinyeknek* meg engedeſeben: Az mint ez meg tetſik az *Manaſſe*, *Magdalena*, *Peter*, *Pal*, &c. peldajokbol, *Es az hol meg nevekedik az bün, az kegyelem ott ſokkal inkab büvölködik.* Rom: 5. 20.

II. Hogy az ISTEN ſoha ſenkit addig magatul el nem vetet, miglen az ember őtet elſőben tellyeſſegeſſen el nem hatta, az mint ezt *az Cain*, *Saul*, *Achitophel*, *Abazia*, *Iudas*, &c. peldai bizonyittyák.

III. Hogy az Iſten hi *mindeneket*, még azokat-is az kik *felette igen meg vannak az bünnel terheltetve*, es ſoha meg nem vonta az ő irgalmaſſagat egy bűnös embertül-is, az ki valahá pœnitentia-tarto ſivel, lélekkel könyörgőt ő Felſegenek; Bizonyſag erre, az egeſ *Evangeli-* Matt: 11. 28.

umnak Hiſtoriaja: El-jövének az *Chriſtus*hoz minden fele betegek, *vákok*, *ſántak*, *bennak*, *belpokloſok*, *gutta ütöttek* *vizikorſágoſok*, *vér-folyasban ſekvök*, *ördöngöſſek* &c. de tsak egy-is azok közzül, valamelyik az ő irgalmaſſágát es ſegedelmet kivána; hijaban nem járt; Ha könyörülleteſſeget kértek könyörületeſſeget nyertek; akar minemű nagy *bünök* es nehez nyavalyajok volt. Sőt még az ki nem kerte-is annak-is nyutotta, ő, az ő könyörülleteſſeget (tsak magatul indulvan könyörülleteſſegre) mint amaz *Samariabeli* Aſſzonyiallatnak; amaz *Naimi* özvegynek; es amaz *Betheſda* tava mellet ſok eſtendőktűl fogva, fekűvő Beteg embernek. Hogy ha ily örömeſt, nyutotta ő az ő irgalmaſſagat még az kik nem kertek-is; es *meg talalta-*

Ioan: 5.
Luc: 7.13.

laltatot azoktul, (az mint az Prophéta ſoll) *az kik nem kereſtek* Eſ: 56. 1.
ötet; meg tagadná-é az ő könyö- Rom: 10. 20
rülleteſſeget te tőlled ki illyen *ſorgalmatoſſon* ſok *könyhullataſſal* könyörögő *azért*; es mint amaz ſegeny *Publicanus*, ily *ſived ſerint* *zörgetſs*, *pœnitentias kezeddel*, meg *romladozot töredezet ſiveden*? Nevezet ſerint, holot az te *Atyadnak*, az UR *Ieſus Chriſtuſnak* Ioan: 14, 14.
neveben es közben járaſa altal imatkozol, az kiért meg igirte, *hogy valamit* kerünk meg adgya; Noha az *Ninive*belieknek nagy bünök annyira föl ingyerlettek vala az URAT, hogy immar ſententiat-is mondot, vala ő ellenek de mihelt pœnitentiat tartanak mindgyart, el változtata az el fiant gonoſt, es meg engede nekiek: Mennyivel inkab hogy ha te-is haſonlatoskeppen meg térs, tene- Novit Dominꝰ mutare ſententiam, ſi tu noveris, emẽdare vitam. Ang. an Pſ: 50.

ked-is meg enged, annal inkab hogy męg ki nem mondotta az sententiat ellened? Caint (ki az ő ötset meg őle,) irgalmasságaval onßola, *Ha jol tselekeßel*, (ugy mond) *avagy nem leßeßé kedves?* Mint ha mondana, hogy ha az te irigysegedet es gonoßsagodat el hagyod, es az tőredelmes ßűnek oltárarul teßeß áldozatot ennekem, mind *áldozatod* s-mind penig *magad* kedves leßeß. Hasonlatoskeppen *Iudast-is* (az ki rutul el árula őtet) ez ßeretetnek ędes nevezetivel nevezven: *Báratom*, (ugy mond,) mely *iget* ha tsak ugyvőt volna-is Iudas az Christusnak ßajabol, az mint *Benhadad* Kiraly, *Attyafinak* nevezetit. *Achah* ßajabol, kerseg nelkűl kőnyőrűlletesbnek talalta volna *Iudas* az *Izraelnek* Istenét, hogy nem mint *Benhadad*

Gen: 4. 6.

Matt: 26. 50

1. Reg: 20. 31.

dad az *Izraélnek Kiralyat*, De *Cain* sokkal nagyob *kedvetlensegre* inditotta az Istent azzal hogy az *ő irgalmassaga* felől *ketsegben* eset, hogy nem mint hogy *ötset meg ölte*; *Iudast-is* hogy magat *föl akaßta*, hogy nem mint hogy *Mesteret el-arula*. Mert azzal ők sokkal nagyobbaknak iteltek az *halando embernek büneit, az halhatatlan Istēnek irgalmassaganal*. Holot az *Christus vérének* tsak az leg kissebbik tsőpje-is, sokkal ęrdemesb az Isten kegyelmenek *idvösségednek* meg nyeresere, hogy nem mint minden te bűneid (valamellyeket tellyes ęletedben tselekedtel) az Isten haragjanak *karhozatodra* valo föl ingerlesere.

Iudam non tam scelus quā desperatio fecit penitus interire. Aug: de util: pan. Sceleratior omnibus ô Iuda extitisti, quem non pœnitentia duxit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Leo.

Hogy ha az Satan azt harittya elödben, hogy ezek az Isten kegyelme felöl mind igazak, tsak

Negyedik Ostroma az Satannak.

hogy az nem tartozik te rejad, mert az te büneid sokkal nagyobbak hogy nem mint egyeb embereke, mint az mellyeket ßant-ßandekbol, sok eßtendöktül fogva tselekettel Isten es lelked ismereti ellen, es à minemüveket masok soha nem tselekedtek. Annakokaert ha az Isten masoknak meg kegyelmezet-is de te neked soha meg nem kegyelmez; jusson eßedben.

Lelki hartz

I. Hogy sokak (az kik mar mostan az egben meg ditsöittetet Szentei az Istennek) hasonlokeppen vetkeßtenek mikor ez földön eltek, ßinten mint te oly nagy, avagy nagyob bűnöket tselekedtenek, es egyßer s-mind ßinten oly sokkaig mint te, avagy męg annal-is tőb ideig (az meg teres elöt) eltenek az bűnökben: Annakokaert az mikeppen

hogy minden ő bűnök, es azokban valo ęlesek nem tartoztathattak meg az Istennek kegyelmet, hogy ő Fölsege ő nekik minden bűnöket meg botsatana es kegyelmeben venne, mihelt meg tértenek: Szinten ugy az te *büneid* es azokban valo *elesed-is*, nem álhatnak az *Isten* ellen, hogy kegyelmes ne lenne hozzad *mihelt meg terß*, sőt azoknak mindeneknek peldaja, mint egy zálag bizonsag helyen vagyon teneked, hogy meg *teresedet* latvan, ugyan azont tselekeßite veled-is, az mint azokkal Mert mikeppen hogy az legh *kisseb bün az Isten igassaga* előt, meg téres nelkűl *karhozatos*; azonkeppen az legh nagyob bűn az ő *könyörülletessegere* nézven meg *botsathatando* Az te legh nagyob, es meg rőgzőt- 2.Tim:1.16.

teb vétkeid, ugyan tsak *emberi vetkekde* az ő irgalmaſſaganak tsak kiſſebbik reſze-is *Iſten irgalmaſſaga*. Az te ſok bűneidet mivel te magad tudod, azert ketelkedel te ha botsattatnake meg avagy nem; jol reja vigyaz ez ketſeges vetelkedeſre az Iſten maga felel meg: Sokak az Eſaias idejeben azt iteltek (mint te-is moſt) mivel oly ſokaig çltenek az bűnőkben, hogy az Iſten *kegyelmehez* es kő-
Eſ: 55. 6. *könyörulleteſſegehez*, valo meg tereſeknek kereſe immar keſő-is volna. De az Iſten meg felel nekik Eſaiaſnak 55. reſzeben az hatodik versben; *kereſſetek* (ugy mond) *az* URAT *mîg meg talalthatik, hiyjatok ötet ſegetſegül mert közel vagyon.* Mintha mondana, *mîg életek ſen vagyon*, es mîg az en *Igem hirdetetik*, közel vagyok mind azok-

hoz valakik kereſnek engem, es meg talaltatom ő tőllők; Az Nép viſont igy ſol: De URAM, mi igen nehez bűnőket tselekedtűnk, annakokaert nem merjűk Nevedet ſegitſegül hini, es ſentſegedhez közel jarulni. Erre-is az UR meg felel, az *hetedik* versben. *Hadgya el*, (ugy mond) *az gonoß ember az ő utat, es az alnak ſerfiu az ő gondolatit; es terjen az* URhoz *es könyörullők rayta, mert haylando vagyok az meg botsataſra.* De mi azt gődollyuk (è keppen ſol viſontag à nép) hogy ha az mi bűneink tsak rend ſerint valo bűnők volnanak, ez az *könyörulleteſſegnek* igireti mi rejank-is, rejank tartoznék. De mivel az mi bűneink ily nagyok ily *regiek*, igen felűnk hogy midőn az Iſten tekinteti eleiben mennenk ki űzettetnék. Erre-is meg felel az Iſten,

az nyoltzadik es kilentzedik versben: *Az en gondolatim* (ugy mond) *nem ollyanok mint à ti gondolatitek; sem az en utaim nem ollyanok mint az ti utaitok; Mert mely igen tavoly az Egh à Földtül, oly igen tavoly vannak az en utaim az ti utaitoktul, es az en gondolatim az ti gondolatitoktul.* Ha annakokaert te oly nagy bűnős ember volnal is à mineművek az egeß vilagon levő bűnős emberek, mindazaltal tseleked azt az mit az Isten Parantzol, *Tery meg es*
Act: 20.18. *Hídgy*; az UR *Iesus Christusnak* vére mely az Isten *vére, meg tißtit*
1.Ioan: 1.7. *tegedet minden bůneidböl.*

II. Hogy mikeppen az Isten őrők időknek ęlőtte meg látta mind azokat az bűnőket, valamellyeket ez vilag tselekedendő vala, mindazonaltal meg nem tartoztathatak az Istent ez *vilagnak ßeretetitöl*, ugy *hogy*

eggyetlen egy ßülöt fiat adna, hogy minden valaki hinne ö benne, el ne veßne, hanem örök ęletet venne; sokkal inkab az te bűneid (holot tsak legh kissebbik reße ez vilag bűnenek) nem álhatnak az Isten ellen hogy az te lelkedet ne ßeretne, es meg ne botsatana bűneidet, ha meg térß es Hißeß.

III. Hogy ha ő Fölsege *annyira* ßeretet tegedet, (midőn ő neki *ellensege* volnal) hogy Rom. 8. 13.
oly draga árt, ugy mint az ő *ßivenek* dragalatos *véret* fizette eretted, hogy ne lehetne most immar kegyelmes teneked, minekutanna meg váltot tegedet, es egy kegyes tekintetivel meg gyogyithat; ne néz azert bűneidnek *nagysagara*, hanem az ő irgalmassaganak veghetetlen voltara, mely oly nagy, hogy ha minden bűneidet *öß ve*

hordánad, es azokhoz az *Cain* es *Iudas* bűneit hozza adnad-is, sőt az meg vettettetnek minden bűnőket ahoz ßamlalnad-is (mellyek ketseg nelkűl meg ßamlalhatatlanok lennenek) mindazonaltal ha az Isten veghetetlen *könyörületessegevel* egyben vétned őket, tsak ollyanoknak tetßenenek, mint egy kis *Halom* egy nagy *Hegy* mellet; Az legh-nehezeb bűnnek-is *kiáltasat* nem olvassuk hogy *fellyeb* érné, az egnel, mint az *Sodoma*
Gen: 19. 13. *bűneinek* kialtasa; de az *Isten irgalmassaga* (azt mondgya *David*)
Ps: 108. 5. *az egeknek felette fel-magaßtaltatot*; es è keppen minden mi bűneinket *fellyül halladgya*. Minekokaert tsak *tery meg*: ne ketelkedgyel semmint az *meg botsatasrol*.

ötödik ostroma az Satannak.

Ha az Satan azt veti elödben, hogy te ßokßor köteleßted magadat

dat az meg téresre, es ideig jelet-is mutattad annak; de ismeg ugyã azon bünökbẽ leledzettel, es ottan ottan azt tselekedven, ßin mutato pœnitentia tartasoddal, tsak meg jatzozottattad az Istent. Annakokaért az Isten-is meg vonta mostan tülled az ö kegyelmét, es ßerelmet meg valtoztatta,

&c.

Az harcz.

I. Hogy noha igaz az (mely bizonyara igen rettenetes dolog) mindazonaltal nem eleg az te ketsegben esesedre; mivel ez *közönseges fogyatkozas az Isten fiaiban ez ęletben*, kik gyakorta fogadast teßnek nemely bűnők ellen, de mihelt eßekbẽ veßik, hogy erőtlenek az be-tőltesre, ismet fel fogyadgyak, hogy tőbßőr ollyan dolgot nem fogadnak. Kiknek *fogadasok* meg mutattyák az lelki embereknek jo kivánsagit; *meg ßegesek* penig bűnős

Emlekezem en reja (azt mondgya Luth:) hogy Staupitius gyakorta szokta volt ennekem mõdani, ego plus quam millies Deo vovi, &c. en ezerszernel tőbször fogat-

gattam fôl az Istennek hogy meg jobbitom eletemet, de soha be nem tôlthettem: Ennekutanna soha affele fogadast nem fogadok, mert jol tudom, hogy meg nem tarthatom, Ha annakokaert az Isten az Ur Iesus Christusert raytam nem kônyôrül, es nem engedennekem ez nyavalyas eletbôl boldog kimulast, minden en fogadasim es jo tselekedetim, tsak semmire kellôk leſznek. Illyen az Istennek még az legkedveſſebſiainak-is allapottyok ez çletben. Lege Luth: ſub Epiſt: Gal: c. 5. Matt: 28. 21 22. Num: 21 9. Poſt lachrymas gemitur graves, clementia Chriſti, Confeſtim, eſt oculos ante lotando tuos. Iac: 1. 17. Rom: 8. 18. & 9. 11.

bûnôs teſteknek erôtlenleget. AZ UR *Ieſus Chriſtus* jo eleve meg latvan erre az bûnre valo haylandoſagunkat, ennekokaert tanitot minket naponkent è keppen kônyôrôgni: *Mi Atyank. &c. Enged meg az mi ádoſſaginkat.* Annakfelette miert parantsolta volna azt is teneked (ki tsak bûnôs ember vagy) *hogy az te Atyád fianak, ha egy nap hetſer vetkeſik-is ellened, es mind à hetſer te hozzad terend ezt mondvan: meg bántam tselekedetimet, meg botsas neki*: hanem hogy bizonyoſſa tegyen tegedet, hogy ô (kônyôrûlleteſſegnek es irgalmaſſagnak Istene leven) meg akarja te neked *hetvenhetſer* naponkent valo *heteſçle* fogyatkozaſidat, mellyekkel ôtet meg bantottad, botsatani tsak igazan meg tery ô hozza: *Az Izrael nepe az Ertz kigyora* valo egy

egy tekintes altal (noha már ſemekben-is meg fogyatkoſtanak vala) meg gyogyulnak vala, valamennyiſer ôket az *Tüzes-Kigyok* az puſtaban meg mardoſſak vala, elôdben akarvan neked adni, hogy te-is az meg tereſnek kônyhullataſaban, az *Chriſtus*ban valo *hit* altal meg gyogyulſ, valamenyiſer bûneidnek merges *Kigyoi* halalra mardoſnak tegedet;

II. Hogy az te idvôſſeged nem engedelmeſſegednek *álhatatos voltan*, hanem az Isten Frigykôteſenek *bomolhatatlanſagan* fundaltatot; Noha te az *te reſſedröl* altal hagtad, es meg ſegted az Frigy-kôteſt, mindazonaltal az *Iſten reſſeröl* eppen vagyon; minekokaert tsak az meg *téres* kivántatik: mert nints az Istennel *el változas es az álhatatlanſagnak ſemmi ſſine*, ô na-

la

Ez kulczal nyitotta meg Sz: Peter, az eget mind maganak f-mind à tôb Apoſtolok-nak, az tôb Kereſztyenekkel egyetemben.

Luc:22.62.

la nem talaltatik. *Fel nyitotta* neked az idvôſſegnek aytajat es meg *változhatatlan vegezeſeben* meg erôſsitette azt: az kûlſôt az be meneſre mely az meg *téres* es az *Hit*te kezedben adta; ha azert ez nallad vagyon bizonyoſſon el hiheted hogy az te idvôſſeged bizonyos es meg változhatatlan. Mert *az kit az Iſten ßeret, mind vegig ßereti, es hogy az ö ßerettetit* az meg *térökre* es *hivökre* áraßtya, *ſoha meg nem bannya*:

Hatodik Oſtroma az Satannak.

Utolſor, *Ha az Satan azt akarja veled el hitetni, hogy mivel regtûl fogva mind tsak kétes elmevel vagy; annakokaert job ha ketſegben eſel, holot büneid-is mind nevekedten nevekednek es az büntetes közeleb közeleb jô hozzad:* igy elmelkedgyel:

Hogy

Hogy tsak egy bûnnek-is (am akar mely *nagy legyen*) nem kel oknak lenni az Kereßtyen Embernek, az ketſegben eſeſre, holot az *Iſten irgalmaſsága* ennyi, ſok *ezerni* graditſal nagyob, es hogy minden *hivö* es *pœnitentia*tarto embernek keßen vagyon az botsanat, mely dolog az Iſtennek mind *Igejevel* ſ-mind penig *Esküveſevel* meg erôſsitettetet; *Hogy ez két változhatatlan dolog altal, mellyekben lehetetlen hogy az Iſten hazudgyon, erös vigaßtalaſunk lenne nekünk.* Az Ige ez: *Valamely orában* akar mellyik *bunös ember, az ö* akar minemû *büneiböl meg térend,* (mert mind az *idö* mind az *bün* es az *bünös* meg határozatlanul neveztetnek) *az ö ßive ßerint, ſemmi gonoßſagarul mellyeket tselekedet, az Iſten meg nem emlekezik* Ha penig az Ige nem eleg, (mely felöl Iſten az

Ioan:10.25. & 13. 1. Rom:11.20 Rom:8.36.

Heb: 6.18.

Ezech: 18. 21. 22. &c.

ketel-

ketelkedeſt meg tiltotta,) ihon az *Eskűves-is*: *Elek en, azt mondgya az* UR ISTEN, *nem akarom az hitetlennek halálát, hanem hogy az hitetlen, ki térjen az ö útarul es ellyen.* Mint ha mondana: nem hiſztek az en Igemnek? Eskűſöm életemre, hogy en nem gyönyörködöm az bűnöſnek bűnejert valo karhozattyaban, hanem inkab idvöſſegeben, csak pœnitētiat tarſon es meg terjen; Melynek viſgálaſa kenſeretette *Tertuliant* è keppen föl kialtani: *Oh mi boldog emberek midön meg eskűſzik nekünk az Iſten hogy nem akarja az mi karhozatunkat. De oh mely ſanakozaſra mélto nyavalyaſok vagyunk, ha nem hiſzünk az Iſtennek, midön igaſſagara eskűſzik minekünk?* Mit félſ es retsketz hát el alelt Lelek, hogy nem veſzſ mind ezekből vigaſztalaſt es batorſagot? Mert

Ezech: 33. 11.

O felices nam quorū cauſa jurat Deus, O miſerrimos, nos ſi non Deo, quidem juranti credemus. Tert:

ha ez egeſz föld, kerekſegen találtatnak valakik kikért az Chriſtus az ő drágálatos véret, az kereſzt-fan ki öntötte, te vagy minden ketſeg-nelkűl, az eggyik; Végy batorſagot azert, annak az *macula* nelkűl valo *Baranynak* mindenekert élegedendő vereből, mely *ſokkal jobb dolgokat ſzól, hogy nem mint az A. bele*; es könyörögy azokert-is kik még eddig ſoha az bűnnek meg utalaſanak illyen erzeſnek kegyelmet, meg nem tapaſztaltak: Te bizonyara eggyik vagy. Kiert az Chriſtus meg holt, es az kiert az meg keſeredet *lelek* ezeket az jay ſokat kenſerittetet ki botsatani: *En Iſtenem, en Iſtenem, miert hagyal el engemet*; Semmit ne ketelkedgyel, mert ezennel, az mint hogy moſt vele ſenvedſz, veleis uralkodol örökke; *Igaz beſzed*

Heb: 12. 24.

Matth: 27. 46.

Tim: 2. 11.

ez.

2. Cor: 1. 20. Apoc: 3. 14. Hebr: 6. 6.

ez Nints ſemmi az mi az embert meg foſthaſſa az idvőſſegtűl, hanem tsak az *hitetlenſeg* es az *meg nem teres*; Semmi nem teſi az bűnt az ſent lelek ellen, *meg botsathatatlanna* hanem tsak az *teretlenſeg*. Az te meg terni igyekező fegyhetetlen kivanſagod, ſinten oly kedves Iſten előt, mint ſinten az tőkelletes meg teres, melynek be-tellyeſedeſet leg-inkab kivánhatnád. Elmelkedgyel, tsak mind ezek felől az *Evangeliomi batoritaſok* felől, ſ-meg latod hogy *halalod orajan* az Iſten az ő Sz: lelkevel, meg jelenik teneked, hogy midőn az *Satan* leg-nagyob győződelmét remenlene teraytad, ſintē akkor vall naǵob ſegyēt: ſőt, midőn az te ſemed győkerei ſakadoznak, ugy hogy már ſemmit nem latnál, az Ur Ieſus Chriſtus meg jelenik te neked,

ked, hogy vigaſtallya az te *lelkedet*, es tegedet az ő ſent Angyali altal az *örök boldogsagban* viteſſen; Akkor az te kőrnyűlled állo Atyad fiai néznek tegedet, mint egy *Monoah* Angyalt, tsudat tselekedni, midőn nezik, az *erötlen embert* (egyedűl tsak az Iſten lelkenek jelen valo volta altal) hatalmat venni az bűnnek *erejen* az halalnak *keſerüſegen* es à Satannak minden *hatalman*, es az igaz *hitnek tüzebē*. ſ-az *könyörgeſnek jo illatu ſuſtiben*, az őrők boldogſagban, az ſent *Angyalokkal* győzedelmeſſen fől menni.

Luc: 19. 34.

Iud: 13.

INTES AZOKHOZ AZ az kik az Beteg látogatni mennek.

AZ kik az beteghez mennek látogatni, kiváltkeppen valo gondgyok legyen arra, hogy

Az beteget latogatoknak tiſztek.

néma

néma modon az beteg felet ne
üllyenek avagy állyanak; hiyja-
ban valo dolgokrul-is ő tőlle
ne kerdezkedgyenek, ne busit-
sak, az mint kőzönsegessen
tselekedni soktanak. Hanem
ha lattyak hogy az beteg az ha-
lálra el-vált, el ne titkollyak,
sőt essessen es szeretettel meg
intsek őtet, es az ő erőtlensé-
gere meg emlekesstessek, hogy
kesitse magat az örők çletre;
Egy jol el-mulatot ora, mikor
az ember meg akar hálni, meg
nyerheti az ő örők çletenek bi-
zonyos voltat; Ne edessegessek
őt ez çletnek hasontalan re-
mensegevel, hogy valamikep-
pen lelket az örők halalban ne
eytsek. Adgyak eleiben egy á-
tallyaban az ő állapottyat, es
kerdgyek őtet, ez egy-nehany
rővid kerdesekre;

EGY.

EGYNEHANY RŐVID
kerdesek, mellyeket az meg halo be-
teg embertül kel kerdeni.

I. Hiszedé hogy az Minden-
hato Isten, az ki szemelye-
ben harom, állattyaban egy,
az Eget es az Földet minden
benne lçvő állatokkal egye-
temben hatalmaval teremtet-
te: es hogy az ő *Isteni Gondvise-*
sele altal igazgattya azokat: ugy
hogy semmi vak szerentseből,
se ez *vilagon* sem penig *te raytad*
nem esik, hanem az mit az ő I-
steni hatalma es *tanatsa rendelt*?

II. Meg vallodé, hogy az
Mindenhato ISTENNEK *Paran-*
tsolatit altal hagtad, es meg
rontottad *gondolatidban, beszedid-*
ben es *tselekedetidben* mellyert
meg erdemlened az *Isten atkat*,
mely be-foglallya *ez çletnek min-*
den nyavalyait es az pokol tűze-

nek ez élet utan valo *veghetetlen gyötrelmit* hogy ha az Isten az te *erdemed* szerint akarna te veled banni?

III. Meg keserettélé szivedben, hogy è keppen, minden ő törvenyit meg rontottad, es elmulattad az ő Sz: szolgalattyat, s-imadasat, ellenben penig ez vilagot, es az te hejaban valo gyönyörűsegedet követted?

IV. Kivánsé tellyes szivedből az Istennel meg bekelleni,
Rom: 8. 35. az Ur *Iesus Christus* altal, ki őne
ki eggyetlen egy fia, neked pe-
Hebr: 9. 24. nig *Közben-járod*, ki *az egekben ment*; hogy meg jelennyek most *Istennek előtte* es *esedezzek* az te lelkedért?

V. Nem vetede bizodalmadat más egyeb *Közben jarokban*
Hebr: 9. 11. avagy *Esedezökben*, *Szentekben*
1. Tim: 2. 5. vagy *Angyalokban*, el hiven hogy *az Iesus Christus* az Uy *Testamentumnak eggyetlen egy közben-jaroja*, *az kik ö altala az Istenhez iarulnak*, *mivel mindenkoron él hogy esedezzek erettek*: es akarsé *Daviddal* è keppen szollani, az Christusnak; *kitsoda volna nekem Mennyegben te nalladnal töb*: *es te nalladnal egyebben nem gyönyörködöm ez földön.*

Hebr: 7. 25.

Ps: 73. 25.

VI. El-hissedé azt bizodalmasson, hogy ám az rettenetes halalnak es kin-szenvedesnek, mellyet Idvözitő *Iesus Christusod* el-viselt eretted, *eggyetlen egy erdeme* altal fogs idvözülni, nem vetven idvösségednek remenseget, vagy *magad erdemeben*, vagy *mas* egyeb *esközben*: el hitetven bizonyossan magaddal; hogy *nintsen szenkiben masban idvösség*: *es nem adattatot az égh alat mas nev mely altal kellene meg tartatnod?*

Act: 4. 12. & 10. 43.

VII. Meg botsatottalé tel-

Eſ: 26. 29. lyes ſivedből minden boſſuſagrol, avagy vetekről, mellyet maſok akar mi uton tőttenek ellened; es akaratod ſerint, kértelé te-is azoktul botsanatot, kiket ſoddal vagy tselekedeteddel meg bantottal: ki vettelé ſivedből minden maſok ellen valo gyűlőlſeget; hogy meg jelenheſs az Chriſtus ortzája előt, (*az ki bekeſegnek fejedelme*) tökelletes ſeretetben?

Eſ: 5. 6. Hebr: 12. 2.

VIII. Vádolé lelked iſmereti, hogy valakitűl valamit torkon verve el-vőttel, avagy valamely ſegeny Özvegynek es *Árvának* avagy akar kinek joſagat erővel, meg tartottad? Elhidgyed hogy ha *Zacheus*kent, effęle el-tulaydonitot joſágot *viſſa nem adtz* (hatalmad leven reja) igazan meg nem *terhetz*, ſ. az igaz *meg teres nelkül* nem-is *idvezülhetz*, es è keppen az *Chriſtuſt*

ſtuſt ſemtűl ſemben nem lathatod, mikor az ő itilő ſeki eleiben megy?

Hogy ha az beteg Ember mind ezekre az kerdeſekre eggyenkent Kereſtyenűl meg fęlel tehat az kik jelen vannak minnyajan allyanak egyben, es terdre ęſven az betegert kőnyőrögjének ezkeppen:

MEG HALO BETEG Emberért valo könyörges azok által kik annak latogataſara mennek.

OH könyőrűlő Atya ISTEN ki URA es meg adoja vagy az ęletnek, es az kitűl *függ az Halalnak ki menetele*: mi te ſegeny Fiaid kik ide egybe gyűltűnk, meg iſmerjűk, hogy (ſok féle bűneink miat) nem vagyunk męltok arra, hogy nem hogy maſoknak, de męg mi

magunknak is valami áldást kerjünk az te kezedből; de mivel *meg parantsoltad*, hogy egyikünk az masikonkért könyörögjön, nevezet szerint penig *az betegért*; es meg igerted, *hogy az igazaknak könyörgesek sokat haßnalnak te elötted*; minekokaert, *parantsolatidhoz* valo *engedelmessegünkben*, es az te kegyelmes igeretedben, *bizvan* nagy batorsagoßan jarultunk mostan Felseged sine eleiben, hogy ezert az mi szerelmes Atyank fiáért, kit te Atyai *dorgalasoddal* meg latogattál, te neked esedezünk, örömest kivannók ugyan az ő *meg gyogyulását*, es eletenek hoßßabbulasat, az Keresztyen *társaságban*: de mivel az mint mi esünkben vehettyük, el-vegezted, hogy ez te Atyai *látogatásod* altal, ki szolitsad őtet ez halando çletből; az *mi akaratunkat* az te

Iac: 5.

te *ßent akaratod ala adgyak*, es alazatoßan kerünk az UR IESUS *Christusert*, ſ. az ő keserü halalanak es vere hullasanak (mellyet ezért szenvedet) erdemejert, enged es botsasd meg ő neki *minden büneit*, mind az eredendőket, mellyekben *fogontatot* es *ßulettetet*, mind penig mellyeket tellyes eleteben *ez napig* es *oraig gondolattyaban beßedeben*, es *tselekedetiben* te szent Fölseged ellen tselekedet. Vesd hátad mege mind azokat, es *elölled oly messße haytsad, az mely távol Nap kelet Nap-nyugattol*; törölld ki emlekezetedből azokat; ne handßemere; mosd el az *Christus verevel*; hogy soha azok többe ne lattaßanak, es szabadits meg őtet minden bűntetesektül valamellyeket az ő büneért erdemel, hogy azok is soha az ő lelkét ne haborgathaßak, sem pe-

Ps: 103. 12.

nig az itiletkor az ő lelke ellen föl ne tamadhaſſanak; *ruhazd föl ötet* az UR IESUS CHRISTUS *igaſſagaval*, mely altal igaz leheſſen te előtted; es ebben az ő utolſo ſükſegeben. Kerünk tegedet, tekints le az Egből ő reja, azokkal à kegyelemnek es ſanskozáſnak ſemeivel, mellyekkel fiaidra tekinteni ſoktal utolſo nyavalyajokban. Könyörüly ez te meg ſebhetet *ſolgadon*, mint amaz jo *Samaritan*; mert ez oly beteg *Lelek*, hogy illyen Mennyei Orvoſſon kivül ſenki velle jol nem tehet, azért ſegitſeged nelkül ſükölködik. *Oh* URAM, *nevellyed az ő hitit*, hogy el hiheſſe, hogy az *Chriſtus meg holt*, ő erette, es hogy az ő verevel meg moſogatta minden bünciből: es avagy *könnyebbits* meg *faydalmit*, avagy *nevellyed, bekeſeges türeſet*, hogy

aldot

aldot akaratodat es tetſeſedet el viſelheſſe. Ne méry, URAM, többet *ő reja*, hanem tsak az mit el-ſenvedhet; Emeld föl ötet magadhoz, azokkal az ohayto ſokkal es fohazkodaſokkal mellyek eleggé, ki nem jelentethetnek.

Adgyad hogy érezheſſe az ő *Hivatallyanak* remenſeget; es az te *könyörülleteſsegednek* kimondhatatlan *nagyſagat*, ſ. az te hatalmadat azokhoz, az kik te benned hiſnek. Mutaſd meg Uram, az ő nagy *erötlenſegeben* az te nagy *erödet*, oltalmazd ötet az *Satannak intselkedeſe* es *kiſerteti* ellen: ki (az mint tellyes életében) moſt-is az ő erötlenſegenek idején, kiváltképpen *Oſtromollya* hogy be nyelheſſe ötet. *Oh tarts meg* az ő *lelket*, es *fedd meg ez Satant*; ſ. parantsold meg *ſent Angyalidnak*,

hogy legyenek ő környűlőtte, segitsek őtet, es minden gonoß ſalnok lelkeket űzzenek meßße ő tőlle. Unaſd meg ő velle inkab inkab ez vilagot, hogy *kivánkozhaſſék el-oßlani es az Chriſtuſſal lenni.* Es mikor az *az jo ora* (melyben ki ßolitándo vagy őtet) el érkezik, adgyad ő neki az te kegyelmedet; hogy nagy *bekeſegben* es *örömben* botsathaſſa *ki az ö Lelket irgalmas kezeidben.* Vedd kegyelmedben te-is őtet, es à te *aldot Angyalidal* viteſd fől à te Orßagodban.

Tegyed az ő *utolſo orajat* legh-*jobb oranak*, *utolſo beßedit* legh-*jobb beßedeknek*, es az ő *utolſob gondolatit* legh-*job gondolatoknak*. Es mikor az ő *ßeme vilaga* el veß *ßavais* el áll, ugy hogy nem teheti annakutanna többe az ő tiſtit, adgyad (oh URAM) hogy őrőkke (Szent Iſtvannal) nezheſſe az

az Ieſus Chriſtuſt az Egekben, hogy magahoz vejendő őtet; Rom: 8. 26
es hogy az te Sz: Lelked ő benne; *ßerezzen meg mondhatatlan ſohajkodaſokat ö erette.*

Tanits meg minket-is ő benne, hogy lathaſſuk az mi utolſo *vegünket* es *halandoſagunkat*; hogy nagyob ſorgalmatoſſaggal kéſitſük magunkat arra az orara, melyben minket-is haſonlokeppen ki ßolitaß: E keppen, URAM, az mi ßerelmes Atyankfiat, teneked, beteg Szolgadat (Szolgalodat) őrőkke valo kegyelmed es irgalmaſſagod alá ajanlyuk az altal az kőnyörges altal, melyre minket Idvőzitő Chriſtuſunk tanitot, mondvan:

Mi Atyank, ki vagy, &c.

AZ *te Kegyelmed, Oh* UR IESUS *Chriſtus, az te ßerelmed, Oh mennyei Atyank; az te vigaßtalaſod es*

batoritasod, Oh Szent Lelek legyen mi velünk mindnyajunkal, es nevezet ßerint ez te beteg Szolgaddal (Szolgaloddal) mind az vég oraig es az vég oraban, AMEN.

OLVASS ANAK AZ Beteg elöt, ottan ottan nemely kivaltkeppen valo Réßeket az Szent Irásbol, mint:

AZ *Iob* könyvenek elsö Reßet.
Ugyan azon Iob könyvenek. 14. es 19. Reßeit.
Az *Moyses* ötödik könyvenek. 34. Reßet.
Az *Iosue* könyvenek ket utolso Reßeit.
Az elsö *Kiralyi* könyvenek. 17. Reßeit.
Az masodik *Kiralyi* könyvnek. 2. 4. es 12. Reßeit.
Az *Esaias* Prophetiajanak. 38. 40 65. Reßeit.

Az

Az Chriſtus kin-ßenvedeſenek Hiſtoriajat.
Az *Romaban* irt Levelnek. 8. R:
Az *Corinthusbeliekhez* irt elsö Levelnek. 15. Reßet.
Az *Theſſalonicabeliekhez* irt elsö Levelnek. 4. Reßet.
Az *Corinthusbeliekhez* irt masodik Levelnek 5. Reßet.
Az Szent *Iacab* Levelenek elsö es utolso Reßeit.
Az *Sidokhoz* irt Levelnek, 11. es 12. Reßeit.
Az Szent *Peter* elsö Levelet.
Az *Mennyei-jeleneſröl* irt könyvnek három elsö, es harom utolso Reßeit, avagy eggyékent ezeket.

Es igy intven az beteget hogy *varja* az Iſtent, *Hit* es *Bekeſeges*; türes altal, míg el kúlö ö erette; es könyörögven az URNAK, hogy ötet az *Mennyeknek* Orßágaban az utolso

boldog fel tamadaskor meg lathassak az ő őrvendetes eleikben valo jővetelibe n, sők-is ez vilagbol kedvek ßerint az Istenben valo bekesegben ki költőzhessenek.

VIGASZTALAS OKAZ beketelenseg ellen az betegsegben.

HOgy ha az te nyavalyad az nagy faydalmak miat beketelenkedtet tegedet, elmelkedgyel ezekről:

1. Hogy az te *büneid* az pokolnak *faydalmit-is* meg erdemlettek volna: annakokaert ez faydalmakat, annal nagyob bekeseggel ßenvedgyed? hogy azok tsak *Atyai feddesek* es *meg jobbitasok* raytad.

2. Hogy ezek mennyei *Atyad*nak *suytolási* kinek az veßßő kezeben vagyon. Ha Fi lęven, Hebr: 12. 9.

földi

*földi Szüleid*nek dorgalásokat betsüllettel ßenyveded; menyivel inkab mostan, ISTEN Fia lęven, magadat bekevel kel *mennyei ędes Atyád* veßßejenek alája botsátanod, látván hogy az őrők boldogsagodra ßolgál teneked.

3. Hogy *Christus* Urunk, Testeben es Lelkeben sokkal nagyub *gyötrelmeket* ßenyvedet te éretted; annakokaert te-is annal őrőmesben es tsendesben ßenyvedgyed az ő áldot tetßeset magad haßnaért. Azert ßenyvedet, azt mondgya *Sz. Peter, az Christus ti erettetek, nektek peldát hagyván, hogy az ö nyomdokat kövessetek. Sz. Pál*-is azert mondgya: *Nagy álhatatossaggal (ugy mond) az elonkben adattatot tsélt ki fussuk, nézvén à hitnek Urára es végezöjere az Iezusra, ki az ö*

Vir dolorũ- Es: 53. 3.

1. Pet: 2. 1.

Hebr: 12. 1. 2

elötte

elötte valo örömért ßenyvedet kereßtet &c.

4. Hogy ez nyomoruſagokat mellyeket te moſtan ßenyvedtz, *régen meg ßenyvedtek már ez elöt más féle barátid ez világon*, mint *Sz. Peter* bizonyittya. Sőt az *Sz. Iob* nyavalyai ſokkal nehezebbek voltak. Nintsen eggyetlen egy-is azok kőzzűl az Szentek kőzzűl, kik moſt már az Mennyei őrőmben *nyugoßnak*, az ki haſonlo faydalmakat, nyomoruſagokat nem ßenvedet volna, minekelőtte oda menne: Sőt ſokak, ő kőzzőllők, ugyan őrőmmel ßenvedtek az győtrelmeket, mellyeket az vér-ßopok ő raytok el-kővetnek vala, tsak mentűl hamarab mehetnének arra az őrőmre melyre te moſt hivattatol. Neked penig ugyan igereted-is vagyon az Iſtentűl Sz.

1. Pet: 5. 9.

S. Roïtus Cum quotannis gravi morbo tentaretur à Deo, dabit quod uno anno liber eſſet ac ſi à Deo tunc deſertus fuiſſet Vit. P c. 2. 8.

Péter

Péter altal: *Az minden kegyelemnek Iſtene* (ugy mond) *ki hivot minket az ö ditsöſſegere, tegedet ki egy keveſſe meg nyomorodtal, tegedet tökelleteſſe teßen, meg erőſſet es meg állat.* Iſmet: *Az Iſten igaz, nem hágy tegedet fellyeb kiſerteni annal az mint el-ßenvedheted, söt mind az kiſertettel egyetemben az ßabadulaſra utat nyit hogy el-ßenvedheſſed.*

1. Pet: 5. 10.

1. Cor: 10. 14

5. Hogy az ISTEN bizonyos időt rendelt nyomoruſagidnak *vegezetire*, ßinten mint *kezdetire*. *Harmintz nyoltz egeß eßtendöket rendelt volt* ama *Bethesda*tava mellet fekűvő embernek betegeskedéſere: *Tizenkettöt* amaz *vér-folyasban nyomorgo Aßßonyiállatéra. Tiz napokat* az *Smyrnai* Anyaßent-egyháznak *Angyalaéra*: *Harmad napot az David idejeben valo dög halálra.* Sőt az Kegyes Embereknek tsak *könyhulla-*

Ioan: 5. 1.

Matt: 9. 20.

Apoc: 2. 10.

2. Sam: 24. 23.

Ps: 56. 9. *hullatásokat-is az Isten fel-jegyzette, azoknak számát jol tudgya.* Az mi nyomorusaginknak ideje (azt mondgya az *Christus*) *tsak egy kevés*: az Isten haragja tsak *egy* Modicum & videbo vos. Ioh: 16. 16. *sem pillantásig* tart, azt mondgya *David. Egy kitsiny idö*, azt mondgya az LIR. Annakokaert minden idejét az mi nyomorusaginknak, tsak egy oraig valo Ps: 80. *somorusagnak* nevezi. *David* Apoc: 6 11. *Propheta* az nyomorusagokat, Ioan: 16. hirtelen valo el-mulásokert, az Ps: 110. 7. sebes *folyamothoz* hasonlittya; Nubecula est, cito transit. *Athanasius* penig *egy kis Fellegetskéhez*. Vesd össve ez életnek, *legh-hoßßab nyavalyassagat*, az következendönek *örökké valo örömivel*, s. meg latod hogy tsak semminek tetßik. Es mikent ez világra épp kezzel lábbal *ßuletetet* Finak látása, az *Anyával* Ioan: 16. minden kinnyait el-feleyteti: ℣ 21. E keppen az *Christus*nak, ki te

éretted

éretted ßulettetet, az Egekbe valo látása, te veled-is ugy el-feleyteti az *halál*nak minden keserüsegit, mint ha soha nem is voltak volna, mint ßinten Sz: Ist- Act: 7. vannal-is, ki mihelt az *Christust* meg láta, minden ö *sebeit*, az *Koporsonak* rettegésit, es az *köveknek* rettenetessegit el-feleyté, es Lelkét, nagy örömmel *Idvözitöje* kezében ajanlá. Gondolkodgyál te-is az *Christus sebeirül*, es minden faydalmidnak nehezsegét mindgyáraft el-feleyted. *Legy hiv mind halá-* Apoc: 2. 10. *liglan s-néked adgya azeletnek koronáját.*

6 Hogy te mostan az *Christ' Scholájaban* az *Repetitora* hivattattál; hogy meg tessék menyi *Hitet*, *Bekes türest* es *Kegyességet* tanultál mind ez ideiglen: es hogy ha Sz: *Iob* modgyára ollyá Iob: 2. 10. *jo neven vehetedé* Istentül ez *kis*

nyomo-

nyomoruſagot, mint az *el-vöt ſokjokat*? A mikeppen azert mindenkor imadkoztál, *Legyen meg* (ugy mond) *az te akaratod*, ugy moſtis ne *botránkozzál meg*, ha az Iſtẽ egy kevés ideig, ſent akarattya ſerint banik veled.

Rom: 8. 28. 35. Morb' non malis annumerãd', quia multis utiliter accedit. Baſil: in Hexam: Morbus eſt utilis quædam inſtitutio, quæ docet caduca aſpernere & cœleſtia ſperare. Nazian: ad Philar:

7. Hogy *azoknak à kik az Iſtent ſeretik*, *mindenek javokra ſolgálnak*, *el-annyira hogy ſem halál*, *ſem élet*, *ſem Angyalok*, *ſem hatalmaſſágok*, &c. *el nem ſakaſthatnak minket az Iſtennek ſerelmétül mely vagyon à mi* URUNK *Ieſus Chriſtusban*: Legy jo reménſegben azért, mert minden *nyomoruſag* à *Pokol Kinnyainak* meg elözéſe; minden effele *kéſedelem* à Meny-Orſágnak *valoſagos nyugodalma*. Az mikeppen az te életed ſokaknak *vigaſztalaſokra* ſolgalt; ezenkeppen haláloddal-is legy jo *Pelda adó* keresztyen felebarátidnak: jadtzottaſd meg az Satánt

tánt mint *Iob Patriarcha*. Tsak az *Chriſtus*nak elöben el botsátot *Kereſti* ez nyomoruſag raytad, hogy ez világnak ſereteti *meg feſſetteſſék benned*; Hogy igy minden akadály nelkül el-meheſs, es az Chriſtuſſal, *ki eretted meg feſſéttetet*, örökkön örökké élheſs. Minekokaert ha igaz *kereſztyen Ember* vag, ved-fel mind két válladra (mint amaz *Cyrenebeli Simon*) az *Chriſtus*nak *Kereſztit*, es viſellyed azt ö utanna: Az te faydalmid ezétül el-mulnak, az örök penig, à mely következik, ſoha el nem mulik.

AZ HALALNAK FElelme ellen valo vigaſztaláſok.

HOgy ha *betegſegedben az haláltul meg ijetz*; elmelkedgyel ezekről:

1. Hogy az Halaltul valo felelem jegye az *tétovazó* elmenek:

Es: 25. nek: mert az *Christus Anyaßentegyházaban* nintsen *halál*. Es. 25. Es, *az ki az Christusban él es hißen ö benne, soha meg nem hal.* Ioan: 11. 26. Azok fellyenek az Haláltul, kik az Christus kivűl vannak. Az Kereßtyének nem halnak meg; hanem mikor I-
Gen: 5. 24. stennek tetßik, mint *Enoch* az Istenhez vitettetnek. Az ő nya-
2. Reg: 2. 11. 12. valyassagok tsak az *Illyes tüzes Szekere*, mellyben az Egben vi-
Luc. 16. 2. tetnek: avagy mint à *Lázar* ßomorusaga, mely az *Abraham kebelében* kűldi őket. Egy ßoval, ha eggyik léßeß azok kőzzűl,
Ioan: 14. kik mint *Lazar*, *ßeretik à Iesust*; *az te betegseged nem halálos léßen, hanem az Istennek ditsössegere ßolgál*: ki az ő ßerelmeből, elő halalodat vég nelkűl valo őrőmre változtattya. Hogy ha sokak męg az Pogányok kőzzűl is, mint *Socrates*, *Curti*, *Seneca*, &c.

akarat-

akarattyok ßerint meg holtanak (holot męg tovab ęlhetnenek) az Leleknek *halhatatlansagának* remensege fejeben; tsak te vonogatnáde magadat ily sokáig tanulván az *Christus Scholajabá*, holot mostan amaz aldot *Baranynak*, őrőkkőn őrőkké valo menyegzőjében hivattatol? Apoc: 19. 7. Tavoly legyen.

II. Emlekezzél meg hogy ez az te ęleted, tsak *második graditsa* valosagos ęletednek: mert minekutánna *elsöben kilentz holnapig ßorögottál volna* az te *Anyád meheben*, ßűksegeskeppen kinßerittettél onnan ez te ęletednek *második graditsára* lépni. Es midőn ez ęlet holnapinak-is, Istentűl *el-rendeltetet* ßáma bétellyesedik; ezt-is kinßerittetel el-hagyni, es az kővetkezendő világban, melynek soha vége

nem

nem léßen, az *harmadik graditsra* menni. Mely dits ősseges utolso graditsára az Eletnek, ez altal az ayto altal kelletet męg ő magának-is az *Christus*nak, es minden ő *Szentinek te elötted*, altal menni: igy kelletik ő utannok à *többi*nek es *te neked*-is. Mit fęlnél hát tsak te attul, mely az *Isten*nek minden *valaßtotti*val kőz? Hogy lenne tsak neked az ßerentsetlen, mely oly jol ßolgált tőb minden Kereßtyeneknek? Ne fęly az halaltul, mert az miként az halál az *roß* ęletnek *ki menetele*, à keppen az *Iob*nak *kezdete*: az ideig valonak vége, de az *örökké valo*nak eleje.

Mors præsentis vitæ exitus & introitus melioris. Bern: in Ep: ad Rom:

III. Gondold meg hogy tsak *három* dolgok tehetik az *Halált* ily rettenetessé teneked. Első az az *Kár*, mellyet *ö altala* vallaß; Második, az *Faydalmak*; Harmadik, az kővetkezendő rettenetes

tes *Buntetések*. De mind ezek tsak tettetes es oknelkůl valo *rettegések*. A mi az elsőt nézi, ha itt hagyod-is *bizonytalan joßagodat*, mellyet à *Lopok el-lophatnak*, mindazonaltal à hellyeben, az Egben oly *kentset* talalß, mely soha el nem vétettethetik tőlled: Tsak rejad *biztak* volt ám azokat mint az *Szam-ado Safarra*; Ezt penig őrőkke valo *jutalom* hellyet *adgyák* te neked. Ha el hagyod *kedves Felesegedet*, az *Christus* az kivel *közösülß*, es à ki *kedvesseb* meg találod. Ha el-hagyod ędes *Gyermekidet* es *Rokonsagidat*, talalß ott előtted elbotsáttatot Isten-felő hiveket es ki mult ędes magzatokat; sőt magat az *Christust* minden ő aldot *Angyali*val es *Szenti*vel meg találod s-azokat az te Gyermekidet-is, es Istennek tőb minden *Fiait* es *Leanyit* az kik tege-

Matth: 6. 19.20.

det követnek meg látod. El-
hagyod ugyan ez *földi öröksegedet*
es *sárbol tsinalt hazadat*, de azok
hellyeben véßeß *mennyei örökse-*
get es az örök *ditsössegnek lakasat*,
mely neked kerestetet, kéßitte-
tet es tartatot. Mit veßteß tehát
az halálban? es ellenben nem
nyeresegé neked az Halál? *Mēny-*
haza, *Mēnyhaza*, mi-is nem so-
kára követünk tegedet. Ma-
sodßor, à mi az Halálnak *faydal-*
mit nézi: az Haláltul valo fęle-
lem sokkal nagyub gyötrelem
nemellyeknek, hogy nem mint
az *Halál*nak *faydalmi*: mert sok
Kereßtyenek az Halálnak min-
den *faydalmi* nelkül holtanak
meg: Az te *remensegednek Vas*
matskaját vessed az *Isten Igéjének*
erös fundamentumaban, ki meg i-
girte hogy *erötlenseged altal vißi*
végben az ö erejét; es hogy *nem*
hagy tégedet fellyeb kisirteni annál

Timor mortis ipsa morte pejor.

2. Cor: 12. 9.
1. Cor: 10. 13.

az

az mint el-ßenvedheted. Mayd az
Christus minden ideig valo *nyo-*
morusagidat örökkön örökké valo ö-
römre fordittya.

Utolßor, à mi az Halált kö-
vető *rettenetes büntetéseket* illeţi,
azok nem te rejad tartoznak, ki
Christ' Tagja vagy; mert à Christ'
az *Hivek* reßerül az halalnak *fu-*
lakjat el-vötte, ugy añyira hogy
semmi kárhoztatasok nints immár a-
zoknak, kik az Christusban vannak.
Az *Christ'* maga-is meg vallotta,
hogy *à ki ö benne hißen örök ęlete*
vagyon, es nem megyen az à kár-
hozatra, hanem altal ment az ha-
lálbol az ęletre. Errül mondgya
az Sz. Lelek az Egből: *Boldogok*
az Halottak kik az Urban halnak
meg. Annakokaert az *Halál* az
Hivekre nézve *el-nyeletet az dia-*
dalomban, es az ő *fulakja* mely az
bün, s-à bünnek *buntetese* az
Christus altal el-vétetet. Innen

Rom: 8. 1.
Ioan: 5. 24.
1. Cor: 15. 54 55. &c.
1. Thess: 4.
Es: 26.

Apoc: 14. 1, Ioan: 4. 1. Luc: 3. 2. Cor: 5. Phil: 2. Mors porta gloriæ, janua vitæ: Bern:

az Halal *testünkre* tekentve, csak *álomnak* es *nyugodalomnak* hivattatik; *lelkünkre* nézve penig, *mennyei Atyánkhoz valo menetelünknek*, *békéseges el-költözésnek*; ez *testül valo meg válásnak*, *hogy az* URhoz *mehessünk*; *el-oßlásnak*, *hogy az Christussal lehessünk*. Mit mondgyak mindezekre? *Drágalátos* URAM *te elötted az te Szentidnek halálok*. Ki volna hát, à ki még az Pokol altal-is Paraditsomban menni nem akarna? annal inkab az egy sem-pillantásig valo *Halál* altal? Nints semmi az *Halál utan*, à mitül felned kellene; nem à bün, mert az *Christus* meg fizette az te *váltságodat*; nem az Itelet mert ö tenecked szerelmes *Atyadfia*; nem az Koporso, mert az, az URNAK *Ágya*; Nem az *Pokol*, mert az te *Idvözitödnel* vagyon az *kults*; nem az ördög, mert az

ISTEN-

ISTENNEK *Angyali járnak tábort te környülletted*, es nem hagynak tegedet mind addig, valamig az Egben fel nem vißnek. Soha nem voltál ily közel az *örök élethez*; ditsöisd meg azert az *Christust meg áldot halálod altal*. Mondgyad álhatatos lélekkel. lövel URAM IESUS mert az te Szolgad megyen te hozzád. Io KEDVEL MEGYEK, URAM *segéld meg az én erötelenségemet*.

HET SZENTSEGES gondolati, es siralmas fuhazkodási ez árnyek vilagbol ki költözni indult Betég Embernek.

MIvel az ISTEN az ö veghetetlen irgalmassagabol ugy mertekli az mi faydalminkat az betegségben, hogy nem mindenkor vagyunk az pitzen: hanem legh-nagyub kinaink közöt-is valami *pihenest* ugyan ád

könnyebségünkre es enyhületünkre; ennekokaért legyé kiváltképpen valo gondod reja (meg gondolván mely rövid idöd vagyon Boldogságodnak mind örök el-veszétésére, s-mind penig veghetetlen elnyeresére) hogy minden szempillantasit hátra maradot rövid idödnek hasonnal költhessed, es à kitsiny idö alat, mint egy ugyan *eröt* gyütögethes *nagyub kinaiddal* valo meg útközesedre. Azert könnyebseged-nek idein, ely ez rövid *gondolatokkal* es *suhazkodasokkal*.

ELSÖ GONDOLAT.

LAtván hogy minden Ember *siralommal* jö be ez világra, *véritekes faratsággal* él, es *buval bánattal* költözik ö ki-is innet: oh mi talaltathatik hát ez vilagban, mellyért az ember töb i-

deig

deig kivánhatna élni ö benne! Oh mely nagy balgatagság az, hogy midön az *Hajos* minden erejevel azon igyekezik, hogy az *kivánt partra* ki evezhessen, az *Uton-jaro-is* soha addig nem nyugszik miglen útanak végere nem erkezik; tsak mi irtozunk ki-költö helyünktül, minekokaert töredezet Barkankat ö-römest-is *hatrab viselnök* még, hogy ez szünetlen *szél veszekben* töb ideig hanyodnak! *Zokogunk* mi hogy *szarandokságunknak végé-re* látunk, ezokaert utunknak meg hosszabbittatásat jo szivel kivánnok, hogy még-is tovab bolyonganánk ki tudgya minemü *tekergö kereszt* utakon.

EZEN VALO LELKI Fohaskodas.

OH nagy ISTEN, ez élet tsak haborusagos buydosas: na-

Gen: 47. 9. piban *kevés*, gonoß voltaban penig *tellyes*; én meg untam az en ſok bűneimre nézve őtet. Hadd untaſſam tehat Felſegedet az en *beteg Agyambam* mint
1. Reg: 19. 4. 5. *illyes* az *Fenyu-fa* alat az ő nagy nyomoruſagában: *Eleg immar Oh* URAM, *à menyit* ez ſiralomnak völgyében *éltem, vedd irgalmas kezeidben lelkemet, mert en ſem vagyok jobb az én Attyaimnal.*

MASODIK GONDOLAT.

GOndold meg minemű *bünös teſtel* vagy te meg terhelve, menyi ſok *benne valo hadakozaſok* vannak ez marokni *vilagbã*:
Rom: 7. 24. *az Teſt tuſakodik à Lelek ellen, az*
Iac: 4. 1. *teſti indulatok az jo ellen*: az *Föld*
Gal: 5. 17. az *Eg* ellen: es à vilag *te benned* hadakozaſra ſereglik ẽ vilaggal *kivülletted*; tsak eggyetlen egy dolog hatra mely ez ůtkőzetnek veget vethet, az *Halal*; ki

(az

(az Iſtentűl rendelt idő el érkezvén) el-valaßtya *Lelkedet Teſtedtűl*, Lelkednek *tiſta* es *uyjonnan ßülettetet* reßet, attul az reßtűl mely męg *tiſtatalan* es *uyjonnan ßuletlen.*

EZEN VALO LELKI Fohaſkodas.

OH *en nyavalyas Ember, kitsoda* Rom: 7. 24.
ßabadit meg engemet ez halalnak
teſteből! Oh çdes Idvezitő Ieſus *Chriſtus om, te ßabadittal meg engemet dragalatos véreddel*: Es *mivel te mentetted meg az en lelke-* 1. Pet: 2.
met az bűntűl, ßemeimet az kony- Apoc: 5. 9.
hullataſoktul, es labaimat az el eſeſtűl; en itt ßivemnek męlſegeből idveſſegemnek minden *ditsiretit* es *ditsőſſegét* tulaydoni- Pſ: 116. 8.
tom egyedűl *kegyelmednek* es *irgalmadnak*, ezt kialtván az *Apoſtollal*: *Ditsőſſeg Iſtennek ki győzö-*

1. Cor: 15. 57 Pl: 14. 5. *delmet adot ennekem az Iesus Christus altal.*

HARMADIK GONDOLAT.

GOndold meg mely igen nagy nyereseged, mivel bizonyos vagy arrul hogy Lelked az *Christusé*: mert az *Halál* elegedendő jelenseget vött *tested* felől à menyiben minden *erzekenseged* immar el-haloi kezdenek, es tsak az *kinoknak* erzese marad meg: De holot lételnek-is *kezdeti* faydalommal kezdetet, nem tsuda ha ki meneteled-is *kinvallasokkal* vegezödik-el. Es ha ezis ö Beri *faydalmok* (mellyek tsak testiek) ily nehezek: Oh URAM, *ki ßenvedheti-el az meg emeßtö tüzet? ki lakhatik az örökké valo lang közöt?* Is: 33. 14.

EZEN

EZEN VALO LELKI sohaßkodas.

OH URAM Iesus Christus, élö Istennek Fia, en eggyetlen egy *Orvosom*, ki mind testemet ez kinokból meg könnyebérheted, s-mind penig *Lelkemet* az örök életre be-iktathatod; allassad kerlek Szentseges *Szenvedésedet, Meg feßitteted* es *Halálodat Lelkem* es igassagos *Itiletid* közze; s-minden *Engedelmességednek* erdeme, Sz: Atyád *Igasságanak* az en *Engedetlenségem* közöben allyon, es ez *testi kinaim* közzül, vedd bé Lelkemet az örök bekeségben: mert te hozzad kiáltok *Sz: Istvannal*: URAM *Iesus vedd bozzad az en lelkemet.* Act: 7. 59.

NEGYEDIK GONDOLAT.

GOndold meg hogy az legh-nagyub kár-is mellyet az ha-

lal raytad cythet, tsak az, hogy Lelkedet Idvözitő *Chriſtus*ához es mennyei örőméhez hamareb jutattya hogy nem mint teſted akarná. Eſedben végyed tehat hogy az à legh-nagyub kár, legh-job remenſéged neked. Minekokaért az Halál kár tétele inkab ſegedelem az Kereſztyen Embernek hogy nem mint kár-vallás.

EZEN VALO LELKI ſohaſkodas.

OH URAM IESUS Chriſtus minden benned bizoknak eggyetlen egy Idvözitője; ne utallyad meg kerlek az kik *nyavalyájokban* ſegedelemért es irgalmaſságért *Kegyelmeſſegedhez* fogjak fejeket; Oh hadd zengjen amaz *edeſſéges ſzozat* Lelkemnek fileiben, mellyet te az *meg térö Latornak* ſollál az kereſztfán: *Ma én velem leſzeſz az Paraditsomban.* Mert én, oh URAM, az *Apoſtol*lal ahitatos Lelekkel mondom neked: *Kivánok meg oldoztatni el-oſzolni, es az én Chriſtuſommal lenni.*

Luc:23.43.

Phil: 1.

ÖTÖDIK GONDOLAT.

GOndold meg (ha ſélſ az halaltul) hogy *az Sion hegyén nintsen halal, mert az ki az Chriſtusban hiſzen ſoha meg nem hal.* Es ha élni ſzeretz, kétſeg nelkül az *örök élet* (melyre *ut* ez az *élet*) *felülhalad* minden eletet. Ott élnek ſ-örülnek minden kimult Hivek nyavalyaſſagokat el-vegezvén az *Chriſtus*ſal vigaſſagban: ſ-oda gyütetnek az tőb élő ſentek-is minden haborgattataſokbol, hogy ő velle az örők nyugodalomban reſzeſülljenek.

Iſ: 25. 7. 8. Ioan:11. 25.

EZEN VALO LELKI fohaßkodas.

OH URAM te látod az Satannak gonoſſagát, ki (meg nem elegedven Lelkünknek, tellyes életünkbē *eyyel es nappal Sivo vivo Oroßlan mondegyára* veſſedelemre valo kereſésével) akkor intselkedik legh-ſorgalmatosban Szegeny Fiaid kőrnyűl, mikor *legh-erőtlenbek* es vegekhez *közeleb* eſtek. *Fedd meg* URAM *ötet* es tarts meg az en Lelkemet. Ő az *Halallal* akar engem rettentenj; mellyet *buneimmel erdemlettem*; de te *Szent Lelked* altal batoritsad Lelkemet, ſentſeges *Vereddel kereſet* őrők életemnek bizonyos voltával. Enyhitsed *kinaimat*, nevellyed túreſemet, es ha ſent akaratod, vegezd-el ſanyargattatáſomat, mert Lelkem buzgovan

1. Pet: 5. 8.

govan eſedezik hozzad az bodog, *vén Simeonnal*: URAM *botsaſd-el moſtan ſolgadat bekéſségben az te beßeded ßerint.* Luc: 2. 29.

HATODIK GONDOLAT.

GOndold meg magadban minemű nagy aldomáſat áraſtotta ISTEN rejad ez vilagnak ſok *tizezeri ſelet*, kik avagy Poganyok ſ. nem igaz Iſtent tißtelnek; avagy Balvanyozok ſ. az igaz Iſtent nem igazan tißtelik: Te penig az igaz Kereßtyen Anyaßent-egyházban éltel, ſ. oly kegyelmeſſeget tselekedet Iſten veled hogy *igaz Kereßtyeni Hitben* is halnál meg, es az ő *Felſége Szolgainak Temetőjökben* temettetnél; kik mindnyajan az *Iſraël remenſegeért*, varják teſteknek fel-támadáſat az *Igazaknak fel-tamadaſaban.* Act: 26. 6. 7 Luc: 14. 14.

EZEN

EZEN VALO LELKI *sohaßkodas.*

OH UR IESUS Christus,
Ioan: 11. 26. *ki Fel-támadas es ęlet vagy, ki-*
ben valaki hißen ęl, ha meg holt-is;
℣. 24. *el-hißem en, hogy à ki ęl s-te benned*
hißen soha meg nem hal: Iol tudom
hogy az utolso napon ismet fel-táma-
Iob: 19. 25. 26. *dok: mert bizonyos vagyok felölle,*
hogy te én Idvözitöm ęlß: Es noha
ki költözesim utan az fergek ez testet
meg eßik, de meg foglak én tegedet
én Uramat s-Istenemet látni ez test-
ben. Adgyad tehat ędes *Iesus*om
keserű halálodert es kín-vallá-
sodert, hogy azon à napon
eggyike lehessek azoknak, kik-
nek ez őrvendetes sententiat
Matt: 25. 4. akkoron ki mondod: *Iertek-el*
Atyamnak áldotti, birjatok az Or-
ßágot mely vilag fel fundálásanak e-
lötte nektek keßittetet.

HETE-

HETEDIK GONDOLAT.

GOndold meg magadbã mint
ßenvedte meg CHRISTUS
URUNK eretted az *atkozot halalt*, Gal: 3. 13.
es az Istennek *boßßu-állasat*, Thr: 1. 12.
mellyet bűneid miat te érdem-
leß vala; es az *Apostolok* s-az
Martyrok-is mely rettenetes
győtrelmeket es kinokat val-
lottanak *Christus*ban valo igaz
Hitek mellet, holot egyebkent
vilag ßerint kevessen elhette-
nek volna tsak ketßinűkődte-
nek volna, avagy az *Christus*t
tagadták volna meg. Mennyi-
vel nagyub őrőmmel kel ne-
ked az *Christus Hitiben*, ki kől-
tőznőd, holot mind kisseb *gyö-*
trelmid vannak, s-mind penig
sokkal tőb vigaßtalo eßkőzők
batoritnak?

EZEN

EZEN VALO LELKI fohaßkodas.

OH URAM, az en bűneim igazā meg erdemlettek volna az Pokolnak es az örök karhozatnak kinnyait: annal inkab ez atyai dorgálásdat mellyekkel mostan látogatz. De oh Istennek aldot Baranya ki el veßed ez világnak bűneit irgalmaz en nekem; es draga vereddel mosd-el minden undok büneimet, s-fogadgyad-be mennyei Orßagodban Lelkemet: mert ßent kezeidben ajanlom en, édes Atyam, Lelkemet, mivel meg valtottal engemet Oh URAM, igaßságnak Istene.

Ioan: 1. 29.

Apoc: 5. 1.

Luc: 23. 4.

Pſ: 31. 5.

MIND EZEK UTAN AZ Beteg hivaſſon valamely Isten-felö Iambor Tanitot magahoz.

ARra-is gondodnak kellenni hogy (mód leven à dologbā) jo idejen egy Istenes keresztyen

Tanitót

Tanitót ßolittathaſs magadhoz, nem tsak azert hogy halalod orajān çretted könyörögjön (mivel Isten è fęle allapotban meg igirte hogy meg halgattya az igazſagos Prophetanak a imadkozaſat, es az Eccleſia veneinek kialtaſokat fuleiben veßi b hanem hogy egyßer ſ-mind, vallas teteled es fegyhetetlen pœnitentia-tartaſod utan, bűneidből tegedet meg oldozzon. Mert mikeppē hogy hitta Chriſtus URUNK ötet hogy meg kereßtellyen c teged az meg tereſnek kereßtſegevel az bünnek botsanatyara: ezenkeppen arra-is d batalmat es e meltoſagot adot az ö Szolgajanak, hogy valamidön meg térß, meg oldozhaſſon tegedet büneidből. Neked adom ugymód f az Menyorßagnak Kultsat, es valamit ez Földön meg kötz, az Egben is meg köttetik, à mit penig meg oldoß, è Földön, az Egben-is meg oldoztatik.

a, Gen: 20. 7 Ier: 18. 20. & 31. Ezech: 4. 14.

b, Iac: 5 14. 15. 16.

c, Marc: 1. 4 Act: 19. 4.

d, 1. Cor: 5. 4.

e, 2. Cor: 10. 1.

f, Matt: 16. 19.

Matt: 18, 18. *oztatik.* Ismet, *Bizony mondom nektek, hogy valamit meg kötöztek ez Földön, az Egben-is meg leſsen kötetven, à mit penig meg oldoztok è Földön, meg leſsen oldattatvan az*

Ioan: 20. 21 *Egben.* Vitsontag, *Vegyetek*, ugy mond, *Sz: Lelket*, *valakiknek bünöket ti meg botsattyatok, meg botsattatik nekiek, es valakiknek bünöket meg tartyatok, meg tartatnak.* Ez tudomany avagy tanuſag igen regi az ISTEN Anyaſzentegyházaban, ugy annyira hogy

Iob: 33. ℣ 19. 22. 23. 24. még *Iob* idejet-is nyilvan allatta ezt *Elihu*: *Mikoron*, ugymond, *Iſten az Embert faydalommal az ö Agyas-hazaban meg feddi*, ugy hogy *az ö elete közel legyen az ſirhoz, es az halalos keſerves faydalomhoz; Ha akkor ö hozzája jövend követ, az Iſten akarattyanak ezer magyarazoinak egy gyike, ki meg jelentse az Embernek az Iſten Igaſſagat, es Iſtent az ö kegyelme felöl meg ſolitván,*

ván, azt mondgya: Szabadits meg ötet hogy meg ne hallyon, &c. *jo kedvel hozzá fogadgya.* ℣ 26. Ehez haſonlot mond Sz: *Iakab* is: *Betegé valaki ti közöttetek, hivaſſa az Egy-* Iac: 5. ℣. 14. 15. *házi Szolgakat es imadkozzanak erette*, &c. *es az hitböl ſármazot imadſag meg tartya à beteget*, &c. *hogy ha bünt tselekedet, meg botsattatik neki* (ha tudni-illik igaz *pœnitētiat* tart es az veneknek könyörögnek erette) *Ezeknek vagyon hatalmok arra hogy be zarjak az Eget, es hogy az Satannak adgyak az* Apoc: 11. 6. 1. Cor: 5. 5. terhetetlen bontrákoztato Bünöſöket. *Mert ezeknek viteszkedéſeknek ſegyverei nem teſtiek, hanem Iſten ereje altal eröſſek nagy eröſſegeknek le-rontaſara, es kéſſen tartyak az büntetéſt mely altal boſſßut-alnak minden vakmeröſegen.* 2. Cor: 10. 4. &c. Nallok vagyon ö nallok az *meg oldozaſnak Kultsa*, annakokaert

hatal-

hatalmok vagyon az botsanatra-is.

Marc: 16. Miniſtri peccata remittũt, non autexuſios, ſed organikos. 1. Cor: 5.4 2. Cor: 4. 1. 2. Act: 13. 38. Evegte mondgya Balas. D. Aſcet: c. 13. Chriſtus omnibus Paſtoribus & Doctoribꝰ, æqualem tribuit poteſtatem, cujꝰ ſignum eſt quòd omnes exæquo ligant & ſolvunt, ut Petrus.

Az *Püſpökök* penig es à *Tanitók* az Eccleſiaban, nem valami *felsö hatalom* ſzerint ugy mint magoktul botsattyak meg az bűnt (mert illyenkeppen egyedűl csak az Chriſtus az ő Urok botsat bűnt) hanem csak *ſzolgaiképpen* mint *Chriſtus Szolgai* es *Sáfari*, kiknek hivſegekre, bizta az Ur az ő *kultsat*: ſ. ez az, mikoron avagy *közönſegeſſen*, avagy penig *eggyeskeppen*, ki mondgyak es hirdetik az Iſtennek Igeje altal az ő *Irgalmaſſágat* az meg térő bűnöſnek: avagy az meg terhetetlen vakmerőveknek à *Büntetéſt*, es igy rajok is *fejezik* az *köz igereteket*, az *terökre* ſ. ekkeppen az fenyögetéſeket is az *teretlenekre*. Mert az Chriſtus az Egből ő altalok mint è-*földön hagyot ſzolgai* altal

altal hirdetik ki, *à kinek bünet avagy meg botsattya, avagy penig meg köti* es *à kinek az Meny-orſzagnak Kapujat meg nyittya*, ſ. ez *à kellen* be-is zárollya, ennekokaert nem ekkeppen-is mondatik: à kinek bűneit jelentitek meg botsattatandoknak; hanem, *à kinek büneit meg botsattyatok*. Meg botsattyak hát ők az bűnt, *mert az Chriſtus az ő ſzolgaltatáſok altal botsattya meg az bünt*, mikeppen hogy *Lazart-is Tanitvanyi altal oldozá meg*. Es à mint az *Náman* pokoſságat ſemmi viz az *Iordan*-vizén kivűl el-nem moshattya vala, (noha más vizek-is voltanak oly tiſztak es ſzepek) mivel az *igeretek* nem egyeb vizek melle hanem az *Iordan* vize melle adattattak: Igy è keppen, noha egyeb ember-is *el-mondhatna* ugyan azon *igeket*, de nem lenne azon

Az Papaſok nem merik ezt tagadni: Quilibet Sacerdos (quantum eſt ex virtute clavium) habet poteſtatem indifferenter in omnes. In ſuppl: Thom: 46. Ioan: 11. 44

azon hathatosſága avagy munkalkodo ereje az Lelki iſmeretben, mint mikor az *Chriſtus* Szolgai az Tanitók mondgyak azokat az emberre, mivel (:) az *Igeret* az ő Szajokban, kötelés az Iſten *Igejéből*: mert őket [b] *valaſztotta*, [c] *ſzakaſztotta-ki*, es [d] *állatta külön ez munkára*, ſ. ő reajok bizta [e] *az meg békelleſnek ſzolgaltataſat es igejét*, ſzentſeges [f] *ſzolittatáſok*, es [g] *fel-ſzenteltettetéſek* altal vöttek [h] *Sz. Lelket* es *ſzolgai hatalmát* az kötőzeſre es oldozaſra. Ezek *botsattatnak az Szent Lelektül ki* ez munkára, melyre hitta-is őket.

(:) Ioan:20 v23.

b, Act:1.24
c, Act:12.2.
d, Rom:1.1.
e, 2.Cor:5. 18.19.
f, Act:13.2. 1.Cor:1. Heb:5.4
g, Tit:1.5.
h, Ioan.20. 22.23. Act:13.24.

Az *Chriſtus*-is azon igekkel ád hatalmát az ő Szolgainak à meg terőknek bűnőknek botsátaſara, mellyekkel à *Mi Atyankban* tanit hogy bűneinknek botsánattyat kivánnyuk; akarvan az meg térő bűnőket

En tinon aphyte amartias. Ioan:20,21. Kai aphes himintas amartias himon.

ket biztatni es bizonyoſitani, hogy az ISTEN az ő Szolgainak menedék adáſa altal, tellyeſſeggel minden ő bűnőket az CHRISTUS verenek erdemeért meg botsáttya. Ugy annyira hogy az mit URUNK az Egben vegez *in foro Iudicij* (az ſek ſinin) azont nyilatkoztattya-ki è földön *békélteto Szolgai altal, in foro pœnitentiæ* (az pœnitentiatarto kövön) ugy hogy à mikeppen Iſten meg bekeltette *magaval è vilagot az Ieſus Chriſtus* altal: *azonkeppen adta* (azt módgya az Apoſtol) *nekunk az meg engeſteleſnek Szolgaltataſat*. Az ki őket *kereſztelni* el-küldötte, mondvan, *Mennyetek-el tanitsatok minden nemzetſegeket, meg kereſztelvén őket*, &c. azon küldötte bűn-botsátani-is mondvan: *Mikeppen az en Atyam engemet el-küldöt, azonkeppen en-is el küldlek tikte-*

Luc: 11. 4.

2. Cor: 5. 18. 19.

Ioan: 20. 12. 13.

Ioan:20,12. 13. ket; valakinek buneit botsattyatok meg botsattatnak, &c. Mikeppen azert hogy ſenki nem kereſztelhet (noha azon vizzel es igekkel meg lehetne) hanem tsak az 2. Cor:2.7. 10. hivatalos Tanito kit Chriſtus elhitt Hebr: 5. 4. es meltoztatot ez ſentſeges es Iſtenes ſolgalatra; ezenkeppen noha egyebek-is jo beſseddel vigaſztalhatnanak; mindazaltal ſenki bűnből ſenkit meg nem oldozhat, hanem tsak azok, az kikre 2. Cor: 5. 18. 19. URUNK az Sz: Szolgaltataſt es à meg bekeléſnek beſsedet bizta: S-ezeknek fel-ſabaditaſok felől mond-Luc: 10. 16. gya-is Idvezitőnk; à ki tikteket halgat, engemet halgat. Ketſeges igyedben bajodban jo tanatsolo Emberhez folyamodol, nyomoruſagos betégségedbē tudos Orvoſnak tanatsaval élſz, ſ-tsak az kárhozatos allapotban nem volnaé az bünöſnek à maga Biroſaga veſzedelmes?

Amaz

Amaz nagy ertelmű *Calvinus* Inſtit: l. 3. igen nyilvan tanit ez felől: *Et-* c. 4: ſect: 12. *ſi omnes mutuò nos debeamus conſolari* &c. *Noha mindnyajunknak kellyen egy-maſt vigaſztalnunk, es az Iſten irgalmaſſagához valo bizodalomban erőſſetenunk: Lattyuk mindazaltal hogy az Tanitók tetettenek ez dologban bizonſagokká es mint egy kezeſekké, hogy az Lelki iſmereteket, az bünöknek botsanattya felöl bizonyoſokka tegyek.* Ugy *hogy ök mondattaſſanak-is az bünöket meg botsatani es az Lelkeket felſsabaditani. Midön hallod hogy ezönekik tulaydonittatik, meg gondold azt, hogy az teneked haſsnodra vagyon. Annakokaert minden hivő kereſztyen eſsében vegye, hogy midön azö kivältkeppen valo buneinek erzeſi altal belſokeppen ugy gyötörtetik es ſanyargattatik hogy magatul maſnak ſegedelme nelkül meg nem menekedhetik, ollyankor tiſzti az*

hogy meg ne vesse az Orvosságot, mellyet neki az Ur ajanl, tudni illik hogy (lelki ismeretinek könnyebbitesenek okaért) Prædicatora elöt bünei felöl egyenesen vallást tegyen, es vigasztalására annak kiváltkeppen valo ſolgálattyat kivánnya. Mert ennek tisztt hogy az Iſten népet közönſeggel es magaban-is az Evangeliumi vigaſztalásokkal biztaſſa es batoritsa.

(:) In azith: Papatas & Chriſtianiſ. vo. 1. fol: 66. Luther t. 6. fol: 109 &ſeq.

Beza-is nagy męllyen (:) *commendallya* ez tudomant, *Luther* penig azt mondgya, *Hogy ö ezer vilagot hagyna inkab oda, hogy nem mint az eggyes Gyonas-tetelt hagyna ki az Anyaſsent-egyházbol.* Az mi Eccleſiaink mindenkoron igen *jozanul* ſamot tartottanak ez Tudomanynak igaz voltára; de igen *igazã*-is attak eleb az *Papiſtas Fules Gyonasnak* amaz regnalo *Antichriſtiusi* találmanyán mellyet ök az *Kereſztyen*

Bizonſag erre à mi Agendank ki D. Hol. menedékért mond vala D. Raynoldnak halálakor, ki

tyen Léleknek nyakában, bűnert valo Engeßtelö Aldozat es *erdemes eleg-tétel* gyanant akarnak kötni: tsigazvã maſoknak Lelkek iſmeretit az Gyontatáſſal, midön amazok ſemmi töredelmeſſegeket nem érzik-is, es minden ö bűnöket elö ßamlaltatni akarjak, mely lehetetlen dolog: hogy è keppen minden embereknek ßivek titkat felvadaßhaſſak, mely nem egyßer hozot galyibat nem tsak az *eggyes Szemelyekre*, hanem męg az *köz allapotra-is*. De az Iſten Igejenek Igaz volta ez, hogy egy-is az *Romai Eccleſia*ban Szenteltek ſ. abban maradtak közzül, igazan az bűnöſt *fel* nem *ßabaditthattya*: mivel fel-ßabaditaſnak Kultsa kettö; eggyik felſö *meltoſagot* illet, ſ. ez tsak à *Chriſtus*é az maſik *ki ßolgaltato* kults, ſ. ezt *Szolgainak* adta, kik ez okon-is

ki midön nem ſzolhatna, az kezet mellyel fel-ſzabadittatek, azt tsokolá meg.

a, Apoc: 3 9
b, Marc: 2. 7. Luc: 5. 21.
b, Matt: 16.

c, 1. Cor. 4. 1

tetnek *Christi Szolgainak*; Isten c *Titkainak*, *Safarinak*: *Engeßteleſnek*, *Követinek* d *Püſpököknek*, *Paſtorok-nak*, *Veneknek*. De az Chriſtus ſohult az Uy *Teſtamentum*ban ſenkit *aldozo Papi rendé* nem tőt, nem-is adattatot ez Nev *ieveys*, mely tulaydonul *Aldozo Papot*, tésen egy Szolgájának-is az *Chriſtus*nak az Uy *Teſtamentum*ban: Nem-is olvaſſunk ſenkit az Uy *Teſtamentum*ban, à ki magat illyen Papnak mérte volna valani, az egy *Iudas*ſon kivül. Nintsen-is bizonyara tsak egy valoſagos Pap is az Uy *Teſtamē-tum*ban, hanem *tsak* az *Chriſtus*. Nem-is maradot az Chriſtus Papſagának ſemmi reße hátra, mellyet ez *Földön* kellene męg vegben vinni, hanem tsak mellyet az *Egben* vegez erettünk valo *eſedezéſe* altal. Holot azert az Chriſtus itt ez aránt ſohult

d, 2. Cor: 5. 20.

Miniſterii clavis duplex eſt, una ſcientiæ diſcernendi

1. Cor: 12. 10
1. Ioan. 4. 1
Ier: 25. 15.

Altera eſt poteſtas ligandi & abſolvendi.

Ioan: 28.
Matt: 17. 4.
Hebr: 7. 27. 28.

Hebr: 8. 4. & 7. 15.

ſemmi

ſemmi *Aldozo Papſag*nak rendit nem rendelt: es à *Papiſta Papok* meg vetik az *Evangelium Szol-gaſaganak* nevezetit, melyre e-gyedůl à Chriſtus az *Kultsot* biß-ta: Szůkſegeſſen ki jő az, hogy tsak egy *Papiſta Pap*-is tsak egy bůnőſt-is igazan ſem *ki* nem *re-keßthet*, ſem penig fel nem *ßabadithat* avagy az *Chriſtus Kultsahoz* ſemmi igaz igyét nem áthattya. Azonban ez Iſtenes Rendeleſ-nek illyetén *Antichriſtuſi meg veßtegeteſe*, el-is nem hagyat-hattya ennek *ßabados gyakorlaſat* az Kereßtyenek es igaz Paßto-rok kőzőt, ha mikor valamely *habergo Lelki iſmeretnek* allapot-tya kivannya mert ezokert ren-deltetet kivalkeppē, ez dolog.

Bizonyara nintsen-is ſemmi job mód az *fel fuvalkodot ßivnek*, *meg alazáſara*, egyßer ſ-mind az *alazatos Leleknek* fel gyamolitá-

ſara-is mint ez lelki közles beſed az Tanitó es az ő reja bizatot nyaj közőt. Ha azert valamely nagy bűnöd háborgattya Lelked iſmeretit, váld meg az ISTEN *Szolgajának*, kérdgy *tanatsot* tűlle, es ha igazan pœnitentiat tartaſs, vegyed *fel-ſsabaditaſat*-is: Es è keppen ſemmi ketſéged ne legyen *inforo Conſciëtiæ* lelked iſmeretiben, hogy minden bűneid ſinten oly valoſagoſsá meg nem botsatottanak volna ez földön, mint ha ſintē à *Chriſtus*tul magatul hallottad volna *in foro judicij* az ſék ſinen, azoknak meg botsátaſának kimondáſat. *Qui vos audit, me audit*; A ki tikteket halgat, engemet halgat. Probald meg ezt, ſ. reja felelek hogy ſokkal nagyub tsendeſűléſet tapaſtolod Lelked iſmeretinek, hogy nem mint ki mondhatnad azt.

Luc: 10. 16.

Gon-

Gondollyaké az hivſágos Emberek ez Iſtenes Hivatalnak *Mĕltoſágos voltat* meg? bizonyára ha gondolnák, inkab tiſtelnék ez *Hivatalt*, es az *Hivatalos Szemellyeket* nagyub betsűlletben tartanák.

Az Beteg Ember (è keppen Lelki iſmeretiben meg tsendeſűlven es az Tanitotul *menedeket* vevén) igen jol tselekeſi illendő ſamos Kereſtyeneket hivatván magához, ha az UR *Vatsorajának Sz. Sacramentumat*-is magahoz veſi *Hitinek* bátoritáſara, es az Ördög *Oſtromláſinak* farban rontáſara. E végre nevezi ezt az *Niceai Concilium* Conc: Nic: Can: 12. *Viaticumnak*, *Leleknek uti-költſegenek*. Es noha az UR Vatsorája Egyhazbeli tselekedet, mind azaltal, mivel *Urunk* (az elſő ſerzetkor) eggyes d házban ſerzette azt meg, *Sz. Pál* pe-

d, Matt: 26. 18. Luc: 22. 12.

nig az *Kereßtyeneknek* Hazokat e *Chriſtus Templuma*nak nevezi, ſ. az Chriſtus maga igérte f hogy ő *az Hiveknek közepette jelen vagyon, az holot tsak ketten avagy harman gyulekeznek-is öſſve az ő Nevében*: En ſemmi okát nem latom, miert kellene az meg ehült ſ. ſomjuhozo lelki Beteg kereßtyenektül (ha nyomoruſagok miat *Egyhazhoz* nem mehetnek) az UR Vatsorajat meg tagadni; Tőb egyigyüſeget jelent az maga felől, hogy nem mint ertelmet, à ki azt veli hogy ez dolog az *egyges Miſevel* egy porázon futna: Mert az Miſe nem azert nevezetik *eggyeſnek* hogy az eggyes hazakban is el-berbitelik à *Miſét* az Papok, hanem hogy az Pap (mint *Ievvell* Püſpők a Aquinas b Tamasbol tanittya) az *Sacramentumot* tsak maga veſi

e, Rom: 5, 6 Phil: ỳ 2. f, Matt: 18. 20.

a, Ievvell: cont: Hard: Art: 1. de privat: Miſſ. fol: 4.

b, In Miſsis privatis ſufficit ſi unus ſit præſens, ſcilicet Miniſter, qui toti[us]

ſ. egye-

ſ. egyebekkel nem közli; ennekokaert ugyan tsak eggyes az, ha ſinten az egeß Gyülekezet jelen vagyon es reja nez-is arra. Szinten annyit külömböz azert ez illyeten eggyes *communical*tatasok az betegeknek, az eggyes *Miſenek Antichriſtusi* balványatul, mint az Eg à Földtül. Mert az egyház nép közöt valo UR Vatsora oſtaskor ily rend kivül eſet alkalmatoſſagnak idejen, az *Chriſtus* ßerzéſe ugyan meg tartatik. Sok Hű Atyafiak gyülekeznek egyben, es *eggyik à maſikat meg várja*, az *Chriſtus* halála-is hirdettetik es jelengettetik, es az Tanito az tőb Hivekkel ſ. az Beteggel, egyetemben ülnek az UR Vatsorájaval. b. c. *Calvinus*, azt mondgya, *hogy ö igen örömeſt* meg engedi *az UR Vatsorájanak betegekkel valo közléſet, ha mikor az allapot*

toti[us] populi personam gerit. Aq. p. 3. q. 38. Art: 3.

De Cœna adminiſtratione ita ſentio, libēter admittēdum

dum esse hunc morē, ut apud ægrotos celebretur communio, cum res ita & oportunitas feret. Epist: 51

Cur cœnā ægrotis negandā esse nō arbitror, multæ & graves causæ me impellunt. Epist: 63. 1.

Perkins. de arte bene moriendi.

es az alkalmatossag ugy kivannya. Masut-is, *hogy az* UR *Vatsorájanak osztogatásat, az betegektül senki meg ne tagadhassa, sok es nehez okokkal allattya.* Mindazaltal en mindē Keresztyen embertül azt kivannám, hogy egessegekben ęlnének gyakorlatossaggal az UR Vatsorájával, nevezet szerint minden holnapbā egyszer egyszer az Sz: Gyülekezettel eggyüt; mert ez keppen nem kellene annyira illyetén alkalmatossaggal felebarattyokat ősve gyüyteniek, es magokat-is az Szent *Sacramentum*tul valo meg fosztattatasok miat, tőrniek, faggatniok. Mert mikent *Perkinsius* igen igazan allattya: Az *Sacramentumnak gyumöltse, es hathatossaga, nem tsak vetelének idejeig tart, hanem az utan-is embernek egesz ęletere ki terjed*: Melynek hathato voltat ha az emberek tel-

lyesseg-

lyesseggel értenék, nem szükölkődnenek annyi sok intesek nelkül az UR Vatsorájanak vetele felől. *Pastores omnes hîc exoratos vellem, ut hujus controversiæ statum penitus introspicerent, nec fideles ex hac vita migrantes, & panem vitæ petētes viatico suo fraudari sinerent, ne lugubris illa in iis adimpleatur lamentatio*: Parvuli panem petunt & non sit qui frangat eis.

Admonitio ad Pastores.

Thr: 4. 4.

Mikeppen azert, midőn az Hitetlen meg hal azt mödhattya à halalnak, à mit *Achab Illyes*nek: *Hogy találál rejam, oh te en ellensegem?* Ezenkeppen midőn más felől az meg térő bűnősnek hirt tesznek hogy az halál az ayton zőrget, es szemben akar lenni véle; azzal szolithattya meg à halált, à mivel *David Achima Achimazt*: *Hadd jöyjön, mert jo, es hirt-is jót hoz*: Christus

2. Reg: 22. 20.

 kővete

2. Sam: 18. 27. Ut moriare pius, vivere disce piè.

kővete az Halál, s-őrvendetes uysagot mond mayd ennekem az őrők çlet felől. Es mikent az *Vöres Tenger* melységes őrvenylőn az *Ægyptum* belieknek elmerittetesekre; de az Izrael nepenek *altal menetel* mellyen az *Canahán* földenek birasára ménének; Ezenkeppen az Halál, őrők Pokolban es Kárhozatban *merules* az istenteleneknek; de az Kereßtyeneknek *Kapu* az őrők çletre es idvessegre *Egy Napja* az aldot Halálnak, valtozast ßerez az *keseru çletnek minden ßomoruságiban.*

Summum hominis bonum, bonus ex hac vita exitus.

Midőn azert veßed eßedben, hogy lelked testedből, immár ßintén ki menendő imadkozzál ha nyelveddel lehet, nyelveddel, ha penig nem, tsak elmedben ezekkel az Igekkel, lelkednek ßemeivel az UR IESUS *Christus*ra te Idvezitődre

nézvén

nézvén álhatatossan, es mondgyad:

LELEK KI BOTSATA-sakorra valo Imadság.

OH *Istennek Baránya*, ki az te véred altal el-vőtted ez vilagnak bűneit: Irgalmaz nekem bűnősnek. URAM IESUS ved hozzád az en *Lelkemet.* Ioan: 1, 29. Act: 7. 59.

AMEN.

MIDŐN AZ BETEG ßinten ki költözendö è vilagbol, az jelen lęvö hivek mindnyájan essenek terdekre, es az ö Lelkét ajanlyak az Istennek, ezekkel avagy ezekhez hasonlo Igekkel.

OH kegyelmes Istenűnk es irgalmas Atyánk, *ki minekünk segetsegünk es erössegünk vagy jelen valo haborusaginkban, emeld fel kegyelmes ortzádnak világat* ez ßempillantasban, ez te Szolgadra

(Szol-

(Szolgalodra) kit te hozzád indult hogy meg jelennyék te előtted. Mosd-el minden ő bűneit az UR IESUS *Christus*nak érdemes *verével*. Nevellyed *hitit*, es *Lelkét* őrizd meg, az Ördögnek es annak alnok Angyalinak intselkedesi ellen. Vigasztallyad őtet Sz: Lelkeddel, es ha valaha, mostan éreztessed véle hogy te ő neki *Szerelmes Attya* vagy, es ő-is teneked, *kegyelemből fogadot Fiad*. Tarts meg oh UR *Iesus Christus* ez te sajáit vérednek árát, kit oly dradan valottal magadhoz. Vedd hozzad Lelkét mint amaz megtérő *Tolvajét* az mennyei *Paraditsom*ban. Viteſſed magadhoz azt ſent *Angyalid* altal mint az *Lázarét*; es engedgy őrvendetes fel-támadáſt neki az utolſo napon. Oh ędes Atyánk, halgaſs meg minket ő erette; halgaſd

i. Ioan: 1. 7.

gaſd meg az tennen magad sajáit *Fiát*, az mi *eggyetlen egy közben járonkat* ki az te *jobb kezed felöl ül*, es ő érette minket-is: Az kiben valo bizodalmunkban, es te Szolgádnak (Szolgalodnak) Lelkét, mostā Atyai kezedben ajanlyuk: Azzal az Könyörgeſſel, melyre Idvezitőnk tanitot, hogy mindenkoron minden ſükſegeinkben bizodalmaſſan mondgyunk te néked:

Rom: 8. 34.

Mi Atyank, ki vagy, &c.

Ekédik az UR*ban valo ki-mulaſban meg tartandó Kegyeſſeg Gyakorlaſrul.*

IMMAR KŐVETKEZIK az UR*ert valo ki-mulaſra nézendö Kegyeſſeg Gyakorlas.*

AZ UR*ert* valo meg halaſra nézendő *Kegyeſſeg gyakorlás* neveztetik *Martyrumſagnak*.

Az

1. Cor: 12. 13. Sanguis Martyrum semen Ecclesiæ.

Az *Martyrumság semmi nem egyeb, hanem oly bizonyság tetelek à Kereſztyeneknek mellyel az Evangeliumnak igaz tudomanyat*, meg petsetlik, akar mely halál nemet el ſenvedvén, *hogy ſokakat az Evangeliumi igaz tudomanynak vetelére, utahitsanak mindnyajakat penig à kik azt vöttek abban meg éröſsitsek*. Ez meg halás nemenek igirte Urunk az *Coronat: Legy hiv, ugymond, mind haláliglan ſ-neked adom ez életnek Coronajat*. Mely igeretet az *Eccleſia* oly álhatatoſſan hiſen, hogy magat-is az *Martyrumſagot Coronanak* nevezi: Es hogy az Chriſtus mentûl inkab neki biztathaſſa az Hiveket ez felſéges jutalomhoz, azt tselekedte mint egy *jövendöt* mondván, hogy Sz. *Iſtvan*, ki elſő lön az Kereſztyen *Martyrok* közöt, az *Coronarul* venne maganak nevezetet.

Martyres acceperunt non dederunt coronam.

Leo Martyrio coronatus.

Apoc: 2. 10. Bern: Serm: in Feſt: Innoc.

vezetet. (Stephanus coronat teſen az Görög nyelven.)

Az *Martyrumſag* káromkep pen leſen.

1. *Sola voluntate*, tsak az egy akaratban; mint az Sz: Ianos Evangeliſtaé, kinek az olay ſerpenyöben valo föveſe, nem annyira meg föveſére mint meg kenettetéſére ſolgala, mert annakutána is elegetéle, es vénkorában hala meg *Epheſus*ban.

Frid: Nauſ. in vit: Ioan: Flores Hiſt: Ad An. 59.

2. *Solo opere*, tsak ſinten valoſag ſerint: mint az *Betlehembeli artatlan Magzatocskáké*.

Matt: 2.

3. *Voluntate & opere*, mind az akaratban ſ-mind penig à valoſagban egyſer ſ-mind: mint az Elödedi Anyaſent-egyházban, az *Sz: Iſtváné, Polycarpusé, Ignatiusé*, Sz: *Lörintzé, Romanusé, Antiochianusé* es töb ſok ezereké. Az mi idönkben penig, *Crámeré*,

Crámeré, Latimeré, Hooperé, Ridleé, Farraré, Bradfordé, Sanderé, Philpoté, Glokeré, Tayloré es más ßamtalanoké: kiket az ßabados, Istenhez es az Igassághoz valo *buzgoság*, az *Martyrum*ságnak *Langja* közében vitt-bé az *Christus*ul valo *Hitnek* meg petsetlesséért. Nem az kegyetlen halál azert hanem azoknak *artatlan* es *ßent* volta tessi az *Martyrt*. Az téboygo Lelki ismeret sem elegedendő őstön az *Martyrum*ság, ßenvedesre, mert az Isten Igejebeli *Scientia*nak ismeretnek kell az ember ßivebeli *Conscientia*t Lelki ismeretet, igazgatni. Mivel à kik az Apostolokat meg öltek, azt vették hogy valami nagy *Istени ßolgálatot tselekeßnek*: *Szent Pal*-is *buzgoságbol* dühöskedik vala az ISTENNEK Sz: Emberin. Noßa már, *Sz: Pal*nak, az regi Kereßtyen

1. Pet: 2. 19. Causa non passio facit Martyrem. Aug: Ep: 6, 1 Non mortes, sed mores. D. Boy: Th: Aqu: 1. 2. quæst: 19. art: 6.

Ioan: 16. 2.

Act: 9. 1. Phil: 3. 6.

tyen *Romaijak*hoz, (de most már az *Antichristus után eredet uy Romaijak*hoz) irot levele, tegyen itiletet, ha az mi *Seminari*' konkoly hinto Pápazo *Papink*nak es *Ieſuitaink*nak igyek bajok oly ßent, igaz es artatlané, hogy az ő lelkek ismeretiben elegedēdő őstön lehetet volna halál ßenvedesekre, es Lelkek idvességenek kotzkára valo hanyasokra. Innen bizonyára nyilván meg tetßik, hogy az mely idvesseges *Tudomanyra Sz: Pal* az regi *Roma*belieket tanitotta, *igyenesſen* ellenę vagyon, az igaz Valásnak 26. *fundamentum*ban, azoknak mellyeket az mostani uy *Roma* tanit es állat. Mert *Sz: Pal* az elébbi regi *Roma*ijakat arra tanitotta;

Epistola ad Romanos, nunc est Epistola in Romanos.

1. Hogy Valástatásunk Istennek *ingyen valo kegyelmeből* vagyon, nem az *eleve el-latot* jo

tsele-

tselekedetekbol Rom: 9.16. & 11. 5. 6.

2. Hogy *meg igazulunk* ISTEN elŏt egyedúl à *Hit* altal, *jo tselekedetek* neikúl, Rom: 3. 20. 28. & 4. 2. &c. & 1. 17.

3. Hogy az *Uyja-ßületteteknek* jo tselekedetek az ŏnnŏn *condignitas*okbol mĕltoßágokbol *érdemetlenek*, nem érdemlik az ŏrŏk çletet. Rom: 8. 18. & 11. 6. & 23.

4. Hogy *tsak azok* à *könyvek*, *Iſten Oraculumi* es *igaz Sz. Iras*, mellyeket az *Sidok orizetek* alá bizot volt az Iſten Rom: 3. 2. ℣. 1. 2. & 16. 26. à minemúvek ſoha az *Apocriphak* nĕ voltak.

5. Hogy az *Sz: Iraſnak* mĕltoßaga ſ. hitele, Iſteni. Rom: 9. 17. & 11. 32. egyben vetvén, Gal: 3 21. 22. Ennekokaert fellyeb valo az Eccleſia mĕltoßagánál.

6. Hogy mindeneknek *Egy-*

haza

haza es *kŏz* Embereknek ha idvezúlni akarnak, ßúkßeges az *Sz. Iraſt* magok nyelven *olvaſniok* es *tudniok*. Rom: 15. 4. & 10. 1. 2. & 16. 26.

7. Hogy az *Iſtennek* mindennemú *ki képeléſe* valoßagos *Balvany*. Rom: 1. 23. egyben vetven. Rom: 2. 22.

8. Hogy az *Képek* elŏt valo *Vallas ßeri terdhaytas*, avagy akar minemú teremptet allatnak *imadaſa*, merŏ *balvanyozas*. Rŏ 11. 4. es *hazug ßolgalat*. Rom: 1 25.

9. Hogy az Kereßtyen ember ſenkinek egyebnek nem kŏnyŏrŏghet, hanem tsak az Iſtĕnek à kiben hißen. Rom: 10. 13. 14 & 8. 15. 27. azert nem az *Szenteknek* ſem az *Angyaloknak*.

10 Hogy egyedúl tsak az *Chriſtº* à mi *Szóßólónk* az Egben. Rom: 8. 34 & 5. 2. & 16. 27.

11. Hogy az Kereßtyen Em-

bernek

bernek eggyetlen egy Aldozása, semmi nem egyeb, hanem maga *Lelkenek* es *Testenek lelki aldozattya* avagy allátása az Isteni szolgálatra, *Szentségben* es *Igazságban*. Rom: 12. 1. & 15. 16. annakokaert nem az CHRISTUS, valosagos fel-aldoztatása az Miseben.

12. Hogy az *Vallas-szeri* Imadás, akár *dulia*nak s-akar penig *latria*nak nevezteſſek az, *egyedul csak* Istent illet. Rom: 1. 9. & 12. 11. egyben vetven. Rom: 6. 18.

13. Hogy minden Keresztyen embernek *maga nyelvén* (melyben születet) kel könyörgeni *Istenének*. Rom: 14. 11.

14. Hogy nintsen nekünk magunktul, mig à kegyelemben nem állunk, *az jora szabad akaratunk*. Rom: 7. 18. &c. & 9. 16.

15. Hogy az buja kivánság az

az *Concupiscentia* vétek az Ujjászületettekben. Rom: 7. 8. 10.

16. Hogy az *Sacramentum*ok nem osthatnak *gratiat* ISTENI kegyelmet *ex opere operato* magok tulaydon erejeből; hanem jegzik es meg petsetlik azt à mi ugyan akkor szolgaltatik ki nekünk. Rom: 4. 11. 12. & 2. 28. 29.

17. Hogy minden igaz hivő Keresztyen Ember, *bizonyos lehet idveſſege felöl* çlteben. Rom: 8. 9. 16. 35. &c.

18. Hogy senki ez çletben, *Adam* esetitül fogva, tökelleteſſen az Istennek Törvenyit *bé*-nem *töltheti*. Rom: 7. 10. &c. & 3. 19. & 11. 23.

19. Hogy az Vallasnak, *Etel* es *Nap* válogatasban valo helyhezteteſe merő babona. Rõ: 14. 3. 5. 6. 17. 23.

20. Hogy tsak az *Ieſus Chriſtus* tulaydonitot igasſaga, az à mi min-

ket Iſten elôt igazakká téßen. Rom: 4. 9. 17. 23.

21. Hogy az Chriſtus Teſte *David magvabol* valo az *Teſtesüles* altal, es nem az oſtyas liſt taytékbol leßen az Altal valo illatozas. Rom. 1. 3.

22. Hogy minden *igaz* kereßtyen valoſagoſſan *ßent*, es nem tsak azok à kiket à Papa *canonizal* Szentek kôziben ir. Rom: 1. 7. & 8. 27. & 2. 15. 31. & 16. 2. 15. & 15. 25.

23. Hogy *Ipſe*, az *Chriſtus* à *bekeſegnek Iſtene*, es nem *Ipſa* az *Aßßonyi-állat*, tôri meg az *Kigyonak* fejét. Rom: 16. 20.

24. Hogy minden leleknek *lélek iſmereti ßerint* alája kel az *felsö Hatalmaſſagnak*, az az, az Magiſtratuſnak, *fegyver* viſelô Tißt-viſelônek vettetni es *adót* is kel annak fizetni. Rom: 13. 1. 2. &c. Annakokaert az *Papa-*

nak

nak-is önnön magának (minden Pap Uraknak, az *Tsaßaroknak*, *Kiralyok*nak es *Felsö Tißtek*nek birtokok alá kel halgatni, hanem ha Sant-Sandekkal *kárhozatot* akarnak vonni fejekre, mint *Párt-ütök* kik az Iſten *Rendeléſének* ellene állanak. Rom: 13. 2.

25. Hogy *Sz: Pal* (nem *Sz: Peter*) rendeltetet Iſten Kegyelmebôl à Poganyoknak, es kôvetkezéskeppen *Roma*nak-is az *Pogany Nepeknek* legh-fôb Varoſanak *fu Apoſtolá*vul. Rom: 15. 15. 16. 19. 20. &c. & 11, 14. & 16. 4.

Ugy tetſzik az 15. Reſznek 15. 19. 20. verſeibôl ſ-egeſzſzen az utolſo reſzbôl, hogy az Romabeli Kereſztyenek Sz: Palnak Romaban meneteli elôt, azok à Tanitok altal teretettenek meg, kiket maga elôt oda küldöt volt; mert azokat nevezi ſegitô társainak ℣. 3. Rokonſaginak ℣. 7. 13. fogoly társainak ℣. 7. Achajabeli Prædicalásanak zengeinek ℣. 5. fejenkent maga es

Tertius baratinak ki ez Levelet irta ℣. 22. Es okaert-is menének el oly nagy ôrômmel Sz: Pál eleiben mind az Appius piatzaig, meg értven hogy ô Romaban erkezendô volna. Act: 28.15.

26. Hogy az *Romai Eccleſia*, ſinten mint az *Ieruſalemi* avagy akar mely *kivaltkeppen valo*, *meg vetkezhetik*, ſôt ugyan el-is ſakadhat à Hittûl. Rom. 11. ℣. 20. 21. 22.

Mivel azert à *minapiban tamatt Romai Egyhaz* mind ezek ellen tanit, es többekben-is ſámlálhatatlan ſokakban nyilvánſaggal ellenkezik azokkal, à mikre az *Apoſtol* az *régi Romai jakat* oktatta volt; itellye meg, ISTEN es ez *Levél* mellyikünk vagyon *az régi igaz Valláſon*, melyre az Apoſtol tanitotta volt az *Roma*belieket? Es hogy ha mi nem jol tselekedtûké hogy mi ô tôllök annyiban *kûlön*

lön kenyerre löttünk, menyiben ôk-is az *Apoſtoli* igaz *Tudomanytul* el-pártoltanak? es ha nem volté job hogy az *Sz. Pál* igaz Vallaſara térnénk viſſa, hogy nem mint az mai Romának tévelygeſeben fekûttünk volna? es ha job; tehat az *Ieſuitak* es az *Seminar Papok* meg laſſak, a-fęllyenek-is rayta, hogy valamiképpen dolgok nem *Hit* hanem *tamadas*, nem *igaſſag*, hanem *pártolkodas*, nem *religio* hanem *Tybernél* kezdet es *Tyburnál* végezet *rebellio* legyen; à mint hogy ez-is halâloknak fô oka. Ezek inkab az *hittûl ſakat Tengerrûl*, hogy nem az békeſég ſeretô *Apoſtoli* Gyûlekezettûl lęven el-botsattattak, mivel ſenvedhetetlen dolog volt hogy az Alſo-Renddel, *Esküvéſek* es *Kiralyokra* nézendô *Hivſegek* alol valo fel-ſabaduláſt hi-

tessenek-el: továbbá hogy párt ütést támasszanak, támadast inditsanak, *Királynék*at méreggel vessessenek, *Királyok*at titkon meg ölyenek, az egesz Ország sinet Puska-porral fel-vetteſſek, kétségben eſet állapottal hánnyak testeket az fel akasztásra es el-negyelesre. Igy tisztelteſſe Istẽ azokat-is mindnyajokat (Lelkeket mindazaltal, ha valasztottak, idvezitvén) valakik ki botsatottak volt ezeket. En igen felek ugyan rayta, hogy ezek tsepűvel sem tőrölhetik-le magokrul ez emlekezetet, hogy tudni-illik inkab voltak ők magok, *Hohéri* hogy nem mint *Christus Martyri*.

Af. 149. 9. Ut Alexandri causa, iis qui nam scire cupiunt patefiat judicat° est Epheſios Aemilio Frõtio Procõsule, non propter profeſsionis nomen, ſed propter perpetrata latrocinia: cum jam esſet prævaricatus est proditor. Euseb: hist: Eccl: l. 5. c. 18.

Mitsoda Lelki ismerettel tarthattyak hát az Papistak *Garnet* Uramat *Martyr*nak, holot tulaydon maga lelki ismeretinek

retinek kiszteteseből *meg vallotta* hogy *Tamadás inditasáert*, nem *Religio*jáert szenvedet ő halalt? De ha ez illeten *Puskapor Evangelium*u Papok-is *Martyrok*; en tsudalom ki lesen *Hohér*? Ha ezek à *Szentek*, kitsodak *Schithak*? s kitsodak *Cannibal*tok, ha ezek-is *Catholicus*ok?

Puskaporal akartak ezek az Ország hazat Gyülesnek Idejen felvettetni.

De ezt ebben hagyván, ha ők fertelmesek akarnak lenni, maradgyanak fertelmességekben: Mi (kiknek hivségünkre bizta Istեn az *Igaz Hitet* mint valami dragalatos *letöt* josságot) könyörögjünk ő Felsségenek hogy szent çletet engedgyen çlnünk, tudni illik *Hitünkhöz* illendőt, *Kegyesseghen Christus*unkhoz, s *Kiralyunkhoz* engedelmességben: Es ha mikor ędes Idvezitőnk *ily betsületre męltoztat minket*, hogy az ő *Evangelium*aert *Martyr*umsagot

2. Tim: 6, 20

Prov: 24. 21
1. Pet: 2. 17.

Act: 5. 41.

ſſévedgyünk: akar Oßlopok mellet valo *egetés* altal legyen az, mint *Maria Kiralyne* idejeben: akar alattomban valo *hoherkodaſok* altal, mint az *Inquiſitio Házban*; avagy dühős *fel-meßarlas* altal, mint amaz *Parisi* ßiralmas lakasban; akar *Puskaporral* valo fel-vettetés altal, à mint az *Orßag Hazaval* akarnak vala nem régen tselekedni: irgalmas kegyelmének velünk munkálkodása altal könyörögheſsünk, Sz: Lelkenek velünk jelen léteért, ki ugy meg erősitsen *erötelenségünkben*; es *igaz Igyünkben* ugy meg oltalmazzon, hogy halálunkal-is örömeſt meg petsetelheſsük, az *Evangeliumi* igaz tudomant, mellyet *életünkben* hittünk ſ-vallottunk: Hogy míg çlünk, aldattaſſunk Sz: Igejebe, mikor meg halunk magaban az URban, es az *Itelet napjan*

Luc: 11. 28.
Apoc: 14. 13
Matt: 25. 3.
Apoc: 22. 20.

Sz: *At-*

Sz. *Attyatul* legyünk *aldottak Ezt tselekedgyed velunk* UR *Ieſus Chriſtus*, AMEN.

AZ LELEKES ANNAK Idvezitője közet indittatot Iſtenes közles beßélgetes, az Chriſtus keſerves kin-ßenvedeſének hathátgſagos erdemeſſege felöl.

LELEK.

URAM, *miert moſad meg Tanitvanyidnak labokat?*

CHR: Hogy tegedet tanitanálak, mint kellyen magadat az en Vég-vatsoramra kesitened.

LELEK. *Uram, miert hogy magad moſad meg?* Ioann. 13. 14.

CHR: Hogy tegedet alázatoſſagra tanitanálak, ha en Tanitvanyom akarß lenni:

L. Uram, miert hogy halálod elöt ſzerzéd meg az Veg-vatsorat? Luc: 12. 19.

C. Hogy te mentûl inkab meg emlekezhessel az en halálomrul: es bizonyos lehess affelôl hogy annak minden *erdemessége* tijed:

Ioan: 18. 2. *L. Uram, miert menel oly helyre, à holot Iudas fel tuda talalni teged?*

C. Hogy meg tudhassad azt, hogy en sinten oly sabadossan mentem bûneidert à sövedesre, mint te neha napjan valamely helyben az bûn tételre.

Ioan: 18. 1. *L. Uram, miert hogy az Kertben kezded-el kin-senvedésedet?*

Gen: 3. 3. C. Mert az te bûnôd à Kertben vôt erdetet.

Matt: 26, 40 *L. Uram miert hogy akkoron merültenek az te Valasztot Tanitvanyid oly mély álomban, mikoron te az sörnyü lelki kineknak rettenetes örvenyiben kezdél be-merülni?*

C. Hogy meg mutathassam azt hogy en tsak magam, nem

mással eggyût munkalkottam az te Idvôssegedet. Is: 63. 5.

L. Uram, miert hantak volt oly sok lest es tört elödben? Matt: 26, 4.

C. Hogy te amaz lelki Vadásnak minden lésvetetsit es tôreit el-kerülhessed. Ps: 92. 3.

L. Uram, miert hagyad meg magadat az Árulo Iudasnak tsokolni? Matth: 26. 42.

C. Hogy *kép-mutato* Atyakoknak bessedit senvedvén, ugyan azon kezdethetnek az bûnnek el-tiztitása, à mi altal azt, az Satan *elsöben* be-hozta volt ez vilagra.

L. Uram, *miert adatál* 30. *ezüst* Matt: 27 3. *penzen el?*

C. Hogy tegedet, ôrôk fogsagodbol meg valthassalak. Matth: 26. 39.

L. Uram, *miert imadkozál oly nagy* Hebr: 5. 7. *erös kialtasokkal es könyhullatásokkal?*

C. Hogy azzal meg olthassam

az ISTEN Igaſſaganak buſulásat, mely oly ſzőrnyen felgerjet vala ellenem.

Luc:22,44 L. *Uram, miert ijettel volt meg oly igen, es miert valál rettenetes kinokban?*

C. Hogy en az Iſtennek, bűneiddel ęrdemlet boſſzu-allásat ſzenvedven, te mētűl batrab lehess az Halálban, es ſok vigaſztaláſt találhaſs Kereſzt-viſelesedben.

Matth: 26. 39. 42. 44. L. *Uram, miert könyörgél oly gyakran, oly ahitatoſſan, hogy az Pohár el-mulnek tölled?*

C. Hogy eſzedben veheſſed, hogy en akkor bűneid erdemes atkainak ſzőrnyűſeget ittam es ſzenvedtem meg.

Gal: 3. 13. L. *Uram, miert hagyad könyörgeſed után, Sz: akaratodat, Sz: Atyadnak akarattyara?*

C. Hogy tegedet meg tanitsalak mint kellyen magadat

minden

minden nyomoruſagidban viſelned, es mely őrőmeſt kel bekes tűres altal azt à kereſztet ſzenvedned, mely felől bizonyoſſan tudod hogy nem egyebűnnen, hanem mēnyei Atyadnak igaſſagos kezeiből ſzarmazik rejad.

L. *Uram, miert veritezél oly ſürü viz es vér tseppekkel?* Luc:22,54.

C. Hogy tegedet meg tiſztithaſſalak véres ſebhedeſidből es otsmany motskoſſagodbol.

L. *Uram, miert hagyad magadat meg fogni, holot el-mehetz vala ellenſegidnek kezek elöl?* Luc:22.54.

C. Hogy az te lelki ellenſeged meg ne fogjon tegedet, es à *külsö ſötetſegnek* tőmlőtzeben ne veſſen. Marc: 5.25. Matt: 21.13.

L *Uram, miert hagyattatál-el Tanitvanyidtul?* Matt:26.56

C. Hogy az Iſtennel tegedet

 meg

meg bekeltetnelek kitűl te-
is bűneidnek miatta el-ha-
gyattattál vala.

Ioan: 18. 8. *L. Uram, miert allal elö, hogy tsak magad fogattatnál meg?*

C. Hogy neked tudtodra esnék, hogy en bẽnem à te Idvessegednek ßereteti nagub volt, hogy nem mint egeß Tanitvanyime:

Marc: 14. 51. 52. *L. Uram, miert ragadtaték meg amaz lepedös Ifiu az vitezektül lepedöjeböl bontakoztatvan ki Agyabol ugrot vala fel, halvan az nagy zayt meg fogatatasod es Fö-Paphoz vitettésedkor?*

C. Hogy ki jelenődnek az ő *ditsössegek* az en meg fogattatasomban, s-az en hatalmamis *Tanitványimnak* meg tartasokban azoknak dűhőss kezek ellen, kikkel sokkal gonoßbul bantak volna hogy

nem

nem mint azzal az el-ßaladot *Ifiuval.* Matt: 27. 2.

L. *Uram, miert kötöztetel meg?*

C. Hogy hitetlensegednek idegit meg oldoznám.

L. *Miert tagadtatál meg Sz. Petertül?* Luc: 2. 57.

C. Hogy te felőlled mennyei Atyá előt vallást tehetnék; te penig tanulhatnad meg hogy nintsẽ bizodalom *Emberben*, es *idvösseged* egyedűl az en *irgalmassagomtul függ.*

L. *Uram, miert hogy Kakas ßo altal inditad Petert pœnitentiara?* Luc: 22. 60

C. Hogy senki az eßkőzőket mellyeket ISTEN az meg terésre rendelt, meg ne utallya, ha ßinten semmire kellőknek latzanak is.

L. *Uram, miert hogy Kakas ßokor fordulál s-tekintel Peterre?* Luc: 22. 61.

C. Hogy elődben adhatnám azt, hogy az en kegyelmem-

nek

nek segitsege nelkül, semminemű eskőz az bűnöst Istenhez minekutanna egyszer ő tőle el-szakadot, meg nem teritheti.

Ioan: 19.5. *L. Uram, miert adanak vöres barsony köntöst rejad?*

C. Hogy meg tudhassad azt, hogy en vagyok à ki az te *Scarlat-szinü* undók bűneidet el vöttem.

Is: 1.8.

Matth: 27. 29. *L. Uram, miert coronaztatál töviss Coronával?*

C. Hogy az átoknak *első gyömöltset* az *töviset* viselven, meg tesik hogy en vagyok, az è vilagnak *büneit* es *rayta* levő atkait el-vészem, es tegedet *életnek* es *ditsőségnek* coronájaral coronazlak.

2. Pet: 5. Apoc: 2. 10.

Matth: 27. 20. *L. Uram, miert adának nadat kezedben?*

C. Hogy meg jelentessek hogy en

en nem jöttem az *törödözöt nadszálnak el-töresere.*

Matt: 12.20

L. Uram, miert tsufoltatál meg az Sidoktul?

Matth: 27. 29.

C. Hogy te az ördögöt boszszothassad, ki egyebkét meg tsufolt volna tegedet, mint az *Philistæus*ok Samsont.

Iud: 16. 25.

L. Uram, miert motskoltatád meg szentseges ortzadat pökdösessel?

Matth: 26. 27.

C. Hogy az te ortzadat meg oyjam szegyen vallastul.

L. Uram, miert kötek-bé szemedet à Sidók?

Marc: 14. 65.

C. Hogy az te lelki szemednek homalyát el-veven, *szemtül szemben* nézhetned *Atyamat* az Egben.

L. Uram, miert öklöztetel s-veretél meg palizakkal?

Marc: 14. 65. 66.

C. Hogy meg szabaditsalak teged az pokolbeli kinzo Lelkeknek tsapdosasitul es verekedesitül.

L. Uram,

Matth: 27. 39.

L. Uram, miert ſidogattatal meg?

C. Hogy az Iſten neked békeſeget ſolhaſſon Sz: Igéje es Lelke altal.

Ioan: 19. 3. Iſ: 53. 2. Matt: 16. 13. & 22. 30.

L. Uram, miert undoкéttatad ſent ortzadat tsapdoſaſokkal es verrel?

C. Hogy az te ortzadat mint az Angyalokét, ugy tündökölteſſem az Eghben.

Ioan: 19. 1.

L. Uram, miert oſtoroztatál meg oly kegyetlen-keppen?

C. Hogy te lelked iſmeretimek furdalaſitul meg meneked-heſſel, es az örök győtrelemnék oſtorozaſit el-kerülheſd.

Marc: 14. 53.

L. Uram, miert ideztetel Pilatus eleiben?

C. Hogy te az en Itelő-ſzekem előt ment ember leheſs az utolſo napon.

Luc: 23. 2.

L. Uram, miert vadoltatál oly hahamiſſan?

C. Hogy

C. Hogy te az igaſſag ſerint elne kárhoznal.

L. Uram, miert hogy Idegen Biro altal ſententiaztatal meg? Matt: 27. 1.

C. Hogy te az Pokolbeli kegyetlenſégnek rabſága alol ſabadittatván meg, Iſtenednek kinek tulaydona valál, viſſa juthatnal.

L. Miert vallad meg Oh Uram, hogy Pilátuſnak raytad lévő hatalma onnan felyül valo volna? Ioan: 16, 11.

C. Hogy az *Antichriſtus* az en *kepembeliſegének* ſine alat, önön magat minden *Fejedelemſégek es Hatalmaſſagok felet, ne magaſtallya.* Rom: 13. 1o 1. Pet: 2. 13. 14.

L. Uram miert ſenvettel, Pontius Pilatus Romai Tsaſar Præſidens alat? Luc: 23. 1. Ioan: 19. 1.

C. Hogy meg jelenteně hogy az *Cæſarianusok*, es az *Romai Papas* ravaſſag fogná az utanis Eccleſiamat üldözni es Iegyezd meg jol. Apoc: 11. 8. & 17. 5. 9. 24.

engc-

Ioan:19.16. engemet tagaimban *meg feßíteni.*

Luc:23.34. *L. De miert ſententiaztatal meg Uram?*

C. Hogy az Tőrvény meg ſententiaztatot lęvén en bennem, te az Tőrvény altal ſoha meg ne ſententiaztaſſal.

Rom:8.3.

Matth:27. 24. Ioan:19.6. *L. De ugyan miert ſententiaztatál meg holot ſemmit ellened nem bizonyithatának?*

C. Hogy eßedben veheſd hogy nem az magam bűnćért, hanem à tijedért bűnhőttem.

Matth:27. 34. Hebr:13.13. Luc:23.25. *L. Uram, miert vitettetel ki à varosbol à ßenvedeſre?*

C. Hogy tegedet nyugodalomra az Egben viheſſelek.

Matt:27.32 mezebôl jôvô. *L. Uram, miert kenßeritek az Sidok az Cyrenébeli Simont hogy vinné az te kereßted?*

C. Hogy ertened mely igen meg crőtelenitet volt engemet az te bűnőd: es mi

volna

volna minden Kereßtyennek állapottya, az ki ez vilagnak mezejéről à Mennyei *Ieruſalem* felę indult.

L. Uram, miert vetköztetenek ki Ruhadbol? Ioan:19.23.

C. Hogy lathaſd mint háttam en el mindenemet az te meg valtáſodert.

L. Uram, miert emeltetél kereßtre? Luc: 23.

C. Hogy tegedet magámal eggyût Meny-orßagban emelheſſelek.

L. Uram, miert függel atkozot fán? Luc: 23.33.

C. Hogy eleget tehetnek, az tiltot fának meg ętt gyűmőltseben eſet bűnődert. Gen: 2.17.

L. Uram, miert függel két Latrok közőtt? Luc: 23.33.

C. Hogy te en drágalátos lelkem, az mennyei Angyalok kőzőtt hellyet lelhetnél.

L. Uram, miert ßegezek kezeidet es labaidat az Kereßt-fára. Pſ: 22. 16. Ioan:20,20

C. Hogy

C. Hogy te-is *kezeidet* ki terjeßßed, az Igaſság munkajának tselekedetire; es ßabadſagban állaſſalak, hogy az *békeſégnek utaiban* jarnal.

Matt:27.33 L. *Uram, miert hogy Golgothaban az halottaknak agy kaponyaknak helyen feßittetél meg?*

C. Hogy bizônyos lehess à felöl hogy az en *Halálom ęlet* à holtaknak.

Ioan:19,24 L. *Uram, miert nem oßtak meg az Vitézek az te varrás nelkül valo köntösödet?*

C. Hogy jelentetnek Eccleſiamnak, *haſonlás* es *ßakadas nelkül* valo *egyſége.*

Matt:27,34 L. *Uram, miert koſtolál mereggel egy eletet etsetet?*

C. Hogy te az *Angyaloknak kenyerét* ehetned, es ihatnad az *ęletnek vizet.*

Ioan:19.30. L. *Uram, miert mondad à Kereßtfán: El-vegeztetet?*

C. Hogy

C. Hogy tudhaſſad azt hogy az en halalom altal az Tőrvény be-tőlt, es az az te váltſagod-is végben ment. Rom:10,4, 2.Cor:3.13.

L. *Uram, miert kialtal-fel è keppen az Kereßt-fán; En Iſtenem En Iſtenem miert hagyál-el engemet?* Ioan:19. 3. 4.

C. Hogy te az Iſtentűl el ne hagyattaſſal, ſ-az Pokolnak kinnyai kőzőtt őrők jayt Ott ne kiálts.

L. *Uram, miert lön az à közönſeges ſetetſeg, ßenvedéſed es fel-kialtáſodkor?* Matth:27. ℣ 45.

C. Hogy gondolhaſd es abrázolhaſd azokat à pokolbeli rettenetes kinokat, mellyeket en akkor ßenvedtem, teneked, az Pokolnak veghetetlen győtrelmiből, es az ſetetſegnek őrők lantzai kőzzől valo ßabadulaſodert. 2. Pet: 2.4. Iud: ℣ 6.

L. *Miert ßegeßtetéd két-fele ßent karjaidat?* Ioan:19,23.

C. Hogy

C. Hogy tegedet, ędes lelkemet nagy ßerelemmel magához kaptsolhaſſalak.

Luc:23:43. *L. Uram, hogy nyerheté meg à Lator, ki ſoha az elöt jot nem tselekedet vala, oly rövid meg teres altal, az örök ęletet?*

C. Hogy eßedben veheſd Halálomnak nagy hatálmát, az meg terőknek bűnőknek botsanattyaban, hogy egy bűnőſnek-is ketſegben eſni ne kellyen.

Luc:23.39. *L. Uram, miert hogy az maſik Lator-is, haſonlokeppen nem idvezüle, holot az-is ßintén oly közel függ vala hozzad?*

Rom: 9.18. 22. C. Mert, el-hagyhatom à kiket akarok, hogy meg kemenyedvén gonoßſagokban elveßßenek; es è keppen fęllyenek mindenek, fel-ne fuvalkodgyanak.

L. Uram

L. Uram, miert kiáltal oly fennyen ſ-oly kemenyen, mikoron Sz: Lelkedet ki-botsatad? Matt:27,50

C. Hogy meg jelennyek, hogy ſenki az en ęletemet tőllem el nem vőtte, hanem magam tőttem azt le ßabadoſſan.

L. Uram, miert ajanlad lelkedet, Sz: Atyádnak kezében? Luc: 23.46

C. Hogy tanitsalak tegedet, mit kellyen neked-is tselekedned, midőn te-is ki-mulol. Ioan: 13.1.

L. Uram, miert haſada két felé az Templumnak kárpittya? Matt:27,51.

C. Hogy meg mutaſſam, hogy az Levitai Tőrveny tőbbe már az Sidok es à Pogányok kőzőtt kőz-falul nem leßen; es hogy az Egnek uta akkor nyilatkozot-ki minden Hivőknek. Eph: 2.14. Heb: 10.19. 20.

 L. Uram,

Matth: 27. 51. *L. Uram, miert indula meg az föld s-hasadozanak az kößiklak meg halalod orajan?*

C. Uroknak halalan es az bűnös ßiveknek kegyetlen kemenysegen ißonyodtanak.

L. Uram, miert nem törek meg neked-is ßáraidat, miként az két felöl melletted fel feßittetet Latroknak?

Exod: 11,45 Ps: 22. 19. Zach: 12. 10 C. Hogy tudhassad hogy semmit egyebet ők en raytam nem tselekedhettenek, hanem tsak azokat mellyek en felőllem meg jővédőltettenek volt hogy ők meg mi vellyek, s-en el-ßenvedgyé

Ioan: 20. 34 *L. Uram, miert lyiggalak meg Sz. oldalodat az lantsaval?*

C. Hogy neked utad lenne ßivehez valokőzlep jővetéledre.

Ioan: 19, 34. *L. Uram, miert folya Sz. oldaladb vizes vér ki?*

C. Hogy bizonyossan tudhassad hogy en meg ölettettem volt, holot ßivemnek véreis ki omlot es az ßiv kőrnyűl valo viz is ki folyt; mely midőn meg leß soha ember tőbbe nem ęlhet.

L. Uram miert hogy elößßör vér, s-annakutanna viz folya ki ßent oldaladbol? Ioan: 19. 34

C. Hogy tegedet két dologra tanitanálak: 1. Hogy veremnek omlása altal ment végben Igazulásod es Meg Szenteltetesed, idvessegedre: 2. Hogy az en Lelkem, az Kereßtseg-vizének, es az Vég-vatsorának jo lelki ismeretes vétele altal, munkalkodik te benned igassagot es ßentseget, mely altal ditsőitened kel engemet.

L. Uram, miert nyilatkozanak Koporsok meg Sz: halalodkor?

Vagyon az Sziv kôrül egy hártya mellyet Pericardiumnak neveznek, ebben viz áll à vegre hogy az Sziv hivôsedgyek es nedvesüllyôn, hogy valamint az szünetlen mozgas miat meg ne fuladgyon. Ez hartya mihelt meg lyikad soha az ember tôbbe nem ęlhet. Col: Anat:. l. 7. hist: de nat: hum: l. 1. enarr: 87. 5. Matth: 27. 52.

C. Hogy jelenteném, hogy az halál az en halalom altal akkor sebhedet halálos keppē, s-győzettetet meg.

Matth: 27. 60. *L. Uram, miert temettetél-el?*

C. Hogy az te bűneid soha te ellened itiletre fel ne tamadhassanak.

Matth: 27. 60. Ioan: 19. 33. 39. 40. *L. Uram, miert akaral oly két betsülletes Tanátsos Emberek* Nicodemus, *es* Arimatheabeli Ioseph *altal, el-temettetni?*

C. Hogy halálomnak valosaga (mely az te ęletednek ßerzőoka) mentűl nyilvabban ki hirhednek mindeneknek.

Ioan: 19. Matth: 27. 70. *L. Uram, miert temetkezel uy koporsoban, melyben az elöt senki męg nem feküt vala?*

C. Hogy meg tudodgyék, hogy nem más, hanem en támadtam-fel: s-nem-is masoknak hatalma hanem magam sajat ereje altal.

L. Uram,

L. Uram, miert tamada-fel az te Tested? Matth: 28.

C. Hogy bizonyos lehess à felől, hogy bűneid el-tőrőltettenek es magad meg igazultal. 1. Rom: 4. 25.

L. Urám, miert tamadanak annyi sok el-alut Szenteknek Testek fel, az te Fel-támadásodkor?

C. Hogy mint egy bizonysaga lenne, ez annak hogy minden Szentek az en Fel-tamadásomnak ereje altal fel-támadnak, az utolso napon. Act: 17. 21.

L. Mit adgyak Uram, en mind ezekért te neked? Ps: 119. 11.

C. Teremptődet ßeressed, es valtozzál uy Terētet allattá. Gal: 6. 17.

URUNK SZENVEDESE-*nek ßemlélese felet el-amult Léleknek (Soliloquiuma) magaban valo beßélgetese.*

MIt tselekedel Oh ędes Idvőzitőm es őrőkké áldando meg váltom, hogy è keppen *Iudas*tul el-árultatal, el-adattatal az *Sidoktul*, mint valami gonoß tevő meg fogattatal, es kőtőzve vitettetél mint az Barany az meg őletésre? Mitsoda gonoßsagot miveltel, hogy ily nyilván be kelle *idéztetned*, hamiſſan *vádoltatnod*, es meg nagy męltatlá ſententiaztatnod. *Annas* es *Cajaphas* akkori *Sido* Fő Papok elől, męg penig Romai Tiſztviſelőnek ugymint *Pilatus*nak Székin! Mi lehetet az te vetked? kin töttel valaha *boßßuſagot*? hogy ily keſerves *oſtorozáſok* eſenek raytad, coronával tővißeſſel *coronaztatól*, tsuffagokkal *motskoltatól*, *rutoltatól* az ßoval, ökőllel *öklöztetél* es paltzakkal *ütögettetél*? Oh ULRAM mitsoda erdemed miat

pőkdő-

pőkdőſtetek meg ily rut *nyállal* áldot Ortzád, es ßegyennel mint egy ugyan *be-fedeztetek*? ruhadat ſorſal *el-oßták*, kezeidet es labaidat az kereßt-fan *ki ßegezęk*, *fel emelének* az meg atkozot-fán, Latrok kőziben *feßitenek* es etsetet mereggel egyelitettet itatának veled? halálos rettenetes nagy ßorultſagban, az ISTEN boßßu-allásanak oly Tengerét ußád meg, hogy nagy keſerveſſen kialtoznod kellet, mint ha ugyan tellyeſſeggel elhagyattál volna az Iſtentől à te Sz: Atyadtul? Sőt, hogy artalan Szivedet-is, ęles lantzaval *furdalták* ugy hogy ędes *Anyadnak* ßeme-lattara dragalatos véred omlék ki abbol? Edes Meg váltom mely ßörnyű gyötrelemben voltál, mikoron ezeket ßévednéd, melynek tsak meggódolása is engemet, imé

tsak nem el-ajultat! Vatig ertekezem vetkedén, de semmit benned nem találhatok; tsak annyit sem hogy valaha *tsalardsag talaltatot volna ßájadban.* *Ellensegid* eleggé voltak rayta, de tsak egy-is kőzzőllők à *bünrül tegedet meg nem fedhete.* *Vadolo Tanuid* (kiket tsak elő fogtak) nem jarának egy nyomon az Tanu-vallasban; az *Biro*, ki tegedet nyilván meg sententiáza, *Artatlansagodat* nem tagadgya: mellyért Felesege-is hozzá külde, tudtára advā neki hogy ő meg tanittatot legyen eyjeli almában te neked igaz ember voltod felől, annakokaert meg latná hogy semmi igaztalansagot raytad ne eytene. Az *Szazados* ki sententiad ßerint meg lakoltata, igazan meg vallá, hogy *te igaz ember, s-valosagossan Isten Fia volnál.* Az veled eggyüt fűg-

1. Petr: 2. 22.

Ioan: 1. 49.

Matth: 27. 19.

gő

gő *Tolvay*-is igazita, *hogy* tudniillik, *semmi gonoßt nem tselekedtél.* Mi hát męg-is Oh URAM, oka ez kegyetlen Gyalázatodnak, kín-vallásodnak es Halálodnak? En URAM, en vagyok oka ez te keserűsegidnek: az en bűneim eytettek raytad à ßegyént, *alnoksagim* adtanak męltatlan *boßßusag ßenvedesedre*, *alkalmatossagot.* En tőttem à bűnt, s-te plagaltatál meg erette: en valék à *bünös*, s-te *ideztetel-bé*, en gonoßkodam, s-te raytad esek *halál*; en vétettem s-te fűggel *kereßten.* Oh *Isten* ßerelmenek melysege! Oh mennyei *kegyelemnek* tsudálatos rendelese! Oh Isteni *irgalmassagnak* mérsekelhetetlen mertéke! Az *Hitetlen* vetkezik s-az *Igaz* bűnhőßik; az bűnős eleb áll s-az *ártatlan* be-ideztetik; à *Gonoß tévö* ment ember, s-à ki *kárt nem tött*, sen-

tentia à fején. A mit à *gonoss ember* erdemel, azert benved az *jo ember*; à bolga tötte az *botrankozást*, s az UR benved *Kereszt-fát*. Mit mondhatok egyebet? Az *ember* tesi à vetket, s az ISTEN hal meg! Oh Istennek Fia! ki jelentheti eléggé-ki az te *szerelmedet*? ki magastalhattya *raytunk esdekö sinedet*? *ditsiretedet* ki mondhattya ki? En *fuvalkodtam* vala fel, s te *alaztatál meg*: en lök *engedetlen* s te *hodolál meg*: en öm meg az *tiltott fa gyümöltset*, s te függél az *átok alat levö fánn*: en *torkoskodam*, s te vallád meg à *koplalást*: az *gonoss kivansag* vinn engemet à *tettetes Almának* meg etelere, tegedet penig az *tökelletes szeretet* à *keserü Pohárnak* meg iválára: en az *gyümöltsnek edességet* kostolam, te penig az *meregnek keserüséget*. Oh édes Istenem, itt vesem esembem az te *jo voltodat*,

todat, es az en *rossságomat*; az te *igasságodat* es az en *hamisságomat*; az en testemnek *hitetlenséget*, es az te termesetednek *kegyességet*. Es mivel aldot *idvezitöm* mind ezeket szeveded érettem; *mit fizessek már mind ezekért* szegeny bünös Lelekre ruhazot *jo tetemenyidert neked*? Bizonyara, URAM, meg vallom, hogy Teremtetesemert többel tartozom hogy nem mint az menyit fizethetnék; mert erre nezve köteles vagyok arra, hogy tellyes minden erömböl es indulatimbol tegedet szeresselek es imadgyalak Ha azert egesben *magammal* tartozom teneked hogy *magammal* engem ajándekoztal meg az teremtesben; mivel tartozhatom hát, hogy è keppen *tennen magadat* adtad érettem ily kegyetlen halálra, *idvessegem* meg szerzésének oka-

ert? nagy jo tetemeny lőn hogy engemet *semmiböl* teremtél; de mitsoda nyelv jelentheti elégedēdőkeppen ki ez irgalmassagnak nagy voltát, hogy te engem ki męg az *semminel-is semmire kellöb* valek ily dragalatos áronn valtál meg? Nyilva, URAM, ha az hálá-ádást, mellyel neked tartozom, meg nem fizethetem; (s-ki-is fizethetne meg neked, ki másokkal *erdem* es *merték* nelkűl kőzlőd irgalmadot?) kegyelmes aldomásodnak aradtsaga az, hogy engemet illyeten *közöseddé* téßes; ki nem hogy ßerelmednek derekas kőltsőnet fizethetném meg, de męg tsak *interestét* felpenzét sem adhatom annak meg.

De, oh ędes Iesuson, te tudod hogy rejam ruhazot képednek el-veßtese ulta; (ßerentsetlen első Szűleimnek esetek miat,) tellyes tehetsegemből es elmemből, az mint kellene tegedet nem ßerethetlek: annakokaert, mikeppen elsőben mikoron męg *haragnak fia* es az el-veßet s-kárhozot vilagnak seprűlekje volnek, ßerelmedet velem kőzled; azonkeppen mostan-is, kérlek őntsed Sz. Lelked altal, *tehetsegim* es *indulatim* kőrnyűl, Sz. ßerelmedet, hogy noha en soha teneked erdemed ßerint meg nem fizethetek; igyekezhessem mindazaltal tsak annyiban-is neked adosságomat meg adni, az menyiben *irgalmas* voltodra tekintvén te azt be veheted; hogy tißta Szivel ßerethessem Fele-barátomat *te eretted*, tegedet penig *magadért*, mindenek felet. Ne essek semmi dolog *kedvemert* nekem, ha-

nem tsak à miben te *gyönyörkö-
döl.* Ne engedd már ędes meg
váltom, ßegēy ßolgaddal ſoha
tőbbe el-veßni, kit te ily dra-
gán, dragalatos véreden val-
tottal meg. Oh nehagy ſoha ez
véghetetlen ßerelmedrűl, es
Váltſagomnak ez ki mondhatát-
lan jo teteményérűl el-felet-
keznem: egyebként bár ſoha
ne-is lőttem volna inkab.

Es holot Sz. Lelkednek hoz-
zam jővetelire immar męltoz-
tattal; engedgy egy nehany
ßokat, mennyei ędes Atyam
Lelkeknek Attya, Fiad felől
valo elmelkedéſemben, Uram-
nak Sz. Fűleiben hángoztat-
nom. Ha te oh ßerelmes Atyam
engemet hitetlenſegemért, er-
demem ßerint meg akarnál u-
tálni, kerlek irgalmazz nekem
Fiad érdemeért, ki ily ſokat
ßenvedet erettem. Ha en ben-

nem,

nem, haragot es fel ingerléſt
indito nyavalyaſſagnál ſemmit
egyebet nem talalß-is, mind-
azaltal tekints *fiad érdemére* ſ-
lathatz ott okot, *irgalmaſſagra*
es *ßánakozaſra* inditót, elege-
dendőt. Tekintsed meg teſte-
ſűleſének *titkos voltát*, s-botsaſd
meg bűneimnek *nyavalyaſſá-
gat*: Es valamenyißőr Sz. Fiad-
nak *Sebei* ßemed eleiben for-
dulnak; Oh hadd reytezzenek-
el bűneimnek *jayjai* előlled. Va-
lamikor ßentſęges vérenek *pi-
ros-volta* tűndőklik előtted: Oh
tőrőlteſſek ki kőnyveből kár-
hozatos volta. Teſtemnek *bu-
jaſágaval* nem egyßer ingerlet-
telek haragra: oh az ő teſte-
nek tißtaſaga, vigyen *irgalmaſ-
ſagra*: hogy az mikeppen az en
teſtem az bűntetelre engem
el-kitsegetet, azonkeppen az
ő ßentſeges teſte vigyen me-

gint

gint kedvedben. Engedetlenſegem nagy boſſu-állaſt érdemle; de az ő engedelmeſſegen ſokkal fontoſſab irgalmaſſagra mélto. Mert mellyik ember érdemelhet akar mit-is hogy meg ſenvedgyen, mellyik ISTEN botsanatot nem erdemelhetne? Midőn Szenvedeſednek *nagyſágat* meg gondolom, akkor veſſem eſſemben im ez mondáſnak *igaz voltat*: *Az Ieſus Chriſtus, jöt es világra hogy à nagy bünösöket meg tartana.* Mérede te Oh Cain álſiatni, *hogy az te büneid nagyubbak hogy nem mint meg botsattathatnanak?* Hamiſſat mondaſs mint Gyilkos, mert az egy *Chriſtus*nak irgalmaſſaga elegendő volna az *meg botsataſra, ha mind ez világ Cain volna-is*, tsak *hinne* ſ tartan *pœnitentiát*. Hol menyi bűnőſök vának-is ez vilagon, bűnök *nem vég nelkül valo*; de az

1. Tim. 1. 15.

Iſten

ISTEN irgalmaſſaga *végbetetlen*: Annakokaert, Oh ędes Atyám, azert à keſerves Halálert es véres kín-valláſert, mellyet Szent *Fiad* az *Ieſus Chriſtus* erettem ſẽvedet, s-en-is moſtan eſedben jutatok, enged es botsaſd meg nekem minden bűneimet, ſabadits meg azokkal męltan ęrdemlet atkaidtul es boſſu-allaſodtul: es az ő erdemeſſege altal, hadd reſeſűllyek Oh URAM, *irgalmaſſagodban*. Ez-is te irgalmaſſagod hogy ennyire *untatlak* erette. Nem-is ſűnik bizonyara az en *untataſom* meg az zörgetéſtűl es kialtáſtul, valamiglen fel nem ſerkenſs, s-*Kegyelmednek* Aytajat nekem meg nem nyitod. Es ha egeſſen nem kőzlőd-is velem, de URAM, meg ne vonnyad irgalmaſſagodnak morſalekit tőlem,

lem,

lem, s meg elegßik Szolgáló-Leanyod vélle.

Es holott minden *jo tetemenyidért* egyebet nem kivanß, hanem hogy Szivemnek belső indulattyabol ßereſſelek tegedet (melynek az Uy *Teremtet allattá valo valtozas* leg igazab kűlső bizonyſaga;) es egyßer ſ. mind, ßinten oly kőnyű engemet neked Uy Teremtéſsé tenned mint meg parantsolnod: *Terempts kerlek, Oh Chriſtuſom, uy Szivet, es uy Lelket en bennem*, s meg látod (az O Adamot es annak veßet kivanſagit meg öldőkölvén) mint fogok neked mint Uy *Teremtéſed* ßolgalni, *uy* çletben; *uy* uton modon, *uy* nyelvel, *uy* beßeddel es *uy* tselekedettel; Nevednek ditsőſſégére, es ſok bűnős Lelkeknek ahitatos Peldám altal, meg nyereſekre.

Oltal-

Oltalmaz Oh en Idvezitőm engem őrőkke az *Pokolnak gyötrelmitül* es az *ördögnek* kegetlenſégetűl. Es mikoron ez árnyek vilagbol ki kőltőzni akarok, kűld el Sz. *Angyalidat* eretem, hogy mikent az *Lázár* Lelkét, engemet-is vigyenek az te Orßagodban. Fogadgy be te-is akkor, engem az őrvendetes *Paraditsőban*, mellyet ám igirél az meg terő *Tolvaynak*, ki lelke ki-mulása tayjan az kereßten, oly ahitatoſſan untata irgalmaſſagodert, es Orßagodbá valo be-botsattataſaert. Add meg ezeket Oh UR *Ieſus Chriſtus* az te *Nevedért*, kinek en tulaydonitok az mint hogy illik is minden ditsőſſeget, tißteſſeget, ditsiretet, es Uralkodáſt, moſt es mind őrőkke,

AMEN.

VEGE.

AZ NYOMTATASBAN Esett nemely fogyatkozasokat az Kereſztyen olvaſo igy igazitsa-el.

Nezne pro nézve pagina 8. linia 4. Oſzve-eggyelettenek pro eggyeſettenek pag. 15. L. 1. állatnak pro állatunk pag. 19. Lin. 2. lévô pro lévôt pag. 23. lin. 22. ſzégyenſeg pro ſzegénység pag. 81. lin. 2. med pro menned pag. 82. lin. 1. Iſteni pro Iſten pag. 85. lin. 12. Semmi egyeb pro ſemmi nem egyeb pag. 86. lin. 18. Irgalmaſſagnal pro irgalmaſſaganal pag. 103. lin. 10. Uy pro Uyjá pag. 127. lin. 3. Emberé pro ember pag. 136. lin. 17. Vakoknok pro vakoknak pag. 149. lin. Fôldeinkben pro füleinkben pag. 157. lin. 6. Keſzitettek pro keſzitetett pag. 165. lin. 23. Titekek pro titeket pag. 167. lin. 19. Sententiat pro ſententiajat pag. 170. lin. 6. Orôn pro ôrôm pag. 179. lin. 11. Dominus pro Doctor pag. 209. lin. 9. Egyekezem pro igyekezem pag. 228. lin. 3. Ez ſzokat elkel hadni? El-valaſztattak az Szent Peter az kik el-valaſztattak az idveſségre pag. 229. lin. 11. & 12. Tartartya pro tartya pag. 240. lin. 4. Iartul pro jartal pag. 277. lin. 2. Minemüt pro minemü pag. 299. lin. 1. Minket pro mikent pag. 310. lin. 3. Nyazo-foſztokkal pro nyuzo-foſztokkal pag. 421 lin 12. Keſzünkben pro eſzünkben pag. 424. lin. 19. Alta pro altal pag. 434. lin. 2. Rattent pro rettent pag. 553. lin. 13. Gólgok pro dolgok pag. 580. lin. 4. Szinü pro ſzivü pag. 596. lin. 15. Adgyak pro adgyük pag. 871 lin. 1.

AZ NYOMTATASBAN E-
lett nemely fogyatkozaſokat az Ke-
reſtyen olvaſo igy igazitsa-el.

Nezne pro nézve pagina 8. linia 4. Oſzve-eggyelettenek pro eggyeſettenek pag. 15. L. 1. állatnak pro állatunk pag. 19. Lin. 2. lévô pro lévôt pag. 23. lin. 22. ſzégyenſeg pro ſzegényſeg pag. 81. lin. 2. med pro menned pag. 82. lin. 1. Iſteni pro Iſten pag. 85. lin. 12. Semmi egyeb pro ſemmi nem egyeb pag. 86. lin. 18. Irgalmaſſagnal pro irgalmaſſaganal pag. 103. lin. 10. Uy pro Uyjá pag. 127. lin. 3. Emberé pro ember pag. 136. lin. 17. Vakoknok pro vakoknak pag. 149. lin. Fôldeinkben pro füleinkben pag. 157. lin. 6. Keſzitettek pro keſzitetett pag. 165. lin. 23. Titekek pro titeket pag. 167. lin. 19. Sententiat pro ſententiajat pag. 170. lin. 6. Orôn pro ôrom pag. 179. lin. 11. Dominus pro Doctor pag. 209. lin. 9. Egyekezem pro igyekezem pag. 228. lin. 3. Ez ſzokat elkel hadni? El-valaſztattak az Szent Peter az kik el-valaſztattak az idveſségre pag. 229. lin. 11. & 12. Tartartya pro tartya pag. 240. lin. 4. Iartul pro jartal pag. 277. lin. 2. Minemüt pro minemü pag. 299. lin. 1. Minket pro mikent pag. 319. lin. 3. Nyazo-foſztokkal pro nyuzo-foſztokkal pag. 421 lin 12. Keſzünkben pro eſzünkben pag. 424. lin. 19. Alta pro altal pag. 434. lin. 2. Rattent pro rettent pag. 553. lin. 13. Gólgok pro dolgok pag. 580. lin. 4. Szinü pro ſzivü pag. 596. lin. 15. Adgyak pro adgyuk pag. 871 lin. 1.